ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ : ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ

ಪಿಎಚ್. ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ
ಭಾಷಾ ನಿಕಾಯ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ
ಸಾದರಪಡಿಸಿದ ಸಂಶೋಧನ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ

ಸಂಶೋಧಕರು
ನಿಂಬಪ್ಪ. ಗು. ಸೊಲಗಿ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಡಾ. ಅರ್ಜುನ ಗೊಳಸಂಗಿ
ಎಂ.ಎ., ಪಿಎಚ್. ಡಿ.
ಕನ್ನಡ ಉಪನ್ಯಾಸಕರು,
ಗದಗ ಸ.ಜ.ಗಿ.ಪ.ಪೂ. ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹುಲಕೋಟಿ

ಅಧ್ಯಯನಾಂಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ - ೫೮೩ ೨೭೬

ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ
ಲಿಂಗಾಯತ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗುರು ತೋಂಟದಾರ್ಯ ಸಂಸ್ಥಾನ ಮಠ
ಗದಗ - ೫೮೨ ೧೦೧.

೨೦೧೧

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ : ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ

ಪಿಎಚ್‌.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ
ಭಾಷಾ ನಿಕಾಯ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಾದರಪಡಿಸಿದ ಸಂಶೋಧನ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ

ಸಂಶೋಧಕರು
ನಿಂಬಪ್ಪ ಗು. ಸೊಲಗಿ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಡಾ. ಅರ್ಜುನ ಗೊಳಸಂಗಿ
ಕನ್ನಡ ಉಪನ್ಯಾಸಕರು
ಗದಗ ಸ. ಜ. ಗಿ. ಪ. ಪೂ. ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ,
ಹುಲಕೋಟಿ

ಅಧ್ಯಯನಾಂಗ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ - ೫೮೩೨೭೬

ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ
ಲಿಂಗಾಯತ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗುರು ತೋಂಟದಾರ್ಯ ಸಂಸ್ಥಾನ ಮಠ
ಗದಗ - ೫೮೨ ೧೦೧

೨೦೧೧

ಅಧ್ಯಯನಾಂಗ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ

ಸಂಶೋಧಕರು
ನಿಂಬಪ್ಪ ಗು. ಸೊಲಗಿ
ವಿದ್ಯಾನಗರ, ಮುಂಡರಗಿ

ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ
ಲಿಂಗಾಯತ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗುರು ತೋಂಟದಾರ್ಯ ಸಂಸ್ಥಾನ ಮಠ,
ಗದಗ

ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

'ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ : ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಸಂಶೋಧನ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಭಾಷಾ ನಿಕಾಯ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಪಿಎಚ್. ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ **ಡಾ. ಅರ್ಜುನ ಗೊಳಸಂಗಿ** ಇವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿಧ್ಧಪಡಿಸಿ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾ ಪ್ರಬಂಧವು ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಪರಿಶ್ರಮದ ಫಲವಾಗಿದ್ದು, ಈ ಮೊದಲು ಇದನ್ನು ಇನ್ನಾವುದೇ ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ದಿನಾಂಕ: ೬-೫-೨೦೧೧

(ನಿಂಬಪ್ಪ ಗು. ಸೊಲಗಿ)

[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]   [illegible]

ಅಧ್ಯಯನಾಂಗ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಡಾ. ಅರ್ಜುನ ಗೊಳಸಂಗಿ
ಕನ್ನಡ ಉಪನ್ಯಾಸಕರು,
ಗದಗ ಸ.ಜ.ಗಿ.ಪ.ಪೂ. ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ,
ಹುಲಕೋಟಿ

ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ
ಲಿಂಗಾಯತ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗುರು ತೋಂಟದಾರ್ಯ ಸಂಸ್ಥಾನ ಮಠ,
ಗದಗ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

ನಿಂಬಪ್ಪ ಗು. ಸೊಲಗಿ ಇವರು 'ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ : ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಸಂಶೋಧನ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ನನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಇವರು ಈ ಮೊದಲು ಯಾವುದೇ ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ದಿನಾಂಕ : ೬.೫.೨೦೧೧

(ಡಾ. ಅರ್ಜುನ ಗೊಳಸಂಗಿ)

ರಂಗ ಪ್ರವೇಶದ ಮುನ್ನ...

ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನೂರು ಕೌಜಗೇರಿ ಹಾಗೂ ಪಕ್ಕದ ಬೆಳವಣಿಕಿ ಗ್ರಾಮದ ಹವ್ಯಾಸಿಗರ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಬೆಳೆದ ನನಗೆ, ನಾಟಕವು ಬದುಕಿನ ಪಾಠವಾಗಿ ಹಲವು ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿಯೇ ನಾಟಕವನ್ನು ಬದುಕಿನ ಪಾಠ ಹೇಳುವ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿಯೇ ಪರಿಗಣಿಸಿ, ರಂಗಭಾಷೆಯನ್ನರಿತು, ವಿವಿದೆಡೆ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬೆಳೆದವನು ನಾನು. ಇದರಿಂದಾಗಿಯೇ ೧೯೯೦ರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ 'ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ' ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದದ್ದು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ ಹುಲ್ಲುಕಟ್ಟೆ ಎಂಬ ಪುಟ್ಟ ಹಳ್ಳಿ. ನಾಟಕ ಚಟುವಟಿಕೆ ನನ್ನ ನಿತ್ಯದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ತರಗತಿ ಪಾಠಕ್ಕೆ ನೆರವಾಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಈ ವರೆಗೆ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಒಂದು ಭಾಷೆಯಾಗಿ, ಕಲಿಕಾ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಕಲಿಯುತ್ತ-ಕಲಿಸುತ್ತ; ಮಕ್ಕಳ, ಶಿಕ್ಷಕರ, ಸ್ನೇಹಿತರ, ಸಮುದಾಯ, ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಮುಂಡರಗಿ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವೆಡೆ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತ ಬಂದಿರುವೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನೆರವಾದವರಿಗೆಲ್ಲ ಚಿರಋಣಿ.

ಕಳೆದ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಅರಿತವನಾಗಿ; ನಾಡಿನ ಹಲವೆಡೆ ಸುತ್ತಿ, ಹಲವು ನಿರ್ದೇಶಕರ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿ, ರಂಗ ತಜ್ಞರೊಂದಿಗೆ ಸಂವಾದ-ಚರ್ಚೆ-ಸಂದರ್ಶನಗಳ ಮೂಲಕ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ರಚನೆ, ನಿರ್ದೇಶನ, ನಿರ್ವಹಣೆ, ಸಂಘಟನೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಕಾರ್ಯಕರ್ತನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ರಂಗಸ್ನೇಹಿ ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಂಡು ಸಂಶೋಧನ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ ರಚಿಸಬೇಕೆಂಬ ನನ್ನ ಕನಸಿಗೆ ಬಣ್ಣ ತುಂಬಿ, ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಾಗೂ ಗದಗ ತೋಂಟದಾರ್ಯ ಮಠದ ಲಿಂಗಾಯತ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿ, ಆದರಣೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ-ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತ, ಹಾರೈಸಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸುತ್ತ, ನನ್ನ ಮನೋರಂಗದಲ್ಲಿ ಚಿರವಾಗಿರುವ ಪರಮ ಪೂಜ್ಯ ಜಗದ್ಗುರು ಡಾ. ತೋಂಟದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳವರಿಗೆ ಅನಂತ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ, ಸಲಹೆ ನೀಡಿ, ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿದ; ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾ ಗುರುಗಳಾದ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕುಲಪತಿಗಳಾದ ಡಾ. ಎ. ಮುರಿಗೆಪ್ಪ ಅವರಿಗೆ, ಇನ್ನೋರ್ವ ವಿದ್ಯಾ ಗುರುಗಳಾದ ಡಾ. ವೀರಣ್ಣ ರಾಜೂರ ಅವರಿಗೆ, ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾಗಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿ ನೆರವಾದ ಗೆಳೆಯ-ಗುರು ಡಾ. ಅರ್ಜುನ ಗೊಳಸಂಗಿಯವರಿಗೆ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಅಗತ್ಯ ರಂಗ ಮಾಹಿತಿ-ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಆತ್ಮೀಯ ರಂಗತಜ್ಞರಾದ ಡಾ. ಲಿಂಗದೇವರು ಹಳೆಮನೆ, ಪ್ರೊ. ಎಚ್.ಎಸ್. ಉಮೇಶ, ಡಾ. ವಿಜಯಾ, ಕೆ. ರಾಮಯ್ಯ, ಐ. ಕೆ. ಬೋಳುವಾರು, ಡಾ. ಗಜಾನನ ಶರ್ಮಾ, ಡಾ. ಸಿದ್ಧನಗೌಡ ಪಾಟೀಲ, ಡಾ. ಬಿ. ವಿ. ರಾಜಾರಾಂ, ಎಲ್. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ, ಶಶಿಕಾಂತ ಯಡಹಳ್ಳಿ, ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್ ಗೊನಾಳ್ ಅವರಿಗೆ ಅನಂತ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಪೂರಕ ಆಕರ ಸಾಮಗ್ರಿ ಒದಗಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ, ಸಹೋದರ ಎ. ಶರಣು ಹುಲ್ಲೂರ, ಸ್ನೇಹಿತರಾದ ಶಂಕರ ಹಲಗತ್ತಿ, ವಿ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಎಚ್. ಎಂ. ರಾಮಚಂದ್ರ, ಶ್ರೀಶೈಲ ಹುದ್ದಾರ, ಪದ್ಮಾ ಕೊಡಗು, ಸುನಂದಾ ನಿಂಬನಗೌಡ್ರ, ಬಸವರಾಜ ಗಾರ್ಗಿ, ಪರಮೇಶ್ವರಯ್ಯ ಸೊಪ್ಪಿಮಠ, ಜಿನದತ್ತ ಹಡಗಲಿ, ಎಚ್. ಎಂ. ರಂಗಯ್ಯ, ಮೂರ್ತಿ ದೇರಾಜೆ, ವಿವೇಕಾನಂದ ಪಾಟೀಲ, ಬಿ. ಬಾಬು, ಬಿ. ಸಲೀಂ, ಎಫ್. ಸಿ. ಚೇಗರೆಡ್ಡಿ, ಶಾಂತಕುಮಾರ ಪೂಜಾರ, ಶಂಕ್ರಣ್ಣ ಸಂಕಣ್ಣವರ, ಎಚ್. ಎಮ್. ಹದ್ಲಿ, ಬಿ.ಸಿ. ರವಿಚಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಶಿವನಗೌಡ ಗೌಡರ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಡಿ.ಟಿ.ಪಿ. ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ ಮಗನಾದ ಚೇತನ್‌ಕುಮಾರ, ಮುದ್ರಿತ ದೊಷ ತಿದ್ದುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಮಗ ವಿಶ್ವಾಸ, ಪತ್ನಿ ಕಲಾ, ಬಾಹ್ಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ನೆರವಾದ ಸಹೋದರ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಸೊಲಗಿ, ಶರಣು ಸೊಲಗಿ, ಅಳಿಯರಾದ ಶಿವಕುಮಾರ ಕುಷ್ಟಗಿ, ಪುಟ ವಿನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ನಾರಾಯಣ ಬಾಕಳೆ, ಬೈಂಡಿಂಗ್ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಇರ್ಫಾನ್ ಮುನ್ಸಿ ಅವರಿಗೂ, ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ವೃತ್ತಿ ಬಂಧುಗಳಿಗೂ, ಹಿತೈಷಿಗಳಿಗೂ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

'ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ : ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ' ವಿಷಯದ ಈ ಸಂಶೋಧನ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ನೆರವಾಗಬಲ್ಲುದು ಎಂಬ ಆಶಯದೊಂದಿಗೆ, ನನ್ನೆಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳ ಬಳಗಕ್ಕೆ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವೆ.

ನಿಂ. ಗು. ಸೊಲಗಿ

ಪರಿವಿಡಿ

◆◆◆

ಅಧ್ಯಾಯ - ೧

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರವೇಶ

೧.೧ ಪೀಠಿಕೆ

೧.೨ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ

೧.೩ ವಿಷಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ

೧
ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರವೇಶ

೧.೧ ಪೀಠಿಕೆ

ರಂಗಭೂಮಿ ಅತ್ಯಂತ ಪುರಾತನವಾದುದು. ನುಡಿಭಾಷೆಗಿಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು. ಮಾತು ಬಾರದಿರುವಾಗ ಮಾನವ ತನ್ನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅಭಿನಯದ ಮೂಲಕವೇ ಇತರರಿಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಂದೂ ಕೂಡ ಮಾತು ಬಾರದ ಮಗು ತನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಧ್ವನಿಯಿಂದ, ಆಂಗಿಕ ಚಲನ–ವಲನಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಳು–ಚೀರಾಟದಿಂದ ತನ್ನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಪರಿಸರದ ಕೂಸಾಗಿ ತನ್ನ ಅನುಕರಣೆಯ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಲಿಯುತ್ತಾ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಮಾನವ ವಿಕಾಸದ ಆದಿಯಿಂದಲೇ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆ ಕಾಲ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಬದುಕಿನಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿರದೇ ಸಂವಹನ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ರಂಗಾಂಶಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಆಂಗಿಕಾಭಿನಯದ ರೂಪದಲ್ಲಿತ್ತು. ಅನುಕರಣಶೀಲ ಮಗು ಸಂವಹನ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಈ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿ; ಅನುಕರಿಸಿ; ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತ; ಆ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ತನ್ನದಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

"ಆದಿವಾಸಿಗಳು ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲೆಡೆ ರಂಗಾಂಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆಂಗಿಕಾಭಿನಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯದ ಸಂವಹನ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು." ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಪುರಾವೆಗಳಿವೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಎಸ್. ಎಸ್. ವೆಂಕಟರಾಂ. (ಎಸ್.ಎಸ್.ವೆಂಕಟರಾಮ್, ನವಕರ್ನಾಟಕ ರಂಗಭೂಮಿ. ಪು–೧೧) ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಶಾಬ್ದಿಕ ಭಾಷೆಯ ಕೊರತೆ ಇರುವ ಗವಿ ಮಾನವರು ಬೆಟ್ಟದ ಒಂದು ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದುರುಳುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಾಣಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಗುಹಾವಾಸಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಭಿನಯದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಣಿಯ ಚಲನೆಯನ್ನು ಅದರ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತಾನು ತನ್ನ ಸಂಗಡಿಗರೊಡಗೂಡಿ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ; ಹೊಡೆದುರುಳಿಸಿದ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ತಂದು; ಬೇಯಿಸಿ ತಿನ್ನುವ ಊಟದ ಸವಿಯ ಸಣ್ಣ ನಾಟಕವನ್ನೇ ಅಭಿನಯಿಸಿ; ತಯಾರಿಯಾಗಿ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬೇಟೆಯಾಡಿದ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದು; ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿಸಿ; ಬೇಯಿಸಿ ತಿನ್ನುತ್ತ; ಸವಿಯೂಟದ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕೂಗಾಟ, ಕಿರುಚಾಟ ಅನುಕರಿಸಿ; ಕಿರುಚಾಟಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೆಂಕಿಯ ಸುತ್ತ ಸುತ್ತುತ್ತ ಜೋರಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಬಡಿಯುತ್ತ ಕುಣಿವ ಆದಿವಾಸಿಗಳ ಈ ಕುಣಿತ, ಮುಂದಿನ ರಂಗ ಪರಂಪರೆಗೆ ನಾಂದಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆದಿವಾಸಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸಂವಹನಕ್ಕಾಗಿ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಇಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿದ ಅಂದಿನ ಮಕ್ಕಳು ಇದನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಟವಾಗಿ ಅಭಿನಯಿಸದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಅನುಕರಣಶೀಲ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಂಡದ್ದನ್ನು ಅನುಕರಿಸುತ್ತಲೇ ಅನುಭವ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೂಲವನ್ನು ಮಾನವ ವಿಕಾಸದ ಮೂಲದಿಂದಲೇ ಗುರುತಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

೧.೨ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ

ತಾಯಿಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡೇ ತನ್ನ ಪ್ರಸನ್ನ ಮುಖಭಾವದೊಂದಿಗೆ ಕುತೂಹಲದ ನಗೆ ಬೀರಿ ತನ್ನತ್ತ ಇತರರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಗು, ತನ್ನ ಸುತ್ತ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೂತುಹಲದಿಂದ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಆಡುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಲಿಸುತ್ತದೆ. ಮನೆಯ ಪಡಸಾಲೆ, ಅಡುಗೆಮನೆ, ಅಂಗಳ, ಕಟ್ಟೆ, ಛಾವಣಿ, ರಸ್ತೆಗಳ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವ ಬದುಕಿನ ನೈಜ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ರಂಗದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವ ನಾಟಕದಂತೆಯೇ ವೀಕ್ಷಿಸಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಾ; ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ; ತನ್ನ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ರೆಕ್ಕೆ ಪುಕ್ಕ ಹಚ್ಚಿ ಅದನ್ನು ಅನುಕರಿಸುತ್ತಾ; ತಾನೂ ಒಂದು ಪಾತ್ರವಾಗಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಹುಟ್ಟಿನೊಂದಿಗೇ ಅನುಕರಣೆಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆವ ಮಕ್ಕಳು, ತಾವು ಕಂಡದ್ದನ್ನು ಅನುಕರಿಸುತ್ತ; ತಿಳಿದ ವಿಷಯದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ದೃಶ್ಯ ಸಂಯೋಜಿಸಿಕೊಂಡು; ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಇಬ್ಬರು ಮೂವರಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ; ಉತ್ತರಿಸುತ್ತ; ತನಗರಿವಿಲ್ಲದೆ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಲೇ ಹೊಸದನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತದೆ. ಮಗು ಈ ರೀತಿ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಅನುಕರಣೆಯೇ ನಾಟಕದ ಜೀವಾಳ.

ಅನುಕರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ನಟಿಸುತ್ತ; ನಟನೆಯೇ ಮುಂದೆ ನಡೆಯಾಗಿ; ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆವ ಮಕ್ಕಳ ಬಾಲ್ಯದ ಆಟ–ಚೆಲ್ಲಾಟಗಳೆಲ್ಲ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳು. ಆಡುತ್ತ ಹಾಡುತ್ತ ಸಂತಸದಿಂದ ಬೆಳೆವ ಮಕ್ಕಳು ತಾವು ರಂಜನೆ ಪಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇತರರನ್ನು ರಂಜಿಸುವ ಸೃಜನಶೀಲ ಗುಣವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳು ಅನುಕರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಮನೆ ಆಟವನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿ, ತಾಯಿ-ಮಗು, ಅಪ್ಪ-ಅವ್ವ, ಅಣ್ಣ-ತಂಗಿ ಹೀಗೆ ತಾವು ಕಂಡ ಪಾತ್ರಗಳು ತಾವಾಗಿ ತನ್ಮಯತೆಯಿಂದ ಆಟವಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಿರ್ಜೀವ ಬೊಂಬೆಗೂ ಜೀವವಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ತಾಯಿಯಾಗಿ ರಮಿಸಿ, ಹಾಲು ಕುಡಿಸಿ ಲಾಲಿ ಹಾಡುತ್ತ ತಟ್ಟಿ ಮಲಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಡಾಕ್ಟರ್‌ರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಇಂಜೆಕ್ಷನ್ ಕೊಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಹುಲಿ, ಕರಡಿ, ಬೆಕ್ಕು ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು; ಮುಖ ಹಿಗ್ಗಿಸಿ, ಧ್ವನಿ ಹೊರಡಿಸಿ ಹೆದರಿಸುವಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಅನುಕರಣೆಯ ಅಭಿನಯುದ ಆಟಗಳನ್ನಾಡುತ್ತ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಮಕ್ಕಳು ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವಾಗ, ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳಂತೆ ಅಭಿನಯಿಸುವಾಗ, ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ಜನರ ನಡೆವಳಿಕೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಸೀಮಿತ ಅನುಭವದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ಅನುಕರಣೆಯ ಈ ಗುಣ ನಾಟಕದ ಜೀವಾಳ. ಬೆಳೆವ ಮಕ್ಕಳ ಜೀವನಾನುಭವಕ್ಕೆ ರಂಗಾನುಭವ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಈ ಅನುಭವ ಜೀವನವಿಡೀ ದಕ್ಕುವ ಅನುಭವವಾಗಬೇಕು.

ಮಕ್ಕಳ ಆಟವಾಗಿರುವ ನಾಟಕ ಅಥವಾ ರಂಗಭೂಮಿ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡ ಬಗ್ಗೆ ದಾಖಲೆ ಸಿಗುವುದು ೨೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಎನ್ನಬೇಕು. ಅದೂ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. 'ಇಂಗ್ಲೀಷ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಆಂಗ್ಲ ಮಿಷನರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ನಾಟಕ ತುಣುಕುಗಳು ಪಾಠಗಳಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಇವುಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದ ಸೃಜನಶೀಲ ಶಿಕ್ಷಕರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು. ನಂತರ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳೇ ಕನ್ನಡದ ಜಾಯಮಾನಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗುವ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಮಕ್ಕಳ ಮೂಲಕ ಶಾಲಾ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವ ವೇದಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.' (ಡಾ. ಗಜನಾನ ಶರ್ಮ, ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ, ಪು-೯೫) ಈ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂ. ಎನ್. ಕಾಮತ್ ಅವರು ತುಂಬಾ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಇದೇ ರೀತಿ ವೃತ್ತಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಉತ್ತುಂಗದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ "೧೯೨೫ರಲ್ಲಿ ಗುಬ್ಬಿ ವೀರಣ್ಣನವರು ತಮ್ಮ ಚನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ ನಾಟ್ಯ ಸಂಘದಡಿ ಕಂಪನಿ ನಟ-ನಟಿಯರ ಮಕ್ಕಳನ್ನೇ ಒಳಗೊಂಡ 'ಬಾಲ ಕಲಾವರ್ಧಿನಿ' ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳ ರೆಪರ್ಟರಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಶಾಲೆಯಿಂದಾಚೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡಿದರು. ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೇ

ಕೆಲವು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆಸಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಇದೇ ರೀತಿ ಬಿಜಾಪುರ ಬಾಲವೃಂದ ಕಲಾ ವೈಭವ, ಗರುಡ ಸದಾಶಿವರಾಯರ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ನಾಟಕ ಮಂಡಳಿಗಳೂ ಕೂಡ ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಉತ್ತಮ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿದವು." (ಸುರೇಶ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿ ಗೂಡು, ಮಾರ್ಚ್-ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೦೦೯, ಪುಟ-೩೭) ಈ ಮೂಲಕ ವೃತ್ತಿ ನಾಟಕ ಕಂಪನಿಗಳೂ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿವೆ.

ವೃತ್ತಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ಅದರ ಛಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ರಂಗಭೂಮಿಯಿಂದ ಹೊರತಾಗಿ ಸೃಜನಶೀಲ ಬರಹಗಾರ, ರಂಗಕರ್ಮಿ, ಸಂಶೋಧಕರಾಗಿದ್ದ ಬಾಲವನದ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು, ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸತನ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದರು. ಅವರ ನಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಾಟಕಶಾಲೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದು ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಮೇಷ್ಟ್ರಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಬಿ.ವಿ.ಕಾರಂತರು, ಹಾಗೆಯೇ ಇದೇ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಾಟಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಪ್ರೇಮಾ ಕಾರಂತ, ಎನ್. ಎಸ್. ವೆಂಕಟರಾಮ್ ಅವರು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆಶಯಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಯೋಗನಡೆಸಿದರು. ಆ ನಂತರ ನಾಟಕ ರಚನಾಕಾರರಾಗಿ ಕುವೆಂಪು, ದ. ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆ, ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ, ಡಾ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ, ವೈದೇಹಿ, ಎಚ್. ಎಸ್. ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ, ಆರ್.ವಿ.ಭಂಡಾರಿ, ಕೆ. ರಾಮಯ್ಯ ಅವರನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ ಹಲವು ಲೇಖಕರು ಕೆ. ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ, ಕೆ. ಜಿ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಮಹಮ್ಮದ್ ಇಕ್ಬಾಲ್, ಮೂರ್ತಿ ದೇರಾಜೆ, ಕೂರಾಡಿ ಸೀತಾರಾಂ ಶೆಟ್ಟಿ, ಬಿ. ಕೆ. ಜೋಳುಮಾರು, ಸಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ್ ಮೊದಲಾದ ರಂಗಕರ್ಮಿಗಳು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಮೂಲಕ ಹೊಸ ಅಲೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸೀಮಾ ಸ್ಟ್ರೀಟ್ ಜಟಿಲ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ರಂಗಾಯಣದ ರಂಗಕಿಶೋರ, ಬೆನಕ ಮಕ್ಕಳ ತಂಡ, ನೀನಾಸಂ, ಪ್ರಭಾತ್ ಶಿಶು ವಿಹಾರ, ಚಿಣ್ಣ-ಬಣ್ಣ, ಚಿಂತನ ರಂಗ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ಯಕ್ಷದೇಗುಲ, ಕಿನ್ನರ ಮೇಳ, ವಿಜಯನಗರ ಮತ್ತು ಹನುಮಂತನಗರ ಬಿಂಬ, ಸಮುದಾಯ, ಸಮಸಾಂಪ್ರತಿ, ರಂಗಕಹಳೆ, ಚುಕ್ಕಿ ಮೇಳ, ಸುಚಿತ್ರ ಬಾಲಜಗತ್, ಆದಿಮ-ಚೌಕಿ, ಗೊಂಬೆಮನೆ, ಮಕ್ಕಳಮನೆ, ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೂಟ, ಪ್ರತಿಭಾ ವೇದಿಕೆ, ಶಿವಕುಮಾರ ಕಲಾ ಸಂಘ, ಸಂಯುಕ್ತ, ಸಂಚಲನ, ಭಾವೈಕ್ಯ ಬಾಲಬಳಗ, ರಂಗಚಿತ್ತಾರ, ಬಿ.ಜಿ.ವಿ.ಎಸ್, ಡಿ.ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಚುಂಚ, ಸೀತಾರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರೀ ಹುಲಿಮನೆ ಸ್ಮಾರಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಅಳ್ವಾಸ್ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವು ರಂಗ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಕನ್ನಡದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಈ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು, ಇವುಗಳ ಕಾರ್ಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು, ಸಮನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇಂತಹ ರಂಗಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಮುನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತುಂಬಾ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಪ್ರೊ. ಎಚ್.ಎಸ್.ಉಮೇಶ್‌ರವರು ಹೇಳುವಂತೆ "ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಹರಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು ಹಲವು ಹೊರಳು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರತಿ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಾಧನೆಯೂ ಆಗಿದೆ. ಮಾಡಿದ್ದೆಲ್ಲವು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ವಯಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತ ಸಾಗಿದ್ದಾರೆ". (ಪ್ರೊ. ಎಚ್. ಎಸ್. ಉಮೇಶ್, ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಮುಖ್ಯ ವಾಹಿನಿಯೆಡೆಗೆ, 'ಕಡೆಗೋಲು' ಸ್ಮೃತಿ ಸಂಪುಟ, ಸಂ.ಡಾ.ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ರಾವ್, ಪು–೩೬೫) ಹೀಗಾಗಲು ಕಾರಣ ಪರಸ್ಪರ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ವಿಚಾರಗಳ ವಿನಿಮಯದ ಕೊರತೆಯೂ ಇರಬಹುದು. ಇವರ ವಿಭಿನ್ನ ನಿಲುವುಗಳು, ಸಮಾನ ಆಶಯಗಳು ಹಾಗೂ ಇವಗಳ ಸಾಂಗತ್ಯ ಬಲಗೊಳ್ಳಲು ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಆಂತರಿಕ ಸಂಬಂಧ ಗುರುತಿಸಿ; ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗುವ ತಾತ್ವಿಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸ್ತುತ ಹಾಗೂ ಮುಂಬರುವ ಹೊಸ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕಿದೆ.

ಮಕ್ಕಳು ಸುಮ್ಮನೇ ನಾಟಕ ನೋಡಿದರೆ ಸಾಕೆ? ಹೀಗೆ ನೋಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನಾದರೂ ಇದೆಯೇ? ನಾಟಕ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ನಾಟಕ ನೋಡಬೇಕೆ? ಹಾಗೆ ನೋಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ನಾಟಕ ನೋಡುವ ಕೌಶಲ, ಮಾಡುವ ಕೌಶಲ ಬೆಳೆಸಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಏನಾದರೂ ತರಬೇತಿ ಅಗತ್ಯವಿದೆಯೇ? ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ನೆಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೇ? ನಾಟಕ ಅಭಿನಯಿಸುವುದರಿಂದ, ನಾಟಕ ವೀಕ್ಷಿಸುವುದರಿಂದ, ಒಟ್ಟಾರೆ ನಾಟಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಆಗುವ ಲಾಭಗಳೇನು? ಇಷ್ಟೊಂದು ಮನರಂಜನಾ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಿರುವಾಗ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಅಗತ್ಯವೇನು? ಸಂಕೀರ್ಣ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಬದುಕಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ತಂದು ಕೊಡಬಲ್ಲುದೇ? ಇಂದು ಎಲ್ಲೆಡೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ರಂಗ ಶಿಬಿರಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಮಕ್ಕಳ ಬೇಸಿಗೆ ಶಿಬಿರಗಳ ಅಗತ್ಯತೆ ಇದೆಯೇ? ಇದ್ದರೆ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಏನಿರಬೇಕು? ಶಿಬಿರಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಗಿರಬೇಕು? ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಇರಬೇಕೆ ಬೇಡವೇ? ಇಂಥ ಹತ್ತು ಹಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದೆ.

ಮಕ್ಕಳು ಏನೂ ಬರೆಯದ ಪಾಟಿ, ಖಾಲಿ ಬಿಳಿ ಹಾಳೆ ಎಂದೆಲ್ಲ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆ ಹೊಂದಿದ್ದು ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಮಗು ಕಲಿತಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮಗುವಿನ 'ಗರ್ಭ

ಕಲಿಕೆಗೆ' ಪೂರಕ ಸಾಧನವಾಗಬಹುದೇ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಗಂಭೀರ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಬೇಕಿದೆ.

ಬೆಳೆವ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸು-ಬುದ್ಧಿ-ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಶಕ್ತಿ ತುಂಬಿ; ಮನರಂಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಮನೋವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು; ಉತ್ತಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು, ಸಂತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಸಹಬಾಳ್ವೆ ನಡೆಸಲು ಅನುವಾಗುವಂತೆ; ಜೀವಪರ-ಜನಪರ ಆಲೋಚನೆಗಳಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ರಂಗಭೂಮಿಗಿದೆಯೇ? ಎಂಬುದನ್ನು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಬೇಕಿದೆ. ಮಕ್ಕಳ, ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಗಳ, ರಂಗತಜ್ಞರ, ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಸತ್ಯವನ್ನು ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚಬೇಕಿದೆ. ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ; ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯತ್ತ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಹೊರಳು ಹಾದಿಯೆಡೆ ದೃಷ್ಟಿಹರಿಸಿ; ಮಕ್ಕಳ ಮನೋ ವಿಕಾಸ, ಬುದ್ಧಿ ವಿಕಾಸ, ಹಾಗೂ ಭಾವ ವಿಕಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಈ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪೂರಕ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಬೇಕಿದೆ. ರಂಗಭೂಮಿಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಬೇಕಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸಬೇಕಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಉದ್ದೇಶಳಿಂದಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

೧.೩ ವಿಷಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ

ರಂಗಕರ್ಮಿಯಾಗಿ, ರಂಗಸ್ನೇಹಿ ಸಂಶೋಧಕನಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡ ಸೃಜನಶೀಲ ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿ; ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಯಾಶೀಲರಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ರಂಗನಿರ್ದೇಶಕರು, ರಂಗ ಶಿಕ್ಷಕರು, ರಂಗ ತಜ್ಞರು, ರಂಗ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ರಂಗ ವಿಮರ್ಶಕರ ನಿಲುವು-ಸಾಧನೆ-ಸವಾಲುಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಒಟ್ಟಾರೆ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಅದರ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಗಿದೆ. ಸಾಧಕ-ಬಾಧಕಗಳೇನು? ಪ್ರಯೋಗ ಪ್ರಭಾವಗಳೇನು? ಎಂದೆಲ್ಲ ತರ್ಕಿಸಿ, ಹೊಸದಿಕ್ಕಿನ ಹುಡುಕಾಟ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ಪರಾಮರ್ಶೆಗೆ ತೊಡಗದೇ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶನದತ್ತ, ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯತ್ತ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನದ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ವಿಷಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ 'ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರವೇಶ' ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಾಯವಾದರೆ; 'ರಂಗಭೂಮಿ: ಮಕ್ಕಳ ಮನೋವಿಕಾಸ' ಎರಡನೇ ಅಧ್ಯಾಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಮನೋವಿಕಾಸದ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪರಿಣಾಮ–ಪ್ರಭಾವದ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ಯಾರು, ಯಾವ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಯಾವ ಕಲಿಕಾ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ? ಯಾವ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಎಂಥ ನಾಟಕ–ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿರಬೇಕು? ಎಂಬ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಂಶಗಳ ಕುರಿತು ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದೆ.

ಮೂರನೇ ಅಧ್ಯಾಯ 'ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ : ಬೆಳವಣಿಗೆ'. ಇಲ್ಲಿ ಜನಪದ ರಂಗಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪ ವಿವರದೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮಹತ್ವದ ಕುರಿತು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಇತಿಹಾಸದತ್ತ ನೋಟ ಹರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ವಸ್ತು ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾಗಿ ಕೆಲವು ನಾಟಕಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೀದರ್‌ನಿಂದ ಕಾಸರಗೋಡಿನ ವರೆಗೆ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಇರುವ ಪ್ರಮುಖ ರಂಗ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರ ವಿಭಿನ್ನ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಕುರಿತು ಅವಲೋಕಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾಗಿ ಕೆಲವು ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನಾಲ್ಕನೇ ಅಧ್ಯಾಯ 'ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ : ಪ್ರದರ್ಶನ–ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ'. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಕೃತಿ–ರಂಗ ಕೃತಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರಂಗ ಪಠ್ಯ ಮತ್ತು ರಂಗ ತಂತ್ರ, ರಂಗ ಸಂಗೀತ, ರಂಗಬೆಳಕು, ರಂಗತಾಲೀಮಿನ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಂಗಪ್ರದರ್ಶನದ ಪರಿಣಾಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವಗಳ ಕುರಿತು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಲಾಗಿದ್ದು. ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಕ, ಸಂಕಲನ ನಾಟಕ, ರೂಪಕ, ಪ್ರಹಸನ, ಛದ್ಮವೇಷ, ಯೋಗ ರಂಗ ರೂಪಕ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದೆ. ಬೀದಿ ನಾಟಕ, ಯಕ್ಷಗಾನ–ಬಯಲಾಟಗಳ ಕುರಿತು ಅವಲೋಕಿಸಿದೆ.

ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯತ್ತ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟನಾಟಕಗಳು, ರಂಗಾಟಗಳು, ಗ್ರಿಪ್ಸ್ ರಂಗಭೂಮಿ, ಮನೋರಂಗಭೂಮಿ, ಚಿಕಿತ್ಸಾ ನಾಟಕ, ಆಶು ನಾಟಕ, ತುಂಡು ನಾಟಕ, ಪಾಠ ನಾಟಕ, ಚಿತ್ರಾಕೃತಿ (installation) ಆಧಾರಿತ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆ, ಮೂಕಾಭಿನಯ, ಕಥಾ ನಿರೂಪಣೆ, ಗೊಂಬೆಯಾಟ, ಛಾಯಾ ನಾಟಕ, ಅಣಕು ಪ್ರದರ್ಶನ ಸೇರಿದಂತೆ ರಂಗ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಹಲವು ಪ್ರಕಾರಗಳ ಕುರಿತು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿದೆ.

ಐದನೇ ಅಧ್ಯಾಯ 'ರಂಗಭೂಮಿಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು'. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರವಿದ್ದು ರಂಗ ಭಾಷೆಯ ಅರಿವು, ರಂಗವೇದಿಕೆಯಾಗಿ ವರ್ಗದ ಕೋಣೆ, ಪ್ರಭಾವಿ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಪೂರಕ ಹಂತಗಳು, ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣದ ತೌಲನಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಿದೆ. ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಪೂರ್ವೋತ್ತರದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಪಾತ್ರ, ಶಾಲಾ ಸಂತೆ, ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಶಿಬಿರ, ರಚನೋತ್ಸವ ಹಾಗೂ ಸೃಜನೋತ್ಸವ, ಅಣಕು ಸಭೆ, ರಂಗೋತ್ಸವ, ಹಾಗೂ ಬಾಲೊತ್ಸವಗಳ ಮಹತ್ವ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ರಂಗ ಶಿಶುವಿಹಾರ ಅಥವಾ 'ಕ್ರಿಯೇಟಿವ್ ಕಿಂಡರ್ ಗಾರ್ಟನ್ ಸ್ಕೂಲ್'ಗಳ ಕಲ್ಪನೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಹಾಗೂ ಕೊನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ 'ರಂಗ ಸಮಾರೋಪ'. ಇಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳರಂಗಭೂಮಿಯ ಹೊಸ ದಿಕ್ಕು–ಹೊಸ ನೋಟದ ಹೂರಣವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತೆರೆದಿಡಲಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊರ ನೋಟದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ಇದರ ಹರುವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದು, ಈಗಾಗಲೇ ಡಾ. ಗಜಾನನ ಶರ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ ನಾಟಕ ಕೃತಿಗಳಿಂದಾಚೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಬಯಸುವ 'ಪ್ರದರ್ಶನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ' ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವೆನ್ನಿಸಿದ ಹಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನುನಲಕ್ಷಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ.

◆◆◆

ಅಧ್ಯಾಯ – ೨

ರಂಗಭೂಮಿ : ಮಕ್ಕಳ ಮನೋವಿಕಾಸ

೨.೧ ಪೀಠಿಕೆ

೨.೨ ಮಕ್ಕಳು ಎಂದರೆ ಯಾರು ?

೨.೩ ಮಕ್ಕಳ ಕ್ರಿಯಾ ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ರಂಗಭೂಮಿ:

ಅಧ್ಯಾಯ ೨

ರಂಗಭೂಮಿ : ಮಕ್ಕಳ ಮನೋವಿಕಾಸ

೨.೧ ಪೀಠಿಕೆ

ನಾವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಸ್ಥಳವನ್ನು. ಆದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವುದು ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ನಾಟಕಗಳಿಂದ. ಬರೆದ ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಆಡುವ ಕ್ರಿಯೆ ಇವೆರಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ರಂಗಭೂಮಿ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಸೃಜನಶೀಲ ಕ್ರಿಯೆ. ಕಲಾತ್ಮಕ ಬಾಷೆಯಾಗಿ ಸಂವಹನ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿರುವ ರಂಗಭೂಮಿ ಒಂದು ಜನಸಮುದಾಯಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ವಾಹಕವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ನೋಡುಗನಿಗೆ ಖುಷಿ ಹಾಗೂ ಚಿಂತನೆಗಳು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಸಂವೇದನೆಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ನೋಡುಗನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಗಾಢ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಶಕ್ತಿ ರಂಗಭೂಮಿಗಿದ್ದು ಎಳೆಯ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಸರಿದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕಂಡು ಹೋಗಲು ಹಾಗೂ ಸ್ವಸ್ಥ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಿಸಲು ಇದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯ. "ಅನುಕರಣ ಶೀಲರಾದ ಮಕ್ಕಳು ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡವರಾಗುವವರೆಗೆ ಬದುಕಿನ ವಿವಿಧ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಅವರು ಕಲಿಯುವುದೆಲ್ಲಾ ಬಹುಪಾಲು ಅನುಕರಣೆಯಿಂದಲೇ"ಎನ್ನಬೇಕು. (ಡಾ. ಕೆ. ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ, ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿ, ಪು-೭) ಹಾಗಾಗಿ ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಲಿಪಿ ಹುಟ್ಟುವ ಮುನ್ನವೇ ಆವಿಷ್ಕಾರಗೊಂಡ ಆದಿಮ ಕಲೆಯಾದ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಾನವನ ಮೂಲ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾಧ್ಯಮ ಎನ್ನಬಹುದು. ತಮ್ಮ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಮಾಧ್ಯಮ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ದರ್ಶಕ ಪ್ರದರ್ಶಕ ಗುಣದಿಂದ ನಿತ್ಯ ಜೀವನದ ಹಲವು ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡತ್ತಾ, ಅನುಕರಿಸಿ, ಅಭಿನಯಿಸಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ನಿರ್ಧಿಷ್ಟ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಿತಿಯೊಳಗಿನ ಎಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಂಡ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ; ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ, ದೊಡ್ಡವರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ರೂಪಗೊಂಡು ಎರಡೂ ಧಾರೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿದೆ.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

೨.೨ ಮಕ್ಕಳು ಎಂದರೆ ಯಾರು ?

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಎನ್ನುವಾಗ ಮಕ್ಕಳು ಅಂದರೆ ಯಾರು? ಯಾವ ವಯೋಮಿತಿಯೊಳಗಿನವರು ಮಕ್ಕಳು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಇವರಿಗಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಉದ್ದೇಶವಾದರೂ ಏನು? ಈ ನಾಟಕಗಳ ಪರಿಣಾಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವ ಯಾವರೀತಿಯದು? ದೊಡ್ಡವರ ಸಾಮಾನ್ಯ ರಂಗಭೂಮಿಗೂ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೂ ಇರುವ ಭಿನ್ನತೆಗಳೇನು? ಭಿನ್ನತೆ ಇರುವುದಾದರೆ ಏಕೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿರಬೇಕು? ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಭೂಮಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳೇನು? ಯಾವ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಎಂಥ ರಂಗಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಸೂಕ್ತ? ರಂಗಭೂಮಿಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆ, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆ, ಪೋಷಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ನೆರವಾಗಬಲ್ಲುದೆ? ಮಕ್ಕಳ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಪೂರಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಕವಾಗಬಲ್ಲದು? ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೂಲಂಕುಶವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಮೊದಲು ಯಾವ ವಯೋಮಾನದೊಳಗಿನವರು ಮಕ್ಕಳು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧಿಷ್ಟಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೊಳಿತು.

'ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಜನನಾ ನಂತರ ಆಯುರ್ ಅವಧಿಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಹಂತಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವು

ಅ. ಆಯುರ್ ಅವಧಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ

೧) ಸದ್ಯೋಜಾತ

೨) ಶೈಶವ

೩) ಮಗುತನ

೪) ಪೂರ್ವ ಬಾಲ್ಯ

೫) ಉತ್ತರ ಬಾಲ್ಯ

೬) ಹರೆಯ

೭) ಪೂರ್ವ ತಾರುಣ್ಯ

೮) ಉತ್ತರ ತಾರಣ್ಯ

೯) ಕಿರಿಯ ವಯಸ್ಕ

೧೦) ಮಧ್ಯ ವಯಸ್ಕ

೧೧) ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ

ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಮೇಲಿನ ಹನ್ನೊಂದು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯ ಎಂಬದು ಐದನೇ ಹಂತಕ್ಕೆ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ, ಜನನದ ನಂತರ ೧೨ ವರ್ಷ ತುಂಬುವವರೆಗಿನವರು ಮಾತ್ರ ಮಕ್ಕಳು' (ಪ್ರೊ ಪಿ. ನಟರಾಜ್, ಮಕ್ಕಳ ಸಂವೇಗಗಳು ಮತ್ತು ಸಂವೇಗಾತ್ಮಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಪು-೭೨). ಆದರೆ ಸರ್ಕಾರ ಕಡ್ಡಾಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದನ್ವಯ ೧೪ ವರ್ಷದೊಳಗಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಚಿತ ಹಾಗೂ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಜಾರಿಮಾಡಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯನ್ವಯ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಯ ಹತ್ತನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ವಿದ್ಯಾಥಿಗಳನ್ನು ಬಾಲಕ ಅಥವಾ ಬಾಲಕಿಯರೆಂದೇ ಸಂಬೋಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಂದರೆ ಇದರನ್ವಯ ೧೬ ವರ್ಷದೊಳಗಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಮಕ್ಕಳು ಎಂದಾಯಿತು. ಆದರೆ ಮಕ್ಕಳ ಹಕ್ಕುಗಳ ಆಯೋಗವು ಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ೧೮ ವರ್ಷದೊಳಗಿನವರೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ಜನನದಿಂದ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷದೊಳಗಿನವರು. ಎಂದು ನಿರ್ಧಿಷ್ಟಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾದಲ್ಲಿ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಗುರುತಿಸಿದಂತೆ ಜನನಾನಂತರ ಆಯುರ್ ಅವಧಿಯ ಹನ್ನೊಂದು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ಸದ್ಯೋಜಾತ, ಶೈಶವ, ಮಗುತನ, ಪೂರ್ವಬಾಲ್ಯ, ಉತ್ತರ ಬಾಲ್ಯ ಸೇರಿ ಐದೇ ಹಂತಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲದೇ ಹರೆಯ ಹಾಗೂ ಪೂರ್ವ ತಾರುಣ್ಯದ ವರೆಗಿನವರೆಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರು ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕಾ ನೆಲೆಯಾನ್ನಾಧರಿಸಿ ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹಂತಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅ. ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ :

೧) ಬಹಳ ಪುಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳು (ಮೂರು ವರ್ಷದೊಳಗಿನವರು)

೨) ಪುಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳು (ಮೂರರಿಂದ ಏಳು ವರ್ಷ)

೩) ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಳೆದ ಮಕ್ಕಳು (ಏಳರಿಂದ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷ)

೪) ಹದಿರೆಯದ ಮಕ್ಕಳು (ಹನ್ನೊಂದರಿಂದ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷ)

ಇ. ಕಲಿಕಾ ನೆಲೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ :

೧) ಮನೆಯಂಗಳದ ಮಕ್ಕಳು (೦-೩)

೨) ಶಿಶುವಿಹಾರದ ಮಕ್ಕಳು (೪-೫)

೩) ಪ್ರಾಥಮಿಕಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳು (೬-೦೯)

೪) ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳು (೧೦-೧೨)

೫) ಪ್ರೌಢ ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳು (೧೩-೧೬)

೬) ಉನ್ನತ ಪ್ರೌಢ ಪ.ಪೂ.ಶಿ. ಮಕ್ಕಳು (೧೭-೧೮)

(ಸಂದರ್ಶನ : ಶಿವಶಂಕರ ಹಿರೇಮಠ, ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರು, ಧಾರವಾಡ-೨೫.೪.೨೦೦೯)

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಸಕ್ರಿಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆ ಶಿಕ್ಷಕಿ ಶಾಂತಾ ನಾಗರಾಜರವರು 'ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯದ ಅವಧಿ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲ ಐದು ವರ್ಷಗಳು ನಿಲ್ಲುವ, ನಡೆಯುವ, ಮಾತನಾಡುವ, ಮೊದಲಾದ ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ನಂತರದ ಐದರಿಂದ ಹದಿಮೂರರವರೆಗೆ ಅಂದರೆ ಏಳೇ ಏಳು ವರ್ಷಗಳು 'ಬಾಲ್ಯ' ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹನ್ನೆರಡು ಮುಗಿದ ದಿನವೇ ಹರೆಯದ ಪುಳಕಗಳು ಆರಂಭ. ಇಪ್ಪತ್ತರ ನಂತರ ಯೌವನದ ಸಂಭ್ರಮ. ನಲವತ್ತರ ನಂತರ ಪ್ರೌಢತ್ವದ ಹಮ್ಮುಬಿಮ್ಮುಗಳು. ಅರವತ್ತರ ನಂತರ ಏಕಾಂತದ ನೋವು, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬದುಕಿನ ಈ ಎಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹತ್ತಿಪತ್ತು ವರ್ಷದ ಕಾಲಾಂತರವುಳ್ಳವು, ಆದರೆ ಬಾಲ್ಯ ಮಾತ್ರ ಏಳುವರ್ಷ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. (ಶಾಂತಾ ನಾಗರಾಜ, ಶಾಲಾಮಕ್ಕಳ ಪೋಶಕರಿಗೆ ಕಿವಿಮಾತು, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನ ಮಾಲೆ ಪು-೭)

ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಮೀಕರಿಸಿ ಕಲಿಕೆಯ ಹಂತ ಅಥವಾ ನೆಲೆ ಹಾಗೂ ವಯಸ್ಸನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಐದು ಹಂತಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

೧) **ಶೈಶವ :** ಮನೆಯಂಗಳದಿಂದ ಶಿಶುವಿಹಾರದವರೆಗೆ (೦-೫)

೨) **ಮಗುತನ** : ಕಿಲಾಡಿತನದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ (೫-೧೦)

೩) **ಬಾಲ್ಯ :** ಕ್ರೀಡೆಯೊಂದಿಗೆ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ (೧೦-೧೨)

೪) **ಬಾಲ್ಯೋತ್ತರ/ಪ್ರೌಢ** : ಸಾಹಸ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ (೧೩- ೧೬)

೫) **ಹರೆಯ/ಉನ್ನತ ಪ್ರೌಢ :** ಸ್ವ-ಅಧ್ಯಾಯ ಸ್ವಯಂ ನಿಲುವಿನೊಂದಿಗೆ ಪ.ಪೂ. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ (೧೬-೧೮)

ಹೀಗೆ ಐದು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ವಯೋಮಾನಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪೂರಕ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಹೇಗೆ ಇರಬೇಕು? ಯಾಕೆ ಹಾಗೇ ಇರಬೇಕು? ಅಂತಹ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿವೆಯೇ? ಇದ್ದರೆ ಯಾವ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿವೆ? ಈ ವಯೋಮಾನದ ಇಚ್ಛಿತ ರಂಗಭೂಮಿ ಎಂತಹುದು? ಇತ್ಯಾದಿ ಗುರುತಿಸಿ, ಸಮೀಕರಿಸಿ, ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

೨.೩ ಮಕ್ಕಳ ಕ್ರಿಯಾ ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ರಂಗಭೂಮಿ

ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕ ಭೌತಿಕ ಪ್ರಪಂಚದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವ ಪಡೆಯುತ್ತಾ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ತಿಳುವಳಿಕೆ ಗಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಂಡದ್ದನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವ ಇವರು, ತಾವು ಕಲಿತ ಹೊಸ ವರ್ತನೆಗಳನ್ನು, ಹೊಸ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿಸಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಹೊಸ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಹೇಳಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಉರುಳುವುದನ್ನು, ತೆವಳುವುದನ್ನು, ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಸಹಿತ ಪುನರಾವರ್ತಿಸಿಯೇ ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ನಡೆಯುವ-ನುಡಿಯುವ ಪುನರಾವರ್ತಿತ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ವರ್ತನೆಗಳು ಸ್ಥಿರವಾಗುತ್ತಾ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊಂದುವುದು ಪ್ರಕೃತಿನಿಯಮ.

ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಎನ್ನುವಂತೆ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಾಗುವ ಗುಣ ಹಾಗೂ ಅನ್ವೇಷಣಾ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ತಾಯಿಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡೇ ಸುತ್ತ ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ, ಹೊರಳಿಸಿ ನೋಡಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವ ಮಕ್ಕಳು ಏಳು ತಿಂಗಳಷ್ಟೊತ್ತಿಗೆ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ನೋಡಿ, ಅದರೊಡನೆ ಆಟವಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಗೊಂಬೆ ಜೊತೆ ಆಟ-ಸುತ್ತಾಟ ನಡೆಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ; ಅತ್ತೆಯ ಮೂಗು, ಅಜ್ಜಿಯ ಬಾಯಿ, ಮಾಮನ ಕಣ್ಣು ಹೇಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಓರೆಕೋರೆ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿ ಕಿಲಾಡಿತನದೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರದರ್ಶಕ ಗುಣ ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ವಸ್ತು, ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಅನ್ವೇಷಿಸಿ ತಿಳಿಯುವ ಗುಣ. ಈ ಗುಣದಿಂದಾಗಿಯೇ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಕಿಲಾಡಿತನ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು, ಅನುಕರಿಸಿ ಸಂಭ್ರಮಪಡಲು ಮನೆಯ ಪಡಸಾಲೆಯನ್ನು ರಂಗವೇದಿಕೆಯಾಗಿ, ತಂದೆ-ತಾಯಿ-ಬಂಧುಗಳನ್ನೇ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆಟವಾಡುತ್ತಾ ಅಥವಾ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಾ ಹೊಸದನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಚೇಷ್ಟೆ-ತುಂಟಾಟಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವಾಗ, ಹೆತ್ತವರಗಮನ ಬೇರೆಡೆ ಪಲ್ಲಟವಾದರೆ, ತಾವೇ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ತಮ್ಮತ್ತ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತ. ಸಫಲವಾಗದಿದ್ದಾಗ ಅತ್ತು, ಕರೆದೂ, ತುಂಟತನ, ಹಠಮಾರಿತನಗಳಿಂದಲಾದರೂ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವ ತಂತ್ರ ಸಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮಕ್ಕಳ ಭದ್ರತೆಯ ಭಾವಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬರುವ ಈ ಪ್ರದರ್ಶನ ಶೀಲತೆ, ನಿಧಾನವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಇತರರೊಡನೆ ಬೆರೆತು ವರ್ತಿಸುವಾಗ, ಇತರರು ಯಾವುದನ್ನು ಮೆಚ್ಚುತ್ತಾರೆ? ಯಾವುದನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲ? ಏನು ಮಾಡಿದರೆ ನಗುತ್ತಾರೆ? ಏನು ಮಾಡಿದರೆ ಬೈಯುತ್ತಾರೆ? ಎಂಬ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದ

ಸೃಜನಶೀಲ ಆಟಗಳಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಅರಿತು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸಾಮಾಜೀಕರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಮಕ್ಕಳ ವಯೋಗುಣ ಅಥವಾ ಸ್ವಭಾವ, ಕಲಿಕಾ ನೆಲೆ ಅಥವಾ ಹಂತ, ಹಾಗೂ ಅಯಾ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅನುಭವ, ಇವುಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಆಯಾ ಹಂತದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಬಹುದಾದ ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನ-ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಕುರಿತು ಪರಿಣಾಮಗಳ ಕುರಿತು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿದಾಗ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಒಟ್ಟಾರೆ ಸ್ವರೂಪದ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳ ವಯೋಗುಣ ಹಾಗೂ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಐದು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು :

೧. ಮನೆಯಂಗಳದ 'ಮಕ್ಕಳಾಟಗಳು'

೨. ಕಿಲಾಡಿ ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ 'ಆಟ-ನಾಟಕಗಳು'

೩. ಬಾಲ್ಯದ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಮಕ್ಕಳ 'ಪಾಠ ನಾಟಕಗಳು'

೪. ಪ್ರೌಢ ಮಕ್ಕಳ 'ಪ್ರಯೋಗ ಶೀಲ ನಾಟಕಗಳು'

೫. ಹರೆಯದ ಮಕ್ಕಳ 'ಸ್ವಪ್ನ-ವಾಸ್ತವ ನಾಟಕಗಳು'

೨.೩.೧ ಮನೆಯಂಗಳದ ಮಕ್ಕಳಾಟಗಳು

ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಜನನದಿಂದ ಶೈಶವದಾಚೆಗೆ ಸಾಗುವವರೆಗೂ ತಮ್ಮ ಸ್ವತಂತ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಿಂದ ನೋಡಿ-ಆಡಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಆಡಿಸುತ್ತ ತಾಯಂದಿರ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ ಮಕ್ಕಳು ದೊಡ್ಡ ಶಬ್ದವಾದ ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ತೋರುತ್ತಾರೆ. ಅಳುವುದಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕಂಡ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ, ತಟ್ಟಿ, ರುಚಿಸಿ, ಚೆಲ್ಲಿ, ಹರಡಿ, ಎಸೆದು, ವಸ್ತಗಳ ಗುಣ ಸ್ವಭಾವ ತಿಳಿಯಲು ಪ್ರಯತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿದೆ, ಹಸಿವು-ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಗುಣವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು. ಮೂರು ತಿಂಗಳಿನ ಮಕ್ಕಳ ಮುಂದೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ ನೋಡಿ, ಕೂಡಲೇ ತುಟಿ ಸೊಟ್ಟ ಮಾಡಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳಲಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಗಧರಿಕೆಯ ಧ್ವನಿಯ ಏರಿಳಿತ ಆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗದೇ, ಪುಟ್ಟ ಮೆದುಳನ್ನು ಘಾಸಿಗೊಳಿಸಿದುದರಿಂದ ಅವರು ಅಳುತ್ತಾರೆ. ಪುಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳು ಸಹಿತ ಇಷ್ಟೊಂದು ಸಂವೇದನಾಶೀಲರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು.

ಮಕ್ಕಳ ಈ ಇಷ್ಟ–ಅನಿಷ್ಟಗಳು ಹಾಗೂ ದುಷ್ಟ–ಶಿಷ್ಟರನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಗುಣ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು, ಅವರ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ತಿಳಿಯಲು, ಅಮೇರಿಕೆಯ ಯೇಲ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಮನಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಪಾಲ್ ಬ್ಲೂಮ್ ಹಾಗೂ ಅವರ ಸಂಗಡಿಗರು; ಆರರಿಂದ ಹತ್ತು ತಿಂಗಳ ವಯೋಮಾನದ ಶಿಶುಗಳ ಮೇಲೆ ನಡೆಸಿದ ಅಧ್ಯಯನದ ವರದಿಯು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಹತ್ವದ ಸತ್ಯ ಹೊರ ಹಾಕಿದೆ. ಏನೂ ಅರಿಯದ ಕಂದಮ್ಮಗಳು, ಅವರಿಗೇನು ಗೊತ್ತು ಎಂದು ತೀರಾ ತಾತ್ಸಾರದಿಂದ ಕಾಣುವ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅಗಾಧ ಶಕ್ತಿ ಇರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

“ಪರರನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಶಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದ ಹೊರತು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬದುಕುವುದು ಕಷ್ಟ. ಮಾತು ಬಾರದಿದ್ದರೂ ಸುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರವನ್ನು ನೋಡುವ, ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವ, ರುಚಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಶಿಶುಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆಯಾದ್ದರಿಂದ; ಅಳುವಿನಿಂದ, ಕೈಸನ್ನೆಯಿಂದ, ನೆಟ್ಟ ನೋಟದಿಂದ, ಮುಗ್ಧ ನಗುವಿನಂದ. ಸಾವಿರ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಸಮನಾದ ಭಾವಗಳುಂಟಾಗಲು ಅವರು ಏನನ್ನು ಕಂಡರು? ಖುಷಿಯಾದದ್ದು ಹೇಗೆ? ಎಂತಹ ವಸ್ತುಗಳು ಇವರನ್ನು ಹೆದರಿಸುತ್ತವೆ ? ಯಾವ ವಾಸನೆ ಇವರನ್ನು ನಗಿಸುತ್ತದೆ? ಗಿಲಕಿಯ ಸದ್ದಿಗೂ, ವೀಣೆಯ ನಾದಕ್ಕೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಶೈಶವಾವಸ್ಥೆಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆಯೆ? ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ವಿಶ್ವದ ಉಗಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಿಗೂಢ. ಇವುಗಳನ್ನು ಬೆದಕಲು ಬ್ಲೂಮ್‌ನಂತಹ ಮನಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ನಡೆಸಿರುವ ಪ್ರಯೋಗ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಮುಗ್ಧ ಮಕ್ಕಳ ಹಲವು ಮಜಲುಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿಡುತ್ತವೆ'. (ಕೊಳ್ಳೆಗಾಲ ಶರ್ಮ, ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಕಲಿಸುವ ಪಾಠ, ವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲಂ, ಕನ್ನಡಪ್ರಭ ದಿ. ೨೮.೧೧.೨೦೦೭) ಇವರ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಕುರಿತಾದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಮಾತು ಬಾರದ ಶಿಶುಗಳು ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ವೇದ್ಯ. ಅವರು ತಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದು ಹಾಗೂ ಇಷ್ಟವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟದಿರುವುದು, ಈ ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ಆ ಮಕ್ಕಳು ಹೇಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ? ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಬ್ಲೂಮ್ ಮತ್ತು ಸಂಗಡಿಗರು, ಹತ್ತು ತಿಂಗಳ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಈ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಒಂದರಲ್ಲಿ ದುಂಡಗಿನ ಕಣ್ಣಿರುವ ಆಕರ್ಷಕ ಆಕೃತಿಯೊಂದು ಬೆಟ್ಟವೇರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ದೂರ ಏರುವುದರೊಳಗೆ ಹತ್ತಲಾಗದೆ ಜಾರಿ ಹಿಂದೆ ಉರುಳುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದಾಗ ಮಕ್ಕಳು ನೆಟ್ಟ ನೋಟದಿಂದ ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನೆಟ್ಟ ನೋಟ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅದು ಆಕರ್ಷಿಸಿದೆ ಎನ್ನುವುದರ ದ್ಯೋತಕ. ಹೀಗೆ ಹಲವುಬಾರಿ ಈ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಕ್ಕಳು ಆರೋಹಿ ಬೆಟ್ಟದಿಂದ ಉರುಳುವುದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತಿದ್ದವು. ಅನಂತರದ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ‘ಗೆಳೆಯ’ ಹಾಗೂ ‘ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿ’ ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಯಿತು. ಗೆಳೆಯ, ಜಾರಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ

ಆರೋಹಿಯನ್ನು ತಡೆದು, ದೂಡಿ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಲು ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿ ತಾನು ಜಾರಿಬೀಳುತ್ತಲೇ ಗೆಳೆಯ ಆರೋಹಿಯನ್ನು ಮೇಲೆ ಹತ್ತದಂತೆ ತಡೆದು ಇನ್ನಷ್ಟು ಕೆಳಗೆ ದೂಡುತ್ತಿದ್ದ.

ಹೀಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಕ್ಕಳು, ಈ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರಬಹುದೇ? ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರೆ ಆ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಏನಿರಬಹುದು? ಎನ್ನುವ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಬ್ಲೂಮ್‌ತಂಡ ಪರೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಿತು. ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಹಲವಾರು ಬಾರಿ ನೋಡಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಗೆಳೆಯ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೆಚ್ಚಿನದನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ವೇಳೆ ಬೆಟ್ಟವೇರುತ್ತಿರುವ ಆರೋಹಿ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಗೆಳೆಯ ಪರಸ್ಪರ ಆಗೊಮ್ಮೆ ಈಗೊಮ್ಮೆ ಸಮೀಪಿಸುವಂತೆ ತೋರಿಸಲಾಯಿತು. ಆರೋಹಿ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯನ್ನು, ಗೆಳೆಯ ಸಮೀಪಿಸಿದಾಗ ಹತ್ತು ತಿಂಗಳ ಶೈಶವದ ಮಕ್ಕಳು ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೇ ದೀರ್ಘಕಾಲ ನೋಡುತ್ತಿದರಂತೆ.

ಅಂದರೆ, "ನಿರೀಕ್ಷೆಗೆ ವಿರುದ್ದವಾದ ನೋಟ ಕಂಡಾಗ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಬ್ಲೂಮ್. ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯ ನಡೆವಳಿಕೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳು, ಎಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ತಳ್ಳಿಬಿಡುವನೋ ಎಂಬ ಆತಂಕದಿಂದ ಇರಬಹುದೇನೋ, ಆರೋಹಿಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುವುದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಬ್ಲೂಮ್ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಕಂಡುಬರುವ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಶೈಶವಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕಳು ಸಹಿತ ನೋಡುವ ವಸ್ತು, ವ್ಯಕ್ತಿ, ಘಟನೆಯನ್ನು ತುಂಬಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿನೋಡಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನಡೆವಳಿಕೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಗೆಳೆಯನನ್ನು ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚಿದವು ಎಂದು ಬ್ಲೂಮ್ ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಇದರಿಂದ ಶೈಶವದ ಮಕ್ಕಳು ಏನೂ ಅರಿಯದ ಕಂದರಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ಚುರುಕು ಬುದ್ಧಿಯ ಸದಾ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದಿರುವ ಸಂವೇದನಾಶೀಲರು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. 'ಮೂರು ವರ್ಷದ ಬುದ್ದಿ ನೂರುವರ್ಷದ ತನಕ' ಎಂಬ ಜನಪದರ ಗಾದೆ ಮಾತೂ ಕೂಡಾ ಈ ಪ್ರಯೋಗದ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ದಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಶೈಶವಾವಸ್ಥೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತುಂಬಾ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು. ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪೂರಕ ಪರಿಸರ, ಸಾಧನ-ಸಾಮಗ್ರಿ ಒದಗಿಸಬೇಕು. ತಾಯಂದಿರ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡೇ ಸುತ್ತಲಿನ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ನಾಟಕ ನೋಡಿದಂತೆ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ಕತ್ತು ತಿರುಗಿಸಿ ನೋಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಮಕ್ಕಳು, ನೋಡಿದ್ದನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿ ಆಡಲೆಂದು ತಾಯಿಯ ತೊಡೆಯಿಂದಿಳಿದು ಮನೆಯಂಗಳ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಹರಿದಾಡಿಕೊಂಡು,

[illegible]

ಓಡಾಡಿಕೊಂಡು ಅನುಕರಣೆಯ ಆಟ ಆಡಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆಯುವ ಮಕ್ಕಳು; ಮಾತು-ನಡಿಗೆ ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಾಗರಿಕ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತಾರೆ.

ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ, "ಮಕ್ಕಳು ಆಟ ಆಡುವಾಗ ತಮ್ಮ ವಯಸ್ಸಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ದೊಡ್ಡವರಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಮಸ್ತಿಷ್ಕ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಆಟಿಕೆಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆಟವಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳಾಡುವ ಈ ಆಟಗಳು ಅವರ ಸೃಜನಶೀಲ ಸಂವಹನಕ್ಕೆ ಭಾಷೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಮಕ್ಕಳು ಆಟಿಕೆಗಳನ್ನೇ ಭಾಷೆಯ ವಿವಿಧ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಇದೇ ಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಬಳಸಿ, ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ." (ಅಶೋಕ, ಮಗುವಿನ ಆಟದಲ್ಲೂ ಹಲವು ಅರ್ಥಗಳಿರುತ್ತವೆ, ಮಹಿಳಾ ವಿಜಯ, ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ, ೧೫ ಜುಲೈ ೨೦೦೮) ಹೀಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಆಟಗಳು ಹಲವು ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಮಕ್ಕಳು ಇಂತಹ ಆಟಗಳ ಮೂಲಕ ಹೊಸದನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಮಕ್ಕಳಾಡುವ ಈ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗುವ ಹಲವು ವಸ್ತು-ಘಟನೆಗಳು ಮುಂದೆ ಒದಗಬಹುದಾದ ಸವಾಲು ಅಥವಾ ಭೀತಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಪೂರ್ವಾಭ್ಯಾಸಗಳಂತೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಡಾಕ್ಟರ್-ಪೇಶೆಂಟ್ ಆಟ ಆಡುವ ಮಕ್ಕಳು ವೈದ್ಯರಲ್ಲಿ ಇಂಜೆಕ್ಸನ್ ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯನ್ನು ಪೂರ್ವಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಭಯ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಎಷ್ಟೋ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಈ ಆಟಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹಿರಿಯರು ಮಕ್ಕಳಾಟವನ್ನು ಇದೇನು ಮಕ್ಕಳಾಟ ಎಂದು ನಿರ್ಲಕ್ಷದಿಂದ ಪರಿಭಾವಿಸದೇ ಈ ಆಟಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಮಾನಸಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ವ್ಯವಹಾರಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕ ಎಂಬ ಸತ್ಯ ಅರಿತು ಆಟಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು.

ಈ ಆಟಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಅರಿವಿನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಏನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾರೊ, ಕೇಳುತ್ತಾರೋ, ಆಟ ಆಡುವಾಗ ಅದರ ಅನುಕರಣೆ ಮಾಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ಈ ಆಟಗಳು ಅವರ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕ್ರಮದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಭಾಗವಾಗಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಂತಹ ಆಟಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ, ಆಡಿಸಿ, ದೊಡ್ಡವರು ರಂಜನೆ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಮನೆಯಂಗಳದ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಪುನರಾವರ್ತಿತ ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ನಲಿಯುತ್ತಲೇ ಕಲಿಕೆ ದೃಢೀಕರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪದೇ ಪದೇ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಆಸಕ್ತಿ ಕುಗ್ಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತಾರೆ. ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದಾಗ ಮೂಢಿ, ಮುಖೇಡಿ ಎಂದು ತೆಗಳದೇ ಅವರ ಇಷ್ಟಾ-ನಿಷ್ಟಗಳನ್ನರಿತು ವರ್ತಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಕುಗ್ಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಹಠ, ಸ್ವಂತಿಕೆಗಳೇ ಅವರ ಮುಂದಿನ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸದ ಮೂಲ ಎಂಬುದನ್ನರಿಯಬೇಕು. ಇಂದೇನಾದರೂ ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಸ್ವಂತಿಕೆಗೆ ತಡೆಯೊಡ್ಡಿದರೆ ಮುಂದೆ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲದ ದುರ್ಬಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಗುವೊಂದು ಹೊಸ ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ ತಾಳ್ಮೆ-ಸಹನೆ-ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಬೇಕು. ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ ತುಂಬಬೇಕು. ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಿಡುಕುವುದು, ಶಿಕ್ಷಿಸುವುದು ತರವಲ್ಲ. "ಇಂಥ ಸಣ್ಣ ಸಂಗತಿಗಳೇ ಮುಂದೆ ಮಗುವಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಾಸಕ್ಕೂ ವಿನಾಶಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಭರವಸೆಯ ಮಾತುಗಳು ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯಾದರೆ, ಭಯದ ಅಪನಂಬಿಕೆಯ ಮಾತುಗಳು ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯಾಗುತ್ತವೆ." (೭.ಶಾಂತಾ ನಾಗರಾಜ್, ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳ ಪೋಷಕರಿಗೆ ಕಿವಿಮಾತು, ಪುಟ-೨೧) ಇದನ್ನರಿತು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಹೆಜ್ಜೆ ಇರಿಸಬೇಕು.

ಈ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವರ ಚಲನ ವಲನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿಗಾವಹಿಸಿ ನೋಡಿ ಅನುಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕು. ಅನುಕರಣೀಯ ಆಟಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮಗು ತನ್ನ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದೂರದಿಂದಲೇ ನೋಡಿ ಸಂಭ್ರಮಿಸಬೇಕು. ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಜಂಟಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪಾಡಿಗೆ ತಾವು ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಕಂಡೂ ಕಾಣದಂತಿರಬೇಕು. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾವು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆಂದು ಅವರು ಗಮನಿಸಿದಲ್ಲಿ ಮುಗುಳ್ನಗೆಯೊಂದಿಗೆ ಆಟಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿ ಸೂಚಿಸಿ ಸಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕು. ಅಪಾಯಕಾರಿ ಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ-ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡಬೇಕು, ಇಂಥ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿಗಾ ಇಡಬೇಕು. ವಿರಾಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನೆಯಂಗಳದಲ್ಲಿ ಗುಂಪಾಗಿ ಕುಳಿತು ಮಕ್ಕಳ ಅನುಕರಣೆಯ ಆಟ ಚೆಲ್ಲಾಟಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಬೇಕು. ಹಲವು ರೀತಿಗಳಿಂದ ಅಭಿನಯಿಸಲು ಹುರುಪು ನೀಡಿ ಅಪ್ಪ-ಅಮ್ಮಂದಿರೂ ಮಕ್ಕಳೊಟ್ಟಿಗೆ ತಾವೂ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಬೇಕು ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಬೇಕು. ತಾನು ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಆಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಮೊದಮೊದಲು ಸಂಕೋಚ ಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಮಕ್ಕಳು, ಬರು ಬರುತ್ತಾ ಯಾರಾದರು ನೋಡುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡರೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೊಸ ಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸಲು ತೊಡಗುತ್ತಾರೆ.

ಮನೆಯಂಗಳದ ಈ ಮಕ್ಕಳಾಟಗಳನ್ನೇ ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು 'ಮನೆಯಂಗಳದ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ' ಕಟ್ಟುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಈ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಂಗಪ್ರಯೋಗಗಳು ನಡೆದುದು ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಾಯಂದಿರು, ಪಾಲಕ - ಪೋಷಕರು ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಅನುಕರಣೆಯ ಈ

ಆಟಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ನಿರ್ದೇಶನ ನೀಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಈ ಆಟ ನಾಟಕಗಳು ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ನಡೆಯದೇ ಹೂವು ಅರಳಿದಂತೆ ಅರಳಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳು ತಾವೇ ತಾವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಪೂರಕ ರಂಗ ಪರಿಸರ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಕೆಲಸದ ಒತ್ತಡದಲ್ಲಿ ಈ ವಯೊಮಾನದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬೇಬಿಸಿಟಗಳಿಗಗೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಇಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿ. ಹಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಅನಿವಾರ್ಯ ಕೂಡ ಆಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇಂಥ ಬೇಬಿ ಸಿಟಿಂಗ್‌ಗಳು ಕೇವಲ ಊಟ-ತಿಂಡಿ ನೀಡಿ ಪಾಲನೆ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಲದು. ಸೂಕ್ತ ಆಟ-ರಂಗಾಟಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ, ನಗುನಗುತ್ತಾ ರಂಜನೀಯವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕು.

ರಂಗ ಶಿಶು ವಿಹಾರಗಳು

ಶಿಶು ವಿಹಾರಗಳು ಶಿಶುಗಳ ಬುದ್ಧಿ-ಭಾವ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ-ನಾಟಕಗಳ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಗಳ ಮಧ್ಯ ಬಂಧಿಯಾಗಿಸದೇ ಆಪ್ತವಾದ ವಾತಾವರಣ, ಪೂರಕ ಸಾಧನ ಶಾಮಗ್ರಿ ಒದಗಿಸಿ, ಅವರ ಇಷ್ಟದ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶ ನೀಡಬೇಕು. ಇಂದು ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಂತೆಯೇ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಕೆಲವು ಸಾಭಿನಯಗೇತೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ ಅಕ್ಷರ ಕಲಿಕೆ, ಅಂಕಿ ಸಂಖ್ಯೆ, ಮಗ್ಗಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪಾಲಕರು ಕೂಡಾ ಇದನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಈ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇದು ಒತ್ತಡ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಬೆಳೆವ ಮಕ್ಕಳು ಒತ್ತಡದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿ, ಬುದ್ಧಿ - ಭಾವ ವಿಕಾಸದೊಂದಿಗೆ ಬೆಳೆಯಲು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ- ರಂಗಾಟಗಳ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಒಂಟಿತನದಿಂದ ತಾನು ತನ್ನ ಕುಟುಂಬದಾಚೆಗಿನ ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತು, ಕೂಡಿ ಬಾಳುವ, ನೋಡಿ-ಮಾಡಿ-ಆಡಿ-ಕೆಡಿಸಿ-ಕಟ್ಟಿ ಕಲಿಯುವ, ಕುಣಿದು ಕುಪ್ಪಳಿಸುವ, ಅನುಕರಿಸಿ-ಅನುಸರಿಸುವ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನ ಸಿಗಬೇಕು.

ಗಿಡಮರಗಳ ಮಧ್ಯ ಉಸುಕು, ಮಣ್ಣು, ಹರಳು, ಕಲ್ಲು, ಎಲೆ, ಕಡ್ಡಿ, ಕಟ್ಟಿಗೆ ತುಂಡು, ಸೇರಿದಂತೆ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ಸಿಗಬಹುದಾದ ಈ ನೆಲದ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳೇ ಸ್ವತಃ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ತಂದು ಸೃಜನಶೀಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ನೀಡಬೇಕು. ಆಡಿಯೊ ಬಳಸಿ ಪಕ್ಷಿ-ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕೂಗು ಕೇಳಿಸಿ ಪರಿಸರದೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತು ನಿಸರ್ಗನಾದ ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅನುಕರಿಸಿ ಅಭಿನಯಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಬೇಕು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು, ಅಭಿನಯಿಸಿ ಆಡುವುದಕ್ಕೆ, ಕಲ್ಪನಾ ಲೋಕ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಸೂಕ್ತ

ಪ್ರತಿಮೆಗಳಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗುವಂತೆ ಪೂರಕ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಅಂದರೆ, ಪುಟ್ಟ ಪುಟ್ಟ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಗೋಡೆ, ಗುಡಿಸಲು, ಗೊಂಬೆ ಮನೆ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ವಿವಿಧ ಮಾದರಿಗಳು, ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ನೀಡಬಲ್ಲ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು, ಚಿತ್ತಾರದ ರಂಗ ಮನೆ ಅಥವಾ ರಂಗ ವಠಾರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು. ಇಂತಹ ರಂಗಮನೆ ಅಥವಾ ರಂಗ ವಠಾರ ಒಳಗೊಂಡ 'ರಂಗ ಶಿಶುವಿಹಾರ'ಗಳು ಶೈಶವದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸೃಜಶೀಲತೆ-ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆ ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿ, ಬುದ್ಧಿ-ಭಾವ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಬಲ್ಲವು.

೨.೩.೨ ಕಿಲಾಡಿ ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ-ನಾಟಕಗಳು

ಮಗುತನ ಕಿಲಾಡಿತನದಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಅದೇನು? ಇದೇನು? ಇದೇಕೆ ಹೀಗೆ? ಅದೇಕೆ ಹಾಗೆ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕಾರಣಗಳನ್ನರಿಯಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಸ್ವಭಾವದವರು. ಮಕ್ಕಳ ಇಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ "ಯಾಕಾದ್ರೇನು? ಅದನ್ನ ಕಟಕೊಂಡು ನಿನಗೇನು ಆಗೂದೈತಿ. ಸುಮ್ನೆ ನಾನು ಹೇಳಿದಷ್ಟು ಮಾಡು." ಎಂದು ಅಧಿಕಾರ ವಾಣಿಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಿ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಸುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ ಲೋಪವೆಸಗಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಜ್ಞಾನ ತೃಷೆಗೆ, ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ, ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ತಿಳಿಯುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರೀಗ ಮಗುತನದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಹಂತದಲ್ಲಿರುವವರು (೫-೧೦) ಈ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬಲ್ಲ, ವಿವೇಚಿಸಬಲ್ಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು.

ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಅನುಕರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಶೈಶವಾಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿತವಾಗಿ ವಿಕಾಸಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಸಾಗಿ ತನ್ನತನವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನರಿಯಬೇಕು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅನುಕರಣೆ, ಅವಲಂಭನೆ ಆವಾಹನೆ ಹಂತ ಅನುಸರಿಸಿ ಕಲಿಯುತ್ತ; ಆದರ್ಶದ, ಸ್ವಚಿಂತನೆಯ ಹಂತ ತಲುಪುತ್ತಾರೆ. ಪರಿಸರದ ಹರಹಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನತನವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ, ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿಸುವ ವಯಸ್ಸಿದು. ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶೈಶವದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಅನುಕರಣೆ-ಅವಲಂಬನೆಯ ಮೂಲಕ ನಡೆವ ಕಲಿಕೆ, ಆವಾಹಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಆದರ್ಶ ಹಂತ ತಲುಪಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಸವಿವರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸುವುದೊಳಿತು. ಇದರಿಂದ ಈ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟ ಚಿತ್ರಣ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆ ಅನುಭವಗಳಿಕೆ

ಮಕ್ಕಳ ಅನುಕರಣೆಯ ಶಕ್ತಿ ಆನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ಬರುವ ಹುಟ್ಟುಗುಣ. ಆದರೆ ಮಕ್ಕಳು ಏನನ್ನು ಅನುಕರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಪರಿಸರದ ನಿರ್ಣಯವಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳು "ಇತರರನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿ ಬಹಳಷ್ಟನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಬರಿಯ ವರ್ತನೆಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಇತರರ ಮನೋಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಅವಲಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇತರರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅವಾಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಅನುಭವದ ಪಕ್ವತೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ನಿಧಾನವಾಗಿ ಇತರರ ವರ್ತನಾ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಆದರ್ಶಗಳಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ" (ಜಿ. ರಮೇಶ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ಮಕ್ಕಳ ಮಾನಸಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಪುಟ–೨೬)

ಹೀಗಾಗಿ ಸಹಜ ವರ್ತನೆಗಳಂತೆಯೇ ಅನುಕರಣೆಯೂ ಕಲಿಕೆಗೆ ತುಂಬಾ ಅಗತ್ಯ. "ಸಹಜ ವರ್ತನೆಗಲ್ಲಿ ಬಿಸಿವಸ್ತು ಮುಟ್ಟಿದ ಅನುಭವದಿಂದ ಸುಡುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟದಿರಲು ಕಲಿತರೆ, ಅನುಕರಣೆಯಿಂದ ಇಂಥ ಮೂಲ ಅನುಭವಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗದೆಯೇ ನೇರವಾಗಿ ಇತರರನ್ನು ನೋಡಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ"(ಜಿ.ರಮೇಶ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ಮಕ್ಕಳ ಮಾನಸಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಪುಟ–೨೭) ಆದ್ದರಿಂದ ಅನುಕರಣೆ ಹೆಚ್ಚು ಸುಧಾರಿತವಾದ ಕಲಿಕೆಯ ವಿಧಾನ ಎನ್ನಬಹುದು. ಹಲವಾರು ಕೌಶಲಗಳನ್ನು, ಸಾಮಾಜಿಕ ವರ್ತನೆಗಳನ್ನು, ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಸಹ ಬಹುತೇಕ ಅನುಕರಣೆಯಿಂದಲೇ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇತರರು ತಮ್ಮೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ ಮಕ್ಕಳು ತಾವೂ ಅವರನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮಾತನಾಡಲು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅನುಕರಿಸುವ ಮಕ್ಕಳು ನಿಧಾನವಾಗಿ ವರ್ತನೆಗಳ ಹಿಂದಿನ ಭಾವನೆ, ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅವಲಂಭಿಸ ತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ, ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು, ದುಗುಡಕ್ಕೆ ದುಗುಡ, ಹೀಗೆ ಇತರರ ಮನೋಭಾವಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲೂ ಅದೇ ಭಾವನೆಗಳು ಮೂಡುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಮಾನಸಿಕ ಅವಲಂಭನೆ. ಮಾನಸಿಕ ಅವಲಂಭನೆ ಎಂದರೆ ಮಕ್ಕಳು ನಾವು ನಡೆದಂತೆ ನಡೆಯುವದು, ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುವುದಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ನಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ನಾವು ವಿರೋಧ ತೋರಿಸಿದರೆ, ಗಲಿಬಿಲಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರೆ, ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅದೇ ಭಾವನೆ ಮೂಡಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ; ಮಗುವೊಂದು ಕಸ ಚೆಲ್ಲಿದಾಗ "ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ಹೊರಗೆ ಬೀಸಾಡು" ಎಂದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಜೋರಾಗಿ ಹೇಳಿದರೆ ಮಗುವಿನಲ್ಲೂ ಸಿಟ್ಟು ಮೂಡಿ ಜೋರಾಗಿ 'ಹುಂ' ಅಥವಾ 'ಇಲ್ಲಾ' ಎಂದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ನಮ್ರವಾಗಿ "ಈ ಕಸವನ್ನು ಹೊರಗೆ ಬೀಸಾಕಿ

ಬರ್ತಿಯಾ ಪುಟ್ಟಾ" ಎಂದು ನಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದರೆ ಮಗು 'ಆಯ್ತು' ಅಂತ ಶಾಂತವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನೆಯ ಪಾತ್ರವಿಲ್ಲ; ಕಸ ಹಾಕಿದ್ದು ತಪ್ಪು, ಅದನ್ನು ತೆಗೆಯಬೇಕು ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ನಾವು ಶಾಂತವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಅವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅಷ್ಟೆ. ಹೀಗೆ ಅವಲಂಬನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕ ಕಲಿಕೆಗಿಂತ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಕಲಿಕೆಗೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ನೀಡಬೇಕು. ಪಾಠ ಹೇಳಿ ಕಲಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ಭಾವನೆಗಳು ತಾನಾಗಿಯೇ ಮೂಡುವಂತೆ ನಮ್ಮ ವರ್ತನೆ ಇದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಮಕ್ಕಳು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಅಗತ್ಯವಿರುವುದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಮಕ್ಕಳು ಏನನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಇತರರ ವರ್ತನೆಯ ಮನೋಭಾವಗಳ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾದ್ದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಅವಲಂಭಿಸಲು ತಕ್ಕುದಾದ ಮಾದರಿಗಳು ಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಪಕ್ವ, ಅನುಪಯುಕ್ತ, ವಿಕೃತ ಮೂಢ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಭಯ, ಉದ್ವಿಘ್ನತೆ, ಗಂಭೀರತೆ, ಸಂಶಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಆಲಸ್ಯ, ನಿರಾಶೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ತಂದೆ ತಾಯಂದಿರಿಂದ ಕಲಿತುಕೊಂಡವುಗಳೇ ಹೊರತು ಮಗುವಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವುಗಳಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಕ್ಕಳ ಆಪ್ತ ವಲಯದ ಜನ ಹೇಗಿರುತ್ತಾರೋ ಮಕ್ಕಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಬಹುತೇಕ ನಂಬಿಕೆಯಂತೆ ಆನುವಂಶೀಯತೆ-ಯಿಂದಾದುದಲ್ಲ, ಅವಲಂಬನೆಯಿಂದಾಗುವಂಥದು. ಮಕ್ಕಳು ಅವಲಂಬನೆಯಿಂದ ಕಲಿತದ್ದನ್ನು ಆವಾಹಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರೇ ತಾವೆಂಬಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ ಮಕ್ಕಳ ಹಣೆ ಬರಹವನ್ನು ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಬರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿ ಮಕ್ಕಳೂ ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಸಿಗುವ ಸಂದೇಶಗಳಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಹಣೆ ಬರಹವನ್ನು ತಾವೇ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರಾದ್ದರಿಂದ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ಪರಿಸರ ಒದಗಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಮಗು ವಿಕಾಸ್ ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ಕಾಲು ಹಾಕಿಗೊಂಡು ಕುಳಿತು, ಆಗತಾನೆ ತಂದಿದ್ದ ಪೇಪರನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ತಾಯಿಗೆ ಚಹಾ ತರಲು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ತಾಯಿ ಅವನ ಗತ್ತುಗಾರಿಕೆ ನೋಡಿ "ಏನೋ ನಿಮ್ಮಜ್ಜನನ್ನೇ ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡ್ತೀಯಾ" ಎಂದಾಗ, "ಇಲ್ಲ ನಾನು ಅಜ್ಜ ಪೇಪರ ಓದ್ತಿದೀನಿ, ಬೇಗ ಚಹಾ ಕೊಡು" ಎಂದು ಅಜ್ಜನ ಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿದ. ಇಲ್ಲಿ ಮಗು ವಿಕಾಸ್, ಅಜ್ಜನನ್ನು ವಿಡಂಬನಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅನುಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ತಾನೇ ಅಜ್ಜನೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೇ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವನು ಖಂಡಿತ ಮಗುವಲ್ಲ ಬದಲು ಅಜ್ಜನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಜ್ಜನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಅವನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಆವಾಹಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ತಾದ್ಯಾತ್ಮತೆ ಅಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಮಕ್ಕಳು ತಾನೇ ಅಪ್ಪನಂತೆ, ಅಜ್ಜನಂತೆ, ಅಕ್ಕನಂತೆ, ಮನೆಯವರಂತೆ, ಡಾಕ್ಟರ್‌ರಂತೆ ವಿಧವಿಧವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆವಾಹಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರೇ ತಾನೆಂಬಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ವರ್ತನೆಯು ಅನುಕರಣೆ, ಆವಾಹನೆಗಳ ಪ್ರಭಾವವೇ ಹೊರತು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಪಡೆದು ಬಂದದ್ದಲ್ಲ. ಪರಿಸರದಿಂದ ಕಲಿತ ಸಂಪತ್ತು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸತ್ವಪೂರ್ಣ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವುಳ್ಳ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಬೇಕು. ಅಥವಾ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೂಲಕ ಸತ್ವಪೂರ್ಣ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಬೇಕು. ಇಂದು ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಭರಾಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಗುವಿಗೆ ಕೇವಲ ಅದರ ಪರಿಸರದ ಪ್ರಭಾವವಲ್ಲದೇ ನೋಡುವ ಸಿನೆಮಾ-ಧಾರಾವಾಹಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಹಲವು ಪಾತ್ರಗಳು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವುದುಂಟು. ಈ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ಪ್ಯಾಂಟಂ, ರಿಚಿರಿಚ್, ಸ್ಪೈಡರ್‌ಮ್ಯಾನ್, ಹೀಮ್ಯಾನ್, ಶಕ್ತಿಮಾನ್‌ದಂತಹ ಪಾತ್ರಗಳು; ಡಬ್ಲ್ಯುಡಬ್ಲ್ಯುಎಫ್‌ನ ಆಟಗಾರರು ಮಾದರಿಯಾಗಬಾರದು. ಅಥವಾ ಯಾವುದೋ ಸಿನೆಮಾ ಹೀರೋ-ಹೀರೋಯಿನ್‌ಗಳು, ಕ್ರಿಕೆಟಿಗರ ಪ್ಯಾನ್/ ಆರಾಧಕರಾಗುವುದು ಖಂಡಿತ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ರಂಗಶಿಬಿರಗಳ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ವರ್ತನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅವಲೋಕನ ಮಾಡಿರುವ' ಶಾಂತಾ ನಾಗರಾಜ್ ಅವರು, "ಆರಾಧನಾ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಂಕಷ್ಟಗಳಿವೆ. ಒಮ್ಮೆ ಮನಸ್ಸು ವ್ಯಕ್ತಿ ಪೂಜೆಯ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರೆ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ." ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. (ಶಾಂತಾ ನಾಗರಾಜ್, ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳ ಪೋಷಕರಿಗೆ ಕಿವಿಮಾತು, ಪುಟ-೭೭) ಹಾಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಯಾರನ್ನು ಅನುಕರಿಸಬೇಕು. ಅನುಕರಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಯಾವ ಗುಣ ಅನುಕರಿಸಲು ಸೂಕ್ತ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಅನುಕರಿಸಲು ಸಲಹೆ ನೀಡಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳು ಯಾರನ್ನು ಮಾದರಿಯಾಗಿ ಅನುಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಳಜಿವಹಿಸಬೇಕು. ಅನುಕರಣೆ ಅಂಧಾನುಕರಣೆ-ಯಾಗದಂತೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡಬೇಕು.

ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ನಾಟಕ ನೋಡಿದ ನಂತರ, ನಾಟಕದ ಪಾತ್ರಗಳ ಗುಣಾವಗುಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಲು ನೆರವಾಗುವಂತೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನದ ಪೂರ್ವೋತ್ತರದ ರಂಗ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ, ಮಕ್ಕಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ತುಂಬಾ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಅನುಕರಣೆಯ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವವಹಿಸಲು ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಿಶೀಲನೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗುವುದು ಅಗತ್ಯ.

ಮಕ್ಕಳು ಪರರನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆವಾಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಗುಣವಲ್ಲದೇ ತನ್ನನ್ನು ಪರರಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸುವ ಗುಣವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ತಾನು ಅಮ್ಮನಾಗಿ ತನ್ನ ಗೊಂಬೆಗೆ

ಉಣಿಸುವುದು, ಬಿದ್ದು ಗಾಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಮದ್ದು ಹಚ್ಚಿ ಸಂತೈಸುವುದು, ಗಲಾಟೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಅಪ್ಪನಾಗಿ ಗಧರಿಸುವುದು ಇವೆಲ್ಲ ಬರಿಯ ಆಟದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಗೊಂಬೆಯಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ ಇತರರು ತಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೋ ಅದನ್ನೇ ತಾವಾಡುವ ಗೊಂಬೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಂಥ ಮನೋಭಾವನೆಯಿಂದ ಶಿಶುವಿಹಾರ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ಮನೆಯಲ್ಲೂ ಶಾಲೆಯಲ್ಲೂ ಪ್ರದರ್ಶನ ಶೀಲತೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಗಮನ ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಕೊರತೆಯ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಬೈಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. "ಮಕ್ಕಳು ಕೀಟಲೆ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವುದು, ಹಕ್ಕಿಗಳತ್ತ ಕಲ್ಲು ತೂರುವುದು, ಗಿಡಗಳ ಗೆಲ್ಲು ಮುರಿಯುವುದು. ಹೂಗಳನ್ನು ಹರಿದು ಬೀಸಾಕುವುದು, ಇರುವೆಗಳನ್ನು ತುಳಿದು ಸಾಯಿಸುವುದು, ಅಕ್ಕಂದಿರ ಜಡೆ ಜಗ್ಗುವುದು, ಕುಸ್ತಿಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುವುದು, ಇಂಥ ಹಲವು ವರ್ತನೆಗಳು ದುರುದ್ದೇಶದಿಂದ ಕೂಡಿರದೇ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಅದರ ಪರಿಣಾಮ ನೋಡುವ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಇರುತ್ತದೆ." (ಜಿ. ರಮೇಶ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ಮಕ್ಕಳ ಮಾನಸಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಪುಟ-೩೯) ಹೀಗೆ ಕೀಟಲೆ ಮಾಡಿ ಕಿಲ ಕಿಲ ನಗುವ, ಏನೂ ಮಾಡೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬಂತೆ ಕುಳಿತು ಬಿಡುವ ಸ್ವಭಾವ ಇತರರಿಗೆ ಕಿರಿ ಕಿರಿ ಎನ್ನಿಸಿದರೂ ಇದು ಈ ವಯೋಮಾನದ ಬಹುತೇಕ ಮಕ್ಕಳ ಸಹಜಕ್ರಿಯೆ ಎಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು.

ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ವಿಧ್ವಂಸಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಅನಪೇಕ್ಷಿತ ವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿ, ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಕ್ರಿಯೆಗಳತ್ತ ಸೆಳೆದು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ವರ್ಧಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಈ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲದೆ ಮಕ್ಕಳು ಅಂದುಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಸಾಧಕರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಸ್ವಯಂ ನಿಯಂತ್ರಣ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆರೇಳು ವರ್ಷದ ಮಕ್ಕಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ಏಕತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ, ಕಲ್ಪನೆಯ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ, ಶಕ್ತಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ, ಸಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಾರಣ ಇಂಥ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅವರ ಸ್ವತಂತ್ರ ನಿಲುವಿನೊಂದಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ; ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಬೆರೆತು ಗುಂಪಾಗಿ

ಆಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ; ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಬೇಕು. ಹೀಗಾದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಿಧಾನವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಹಜೀವನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಶಾಲತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಾಸ್ತವ-ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಸಮಾಗಮ

ಈ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ವಾಸ್ತವಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಅಷ್ಟೇ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಕಲ್ಪನೆಗಳೆರಡೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಸಾಧನೆ ಸಾಹಸದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವ ಮಕ್ಕಳು ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ವಾಸ್ತವಿಕತೆ ಮತ್ತು ಕಲ್ಪನೆಗೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಪರಿಗಣಿಸದೆ, ನಿಜಕ್ಕೂ ತಾನು ಏನನ್ನೋ ಸಾಧಿಸಿದಂತೆ ಭಾವಿಸಿ, ಸುಳ್ಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಸತ್ಯಘಟನೆ ಎಂಬಂತೆ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ಕತೆ ಕಟ್ಟಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮಗುವೊಂದು ತೊಂದರೆ ಸಿಲುಕಿದ್ದ ಯಾರನ್ನೋ ರಕ್ಷಿಸಿದ ಸಾಹಸವನ್ನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಎದುರು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದುಕೊಳ್ಳೋಣ. ನಿಜಕ್ಕೂ ಅದು ಅವನ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾತ್ರ. ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಸುಳ್ಳು ಬೊಗಳೆಯೇ. ಆದರೆ ಮಗುವಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬರಿಯ ಕಲ್ಪಿತ ಕತೆಯಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಈ ಮಗುವಿಗೆ ಎದುರಾಗಿದ್ದರೆ, ಆಗ ತಾನು ಏನು ಮಾಡಬಯಸುತ್ತೇನೆಂಬುದರ ವಾಸ್ತವ ವಿಚಾರವದು. ಇಂಥ ಸುಳ್ಳುಗಳನ್ನು ಅಪರಾಧವೆಂದು ಭಾವಿಸದೇ ಆದರ್ಶ ಕಲ್ಪನೆಯ ನಟನೆ. ಸಾಧನೆಯ ಹಂಬಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ನೈಜವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಸುಳ್ಳೇ ಆದರೂ ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ ಅದು ತಮ್ಮ ಭವಿಷ್ಯದ ಸಾಧನೆಯ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಸತ್ಯ.

ಸಾಧನೆಯ ಹಂಬಲದಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕತೆ ಕಟ್ಟಿ ಹೇಳುವ ಇಂತಹ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತವಾಗಿ, ಅಭಿನಯ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ಹೇಳಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಬೇಕು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಿಮಗೇ ಎದುರಾಗಿದ್ದರೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿರಿ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಗಿಟ್ಟರೆ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಅದ್ಭುತ ಹಾಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ಸಂಗತಿಗಳು ಹೊರಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಆದರ್ಶ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನೇ ಕಥೆಯಾಗಿಸಿ, ಯಾವುದೇ ಒತ್ತಡವಿಲ್ಲದೆ ಮಕ್ಕಳೇ ನಾಟಕದ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ರಂಗ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು.

ಇಂಥ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿ ಮಕ್ಕಳು ಕಥೆ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಒತ್ತಡವಿಲ್ಲದೇ ತರಗತಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳೇ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ ನಾಟಕ ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ತರಗತಿಯ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸರಳವಾಗಿ ಅಭಿನಯಿಸುವಂತಾಗಬೇಕು. ಜೊತೆಗೆ ಇಂಥ ಆದರ್ಶಗಳ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನೇ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೊಡ್ಡವರ ಅಭಿನಯದ ಮಕ್ಕಳ

ನಾಟಕಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಇಂಥ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆಯ ಹಂಬಲ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಕುದುರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಅನುಕರಣೆಯ ಹಲವು ಮಾದರಿಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದೊರೆಯುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ತತ್‌ಕ್ಷಣದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರಂಗಾಟಗಳನ್ನುಡಿಸಬೇಕು.

೩.೩ ಬಾಲ್ಯದ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಮಕ್ಕಳ ಪಾಠ ನಾಟಕಗಳು

ಹತ್ತರಿಂದ ಹದಿಮೂರು ವರ್ಷದ ವರೆಗಿನ ಈ ವಯಸ್ಸು ಒಂದು ರೀತಿ ಚೈತನ್ಯದ ಬುಗ್ಗೆಯ ಹಾಗೆ. ಅಪಾರವಾದ ಉತ್ಸಾಹ, ಚಟುವಟಿಕೆ, ಶಕ್ತಿ ಸಾಧನೆಳು ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುವ ಜೀವನದ ವಸಂತ ಕಾಲವಿದು. ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಹೆಚ್ಚು ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಚೈತನ್ಯದ ಆವೇಗ ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಗಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅಷ್ಟೇ ಬೇಗನೆ ಆಯಾಸಗೊಳ್ಳುವ, ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ಪುಟಿದೇಳುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಸಾಂಘಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರುವ ಸಮಯವಿದು.

ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ (೫–೧೦ ವಯೋಮಾನದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿನ) ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರಾಕೃತಿಕವಾದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಉಪಯೋಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ಇನ್‌ಸ್ಟಾಲೇಶನ್' ಕಲಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿ, ಅಗತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತರಲು ಸೂಚಿಸಬೇಕು. ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತಂದ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕ ಕಟ್ಟಿ–ಆಡಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸ ಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳು, ತಾವು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ಇದೆ ಎಂದು ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಧನ–ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಬಳಕೆಯ ಅರಿವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಗತ್ಯ ವಸ್ತಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಜೋಪಾನವಾಗಿ ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ, ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಕಲಿಕೆಗೆ ಪೂರಕ ಸಾಧನ–ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಾಗಿಯೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ಅನುಪಯುಕ್ತವಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಮಹತ್ವ ಬರುತ್ತದೆ. ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾರೆ. ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ಅಗತ್ಯ ವಸ್ತುವಿನ ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ವಿಶಿಷ್ಟಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯುವ ಮೂಲಕ ಸೃಜನಶೀಲರೂ, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರು ಆಗುತ್ತಾರೆ.

ಸಮಾನತೆ ಹಾಗೂ ಸಾಂಘಿಕತೆಯ ಪಾಠನಾಟಕ

ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಎಂಬ 'ಏಕತಾ ದೃಷ್ಟಿ' ಈ ವಯೋಮಾನದ ನಡುವಳಿಕೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಗುಣ. ಪರಸ್ಪರ ಕೌಶಲ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಗೌರವವೀಯುತ್ತ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರನ್ನು ಉಪಯುಕ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿಣಿಸುವ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಸ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತಮ್ಮಗುಂಪಿನ ಒಳಿತು ಮೇಲ್ಮೆಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಹಕಾರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳ ಸಹಜೀವಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆಗಬೇಕು. ಇವರ ವಯೋಸಹಜ ಮನೋಭಾವಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ, ಎಲ್ಲರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿಸಿ, ಸಾಂಘಿಕವಾಗಿ ಬಳಸಬಲ್ಲ ಸ್ನೇಹ ಜೀವಿಗಳಾಗಿ ಬೆಳಯಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಬೇಕು. ಹುಡುಗ-ಹುಡುಗಿಯರೆಂಬ ಬೇಧ ಭಾವವಿಲ್ಲದ ಲೈಂಗಿಕತೆಯ ಸೋಂಕಿಲ್ಲದ ನಿರಾಳ ಸಹಜೀವನದ ಕಾಲಘಟ್ಟವಿದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ರಂಗಾಟಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಅರಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದೊಳಿತು.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸಿನೆಮಾ ಹಾಗೂ ದೂರದರ್ಶನದ ಕೆಲವು ಚಾನಲ್‌ಗಳು ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವ ಹಲವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಹಾಗೂ ಜಾಹಿರಾತುಗಳು, ಮಕ್ಕಳ ಮನೋಭಾವದ ಮೇಲೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತಿವೆ. ಸಮಾಜದ ದುಷ್ಟ ನಡೆವಳಿಕೆಗಳು ವಿಜೃಂಭಿಸುತ್ತಿವೆ, ವಿಜ್ಞಾನ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮೌಢ್ಯ ಬಿತ್ತಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ವೀಕ್ಷಿಸುವ ಮಕ್ಕಳು ಅನುಕರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಕದಡುವವರಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಮೂಢರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕಿರಿ ವಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹರೆಯದ ಭಾವ ತಾಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಲು ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವುದು ತುಂಬಾ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ರಂಗಭೂಮಿ ಕಲಾಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬೆಳೆಸದೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಬೇಕಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಹಾಗೂ ಕೌಶಲ ಬೆಳೆಸುವ ಮೂಲಕ ಜೀವನ ಪಾಠವಾಗಬಲ್ಲದು. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ, ಬಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬಲ್ಲದು. ಇದರಿಂದ ಸಂಘಜೀವಿಯಾಗಿ ವಯಕ್ತಿಕ ಗೆಲುವಿಗಿಂತ ಸಾಂಘಿಕ ಗೆಲುವಿನಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿ ಕಾಣುವಂತ ಮನಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಯಕ್ತಿಕ ಸ್ವಾರ್ಥಕಿಂತ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಯಶಸ್ಸು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾಮಾಜೀಕರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವು ಸಹಿತ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲತೆ, ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ, ಇತರರೊಡನೆ ಸ್ಪಂಧಿಸುವ ರೀತಿ, ಮುಂದಾಳತ್ವ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಒಪ್ಪಿತ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು, ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಠ್ಯಾಧಾರಿತ ರಂಗ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಯೊಗಿಕ ಅನುಭವ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು

ನೆರವಾಗಬೇಕು. ಜೊತೆಗೆ ವಿಷಯ ವಿಸ್ತರಣಾ ತಂತ್ರ ಬಳಸಿ ವಸ್ತುವಿನ ಬಳಕೆ ಆಟ, ಹಾಗೂ ಶೂನ್ಯದಿಂದ ನಾಟಕ ಸೃಷ್ಟಿ, ವೃತ್ತಿ ಕೌಶಲ ಹಾಗೂ ಜೀವನ ಕೌಶಲಗಳ ಸ್ಥಬ್ದಚಿತ್ರವಾಗುವುದು, ಮೊದಲಾದ ರಂಜನೀಯ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಭವಪೂರ್ಣ ಪಾಠ ಕಲಿಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸಬಹುದು.

೨.೩.೪ ಪ್ರೌಢ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲ ನಾಟಕಗಳು

ಬಾಲ್ಯೋತ್ತರ ಅಥವಾ ಪ್ರೌಢ ಮಕ್ಕಳು (೧೩-೧೬) ಸಾಹಸ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯವರೂ, ಪ್ರಯೋಗಶೀಲರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. .ಹದಿ ಹರಯದ ಈ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಲೈಂಗಿಕ ಆಸಕ್ತಿ, ಶಕ್ತಿ, ತುಡಿತವನ್ನು; ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ, ಜೀವಪರವಾಗಿ ಉನ್ನತ ಗುರಿಸಾಧ್ಯತೆಯಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಬೇಕು. "ಹದಿಹರೆಯದವರೆಂದರೆ ಕನಸುಗಳು ಅರಳುವ ಕಾಲ. ಹುಡುಗಿ ಹೆಣ್ಣಾಗುವ, ಹುಡುಗ ಗಂಡಾಗುವ ಸಂಕ್ರಮಣ ಕಾಲವೂ ಹೌದು. ಭಾವನೆಗಳ ಬೆನ್ನೇರಿ ಮನಬಂದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ಸಮಯ.ಹೃದಯಗಳು ನೂರು ಭಾವಗಳನ್ನು ಮಿಡಿಯುವ ವಸಂತ ಕಾಲ. ಇವರೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಯುವುದೆಂದರೆ ಕನಸುಗಳೊಂದಿಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾದಂತೆ." ಎನ್ನುವ ಶಿಕ್ಷಕಿ-ಲೇಖಕಿ ಸುಧಾ ಹೆಗಡೆ (ಸುಧಾ ಹೆಗಡೆ, ಹದಿ ಹರೆಯದ ಕನಸುಗಳೊಂದಿಗೆ, ಪುಟ-೧) ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೇ ತಂದೆಯೊಡನೆ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಹಾಡು-ಹೆಜ್ಜೆಗಳೊಡನೆ, ತಾಯಿಯಿಂದ ಹಾಡು-ಕತೆ ಕಲಿಯುತ್ತ ಬದುಕಿನ ಬೆರಗನ್ನು ಕಾಪಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬೆಳೆದವರು.

ಇವರ ಪ್ರಕಾರ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿತ ರಮ್ಯ ಕತೆಗಳನ್ನು ನಂಬುವ ಮಕ್ಕಳು, ಹದಿಹರೆಯಕ್ಕೆ ಬಂದಾಕ್ಷಣ ತಮ್ಮ ಬಾವನೆಗಳನ್ನು ಕನಸುಗಳನ್ನು ಸಮಾನ ಮನಸ್ಕರಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಗೆಳೆಯ-ಗೆಳತಿಯರ ಬಳಗವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಬಾರದೆಂಬ ಆದರ್ಶವೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಪರಿಣಾಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಲಾರರು.

ಆದರೆ ಹದಿಹರೆಯದಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶಕ್ಕಿಂತ ಅವಕಾಶವಾದ ಮೊಳೆಯುತ್ತದೆ. ಕೀಳರಿಮೆ ಮೇಲರಿಮೆಗಳು ಕಾಡಲಾರಂಭಿಸುತ್ತವೆ. ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಹದಿಹರೆಯದವರಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರೀಯತೆ (ಸ್ವರತಿ) ಹೆಚ್ಚುವುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ರಂಜನೆ ಬಯಸಿ ಮನೊರಂಜನೆ ಮಾಧ್ಯಮಗಳತ್ತ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರನ್ನು ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಾಗೂ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಬೇಕು. ಕಲೆಯ ಮಹತ್ವವರಿತು ಕಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾ ಸೌಂದರ್ಯಾನುಭವ ಹೊಂದುವಂತಾಗಬೇಕು. ಜನಪ್ರೀಯ ಕಲಾಪ್ರಕಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಭಿನ್ನ ಕಲಾ ಪರಂಪರೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು; ಸೂಕ್ತ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ನೀಡಬೇಕು. ಪ್ರದರ್ಶನ -ವೀಕ್ಷಣೆಗೆ ಸೂಕ್ತ ವೇದಿಕೆ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಬೇಕು.

ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಕಲೆಯು ಅವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ರಹದಾರಿ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರೌಢ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ನೈಜ ಮತ್ತು ಅಚಲವಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಕುಶಲತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪೂರ್ಣ ಸಾಫಲ್ಯ ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಪರೀಕ್ಷಾ ಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೃಜಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ಕಲಾ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೇವಲ ವಿರಾಮ ವೇಳೆಯ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸಗಳ ನಡುವಿನ ಕಾಲಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದು ತಪ್ಪು ನಿರ್ಣಯವಾಗಿದೆ. ನಿಜವಾಗಿ "ಕಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಒಂದು ರೀತಿ ಅನುಭವ ಜನ್ಯ ಕಲಿಕೆಯ ಸಲಕರಣೆಗಳು. ಸಂವೇದನಾಶೀಲ ಯುವಕರನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಸಾಧನಗಳು" (ಬುಲ್ ಬುಲ್ ಶರ್ಮಾ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ, ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ, ಪುಟ-೧೦೩) ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು. ಕಲಿಕೆಯು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬೇರೆಯೇ ಆದ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಕಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಮಕ್ಕಳು ಸ್ಪಷ್ಟ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಹಾಗೂ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವವರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಹೊಸದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವ, ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಗಮನಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ ಕಲಾ ತಜ್ಞರು "ದೃಶ್ಯ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆ ನಮ್ಮ ಪಠ್ಯ ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗವಾಗಬೇಕು ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ."(ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ನೆಲೆಗಟ್ಟು ೨೦೦೫, ಪುಟ-೭೧) ಆದರೆ ಶಾಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಕಾಲ ಕೂಡಿ ಬಂದಂತಿಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಕರಾದವರಿಗೆ ಸೃಜನಶೀಲ ಕಣ್ಣೋಟವಿದ್ದರೆ ಇದು ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಲ್ಲುದು.

ಮಕ್ಕಳ ಕಲಾ ಕೌಶಲ ಅಥವಾ ದೃಶ್ಯ ಕಲಾನುಭವಗಳನ್ನು ಹದವಾಗಿ ಮೇಳೈಸಿ ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಸಮಾಜವಿಜ್ಞಾನ, ಗಣಿತ, ಆರೋಗ್ಯ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮನರಂಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಕಲಿಯುವಂತೆ, ಪಠ್ಯ ಆಧಾರಿತ ನಾಟಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕಲಿಕಾ ಅನುಭವ ಹೊಂದುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪಠ್ಯಾಧಾರಿತ ಪಠ್ಯಪೋಷಕ, ಕಿರುನಾಟಕ, ಆಶುನಾಟಕ, ರೂಪಕ, ಪ್ರಹಸನ, ಪಾತ್ರಾಭಿನಯ, ಅಣಕು ಸಭೆ, ಅಣಕು ತರಗತಿ, ಜನಪದ ಹಾಡು-ನೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶ ನೀಡಬೇಕು. ಸಮಕಾಲೀನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಮೂಲ ಜೀವನ ಕೌಶಲಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಇಂತಹ ನಾಟಕಗಳು ದೃಶ್ಯ ಸಂಯೋಜನೆ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳೇ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಪ್ರೌಢ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆಗೆ, ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಇಂಬು ದೊರೆತಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಹದಿಹರೆಯದ ಹುಸಿ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಕಡಿವಾಣ

ಇಂದು ಹಲವು ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಹೊಣೆಗೇಡಿತನದಿಂದಾಗಿ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸಹಪಾಟಿ ಹುಡುಗ ಹುಡುಗಿಯರ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರಕಣಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಬ್ರಿಟನ್ನಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕ ಅಪರಾಧ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಆದ ವರದಿ ನೋಡಿ ಎದೆ ಝಿಲ್ ಎನ್ನಿಸಿದೆ. "ಬ್ರಿಟನ್ನಿನಲಿ ೨೦೦೬–೦೭ ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷ ಒಂದರಲ್ಲಿಯೇ ಸಹಪಾಟಿ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಿನ ಲೈಂಗಿಕ ಅತ್ಯಾಚಾರ ಪ್ರಕರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ೩೫೦೦ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರ ಹಾಕಲಾಗಿದೆ. ಶಾಲೆಯಿಂದ ವಜಾಗೊಂಡವರ ಪೈಕಿ ೨೮೦ ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿದವರು' (ತಮಾಷೆಯಲ್ಲ 'ಕನ್ನಡಪ್ರಭ' ದಿನಪತ್ರಿಕೆ ದಿ ೬.೧.೨೦೦೯ ಲಂಡನ್ ವರದಿ) ಎಂಬ ಸುದ್ದಿ ತುಂಬಾ ಆತಂಕಕಾರಿ ಯಾದುದು. ಅಮೇರಿಕಾ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಕೊಲೆಯಾಟ ಆಡುತ್ತಿರುವ ವಿಚಾರ ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಹುಬೇರಿಸಿದ್ದ ನಾವು, ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಮ್ಮ ನೆಲದಲ್ಲಿಯೇ ರುಂಡ ಚೆಂಡಾಡಿದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬೆಚ್ಚಿದೇವೆ. ಮಕ್ಕಳ ಈ ಕೊಲೆ ಪ್ರತಿ ಕೊಲೆಗೆ ಕಾರಣ ಸಹಪಾಟಿ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರಕರಣ. ತ್ರಿಕೋನ ಪ್ರೇಮ. ಇದೇಕೆ ಹೀಗೆ? ಮಕ್ಕಳು ಕಿರಿ ವಯದಲ್ಲೇ ಹರೆಯಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ....? ಎಂಬ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದ್ಭವಿಸಿದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಪರಿಣಾಮ–ಪ್ರಭಾವದ ಕುರಿತು ಗಂಬೀರವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿಸಬೇಕಿದೆ.

ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಇದು ಪ್ರೇಮವಲ್ಲ 'ಪಪ್ಪಿ ಲವ್.' ನಮ್ಮಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಗುಣ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಕಂಡರೆ ಆಗುವ ಸೆಳೆತ, ಒಂದು ಬಗೆಯ ಆಕರ್ಷಣೆ ಅಷ್ಟೆ. ಹದಿ ಹರೆಯಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಡುವ ಮುನ್ನವೆ ಮೂಡುವ ಭಾವವಿದು. ತನ್ನದೇ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಥವಾ ತನಗಿಂತ ಹಿರಿಯರ ಮೇಲೆ ಮೂಡುವ ಅಥವಾ ಉಂಟಾಗುವ ನವಿರುಭಾವ. ಇಂತಹ ಭ್ರಮಾಧಾರಿತ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಅವೆಷ್ಟೋ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಳಕೆಯೊಡೆದು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೇ ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಅಥವಾ ತಂದೆ–ತಾಯಿಗಳು ಏನಂದಾರು ಎಂಬ ಸ್ವಅರಿವಿನಿಂದ ತಣ್ಣಗಾಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದು ಸಿನೆಮಾ ದೂರದರ್ಶನ ಚಾನಲ್‌ಗಳು ಬಿತ್ತರಿಸುವ ಪ್ರೀತಿ ಪ್ರಣಯದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಂದ, ಲೈಂಗಿಕತೆಗೆ ಪ್ರಚೋದನೆ ಕೊಡುವ ಹುಡುಗ ಹುಡುಗಿಯರ ವೇಷ ಭೂಷಣಗಳಿಂದ ವಿಕೃತವಾಗಿ; ಅವಘಡಗಳು, ಆಘಾತಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡ ಮಕ್ಕಳು ಕೊಂಚಕಾಲ ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಹಜವಾಗಿ ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟರೆ ಗೆದ್ದಂತೆಯೇ. ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಸಿದರೆ ಅನಾಹುತ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟಿದ್ದು.

ಮನಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಎಂ. ಎಸ್. ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ "ಈ ರೀತಿ ಮಕ್ಕಳಿರುವಾಗಲೇ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರೀತಿ ಅನುಭವದಿಂದ ಬಂದದ್ದಲ್ಲ. ಟಿ.ವಿ ಸಿನೆಮಾಗಳನ್ನು

ನೋಡುತ್ತಾ ಭ್ರಮೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಂತವು". (ವಿಧ್ಯಾರಶ್ಮಿ ಪೇಲತ್ತಡ್ಕ, 'ಹಸಿರಕ್ತದ ಹುಸಿ ಪ್ರೀತಿ', 'ಸಖಿ' ಪಾಕ್ಷಿಕ, ೧೪.೨.೨೦೦೯) ಇಂತಹ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಉತ್ತಮ ದಾರಿಗೆ ಹೊರಳಿಸಲು ಅಥವಾ ಅರಿವಿನೊಂದಿಗೆ ತಣ್ಣಗೆ ಬದಲಾಗಲು ಈ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಕರಕುಶಲ ಕಲೆ ಮೊದಲಾದ ಸೃಜನಶೀಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಬೇಕು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಬೆರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ರಂಗಭೂಮಿ ಇಂತಹ ಭ್ರಮೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆಮಾಡಿ; ಸೃಜನಶೀಲ, ಕ್ರೀಯಾಶೀಲನನ್ನಾಗಿಸಿ, ಹುಸು ಪ್ರೀತಿ ಬಲಿಯದಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಗೋಡೆ ನಿರ್ಮಿಸಬಲ್ಲುದು.

ಮಕ್ಕಳು ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅದುಮಿಟ್ಟುಕೊಂಡಷ್ಟು ಅನಾಹುತ ಹೆಚ್ಚು. ಹಾಗಾಗಿ ಭಾವನೆಗಳನ್ನರಿತು ಸರಿದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುಚವಂತೆ ಸೂಕ್ತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಅವಕಾಶ ನೀಡಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳು ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಾಗಿ, ಅಭಿನಯವಾಗಿ, ಅಣುಕಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ ಹಗುರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚು ಸೃಜನಶೀಲರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಹುಸಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಸೆಳೆತಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿ ಅತ್ತಕಡೆಯೇ ಮನ್ನಸನ್ನು ಹರಿಬಿಡಲು ಸಮಯಾಭಾವ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅನ್ಯ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ, ಅಧ್ಯಯನ ಶೀಲರಾಗಿ, ಗುಂಪಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಉಂಟಾಗುವ ಈ ನವಿರುಭಾವದ ಆಕರ್ಷಣೆ ಹಲವರಲ್ಲಿ ಹಂಚಿ ಹೋಗಿ ಆಳಕ್ಕಿಳಿಯದೇ ಅನಾಹುತಗಳಾಗದಂತೆ ತಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು.

ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಸಂಗೀತ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಯಂತಹ ಸೃಜನಶೀಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಬೇಕಿದೆ. ಸಿ. ನಾಗಣ್ಣ ಹೇಳುವಂತೆ, ಹದಿಹರೆಯದ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಎಗ್ಗಿಲ್ಲದಂತ ಆಕ್ರಮಣಕಾರಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಲೈಂಗಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಂಗೀತ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಲಾಭ ಹೆಚ್ಚು. ಸೌಂದರ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಬಗೆಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡದಿದ್ದರೆ ಅವರ ಜೈವಿಕ ಗುಣ ಮೃದುಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತ ಭಾವನೆ ಮೂಡುವುದಿಲ್ಲ. ತತ್ಪರಿಣಾಮ ಈಗ ನಮಗೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತಿರುವ ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆ ಹಾಗೂ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಕೊನೆಯಾಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ" (ಲಿಂಗದೇವರು ಹಳೆಮನೆ, ಡಿ. ನಂದಾ ಸಂ. ರೂಪ ರೂಪಗಳನ್ನು ದಾಟಿ, ಅವಮಾನಿ ಸ್ತ್ರೀತ್ವ–ಪರಿಹಾರ ಮಾರ್ಗ; ಪ್ರೊ. ಸಿ ನಾಗಣ್ಣ, ಪುಟ–೮೯) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಉನ್ನತ ಗುರಿ ಸಾಧನೆಯತ್ತ ನಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ರಂಗ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

೨.೩.೫ ಹರೆಯದ ಮಕ್ಕಳ ಸ್ವಪ್ನ-ವಾಸ್ತವ ನಾಟಕಗಳು

ಹದಿನೇಳು ಹಾಗೂ ಹದಿನೆಂಟನೇಯ ವಯೋಮಾನದ ಹರೆಯದ ಮಕ್ಕಳ ವರ್ತನಾ ರೀತಿಯೇ ವಿಚಿತ್ರ ಹಾಗೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜದ ಮುಖ್ಯ ವಾಹಿನಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ತಯಾರಾಗುವ ಮಹತ್ವದ ಕಾಲಘಟ್ಟವಿದು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಋಣಿಯಾಗಿ, ಉತ್ತಮ ಸಂವೇದನಶೀಲ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ, ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿ, ಸಮಾಜಿಕರಣಗೊಂಡು; ಬದುಕಿನ ಎಲ್ಲ ಮಜಲುಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಉನ್ನತೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು; ಸ್ವತಂತ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು; ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿ, ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತನಾಗಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾದ ಪರ್ವ ಕಾಲವಿದು.

ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಂಡ ಅನುಭವಗಳೇ ಆಧಾರಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಈ ಮಕ್ಕಳು ಈವರೆಗೆ ಅವಿತಿಟ್ಟ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿಟ್ಟು ಮುಕ್ತವಾಗಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮುಕ್ತತೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಭಾವನೆಗಳು, ಮನೋವೃತ್ತಿಗಳು ವಿಭಿನ್ನ.

- ನಡಿಗೆ-ಉಡುಗೆ-ತೊಡುಗೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾವಿನ್ಯತೆ ಬಯಸುವ ಇವರು ದೈಹಿಕ ಅಂಗ ಸೌಷ್ಟವದ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರುತ್ತಾರೆ.
- ಜಾತಿ-ಧರ್ಮ, ಮೇಲು-ಕೀಳು, ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣು ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ನೇಹ ತುಂಟತನ ಬಯಸುತ್ತಾರೆ.
- ಧೈರ್ಯ ಸಾಹಸದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಾ ಶಕ್ತಿ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜಾಗಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗುವ ಹುರುಪಿನವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.
- ಚಂಚಲತೆ ಹಾಗೂ ಚಲನಶೀಲತೆಯ ಸ್ವಭಾವದವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.
- ತಾನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಬುದ್ಧಿವಂತನೆಂದು ವಾದಕ್ಕಿಳಿಯುವ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಬೌದ್ಧಿಕ ಅಶಕ್ತತೆ, ಅರೆ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿ ಮಂಡುವಾದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.
- ವಿವೇಕವನ್ನು ಮರೆತು ಉತ್ತಮರನ್ನು, ವಿನಯ ಶೀಲರನ್ನು, ಅಶಕ್ತರನ್ನು, ಬುದ್ಧಿವಂತರನ್ನು, ಕಾಡಿಸಿ-ಪೀಡಿಸಿ ತನ್ನ ನಾಯಕತ್ವ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲು ಹೆಣಗುತ್ತಾರೆ.

ಓಗೆ ವಿಭಿನ್ನ ಮನೋವೃತ್ತಿಯ ಹಿರಿಯ ಮಕ್ಕಳ ಗುಂಪಿದು. ಹೀಗೆ ಇವರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗುಂಪಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಪರಸ್ಪರ ಅರಿತು, ಸಂಯಮದಿಂದ ವರ್ತಿಸುವವರಾಗಿ, ಹೊಣದಾಣಿಕೆ ಸ್ವಭಾವದವರಾಗಿ, ಸಹಕಾರ-ಸೌಹಾರ್ದತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಸಮರಸದ ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆಯುವಂತಾಗಬೇಕು. ಕಳೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ-ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮರುಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು.

ಬಾಲ್ಯದ ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ, ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವಾಗಲೆಲ್ಲ ಸ್ವ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಒಂದಿಷ್ಟು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದರೆ ಸಾಕು; ಹಾಡು, ಚಿತ್ರ, ನೃತ್ಯ, ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಾಗವಹಿಸಿ, ವೀಕ್ಷಿಸಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಹುತೇಕ ಮಕ್ಕಳು; ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಬಂದಾಕ್ಷಣ ಬಣ್ಣ ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಳು ಹರಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತ; ಗೇಲಿಮಾಡುತ್ತಾ; ಚುಡಾಯಿಸುತ್ತಾ; ರ್‍ಯಾಗಿಂಗ್ ನಡೆಸಿ; ಪೀಡಿಸಿ–ಕಾಡಿಸಿ– ಹಿಂಸಿಸುತ್ತ; ವೆಬ್–ಪೆಬ್–ಜೆಟ್–ನೆಟ್‌ಗಳ ಸದ್ದಿನ ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಹೋಗತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಮಕ್ಕಳು ಹೀಗೇಕೆ ಬದಲಾಗಿದ್ದಾರೆ? ಅವರ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣವೇನು? ಸಿನೆಮಾ, ದೂರದರ್ಶನ ಚಾನಲ್‌ಗಳು, ಪಾಲಕರ ಮಾಡರ್ನ್ ಕಲ್ಚರ್–ಫಾರಿನ್ ಕಲ್ಚರ್ ಅನುಕರಣಾ ನೀತಿ ಹಾಗೂ ದುಡ್ಡುಮಾಡುವ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಸಂಪಾಧಿಸುವ ಮಹಾತ್ವಾಕಂಕ್ಷೆ; ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂಕಗಳಿಸುವ ಒತ್ತಡದಲ್ಲಿ ಟ್ಯೂಶನ್ ಟೆನ್ಸನ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು, ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಇಲ್ಲದೇ ಬಾಲ್ಯ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿಯೂ ವರ್ಷವಿಡಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ತಯಾರಿಗಾಗಿಯೇ ಪಾಠ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದ ಕಸರತ್ತು, ಹೀಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಬೌದ್ಧಿಕವಾಗಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಬೆಳೆದರೇ ಹೊರತು ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬಡವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮಕ್ಕಳ ಈ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬಡತನಕ್ಕೆ, ಮನೋ ವಿಕಾರಕ್ಕೆ, ಹಾಗೂ ನೆಮ್ಮದಿ ಕದಡುವಿಕೆಗೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ, ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡದೇ ಇರುವುದು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಮಕ್ಕಳು ಸಂಗೀತ, ನಾಟಕ ಮೊದಲಾದ ಸೃಜನಶೀಲ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದು ಕೌಟುಂಬಿಕ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಮಕ್ಕಳು ಒಂದಿಷ್ಟು ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ದೊರೆತು; ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಬಂದಾಕ್ಷಣ ಅಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾತರಾಗಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಭಾ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಅವಕಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕಾಲೇಜಿನಿಂದಾಚೆ ಹೊರಗಡೆ ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿರುವ ವಾತಾವರಣವಿದೆ. ಆಧುನಿಕತೆಗೆ ಮಾರು ಹೋಗಿರುವ; ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರೆ ಅಭ್ಯಾಸ ಹಾಳಾಗುತ್ತದೆ, ಅಂಕ ಕಡಿಮೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಂದು ನಂಬಿರುವ; ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಡಬ್ಲ್ಯು ಡಬ್ಲ್ಯು ಎಫ್, ಕ್ರೈಂ ಸ್ಟೋರಿ, ಸಿನೆಮಾ ಧಾರಾವಾಹಿ ಮೊದಲಾದ ಟಿ.ವಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಔದಾರ್ಯ ಮೆರೆಯುವ; ಪಾಠ–ಹೋಮ್‌ವರ್ಕ್ ಟ್ಯೂಶನ್ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರಾವುದುದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶ ನೀಡದಿರುವ; ಪಾಲಕ–ಪೋಷಕರ ಮಕ್ಕಳು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಬಡವರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಮಕ್ಕಳು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ವಿಚಿತ್ರ ಮನೊವೃತ್ತಿಯ ಯುವಕ–ಯುವತಿಯರಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆಸಕ್ತಿ ಉಳ್ಳವರೂ ಹಿಂಜರಿಕೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅದುಮಿಟ್ಟು ಸಿಳ್ಳೆ, ಕೇಕೆ, ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಮಿತಿಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಮುಂದೆ ಪದವಿ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ–ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಒಂದಿಷ್ಟು ಅವಕಾಶ ಇದೆ. ಪ್ರತಿಭಾ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ 'ಯುವಜನೋತ್ಸವಗಳಂತಹ' ಉತ್ಸವಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ೧೭–೧೮ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಂಥ ಅವಕಾಶ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ. ರಂಗಭೂಮಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಇರುವ ಶಿಕ್ಷಕರಿರುವೆಡೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಬಹುದು. ಬಹುತೇಕ ಕಡೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳು ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಇವರ ಚಂಚಲ ಹಾಗೂ ಚಲನ ಶೀಲ ಸ್ವಬಾವಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿಡಿಡಸುವ ವಿವಿದ ವಿನೋದಾವಳಿಗಳು, ರಂಗ ಅಭಿರುಚಿ ಶಿಬಿರ, ರಂಗೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಬೇಕು. ಅವರ ಕನಸುಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ವಾಸ್ತವದ ಅರಿವಿಗೆ ಪೂರಕ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಡೆಯಬೇಕು.

ಈ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳು ಸಹ ಕಲ್ಪನಾ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವಂತವರೆ, ಆದರೆ ಈ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಗೆ, ಕನಸುಗಳಿಗೆ. ಮೊಳಕೆಯಾಗುವುದು ಮಾತ್ರ ಬಾಲ್ಯ ಹಾಗೂ ಹದಿಹರೆಯದ ಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾಸ್ತವದ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣಿನ ಪರಸ್ಪರ ಆಕರ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರೀತಿ–ಪ್ರೇಮದ ಸೆಳೆತದಲ್ಲಿ ಮೊಳೆಯುತ್ತದೆ, ಈ ಸೆಳೆತಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಪ್ರೀತಿ ಪ್ರೇಮದ ಕಥಾ ವಸ್ತುವಿನಗುಂಟ ಬದುಕನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಡುತ್ತ, ವಾಸ್ತವದ ಸತ್ಯಾ ಸತ್ಯತೆಗಳ ಪರಾಮರ್ಶೆಗೆ, ವಾಸ್ತವದ ಘಟನೆಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ, ಸರಳ ನಿರೂಪಣೆಯ ರಂಗ ರೂಪಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಂತೆ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿಸಬೇಕು.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಪಠ್ಯಾಧಾರಿತ ನಾಟಕ ಸುತ್ತಾಟಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ತಂಡುಗಳು ನಡೆಸಿದ್ದು; ಯಯಾತಿ, ಏಕಲವ್ಯ, ಮೊದಲಾದ ನಾಟಕಗಳು ಹಲವೆಡೆ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿವೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು ಹೆಚ್ಚುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅನ್ಯರನ್ನು ನೋಡಿ ಹಂಗಿಸಿ ನಗುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಅಶ್ಲೀಲ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ನಗುವಿಗಿಂತ, ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ನೋಡಿಕೊಂಡು, ವಿಡಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ನಗುವ ಮೂಲಕ ಆತ್ಮ ಪರಿಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವಂತಹ ಹಾಸ್ಯ ನಾಟಕ, ಹಾಸ್ಯ ನಿರೂಪಣೆ ಮೂಕಾಭಿನಯ ಮೊದಲಾದ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ; ಈ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳ ಮನರಂಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಮನೋವಿಕಾಸಕ್ಕೆ, ಭಾವವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಪರಸ್ಪರ ಜಾತಿ–ಮತ–ಅಂತಸ್ತು ಮೀರಿ, ಕಷ್ಟ–ಸುಖ, ಭರವಸೆ–ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು; ತಪ್ಪು ಒಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಂಡು ನಡೆಯುವಂತೆ; ಸ್ನೇಹದ ಬೆಸುಗೆ ಹಾಕಬೇಕು. ಪರಸ್ಪರ ಗಂಡು–ಹೆಣ್ಣು ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಉಂಟಾದ ಸ್ನೇಹದ ಸೆಳೆತ ಅವರವರ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆಯಾದಲ್ಲುದು. ಇಂಥ ಸ್ನೇಹ ಬೆಸೆಯುವ ಶಕ್ತಿ ರಂಗಭೂಮಿಗಿದೆ.

◆◆◆

ಅಧ್ಯಾಯ – ೩

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ : ಬೆಳವಣಿಗೆ

೩.೧ ಪೀಠಿಕೆ

೩.೨ ರಂಗಭೂಮಿ : ಜನಪದ ರಂಗಭೂಮಿ, ಆಧುನಿಕ ರಂಗಭೂಮಿ

೩.೩ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಇತಿಹಾಸ,

೩.೪ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮಹತ್ವ,

೩.೫ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ವಸ್ತು ವೈವಿಧ್ಯತೆ,

೩.೬ ನಾಡಿನ ಪ್ರಮುಖ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು

೩.೭ ಪ್ರಮುಖ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗ–ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು

೩

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ : ಬೆಳವಣಿಗೆ

೩.೧ ಪೀಠಿಕೆ

'ರಂಗಭೂಮಿ' ಎಂಬುದು ತನ್ನೊಳಗೆ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ನಾಟಕ ಮೊದಲಾದ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಪ್ರದರ್ಶನ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. 'ನಾಟಕ' ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವ ಕ್ರಿಯೆ. ರಂಗಭೂಮಿ ಇಲ್ಲದೇ ನಾಟಕವಿಲ್ಲ, ನಾಟಕವಿಲ್ಲದೇ ರಂಗಭೂಮಿಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಹುತೇಕ ರಂಗಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ನಾಟಕವನ್ನು ಸಮನಾರ್ಥಕ ಪದಗಳಂತೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪರ್ಯಾಯ ಎಂಬಂತೆ ಬಳಸುತ್ತೇವೆ. ರಂಗಭೂಮಿ ಜೀವ ಚೈತನ್ಯದ ತಾಣವಾದರೆ, ನಾಟಕ ಚೈತನ್ಯದ ಬುಗ್ಗೆಯಾಗಿ ಪುಟಿದೇಳುವ ಸೃಜನ ಕ್ರಿಯೆ. ಹಾಗೆಂದೇ ಜಗವೇ ನಾಟಕರಂಗ ನಾವಿಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳು ಎಂಬ ಮಾತು ಜನಜನಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಜಗದರಂಗದಲ್ಲಿ ನೈಜ ನಾಟಕ ನಡೆದರೆ ರಂಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಅನುಕರಣೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಸುಳ್ಳಿನಾಟ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಆಟ ಸುಳ್ಳೆಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದೂ ಸತ್ಯವೆಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಿ ಅನುಭವಿಸಿ ರಸಾನಂದ ಪಡೆಯುತ್ತೇವೆ. ಈ ನಾಟಕ ಯಾವಾಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ? ಯಾರು ಆಡುತ್ತಾರೆ? ಯಾವ ಯಾವ ವಯೋಮಾನದವರು ಆಡುತ್ತಾರೆ? ನಾಟಕದ ಪ್ರಾರಂಭ ಆಡುವವರ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವಂಥದ್ದು. ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ನಾಟಕ ಆಡಬಹುದು-ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಆಯಾ ವಯೋಸಹಜ ಭಾವದನ್ವಯ ಅನುಭವದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಾರೆ.

ಈ ರೀತಿ ಆಟದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದ ರಂಗಭೂಮಿ ಜನಪದ ಆಟಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಇವತ್ತಿನ ನೋಟದವರೆಗೆ ಏನೆಲ್ಲ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದೆ. ಇಂಥ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಸಿಂಹಾವಲೋಕನದೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳೆದ ಬಗೆ, ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಆವಸ್ಥಾಂತರಗಳು, ನಡೆದ ಪ್ರಯೋಗಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮಹತ್ವವನ್ನರಿಯೋಣ.

೩.೨ ಜನಪದ ರಂಗಭೂಮಿ

ಭಾಷೆ ಅರಿಯದ ಮಾನವ ಮೂಲತಃ ತನ್ನ ಭಾವಾಭಿನಯದ ಮೂಲಕವೇ ಸಂವಹನ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಹೀಗಾಗಿ ತನ್ನ ಸಂತಸಭಾವ ತೋರ್ಪಡಿಸುವ ಸಂದರ್ಭ ಬಂದಾಗ ಕುಣಿತವನ್ನು ಕಲಿತನು. ಕುಣಿತವು ಬಹುಶಃ ಆದಿಮಾನವ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಮೊದಲ ವಿದ್ಯೆ. ಉತ್ಸಾಹ-ಉಲ್ಲಾಸದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಕುಣಿತವು ಸಂಭ್ರಮೋತ್ಸಾಹಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಉತ್ಸವ, ಆಚರಣೆಗಳ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಆಚರಣೆಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಜರುಗತೊಡಗಿತು. ಇಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಕೂಡಿದಲ್ಲಿ ಕುಣಿತ ವಿಶಿಷ್ಟರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು. ಜನರ ಬದುಕು ಬದಲಾದಂತೆ ಕುಣಿತ, ಕುಣಿತದೊಂದಿಗೆ ಸಂಭಾಷಣೆಯೂ ಸೇರಿ ನಾಟಕ ರೂಪತಾಳಿತು. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ-ಜೋಗತಿ ಕುಣಿತ, ಪುರವಂತರ ಕುಣಿತ, ಗೊಂದಲಿಗರ ಕುಣಿತ; ಕರ್ನಾಟಕದ ದಕ್ಷಿಣದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುವ-ಗೊರವರ ಕುಣಿತ, ಕುರುಬರ ಕುಣಿತ, ಕೀಲು ಕುದುರೆ ಕುಣಿತ, ವೀರಭದ್ರನ ಕುಣಿತ, ಮಾರಿಕುಣಿತ, ಕರಡಿಮಜಲು ಕುಣಿತ, ಲಿಂಗದ ಬೀರನ ಕುಣಿತ, ಸೋಮನ ಕುಣಿತ, ರಂಗದ ಕುಣಿತ, ಕರಪಾಲ ಮೇಳ, ಕಂಸಾಳೆಯವರ ಕುಣಿತ, ಕೋಲೇ ಬಸವನ ಆಟ, ಕೋಲಾಟ ಹಾಗೆಯೇ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವ-ಭೂತದ ಕುಣಿತ, ನಾಗನೃತ್ಯ ಅಥವಾ ನಾಗಮಂಡಲ ನೃತ್ಯ; ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಕದ ಬೀಜರೂಪವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಕುಣಿತದಲ್ಲಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ರೀತಿ, ಕುಣಿತದ ಕ್ರಮ, ವೇಷಭೂಷಣಗಳು ಹಾಗೂ ನುಡಿಸುವ ವಾದ್ಯಗಳು, ಎಲ್ಲವೂ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದವುಗಳು. ಹೀಗೆ "ಜನಪದ ನೃತ್ಯಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಪಡೆದ ಜನಪದ ರಂಗಭೂಮಿ ಕ್ರಮೇಣ ಹಲವಾರು ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು".(ಡಿ.ಕೆ.ಆರ್. ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಸಿ.ಡಿ.ನಂ-೧) ಜನಪದ ರಂಗಭೂಮಿಯು ಬಯಲಾಟ, ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆ ಆಟ ಹಾಗೂ ತೊಗಲು ಗೊಂಬೆ ಆಟಗಳ ಒಟ್ಟು ಮೊತ್ತವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೂ ಈ ಜನಪದ ರಂಗಭೂಮಿಯೇ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಣೆ. ಜನಪದ ಆಟಗಳೇ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೂಲಾಧಾರ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಜನಪದ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಮೂರು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಿಸಬಹುದು.

- ಜನಪದ ಆಟಗಳು.
- ಜನಪದ ಬಯಲಾಟಗಳು
- ಜನಪದ ಬೊಂಬೆಯಾಟ

೩.೨.೧ ಜನಪದ ಆಟಗಳು

ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಲಾಭಿರುಚಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಭಿರುಚಿ ಬೆಳೆಯುವುದು ಬಹುತೇಕ ನೋಡುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಆಡುವುದರಿಂದ. ಈ ನೋಡುವ-ಆಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳೆರಡೂ ಮಗುವಿನ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಅವಕಾಶ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಬೆಳೆಯುವಂತವು. ಬಹುತೇಕ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇವೆರಡೂ ಸಹಜವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಈಗ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಡೆ ಉಂಟಾಗಿದೆ.

ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳು, ಜಾತ್ರೆ-ಉತ್ಸವಗಳು, ಸುಗ್ಗಿ ಸುಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಅನೇಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ವಿಶಿಷ್ಟ ಆಚರಣೆಗಳು, ಸೋಗು- ಕುಣಿತಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವಾರು ಜನಪದ ಕಲೆಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅನುಭವ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಕ್ಕಳು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಮೊದಲ ರಂಗಭೂಮಿ ಇದೇ ಆಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುವ ಹಲವು ಪಾತ್ರಗಳು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ಉಲ್ಲಸಿತರನ್ನಾಗಿಸಿ, ಹಲವಾರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರಚೋದಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

ತಾವು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದು ಒಂದು ಕಲೆ ಎಂದು ತಿಳಿದೋ ತಿಳಿಯದೆಯೋ ಅದನ್ನೊಂದು ಜೀವನೋಪಾಯದ ಭಾಗವಾಗಿ ಸಹಜವಾಗಿ ರೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಊರೂರು ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವ ವೃತ್ತಿಕಲಾವಿದರು; ದುರಗ ಮರಗಿ, ಕಿಳ್ಳಿಕ್ಯಾತರು, ಸುಡುಗಾಡಸಿದ್ದರು, ಕರ್ಬಲ್‌ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಬುಡಬುಡುಕ್ಯಾಗಳು, ಕರಡಿ ಆಡಿಸುವವರು, ಗರ್ದಿ ಗಮ್ಮತ್ತಿನವರು, ಕವಲೆತ್ತಿನಾಟದವರು, ಕುರ್ರುಮಾಮಾಗಳು, ಹಾವಾಡಿಗರು, ಡೊಂಬರು, ವೇಷಗಾರರು, ಮಂಗ್ಯಾನಾಡಿಸುವವರು, ಗಿಳಿಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳುವವರು, ಖಣಿ ಹೇಳುವವರು, ಹೆಳವರು, ಗೊರವರು, ಮೋಡಿಕ್ಯಾರರು, ಗೊಂದಲಿಗರು ಮೊದಲಾದ ವೃತ್ತಿ ಮೂಲ ಹಾಗೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮೂಲ ಜನಪದ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದ ನಮ್ಮ ನೆನಪನ್ನು ಕೆದಕಿ ನೋಡಿದಾಗ ಇದರ ಸ್ಪಷ್ಟ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ಈ ಕಲಾವಿದರು ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದು ಇಂತಹ ಕಲಾವಿದರು ಊರು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಕ್ಷಣ ನಮಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಖುಷಿ, ಅವರು ಮನೆ ಮನೆ, ಓಣಿ ಓಣಿ ಸುತ್ತಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಂದೆಡೆ ನೋಡಿದರೆ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಅವರ ಬೆನ್ನು ಬಿಡದೇ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದೆವು, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಶಾಲೆ ಬಿಟ್ಟರೂ ಸರಿ ಇವರ ಆಟ ನೋಡಬೇಕು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ-ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೈಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು ಅಷ್ಟೊಂದು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿರುತಿದ್ದವು. ಅವರು ತೊಟ್ಟ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆ. ಆಡುತಿದ್ದ ಭಾಷೆ, ಭಾವಾಭಿನಯ ಎಲ್ಲವೂ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಸುಡುಗಾಡಡಸಿದ್ದರೂ ಗುಳುಂ ಗುಳುಂ ಎಂದು ನುಂಗಿ ಹೊರ ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಲ್ಲಿನ

ಗುಂಡಗಳು, ತಾನ ತಂದಾನ, ತಾನ ತಂದಾನ ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಾ ಬುರು ಬುರು ವಾದ್ಯ ನುಡಿಸುವ ದುರುಗ ಮುರುಗಿಯವರು, ಧನ್ಯಾರಿಗೆ ಸಲಾಮು ಮಾಡು ಎಂದು ಕೋಲೆತ್ತಿದಾಗ ತನ್ನ ಎರಡೂ ಕಾಲೆತ್ತಿ ಸಲಾಮು ಮಾಡುವ ಕರಡಿ ಕುಣಿತ, ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಆಕರ್ಷಕ. ಹಿರಿಯರು ಕಿರಿಯರು ಎನ್ನದೇ ದುಂಡುಗಟ್ಟಿ ಇವರ ಆಕರ್ಷಕ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮಗಂತೂ(ಮಕ್ಕಳಿಗೆ) ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಂಭ್ರಮ.

'ಕೋಲೆ ಬಸವ' ಎಂಬ ರಂಗ ರೂಪಕ

ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತುಂಬಾ ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಮನರಂಜನೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಆಟ ಕೋಲೆಬಸವ ಅಥವಾ ಕವಲೆತ್ತಿನಾಟ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಲಸೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜನಪದವೃಂದವಿದು. ಬಸ್‌ನಿಲ್ದಾಣ ಅಥವಾ ಊರ ಮಧ್ಯದ ಬಯಲು ಜಾಗೆಯನ್ನು ರಂಗ ಸ್ಥಳವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಎರಡು ಎತ್ತು, ಎರಡು ಆಕಳು ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ಕರುಗಳನ್ನೇ ಈ ಆಟದ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿಸಿ. ಆಟ ಆಡಿಸುವವರೇ ಸಂಭಾಷಣೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಸುಗಳಿಗೆ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ತುಂಡು ಬಟ್ಟೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹುಲಗೆಜ್ಜೆ, ಗುಮರಿ, ಕೊಂಬೆಣಸು, ಗೊಂಡೆ, ಜೂಲ, ಕಾಲಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ, ಕಡುಗ ಹಾಕಿ ಶೃಂಗರಿಸಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ತಾವೂ ಸಹಿತ ಬಣ್ಣದ ದೋತರ ಉಟ್ಟು, ಬಣ್ಣದ ರುಮಾಲು ಸುತ್ತಿ, ಹಳೇ ಕೋಟು ತೊಟ್ಟು ನಿಂತಿರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆಟದ ಕಥಾ ವಸ್ತು : "ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಜನಪದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಡಿಸುವ ಈ ಆಟದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರಾಮ ಕಥೆ ಹಾಗೂ ಶಿವಕಥೆಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಎತ್ತುಗಳು ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾದರೆ, ಆಕಳು ಸೀತೆ. ರಾಮ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತಿರುತ್ತದೆ. ಶಿವಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಗೆ ಗೌರಿ ಜಗಳ ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರೀಯ." (ಡಾ. ಅರ್ಜುನ ಗೊಳಸಂಗಿ, ದಲಿತ ಲೋಕದ ಶೋಧ; ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ, ಪುಟ-೬೪) ಸನಾದಿ, ಶೃತಿ ಡೋಲಕಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಕಥಾ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಣಿ ಪ್ರಿಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮನುಷ್ಯರಾಗಿ ಅಭಿನಯಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡುವುದೆಂದರೆ ಅದೆಷ್ಟು ಖುಷಿ. ಅಲ್ಲವೆ ?

ಹಗಲುವೇಷ ಹಾಗೂ ಸೋಗು

ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥೆಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ವೇಷ ತೊಟ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತ ಓಣಿ ಕೇರಿಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವವರು ಹಗಲು ವೇಷಗಾರರು. ಇವರನ್ನು ಬಹುರೂಪಿಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮೂಲತಃ ಇವರು ಅಲೆಮಾರಿ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದು

ಕುಟಂಬ ಸಮೇತ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಯೊಂದಿಗೆ ಊರೂರು ಸುತ್ತುತ್ತಾರೆ." ಇವರು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಗ್ರಾಮ ಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ವೇಷಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಮನೆಮನೆಗಳ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಹಾಡುಹೇಳಿ ಭಿಕ್ಷೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪುರುಷ ದಮಡಿ ಇಲ್ಲವೇ ಪೇಟಿ ನುಡಿಸಿದರೆ,

ಸ್ತ್ರೀ ಅಥವಾ ಬಾಲಕ-ಬಾಲಕಿಯರು ಕೇವಲ ದಮ್ಮಡಿ ನುಡಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ." (ಡಾ. ಎಂ. ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ, ವೇಷಗಾರರು, ಮಾರ್ಗ-೨, ಪುಟ-೩೬೩) ಪಾತ್ರಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ವೇಷ ತೊಡುವ ಇವರೊಂದಿಗೆ ವೇಷ ತೊಟ್ಟು ಬೀದಿಬೀದಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಬಾಲಕಲಾವಿದರೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಶಿವ, ಹನುಮಂತ, ರಾಮ-ಲಕ್ಷ್ಮಣರ ವೇಷ ತೊಟ್ಟು ದೊಡ್ಡವರೊಂದಿಗೆ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಹಗಲುವೇಷಗಾರರಂತೆ ನಾಗರ ಪಂಚಮಿ, ಹೋಳಿ ಹಬ್ಬ ಮೊದಲಾದ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೇಷ ತೊಟ್ಟು, ರಸ್ತೆಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಪ್ರಹಸನ ಮಾದರಿಯ ಘಟನೆಯೊಂದನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತ ಸಾಗುವುದೇ 'ಸೋಗು'. ಈ 'ಸೋಗು' ಹಾಕುವವರು ಹವ್ಯಾಸಿಗರು. ಈ ರೀತಿ ಸೋಗು ಹಾಕಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಲವಾರು ತಂಡಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರ ಮನರಂಜನೆಯ ವಿಶೇಷ ಸಾಧನಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ನನಗೆ ನನ್ನೂರು ಕೌಜಗೇರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಗರ ಪಂಚಮಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸೋಗುಗಳು ಇವತ್ತಿಗೂ ವಿಭಿನ್ನ ಅರ್ಥ ಕೊಡುವ, ಖುಷಿ ಕೊಡುವ ದೃಶ್ಯಗಳಾಗಿ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲುಳಿದಿವೆ.

ಒಂದು ಸೋಗು ಹೀಗಿತ್ತು. 'ಒಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸ ಮುಖಕ್ಕೆ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕೋರೆ ಹಲ್ಲು ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು ಯಾರನ್ನು ತಿನ್ನಲಿ? ಎಂಬ ಮುಖ ಭಾವದೊಂದಿಗೆ ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಹುರುಕಾಸುತ್ತಿದ್ದ. ಆಚೀಚೆ ಇಬ್ಬರು ಹಿಡಿದು ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಎದುರಿಗೆ ಒನಕೆ, ಕುಡಗೋಲು, ಕೊಡಲಿ ಹಿಡಿದು ಕಾರ್ಮಿಕರು ತಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೆಣಗಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಕ್ಷಸ ಅವರನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹಿಡಿದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಇರಿಯುತ್ತಿದ್ದ.

ಈ ದೃಶ್ಯ ಇಂದಿಗೂ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಿದೆ. ಇದೊಂದು ವರ್ಗ ಸಂಘರ್ಷದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಬ್ರಿಟೀಷ್ ವಸಾಹತು ಶಾಹಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಭಾರತೀಯ ರೈತಕಾರ್ಮಿಕರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ದಂಗೆ ಏಳಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸುವ ಸಾಂಕೇತಿಕ ರೂಪವಿರಬೇಕು ಎನ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅರ್ಥ ಹೊಳೆಯದೇ ಸುಮ್ಮನೇ ನೋಡಿ ಖುಷಿ ಪಟ್ಟಿದ್ದ, ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿ ಕಾಡಿದ್ದ ಈ ಸೋಗು, ಇಂದು ಹೊಸ ಹೊಸ ಅರ್ಥ ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಜಾಗತೀಕರಣದ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದಾಗಲೇ ನಾವು ಕಂಡ ಇಂಥ ಕಲಾ

ಪ್ರಕಾರಗಳು ನಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅನುಭವ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ತುಂಬಾ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ.

ಬಹುತೇಕ, ರಂಗಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸೃಜನಶೀಲ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಬರವಣಿಗೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಮೂಲಕ ಹೆಸರು ಮಾಡಿರುವವರೆಲ್ಲ ಈ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಿರಿವಂತಿಕೆಯ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದವರೆ. ಇಂದು ಇಂಥ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಾತಾವರಣ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬದುಕಿನಿಂದಲೂ ದೂರವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೂಲಕ ಇಂಥ ಅನುಭವ ಕಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟು, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅರಿವಿನೊಂದಿಗೆ ಸೃಜನಶೀಲವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ನೆರವಾಗಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಪಾತ್ರಗಳು, ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಮೂಡಿಬರಬೇಕು.

೩.೨.೨ ಜನಪದ ಬಯಲಾಟಗಳು

ಜನಪದ ರಂಗಭೂಮಿ ಅಥವಾ ಜನಪದ ಆಟವು ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ ರಂಗಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾಗುವುದರಿಂದ 'ಬಯಲಾಟ' ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ದೇವಾಲಯ ಧರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ, ಊರಿನ ಪ್ರಮುಖ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ, ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳ ಮಧ್ಯ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಅಲ್ಪವೆಚ್ಚದ ನಿರಾಡಂಬರ ಬಯಲು ರಂಗಸ್ಥಳ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ರಂಗಸ್ಥಳವು ಬಹುತೇಕ ನಾಲ್ಕೂ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ತೆರೆದುಕೊಂಡೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತಡಿಕೆಯಿಂದ ಹಿಂಭಾಗವನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತ, ಹಾಗೂ ಪುರಾಣ, ಜನಪದ ಕಥೆ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಯಕ್ಷಗಾನ, ಬಯಲಾಟಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

೩.೨.೩ ಜನಪದ ಗೊಂಬೆಯಾಟ

ಬೊಂಬೆಯಾಟ ಅಥವಾ ಗೊಂಬೆಯಾಟವು ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ಕಂಡುಬರುವ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಕಲೆ. ಈ ಆಟದಲ್ಲಿ ಮಾನವರಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಗೊಂಬೆಗಳು ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಬಯಲಾಟಕ್ಕೂ ಗೊಂಬೆಯಾಟಕ್ಕೂ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ಇಲ್ಲ. ಬಳಸುವ ಕಥಾವಸ್ತು. ವಾದ್ಯವಿಶೇಷ, ಸಂಭಾಷಣಾ ರೀತಿ, ರಂಗಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಆಗಿವೆ. ಗೊಂಬೆಯಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರದಗೊಂಬೆ, ತೊಗಲುಗೊಂಬೆಯಾಟಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದ್ದು ಪುರಾಣ ಮೂಲದ ವಸ್ತುವನ್ನಾಧರಿಸಿ ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳ ಪಾತ್ರಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಪೌರಾಣಿಕ ಪಾತ್ರಗಳು

ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮನುಷ್ಯ ಪಾತ್ರಗಳ ಬದಲು ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಆಟ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟಪಡುವ ಮಕ್ಕಳು ಮುಗಿಬಿದ್ದು ಆಟ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ಟಿ.ವಿ. ಚಾನಲ್‌ಗಳ ಕಾರ್ಟೂನ್ ಹಾವಳಿಯಿಂದ ಗೊಂಬೆಯಾಟಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನಡೆ ಉಂಟಾಗಿದೆ.

೩.೨ ಆಧುನಿಕ ರಂಗಭೂಮಿ

ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಒಂದೂಕಾಲು ಶತಮಾನದ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ೧೮೮೦ ರಿಂದ ೧೯೨೦ ರ ಮಧ್ಯದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದೊಟ್ಟಿಗೆ ಕನ್ನಡ-ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲೂ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರವೇಶವಾಯಿತು. "೧೮೬೦-೮೦ರ ನಡುವೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟದಿಂದ ಹೊಸ ಮಾದರಿಯ ನಾಟಕಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಪ್ರವಾಸ ನಡೆಸಿದವು. ಇದು ಕನ್ನಡ ನಾಟಕಗಳ ಹೊಸ ತಂಡಗಳ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಸಾಂಗ್ಲಿಕರ್ ನಾಟಕ ಮಂಡಳಿ ಪಾರ್ಸಿ ಥಿಯೇಟ್ರಿಕಲ್ ಕಂಪನಿ ಮೊದಲಾದ ನಾಟಕ ತಂಡಗಳು ತಿರುಗಾಡಿದ ಹಾದಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ತಂಡಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು. ಗದಗ, ಧಾರವಾಡ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಮಂಡ್ಯ, ಮೈಸೂರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಮಂಗಳೂರು, ಮೊದಲಾದವು ಆಧುನಿಕ ರಂಗಭೂಮಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಬೇಳೆದವು." (ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ. ರಂಗಪ್ರಪಂಚ, ಪುಟ-೩೨೫) ಮುಂದೆ ಈ ತಂಡಗಳು ಮರಾಠಿ ಹಾಗೂ ಪಾರ್ಸಿ ತಂಡಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಹೊಸ ಮಾದರಿಯ ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆ, ವೇಷ ಭೂಷಣ, ಸಂಗೀತ, ಅಭಿನಯ ಮತ್ತು ನಾಟಕೀಯತೆಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಸ ಕನ್ನಡ ರಂಗ ಮಾರ್ಗವೊಂದನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದವು.

ಶಾಂತಕವಿಗಳು ೧೮೭೭ರಲ್ಲಿ ಗದಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಕೃತಪುರ ನಾಟಕ ಮಂಡಳಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಗಳಾವುವು ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರ ಕಾವ್ಯದ ಸಾಲುಗಳಿಂದ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

"ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಮರಾಠಿಯವರ ನಾಟಕದಾಟ
ಯೆಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಮರಾಠಿಯರ ನಾಟಕದೂಟ
ವೆಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಮರಾಠಿಯವರ ನಾಟಕಮಯಂ ತಾನಾಯ್ತು ಕರ್ನಾಟಕಂ"

"ಎಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಭಾಷೆಯೆಟ್ಟಯದ
ರಲ್ಲಿಲ್ಲ ಮೃದುಶಬ್ದವಿಲ್ಲ ಭಾಷಾ ಸರಣೆ
ಯಿಲ್ಲವೈ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಿಲ್ಲ ನಾಟಕವಿಲ್ಲನಟನಟಿಗಳಿಲ್ಲವಿನ್ನು
ಇಲ್ಲವವು ಮುಂದಾಗುವಾಶೆ ಕೂಡಾ ಇಲ್ಲ
ವಿಲ್ಲವೆಂದೀ ಧಾರವಾಡದ ಸೀಮೆಯ ಜನಾ
ಸೊಲ್ಲಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಟಕ ಪುಟ್ಟಿದುದು ಕೃತಪುರದೊಳು"

(ಉಲ್ಲೇಖ; ಎಚ್.ಕೆ. ರಂಗನಾಥ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಂಗಭೂಮಿ, ಪುಟ-೧೨೦)

ಕನ್ನಡ ಮರಾಠಿ ಮತ್ತು ಪಾರ್ಸಿ ರಂಗಭೂಮಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆಗೊಂಡು ಹುಟ್ಟಿದ ನಾಟಕ ಕಂಪನಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಪುರ ಈಗಿನ ಗದಗ ಮೊದಲಾದುದು ಹೆಮ್ಮೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಮುಂದೆ ೧೯೦೧ ರಲ್ಲಿ ಕೊಣ್ಣೂರ ಕಂಪನಿ, ೧೯೦೩ ರಲ್ಲಿ ಶಿರಹಟ್ಟಿ ಕಂಪನಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅಭಿನಯವನ್ನು ಒಂದು ವೃತ್ತಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹಲವು ಹತ್ತು ರಂಗತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಆಕರ್ಷಕ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಸೆಳೆದರು. ದೃಶ್ಯ ವೈಭವ ಹಾಗೂ ರಂಗ ಚಮತ್ಕಾರಗಳಿಂದ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಯಾಲೋಕ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಜನಪ್ರೀಯುತೆಗಳಿಸಿ ಕಂಪನಿ ನಾಟಕಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಗಟ್ಟಿ ನೆಲೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟವು.

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ಕಂಪನಿಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ; "ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಎ.ವಿ.ವರದಾಚಾರ್ಯ ನೇತೃತ್ವದ ರತ್ನಾವಳಿ ಥಿಯೇಟರಿಕಲ್ ಕಂಪನಿ ೧೯೦೪ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭ-ವಾಯಿತು. ವರದಾಚಾರ್ಯರು ಅಭಿನಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಸಂಘರ್ಷದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಆಧುನಿಕ ಪಾತ್ರ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ತೋರಿಸಿದರು. ವರದಾಚಾರ್ಯರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಪಾತ್ರ ನಿರ್ಮಾಣದ ಹೊಸ ತಂತ್ರಗಳನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ಎಲ್ಲ ಹೊಸ ನಟರೂ ಅನುಕರಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿದರು." (ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ. ರಂಗಪ್ರಪಂಚ, ಪುಟ-೩೭೬) ವರದಾಚಾರ್ಯರು ಪಾತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಹೊಸತನ ಮೆರೆದರು. ವೇಷ ಭೂಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನಗತ್ಯವಾದ ಕೃತಕ ವೈಭವಗಳನ್ನು ಕಳಚಿ ಹಾಕಿ ಸಹಜಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತದ ಮಟ್ಟುಗಳನ್ನು ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಒಗ್ಗಿಸಿ ಹೊಸ ಸಂಗೀತ ಮಾದರಿಯೊಂದನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು.

ಇವರ ನಂತರ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಹೊಸ ರಂಗ ಅಲೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದು ಗುಬ್ಬಿ ವೀರಣ್ಣನವರ ನೇತೃತ್ವದ ಗುಬ್ಬಿ ಕಂಪನಿ. ೧೯೧೭-೩೦ರ ಸರಿಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ಉದ್ಯಮವೇ ಆಗಿ ಹಲವು ಶಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಹಲವು ಮೂಲಗಳಿಂದ ವಿಭಿನ್ನ ರಂಗ ಶೈಲಿಗಳನ್ನು ತನ್ನದಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮನ್ವಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸಾಧಿಸಿತು. ೧೯೩೦ರ ಬಳಿಕ ಸಿನೆಮಾ ಪ್ರವೇಶದಿಂದ ರಂಗ ಹಾದಿ ಬೇರೆಯದೇ ಸ್ವರೂಪ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ೧೯೦೦-೩೦ ರ ಅವಧಿಯನ್ನು ವೃತ್ತಿರಂಗಭೂಮಿಯ ವೈಭವದ ಕಾಲವೆಂದು ಗುರುತಿಸುತ್ತೇವೆ.

೧೯೩೦-೬೦ ರ ಅವಧಿಯನ್ನು ಆಧುನಿಕ ನವೋದಯ ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಹವ್ಯಾಸಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಉತ್ಕರ್ಷ ಕಾಲವೆಂದು ಗುರುತಿಸುತ್ತೇವೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ರಂಗ ಸಂಗೀತವನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನ ಆಕರ್ಷಣೆಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಚುರುಕಾದ ಮಾತುಗಾರಿಕೆಯನ್ನೇ ಮೂಲವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಹಿರಣ್ಣಯ್ಯ ಮಿತ್ರಮಂಡಳಿ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವು ಕಂಪನಿಗಳು

ನಗರ ಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದವಾದರೂ ಹಿಂದಿನ ವೈಭವ ಇಳಿಮುಖವಾಗುತ್ತ ಸಾಗಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಹವ್ಯಾಸಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಹುಲುಸಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಹವ್ಯಾಸಿ ರಂಗಭೂಮಿಯು ಎರಡು ಧಾರೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಒಂದು ವೃತ್ತಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಅನುಕರಿಸಿ ಬೆಳೆದ ಹವ್ಯಾಸಿ ತಂಡಗಳು, ಇನ್ನೊಂದು ಕಂಪನಿ ನಾಟಕಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ರೂಪವೊಂದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡ, ಶಾಲೆ–ಕಾಲೇಜುಗಳ ಬುದ್ಧಿ ಜೀವಿಗಳಿಂದ ಪೋಷಿತವಾದ ಹೊಸ ಅಲೆಯ ರಂಗಭೂಮಿ. ಹವ್ಯಾಸಿ ರಂಗತಂಡಗಳಲ್ಲಿ ೧೯೦೯ರಲ್ಲೇ ಆರಂಭವಾದ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಅಮೇಚೂರ್ ಡ್ರಮ್ಯಾಟಿಕ್ ಅಸೋಸಯೇಶನ್ (ಎ.ಡಿ.ಎ.), ೧೯೧೬ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭಗೊಂಡ ಗದಗ ಅಮೆಚೂರ್, ಮೈಸೂರಿನ ಲಿಟರರಿ ಡ್ರಮ್ಯಾಟಿಕ್ ಅಸೋಸಿಯೇಶನ್, ಹಾಗೂ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ನಾಟಕ ತಂಡಗಳು, ಇಂಗ್ಲೀಷ ನಾಟಕಗಳ ಅನುವಾದಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ, ಸಂಸ, ಎಂ.ಆರ್.ಶ್ರೀ. ಅವರ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರಯೋಗ ಗೊಂಡವು.

ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ರಂಗಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ನವೀನ ರಂಗಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರು. ಹವ್ಯಾಸಿಗರ ರಂಗಸಜ್ಜಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು–ನೀಲಿ ಪರದೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ನಿತ್ಯ ಬಳಕೆಯ ಸಾದಾ ಉಡುಪು, ನಿತ್ಯ ಬಳಕೆಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ರಂಗ ಪರಿಕರಗಳು ಬಳಕೆಗೊಂಡವು. ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ಆಡುಮಾತಿನ ರಂಗಭೂಮಿ ರೂಢಿಗೆ ಬಂದಿತು. ರಂಜನೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೋಧನೆಯೇ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪರಮ ಉದ್ದೇಶ ಎಂಬ ಯೋಚನಾಕ್ರಮ ಚಾಲ್ತಿಗೆ ಬಂತು. "೧೯೫೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಆದ್ಯರಂಗಾಚಾರ್ಯರು ಹವ್ಯಾಸಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ನಿಖರವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯ ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ರಂಗಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ, ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ರಂಗಕರ್ಮಿಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣದ ಮೊದಲ ಬೀಜ ಬಿತ್ತಿದರು." (ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ. ರಂಗಪ್ರಪಂಚ, ಪುಟ–೩೩೧) ಈ ರಂಗ ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರಗಳಗೆ ನಾಡಿನ ಹಿರಿಯ ರಂಗಕರ್ಮಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊರನಾಡಿನ ಪ್ರಮುಖ ರಂಗಕರ್ಮಿಗಳಾದ ಅಲ್ಕಾಜಿ, ಉತ್ಪಲದತ್, ತಪಸ್‌ಸೇನ್ ಮೊದಲಾದವರು ಅತಿಥಿ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡರು. ಹವ್ಯಾಸಿ ರಂಗಭೂಮಿಗೂ ವೃತ್ತಿಪರತೆಯ ಸಮೀಕರಣದ ಅಗತ್ಯ ಮನಗಂಡರು. ತದನಂತರ ಬಿ.ವಿ.ಕಾರಂತರ ವಿಶಿಷ್ಟ ರಂಗಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ಹವ್ಯಾಸಿ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸಂಚಲನವುಂಟಾಯಿತು.

ಬಿ.ವಿ. ಕಾರಂತರು ೧೯೬೭ರಿಂದ ಮುಂದೆ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಹಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಹವ್ಯಾಸಿ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಹೊಸ ದಿಕ್ಕು ತೋರಿದರು. ವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಹವ್ಯಾಸಿ ರಂಗಮಾರ್ಗಗಳೆರಡರ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಸಮೀಕರಣ ಸಾಧಿಸಿದರು. ರಂಗ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅಂತರ್ಗತಗೊಳಿಸಿದರು. ಜತೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೂ ನವ ಚೈತನ್ಯ ತುಂಬಿ

ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಾಟಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದ ಸಿ.ಬಸವಲಿಂಗಯ್ಯ. ಅಶೋಕ ಬಾದರದಿನ್ನಿ, ಶ್ರೀನಿವಾಸಪ್ರಭು, ಚಿದಂಬರರಾವ್ ಜಂಬೆ, ಎಸ್. ಸುರೇಂದ್ರನಾಥ, ಜಯತೀರ್ಥ ಜೋಶಿ, ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ, ಕೆ.ಜಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ರಘುನಂದನ, ಸುಂದರಶ್ರೀ, ಮೊದಲಾದವರು ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾದರು.

ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನೀನಾಸಂ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಂಸ್ಥಾಪಕ ಕೆ.ವಿ.ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಅವರ ಕಾರ್ಯ ದಾಖಲಾರ್ಹವಾದುದು. 'ನೀನಾಸಂ' ರಂಗಶಿಕ್ಷಣ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಹೊಸ ನಟ-ನಿರ್ದೇಶಕರ ಪ್ರವಾಹವೇ ಹರಿದು ಬಂತು. ಏಣಗಿ ನಟರಾಜ, ಮಂಡ್ಯ ರಮೇಶ, ಹುಲುಗಪ್ಪ ಕಟ್ಟಿಮನಿ, ಭಾಗೀರತಿ, ಶೈಲಶ್ರೀ, ಭವಾನಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕವತ್ತಾರ, ಪ್ರಮೋದ ಸಿಗ್ಗಾಂ, ವಾಯ್. ಡಿ. ಬದಾಮಿ, ದ್ರುವರಾಜ ದೇಶಪಾಂಡೆ, ಯಶವಂತ ಸರ್ದೇಶಪಾಂಡೆ, ಜೀವನ್‌ರಾಂ ಸುಳ್ಯ, ಎನ್. ಮಂಗಳಾ, ಮಹಾದೇವ ಹಡಪದ, ವಿನೋದ್ ಅಂಬೇಕರ್, ಗಣಪತಿ ಹೆಗಡೆ, ಮಂಜುಳಾ ಎನ್. ಸುಭ್ರಮಣ್ಯ, ಎಸ್. ಆನಂದ್, ಚನ್ನಕೇಶವ, ದೀಪಕ್ ಮೈಸೂರ್, ಮಹಾಂತೇಶ್ ಡಿ.ಎಂ, ರಾಜೇಶ್ವರಿ ಸುಳ್ಯ, ಶ್ರೀಧರ್, ಮೊದಲಾದವರು. ಹಾಗೆಯೇ ಅಭಿನಯ ತರಂಗದ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಬಿ.ಸುರೇಶ್, ಪ್ರಕಾಶ್ ರೈ, ವೇಣುಗೋಪಾಲ, ಶಿವಕುಮಾರ, ಧನಂಜಯ ಮೊದಲಾದವರು ಬಂದರು.

೧೯೬೦-೮೦ ರ ಅವಧಿಯನ್ನು ನವ್ಯ ನಾಟಕ ಪ್ರಯೋಗ ಕಾಲವೆಂದೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ನಂತರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ೧೯೮೦-೯೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಹವ್ಯಾಸಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ಕಾಲೇಜು ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನವ್ಯ ಮತ್ತು ನವೋದಯ ನಾಟಕಕಾರರ ಹಲವು ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡವು. ೧೯೭೫ರಲ್ಲಿ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಬಿಸಿ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳಿಗೂ ತಲುಪಿ ಸಮುದಾಯದಂತಹ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಘಟನೆಯ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ರಂಗಚಳುವಳಿ ನಡೆಯಿತು. ಸಮುದಾಯದ ಆರಂಭದ ಕರಪತ್ರವೊಂದರಲ್ಲಿ "ಸಾಮಾಜಿಕ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳದ ಹೊರತು ನಾಟಕ ಕಲೆಯಾಗಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ತೋರಲಾರದು ಎಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತ ನಾಟಕ ಆ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಜತೆಜತೆಗೇ ಕಲೆಯಾಗಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ತೋರುವುದೂ ಸಾಧ್ಯ."(ಪ್ರಸನ್ನ: ದಲಿತರಿಗೊಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, ಸಮುದಾಯ ಕರಪತ್ರ;೧೯೭೭)ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಸ್ಥಾಪಕ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ಪ್ರಸನ್ನ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಯೋಗಳ ಮೂಲಕ ಭಿನ್ನ ರಂಗ ಮಾರ್ಗವೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಕೊಟ್ಟರು. ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ನಾಟಕ ಬರೆದು ಆಡಿಸಿದರು. 'ತದ್ರೂಪಿ' ಇವರ ಮೊದಲ ನಾಟಕ.

ಸಿ.ಜಿ.ಕೆ. 'ಬೆಲ್ಚಿ', ವಯಕುಂಟರಾಜು ಅವರ 'ಸಂದರ್ಭ', ಟಿ.ಎನ್. ಸೀತಾರಾಂ ಅವರ 'ನಮ್ಮೊಳಗೊಬ್ಬ ನಾಜೂಕಯ್ಯ' ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರರ 'ಹರಕೆಯ ಕುರಿ' ಮೊದಲಾದ ರಾಜಕೀಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ನಾಟಕಗಳು ಮೂಡಿಬಂದವು.

ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ, ೧೯೮೦-೯೦ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಗತಿಪರ ಸಂಘಟನೆಗಳಾದ ರೈತ, ಬಂಡಾಯ ಹಾಗೂ ದಲಿತ ಚಳುವಳಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯ, ಇಪ್ಟಾ, ಜನಪರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಸಮುದಾಯ ಜಾಗೃತಿಗಾಗಿ ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು, ಬೀದಿ ನಾಟಕ ಜಾಥಾಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡವು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಮತ್ತು ನಾಟಕಕಾರರು ತಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ನಿಲುವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಗೃತರಾದರು. ವರ್ತಮಾನದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರಖರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಬಲ್ಲುದು ಎಂಬ ಅಂಶ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಪರ್ಯಾಯ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಅನ್ವೇಷಣೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಬೀದಿ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿರ್ಧಿಷ್ಟ ಸ್ವರೂಪವೂ ಬಂದಿತು.

ಜನಪರ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಡಾ.ವಿಜಯಾ ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ "ಬೀದಿ ನಾಟಕದ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವೇ ಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ಜಾಗೃತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಅದೊಂದು ಪ್ರಭಲ ಮಾಧ್ಯಮ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಫ್ದರ್ ಹಾಷ್ಮಿ ಬೀದಿ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮ ನೀಡಿದರು. ಜನರಿಂದ, ಜನರಿಗಾಗಿ, ಜನರ ನಡುವೆ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಆಡುವ ನಾಟಕ, ಜನಸಮೂಹದ ನೋವಿನ ಬಿಂಬವಾದ ಈ ರಂಗಭೂಮಿ ಜನಪರವಾದದ್ದು."(ಡಾ.ವಿಜಯ ಸಂ.ಪದ್ಮಾಂತರಂಗ, ಪುಟ-೧೪೪) ಇಂಥ ಜನಪರ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಚಳವಳಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯ, ಇಪ್ಟಾ ತಂಡಗಳು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜಾತಾ ಕೈಗೊಂಡರೆ, ಭಾರತ ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನ ಸಮಿತಿ, ಜನವಿಜ್ಞಾನ ಜಾತಾ ಕೈಗೊಂಡಿತು. ಈ ಜಾತಾಗಳ ಮಾಧ್ಯಮ ಬೀದಿನಾಟಕವೇ ಆಗಿತ್ತು.

ಹಲವು ಬೀದಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಡಾ.ವಿಜಯಾ "ಚಿತ್ರಾ ತಂಡದ 'ಕಟ್ಟು' ಬಹುಶಃ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಬೀದಿ ನಾಟಕ"ವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. (ಡಾ. ವಿಜಯ ಸಂ. ಪದ್ಮಾಂತರಂಗ, ಪುಟ-೧೪೫) ಮುಂದೆ ಬೀದಿ ನಾಟಕಗಳ ಪ್ರಭಾವವರಿತ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಾಕ್ಷರತಾ ಆಂದೋಲನ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ, ಏಡ್ಸ್ ಜಾಗೃತಿ ಸೇರಿದಂತೆ ಜನಜಾಗೃತಿಗಾಗಿ ಬೀದಿನಾಟಕವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ೧೯೯೦-೨೦೦೦ ವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯನ್ನು ಬೀದಿ ನಾಟಕ ಚಳವಳಿ ಅಥವಾ ಹಾದಿಬದಿ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ದಶಕವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಸಿ.ಬಸವಲಿಂಗಯ್ಯ, ಡಾ.ಸಿದ್ಧನಗೌಡ ಪಾಟೀಲ, ಗ್ಯಾರಂಟಿ ರಾಮಣ್ಣ, ಎಚ್.ಎಂ ರಂಗಯ್ಯ, ಪಿಚ್ಚಳ್ಳಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ಶಂಕ್ರಣ್ಣ ಸಂಕಣ್ಣವರ, ಶಂಕರ ಹಲಗತ್ತಿ, ಶ್ರೀಶೈಲ ಹುದ್ದಾರ, ವಾಸುದೇವ್ ಶರ್ಮಾ, ಗೊಲ್ಲರಹಳ್ಳಿ

ಶಿವಪ್ರಕಾಶ, ಮೊದಲಾದವರು ಬೀದಿ ನಾಟಕ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಬುದನ್ನು ರಂಗಾಯಣದ ಚಿಣ್ಣರ ಮೇಳ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

೨೦೦೧ರಿಂದೀಚೆಗೆ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ಬಹುಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಹಾವಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿ ತನ್ನ ಬಹುರೂಪವನ್ನು ಬಹಳ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ರಂಗಭೂಮಿಗಿರುವ ಸ್ಥಳೀಯತೆಯ ಗುಣ. ಈ ಗುಣವಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಬಹುಮಾಧ್ಯಮಗಳ ದಾಳಿಯಿಂದ ತನ್ನನ್ನುತಾನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು, ಹೊಸ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿ, ಸಮುದಾಯದ ಜತೆಗೆ ಸಂವಹನ ನಡೆಸುವ ಒಂದು ಉಪಾಯವಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ.

೩.೩ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಇತಿಹಾಸ

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಕೇವಲ ಪ್ರದರ್ಶನ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಗಣಿಸಿದರಾಗದು. ಪಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾದ ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾದ ಆಟ–ನಾಟಕಗಳನ್ನೂ ಪರಿಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ಜನಪದ ರಂಗಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕ ರಂಗಭೂಮಿಯೊಂದಿಗೆ, ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ರಂಗಭೂಮಿಯೊಂದಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ, ದೊಡ್ಡವರ ರಂಗಭೂಮಿಯಂತೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನಾಟಕಕೃತಿಯೊಂದನ್ನು ಅವಲಂಭಿಸಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ರಂಗ ಕೃತಿಯನ್ನಾಧರಿಸಿಯೇ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಇತಿಹಾಸ ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮವಲ್ಲ. ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು.

ಜಾಗತಿಕವಾಗಿಯೂ ಬಹುತೇಕ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಆರಂಭವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವಾಗ, ರಂಗಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕನ ನಾಟಕ ನಿರ್ಮಾಣ(ಪ್ರೊಡಕ್ಷನ್)ವನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ನಿರ್ದೇಶಕರು ನಾಟವೊಂದನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು ದೊಡ್ಡವರೊಂದಿಗೆ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅಥವಾ ಕೇವಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರದಶನಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ನಾಟಕಗಳನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿ, ಪ್ರದರ್ಶನ ರಂಗಭೂಮಿ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಇತಿಹಾಸ ಕಟ್ಟಿಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇದು ತಪ್ಪು. ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟನಾಟಕಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಸಾವಿರಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯ

ವಿಕಾಸದೊಂದಿಗೇ ಈ ಅನುಕರಣೆಯ ಆಟಗಳು ಬೆಳೆದುಬಂದಿವೆ. ಮಕ್ಕಳಾಡುವ ಈ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳಿಗೂ ಒಂದು ಸ್ಥಳವಿರುತ್ತದೆ. ಕಲಾವಿದರಿರುತ್ತಾರೆ, ಅವರೊಳಗೇ ಒಬ್ಬ ನಿರ್ದೇಶಕ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅವನ/ಳ ನಿರ್ದೇಶನದಂತೆ ಅಥವಾ ಎಲ್ಲರ ಒಟ್ಟಾಭಿಪ್ರಾಯದಮೇರೆಗೆ ಆಟ ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವರು ಆಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ನೊಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ನೋಡನೋಡುತ್ತಲೇ ನಡೆದ ಆಟಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಆಟ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡೂ ಆಟಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧವೇರ್ಪಟ್ಟು ಒಂದೇ ನಾಟಕದ ಬೇರೆಬೇರೆ ದೃಶ್ಯಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಹೀಗೇ ಮುಂದುವರೆಯುವ ಈ ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳು, ನಾಟಕಗಳಲ್ಲದೇ ಇನ್ನೇನು.

ನಿಜ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳೇ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳು. ಇಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ದೊಡ್ಡವರ ಕೈಚಳಕವಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ ನಡೆದ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳು ತಮಗಾಗಿ ತಾವೇ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಂತವುಗಳು. ಅಂದರೆ ಮಕ್ಕಳಿಂದ, ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳೇ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಂತ ನಾಟಕಗಳಿವು. ಇಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಬಯಲೇ ರಂಗಸ್ಥಳ. ಮಕ್ಕಳು ತಮಗೆ ಸೂಕ್ತವೆನ್ನಿಸಿದ ಮನೆ ಅಥವಾ ಕಂಪೌಂಡಿನ ಗೋಡೆಯ ಪಕ್ಕ, ಮೂಲೆ ಹಾಗೂ ಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಜಾಗ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು; ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸಿಗುವ ಕಡ್ಡಿ, ಕಸ, ಕಲ್ಲು, ಇಟ್ಟಿಗೆ, ಹರಳು, ಎಲೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ತಂದು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಅವಲಂಭಿಸಿ, ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿನ್ಯಾಸವೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ಇವರ ಆಟದ ರಂಗವಿನ್ಯಾಸ, ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪಾತ್ರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೂ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ, ಸರಳ ಸಾಂಕೇತಿಕ ವಸ್ತ್ರ ವಿನ್ಯಾಸ, ಆ ಕೂಡಲೇ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಹೀಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಡುವ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಎಲ್ಲ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. (ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟನಾಟಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಚರ್ಚಿಸಿದೆ) ಆದರೆ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಳ್ಳುವ (ಪ್ರೊಡಕ್ಷನ್‌ಗಳನ್ನು) ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯೆಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಿ ಮಕ್ಕಳಾಡುವ ಆಟನಾಟಕಗಳನ್ನು(ಪ್ಲೇ) ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಿಂದ ದೂರವಿಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಈ ಆಟ–ನಾಟಕಗಳೇ ಮಕ್ಕಳ ನೈಜ ರಂಗಭೂಮಿ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಆದಿಮವಾದದ್ದು. ಆದರೆ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳನ್ನು ನಾಟಕವಾಗಿ ಒಪ್ಪದೇ ನಾಟಕ ಕೃತಿಯೊಂದನ್ನು ಅವಲಂಭಿಸಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ರಂಗ ಕೃತಿಯನ್ನಾಧರಿಸಿಯೇ ಜಾಗತಿಕವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಸರಿಸುಮಾರು ಐದು ಶತಮಾನದ ಇತಿಹಾಸವಿದೆಯೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

"ಜರ್ಮನಿಯಲ್ಲಿ ೧೬ ಮತ್ತು ೧೭ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಕೂಲ್ ಕಾಮಿಡಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಸ್ಯ ನಾಟಕಗಳು ರಚನೆಗೊಂಡು, ಶಾಲಾ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡವು. ಹಾಗೆಯೇ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಬದಲಾವಣೆಯ

ಒಂದು ಉಪಕರಣವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಕ್ವೀನ್ ಮೇರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಿಪಬ್ಲಿಕಾ ಎಂಬ ನೀತಿ ಬೋಧಕ ನಾಟಕವೊಂದು ರಚನೆಗೊಂಡು ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿತು. ೧೫೪೦ ರಲ್ಲಿ ಈಟನ್ ಶಾಲೆಯ ನಿಕೋಲಾಸ್ ಊಡಾನ್ ಎಂಬ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ರೂಪಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ತನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದಲೇ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿಸಿದ". (ಎಸ್. ಆರ್. ಕೆ. ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಮೈ.ವಿ. ಗಣಕ ಪರಿಷತ್, ಸಿ.ಡಿ-೧) ಬಗ್ಗೆ ದಾಖಲೆಯಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಾಗತಿಕ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಸರಿಸುಮಾರು ೫೦೦ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಆದರೆ ಕನ್ನಡವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಭಾರತೀಯ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸುಮಾರು ೧೫೦ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳ ಉಗಮವಾದದ್ದು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ. ಶಾಲೆಗಳೇ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಪೋಷಣೆ ನೀಡಿದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು. ದೊಡ್ಡವರ ನಾಟಕಗಳ ಅನುಕರಣೆಯಾಗಿಯೇ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರದರ್ಶನಾ ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳೆಯಿತು. "ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇರುವ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಾಪಕ ರಂಗಮಿತ್ರರು ಶಾಲಾವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವ ಸಭೆ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಪೌರಾಣಿಕ ನಾಟಕಗಳ ಆಯ್ದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಕಿರು ಸಂಭಾಷನೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದರು. ಮೊದಲಿಗೆ ಪೌರಾಣಿಕ ವಿಷಯಗಳ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿತ್ತು. ಮರಾಠಿ ಹಾಗೂ ಪಾರ್ಸಿ ಕಂಪನಿಗಳು ಬಂದು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಅವುಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಮೈಸೂರಿನ ಅರಮನೆಯ ರಾಯಲ್ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು 'ಪ್ರಹ್ಲಾದ' ನಾಟಕವನ್ನು ೧೮೮೦ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಾರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದರು." (ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿ, ವಿಶ್ವಕೋಶ ಮೈ.ವಿ. ಗಣಕ ಪರಿಷತ್, ಸಿ.ಡಿ-೧) ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಕೃತಿ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇದುವೇ ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೊದಲ ರಂಗಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದೆ.

ಈ ರೀತಿ ದೊಡ್ಡವರ ಅನುಕರಣೆಯ ನಾಟಕಗಳು ಅಭಿನಯಿಸಲ್ಪಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಆರಂಭವಾದ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರದರ್ಶನಾ ರಂಗಭೂಮಿ, ನಂತರದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಆಂಗ್ಲ ಮಿಷನರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಠಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ನಾಟಕದ ತುಣುಕುಗಳು, ಶಾಲಾ ವೇದಿಕೆ ಏರತೊಡಗಿದವು. ಇಂಥ ಪಠ್ಯ ನಾಟಕಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದ ರಂಗಾಸಕ್ತ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಪರಿಪಾಠ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡರು. "ಇಂಥ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಕೃತ ದಾಖಲೆ ಸಿಗುವುದು ಸ್ವದೇಶಾಭಿಮಾನಿ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ. ೧೯೦೯ರಲ್ಲಿ ಹೆಜಮಾಡಿ ಬೋರ್ಡ್ ಶಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳು 'ಮರವು ಸಾಕ್ಷಿಯಾದದ್ದು' ನಾಟಕವನ್ನು, ೧೯೧೦ರಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡೆ ಬಿ.ಜಿ.ಎಂ.ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ 'ಸ್ನೇಹತ್ವದ ಮರ್ಮಗಳು', ಅದೇ ವರ್ಷ ಪಣಂಬೂರ ಬೋರ್ಡ್‌ಶಾಲೆಯ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ 'ಠಕ್ಕದಿರು ಶಿಕ್ಕದಿರು' ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೧೯೧೨ರಲ್ಲಿ ಬಂಟವಾಳ ವೆಂಕಟರಮಣಸ್ವಾಮಿ ಹಿಂದೂ ಎಲಿಮೆಂಟರಿಶಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳು 'ತಾಂಡವನ ಕಥೆ' ನಾಟಕವನ್ನು, ಮಂಗಳೂರಿನ ಕೆನರಾ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಎಂ.ಎನ್.ಕಾಮತ್.ಅವರ 'ಧ್ರುವ ವಿಜಯ' ನಾಟಕದ ಎರಡು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸಿದ್ದರು." (ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ.ಗಜಾನನ ಶರ್ಮಾ, ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ, ಪುಟ–೯೫) ಹೀಗೇ ೧೯೧೩ರಲ್ಲಿ ಕೆನರಾ ಹಾಸ್ಟೆಲ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಎಂ.ಎನ್.ಕಾಮತ್‌ರವರ 'ಚಂದ್ರಹಾಸಾಭ್ಯುದಯ', ೧೯೧೪ರಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಶಿಕ್ಷಕ ಕೆ.ಬಿ.ರಾಮಕೃಷ್ಣ ರಚಿಸಿದ 'ಭಾತೃಪ್ರೇಮ', 'ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿ', ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿವೆ.

"೧೯೧೫ರಲ್ಲಿ ಸರಕಾರಿ ಬಾಲಕಿಯರ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಯ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯಿನಿ ಎ.ಜೆ.ಸಿಕ್ವೇರ 'ತಪ್ಪಿ ಹೋದ ಮಗನು' ನಾಟಕವನ್ನು ಕಲಿಸಿದ್ದರು. ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಯ ಬಾಲಕಿಯರು ಸೊಗಸಾಗಿ ಅಭಿನಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಿಳಾ ನಿರ್ದೇಶನದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೇ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಮೊದಲ ನಾಟಕವಿದು." (ಉಲ್ಲೇಖ: ಡಾ. ಗಜಾನನ ಶರ್ಮಾ, ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ, ಪುಟ–೯೬) ಶಾಲೆಗಳಿಂದಾಚೆ ನಾಟಕ ಕಂಪನಿಗಳೂ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಆಡಿಸಿವೆ. ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಹೆಸರಾಂತ ನಾಟಕ ಕಂಪನಿಯಾದ ಗುಬ್ಬಿ ವೀರಣ್ಣನವರ ಚನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ ನಾಟ್ಯ ಸಂಘವು ೧೯೨೫ರಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ತಂಡ ಕಟ್ಟಿ ಮುನ್ನಡೆಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಎಂಟರಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದೊಳಗಿನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಿ 'ಬಾಲ ಕಲಾವಿವರ್ಧಿನಿ' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ತಂಡದಿಂದ ಭೀಮರಾಜು ಅವರ ಸಾವಿತ್ರಿ, ಕಬೀರ ಲೀಲೆ, ನರಹರಿಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ, ಜಲಂಧರ, ಕೃಷ್ಣ ಗಾರುಡಿ, ಭಾಮಾ ಪರಿಣಯ ಮೊದಲಾದ ನಾಟಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡವು. ಗುಬ್ಬಿ ಕಂಪನಿಯ ನಟನಟಿಯರ ಮಕ್ಕಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ಈ ಮಕ್ಕಳ ತಂಡವು ಕಂಪನಿಯೊಂದಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸುತ್ತಿ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಮಾತೃಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಲೀನವಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ವರದಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳನ್ನೇ ಸೇರಿಸಿ ನಡೆಸಿದ 'ಬಾಲ ರತ್ನಾವಳಿ'. ಗದಗನ ಗರುಡ ಸದಾಶಿವರಾಯರ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ನಾಟಕ ಮಂಡಳಿ ಮರಾಠಿಯಿಂದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಅನುವಾದ ಮಾಡಿಸಿ ಹದಿನೈದು–ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದೊಳಗಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 'ಘಟಸ್ಫೋಟ', 'ನಲ್ಲೆಯ ಗೆಳೆಯರು', ನಾಟಕ ಕಲಿಸಿ ಪ್ರವೇಶಧನವಿಟ್ಟು ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿ ಇತಿಹಾಸ ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಏಣಗಿ ಬಾಳಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ 'ಕಲಾ ವೈಭವ' ನಾಟಕ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿ ಆರ್.ಡಿ. ಕಾಮತ್‌ರವರ 'ದೇವರ ಮಗು' ನಾಟಕವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು. ಇದು ಮಕ್ಕಳೇ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ನಾಟಕವಲ್ಲವಾದರೂ ಮಗುವೊಂದನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ನಾಟಕ. ಹೀಗೆ ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯೊಂದಿಗೆ ವೃತ್ತಿ ನಿರತ ನಾಟಕ ಕಂಪನಿಗಳು ಸಹಿತ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದವು.

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಇತಿಹಾಸ ನೋಡುವಾಗ ಡಾ. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಅವರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ. ಕಾರಂತರ ನಿಕಟವರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಮತಿ ಮಾಲಿನಿ ಮಲ್ಯ ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ ೧೯೨೯ರಲ್ಲೇ ಕಾರಂತರು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ಕುರಿತು ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದರು. ೧೯೩೦ ರಿಂದ ನಂತರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರು ಗದ್ಯ ನಾಟಕ, ಪದ್ಯ ನಾಟಕ, ಆಶು ನಾಟಕ, ಮೂಕ ನಾಟಕ, ಗೀತ ನಾಟಕ, ಛಾಯಾ ನಾಟಕ, ಪ್ರತಿಮಾ ನಾಟಕ, ಗೊಂಬೆ ನಾಟಕ, ಹಾಸ್ಯ ನಾಟಕ, ಅಣಕುವಾಡು ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಂಗನ ಮದುವೆ, ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರ, ಅಜ್ಜಿ ಮಾಣಿ, ಡೊಮಿಂಗೊ, ಹಸನ್‌ಪರ್ವಿನಾ, ಮೊದಲಾದ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರು. ಸದಾ ಹೊಸದನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಂತರ ಸೃಜನಶೀಲ, ಪ್ರಯೋಗಶೀಲ ಮನಸ್ಸು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲೂ ಹೊಸದನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು. ಅವರು ಉಪ್ಪಿನಂಗಡಿ, ವಿಟ್ಲಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟಗಳು, ವಿಶೇಷ ಅಧಿವೇಶನಗಳು, ಉತ್ಸವಗಳು ತುಂಬಾ ಮಹತ್ವದವೂ, ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯೂ ಆಗಿವೆ. ಇತರರಿಗಿಂತ ಒಂದಿಷ್ಟು ಭಿನ್ನವಾಗಿಯೇ ಯೋಚಿಸಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ವೈಚಾರಿಕ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಹೆಣೆದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಹಲವು ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೨೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದ ಎರಡು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಆರಂಭಗೊಂಡು ನಾಡಿನ ಕರಾವಳಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಪಸರಿಸಿ, ೭೦ರ ದಶಕದ ವರೆಗೂ ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ವೃತ್ತಿರಂಗಭೂಮಿಯ ಒಂದಿಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ, ಕೇವಲ ಶಾಲಾ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವ ಸಭೆ ಸಮಾರಂಭಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಬಿ.ವಿ.ಕಾರಂತರ ಪ್ರವೇಶದಿಂದಾಗಿ ವಿವಿದ ಹವ್ಯಾಸಿ ರಂಗಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಶಿಬಿರ ಸಂಘಟಿಸಿ ಶಾಲೆಗಳ ಹೊರಗೂ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಆಡಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದ ಪ್ರಕಟಿತ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ೧೯೧೮ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಎಂ.ಎನ್. ಕಾಮತ್‌ರವರ 'ಶುಕ ಶಿಕ್ಷಣ'. ಇದು ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಗೋರರ 'ಪ್ಯಾರೋಟ್ಸ್ ಟ್ರೇನಿಂಗ್' ಕಥೆಯಾಧಾರಿತ ನಾಟಕ. ಕೇವಲ ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿಸುವ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಬಾಲಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕಠೋರವಾಗಿ ವಿಡಂಬಿಸುವ ನಾಟಕವಿದು. ವಿಚಿತ್ರವೆಂದರೆ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಪ್ರಕಟಿತ ಪ್ರಮುಖ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕವೂ ಇದೇ. ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ರಂಗ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ಅನುಭವಿ ರಂಗತಜ್ಞನೊಬ್ಬ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿ

ಯಶಸ್ವಿ ರಂಗಪದರ್ಶನವಾಗಿ ಹೆಸರು ಮಾಡಿದ ಮೊದಲ ನಾಟಕವೂ ಇದೇ. ೧೯೭೧ ರಲ್ಲಿ ಬಿ.ವಿ. ಕಾರಂತರು, ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಗೋರರ ಕಥೆಯನ್ನೇ ಮೂಲವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು 'ಪಂಜರ ಶಾಲೆ' ನಾಟಕವನ್ನು ಹೆಗ್ಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ಎಂಬತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸಿ, ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ, ವಿಭಿನ್ನವೂ ಆದ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಕೃತಿಯೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮ ತಂದು ಕೊಟ್ಟರು. ಕಾರಂತರ 'ಪಂಜರ ಶಾಲೆ' ರಂಗಪ್ರಯೋಗವು ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪುನರುತ್ಥಾನದ ಮೈಲುಗಲ್ಲಾಯಿತು. ೧೯೮೦-೯೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಅನ್ವೇಷಣೆ ನಡೆಯಿತು.

ಬಿ.ವಿ. ಕಾರಂತರ ಪಂಜರ ಶಾಲೆ, ನೀಲಿ ಕುದುರೆ, ಹೆಡ್ಡಾಯಣ, ಕೆ.ವಿ.ಸುಬ್ಬಣ್ಣನವರ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಚಳಿಯಾದರೆ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಥೆ, ಎನ್.ಎಸ್.ವೆಂಕಟರಾಂ ಅವರ ಹಿಮಾನಿ ಮತ್ತು ಏಳು ಜನ ಕುಳ್ಳರು, ಎ.ಎನ್. ಪ್ರಸನ್ನರವರ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ, ಬಿ.ಚಂದ್ರಶೇಖರ್‌ರವರ ಅಪಕಾರಿಯ ಕಥೆ, ಪ್ರೇಮಾ ಕಾರಂತ ನಿರ್ದೆಶನದ ನಕ್ಕಳಾ ರಾಜಕುಮಾರಿ, ಇಸ್ಪೀಟ್ ರಾಜ್ಯ, ಮೊದಲಾದ ನಾಟಕಗಳು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡವು.

ಇದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಜವಾಹರ ಬಾಲಭವನ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ರಂಗಮಂದಿರವೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ದೆಹಲಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಾಟಕಶಾಲೆಯ ಎನ್,ಎಸ್.ವೆಂಕಟರಾಮ್ ಅವರು ಬಾಲಭವನದ ಕಲಾವಿಭಾಗದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು "ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಕೇಂದ್ರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲಗೊಳಿಸಿದರು. ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಜಿಲ್ಲಾ ತಾಲೂಕಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ, ನಾಟಕೋತ್ಸವ, ನೃತ್ಯೋತ್ಸವ, ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು." (ಡಾ. ಬಿ.ವಿ. ರಾಜಾರಾಂ ಸಂ.ಚಿಣ್ಣರ ರಂಗದ ವೆಂಕಟರಾಂ, ಪುಟ-೧೧) ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಂಧೇರಿ ನಗರಿ ಚೌಪಟ್ರಾಜಾ, ಸಿಂದ್‌ಬಾದ್, ಬಂಗಾರದ ಗಿಣಿ, ಚಿನ್ನದ ತಟ್ಟೆ ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡವು. ಹೊಸ ಹೊಸ ರಂಗನಿರ್ದೇಶಕರ ಪ್ರವೇಶದೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಹೊಸವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ಮೂಡಿಬಂದವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹವ್ಯಾಸಿ ರಂಗತಂಡಗಳು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕೋತ್ಸವ, ನಾಟಕಶಿಬಿರಗಳು ಸಂಘಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು.

ಪ್ರೇಮಾ ಕಾರಂತ ೧೯೮೦ ರಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ 'ಬೆನಕ' ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಶಿಬಿರ ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತ ಮಕ್ಕಳ

ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳವಳಗೆಗೆ ಶಕ್ತಿ ತುಂಬಿದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡವು ೧೯೮೫ರಲ್ಲಿ ನಾಡಿನ ಹೆಸರಾಂತ ರಂಗಸಂಸ್ಥೆ 'ನೀನಾಸಂ' ಕೈಗೊಂಡ ರಂಗತಿರುಗಾಟದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನಾಟಕ 'ನೀಲಿಕುದುರೆ' ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಈ ಕ್ರಿಯೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡಿತು. ಈ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ತಿರುಗಾಟ ಪರಂಪರೆಗೆ ನಾಂದಿಹಾಡಿದರು. ೧೯೮೫ರಿಂದ ೧೯೯೧ರವರೆಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನಾಟಕವೊಂದು ತಿರುಗಾಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿದೆ. ಡಾ.ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರರ ಆಲಿಬಾಬಾ ಮತ್ತು ನಲವತ್ತು ಜನ ಕಳ್ಳರು ಹಾಗೂ ಬೆಪ್ಪು ತಕ್ಕಡಿ ಬೋಳೆಶಂಕರ, ವೈದೇಹಿಯವರ ಧಾಂ ಧೂಂ ಸುಂಟರಗಾಳಿ, ಬಿ.ವಿ ಕಾರಂತರ ಪಂಜರಶಾಲೆ ನಾಟಕಗಳು ತಿರುಗಾಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಹೊಸ ಅಲೆಯ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಬಿತ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ 'ರಂಗಾಯಣ' ಚಿಣ್ಣರ ಮೇಳಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ, ರಂಗಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ, ತನ್ನ ರಂಗಕಿಶೋರದ ಕಲಾವಿದರ ಮೂಲಕ ರಂಗಾಟಗಳನ್ನು ಆಡಿಸಿ, ರಂಗತಿರುಗಾಟ ನಡೆಸಿ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ರಂಗಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಈ ತಿರುಗಾಟದಲ್ಲಿ ಗೋಡೆ, ಕಥೆಗಳ ಕಣಜ, ಪೋಲಿಕಿಟ್ಟಿ, ಮೂರೂ ನಾಟಕಗಳು ನೂರಾರು ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಂಡಿವೆ.

ಇಕ್ಬಾಲ ಅಹ್ಮದ್‌ರವರು ೧೯೮೮ರಲ್ಲಿ ಸಾಗರ ತಾಲೂಕಿನ ಸಿರುವಂತೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಣ್ಣ-ಬಣ್ಣ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ದೊಡ್ಡವರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಪೂರ್ಣಪ್ರಮಾಣದ ರಂಗ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಪಡೆದುಕೊಂಡರು.

ಇದೇ ರೀತಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೇ ಕೆ.ಜಿ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ತುಮರಿಯಲ್ಲಿ 'ಕಿನ್ನರ ಮೇಳ' ಎಂಬ ದೊಡ್ಡವರ ರಂಗತಂಡ ಕಟ್ಟಿ, ಈ ತಂಡದ ತಿರುಗಾಟದ ಮೂಲಕ ಶಾಲಾ ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿಯಿತ್ತು, ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಹೊಸ ನಾಟಕಗಳೊಂದಿಗೆ ಸುಮಾರು ೧೫೦-೧೭೫ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವ ರಂಗ ತಂಡ ಇದಾಗಿದೆ. ಸೂರ್ಯ ಬಂದ, ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡು, ಸಿರಿ ಸಂಪಿಗೆ, ಪುಷ್ಪರಾಣಿ, ನಾಯಿಮರಿ, ಮಕ್ಕಳ ಮಾಯಾಲೋಕ, ನಿಧಿ ದ್ವೀಪ, ಬೆಪ್ಪು ತಕ್ಕಡಿ ಬೋಳೆ ಶಂಕರ, ಮೊದಲಾದ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿವೆ.

ಕಳೆದ ೩೮ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾಗಿರುವ ಸಿ. ಲಕ್ಷಣ್ ರವರು ತಮ್ಮ ರಂಗಕಹಳೆಯ ಮೂಲಕ ಹಲವು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳಿಸಿದ್ದು ಇವರ ನಿರ್ದೇಶನದ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳು ನೂರಾರು ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಕಂಡಿವೆ. ಗುರುಮೂರ್ತೆಪ್ಪನ ತೋಟ ೬೫೦ ಪ್ರಯೋಗ, ಕಾರಣೀಕ ಶಿಶು ೩೯೦ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಾಗಿವ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲೆ ನಿರ್ಮಿಸಿವೆ.

ರಾಘವೇಂದ್ರ ಪಾಟೀಲರು ಮಲ್ಲಾಡಿಹಳ್ಳಿಯ ತಿರುಕ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ವರ್ಷ ಕಾಲ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಹಲವು ರಂಗಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರ–ಧಾರವಾಡ ರಂಗಾಯಣ, ವಿಟ್ಲದ ಸಮಸಾಂಪ್ರತಿ, ಹೊನ್ನಾವರದ ಚಿಂತನ ರಂಗ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ಕೋಲಾರದ ಆದಿಮ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿಜಯ ನಗರ ಬಿಂಬ, ಹನಮಂತ ನಗರ ಬಿಂಬ, ರಂಗ ಕಹಳೆ, ಸುಚಿತ್ರಾ ಬಾಲಜಗತ್, ಅಕ್ಷರ ಸಂಸ್ಥೆ, ಚಿಲಿಪಿಲಿ, ಪ್ರಭಾತ ಕಲಾವಿದರು, ಮೈಸೂರಿನ ನಟನಾ, ಪುತ್ತೂರಿನ ನಿರತ ನಿರಂತ, ತುಮಕೂರಿನ ಶ್ರೀರಂಗರಂಗ, ಧಾರವಾಡದ ಥಿಯೇಟ್ರು, ಗುಲಬರ್ಗಾದ ಸಮುದಾಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸಿವೆ. ಈ ಕುರಿತು ಮುಂದೆ ನಾಡಿನ ಪ್ರಮುಖ ರಂಗ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಕುರತು ಪರಿಶೀಲಿಸುವಾಗ ವಿವರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

೩.೩ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮಹತ್ವ

ರಂಗಭೂಮಿಯು ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ಅಭಿನಯ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಲಲಿತ ಕಲೆಗಳ ಸಂಗಮ ಕ್ಷೇತ್ರ. ಮನಕ್ಕೆ ಮುದನೀಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಹಿತವೆನಿಸುವ ನೀತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ, ಜೀವನದ ಹಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಸೂಚಿಸಬಲ್ಲುದು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ನಟನಾಗಿದ್ದ ಹೆನ್ರಿ ಆರ್ವಿಂಗ್ ಹೇಳುವಂತೆ, ನಾಟಕವು ಭಾವುಕನಿಗೆ, ಬುದ್ಧಿವಂತನಿಗೆ, ಪಂಡಿತನಿಗೆ ಎಂದೂ ಓದಿ ಪಡೆಯಲಾರದಂತಹ ಆನಂದಾನುಭವವನ್ನು ತಂದು ಕೊಡುತ್ತದೆಯಂತೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗೂ ಮರೆಯಲಾರದಂತಹ ಮನೋರಂಜನೆಯನ್ನು ನೀಡಿ, ಅಚ್ಚರಿಪಡುವಂತಹ ದೃಶ್ಯಾವಳಿಯೊಂದಿಗೆ ಭಾಷಾ ಭವ್ಯತೆಯ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ, "ಜನನದಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು–ಹದಿಮೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗಿನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವೇಗದ ಪರಿವರ್ತನೆ, ವಿಕಾಸವುಂಟಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ರೂಪ, ಆಕಾರ, ಚಲನೆ, ಸಂವೇದನೆ, ಸಂವೇಗ, ಕಲಿಕೆ, ಸ್ಮೃತಿ, ಆಲೋಚನೆ, ವಿವೇಚನೆ, ಬುದ್ಧಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು, ಸೃಜನಶೀಲತೆ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಅಹಂ–ಮಹದಹಂಗಳು, ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು, ಸೇರಿದಂತೆ ಶಾರೀರಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ವಿಕಾಸಗಳು ತಮ್ಮವೇ ಆದ ಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ". (ಪಿ. ನಟರಾಜ್, ಮಕ್ಕಳ ಸಂವೇಗಗಳು ಮತ್ತು ಸಂವೇದಗಾತ್ಮಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಪುಟ–೭೨) ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಎಲ್ಲ ವರ್ತನೆ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳ ಕಾಲ, ಕ್ರಮ,

ಕಾರಣಗಳನ್ನರಿತು; ಅವುಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಅನುವಂಶೀಯತೆ ಮತ್ತು ಪರಿಸರಗಳ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಗಳನ್ನರಿತು; ಆಯಾ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಸೂಕ್ತ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ; ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ಆರೋಗ್ಯವಂತರನ್ನಾಗಿ, ದೃಢ ಕಾಯರನ್ನಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜ ಸಮ್ಮತ ಸತ್ಪ್ರಜೆಯನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ತಂದೆ-ತಾಯಿ-ಪೋಷಕರನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಒಟ್ಟು ಸಮಾಜದ್ದಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲರ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದ, ಅಂತರ್‌ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಡುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಒಂದು ರೀತಿ ಬೆರಗಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸೃಜನಶೀಲ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿದ್ದು, ಇದು ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಲೇ ಅವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಖ್ಯಾತ ರಂಗಕರ್ಮಿ ಪ್ರಸನ್ನ "ಓ ಮಕ್ಕಳೇ ರಂಭೂಮಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ" ಎಂದು ನುಡಿದರೆ, "ಓ ರಂಗಭೂಮಿ ! ಮಕ್ಕಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು" ಎಂದು ಇನ್ನೋರ್ವ ಹಿರಿಯ ರಂಗ ಕರ್ಮಿ ರುದ್ರಪ್ರಸಾದ್ ಸೇನ್ ಗುಪ್ತಾ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಹಿರಿಯ ರಂಗಕರ್ಮಿಗಳ ಮಾತನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಕಾಪಾಡುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೆಲೆಯಾದ ರಂಗ ಭೂಮಿಯ ಉಳಿವು ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯ. ಹಾಗೆಯೇ ಮಕ್ಕಳು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ಮನರಂಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಮನೋವಿಕಾಸ ಹೊಂದಲು, ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ವಿಕಾಸವಾಗಲು ರಂಗಭೂಮಿಯೇ ಸರಿಯಾದ ಮಾಧ್ಯಮ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾಲಕರ ಮಹತ್ವಾಕಾಕ್ಷೆಯಿಂದ, ಶಿಕ್ಷಕರ ಪರೀಕ್ಷಾ ಕೇಂದ್ರಿತ ಪಾಠ ಪ್ರವಚನದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಮನೋರಂಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಖುಷಿಯಿಂದ ಕಲಿಯಲು ಹಾಗೂ ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ರಂಗ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ರಂಗಭೂಮಿಯೇ ಮಕಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ಪೋಷಿಸಿ ಬೆಳೆಸುವಂತ ನೈಜ ಭೂಮಿಕೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಎರಡು ಮಾತುಗಳು ನಿರ್ಣಾಯಕಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಉಳಿಯಬೇಕು, ಹಾಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳೇ ಅದರ ನಿಜ ವಾರಸುದಾರರಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸುವಂತಾಗಬೇಕು.

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಮೂರು. ಒಂದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕತೆಗಳನ್ನು ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಜೀವಂತವಾಗಿಸಿ ಬಾಲ್ಯದ ಸುಂದರ ಅನುಭವಗಳು, ಜೀವನ ಪರ್ಯಂತ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು. ಮತ್ತೊಂದು, ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಅಭಿರುಚಿ ಬೆಳೆಸುವುದು. ಇನ್ನೊಂದು, ನಾಟಕದ ಮೂಲಕ ಲೋಕದ ರೀತಿ ನೀತಿ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಅನುಭವ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು. ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಈ ಸಮಾಜ ಸಮ್ಮತ ಸತ್ಪ್ರಜೆಯಾಗಿ ರೂಪಿಸಲು, ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ, ಮೂರು ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ. "ಒಂದು, ನಿರಂಕುಶ ವಿಧಾನ. ಮತ್ತೊಂದು, ಅನಿರ್ಬಂಧಿತ ಅಥವಾ ಸ್ವೇಚ್ಛಾ ವಿಧಾನ. ಇನ್ನೊಂದು, ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ವಿಧಾನ" (ಪಿ. ನಟರಾಜ್,

ಮನೋವಿಕಾಸ ವಿಜ್ಞಾನ, ಪು-೧೭) ಈ ಮೂರೂ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ವಿಧಾನವು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ತ ವಿಧಾನವಾಗಿದೆ.

ನಿರಂಕುಶ ವಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಸ್ವೇಚ್ಛಾ ವಿಧಾನಗಳೆರಡೂ ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ, ಸ್ವಂತಿಕೆಗೆ ಇಂಬು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ, ನಿರಂಕುಶ ವಿಧಾನವು ತಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರಿತ ಅಥವಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕೇಂದ್ರಿತವಾದದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಂದು ಅನಿರ್ಬಂಧಿತ ಸ್ವೇಚ್ಛಾ ವಿಧಾನ ಅನುಸರಿಸುವುದು ಖಂಡಿತ ಸಾಧುವಲ್ಲ. ಈ ಅನಿರ್ಬಂಧಿತ ಸ್ವೇಚ್ಛಾ ವಿಧಾನದಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಅಪಘಾತ, ಅವಘಡಕ್ಕೆ ಈಡಾಗುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಹಾಗಾಗಿ ನಿರಂಕುಶವೂ ಅಲ್ಲದ, ಅನಿರ್ಬಂಧಿತವೂ ಅಲ್ಲದ ಪ್ರಜಾಸತಾತ್ಮಕ ವಿಧಾನವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ.

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿನ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ರಂಗ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಒಂದು ಪ್ರಬಲ ಪ್ರಜಾ ಸತ್ತಾತ್ಮಕ ವಿಧಾನ. ಈ ವಿಧಾನ ಅನುಸರಿಸಿ, ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ರಂಗ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸಬಹುದು, ಇದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಸೃಜಶೀಲರನ್ನಾಗಿ, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಸಬಹುದು.

ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಚಿಂತಕರಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಬಹುಮುಖಿ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯಿಂದ ಹೆಸರಾದ ಅನಕೃ ಅವರ, ರಂಗಭೂಮಿ ಕುರಿತಾದ ಚಿಂತನೆ ತುಂಬಾ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಇವರು ನಾಟಕೀಯತೆಯನ್ನು ಮನುಷ್ಯನ ಹುಟ್ಟುಗುಣವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಹುತೇಕ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ ಕುಳಿತಿಕೊಂಡು, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಸಂವಿಧಾನ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದ ಸಂಭಾಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ಸೀರೆ-ದೋತ್ರಗಳನ್ನೇ ಪರದೆಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಾಟಕವಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅವರ ಹುಟ್ಟುಗುಣ. "ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವರ್ಣಿಸುವಾಗ, ಸಹಜ ಮಾತನ್ನು ಮರೆತು ಅಭಿನಯದಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಯಾರ ಎದುರು ಹೇಗೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕು, ಹೇಗೆ ಮಾತನಾಡಬೇಕು, ಹೇಗೆ ಗಂಭಿರವಾಗಿರಬೇಕು, ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕರೆ ಹೇಗೆ ದರ್ಪ ತೋರಬೇಕು ಮೊದಲಾಗಿ ಮನುಷ್ಯ ಸದಾ ನಾಟಕ ಅಭ್ಯಸಿಸುತ್ತಲೇ, ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಾನೆ" ಎನ್ನುತಾರೆ. (ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ: ಅನಕೃ ಚಿಂತನೆ, ರಂಗಭೂಮಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಮಾರ್ಚ್.೧೦, ೨೦೦೮, ಪುಟ-೨೦) ಖಂಡಿತ ಹೌದು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಈ ಗುಣ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು. ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಅನುಭವ ಗಟ್ಟಿಗೊಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕವೆಂದಾಕ್ಷಣ ಕೇವಲ ಮಕ್ಕಳು ನೋಡುವ ನಾಟಕಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ತಪ್ಪು. ನಾಟಕ ನೋಡಲು ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ದೊಡ್ಡವರೂ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಹೋಗಲೇಬೇಕು. ಆದರೆ ಅದೇನೋ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕವಂತೆ. ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಜೊತೆಗಾರರಾಗಿ

ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇವೆಂದು ಹೋಗುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕವೆಂದರೆ ಅದು ದೊಡ್ಡವರೂ ಚಿಕ್ಕವರೂ ಎನ್ನದೇ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ನವದಂಪತಿಗಳು, ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಸಹಿತ ಇಂಥ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನೋಡಲೇಬೇಕು. ಹಿತಾನುಭವ ಪಡೆಯಲೇ ಬೇಕು.

ಉತ್ತಮ ಕಥಾವಸ್ತುವುಳ್ಳ, ಸಮರ್ಥ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ನಾಟಕವಾಗಿದ್ದರೆ, ಇಂಥ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಮಕ್ಕಳೂ, ವಯಸ್ಕರೂ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ತಲೆದೂಗುತ್ತಾರೆ. ಕಳೆದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದ ಅನುಭವವಾಗಿ ಪುಳಕಗೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದ, ಅತೀಜಾಣತನದ, ಯಾಂತ್ರಿಕ ಬದುಕು ನಮಗರಿವಿಲ್ಲ-ದಂತೆಯೇ ನಮ್ಮನ್ನು ನಿರ್ಜೀವಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಅರಿವಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆ ನಾಟಕವು ನಮ್ಮನ್ನು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಚ್ಛವೂ, ಶುಭ್ರವೂ ಆಗಿಸುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಬೆರೆತು ಅವರೊಟ್ಟಿಗೆ ನಗುವುದೂ, ನಲಿಯುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ಅನನ್ಯ ಅನುಭವ. ಬಹುಶಃ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದೆಂದರೆ, ಅವರೊಡನೆ ಬೆರೆತು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬೆಳೆಯುವ ಅವಕಾಶ ಪಡೆಯುವುದು ಎಂಬ ಸತ್ಯದ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಅನುಭವವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಪಡೆಯಬೇಕು.

ರಾಜಕಾರಣಿಗಳಾದ ಹಿಟ್ಲರ್, ಮುಸುಲೋನಿ ಚರ್ಚಿಲರ್‌ಗೆ ಜನ ಮರುಳಾಗಿದ್ದು ಅವರ ರಾಜಕಾರಣ ಪಟುತ್ವಕ್ಕಲ್ಲ. ಅವರ ಅಭಿನಯ, ಮಾತುಗಾರಿಕೆ, ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಚೇಷ್ಟೆಗಳಿಗೆ. ಇತಿಹಾಸದುದ್ದಕ್ಕೂ ಈ ರೀತಿ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಜನಾಂಗದ ಪ್ರಗತಿ-ಅಪ್ರಗತಿಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಮರದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಐರ್ಲೆಂಡ್, ರಷ್ಯಾ, ಚೀನಾ ಮೊದಲಾದ ದೇಶಗಳು ದೇಶ ಸೇವೆಯ ಕಹಿ ಗುಳಿಗೆಯನ್ನು ನಾಟಕದ ಮೂಲಕ ಸಿಹಿಗುಳಿಗೆ ಮಾಡಿ ಜನತೆಗಿತ್ತರು. ನಾಟಕ ಈ ದೇಶದ ಜನತೆಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಭಲ ಸಾಧನವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಯಿತು.

ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಎರಡು ಮುಖಗಳು

ಅನಕೃ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವಂತೆ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ವಿಲಾಸದ ಮುಖ, ಹಾಗೂ ವಿಕಾಸದ ಮುಖವೆಂದು ಎರಡು ಮುಖಗಳಿವೆ. ಜೀವನದ ಒಗರನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಮರೆತು, ವಿಸ್ಮೃತಿಹೊಂದಲು ನಾಟಕ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ವಿಲಾಸದ ಮುಖ. ಅಂದರೆ ನಾಟಕ ನೋಡುತ್ತಾ ಪಾತ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ತಾನಾಗಿ ಮೈಮರೆತು, ಕುಬೇರನ ವೈಭವ ನೋಡಿ ತಾನೂ ಕುಬೇರನಾಗುವುದು, ಅರ್ಜುನನ ಪೌರುಷ ಕಂಡು ತಾನೂ ಮಹಾ ಪೌರುಷನಂತೆ ಬೀಗುವುದು, ಎಲ್ಲವೂ ಕ್ಷಣ ಹೊತ್ತು. ಇದು ವಿಲಾಸದ ಮುಖ.

ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯ ರಂಗಭೂಮಿ ಇದೆ. ಇದು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ವಿಸ್ಮೃತಿಗೊಳಿಸದೇ ಹೊಡೆದೆಬ್ಬಿಸುತ್ತದೆ. ಅವನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿದು ಸತ್ಯದ ವಿಕರ್ಷಕ ಮುಖದ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅವನು ಅನುಭವಿಸುವ ಹಲವು ಭಾವನೆಗಳನ್ನು, ಸಂಕಟಗಳನ್ನು, ಕಾಣಿಸಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕಶವಾಗಿ ಎಳೆಎಳೆಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿ, ಸಮಸ್ಯೆಯ ಸಹಜ ರೂಪದ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ರಂಗಭೂಮಿಯ ವಿಕಾಸದ ಮುಖ.

ಪ್ರಾಚೀನರು ನಾಟಕದ ವಿಲಾಸ ಹಾಗೂ ವಿಕಾಸದ ಗುಣ ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಕಾಸಕ್ಕಿಂತ ವಿಲಾಸಕ್ಕೇ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆಧುನಿಕ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕವನ್ನು ಜನತೆಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ದಿವ್ಯ ಸಾಧನವೆಂದು ಗುರುತಿಸಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಆಧುನಿಕ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಕೈಲಾಸಂ. ಇವರ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಂತೆ ನಾಟಕ, ಜನತೆಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಾಧನವಾಗಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮ ರಂಗಭೂಮಿಯು ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ಧ್ಯೇಯ ಧೋರಣೆಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾಗಬೇಕು. ನಮ್ಮ ವಯಕ್ತಿಕ, ಸಾಂಘಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬೆಳಕನ್ನೂ, ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ನೀಡುವಂತಾಗಬೇಕು.

ಕಾರ್ಪೋರೇಟ್ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ

ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಪೋರೇಟ್ ಜಗತ್ತಿಗೂ ರಂಗ ತರಬೇತಿ ಸಂವಹನ ಶಿಬಿರಕ್ಕೂ ವಿಚಿತ್ರ ನಂಟು ಶುರುವಾಗಿದೆ. ನಾವು ನಟನೆಯ ಸಿದ್ಧತೆಗೆ ಮಾಡುವ ಪಾಠಗಳೆಲ್ಲ ಕಾರ್ಪೋರೇಟ್ ಜಗತ್ತಿನ ಸಂವಹನೆಗೆ ಮತ್ತೂ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನಕ್ಕೆ ಬಳಸುವ ಪಾಠಗಳಾಗಿವೆ. ರಂಗಾಟಗಳು, ಆಶು ವಿಸ್ತರಣೆಗಳು, ಹಾವ–ಭಾವಗಳು, ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಧ್ವನಿಯ ಮೇಲಿನ ಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ನಾಟಕದಂತಹ ಸೃಜನಶೀಲ ಗುಂಪು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಕಾರ್ಪೋರೆಟ್ ಜಗತ್ತಿನ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸರಕಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದನ್ನರಿತಮೇಲಾದರೂ ದೊರೆಯುವ ಕನಿಷ್ಟ ಪರಿಕರ, ಪೂರಕ ಪರಿಸರ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ರಂಗ ಕಲೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಹರುವಿಗೆ ಆಸ್ಪದ ನೀಡಬೇಕು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತಿ–ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞ ಇಟಗಿ ಈರಣ್ಣ ಅವರ ಮಾತು ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ, “ಮಕ್ಕಳ ಬಾಲ್ಯ ಸುಮ್ಮನೇ ಕಳೆದು ಹೋಗಬಾರದು. ಅವರಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಬದುಕು ಕಲಿಸಿಕೊಡುವ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಗತ್ಯವಿದ್ದು, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇದನ್ನು ಕಲಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಂಗ ಶಿಬಿರದ ಮೂಲಕವಾದರೂ ಈ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು”. (ಇಟಗಿ ಈರಣ್ಣ, ಹೊಸಪೇಟೆ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಬಿರ–೨೦೦೮.) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ನಮಗೆ ನಮ್ಮ ಸುತ್ತ ಇರುವ

ಸಂಪನ್ಮೂಲವೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕಾರ್ಪೊರೇಟ್ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ತತ್ಪರತೆ ಹಾಗೂ ಸಂವಹನ ಕೌಶಲ ಬೆಳೆಸಲು ರಂಗಭೂಮಿ ಸರಿಯಾದ ಮಾಧ್ಯಮವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಅಗತ್ಯ ಅರಿಯದೇ ಅದೇ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಮಕ್ಕಳ ಬಾಲ್ಯ ಸುಮ್ಮನೇ ಕಳೆದು ಹೋಗದೇ ಬದುಕನ್ನು ಕಲಿಸಿಕೊಡಬೇಕು, ಕಟ್ಟಿಕೊಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಸೃಜನಶೀಲವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಇರುವ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಕಟ್ಟುವ ಕೆಲಸ ನಡೆಯಬೇಕು.

ಸ್ಲಂ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಾಟಕದ ಅಗತ್ಯತೆ

ನನ್ನ ಗುರುಗಳೂ ರಂಗಕರ್ಮಿ–ರಂಗಸಂಘಟಿಕರೂ, ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ ಕುಲಪತಿಗಳೂ ಆದ ಡಾ. ಎ. ಮುರಿಗೆಪ್ಪ ಅವರು ನೀಡಿದ ಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲಿ, “ನೀವು ಯಾರಿಗಾಗಿ ನಾಟಕ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ ? ಸ್ಲಂ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ಕೊಳಗೇರಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ಚಿಂದಿ ಆಯುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವರ ಭವಿಷ್ಯ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಈ ರಂಗಭೂಮಿಯಿಂದ ಏನಾದರೂ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆಯಾ ನೋಡಿ. ರಂಗಭೂಮಿಯಿಂದ ಈ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯ ತುಂಬಿ ಭವಿಷ್ಯ ಕಟ್ಟಿಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದು”ಎಂದರು. (ಸಂದರ್ಶನ: ಡಾ. ಎ. ಮುರಿಗೆಪ್ಪ ಕ.ವಿ.ವಿ. ಹಂಪಿ, ೯ನೇ ನವಂಬರ್ ೨೦೦೯) ಖಂಡಿತ ಸರ್, ಸ್ಲಂ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ದೊರೆಯುವಂತಾಗಬೇಕು. ರಂಗಭೂಮಿ ಅವರಿಗೆ ಧ್ವನಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯ ತುಂಬುತ್ತದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಕೆಲವು ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗಿವೆ. ಇದರ ಸಮರ್ಥನೆಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು.

ಕಳೆದ ೫೦ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳದ ‘ನಂದಿಕಾರ್’ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ ರುದ್ರಪ್ರಸಾದ್‌ಸೇನ್ ಗುಪ್ತ ಅವರು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವ ಒಂದು ಘಟನೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಚಲನ ಉಂಟುಮಾಡುವಂತಿದೆ.

ಒಮ್ಮೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಧ್ಯಾಪಕರೊಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ನಿನ್ನೆ ಕಂಡ ಕನಸಿಗೆ ದೃಶ್ಯರೂಪ ನೀಡಿ ನಾಟಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಿದರಂತೆ. ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕನಸುಗಳನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸಿ ತೋರಿಸಿದರು. ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಯಿತು. ಒಬ್ಬ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿದ್ದ. ಆಗ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಏಕೆ ಸುಮ್ಮನೇ ನಿಂತಿದ್ದೀಯಾ ನೀನೂ ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಕಂಡ ಕನಸನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸು

ಅಂದರು. "ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ನನಗೆ ಕನಸು ಬಿದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ". ಯಾಕೆ? ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. "ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿಲ್ಲ". ಮತ್ತೆ ಮರು ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಿದರು. ಆಗ ಆ ಮಗು ಹೇಳಿದ ಉತ್ತರ, ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಸಿತು. "ರಾತ್ರಿ ವಿಪರೀತ ಮಳೆಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ರವಾಹ ಏರಿ ಬಂತು, ನಮ್ಮ ಮನೆಯೊಳಗೆಲ್ಲ ನೀರು. ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಹೇಗೆ ನನ್ನ ಕನಸನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸಲಿ" ಎಂದನು. ರುದ್ರಪ್ರಸಾದ್ ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತ "ನಾವು ಇಂತಹ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ನಾಟಕ ಮಾಡಬೇಕಾದೆ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ನೈಜವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸ ಇರುವುದೇ ಇಲ್ಲಿ. ಸ್ಲಂಗಳಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಚಿಂದಿ ಆಯುವ ಮಕ್ಕಳು, ಹಸಿವಿನಿಂದ ಬಳಲುವ ಮಕ್ಕಳು, ಬೀದಿ ಮಕ್ಕಳು, ಕಾರ್ಮಿಕ ಮಕ್ಕಳು, ಬುದ್ಧಿಮಾಂದ್ಯ ಮಕ್ಕಳು, ಸೇರಿದಂತೆ ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳು, ಅಪರಾಧಿ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಬಾಲಾಪರಾಧಿಳಾಗುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳು, ಎಚ್‌ಐವಿ ಪೀಡಿತ-ಪೀಡಿತರ ಮಕ್ಕಳು. ಪರೀಕ್ಷಾ ಭಯದಿಂದ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯತ್ತ ಮುಖ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳು, ದೊಡ್ಡವರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ನಲುಗುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳು, ಕೇವಲ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳು, ವಿಚ್ಛೇದನ ದಂಪತಿಗಳ ಮಕ್ಕಳು, ವಿಚ್ಛೇದನ ಪಡೆಯದೇ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಇದ್ದು ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರುವ ದಂಪತಿಗಳ ಮಕ್ಕಳು, ಹೀಗೆ ಒಂದಲ್ಲ, ಎರಡಲ್ಲ, ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ನಲುಗುತ್ತಿರುವ ಇಂಥ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಂಗಭೂಮಿ ಅರಿವಿನ ಅಸ್ತ್ರವಾಗಿ ಜೀವನ ಚೈತನ್ಯ ನೀಡುವಂತೆ, ಚಿಕಿತ್ಸಾ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಬೇಕಿದೆ.

ಇನ್ನು ಎಲ್ಲ ಅನುಕೂಲತೆಗಳಿರುವ, ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯ ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳು ಸಹಿತ ತಮ್ಮ ಸೃಜನಶೀಲತೆ, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದಲು, ರಂಗಭೂಮಿ ಮನರಂಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಮನೋವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ರಿಯಾಲಿಟಿ ಶೋದಿಂದ ರಿಯಲ್ ರಂಗಭೂಮಿಯತ್ತ

'ಟಿವಿ ಟೋಲ್ಸ್ ಫಾರ್ ಟೀನ್ಸ್' ಎಂಬ ವಿಷಯದಮೇಲೆ ಸಂಶೋಧನೆ ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಡಾ. ರೊನಾಲ್ಡ್ ಅನಿಲ್ ಫರ್ನಾಂಡಿಸ್ ಅವರು "ಸದಾ ಟಿವಿ ಮುಂದೆ ಕೂಡುವ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅವರ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಆಕ್ರಮಣಕಾರಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಅಧ್ಯಯನವೊಂದರ ಪ್ರಕಾರ ಇಂಥ ಮಕ್ಕಳು ಮುಂದುವರೆದು ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮುಂಗೋಪಿಗಳಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾರ್ಟೂನ್ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತಮಾಷೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆಯಾದ್ದರಿಂದ

ಮಕ್ಕಳು ಹಿಂಸೆಗೂ ವಿನೋದಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಪಾಯವೇ ಹೆಚ್ಚು". ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. (ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಬಳಗುಳಿ, ಮುಗ್ಧತೆಯೇ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟು, ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ ಪುರವಣಿ, ದಿ: ೨೦.೬.೨೦೧೦.) ಮನರಂಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಟಿವಿ ಮತ್ತಿತರ ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು, ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಜಾಹಿರಾತಿನ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಸಿ, ಒಳಗೊಳಗೆ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಸುಳಿವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿದೆ. ಟಿವಿ ನೋಡದೆ ನಮ್ಮ ಬದುಕೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಮ್ಮ ಜೀವನದೊಳಗೆ ನುಸುಳಿಹೋಗಿದೆ. ದೊಡ್ಡವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಏನೇ ಏರುಪೇರಾದರೂ ಅವರದನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು. ಆದರೆ ಇದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಮಾತ್ರ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪುತ್ತಿರುವುದಂತೂ ಸತ್ಯ. ಟಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಮಕ್ಕಳು ಹೆಚ್ಚು ಆಕ್ರಮಣಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಯಾವುದನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟರೆ ಕ್ಷೇಮವೆಂದು ಭಾವಿಸಿತ್ತೋ, ಟಿ.ವಿ. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅದನ್ನು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಬಿಚ್ಚಿಡುತ್ತಿದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಯಸ್ಸಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ಯಾವ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಕಲಿಸಲು ವರ್ಷಾನುಗಟ್ಟಲೆ ಹೆಣಗಿದ್ದಿವೋ, ಆ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಧೂಳಿಪಟ ಮಾಡುವ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಜಾಹಿರಾತುಗಳು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಸೆಕೆಂಡಿಗೆ ಹತ್ತಾರು ಚಿತ್ರಗಳು ಬದಲಾಗುವುದರಿಂದ ಇವು ಮಕ್ಕಳ ಮನಸೂರೆಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇನ್ನು ಈ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ರಿಯಾಲಿಟಿ ಶೋಗಳು ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಮಾರಕವಾಗುತ್ತಿವೆ.

ಇದನ್ನು ಮನಗಂಡೇ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹುಲಿಕುಂಟೆಯವರು "ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಬಹುಮುಖಿ ಸೃಜನಶೀಲ ಪ್ರತಿಭೆಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿರುವ ರಿಯಾಲಿಟಿಶೋಗಳು ಏಕ ಪ್ರಕಾರದ ಮಾದರಿಗಳು ಅಥವಾ ನಿಲುವುಗಳೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿವೆ. ಮಕ್ಕಳ ವರ್ತನೆಯ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಯಂತ್ರಣ ಹೇರಿ ಬಹುರೂಪ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಹೊಸಕಿಹಾಕಲಾಗುತ್ತಿದೆ". (ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹುಲಿಕುಂಟೆ. ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರುವ ರಿಯಾಲಿಟಿ ಶೋಗಳು, ಹಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಥಿಯೇಟರ್ ಮಿರರ್: ಮಾರ್ಚ್-೨೦೦೯, ಪುಟ-೧೭)ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಹೌದು, ಕನಿಷ್ಠ ಬದ್ಧತೆಯೂ ಇಲ್ಲದ ಈ ಚಾನಲ್‌ಗಳು ರಿಯಾಲಿಟಿ ಶೋಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಭೆಗಳನ್ನು ಬಿಕರಿಗೆ ಇಟ್ಟಿರುವುದಂತೂ ಸತ್ಯ. ಸ್ಪರ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲಲೇಬೇಕೆಂಬ ಉಮೇದಿನಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಕ್ಯಾಬರೆ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತ, ಕನಿಷ್ಠ ಬಟ್ಟೆ ತೊಡಿಸಿ ಕುಣಿಸುತ್ತಿವೆ. ಗೆದ್ದಾಗ ಬೀಗುವ ಅಪ್ಪ-ಅಮ್ಮಂದಿರು ಸೋತಾಗ ಆಕಾಶವೇ ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದಂತೆ ಕೊರಗುತ್ತಾರೆ. "ಭಾವನೆಗಳನ್ನೇ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಸರಕಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಈ

ರಿಯಾಲಿಟಿ ಶೋಗಳು ಆಧುನಿಕ ಕ್ರೌರ್ಯ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಇದನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಿದ ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದ ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಆಯೋಗವು ಜೂನ್ ೧೨ರಂದು ಮಕ್ಕಳಿರುವ ರಿಯಾಲಿಟಿ ಶೋಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿ ಆದೇಶ ಹೊರಡಿಸಿದೆ" (ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಬಳಗುಳಿ, ಮುಗ್ದತೆಯೇ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟು!, ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ ಪುರವಣಿ, ದಿ:೨೦.೬.೨೦೧೦.) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತಿರುವ ರಿಯಾಲಿಟಿ ಶೋಗಳಿಗೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಸುವವರು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂವೇದನಾಶೀಲರಾಗಿದ್ದು ಮಕ್ಕಳ ಮನ ನೋಯಿಸದ ಹಾಗೆ, ಅಸೂಯೆ ಮತ್ಸರದ ಬೀಜ ಮೊಳಕೆಯೊಡೆಯದ ಹಾಗೆ, ಆತ್ಮ ಸ್ಥೈರ್ಯ ಕುಗ್ಗಿಸದ ಹಾಗೆ ಇರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಂಥ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯೆಂದರೆ ಈಟಿವಿ 'ಎದೆತುಂಬಿ ಹಾಡುವೆನು'. ಇದನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಎಸ್.ಪಿ. ಬಾಲಸುಬ್ರಮಣ್ಯಂ ಮಕ್ಕಳ ಭಾವನೆಗಳನ್ನರಿತು ಹುರುದುಂಬಿಸುತ್ತ ಸಂವೇದನಾಶೀಲರಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಮನಮಿಡಿಯುವಂತೆ ಮಾತನಾಡಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪೋಷಕರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಾಗಿ ಮಗು ಗೆಲ್ಲಲೇಬೇಕೆಂದು ಮಾನಸಿಕ ಒತ್ತಡ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಜಡ್ಜ್‌ಗಳು ಕೆಟ್ಟ ಆತಂಕದ ಪರಿಸರ ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಏನೋ ಭಯಂಕರವಾದುದು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಜನ ನೋಡುವಂತೆ ಗಿಮಿಕ್ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಇವರು ಅರಿಯರೆ? ಇಂತಹ ಶೋಗಳಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರತಿಭಾವಂತರು ಎನ್ನುವ ಭ್ರಮೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ, ಸಂವೇದನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ ಅಂತಃಕರಣದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಲಗಾಮು ಹಾಕುವ ಈ ರಿಯಾಲಿಟಿ ಶೋಗಳು, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ದಿವಾಳಿತನಕ್ಕೆ ದಾರಿ ತೋರುತ್ತಿವೆ. ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಉದ್ದೀಪಿಸಿ, ಉದ್ವಿಗ್ನತೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಅಭದ್ರತೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅಸಮತೋಲನದ ಮನೋಧೋರಣೆಗಳು ಉಲ್ಬಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಮಕ್ಕಳು ಇದರಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಬೇಕೆಂದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕಲೇಬೇಕು.

ಡಾ. ರೊನಾಲ್ಡ್ ಅನಿಲ್ ಫರ್ನಾಂಡಿಸ್ ಅವರು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಆಯ್ದ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಿ ಕೈಗೊಂಡ ಅಧ್ಯಯನ ವರದಿಯಂತೆ "ಪ್ರತಿ ದಿನ ಸರಾಸರಿ ಶೇ.೯೨. ೭ರಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳು ಸರಾಸರಿ ಎರಡು ಗಂಟೆ ಟಿವಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಬಹುತೇಕ ಮಕ್ಕಳು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುವ ಈ ಮಕ್ಕಳು ನಿಜವಾದ 'ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು'. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೂ ಹೀಗಲ್ಲ. ಶೇ. ೫೬ರಷ್ಟು

ಮಕ್ಕಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೇಲೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದೆ." (ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಬಳಗುಳಿ, ಮುಗ್ಧತೆಯೇ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟು, ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ ಪುರವಣಿ, ದಿ: ೨೦.೬.೨೦೧೦.) ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೇಲೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವ ರಿಯಾಲಿಟಿ ಶೋಗಳಿಂದ ರಿಯಲ್ ರಂಗಭೂಮಿಯತ್ತ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪಾಲಕರೂ ಕೂಡ ಮಕ್ಕಳ ಮನರಂಜನೆಗಾಗಿ ನಾಟಕ ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಹಾಗೂ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನಡೆವ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. ಜೊತೆಗೆ, ಟಿವಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಬಲವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮೂಡಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ರೂಪಿಸುವಂತಾಗಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರಿಯೇಟಿವ್ ಆದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳುಳ್ಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ರಂಗಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವ ಮೂಲಕ 'ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನಾಗಿ' ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಒಳ್ಳೆಯ ಅಭಿರುಚಿ ಬೆಳೆಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಇಂಥ ಮಕ್ಕಳು ನೋಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ನೋಡಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗುತ್ತಾರೆ.

೩.೪ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಭೂಮಿ ವಸ್ತು ವೈವಿಧ್ಯತೆ

ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕದ ಸ್ವರೂಪ ಎಷ್ಟು ಮುಖ್ಯವೋ ವಸ್ತು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಖ್ಯ. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ನಾಟಕಕಾರರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕದ ವಸ್ತು ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವು ರೀತಿಯ ಗೊಂದಲಗಳಿವೆ. ಇಂತಹ ಗೊಂದಲ ನಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಭಿನ್ನ ಆಲೋಚನೆಗಳ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ರಂಗಭೂಮಿ ಕಟ್ಟುವುದು ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಅಗಾಧ ಕಲ್ಪನಾ ಶಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವ ಮಕ್ಕಳು ಯಾವುದನ್ನೂ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಇವರಿಗೆ ಕಥೆ ಹೇಳುವಾಗ 'ಆಕಾಶದಷ್ಟು ಎತ್ತರ' 'ಬೆಟ್ಟದಷ್ಟು ಬಲಿಷ್ಟ' ಸಾಗರದಷ್ಟು ಆಳವೂ, ವಿಶಾಲವೂ ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಕಂಡು, ಕೇಳಿದ, ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ, ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಡಲು ತವಕಿಸುವುದೇ ಮಕ್ಕಳ ಗುಣಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದು ಫ್ಯಾಂಟಸಿಯ ಜಗತ್ತನ್ನು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ನೃತ್ಯ–ಸಂಗೀತ–ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ, ಅಷ್ಟೇ ಸಹಜವಾಗಿ, ಒಲಿಯುವ ಮನಸ್ಸಿನವರು. ಹಾಗಾಗಿ ಇಂಥವರ ರಂಗಭೂಮಿ ಎಂದರೆ ಹೇಗಿರಬೇಕು? ಕೇವಲ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಕಲ್ಪನಾಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವಂತಿರಬೇಕೆ? ಒಂದಿಷ್ಟು ಹೌದು, ಒಂದಿಷ್ಟು ಅಲ್ಲ. ಅಂದರೆ, ಅದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೆಗೆ ತೊಡಗಿಸಬೇಕು.

ರಂಗಭೂಮಿ ಚಿಂತಕ, ಕಲಾವಿದ ಜಿ.ಕೆ ಗೋವಿಂದ ರಾವ್ ಅವರು, "ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂಥ, ನೈಜ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಹೊರತಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಜಗತ್ತನ್ನು ನಾವು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕು. ಸೊಬಗು ಸೌಂದರ್ಯಗಳಿಂದ ಮನ ತಣಿಯುವಂಥ ಲೋಕ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಇಂಥದೊಂದು ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಹಿಂದಿನ ಉದ್ದೇಶ ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಂದೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಇರಬೇಕೆಂಬುದಾಗಿದೆ. ಹಿಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಪ್ರಜ್ಞೆ ವಿಕಸಿಸಲು ಹೊಸ ಹೊಸ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ, ಹೊಸ ಹೊಸ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಅತ್ಯಂತ ಆಕರ್ಷಕವಾದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ರಚನೆ-ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟದ ಪ್ರತಿಭೆ, ಪ್ರೌಢಿಮೆ, ಪಕ್ವತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿರಬೇಕು." ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. (ಜಿ. ಕೆ. ಗೋವಿಂದರಾವ್, ಆಪ್ತವಾಗುವ ಮಕ್ಕಳ ಲೋಕ, ಮಕ್ಕಳ ಬೆನಕ-೨೫, ಪುಟ-೨೪) ಗೋವಿಂದರಾವ್ ಅವರು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ವಿಕಾಸವೆಂದರೆ ಅರಿವಿನ ವಿಕಾಸ, ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹಾಗೂ ತಿಳಿವಿನ ವಿಕಾಸ ಎಂದರ್ಥ. ಅದು ಸಮಸ್ತ ವಾಸ್ತವದ ತಿಳಿವು. ವಿವೇಕದ ಸ್ಥಿತಿ. ಸಮಾಜ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೆಂದರೆ, ಸಮೂಹವೊಂದರ ಸಮಸ್ತ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ, ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಮೂಹ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಎಲ್ಲ ಆಯಾಮಗಳಿಂದ ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಒಟ್ಟು ಗ್ರಹಿಕೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಂಬುದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸೃಜನಶೀಲ ಕೃತಿಯ ಸ್ವಭಾವವೂ ಆಗಿದೆ.

"ಭರತನು ನಾಟಕ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅದು ಲೋಕೋಪಯೋಗಿಯಾಗಿ-ರಬೇಕು, ಬೋಧಪ್ರದವಾಗಿರಬೇಕು, ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಎಂದರೆ ನಾಟಕವು ವಿಷಯಾಸಕ್ತರ ಕಾಲಕ್ಷೇಪಕ್ಕಾಗಿರುವ ಒಣ ಮನರಂಜನೆಯ ಆಟವಲ್ಲ. ಅದು ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಾರ್ಥವಾದ ಕಲಾಪ್ರಕಾರವೆಂಬುದು ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ." (ಉಲ್ಲೇಖ: ರಾಜಶೇಖರ ರಾಮಣ್ಣ ಬಿಲ್ವಪತ್ರಿ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಹೊಸತು ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ, ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೦೦೧, ಪುಟ-೧೮) ಇದರಿಂದಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಕೇವಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಲ್ಪನಾ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಮನರಂಜನೆಯ ತಾಣವಲ್ಲ ಅದು ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅಥವಾ ಅರಿವಿನ ವಿಕಾಸದ ನೆಲೆಯೂ ಹೌದು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿಯು ಮಕ್ಕಳ ಅರಿವಿನ ಕಂದರಕ್ಕೆ ವಾಸ್ತವ ಮತ್ತು ಕಲ್ಪನೆಯ ನಡುವಿನ ಸೇತುವೆಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಿದೆ. ಮಕ್ಕಳು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಅವರ ಮನೋರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುವ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಚಿತ್ರಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತ ವಾಸ್ತವತೆ ಆವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ, ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ವಾಸ್ತವದೆಡೆ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಂದು ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೊರಬರುತ್ತಾರೆಂದೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಕಲ್ಪನಾ ಲೋಕದ ನೆಲೆಯಿಂದ ಹೊರಬಂದು

ಬದುಕಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಅರಿಯುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅರಿವನ್ನು ಕಲ್ಪನೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೀಗಾದರೆ ಹೇಗೇ? ಹಾಗಾದರೆ ಹೇಗೆ? ಎಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತನ್ನ ಸೃಜನಶೀಲ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ವಾಸ್ತವ ಬದುಕಿನ ಹಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಅವರು ಹೊಸ ಅರಿವಿನ ವಾರಸುದಾರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿಯೇ ಈ ಅರಿವಿನ ಶಕ್ತಿ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಹಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಶಿವಶಂಕರ ಗುರುತಿಸುವಂತೆ, ವರ್ಗ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅರಿವಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. "ಬಡವರ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ವಯಸ್ಸಿನ ಪರಿಧಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ಬದುಕಿನ ಗಾಢತೆಯ ಅರಿವು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ; ಶ್ರೀಮಂತರ ಮಕ್ಕಳು ಕೇವಲ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಷಯಜ್ಞಾನ ಹೊಂದಿದವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಬಡಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವರ ಯಾತನೆ, ಹಸಿವು, ನೋವು, ಕಷ್ಟ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳು ಅವರನ್ನು ಕುತೂಹಲಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಶೋಧನೆಗೆ ತೊಡಗಿಸಿದರೆ; ಶ್ರೀಮಂತ ಮಕ್ಕಳ ಬಯಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾದ ರೋಚಕತೆ ಇರದೇ, ಇರುವ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ನಿರುಮ್ಮಳವಾಗಿ ಇದ್ದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಬಡ ಮಕ್ಕಳು ಕುತೂಹಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ತುಂಬಾ ವಾಸ್ತವಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿದರೆ; ಶ್ರೀಮಂತ ಮಕ್ಕಳು ರಂಜನೀಯವಾಗಿ ಇದ್ದು ಬಿಡುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು". (ಹಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಶಿವಶಂಕರ್, ಮಕ್ಕಳ ಮನೋರಂಗ ಹಾಲ್ಕುರಿಕೆ, ಥಿಯೇಟರ್ ಮಿರರ್, ಮಾರ್ಚ್ ೨೦೦೯, ಪುಟ-೧೫) ಈ ಎರಡೂ ವರ್ಗದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಇರುವ ವರ್ಗವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅರಿವಿನೊಂದಿಗೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ, ಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವಗಳನ್ನು ಸಮ ಸಮವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತ; ಇಲ್ಲಿಂದಲ್ಲಿಗೆ, ಅಲ್ಲಿಂದಿಲ್ಲಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಲು ಪೂರಕ ರಂಗಭೂಮಿ ಕಟ್ಟಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಅಂದಾಗ ಶ್ರೀಮಂತ ಮಕ್ಕಳು ಸಹ ಬದುಕನ್ನು ಗಾಢವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತ; ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತ; ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಅಂತರ್ಗತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು; ನೋವು ನಲಿವಿಗೆ ಮಿಡಿಯುವವರಾಗಿ; ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿ ಸೌಹಾರ್ಧತೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದರೊಂದಿಗೆ ಹದಿಹರೆಯದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು, ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು, ಅದರ ಕಥಾವಸ್ತು ತಂತ್ರಗಳ ಕುರಿತು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪರಾಮರ್ಶಿಸುವುದು ಒಳಿತು. ಹಾಗೆಂದು ಈ ವರ್ಗವನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಘಟಕವನ್ನಾಗಿಯೇನೂ ನೋಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಹದಿ ಹರೆಯದ ಮಕ್ಕಳು ಸ್ವಪ್ನ-ವಾಸ್ತವಗಳ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಾಡುವಂತವರು. ದುರಂತ, ದುಮ್ಮಾನ, ಒಂಟಿತನಗಳನ್ನು ಬದುಕಿನ ನೈಜ ಸತ್ಯವೆಂದು ಅರಿತಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನವರು ದಿನನಿತ್ಯದ ಗೋಳಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಇಷ್ಟಪಡುವುದು ಅತ್ಯಂತ

ಲವಲವಿಕೆಯ, ತುಂಟತನದ, ತಮಾಷೆಯ ನೇರ-ದಿಟ್ಟ ನುಡಿಗಳನ್ನು, ಹಾಡು ಕುಣಿತಗಳ ರಂಗ ವೈಭವವನ್ನು. ಇವರೊಳಗಿನ ಚೈತನ್ಯ ಹೇಗಾದರೂ ಹೊರಹೊಮ್ಮಲು ತವಕಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಅವರ ನಾಡಿಮಿಡಿತವರಿತು ರೂಪುಗೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಹದಿಹರೆಯದ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಾ ಮನಸ್ಸು ತಮ್ಮೊಳಗಿನ ಮೊಬೈಲ್ ಸಂದೇಶಗಳಲ್ಲಿ, ಚಾಟಿಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಡುತ್ತಿದೆ. ಈ ಭಾವವನ್ನು ರಂಗದೆಡೆ ತರುವುದು ಒಂದು ಸವಾಲಾದರೂ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಅವರ ಮೊಬೈಲ್ ಸಂದೇಶದ ತುಡಿತಗಳು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಬುದ್ಧಿ ಭಾವಗಳಾಗಬೇಕು. ಭಾವುಕತೆ, ಉತ್ಸಾಹ, ತುಂಟತನ, ಪೋಲೀತನಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುತ್ತಲೇ ಚೆಲುವಾದ ಬದುಕಿನ ಹುಡುಕಾಟ ನಡೆಸುವಂತೆ ವಸ್ತುವೈವಿಧ್ಯತೆ ಮೇಳೈಸಬೇಕು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಹಲವರಿಗೆ ಇದು ತುಂಬಾ ಹಗುರಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ. ಇದೇನು ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕವೆಂದು ತಾತ್ಸಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ತಾತ್ಸಾರ ಮಾಡದೇ ಇದು ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ, ಸಾಮಾನ್ಯ ನಾಟಕದಂತಲ್ಲವೆಂದು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು. ಹಳೆಯ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಸಹ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಗೆ ಸಹ್ಯವಾಗುವಂತೆ, ಸಹಿತವಾಗುವಂತೆ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಹೊಸದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಆಧುನಿಕ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಹೊಸ ತಲೆಮಾರಿನ ನಾಟಕಕಾರರು ಹೊಸ ಆಲೋಚನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ರಚನೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಆಶಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಾವಿನ್ಯತೆಯೊಂದಿಗೆ ಬೆಳೆಯಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗಾಗಲೇ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ನಾಟಕಗಳನ್ನು, ಹೊಸ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ 'ವಾಸ್ತವದ ಬೇರು ಬೇಕು ಕಲ್ಪನಾವಿಲಾಸದ ರೆಕ್ಕೆಗಳು ಬೇಕು.' ಈ ಮೂಲಕ ರಂಗಭೂಮಿ ಮಕ್ಕಳ ಅರಿವಿನ ವಿಸ್ತಾರದ ವೇದಿಕೆಯಾಗಬೇಕು.

ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವವರರು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಇವರನ್ನು ಮೂರು ರೀತಿಯಿಂದ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಸರಳವಾದ ಏನೋವೊಂದನ್ನು ಬರೆದಾರಾಯಿತು, ಮಾಡಿಸಿದರಾಯಿತು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವವರು. ಇನ್ನೊಂದು, ವರ್ಗೀಕೃತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸುತ್ತಾ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಅದಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಹದಗೊಳ್ಳಬೇಕು, ಎಂಬ ಹಂಬಲದಿಂದಿರುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವಾದಿಗಳು. ಇನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಾಗುವ ಪರಿಣಾಮದ ಬಗ್ಗೆ ಗಂಭೀರಾವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ, ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಸೃಜನಶೀಲರಾಗಿ ಸಂಕುಚಿತ ಆವರಣಗಳನ್ನು ಮೀರಿ. ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಹಾಗೂ ವೈಚಾರಿಕ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅರಳಿ, ವಿಶ್ವ ಮಾನವ ಪ್ರಜೆಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬ ಕಳಕಳಿಯಿಂದ

ಕಾರ್ಯನಿರತರಾದ ಜನಪರ ವಿಚಾರವಂತರು. ಈ ಮೂರೂ ವಲಯದವರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ನೋಡದೇ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾಗಿ ಕೆಲವೇ ಪ್ರಮುಖ ನಾಟಕಕಾರರ ಅಥವಾ ನಾಟಕ ನಿರ್ದೇಶಕರನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವಸ್ತು-ವಿಧಾನ-ತಂತ್ರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದೆ. ಮೊದಲು ಜನಪದ ಕಥಾನೆಲೆಯ ನಾಟಕಗಳ ಕುರಿತು ನೋಡೋಣ.

ಜನಪದ ಕಥಾ ನೆಲೆಯ ನಾಟಕಗಳು

ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳ ವಸ್ತುವಿನ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಬಹುತೇಕ ನಾಟಕ ರಚಿಸುವವರು ವಸ್ತುವಿಗಾಗಿ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಆದರೆ ಇಂಥ ಕಥೆಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿರುವ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಆಶಯಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವುದರಿಂದ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಸ್ತು-ಆಶಯ ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುವಾಗ, ಸೂಕ್ತ ಬದಲಾವಣೆ-ಯೊಂದಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೊಳಿತು.

ತುಂಬಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ "ಗೋವಿನ ಕಥೆಯ ಆಶಯ ಸತ್ಯವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನೆ-ಯಾದರೂ, ಮೂಲ ಕಥಾವಸ್ತು ದುರ್ಬಲರನ್ನು ಬಲಶಾಲಿಗಳು ಶೋಷಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಮೃದುವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶೋಷಣೆಯ ಬಗೆಯನ್ನು ಈ ಕಥೆ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಶೋಷಣೆಯ ಬಗೆಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರದೇ ಶೋಷಕನೂ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದಾರ ಚರಿತನಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆ. (ಡಾ. ವಿಜಯಾ, ಸಂ. 'ಆಡುತಾ ಹಾಡುತ ನಲಿಯುತ ಬಾ', ಡಾ.ಕೆ ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ, ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಆಶಯ, 'ಮಕ್ಕಳ ಬೆನಕ-೨೫', ಪುಟ-೨೨)ಸತ್ಯ ಪರಿಪಾಲನೆಯಂಥ ಉತ್ತಮ ಮೌಲ್ಯ ಪ್ರಸಾರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದರೂ ಲೋಕ ವಾಸ್ತವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹುಸಿ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ದುರ್ಬಲನ ಸತ್ಯ ನಿಷ್ಠೆ, ಕ್ರೂರಿಯಾದ ಶೋಷಕನಿಗೆ ಅವನ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಅನುಕೂಲ ಸಾಧನವಾಗುವ ಕರಾಳ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ರಂಗ ಕೃತಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದಾಗ ಸೂಕ್ತ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಕೆಲ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದವರ ಬಗೆಗೆ, ಕೈಕಾಲು ಊನವಾಗಿರುವವರ ಬಗೆಗೆ, ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಗೆಗೆ ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುವ ಘಟನೆಗಳಿವೆ. ಹಾಸ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇಂತಹ ಕಥೆಗಳನ್ನು ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿದರೆ ಮಕ್ಕಳ

ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಪರಿಣಾಮ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರೂರ. ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಊನಗಳಿರುವವರು ಇರುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕೀಳರಿಮೆಯ ಪ್ರಪಾತಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಪರ ದೃಷ್ಟಿಯೊಂದಿಗೆ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳ ಮೂಲದಿಂದ ವಸ್ತು ಪಡೆದಾಗಲೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಬೆಳೆಯುವ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸು ಕಲುಷಿತಗೊಳ್ಳದಂತೆ, ಸರ್ವರಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಚೋದಿಸುವಂತೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಇನ್ನು ಚರಿತ್ರೆಯ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಾಗಲಂತೂ ತೀರ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಬೇಕು. ಸುಳ್ಳು ಚರಿತ್ರೆ ಆಧರಿಸಿ ಜನಾಂಗ ದ್ವೇಷ ಹರಡುವಂತೆ ಕೊಳಕು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರವಿರುವಾಗ ಪ್ರೀತಿ–ಸೌಹಾರ್ದತೆ, ದೇಶಾಭಿಮಾನದ ಮನುಷ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬೆಸೆಯುವಂತೆ ಚರಿತ್ರೆಯ ವಸ್ತುವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೊರತಾಗಿ ಜನಾಂಗೀಯ ದ್ವೇಷ ಬಿತ್ತುವುದಕ್ಕಲ್ಲ. ಇದೇ ರೀತಿ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ ನಿವಾರಿಸುವ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಶ್ಲೀಲ, ಅಸಂಬದ್ಧ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಎಡೆ ಮಾಡಿ ಕೊಡದೇ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಸಾಮರಸ್ಯ ಬೆಸೆಯುವಂತಿರಬೇಕು. ಆತ್ಮ ಸ್ಥೈರ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂತಿರಬೇಕು.

ಕುರ್ತಕೋಟಿಯವರ 'ಆಮನಿ'

ಐದು ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿಯವರ 'ಆಮನಿ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಎರಡುಬಗೆಯ ಪಾತ್ರಗಳಿವೆ. ಅನುಭವ ಪಡೆದು ಅದರ ಬಲದಿಂದ ತಮ್ಮ ನಡೆವಳಿಕೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳದು ಒಂದು ವರ್ಗವಾದರೆ, ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ತೆರೆದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ತವಕದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಇನ್ನೊಂದುವರ್ಗ. ಅಂದರೆ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಮುದುಕರು, ಉತ್ತರಾರ್ಧವೆಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ. ಮುದುಕರ ಅನುಭವ ಮುಗಿದು ಹೋದ ನೆನಪಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸಿದರೆ, ಮಕ್ಕಳು ಮಾತ್ರ ಶಾಲೆ, ಆಟ, ಮನೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಅರಿವಿನ ಅಪಕ್ವತೆಯ ನಡುವೆಯೂ ಅನುಭವದ ತೀವ್ರತೆಯ ತುಡಿತದಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮನಿಯಲ್ಲಿ ಭೂತ–ವರ್ತಮಾನಗಳೆರಡೂ ಮೇಳೈಸಿವೆ.

'ಆಮನಿ' ಒಂದು ಆಟ–ನಾಟಕ. ತನ್ಮಯತೆ ಆಟದ ಮುಖ್ಯ ನಿಯಮ. ತಾವೇ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಂಡ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಆಟ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ನಂತರ ಗಂಭೀರ ಸ್ವರೂಪ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಮದುವೆ ಆಟ ಶುರುವಾಗುವ ಮೊದಲು ಗಂಗು ವಧುವಾಗಲು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಆಟದ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮೂಲಕ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಗಂಗೂ ವಧುವಾಗಲೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು

ಆಟದ ನಿಯಮ. ಕಲೆಯೆ ಆಗಲಿ, ಆಟವೇ ಆಗಲಿ ನಿಯಮಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಾಡುವ ಮದುವೆಯಾಟ ದೀರ್ಘವಾಗಿ, ವಿವರವಾಗಿ ನಡೆದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತದೆ.

ಆಟದ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ತನ್ಮಯತೆ. "ಮಕ್ಕಳಾಡುವ ಈ ಮದುವೆ ಆಟದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತವಿದೆ. ಆಟ ಮತ್ತು ನಾಟಕ ಎರಡಕ್ಕೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ತನ್ಮಯತೆಯ ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ, ಆಟ ಮುಗಿದೊಡನೆ ಸ್ವಂತದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮರಳಬೇಕು. ಆದರೆ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆಟದ ತನ್ಮಯತೆ ಎಷ್ಟಿದೆಯೆಂದರೆ ಆಟ ಮುಗಿದ ಮೇಲೂ ಹುಡುಗರು ಚೇಷ್ಟೆಗಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಗಂಗೂ-ಕಿಟ್ಟಿಯ ಪಾಲಿಗೆ ಪ್ರಾಣ ಸಂಕಟವಾಗುತ್ತದೆ" (ಡಾ. ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ, ಆಮನಿ ನಾಟಕದ ಹಿನ್ನುಡಿ, ಪುಟ-೧೦೩) ಆಟವೆಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಮದುವೆಯ ನಾಟಕ ಪಾತ್ರಗಳ ತನ್ಮಯತೆಯಿಂದ ದೀರ್ಘಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ವಧುವಾದ ಗಂಗು, ವರನಾದ ಕಿಟ್ಟಿ, ಅತ್ತೆಯಾದ ಕಾಶಿ, ಮಾವನಾದ ಭೀಮ ಹೀಗೆ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ನೈಜವಾಗಿ ತಾವು ಕಂಡಂತೆ ಆಡುತ್ತಾರೆ. ನಗೆ ಹೋಗಿ ಹೊಗೆಯಾಗುವ ಲಕ್ಷಣ ತೋರುತ್ತದೆ. 'ಆಮನಿ' ಈ ಎಲ್ಲ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಭೂತಕಾಲದ ಘಟನೆಗಳು ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಆಟದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಕೆ.ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣನವರು ಕೇಡಲರಸದ ಶಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಆಡಿಸಿದ್ದರು. ನಂತರ ಅನೇಕ ತಂಡಗಳಿಂದ ಈ ನಾಟಕ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದೆ. ೧೯೮೬ರಲ್ಲಿ ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡ್‌ರವರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ 'ಪೋ ಘರ್' ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸ್ತುತಗೊಂಡಿದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನೀನಾಸಂ ಮರುತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿ 'ಆಮನಿ' ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿತು. ದೊಡ್ಡವರೇ ಮಕ್ಕಳ ಪಾತ್ರಮಾಡಿ ಅಭಿನಯಿಸಿದರು. ಈ ಕುರಿತು ಡಾ. ರಮಾಕಾಂತ ಜೋಶಿಯವರು "ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕುಣಿದು ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಅಭಿನಯಿಸಿದ್ದು ರಂಗ ಕಸರತ್ತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸರ್ಕಸ್‌ನಂತೆ ಕಂಡಿತು" ಎಂದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಡಾ. ರಮಾಕಾಂತ ಜೋಶಿ, ನಿರ್ದೇಶಕನ ನಾಟಕವಾದ 'ಆಮನಿ' – ಈ ಮಾಸ ನಾಟಕ ಮೇ. ೨೦೦೪,) ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿನಯ ಕೌಶಲ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಸಿಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದನ್ನು ರಂಗ ತಿರುಗಾಟದ ಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣ, ಬಾಲ್ಯದ ಆಟ-ತುಂಟಾಟ ಬಿಟ್ಟು ನಾಲ್ಕಾರು ತಿಂಗಳು ತಿರುಗಾಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವರೇ ಮಕ್ಕಳ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ ಹಲವು ನಾಟಕಗಳು, ಸಿದ್ಧ ಗೊಂಡು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಉದಾ : ತುಮರಿಯ ಕಿನ್ನರ ಮೇಳ, ರಂಗಾಯಣದ 'ರಂಗಕಿಶೋರ' ಇತ್ಯಾದಿ.

ಡಾ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರರ ನಾಟಕಗಳು

ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರರು ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಭಾವಿ ನಾಟಕಕಾರರೂ, ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರೂ ಆಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ." ಪ್ರೇಮಾ ಕಾರಂತ, ಡಾ. ವಿಜಯ ಮೊದಲಾದವರ ಒತ್ತಾಯ ಪ್ರೇರಣೆಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ನಾಟಕ ರಚಿಸಿದೆನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಂಬಾರರು, "ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಬರಹಗಾರನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿದ್ದು, ಹಿರಿಯ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಬರೆಯದಿದ್ದರೆ ಭವಿಷ್ಯದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವರು ದ್ರೋಹ ಬಗೆದಂತೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ." (ಡಾ. ವಿಜಯಾ, ಸಂ. 'ಆಡುತಾ ಹಾಡುತ ನಲಿಯುತ ಬಾ' ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಲೇಖಕರ ಜವಬ್ದಾರಿ; ಕಂಬಾರ, ಮಕ್ಕಳ ಬೆನಕ-೨೫) ಜನಪದ ವಿಧ್ವಾಂಸರಾದ ಕಂಬಾರರು ಹಾಡು ನೃತ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ನಾಟಕ ಕಟ್ಟುವ ಕುಸುರಿ ಕಲೆ ಬಲ್ಲವರು. ಈ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಇವರು ಬಯಲಾಟದ ಫಾರಂ ಬಳಸಿ ಜನಪದ ಕಥೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ಬರೆದ 'ಅಲಿಬಾಬಾ ಮತ್ತು ನಲವತ್ತು ಜನ ಕಳ್ಳರು' ನಾಟಕವನ್ನು ಪ್ರೇಮಾ ಕಾರಂತ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು. ಈ ನಾಟಕ ಅನೇಕ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದು. ಇವತ್ತಿಗೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಪ್ಪುವಂಥ ನಾಟಕವಾಗಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ.

ಇವರ ಇನ್ನೊಂದು ನಾಟಕ 'ಕಿಟ್ಟಿ ಕತೆ' ಬಾಲವನದ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡು ಹಲವು ಪ್ರಯೋಗ-ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಂಡಿದೆ. ಕಂಬಾರ ಸಂಗೀತ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ಈ ನಾಟಕ ೧೯೭೩ನೇ ಎಪ್ರಿಲ್ ೬ರಂದು ಬಾಲಭವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಾಗ ನಾಟಕದ ನಂತರ ಹಲವು ರೀತಿಯ ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆದವು. ಕಂಬಾರರೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಂತೆ (ಮಕ್ಕಳ ಬೆನಕ-೨೫) "ಕೆಲವು ಮಿತ್ರರು ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಾದ ಬಾಲಕ ಕಿಟ್ಟಿ ಸೂಳೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೊಂಟದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡಿದ್ದು, ಭಗವಂತ ಎಂಬ ಪಾತ್ರ ಹೆಮಮಾಲಿನ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡಿದ್ದು, ಇವೆಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಮೀರಿದ್ದೆಂದೂ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅಡ್ಡದಾರಿಗೆ ಹಿಡಿಸುವಂಥದ್ದೆಂದೂ, ಅಶ್ಲೀಲವೆಂದೂ ಏನೇನೋ ಹೇಳಿದರು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದ ಮೇಲೂ ಆ ಭಾಗವನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಅನ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ, ಆಡುವವರಿಗೆ ಅಜೀರ್ಣವಾದರೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ ಅಂದುಕೊಂಡೆ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮೂಲ ಜನಪದ ಕಥೆಯೊಂದನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಈ ನಾಟಕದ ನಾಯಕನ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಜೀವ ತುಂಬಲು ಕಂಬಾರರು ಇಂಥ ಮಾತನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿಸಿದ್ದಾರೆಂದುಕೊಂಡರೂ ನಿರ್ದೇಶಕ ನಾಟಕ ನಿರ್ದೇಶಿಸುವುದು ಯಾವ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಎಂಬುದರ ಮೇಲೇ ಸೂಕ್ತ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪದವಿ ಪೂರ್ವ ಹಂತದ ಉನ್ನತ ಪ್ರೌಢ ಮಕ್ಕಳಾದರೆ ನಡೆದೀತು.

ಬಹುತೇಕ ಜನಪದ ಕಥೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿಯೇ ನಾಟಕ ರಚಿಸಿದ ಕಂಬಾರರ 'ಅಲಿಬಾಬಾ ಮತ್ತು ನಲವತ್ತು ಜನ ಕಳ್ಳರು'ಸೇರಿದಂತೆ, 'ಕಿಟ್ಟಿ ಕಥೆ', 'ಪುಷ್ಪ ರಾಣಿ' ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬಿ.ವಿ. ಕಾರಂತ, ಪ್ರೇಮಾ ಕಾರಂತ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ನಾಡಿನ ಹಲವು ಹೆಸರಾಂತ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದು ನಾಡಿನೆಲ್ಲೆಡೆ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡು ಜನಮೆಚ್ಚುಗೆ ಪಡೆದಿವೆ.

ವಾಸ್ತವವಾದಿ ನಾಟಕಕಾರ ಆರ್. ವಿ. ಭಂಡಾರಿ

ಬಂಡಾಯದ ವಾಸ್ತವವಾದಿ ನೆಲೆಯ ಡಾ. ಅರ್. ವಿ. ಭಂಡಾರಿಯವರು ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ವಾಸ್ತವವಾದಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೆಂದೂ ತಮ್ಮ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಾಲೋಕವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಬದುಕನ್ನು ವಾತ್ಸವದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಅವರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಆದರ್ಶಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಬುದ್ಧ, ಬಸವ ಗಾಂಧಿ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಬಂದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಕಳ್ಳರೂ, ಮೋಸಗಾರರೂ ಬಂದರು. ಇವರ 'ಕೊಲ್ಲುವವನೋ ಕಾಯುವವನೋ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಹಕ್ಕಿಯ ಪ್ರಾಣವನ್ನುಳಿಸಿ ಕರುಣಾಮಯಿಯಾಗಿ ಕಂಡರೆ, ಅದೇ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಮುಂದೆ ಬುದ್ಧನಾಗಿ 'ಅಂಗೂಲಿ ಮಾಲ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಸಹನೆಯ ಮೂರ್ತಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಆರ್.ವಿ. ವಾಸ್ತವದ ನೆಲೆಯಲ್ಲೇ ನಾಟಕ ಕಟ್ಟಿದರೂ ಅದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಒತ್ತಾಯ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಡಮೂಡಿದ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾದಂತೆ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ಆಟವಾಡುತ್ತಲೇ ಬದುಕಿನ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯನ್ನು, ಆದರ್ಶದ ನೆಲೆಯನ್ನು, ಅನುಸರಣೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ದಲಿತರು ಮಂದಿರ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಿಂದ ಗಾಂಧಿಯಾಗುವ ಹುಡುಗ, ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಆಟವಾಡುತ್ತಲೇ ನಿಜವಾದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಮನೋಭಾವವರಿತು, ಅವರ ಭಾವಾಂತರಾಳದ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ.

ಆರ್. ವಿ ಭಂಡಾರಿಯವರು ನವೋಯದ ನಂತರದ ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತಿಗಳಂತೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕುಬ್ಜರಾಗಿ ನೋಡದೇ ವಿಚಾರವಂತಿಕೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ ರಂಗ ಭೂಮಿಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದರು.ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವಂತಿಕೆ ಪ್ರಚೋದಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಎಂಥ ಗಂಭೀರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಸರಳ ನಿರೂಪಣಾ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ತಮ್ಮ ನಾಟಕಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು. ಅಂತೆಯೇ ಅವರ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರೀತಿ, ಸಮಾನತೆ, ಸೌಹಾರ್ದತೆ ಹಾಗೂ ಹೃದಯವಂತ ಸಮಾಜ ಕಟ್ಟುವ ಅಜೆಂಡಾದ ಭಾಗವಾಗಿಯೇ ಮೂಡಿಬಂದಂತಿವೆ.

'ಬೆಳಕಿನ ಕಡೆಗೆ', 'ಕೊಲ್ಲುವವನು', 'ಬೆಳಕು ಹಂಚಿದ ಬಾಲಕ' ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧ ಮತ್ತೆ ಮೇಲೆದ್ದು ಬಂದು ಮನಃ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಮೂಲ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತಾನೆ.

'ಬೆಳಕು ಹಂಚಿದ ಬಾಲಕ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ, ಬಾಲಕನೊಬ್ಬ ಶಾಲಾ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುವ ಮೂಲಕ ಬುಧ್ಧನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳತ್ತಾ ಹೇಳುತ್ತ ಪಾತ್ರ ಮೀರಿ ತನ್ನ ನಿಜ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಆಡಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಮಕ್ಕಳು ಸದಾ ಬೆಳಕಿನೆಡೆಗೇ ಸಾಗಬೇಕೆಂದು ಹಂಬಲಿಸುವ ಆರ್‌ವಿ. ಅವರ ಅನೇಕ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಪ್ರಧಾನ ಆಶಯವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತದೆ. ಅಂಗೂಲಿಮಾಲಾ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆ ಅಳಿದು ಬೆಳಕು ಬೆಳೆದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ. 'ದ್ರುವ ಚರಿತ್ರೆ'ಯಲ್ಲಿ 'ಬಾರೇ ಬೆಳಕೆ. ನೀನಿಲ್ಲದಿದ್ದರದು ಬದುಕೇ, ಎಂದು ಬೆಳಕನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯಕರ ಸಮಾಜದೆಡೆಗೆ ನಡೆಯಲು ದಾರಿ ತೋರುತ್ತಾರೆ.

ಆರ್.ವಿ. ವಾಸ್ತವವಾದಿ ನಾಟಕಕಾರರಾದರೂ ವಾಸ್ತವತೆಯನ್ನು ಬಿತ್ತುವಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಮನ ಸೂರೆಗೊಳಿಸಲು ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಬಣ್ಣಗಳ ಲೋಕ ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಕ್ಕಿಗಳು ಒಮ್ಮೆ ಜಂಬದ ಕೋಳಿಯಾಗಿ, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಜಂಬದ ಮುದುಕಿಯ ಸಂಗಾತಿಯಾಗಿ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಹಾರಾಡುವ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕಿಯಾಗಿ, ಮುಗದೊಮ್ಮೆ ಮನುಷ್ಯರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ ಕಿನ್ನರಿಗಳಾಗಿ ಅನಾವರಣಗೊಂಡಿವೆ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೇವಲ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ ತೇಲಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ನಡೆದಾಡಿಸುವುದೇ ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟ. ಮಕಳು ಬದುಕನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಬೇಕು, ಪ್ರೀತಿಸಿದ ಬದುಕನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ರಂಗಭೂಮಿ ಇಂತಹ ಬದುಕು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ಆರ್.ವಿ.ಯವರ ಆಶಯವಾಗಿತ್ತು.

ಮಕ್ಕಳನ್ನು ರೂಢಿಗತ ಯೋಚನಾ ಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಿ ವಿಭಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿಂದ ಚಿಂತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುವಂತಿವೆ. ಪಂಚತಂತ್ರದ ಕಥೆಗಳನ್ನಾಧಾರಿಸಿದ ನಾಟಕಗಳಿರಲಿ, ಪೌರಾಣಿಕ ನಾಟಕಗಳಿರಲಿ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಘಟನೆಗಳ ಸುತ್ತ ಹೆಣೆದ ನಾಟಕಗಳಿರಲಿ, ನಾಟಕದ ಕಥೆ ಯಾವುದಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಸಮಕಾಲೀನ ಬದುಕಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪೌರಾಣಿಕ ಆವರಣ ಸಡಿಲಗೊಳಿಸಿ ಇಂದ್ರಿಯಾನುಭವದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಯಜಮಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಚಿಂತನೆಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಎಳೆಯ ಮಕ್ಕಳ ಅಂತರಂಗದ ಅರಿವಿರುವ ಭಂಡಾರಿಯವರು ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಮಕ್ಕಳ ವಯೋಮಾನ, ಅವರ ಬುದ್ಧಿ ಮಟ್ಟವನ್ನು

ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ನಾಟಕದ ಮೂಲಕ ರಂಜನೆ ಮತ್ತು ಬೋಧನೆ ಎರಡನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಖುಷಿಕೊಡುತ್ತಲೇ ಅವರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಡು, ಕುಣಿತ, ಆಟಗಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಅವಕಾಶವಿರುವಂತೆ, ಚುಟುಕು ಸಂಭಾಷಣೆ, ಚುಟುಕಾದ ಓಟ, ನಿರಂತರ ಕ್ರಿಯೆ ಇರುವಂತೆ ಸರಳ ರಂಗ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಪೂರಕ ನಾಟಕ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯ, ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿ, ಭೂಮಿ, ಮನುಷ್ಯ ಎಲ್ಲವೂ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಮುಗ್ಧತೆ, ಕುತೂಹಲ, ಆದರ್ಶದ ಹಂಬಲಗಳಿಗೆ ನೀರೆರೆದು ಪೋಷಿಸುತ್ತವೆ.

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಒಂದೆಡೆ ಇನ್ನೂ ಕಲ್ಪಕತೆ, ಭ್ರಾಮಕತೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ ಮನರಂಜನೆಯಷ್ಟನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಕುರಿತು ಕನಿಷ್ಟ ಜ್ಞಾನವೂ ಇಲ್ಲದ ತೀರ ಜಾಳು ಜಾಳಾದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಬರುತ್ತಿವೆ. ಇಂತವುಗಳ ಮಧ್ಯ ಮಕ್ಕಳ ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಪಾಠವೂ ಆಗುವ, ನಾಟಕವೂ ಆಗುವ ನಾಟಕಕೃತಿ ಹಾಗೂ ರಂಗಕೃತಿಗಳನ್ನು ತರುವ ಗಂಭೀರ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಜವಬ್ದಾರಿ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ರಚನೆಕಾರರ ಹಾಗೂ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಮೇಲಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿದಾಗ ಆರ್.ವಿ.ಯವರ ನಾಟಕಗಳು ಮಹತ್ವ ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಶ್ರೀಪಾದ ಭಟ್‌ರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ "ಇವರ ನಾನೂ ಗಾಂಧಿ ಆಗ್ತೇನೆ, ಬೆಳಕು ಹಂಚಿದ ಬಾಲಕ, ಬೆಳಕಿನೆಡೆಗೆ, ಪೀತಿಯ ಕಾಳು ನಾಟಕಗಳು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿವೆ. (ಎಂ. ಜಿ. ಹೆಗಡೆ, ಸಂ. ಸಹಯಾನ, ಆರ್.ವಿ. ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಶ್ರೀಪಾದ ಭಟ್, ಪುಟ-೬೩) ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಇಂಥ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿಯ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಆರ್.ವಿ. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸಂಚಲನ ಮಾಡಿದರು. ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ಸದಾ ಮಕ್ಕಳ ಒಡನಾಟದಲ್ಲಿದ್ದು, ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅದ್ಯಯನಶೀಲರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಮಕ್ಕಳ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅಧ್ಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಕುರಿತು ಒಂದಿಷ್ಟು ವಿವರವಾಗಿ ನೋಡುವುದು ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಆರ್.ವಿ. ಯವರ ನಾಟಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬಾಲಕನೊಬ್ಬನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಹೀಗಿದೆ: ಬಾಲಕರಾಗಿದ್ದಾಗ ಆರ್. ವಿ. ಯವರ ಹಲವು ನಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಸಿದ ಶೀತಲ್ ಭಟ್ ತಮಗೆ ಖುಷಿಕೊಟ್ಟ ಬೆಳಕು ತಂದ ಬಾಲಕ, ಹಾಗೂ ನಾನೂ ಗಾಂಧಿ ಆಗ್ತೇನೆ ನಾಟಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತ; "ಬೆಳಕು ತಂದ ಬಾಲಕ ನಾಟಕದ ಮೊದಲ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಾಟಕದ ಸಾರ ಅಡಕವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ತುಂಬಾ ಸುಂದರ ಗೀತೆ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಓದೋಕೆ ಎಷ್ಟು ಇಷ್ಟ ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು ಹಾಗೂ ಕಷ್ಟಪಡುತಿದ್ದರು

ಅನ್ನೋದು ಅಚ್ಚರಿ ಮೂಡಿಸಿತು. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದಿದ್ದರೂ ಸಹ ಅವರ ಗೆಳೆಯರು ಅವರನ್ನು ಅಣಕಿಸುವುದು ಬೇಸರವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಮೈ ಜುಂ ಎನ್ನಿಸಿದವು. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬುದ್ಧ ಮತ್ತು ಅಂಬೇಡ್ಕರರ ಹೋಲಿಕೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹುಡುಕಾಟ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ನಾಟಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭೀಮನ ಏಳ್ಗೆಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಆತನ ಗೆಳೆಯರು ಅವನನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಂತಸದ ವಿಷಯ. ಕೆಂಪನ ಕನಸು ತುಂಬಾ ಮಜವಾಗಿತ್ತು". (ಉಲ್ಲೇಖ: ಎಂ.ಜಿ. ಹೆಗಡೆ, ಸಂ. ಸಹಯಾನ, ಪುಟ-೭೦) ಬಾಲಕನೊಬ್ಬ ತಾನು ನಾಲ್ಕನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ತಾನು ಅಭಿನಯಿಸಿದ ನಾಟಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ಆರ್.ವಿ.ಯವರ ನಾಟಕದ ನೈಜ ವಿಮರ್ಶೆಯಾಗಿ ತುಂಬಾ ಮಹತ್ವ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಇದೇ ರೀತಿ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿರುವ ಅವರ ಇನ್ನೊಂದು ನಾಟಕ 'ನಾನೂ ಗಾಂಧಿ ಆಗ್ತೇನೆ'. ಈ ನಾಟಕವು ತುಂಬಾ ತಮಾಷೆಯಾಗಿ ನಗಸ್ತಾನೇ ಒಂದು ಗಂಭೀರವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವ ಗಾಂಧಿ ಆಗೋದಕ್ಕೆ ಪೆನ್ನು ಕದಿಯೋದು, ಚಳಿಯಿಂದಾಗಿ ಅಂಗಿ ಕಳಚಲಾಗದೇ ನಾಳೆ ಗಾಂಧೀ ಆಗ್ತೇನೆ ಅನ್ನೋದು, ಹೀಗೆ ತಮಾಷೆಯೊಂದಿಗೆ ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಾಗದ ಪಾಠವಾಗಿ ಬೋರಾಗುವ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಹಾಗೂ ಗಾಂಧೀಜಿ, ನಾಟಕಗಳ ಮೂಲಕ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ನಾಟಕಗಳ ಪ್ರತಿ ಶಬ್ದವೂ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಳಿಯದಂತೆ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಮಂಗ ರೊಟ್ಟಿ ಪಾಲು ಮಾಡಿದ ತುಂಬಾ ಚಿರಪರಿಚಿತ ಕಥೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ಇವರು ರಂಗಕ್ಕೆ ತಂದ 'ಬೆಕ್ಕು ಮತ್ತು ರೊಟ್ಟಿ' ನಾಟಕ ಯಾವ ಗದ್ದಲ ಘೋಷಣೆಗಳಿಲ್ಲದೇ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ವಿಡಂಬಿಸುತ್ತದೆ 'ದ್ರುವ ಚರಿತೆ' ನಾಟಕ ಅಕ್ಷರ ದೊಳಗೆ ಅಡಗಿರುವ ಬೆಳಕಿನ ವಿಸ್ತಾರದ ಕಥೆ ಅರುಹಿದರೆ, 'ಅಪ್ಪಿಕೊ' ಕಾಡನ್ನು ಉಳಿಸಲು ಸಂಘಟಿತ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಕರೆ ನೀಡುವ ರೂಪಕವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕತೆ ಹೇಳು ಅಜ್ಜ ಎಂದು ಕಥೆಗಾಗಿ ಅಜ್ಜಿಯನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಿರುವುದರೊಂದಿಗೆ ಆರಂಭವಾಗುವ 'ಪ್ರೀತಿಯ ಕಾಳು' ನಾಟಕ ಮೆಲ್ಲನೇ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟು ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತದೆ. 'ದೇಶ ದೇಶದ ಗಡಿಯ ಮೀರಿ ಹಾರುವೆ, ಲೋಕವನೆ ಒಂದು ಮಾಡುವೆ' ಎಂಬ ಸಂದೇಶ ನೀಡುವ ಗಿಳಿಗೆ ದೂರದ ಹೊಲವೊಂದರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಕಾಳು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಆ ಪ್ರೀತಿಯ ಕಾಳನ್ನು ಮನುಷ್ಯರ ಎದೆಯ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಿ ಬೆಳೆಯುವ ಕನಸು ಹೊತ್ತು ಹಕ್ಕಿಗಳು ಅಂದರೆ ಮಕ್ಕಳು ಆಶಾವಾದಿಗಳಾಗಿ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಆರ್.ವಿ. ಇಂಥದೊಂದು ಪುಟ್ಟ ನಾಟಕದ ಮೂಲಕ ಪುಟ್ಟ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಎದೆಯ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಕಾಳನ್ನು ಬಿತ್ತಿ ಬೆಳೆಯುವ ಮಹತ್ತರ ಆಶಯಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಪಂಚತಂತ್ರದ ಕಥೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಇವರ ಇನ್ನೊಂದು ಜನಪ್ರಿಯ ನಾಟಕ 'ಮುದುಕನೂ ಹುಲಿಯೂ' ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮುದಿ ಒಕ್ಕಲಿಗನೊಬ್ಬ ಮನೆ ತುಂಬಾ ಇದ್ದ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಿರುಪತಿ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಾನೆ. ಮಕ್ಕಳ ಮೇಳ ಇವನನ್ನು ಬಿಡದೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾದಿ ಮಧ್ಯ ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದ ಹುಲಿಯೊಂದು ತನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸುವಂತೆ ಇವನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ತಾನೆಂತ ಸತ್ಯವಂತ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿ ನಂಬಿಸಲು ಹುಲಿಯು, ತನ್ನಜ್ಜ ಹೇಗೆ ಪುಣ್ಯಕೋಟಿ ಎಂಬ ಹಸುವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದ ಎಂಬುದು ನೆನಪಿದೆಯೇ ? ಎಂದೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ನಾಟಕದ ಕಥೆಗೆ ಉಪಕಥೆಯಾಗಿ ಬರುವ ಈ ಘಟನೆ ಫ್ಲ್ಯಾಶ್‌ಬ್ಯಾಕ್ ತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಘಟನೆಗೊಪ್ಪುವಂತೆ ಯಕ್ಷಗಾನ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ಹುಲಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಮುದುಕ ಪಂಜರದ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಾಕ್ಷಣ ಅವನನ್ನೇ ತಿನ್ನಲು ಹವಣಿಕೆ ಹಾಕುತ್ತದೆ. ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಅಪಕಾರ ಮಾಡಬಹುದೆ? ಎಂದು ಮುದುಕ ನ್ಯಾಯ ಕೇಳಿದಾಗ ಹತ್ತಿರದ ಮಾವಿನ ಮರ ಮತ್ತು ಕತ್ತೆಗಳು ಜೀವ ಸಂಕುಲಕ್ಕೆ ಮಾನವ ಹೇಗೆ ಅನ್ಯಾಯವೆಸಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ಮಾನವನಿಂದ ತಮಗಾಗುತ್ತಿರುವ ಅನ್ಯಾಯದ ಗೋಳಿನ ಕತೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ನರಿಯಣ್ಣನನ್ನು ನ್ಯಾಯ ಬಗೆಹರಿಸಲು ಕರೆತರುತ್ತಾರೆ. ನರಿ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಹುಲಿಯನ್ನು ಪುನ: ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿ ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಮೋಸಹೋಗುವ ಅಪಾಯಕಾರಿ ಮುಗ್ಧತೆಯನ್ನು ತಪ್ಪೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಯಾತ್ರೆಗೀತ್ರೆ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮರೆವ ಗೀಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಮುದುಕನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಹೇಳುತ್ತವೆ.

ಮೂಲ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಬದಲಾವಣೆಗಳು, ನಾಟಕ ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ಸಮಕಾಲೀನ ಆಶಯಗಳು, ರಂಗ ತಂತ್ರದ ನಾವಿನ್ಯತೆ, ಹೀಗೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಾಟಕವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿಸುವಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಿವೆ. ಆರ್. ವಿ. ಭಂಡಾರಿಯವರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ೨೦ ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಹೆಸರಾಂತ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಕಿರಣ್ ಭಟ್, ಸೇರಿದಂತೆ ಜಿ.ಯು.ಭಟ್ ಆರ್. ಕೆ. ಬಾಲಚಂದ್ರ, ವಿ. ಎಂ. ಹೆಗಡೆ, ಚಂದ್ರು ಉಡುಪಿ ಮೊದಲಾದವರು ಇವರ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆರ್.ವಿ.ಯವರ ನಾಟಕಗಳು ತಾತ್ವಿಕತೆಯ ನಿರಂತರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಜಗತ್ತನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಅನನ್ಯತೆಯಿಂದಾಗಿ ಒಂದೇ ನಾಟಕದ ವಿಭಿನ್ನ ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಸಂಕಲನ ಮಾಡಿ ಒಂದೇ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದು ಇದು ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ಹೊಸ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು

ತೆರೆದಿಡುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಸವಾಲಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಂದ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ವೈದೇಹಿಯವರ ನಾಟಕಗಳು

ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಮುಖ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಕಾರರಲ್ಲಿ ವೈದೇಹಿ ಕೂಡ ಒಬ್ಬರು. ಇವರ ನಾಟಕಗಳೆಂದರೆ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ಅಪ್ಯಾಯಮಾನ. ಏಕೆಂದರೆ ಇವರ ನಾಟಕದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮುಗ್ಧ ಮನಸ್ಸು ಹೇಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕುಸುರಿ ಕೆಲಸವಿರುತ್ತದೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ರೀತಿ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ಪಂಥಾಹ್ವಾನ ನೀಡುವಂತಿರುತ್ತವೆ. ಇವರ ನಾಯಿಮರಿ, ಧಾಂ ಧೂಂ ಸುಂಟರಗಾಳಿ, ಗೊಂಬೆ ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆತ್, ಸೂರ್ಯಬಂದ, ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡು, ಮೂಕನ ಮಕ್ಕಳು, ಕೋಟು ಗುಮ್ಮ, ಅರ್ಧ ಚಂದ್ರ, ಮಿಠಾಯಿ, ಸೋಮಾರಿ ಓಲ್ಯಾ, ಅಳಿಲು ರಾಮಾಯಣ, ಸತ್ರು ಅಂದ್ರೆ ಸಾಯ್ತಾರಾ ಮೊದಲಾದ ನಾಟಕಗಳು ಜನಪ್ರೀಯವಾಗಿವೆ. ಒಂದೆರಡು ನಾಟಕಗಳ ಕಥಾವಸ್ತುವಿನ ಕುರಿತು ನೋಡೋಣ.

'ನಾಯಿಮರಿ' ನಾಟಕದ ಕತೆ ಜನಪದ ಮೂಲದ್ದು. ಈ ನಾಟಕದ ವಿಶೇಷತೆ ಇರುವುದು ಕತೆಯಲ್ಲಲ್ಲ, ಕತೆಯ ಹರಿವಿನಲ್ಲಿ. ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಪನಾ ವಿಲಾಸಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗುವಂತೆ ಬೆಳೆಯುವ ನಾಟಕ ಮುಗ್ಧ ತರ್ಕಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಜೋಡನೆಯಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮಾತು, ಹಾಡು, ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆತ್ ಆಧರಿಸಿದ 'ಗೊಂಬೆ ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆತ್' ನಾಟಕವನ್ನು ಚಿಣ್ಣ-ಬಣ್ಣ ತಂಡ ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದೆ. 'ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡು' ನಾಟಕವು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸಹಜತೆ ಹಾಗೂ ಯಂತ್ರ ಯುಗದ ಕೃತಕತೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಜಾಗತೀಕರಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ನಾಟಕ ಬದುಕಿನ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ. ನಾಟಕದ ಹೊರ ಕವಚ ಮಕ್ಕಳಿಗಾದರೆ, ತಿರುಳು ಮಾತ್ರ ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ. ವೈದೇಹಿ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಹಕ್ಕಿಗಳು ಕಲುಷಿತವಾಗದ ಮುಗ್ಧ ಭಾವ ಜೀವಿಗಳು. ಈ ನಾಟಕ ಇದನ್ನೇ ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ. 'ಮೂಕನ ಮಕ್ಕಳು' ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಕಥನ ಕವನ ಹಾಗೂ ಬಿ. ವಿ. ಕಾರಂತರ ಕೆಲವು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಬರೆದ ನಾಟಕ. ಹೀಗೆ ವಸ್ತು ವೈವಿಧ್ಯತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. "ನಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಪೂರ್ತಿ ಕಳಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಕ್ರಿಯೆ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಗ್ತದೆ. ಆಗಬೇಕು." ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ವೈದೇಹಿ.

ಡಾ. ಎಚ್. ಎಸ್. ವೆಂಕಟೇಶ್‌ಮೂರ್ತಿ

ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಇಂಬು ಕೊಡುವಂತೆ ಡಾ.ಎಚ್.ಎಸ್. ವೆಂಕಟೇಶ್‌ಮೂರ್ತಿಯವರು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಾಟಕದ ಕತೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ, ಅದನ್ನೊಂದು ಆಟವಾಗಿ ಆಡುವಂತೆ ಆಟಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ತುಂಬುವಂತೆ, ಆಕರ್ಷಕ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಇವರು ಬರೆದ ಅಳಿಲು ರಾಮಾಯಣ, ಹೂವಿ, ಸುಣ್ಣದ ಸುತ್ತ, ಕಂಸಾಯಣ, ಕುಣಿ ಕುಣಿ ನವಿಲೆ ಮೊದಲಾದ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. 'ಅಳಿಲು ರಾಮಾಯಣ'ವನ್ನು ಬಿ. ವಿ. ಕಾರಂತರು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದರೆ; ಪ್ರೇಮಾ ಕಾರಂತರ ಒತ್ತಾಸೆಯ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ 'ಸುಣ್ಣದ ಸುತ್ತು' ನಾಟಕವನ್ನು ಸ್ವತಃ ಪ್ರೇಮಾ ಕಾರಂತರು, 'ಕುಣಿ ಕುಣಿ ನವಿಲೆ' ನಾಟಕವನ್ನು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕವತ್ತಾರ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದರು. ಬಿ.ವಿ.ಕಾರಂತ ಸಂಗೀತ ಸಂಯೋಜಿಸಿದ್ದರು. 'ಹೂವಿ' ಜಯಶ್ರೀಯವರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡು ನಾಡಿನಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅಮೇರಿಕದಲ್ಲೂ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿದೆ. ಶ್ರೀಪಾದ ಭಟ್ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಹಲವರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ 'ಕಂಸಾಯಣ' ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿದೆ. ಎಚ್.ಎಸ್.ವಿ. ಮೂಲತಃ ಕವಿಯೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಇವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳು ಕತೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು, ಹೆಣೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಗೀತೆಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಇವರೇ ವಿಶಿಷ್ಟ, ವಿಭಿನ್ನ. ನಾಟದ ಸಂಭಾಷಣೆಗೂ ಒಂದು ಲಯವಿದೆ. ಬಹುತೇಕ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಳದವರು ಕುಣಿಯುತ್ತ ಹಾಡುತ್ತ ಬರುತ್ತಾರೆ.

ಇದೇ ರೀತಿ ಎ. ಎಸ್. ಮೂರ್ತಿ, ಕೆ. ರಾಮಯ್ಯ, ಎಸ್. ಕೆ. ಮಾಧವರಾವ್, ಎಸ್. ಮಾಲತಿ ಸಾಗರ, ಮೊದಲಾದವರ ನಾಟಕಗಳು, ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವಸ್ತು ತಂತ್ರ ಬಳಸಿದ ರಚನೆಗಳಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿದ್ದು; ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

೩.೬ ನಾಡಿನ ಪ್ರಮುಖ ರಂಗ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

ಕನ್ನಡದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ–ವಾಗಿರುವ ಹಲವು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕೇವಲ ಮಕ್ಕಳ ಬೇಸಿಗೆ ರಜಾಶಿಬಿರದ ಮಿತಿಗೊಳಪಟ್ಟರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕೋತ್ಸವವಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂಘಟಿಸುತ್ತ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುತ್ತಿವೆ. ಕೆಲವು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ರಂಗಾಸಕ್ತರ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕೆಲಕಾಲ ಕಾರ್ಯಮಾಡಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿದ್ದರೂ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯ ಮಾತ್ರ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಣೀಯವಾಗಿವೆ.

ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಎರಡು ಮೂರು ದಶಕಗಳಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರಯೋಗಗಳೊಂದಿಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿವೆ.

ಇನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾದ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ, ರಂಗಾಯಣ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಬಾಲಭವನ, ನಾಟಕ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಬಾಲ ವಿಕಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿಯೂಸೇರಿದಂತೆ, ಇಲಾಖೆ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸಿಕೊಂಡವರ ಆಸಕ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ರಂಗಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಕೂಡ ಹಾಗೆಯೇ. ಸಂಸ್ಥೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ವ್ಯಕ್ತಿ ಆಸಕ್ತಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಸ್ಥಳಾಂತರಗೊಂಡ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ರಂಗಾಸಕ್ತರ ಗುಂಪು ಕಾರಣಾಂತರಗಳಿಂದ ಚದುರಿದ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡಿದೆ. ಇಂತಹ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಏರುಪೇರುಗಳ ಮಧ್ಯ ಇರುವಷ್ಟು ಕಾಲ ಮಾಡಲಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮುದ ನೀಡಿರುವಂಥ ಕೆಲಸ ಸ್ಮರಣೀಯ. ಇಂಥ ಹಲವು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹುಡುಕಾಟದ ನೆಲೆಗೆ ನಿಲುಕಿದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೀದರ್‌ನಿಂದ ಕಾಸರಗೋಡಿನವರೆಗೆ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಇರುವ ಪ್ರಮುಖ ರಂಗ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ವಿಭಿನ್ನ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ಅವಲೋಕನ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕುರಿತು ಒಂದಿಷ್ಟು ವಿವರ ಇಲ್ಲದೆ.

ರಂಗಾಯಣದ-ರಂಗಕಿಶೋರ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಾಟಕಶಾಲೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕೇಂದ್ರ, ಹೆಗ್ಗೋಡಿನ ನೀನಾಸಂ, ಪುತ್ತೂರಿನ ನಿರತ ನಿರಂತ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡದ ಚಿಂತನ ರಂಗ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ತುಮರಿಯ ಕಿನ್ನರ ಮೇಳ, ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ರಂಗಸಂಗ, ಕಲಾಕಿರಣ, ಹೊಂಗಿರಣ, ಕಾಡಶೆಟ್ಟಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಮಕ್ಕಳ ಮನೆ, ಮೈಸೂರಿನ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೂಟ, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಪ್ರತಿಭಾ ವೇದಿಕೆ, ಸಾಣೆಹಳ್ಳಿಯ ಶಿವಕುಮಾರ ಕಲಾಸಂಘ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನ ಸಂಯುಕ್ತ, ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿಯ ಸಂಚಲನ, ಡಮರುಗ, ಸಮ್ಮುಖ ರಂಗ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಕೇಂದ್ರ, ತಿಪಟೂರಿನ ಪ್ರೋಥಿಯೊ. ಹೊಸಪೇಟೆಯ ಭಾವೈಕ್ಯ, ಕೋಲಾರದ ಆದಿಮ-ಚೌಕಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿ ಕೇಂದ್ರ, ಧಾರವಾಡ ಗೊಂಬೆಮನೆ, ಥಿಯೇಟರ್ಸ್, ಚಿಲಿಪಿಲಿ, ಬಾಲಬಳಗ, ಕನಾಟಕ ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಘ, ಡೆ.ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಆಳ್ವಾಸ್ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಸಿದ್ದಾಪುರದ ಸೀತಾರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಹುಲಿಮನೆ ಸ್ಮಾರಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಣ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾದ ಕಲಾನಿಕೇತನ, ಸಮುದಾಯ ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ, ಆದಿಚುಂಚನಗಿರಿಯ ಜಬಾನಾ ಕಲಾ ಸಂಘ, ಮುಂಡರಗಿಯ ಸಮಾಶಾ ಬಾಲಕಲಾಕೂಟ, ಕೋಟೆ ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟ, ಶಿರಸಿಯ ಒಡ್ಡೋಲಗ. ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿತ್ತಿವೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹನಮಂತ ನಗರ ಬಿಂಬ, ವಿಜಯ ನಗರ ಬಿಂಬ, ಪ್ರಭಾತ ಕಲಾವಿದರು, ಸುಚಿತ್ರ ಬಾಲಜಗತ್, ಸಮುದಾಯ, ಇಪ್ಟಾ, ಭಾರತ ಜ್ಞಾನ

ವಿಜ್ಞಾನ ಸಮಿತಿ, ಅಕ್ಷರ ಸಂಸ್ಥೆ, ಚಿಲಿಪಿಲಿ ತಂಡ, ವಿಟ್ಲದ ಸಮನ್ವಯ ತಂಡ, ರಂಗ ಕಹಳೆ, ರಂಗ ಸುಗ್ಗಿ ಟ್ರಸ್ಟ್, ರಂಗ ಸಂವಾದ, ಬೆನಕ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಕೇಂದ್ರ, ಚಿಣ್ಣ ಬಣ್ಣ, ಕಲಬುರ್ಗಿಯ ಕೈಲಾಸಂ ಹವ್ಯಾಸಿ ವೇದಿಕೆ, ಗದಗ ಮಕ್ಕಳಲೋಕ, ಬಣ್ಣದ ಮನೆ, ಕಲಾಕುಟೀರ, ಪ್ರಯೋಗರಂಗ ಬೆಂಗಳೂರು, ಕೆಂಗೇರಿ ಉಪನಗರದ ರಂಗ ಸಾಧನ, ಮೈಸೂರಿನ ನಟನ, ಹೂವಿನ ಹಡಗಲಿಯ ರಂಗಭಾರತಿ, ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕಲಾ ಸಂಸ್ಥೆ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯ ಸಮುದಾಯ, ಕಾಸರಗೋಡಿನ ರಂಗಚಿನ್ನಾರಿ, ಅಪೂರ್ವ ಕಲಾವಿದರು, ಬಾಡದ ವಿಶ್ವಾಲಯ, ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಲಾಬಳಗ, ಮೈಸೂರಿನ ಲಲಿತಕಲಾ ಕಾಲೇಜ್, ಜನಮನ, ಬೆಳಗಾವಿಯ ರಂಗ ಸಂಪದ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಜಮುರಾ, ಹಾಸನದ ರಂಗಶಿರಿ ,ಗಜೇಂದ್ರಗಡದ ಸಮಷ್ಟಿ, ರಾಗರಂಗ, ದೇವರ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಭೂಮಿಕಾ ಸವದತ್ತಿ, ಮೊದಲಾದ ರಂಗ ತಂಡಗಳು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿವೆ.

ಪ್ರಭಾತ ಕಲಾವಿದರು

ಕಲೆ–ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸುವ ಕೈಂಕರ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಗೋಪಿನಾಥ ದಾಸ್, ಕರಿಗಿರಿಯಾಚಾರ್, ಜಯಸಿಂಹ, ದ್ವಾರಕನಾಥ್ ಸಹೋದರರು ಕಟ್ಟಿಬೆಳೆಸಿದ ಸಂಸ್ಥೆ. ಗೋಪಿನಾತ್‌ದಾಸರಿಗೆ ಅಭಿನಯ ಹಾಡು ಸಮ್ಮಿಳಿಸಿಕೊಂಡು ಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಸಾಗುವ ದಾಸರನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಹಿಗ್ಗುವ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಂಡು, ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೇ ಮನರಂಜನೆ–ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವಂಥ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಮನೋಭಿಲಾಷೆ ಉಂಟಾಗಿ ಪ್ರಭಾತ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ೧೯೪೦ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿ, ಮಕ್ಕಳಿಂದಲೇ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಪುಟ್ಟ ಪುಟ್ಟ ದೃಶ್ಯಗಳಿರುವ ನಾಟಕ, ನೃತ್ಯರೂಪಕಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿಕೃತ ಆರಂಭ ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಆಯಿತೆನ್ನಬಹುದು.

ಪ್ರಭಾತ್ ಶಿಶುವಿಹಾರ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಈ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರಂಗಕ್ಕೆ ಒಲಿಸುವ, ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾದ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ರಂಗಭೂಮಿ ಮೂಲಕ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಯಿತು. ಶಿಶುಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ರಾಗ–ತಾಳ–ನೃತ್ಯ ಸಂಯೋಜಿಸಿ, ಅಭಿನಯದ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ಗಮನವನ್ನು ಪಠ್ಯ ವಿಚಾರಗಳತ್ತ ಸೆಳೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ವಿಶಿಷ್ಟ ದೀಪ–ರಂಗವಿನ್ಯಾಸ ಬಳಸಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ 'ಸಿಂಡರೆಲಾ', 'ಪುಣ್ಯಕೋಟಿ' ಅಥವಾ 'ಗೋವಿನ ಕಥೆ', 'ಕಿಂದರಜೋಗಿ', 'ತುಂಟ ಗಣಪ', 'ಲವಕುಶ', 'ಚಂದ್ರಹಾಸ', ಪ್ರಹಲ್ಲಾದ', 'ಧ್ರುವ', 'ಪಂಚತಂತ್ರ', 'ಕೃಷ್ಣ ಸುಧಾಮ' ಮೊದಲಾದ ರಂಗಪ್ರಯೋಗಗಳು ಜನಮನ ಗೆದ್ದಿದ್ದು ದೇಶವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಂಡಿವೆ.

ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗುವಂತೆ ರಾಗ ಸಂಯೋಜಿಸಿದ 'ನಗಾರಿ ತಿಮ್ಮ', 'ಜೋಡಿ ಕಹಳೆ' ಧ್ವನಿಮುದ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇವರು ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಪರಿಕರಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದ್ದು ಇತರರಿಗೂ ಉಪಯೋಗವಾಗಲೆಂದು 'ಕಲಾ ಚಂದ್ರಿಕಾ' ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಶಾಲಾ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವ, ರಂಗೋತ್ಸವ, ಬಾಲೋತ್ಸವದಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿದಾಗ, ರಾಮ, ಕೃಷ್ಣ, ವಿವೇಕಾನಂದ, ರಾವಣ, ಪೂತನಿ, ಕೊರವಂಜಿ, ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿ, ಹೀಗೆ ಬೇಡಿದ ಉಡುಪು, ಪ್ರಸಾದನ, ಧ್ವನಿ ಬೆಳಕು, ಪರದೆ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗಿದೆ.

ಬೆನಕ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಕೇಂದ್ರ; ಪ್ರೇಮಾ ಕಾರಂತ

ಮೂರು ದಶಕಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗಾಗಿ 'ಬೆನಕ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಕೇಂದ್ರ' ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗಾಗಿಯೇ ಬದುಕನ್ನು ಮೀಸಲಾಗಿರಿಸಿ ನಡೆದವರು ಪ್ರೇಮಾ ಕಾರಂತ. ಇವರು, ಕೇಂದ್ರ ಸಂಗೀತ-ನಾಟಕ ಅಕಾಡೆಮಿಯು ವಸ್ತ್ರವಿನ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಘೋಷಿಸಿದಾಗ "ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗಾಗಿ ಬದುಕನ್ನೇ ಮೀಸಲಾಗಿಟ್ಟವರಿಗೊಂದು ಪ್ರಶಸ್ತಿಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸುವ ಯೋಜನೆ ಹೊಂದಿರದ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದೆ" ಎಂದು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ, ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ತಮ್ಮ ರಂಗನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮೆರೆದರು. ಪ್ರೇಮಾ ಕಾರಂತರು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸಮಯ ಪ್ರತಿಭೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಶಿಬಿರ ಸಂಘಟಿಸಿ, ಹಿರಿಯ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗೆ, ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ನಾಟಕ ಬರೆಯುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿ ನಾಟಕ ಬರೆಸುವ ಮೂಲಕ ೨೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನಕ್ಕಳಾ ರಾಜಕುಮಾರಿ, ಜೆಯಿಂಟ್ ಮಾಮಾ, ಇಸ್ಪೇಟ್‌ರಾಜ್ಯ, ಹುಚ್ಚು ದೊರೆ ಮತ್ತು ಮೂರು ಮಕ್ಕಳು, ಕುಣಿಯೋ ಕತ್ತೆ, ಬಂದ ಬಂದ ಗುಣವಂತ, ನಿರೂಪಮಾ, ಮೊದಲಾದ ಯಶಸ್ವಿ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. "ಮಕ್ಕಳು ನೇರ ಸ್ವಭಾವದವರಾಗಿದ್ದು ದೊಡ್ಡವರಂತೆ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾತನಾಡುವವರಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳೊಟ್ಟಿಗೆ ಕೆಲಸಮಾಡುವುದೇ ನನಗೆ ಖುಷಿ. ಎನ್ನುವ ಇವರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಏನ್‌ಬೇಕಾದರೂ ಸಾಧಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಇವರನ್ನು ಮೂಲದಲ್ಲಿಯೇ ತಿದ್ದಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಜೆಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ." (ಪ್ರೇಮಾ ಕಾರಂತ ಸಂದರ್ಶನ, ಮಾತು-ಕಥೆ-ವ್ಯಥೆ, ರಂಗಭೂಮಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಜನೆವರಿ ೨೦೦೮, ಪುಟ-೩೫) ಎಂದು

[illegible]

ಬಲವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದರು. ನಾಟಕದಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮನೋಭಾವ, ಕಾರ್ಯತತ್ಪರತೆ, ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ, ಸಮಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಮಾತುಗಾರಿಕೆ, ಸಮಾಜಮುಖಿ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಎಂಬುದನ್ನು ಖರಾರುವಕ್ಕಾಗಿ ರಂಗಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳ ರಂಗವಿನ್ಯಾಸ, ವಸ್ತ್ರವಿನ್ಯಾಸ, ಹಾಗೂ ರಂಗಪರಿಕರಗಳನ್ನು ತುಂಬಾ ಶ್ರೀಮಂತವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಕ್ಕಳು ರಂಗದಮೇಲೆ ತೊಟ್ಟು ಸಂಭ್ರಮಿಸಬೇಕು. ದೊಡ್ಡವರ ನಾಟಕಕ್ಕಾದರೆ ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೇ ಖರ್ಚು ಮಾಡುವವರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾದರೆ ಕಡಿಮೆ ಏಕೆ? ಮಕ್ಕಳು ದೊಡ್ಡವರಿಗಿಂತ ಕುತೂಹಲಿಗಳು, ಅಂದಚಂದದ ಬಟ್ಟೆತೊಟ್ಟು ಖುಷಿಪಡುವವರೆಂದು ಅದ್ದೂರಿ ಸೆಟ್ ಪ್ರಾಪರ್ಟಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸಮಸಾಂಪ್ರತಿ : ಮೂರ್ತಿ ದೇರಾಜೆ

ಮೂರ್ತಿ ದೇರಾಜೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಕ ಹೆಸರು. ರಂಗಭೂಮಿ ಒಂಟಿ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಜಂಟಿ ಕೆಲಸ ಎಂಬುದನ್ನು ಇವರ ನಿರ್ದೇಶನದ ನಾಟಕಗಳೇ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಇವರ ಬಹುತೇಕ ನಾಟಕಗಳು ಒಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿರದೇ ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿವೆ. ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಯಾವದೇ ರೆಡಿಮೇಡ್ ಸಂಭಾಷಣೆ ಇರುವ ನಾಟಕ ಕೃತಿ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳದೇ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ-ಕೊಂಡಮೇಲೆ ಕತೆ ಆಯ್ಕೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂಭಾಷಣೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬದಲಾವಣೆ ಕೂಡಾ ಆಗುತ್ತದೆ. ಇವರ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಮೂಲಕವೇ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡಿದ್ದು, ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡ ರಂಗಕೃತಿಯ ಲಿಖಿತರೂಪ ನಂತರ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ.

ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ, ಬೆಳಕು, ರಂಗ ಪರಿಕರ, ರಂಗ ನಿರ್ಮಾಣ, ಪ್ರಸಾದನ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಒಂದು ತಂಡವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಮೂರ್ತಿ ದೇರಾಜೆ ಇಷ್ಟ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಮೂರ್ತಿ ದೇರಾಜೆ ಸೃಜನಶೀಲ ಕನಸುಗಾರರು. ತಮ್ಮ ೧೪ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ, ಅಂದರೆ ಸುಮಾರು ೧೯೬೬–೬೭ರಲ್ಲಿ ಬಿದಿರು, ಮಡಿಕೆ, ತೆಂಗಿನ ಚಿಪ್ಪು, ಬ್ಲೇಡು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಜಾದೂ ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರೊ. ಶಂಕರ್ ಅವರ ಜಾದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಂಗೀತ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದಿಗೂ ಇವರ ಜಾದು ಜಗತ್ತಿನ ಸಂಗೀತ ಹೊಣೆ ಮೂರ್ತಿಯವರದೇ, ಹಿರಿಯರ ಕೆಲವು ನಾಟಕಗಳಿಗೂ ಸೇರಿಸಿದಂತೆ ಆಮನಿ, ಆನೆ ಬಂತೊಂದಾನೆ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳಾಚೆ, ಮಟ್ಟಕಾಡಿಗೆ ಹೋದದ್ದು, ಶಿವಭೂತಿಯ ಕತೆ ಮುಂತಾದ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳಿಗೂ ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ನಿರ್ದೇಶನದ ಎಲ್ಲ ನಾಟಕಗಳಿಗೂ ಸಂಗೀತ ವಿನ್ಯಾಸ ಮೂರ್ತಿಯವರದೇ ಆಗಿದೆ.

'ಸಮಸಾಂಪ್ರತಿ', ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕದ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೂ, ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನೂ ಬೆಳೆಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮೂರ್ತಿ ದೇರಾಜೆ ಮತ್ತು ಶಂಕರಪ್ರಸಾದ್ ಕುಂಚಿನಡ್ಕ ಇವರ ಹಿರಿತನದಲ್ಲಿ ನಡೆವ ಸಂಸ್ಥೆ. 'ಸಮಸಾಂಪ್ರತಿ'ಯೆಂದರೆ ಸಮನ್ವಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ. ಇದು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಬಂಟ್ವಾಳ ತಾಲೂಕಿನ ವಿಟ್ಲವನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಶಾಲಾ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಹೊಸರೂಪ ನೀಡುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿ ೧೯೮೫ರಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭುಮಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಈ ತಂಡ ಮಕ್ಕಳ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ಕತೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮಕ್ಕಳೇ ಸಂಭಾಷಣೆ ಸೃಜಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಿ, ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ (ಪ್ರೊಸೆಸ್) ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರೆ ಪ್ರದರ್ಶನವೂ (ಪ್ರೊಡಕ್ಟ್) ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪರಿಸರದ ಈ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ತಂಡವು ಪ್ರಕ್ರಿಯಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಗೆ ತಕ್ಕ ಕತೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು; ಮಕ್ಕಳೇ ಸಂಭಾಷಣೆ ಸೃಜಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ; ಅವರ ಸಹಜ ಅಭಿನಯ ಹೊರ ತೆಗೆದು; ಸಂಗೀತ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನೂ ಬೆಳೆಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಕೆಲವು ನಿರ್ದೇಶಕರು ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಖರ್ಚು ಮಾಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸಂಘಟಕರು ಬೆಚ್ಚಿ ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಮುಂದೆಂದೂ ನಾಟಕದ ಉಸಾಬರಿಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಮಸಾಂಪ್ರತಿ ತಂಡ ಹಾಗಲ್ಲ. ಸಂಯೋಜಕರಿಗೆ ಹೊರೆಯಾಗದಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನ ನಡೆಯುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ನಿಜ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಭ್ರಮವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಕಡಿಮೆ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ವಿವಿಧ ವಿನ್ಯಾಸದ ಬ್ರೋಶರ್‌ಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವುದು ಈ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಸೃಜನಶೀಲತೆ, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಗೆ ಹಿಡಿದ ಕೈಗನ್ನಡಿಯಾಗಿವೆ. ಒಂದರಂತೆ ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ.

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯು ಶಿಕ್ಷಣ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿ ಸಹಕಾರ, ಸೌಹಾರ್ದತೆ ಬೆಳೆಸುವ ತಾಣವಾಗಿದೆ ಎಂದು ನಂಬಿರುವ ಸಮಸಾಂಪ್ರತಿ, ಹಲವು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿದೆ. ಬಹುತೇಕ ನಾಟಕಗಳು ಮೂರ್ತಿ ದೇರಾಜೆ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿವೆ. ಅಕ್ಷಯಪಾತ್ರೆ, ಬಕಾಸುರರಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ, ಬೌಬೌ ಟ್ರ್ರ್, ಮತ್ತೆ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಬಂತು, ಬಾ ಕೃಷ್ಣ ಒಮ್ಮೆ ಕೊಳಲನೂದು, ಪುಣ್ಯಕೋಟಿ

ಗೋವಿನ ಹಾಡು, ಪೂರ್ವರಂಗದ ಕೊನೆಗೆ.. ಬೆಳೆದವರೆಂದರೆ, ಕೊಟ್ಟಮಾತಿನ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ಹುಲಿ ಬೇಟೆಯ ಮುಂದೆ, ನನ್ನ ಗೋಪಾಲ, ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಅಜ್ಜ ಬಂದ ತಿಂಗಳ ಬೆಳಕು, ನರಿಯ ಸೊಕ್ಕು ಇಳಿದದ್ದು, ಕಪ್ಪು ಕಾಗೆಯ ಹಾಡು, ಗುಡು ಗುಡು ಗುಮ್ಮಟ ದೇವರು ಮೊದಲಾದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು.

'ಸಮಸಾಂಪ್ರತಿ' ತಂಡದ ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಸೃಜನ ಕಾರ್ಯಗಳೆಂದರೆ; ವಿವಿಧ ಅಪರೂಪದ ಪತ್ರಿಕೆ, ಬೆಂಕಿ ಪೊಟ್ಟಣ, ಛಾಯಾ ಚಿತ್ರ, ವರ್ಣಚಿತ್ರ ರಂಗಭೂಮಿ ಮಾಹಿತಿ, ಅಂಚೆ ಚೀಟಿ ಹಾಗೂ ನಾಣ್ಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದು. ಇದರಿಂದ ಅಧ್ಯನಕ್ಕೆ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಪ್ರೇರಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಾಯಕವಾಗಿ ಸೇವೆ ನಿರ್ವಹಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಅಪರೂದ ಮಾಹಿತಿ ಕಣಜವಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಗ್ರಹ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಮೋದ ಕುಂಚಿನಡ್ಕ, ಶ್ಯಾಮ್ ಪ್ರಸಾದ್ ಕುಂಚಿನಡ್ಕ, ಸುಧೀರ ಬಾಳೆಪುಣಿ, ಪಾಣಿನಿ ದೇರಾಜೆ, ಮೂರ್ತಿ ದೇರಾಜೆ ಮೊದಲಾದವರು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ರಂಗಾಯಣ-ರಂಗಕಿಶೋರ

ಮೈಸೂರಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಟಕ ರಂಗಾಯಣವು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಆಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಬಿ.ವಿ. ಕಾರಂತರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಕೆಲವು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿಯೇ ರಂಗಾಯಣ ಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿ ವನರಂಗ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಕಿಂದರಜೋಗಿ, ಪಂಜರಶಾಲೆ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡವು. ನಂತರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗಾಯಣಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿ ಬಂದ 'ಸಮುದಾಯ' ಮೂಲದ ಬಸವಲಿಂಗಯ್ಯನವರು ಸಮುದಾಯದ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿ 'ಚಿಣ್ಣರ ಮೇಳ' ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಬೇಸಿಗೆ ಕಾಲದ ರಜಾಶಿಬಿರವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಚಿಣ್ಣರ ಮೇಳವು ರಂಗಾಯಣದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಚಿಲಿಪಿಲಿ ಕಲರವ ಉಂಟುಮಾಡಿತು. ನಂತರ ಧಾರವಾಡ, ಹೊಸಪೇಟೆ, ಹೂವಿನ ಹಡಗಲಿ, ಗದಗ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ, ಬೆಳಗಾವಿ ಹೀಗೆ ನಾಡಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಣ್ಣರ ಮೇಳಗಳು ನಡೆದವು. ಇಂದಿಗೂ ಬೇಸಿಗೆ ರಜಾ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗಾಯಣ ಚಿಣ್ಣರ ಮೇಳಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಬಸವಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ನಂತರ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿ ಬಂದ ಪ್ರಸನ್ನ ಅವರು ಇರುವ ಮಕ್ಕಳ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುತ್ತಲೇ, ಜಗತ್ತಿನ ಇತರ ರಂಗ ಕೇದ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧಿಸಿದರು. ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಂಗಭೂಮಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳತ್ತ ಮುಖಮಾಡಿದರು. ಸ್ವಿಡನ್ನಿನ ಸ್ವಿಡೀಷ್ ಐಟಿಐ ನೆರವಿನ ಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸಿದರು. ಸ್ವಿಡೀಷ್ ಐಟಿಐ,

ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುವ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿದ್ದು, ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ನೆರವಿನಿಂದ ೨೦೦೩ರಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ 'ರಂಗಕಿಶೋರ' ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಚಿದಂಬರರಾವ್ ಜಂಬೆ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿ ರಂಗ ಕಿಶೋರವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಮುನ್ನಡೆಸಿದರು. ೨೦೦೩ ರಿಂದ ೨೦೦೮ರ ವರೆಗೆ ರಂಗ ಕಿಶೋರವು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಬಗೆಗೆ ಹೊಸ ಚಿಂತನೆ ಮೂಡುವಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸಿದೆ. ಒಂದು ಶಕ್ತಿಯುತ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಕಟ್ಟುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ದೇಶ ವಿದೇಶದ ಕಲಾವಿದರ ನಡುವೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಕೊಡು ಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆದಿವೆ.

ಸ್ವಿಡಿಶ್ ಐಟಿಐ ಕೇದ್ರವು ಸ್ವಿಡನ್‌ನಲ್ಲಿ ೧೯೫೩ ರಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದ್ದು, ಇದರಂದಾಗಿ ಸ್ವಿಡನ್ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಕುರಿತು ತುಂಬಾ ಕೆಲಸಗಳು ಆಗಿವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಜಗತ್ತಿನ ೧೯೯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ರಂಗಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಲವು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಆಯೋಜಿಸುತ್ತಿದೆ. ಐಟಿಐ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ 'ಅನ್ನಾ ಮ್ಯಾರು ಎಂಗಲ್' ರವರು 'ಚಿಲಡ್ರನ್ ಇನ್ ದ ಬ್ಯಾಕ್ ಯಾರ್ಡ್ ಕಲ್ಚರಲ್ ಪಾಲಿಸಿ' ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಐಟಿಐ ಉದ್ದೇಶ ತಿಳಿಸುತ್ತಾ, "ಸ್ವಿಡಿಶ್ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಭೂಮಿಯು ಜಗತ್ತಿನ ಇತರೆ ದೇಶಗಳ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಭೂಮಿ ನಡುವೆ ಸೇತುವೆಯಾಗುವದರ ಜೊತೆಗೆ ಇಡೀ ವಿಶ್ವದ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಭೂಮಿಗೆ ಹೊಸ ಚೈತನ್ಯ ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿದೆ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.ಈ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ 'ಮಕ್ಕಳ ಧ್ವನಿ' ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಭಾರತ, ಬಾಂಗ್ಲಾ, ಚೀನಾ ವಿಯೇಟ್ನಾಂ, ಮತ್ತು ಲಾವೋಸ್ ದೇಶಗಳ ರಂಗ ತಂಡಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಕಾರ–ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ, ಶಾಲೆ ಬಿಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ.

ರಂಗಭೂಮಿ ಮಕ್ಕಳ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಅಭಿವೃದ್ದಿಯ ಸಾಧನವಾಗಬಲ್ಲದು. ರಂಗದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಸಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಭಾಗಿಗಳನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಲೇ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಎಳೆ ವಯದಲ್ಲೇ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯ ಶಕ್ತಿಗೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಶಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಅವರ ಧ್ವನಿ ಆಲಿಸುತ್ತಲೇ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸರುವ ಸ್ವಿಡಿಶ್ ಐಟಿಐ, ರಂಗಕಿಶೋರದ ಮೂಲಕ ನಾಡಿನ ಚಾಮರಾಜನಗರ, ಕಾರವಾರ, ಮೈಸೂರ, ಬಾಗಲಕೋಟಿ, ಹಾವೇರಿ, ಧಾರವಾಡ, ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಾಗಾರ, ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದೆ. ರಂಗ ಕಿಶೋರದ ಕಲಾವಿದರು ಶಾಲಾ ತರಗತಿ ಕೋಣೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ

ನಾಟಕ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಥೇಟರಿಗೆ ಕರೆತಂದು ನಾಟಕ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ, ಪೋಷಕರೊಂದಿಗೆ ಸಂವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ೫೦೦ ಜನ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ೧೫ ದಿನಗಳ ರಂಗಶಿಬಿರ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ, ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ನಾಲ್ಕು ರಾಜ್ಯಗಳ ೧೬೦ ಜನ ಪೌಢ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ರಂಗ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ರಂಗ ಕಿಶೋರದ ಮುಂದುವರಿಕೆಯಾಗಿ ಧಾರವಾಡ ರಂಗಾಯಣ ಘಟಕ ಆರಂಭಗೊಂಡು ಇದರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿ ಪಿ. ಗಂಗಾಧರಸ್ವಾಮಿ, ನಂತರ ಹುಲಗಪ್ಪ ಕಟ್ಟಿಮನಿ, ಸಂತೋಷ ಕುಸನೂರ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೂ ಪಸರಿಸುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

'ನಿರತ ನಿರಂತ'ದ ಐಕೆ

ಐ.ಕೆ. ಬೋಳುವಾರ ಸಾರಥ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಇಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ 'ನಿರತ ನಿರಂತ' ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಶಾಲೆಯು; ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ, ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟ, ಕಥಾ ಸಾಹಿತ್ಯ, ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗ, ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಶಾಲೆ, ಥೇಟರ್ ಮಾರ್ಚ್, ವೈಸಾಖ ರಂಗಯಾತ್ರೆ, ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಯಾನ, ಅಟ್ಟಾ ಮುಟ್ಟಾ, ನಾಟಕೋತ್ಸವ, ಮೊದಲಾದ ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಹುಡುಕಾಟದೊಂದಿಗೆ ರಂಗ ಭೂಮಿಯ ಬಹುಮುಖೀ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ. ರಂಗಭೂಮಿ ಜನರ ನಡುವಿನ ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆಯಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕನ್ನು ಕಲಾತ್ಮಕ ಬಾಳುವೆಯನ್ನಾಗಿಸುವ ನಿರಂತರ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ 'ನಿರತ ನಿರಂತ' ಕಾರ್ಯ ನಿರತವಾಗಿದೆ.

ರಂಗಭೂಮಿ ನಟನೆ, ನಿರ್ದೇಶನ, ನಾಟಕ ರಚನೆ, ತರಬೇತಿ, ಸಂಘಟನೆ, ನೇಪತ್ಯವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ರಂಗಭೂಮಿಯ ವಿವಿಧ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ಐ.ಕೆ. ಬೋಳುವಾರು, ನಾಡಿನ ಹಾಗೂ ನಾಡಿನಾಚೆ ಹಲವು ರಂಗಸಂಸ್ಥೆ-ಗೆಳೆಯರೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟವಾಗಿದ್ದು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ರಂಗಭೂಮಿಯ ಬಹುಮುಖೀ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ರಂಗದಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮೈಸೂರಿನ ರಂಗಾಯಣ ಹಾಗೂ ಸ್ವಿಡಿಷ್ ಐಟಿಐ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದು ಹನ್ನೆರಡುಜನ ಯುವ ಕಲಾವಿದರ ತಂಡ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಅಭಿನಯ, ಅಭ್ಯಾಸ, ತರಬೇತಿ, ನಡೆಸಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಮೂಲಕ ನಾಟಕ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು; ಸರಿಸುಮಾರು ನೂರು ಶಾಲೆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿದೆ. ಈ ತಂಡದಲ್ಲಿ ನುರಿತ ಕಲಾವಿದರಾದ ಮೌನೇಶ ವಿಶ್ವಕರ್ಮ, ಎಂ.ಎಸ್.

ಪ್ರಕಾಶ, ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ, ಭವಾನಿ ಮೊದಲಾದವರು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪುತ್ತೂರಿನ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪ್ರೌಢಸಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ 'ನಿರತ ನಿರಂತ' ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಶಾಲೆಯು ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ 'ಕೆರೆಗೆ ಹಾರ' 'ಮಳೆಹಕ್ಕಿ' ಹಾರ್ನ್‌ಬಿಲ್, ಇ=ಐನಸ್ಟೈನ್, 'ಮಳೆಹಕ್ಕಿ ಹಾರ್ನ್ ಬಿಲ್' ನಾಟಕಗಳು ಹಲವೆಡೆ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿವೆ.

ಐ.ಕೆ. ಬೋಳುವಾರು ನಾಟಕಕಾರರೂ ನಿರ್ದೇಶಕರೂ ಆಗಿದ್ದು ೧೯೮೨ರಿಂದ ಮೂಡುಬಿದಿರೆ ಚದುರಂಗ ತಂಡಕ್ಕೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪ್ರಭು ಅವರ ಕತ್ತಲೆ ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ವಿಟ್ಲ, ಕಲ್ಲಡ್ಕ, ಸುರತ್ಕಲ್, ಸಂಪಾಜೆ, ಸುಬ್ರಮಣ್ಯ, ಕೂರಾಡಿ, ಉಪ್ಪಿನಂಗಡಿ, ಕಾಸರಗೋಡು, ತುಮುರಿ ಸೇರಿದಂತೆ ನಾಡಿನ ಹಲವೆಡೆ ಕೈಗೊಂಡ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಪ್ರಯೋಗಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು. ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಇವರು ನಾಟಕ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಸ್ಥಳಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳ ಆವರಣಗಳು. ನಾಡಿನ ಪ್ರಮುಖ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳನ್ನಲ್ಲದೇ ಸ್ವತಃ ತಾವೂ ನಾಟಕ ರಚಿಸಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಗತಿಪರ ಮನೋಧರ್ಮದ ಐಕೆ, ವೈಚಾರಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಕಟ್ಟುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ತುಡಿತದೊಂದಿಗೆ ರಂಗಶಿಬಿರ, ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣ, ನಾಟಕೋತ್ಸವವೆಂದು ಸುತ್ತುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ ಇವರು ಕಟ್ಟಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆ 'ನಿರತ-ನಿರಂತ'.

ತುಮುರಿಯ ಕಿನ್ನರ ಮೇಳ

ಸಮುದಾಯ-ಶಿಕ್ಷಣ-ರಂಗಭೂಮಿಯ ಆಶಯದೊಂದಿಗೆ ೧೯೯೦ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ತುಮುರಿಯ ಕಿನ್ನರ ಮೇಳವು ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ಕೆ.ಜಿ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಂತೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ತಿರುಗಾಟ ತಂಡವಾಗಿ ನಾಡಿನೆಲ್ಲೆಡೆ ಸಂಚರಿಸಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದೆ. ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ "ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಾಟಕಶಾಲೆಯ ಟೈ (TIE-Theatre In Education) ಕಂಪನಿ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ದೇಶದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ಮೀಸಲಾದ ನಾಟಕ ತಂಡಗಳು ಆರಂಭಗೊಂಡಿದ್ದು ಸರಿಸುಮಾರು ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ." (ಕೆ.ಜಿ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿ, ಶಬ್ದಗುಣ:ಅರೆವಾರ್ಷಿಕ ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ.ವಸಂತ ಬನ್ನಾಡಿ, ಜನೆವರಿ-ಜೂನ ೨೦೦೯, ಪುಟ-೭೦) ಮಕ್ಕಳು ನಾಟಕ ಕಲಿತು ಬಹುಕಾಲ ಎಲ್ಲೆಡೆ ನಾಟಕ ಸಂಚಾರ ನಡೆಸುವದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ದೊಡ್ಡವರ ತಂಡ 'ಕಿನ್ನರ ಮೇಳ' ಕಟ್ಟಿ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರು ಪ್ರತೀವರ್ಷ ತುಮರಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು ನೆರವಾಗುವಂತೆ ಯುವಕರಿಗೆ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತೀವರ್ಷ ಈ ತಂಡ ಎರಡು ಹೊಸ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಕಲಿತು ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಶಾಲಾ ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ಸಂಚರಿಸಿ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಹಿರಿಯ ರಂಗತಜ್ಞರನೇಕರು ಈ ತಂಡಕ್ಕೆ ನಾಟಕ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹಗಲು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ, ಅದೂ ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವುದೆಂದರೆ, ಹಲವು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಪ್ರೊಮೈಸ್ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಿನ್ನರ ಮೇಳ ತಂಡ ಹಗಲು ಹೊತ್ತು ಹಾಗೂ ರಾತ್ರಿ ಎರಡೂ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೂ ಒಗ್ಗಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ರಂಗವಿನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರಭಾವೀ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಜನಪ್ರೀಯ ತಂಡವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಕಿನ್ನರ ಮೇಳದ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಹಿಂದೆ ನಿರ್ದೇಶಕ ಕೆ.ಜಿ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರ ಗಟ್ಟಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಇದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಕಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ರಂಗ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅರಿವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ರಂಗಶಿಬಿರ ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.ನಾಟಕ ರಚನಾ ತರಬೇತಿ, ಅಭಿನಯ ತರಬೇತಿ, ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಸಮಾವೇಶಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದೆ.

ಇಕ್ಬಾಲರ 'ಚಿಣ್ಣ-ಬಣ್ಣ'

೧೯೮೮ರಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವರಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕದ ಕನಸಿನೊಂದಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ 'ಚಿಣ್ಣ ಬಣ್ಣ' ಇಕ್ಬಾಲ್ ಅಹಮದ್‌ರ ಕನಸಿನ ತಂಡ. ಹಲವೆಡೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಶಿಬಿರ ಸಂಘಟಿಸಿ ಹಲವು ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದೆಯಲ್ಲದೇ ರಂಗ ಯಾತ್ರೆ ಕೈಗೊಂಡು ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೂ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ೮೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿದೆ." (ಡಾ.ವಿಜಯಾ, ಆಡುತ ಹಾಡುತ ನಲಿಯುತ ಬಾ. ಮಕ್ಕಳ ಬೆನಕ ೨೫, ಪುಟ-೫೨) ಇವರೊಂದಿಗೆ ತಿರುಗಾಟದ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತು ಸಾಗಿದವರಲ್ಲಿ ನಟರಾಜ ಹೊನ್ನವಳ್ಳಿ, ಎಸ್.ಆರ್. ರಾಮಕೃಷ್ಣ, ಕೇಶವಮೂರ್ತಿ ಮೊದಲಾದವರು ಇದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕದ ವಸ್ತುವಿನ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಹೊಂದಿದ್ದ ಚಿಣ್ಣ-ಬಣ್ಣ ತಂಡವು, ಪೋಲಿ ಕಿಟ್ಟಿ, ಮ್ಯಾಕ್ ಬೆತ್, ಅನಿಮಲ್ ಫಾರ್ಮ್, ಜಂಗಲ್ ಬುಕ್, ಗಿಡ್ಡು ಟೈಲರ್ ಚಡ್ಡಿ ಸ್ಪೇಷಲಿಸ್ಟ್, ನೀಲಿ ಕುದುರೆ, ನಾಯಿ ತಿಪ್ಪ ಮೊದಲಾದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದೆ. ಈ ತಂಡದ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕದ ವಸ್ತುವಿನ ಕುರಿತಾದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನೇ

ಬದಲಿಸಿದವು. ದೊಡ್ಡವರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಪೂರ್ಣಪ್ರಮಾಣದ ರಂಗ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದೆವೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆ ಚಿಣ್ಣ-ಬಣ್ಣ ತಂಡದ್ದಾಗಿದೆ.

'ಶ್ರೀರಂಗರಂಗ'ದ ರಂಗಯ್ಯ

ಕಳೆದ ೨೫ ವರ್ಷಗಳಿಂದ 'ಶ್ರೀರಂಗರಂಗ' ಹವ್ಯಾಸಿ ಕಲಾ ಸಂಘದ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿರುವ ಎಚ್.ಎಂ. ರಂಗಯ್ಯ ತುಮಕೂರನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಶಿಬಿರ, ನಾಟಕೋತ್ಸವ ಸಂಘಟಿಸುತ್ತ, ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ತಂಡಗಳನ್ನು, ನಿರ್ದೇಶಕರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಧಾರವಾಡ, ಬಿಜಾಪೂರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಮಂಡ್ಯ, ಉಡುಪಿ, ಹಾಸನ, ಮೈಸೂರ, ಹೊನ್ನಾವರ, ಹೆಚ್. ಬಿ. ಹಳ್ಳಿ, ಕಾರವಾರ, ಬೆಂಗಳೂರ ಹೀಗೆ ನಾಡಿನ ಹಲವೆಡೆಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಾತಂಡಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿವೆ:

ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಏಳೆಂಟು ತಂಡಗಳಿಂದ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡು ಉತ್ತಮ ತಂಡ, ಉತ್ತಮ ನಿರ್ದೇಶಕ, ಉತ್ತಮ ನಟ-ನಟಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳ ಹೊಸ ನಾಟಕಗಳು ಮೂಡಿ ಬಂದಿವೆ. ಸಂಘಟನಾ ಚತುರರಾಗಿರುವ ರಂಗಯ್ಯ ಸಮುದಾಯದ ನೆರವಿನಲ್ಲಿ ಈ ನಾಟಕೋತ್ಸವ ಸಂಘಟಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಸ್ಪರ್ಧೆಯಾಗದೇ ಉತ್ಸವವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೆಸರಾಂತ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ, ಏಕೆ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ ಎಂದರೆ, ರಂಗಯ್ಯ ನೀಡುವ ಉತ್ತರ, "ನಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಉತ್ಸವವೇ ಆಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕೇವಲ ಉತ್ಸವವಾದರೆ ನಾವೇ ತಂಡಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಸೂಕ್ತ ಸಂಭಾವನೆ ನೀಡಿ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಷ್ಟಾಗಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಹಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಷ್ಟೊಂದು ಸಂಭಾವಣೆ ತೆತ್ತು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯ, ಮೇಲಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಇಲ್ಲದ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾಂತ ತಂಡಗಳು ಭಾಗವಹಿಸುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು ಹೊಸಬರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಹೊಸ ನಿರ್ದೇಶಕರು ತಮ್ಮೆಲ್ಲ ಪರಿಶ್ರಮ ಹಾಕಿ ನಾಟಕ ತಯಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತಮ ನಟ-ನಿರ್ದೇಶಕ ಗುರುತಿಸುವುದರಿಂದ ಅವರ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ, ನೂತನ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ಸಿಕ್ಕಂತಾಗುತ್ತದೆ." ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಕಳೆದ ೨೫ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಾಡಿನ ಬೇರೆಬೇರೆ ತಂಡಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನ ನಾಟಕೋತ್ಸವ ಸಂಘಟಿಸುವುದೆಂದರೆ ಸುಲಭವೇನೂ ಅಲ್ಲ. ರಂಗಯ್ಯ ತಮ್ಮ ಸಂಘಟನೆ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀರಂಗರಂಗದ ಮೂಲಕ ಸುಲಭವಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಾಟಕ ಶಾಲೆ

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಾಟಕ ಶಾಲೆಯ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕೇದ್ರವು ಕಳೆದ ಒಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಪ್ರತೀವರ್ಷ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕೋತ್ಸವ ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಪ್ರಾರಂಭದ ಮೂರುವರ್ಷ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದಿದೆ. ನಂತರ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಬೇಸಿಗೆಕಾಲ ಮುಗಿದು ಮಳೆಗಾಲ ಆರಂಭವಾಗುವ ಸಂಧಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಕಡೆ 'ಮಳೆಬಿಲ್ಲು' ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕೋತ್ಸವವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿದೆ. ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡ ಆಯ್ದ ನಾಟಕಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಬೆಂಗಳೂರು ಉಡುಪಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಧಾರವಾಡ ಮೊದಲಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ನಾಟಕೋತ್ಸವ ನಡೆದಿದ್ದು ಮೂವತ್ತೈದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿವೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಈ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕೇಂದ್ರವು ಕರ್ನಾಟಕವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ, ಕೇರಳ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಆಂದ್ರ ಪ್ರದೇಶ್, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಹಾಗೂ ಅಂಡಮಾನ್ ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದೆ.

ಈ ನಾಟಕೋತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಬಿ. ವಿ. ಕಾರಂತ, ಪ್ರೇಮಾ ಕಾರಂತ, ಎ. ಎಸ್ ಮೂರ್ತಿ, ಜೀವನ್‌ರಾಂ ಸುಳ್ಯ, ಕೆ.ಜಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಇಕ್ಬಾಲ್‌ಅಹಮ್ಮದ್, ಮಂಡ್ಯ ರಮೇಶ್, ಎನ್. ಮಂಗಳಾ, ಎಚ್. ಜನಾರ್ಧನ್, ವೆಂಕಟರಮಣ ಐತಾಳ್, ಮೂರ್ತಿ ದೇರಾಜೆ, ಎಸ್. ವಿ. ಸುಷ್ಮಾ, ಮಾಲತೇಶ್ ಬಡಿಗೇರ್, ವಸಂತ ಬನ್ನಾಡಿ, ಗೌರಿ ದತ್ತು, ಶ್ರೀಧರ ಹಂದೆ, ಐ.ಕೆ.ಬೋಳುವಾರು, ಡಾ.ಶ್ರೀಪಾದ ಭಟ್, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಿ ಹಿರೇಮಠ ಮೊದಲಾದ ನಿರ್ದೇಶಕರ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿವೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಬಿಂಬದಿಂದ ಎಸ್.ವಿ. ಸುಷ್ಮಾ ನಿರ್ದೇಶನದ ಡಾ.ಎಸ್.ವಿ.ಕಶ್ಯಪ್ ಅವರ ಶುದ್ಧಗೆ, ಬಿರುದನ್ನರಸಿ, ಕಲಿ, ಚಿಟ್ಟೆ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಡಾಟ್‌ಕಾಂ, ಎ.ಎಸ್. ಮೂರ್ತಿ ನಿರ್ದೇಶನದ ಆ ಮನಿ, ರತ್ನಹಾರ, ಮೂರ್ತಿ ದೇರಾಜೆ ನಿರ್ದೇಶನದ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ನನ್ನ ಗೋಪಾಲ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳಾಚೆ, ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಅಜ್ಜ ಬಂದಾ ನೋಡು, ಬಾ ಕೃಷ್ಣ ಒಮ್ಮೆ ಕೊಳಲನೂದು, ಒಂದು ಉಪಕಾರಿಯ ಕತೆ, ಮಾಲತೇಶ ಬಡಿಗೇರ್ ನಿರ್ದೇಶನದ ಕಂಬಾರರ ಪುಷ್ಪರಾಣಿ, ಮೋಗ್ಲಿ, ಇಕ್ಬಾಲ್ ಅಹಮದ್ ನಿರ್ದೇಶನದ ಟಿ.ಪಿ.ಕೈಲಾಸಂ ಅವರ ಪೋಲಿ ಕಿಟ್ಟಿ, ಕೆ.ಜಿ.ಕೆ. ನಿರ್ದೇಶನದ ಗೆದ್ದಲು ಪಂಡಿತರು, ಮೊದಲಾದ ನಾಟಕಗಳು ಉತ್ತಮ ಪ್ರಯೋಗಗಳಾಗಿವೆ.

ಜೀವನರಾಂ ಸುಳ್ಯ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಯದ ರಂಗಮನೆ ತಂಡ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ ಲೇಖಕಿ ವೈದೇಹಿಯವರ ನಾಟಕ 'ಧಾಣಾಡಂಗುರ' ನಾಟಕವು, ಮ್ಯಾಜಿಕ್ ತಂತ್ರ

ಅಳವಡಿಸಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಂಜನೆ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ. ಇದೇ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಸಿ.ಎಸ್.ಲೇವಿಸ್ ಹಾಗೂ ಕೆ.ಜಿ.ಕೆ. ರಚಿಸಿದ ಮಕ್ಕಳ 'ಮಾಯಾಲೋಕ'ವೂ ತುಂಬಾ ಯಶಸ್ವಿ ನಾಟಕ. ಮೈಸೂರಿನ 'ನಟನಾ' ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮಂಡ್ಯ ರಮೇಶ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಕೋಟಿಗಾನಹಳ್ಳಿ ರಾಮಯ್ಯ ಅವರ ನಾಟಕ 'ನಾಯಿ ತಿಪ್ಪ' ಹಾಗೂ ಈ ನಾಟಕದ ಮುಂದುವರೆದ ಭಾಗದಂತೆಯೇ ಇರುವ 'ರತ್ನಪಕ್ಷಿ' ನಾಟಕಗಳು, ಗ್ರಾಮ್ಯ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಆಡುಮಾತಿನ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು, ಮಕ್ಕಳ ಲವಲವಿಕೆಯ ಅಭಿನಯ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ನಗಿಸುತ್ತಲೇ ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚುತ್ತವೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಾಟಕ ಶಾಲೆ ನವದೆಹಲಿಯ ನಿರ್ದೇಶರಾಗಿದ್ದ ಮೋಹನ್ ಮಹರ್ಷಿಯವರು ರಚಿಸಿದ ಅಪರೂಪದ ವಿಜ್ಞಾನ ನಾಟಕ 'ಇ=ಐನ್‌ಸ್ಟೈನ್'ನನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿ ಪುತ್ತೂರಿನ 'ನಿರತ ನಿರಂತ' ತಂಡಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ರಂಗಕ್ಕೆ ತಂದವರು ಐ. ಕೆ. ಬೋಳುವಾರು. ಇಂಥ ಹಲವು ಪ್ರಮುಖ ನಾಟಕಗಳು ಮಳೆಬಿಲ್ಲು ನಾಟಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡುದಲ್ಲದೇ ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಾಟಕ ಶಾಲೆ ದೆಹಲಿ ಸಂಘಟಿಸುವ ನಾಟಕೋತ್ಸವಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾಗಿ ಹೊಸ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿವೆ.

ಹನುಮಂತನಗರ-ವಿಜಯನಗರ ಬಿಂಬ

ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ನಡೆವವರು ಹಲವರಾದರೆ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ನಡೆವವರು ಕೆಲವರು. ಇವರ ಮನೆ-ಮನ ಎಲ್ಲವೂ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗೇ ಮೀಸಲು. ರಂಗಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ರಂಗ ಕೃಷಿಕರಿವರು. ಇಂತವರಲ್ಲಿ ರಂಗಕರ್ಮಿ ಎ. ಎಸ್. ಮೂರ್ತಿಯವರು ಹಾಗೂ ಇವರ ಮಕ್ಕಳಾದ ಶೋಭಾ ವೆಂಕಟೇಶ್, ಎ. ಎಂ. ಪ್ರಕಾಶ ಅವರು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಕಲೆಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನ ಎಂಬ ಧ್ಯೇಯವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಎ. ಎಂ. ಪ್ರಕಾಶ 'ಹನುಮಂತ ನಗರ ಬಿಂಬ' ಕಟ್ಟಿದರೆ, ಶೋಭಾ ವೆಂಕಟೇಶ್ 'ವಿಜಯನಗರ ಬಿಂಬ' ಕಟ್ಟಿದರು. ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನ ಬಡಾವಣೆಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತ ಪೋಷಕರ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಪಡೆದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿವೆ. ವಿಜಯ ನಗರ ಬಿಂಬದ ಶೋಭಾ ವೆಂಕಟೇಶ್ ದಂಪತಿಗಳು ಬಡಾವಣೆಯ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಶನಿವಾರದ ರಂಗಶಾಲೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದ ಮೊದಲು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ನಡೆಸಿ ಈಗ ಮಹಡಿಯನ್ನೇ ಸರಳಾಂಗಣವೆಂಬ ಪುಟ್ಟ ರಂಗ ಮಂದಿರವಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಿಸಿ ತರಗತಿ ತರಬೇತಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ 'ಕಿರಿಯರ ಕಟಕಟೆ' ಎಂಬ ಮಿನಿ ಕೋರ್ಟ್ ಮಾಧರಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಅತ್ಯಂತ ಯಶಸ್ವಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ವೆನಿಸಿದೆ.

'ಹನುಮಂತನಗರ ಬಿಂಬ'.ಸಂಚಾಲಕರಾಗಿ ವನಮಾಲಾ ಪ್ರಕಾಶ ದಂಪತಿಗಳು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ನೂರಾರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರನ್ನಾಗಿಸಲು ಹಲವು ರಂಗ ತಜ್ಞರ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. 'ಭೂಮಿಕಾ,' 'ಪುಟ್ಟಿ', 'ಕತೆಯೊಳಗಿನ ಕಥೆ,' 'ಬೆಳಕು' ಮೊದಲಾದುವು ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಪ್ರಮುಖ ನಾಟಕಗಳಾಗಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ, ವಿಜಯ ನಗರ ಬಿಂಬದ ಯಶಸ್ವಿ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳು, ಹೋರಾಟದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ, ಹೀಗೂ ಆಗಬಹುದು, ಯಾರಿವನು, ಚಿಟ್ಟಿ, ದಶಾವತಾರ, ಗೋವಿನ ಹಾಡು, ಕಾಡೊಡಲ ಹಾಡು ಮೊದಲಾದವು.

ಕೋಟೆ ಅನಂತ್‌ರವರ ಚಿಲಿಪಿಲಿ

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಚುರುಕುಗೊಳಿಸಲೆಂದೇ ೧೯೯೨ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಚಿಲಿಪಿಲಿ ತಂಡದ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಜಿ. ಬಿ. ಅನಂತ್ ಕೋಟೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ರಂಗ ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರ, ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಚಾರದಂತಹ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಂಡ ತಂಡವು ಎಲ್ಲ ಹಂತದಲ್ಲೂ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ರೂಪಿಸುವ ಆಶಯದೊಂದಿಗೆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಬೀದಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನೂ ಆಡಿಸಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳು ಎಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ತೀರಾ ಅಲ್ಪ ಕಾಲಾವಧಿಯ ನಾಟಕಗಳಾಗಿರದೇ ಪೂರ್ಣಾವಧಿ ನಾಟಕಗಳಾಗಿರಬೇಕೆಂಬು ತಂಡದ ಆಶಯವಾಗಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳ ಆಸಕ್ತಿ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಸಂಗೀತ ಸಂಯೋಜನೆ ಮಾಡುವುದು, ನಾಟಕ ನಿರ್ಮಾಣದ ಪ್ರತಿ ಹಂತದಲ್ಲೂ ಮಕ್ಕಳ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಗೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯತೆ ನೀಡಿ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಲಿಸುತ್ತಲೇ ಅವರಿಂದಲೇ ರಂಗವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಈ ತಂಡದ ನಾಟಕಗಳಾದ ತುಕ್ಕೋಜಿ ಬುಕ್ಕೋಜಿ, ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡು, ತಂಪು ಗಾಳಿ, ಪುಷ್ಪ ಮಾಲೆ, ಮಾಯದ ಮಾಟಗಾತಿ, ಎತ್ತಿಗೆ ನ್ಯಾಯ, ಬೆಂಕಿಯ ರುಮಾಲು, ಸುದ್ದಿ ಸರಪಳಿ ಮೊದಲಾದವು ಜನಪ್ರೀಯಗೊಂಡಿವೆ.

ಸಮುದಾಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಘಟನೆ

ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸ ಹೊಂದಿರುವ ಸಮುದಾಯವು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಲೋಕಕಂಡ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಘಟನೆ, ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಮನಸ್ಸುಗಳು ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಕೂಡಿ ಈ ಸಂಘಟನೆಯಡಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಕಾಳಜಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಬೇಸಿಗ ರಂಗಶಿಬಿರ ಸಂಘಟಿಸುವ

ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸುವ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಭಿರುಚಿ ಹಾಗೂ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ರಾಯಚೂರು, ಗುಲ್ಬರ್ಗ, ಕೆ.ಜಿ.ಎಫ್. ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರು ಘಟಕಗಳು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿವೆ. ಮಾಲತೇಶ ಬಡಿಗೇರ, ಇಕ್ಬಾಲ್ ಅಹಮ್ಮದ್, ಕೃಷ್ಣಕುಮಾರ ಯಾದವ, ಸುಧಾ ಜೋಶಿ, ನರೇಶ ಮಿತ್ರಾ ಮಿಶ್ರಾ, ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಭಟ್, ಶಂಕ್ರಯ್ಯ ಘಂಟಿ, ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್ ಎಲಿಗಾರ. ಬಿ. ಪರಶುರಾಮ್. ತಾಯಣ್ಣ ಯರಿಗೇರ, ಮಂಗಳಾ ರಾಮಕೃಷ್ಣ. ಹಿರಿಯರಾದ ವಿ. ರಾಮಮೂರ್ತಿ, ಸಿ.ಜಿ.ಕೆ, ಎಚ್. ವಿ. ವೇಣುಗೋಪಾಲ, ಎ. ಎಸ್. ಮೂರ್ತಿ, ಬಿ..ವಿ. ರಾಜಾರಾಮ್, ಎಸ್.ಕೆ. ಮಾಧವರಾವ್ ಮೊದಲಾದವರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ರಂಗಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಆದಿಮ–ಚೌಕಿ

'ಆದಿಮ' ಕೋಟಿಗಾನಹಳ್ಳಿ ರಾಮಯ್ಯನವರ ಕನಸಿನ ನೆಲೆ. ಈ ಜೀವತಾಣ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲೇ ರಾಮಯ್ಯನವರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರ ಚೌಕಿ. ಇವೆರಡರ ಮೂಲಕ ರಾಮಯ್ಯನವರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ದೇಸಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ದೇಸಿ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪತ್ತು ಎಳೆಯ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕೆಂದು ಪ್ರತಿವರ್ಷ 'ಚುಕ್ಕಿಮೇಳ' ಮಕ್ಕಳ ಬೇಸಿಗೆ ರಂಗ ಶಿಬಿರ ಸಂಘಟಿಸುತ್ತ, ಮಕ್ಕಳ ಕಲಾ ಕೌಶಲ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಭಾ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ವೇದಿಕೆ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಕಾಲದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಸ್ಪಂದನೆಯಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆದಿಮ ಮತ್ತು ಚೌಕಿ ತುಂಬಾ ಕ್ರೀಯಾಶೀಲವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಜಾತಿ, ಮತ, ವರ್ಗ, ಅಂತಸ್ತುಗಳಾಚೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲೂ ಜೈವಿಕ ವರವಾಗಿರುವ, ಸೃಜನಶೀಲ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿ ಮನೋವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಪೂರಕ ವಾತಾವರಣ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ 'ಆದಿಮ ಚೌಕಿ,' ಪ್ರತಿ ವರ್ಷದ ರಂಗ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು, ನಾಲ್ಕು ಹೊಸ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಿ.ಎಸ್.ಎಸ್.ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಹಾ.ಮ. ರಾಮಚಂದ್ರ ಮೊದಲಾದವರು ಮಕ್ಕಳ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಹೊಸಪೇಟೆಯ ಭಾವೈಕ್ಯತಾ ವೇದಿಕೆ

ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿರುವ ಸುಪ್ತ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಗುತರುತಿಸಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಸೃಜನಶೀಲವಾಗಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಶಾಲೆಗಳತ್ತ ಕೊಂಡೊಯ್ದ 'ಭಾವೈಕ್ಯತಾ ವೇದಿಕೆ' ಪಿ.ಕೆ. ಅಬ್ದುಲ್ಲಾ

ಕಟ್ಟಿದ ಸಂಸ್ಥೆ. ಕೊಳಗೇರಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ, ಬಡ ಹಾಗೂ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ರಂಗಶೀಬಿರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಬಂದಿರುವ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ, ಹಿರಿಯ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ಪ್ರಸನ್ನ, ಖ್ಯಾತ ರಂಗ ಕರ್ಮಿ ಇಕ್ಬಾಲ್ ಅಹ್ಮದ್, ಬಂಗಾಳದ ಖ್ಯಾತ ಮೈಮ್ ಕಲಾವಿದ ರೆನೆನ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಅವರನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ ಹಲವಾರು ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರನ್ನು ತನ್ನತ್ತ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡಿದೆ.

ಟಿ.ಬಿ.ಡ್ಯಾಂ ಕಲಾ ಸಂಘ

ರಾಜು ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರ ರಂಗಾಸಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿರುಚಿಯಿಂದಾಗಿ ಕೈಲಾಸಂ ಹಾಗೂ ಬೀಚಿಯವರ ಬಗೆಗೆ ಹಾಸ್ಯೋತ್ಸವ ಸಾಹಿತ್ಯೋತ್ಸವ ಸಂಘಟಿಸುತ್ತ ಬೆಳೆದ ಸಂಸ್ಥೆ ಈ 'ಟಿ.ಬಿ.ಡ್ಯಾಂ ಕಲಾ ಸಂಘ.' ಕಳೆದ ಒಂದೂವರೆ ದಶಕದಿಂದ 'ಚಿನಾರ' (ಚಿನ್ನರ ನಾಟಕ ರಂಗ) ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕೋತ್ಸವ ಸಂಘಟಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಹೊಸಪೇಟೆಯ ಸುತ್ತ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ರಂಗಾಸಕ್ತಿ ಮೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಧನಂಜಯ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಪ್ರಕಾಶ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ, ಪಾಂಡುರಂಗರಾವ್ ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಹೆಸರಾಂತ ಹಾಗೂ ಯುವ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರು ನಾಟಕ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೈಲಾಸಂ, ಕುವೆಂಪು, ಎನ್.ಎಸ್. ವೆಂಕಟರಾಂ, ಇಟಗಿ ಈರಣ್ಣ, ಬಿ.ಟಿ. ದೇಸಾಯಿ ಮೊದಲಾದವರ ನಾಟಕಗಳು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿವೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸಿ, ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ತಂಡಗಳಿಂದ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿರುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಕೆಲವು ಸಲ ನುರಿತ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಶಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸಿ, ನಾಟಕ ಕಲಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ 'ಚಿನಾರ'ದಲ್ಲಿ ಬದರಿಯವರ ಕಾರ್ಯವೂ ಶ್ಲಾಘನೀಯ.

'ನಟನ'ದ ಮಂಡ್ಯ ರಮೇಶ

'ನಟನ' ಮೈಸೂರನಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಶಾಲೆ. ಮಂಡ್ಯ ರಮೇಶ ಈ ನಾಟಕ ಶಾಲೆಯ ರೂವಾರಿ. ಸಂಗೀತ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ನೃತ್ಯ, ಅಭಿನಯ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿ ಬೆಳಸಿ ಉತ್ತಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿ ವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯ ಧ್ಯೇಯ. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ, ಯುವಕರಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಂಸ್ಥೆ. ರಂಗ ಶಿಬಿರ, ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನ, ರಂಗಸಂವಾದ ಸಂಘಟಿಸಿದೆ.

ನಟನ, ಈಗಾಗಲೇ ಹದಿನಾರಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕಿ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ಹಲವು ನಾಟಕಗಳು ನಾಡಿನ ಹಲವೆಡೆ ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ದೆಹಲಿ, ಬಾಂಬೆ ಸೇರಿದಂತೆ ದೇಶದ ಬೇರಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿವೆ. ಮಂಡ್ಯ ರಮೇಶ ನಿರ್ದೇಶನದ ಶೆಕ್ಸಪಿಯರ್ ಮಿಡ್ ಸಮರ್ ನೈಟ್ ಆಧಾರಿತ 'ತುಂಟ ರಾಬಿನ್', ಕಂಬಾರರ 'ಆಲಿಬಾಬಾ...,' ಕೆ.ರಾಮಯ್ಯನವರ 'ನಾಯಿ ತಿಪ್ಪ' ಹಾಗೂ 'ರತ್ನ ಪಕ್ಸಿ,' ದುಂಡಿರಾಜರ 'ಅಜ್ಜಿಕತೆ', ಎಮ್.ಎಸ್.ಉಮೇಶ ನಿರ್ದೇಶನದ 'ಎಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮವರೇ', ಶೃಂಗೇರಿ ಮುರುಳಿ ದೇಶನದ ಕುವೆಂಪು ಅವರ 'ಕಿಂದರಜೋಗಿ', ಬಿ.ವಿ ನಾರಾಯಣ ಸ್ವಾಮಿಯವರ 'ಗೋವಿನ ಹಾಡು,' ಸತೀಶ್ ಬ್ಯಾಕಡಿ ನಿರ್ದೇಶನದ ಅಪೂರ್ವ, ನೀಲಿ ಕುದುರೆ, ಪೂರ್ಣಿಮಾ ನಿನಾಸಂ ನಿರ್ದೇಶನದ ವೈದೇಹಿಯವರ ನಾಯಿಮರಿ, ಸತೀಶರವರ ಮಣ್ಣಿನ ಮನೆ, ಶಕುಂತಲಾ ನಿರ್ದೇಶನದ ವೈದೇಹಿಯವರ ಸೂರ್ಯ ಬಂದ, ಮಂಜುನಾಥ ಕಚಕಿ ನಿರ್ದೇಶನದ ವೈದೇಹಿಯವರ ಗೊಂಬೆ ರಾವಣ ಮೊದಲಾದ ನಾಟಕಗಳು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿವೆ.

ಮಂಡ್ಯ ರಮೇಶ ಒಬ್ಬ ಕನಸುಗಾರ. ಅಷ್ಟೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂವೇದನೆಯುಳ್ಳ ನಟ ಕೂಡ. ಸಿನೆಮಾ, ಕಿರುತೆರೆ, ರಂಗಭೂಮಿಯ ನಟನಾಗಿ, ರಂಗನಿರ್ದೇಶಕನಾಗಿ, ಸಂಘಟಕನಾಗಿ ನಿರಂತರ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ವ್ಯಕ್ತಿ. "ರಂಗಾಯಣದಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಂಡ 'ಮೂಕನ ಮಕ್ಕಳು' ನಾಟಕದ ಪುಟ್ಟ ಹುಡುಗನ ನಟನೆಯಂತೂ ನೆನಪಿನಿಂದ ಹೋಗದು" ಎನ್ನುವ ವೈದೇಹಿಯವರ ಮಾತಿನಂತೆ, (ಮಂಡ್ಯ ರಮೇಶ, ರಂಗವಲ್ಲಿ, ಶುಬನುಡಿ ಪುಟ–V) ರಮೇಶ ಅಪರೂಪದ ನಟ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ತಾವು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿರುವ ನೈಜ ನಟನಾ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ತಿದ್ದಿ ತೀಡಿ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಪಾತ್ರ ನಿರ್ಮಿಸಿ; ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಂದಿರುತ್ತಾರೆ.

ಮಕ್ಕಳು ಪಾತ್ರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಮಾಡಬಾರದು ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು ಎನ್ನುವ ರಮೇಶ "ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವ ರಂಗನರ್ದೇಶಕರು ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದ ನೆನಪಿನೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಒಡನಾಟದಲ್ಲಿದ್ದು ಅವರ ವರ್ತನೆಯನ್ನರಿಯಬೇಕು: ನಾನು ಮಾಡಿದ್ದೇ ಸರಿ ಎಂದುಕೊಳ್ಳದೇ ಅಭ್ಯಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯವರ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಹವ್ಯಾಸ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. (ಮಂಡ್ಯ ರಮೇಶ ಸಂದರ್ಶನ ದಿ: ೧೯.೧.೨೦೧೧) ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆ ಮಕ್ಕಳ ಹುಟ್ಟು ಗುಣವಾದ್ದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನರ್ವಹಿಸುವವರು ಪ್ರಯೋಗಶೀಲರಾಗದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ? ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಗುಣಧರ್ಮವೂ ಕೂಡ ಆಗಬೇಕು.

ಕಾಡಶೆಟ್ಟಿ ಹಳ್ಳಿಯ 'ಮಕ್ಕಳ ಮನೆ'

ತನ್ನ ಊರು ಕಾಡಶೆಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವರ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಪೋಷಿಸುವ; ಅವರ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿಗೊಳಿಸುವ; ಕೋಮಲ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಕಂಪು ಬೀರುವಂತೆ ಮಾಡುವ; ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ; ಗ್ರಾಮೀಣ ಮತ್ತು ನಗರದ ಮಕ್ಕಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಕಟ್ಟಿದ ರಂಗ ಮನೆ 'ಮಕ್ಕಳ ಮನೆ'. ಬಿ.ಇ. ಓದಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಬೇಸಾಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಸತೀಶ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಬಗೆಗೆ ತಮಗಿರುವ ಕನಸನ್ನು ನನಸಾಗಿಸಲು ತನ್ನ ಗ್ರಾಮದ ಶಾಲೆಗ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿ ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕನಸನ್ನು ನನಸಾಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಶಾಲೆಯಿಂದ ಸರಿಯಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಕಾಣದೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸಲು ಮಕ್ಕಳ ಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಪಟ್ಟಣದ ಮಕ್ಕಳು ಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದು ಹಳ್ಳಿಯ ಅನುಭವ ಪಡೆಯಬೇಕು. ಹಳ್ಳಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ಯೋಗ, ಕಲೆ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ತನ್ನದಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಪಟ್ಟಣದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬುದು ಸತೀಶ ಅವರ ಸದಾಶಯ. ಈ ಆಶೆ ಕೈಗೂಡುವುದು ರಂಗಭೂಮಿ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದು ಬಲವಾಗಿ ನಂಬಿರುವ ಸತೀಶ, ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾವಿರ ಜನ ಕುಳಿತು ವೀಕ್ಷಿಸಬಹುದಾದ ೪೫ x ೩೦ ಅಳತೆಯ ರಂಗಸ್ಥಳ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನೂರೈವತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಸಭಾಂಗಣ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ಹಬ್ಬ, ಗ್ರಾಮೀಣ ರಂಗೋತ್ರವ, ಚಿಣ್ಣರ ಮೇಳ, ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಸತೀಶ ಇವರು ಹೆಸರಾಂತ ನಾಟಕ ತಂಡಗಳಿಂದ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ರೀಡಾ ಶಾಲೆಯ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಸಕೃತಿಕ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಸುವ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಧಾರವಾಡದ ಗೊಂಬೆ ಮನೆ

ಧಾರವಾಡದ ಗೊಂಬೆ ಮನೆ ಕಳೆದ ೧೫ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕಲೆಯ ಬಳಕೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಹಲವು ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದೆ. ಮಕ್ಕಳಗಾಗಿ ಬೇಸಿಗೆ ರಂಗ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಐಎಫ್ಎ, ಡಯಟ್, ಕುರ್ತಕೋಟಿ ಮೆಮೋರಿಯಲ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಓಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ, ಯುವಕರಿಗಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದೆ. ಆರ್ಥಿಕ ತೊಂದರೆಯಿಂದ ಅರ್ಧದಲ್ಲಿಯೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟು ಒಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ

ಸೇರುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿಂದ ಶಾಲೆ ಬಿಟ್ಟ ನೂರಾರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರತಿಭೆ-ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದ್ದೀಪನಗೊಳಿಸಿ, ಸ್ವಯಂ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಬದುಕಲು, ಸಮಾಜಮುಖಿಯಾಗಿರಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವಂತಹ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದೆ.

ಹಂಸಲೇಖಾ ಅವರ 'ದೇಸಿ' ಕಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ

ಆದಿವಾಸಿಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಸಕ್ತ ಅನಾಥ, ದಲಿತ-ಹಿಂದುಳಿದ ಬಾಲಕ ಬಾಲಕಿಯರನ್ನು ದತ್ತು ಪಡೆದಂತೆ ಒಂದೆಡೆ ಕಲೆಹಾಕಿ ಇವರಿಗೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಜೊತೆಗೆ ನಾಡಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವ ಸಂಗೀತ-ನಾಟಕ-ಜಾನಪದ ಮೊದಲಾದ ದೇಶೀ ಕಲೆ ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವ ಹಂಸಲೇಖ 'ದೇಸಿ' ಕಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿನ ರಂಗಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ಹಾಗೂ ವಿಭಿನ್ನ. ಸಹಜತೆ, ಸಮಾನತೆ, ಭಾವೈಕ್ಯತೆ-ಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದೊಂದಿಗೆ ದೇಸಿ ಕಲಾಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವ ಇಲ್ಲಿನ ಮಕ್ಕಳು ಕಲಾವಿದರಾಗಿ ತುಂಬಾ ಕ್ರಿಯಾಶಿಲವಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವೇಷಭೂಷಣದೊಂದಿಗೆ ಮಂದ್ರದಿಂದ ತಾರಾಸ್ಥಾಯಿಗೆ ಏರುವ ಪಲ್ಲವಿಯೊಂದಿಗೆ ಈ ಪುಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳು ಆಯಾ ರಾಜ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸಿ, ಹಾಡಿಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತಾ ಭಾರತದ ಭೂಪಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಣ್ಣು ಮಿಟುಕಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನೃತ್ಯ, ಸಂಗೀತದ ಹಿಮ್ಮೇಳದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವ ಮಕ್ಕಳು. ಪ್ರತಿ ರಾಜ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಕೆಲವೇ ಸನ್ನಿವೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಹಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಳು ದೇಸಿ ಕಲಾಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ.

ರಂಗಕಹಳೆಯ ಸಿ.ಲಕ್ಷ್ಮಣ

ಕಳೆದ ೩೮ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾಗಿರುವ ಸಿ. ಲಕ್ಷಣ್‌ರವರು, ಹಲವು ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಕಿರುಚಿತ್ರ, ಸಾಕ್ಷ್ಯಚಿತ್ರ, 'ಮಸನದ ಮಕ್ಕಳು' ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳ ಸಿನೆಮಾ ಕೂಡ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಫ್ಯಾಂಟಸಿಯೇ ಆಗಬೇಕಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಇವರು ರಂಗಕಹಳೆಯ ಮೂಲಕ ವಾಸ್ತವದ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹಲವು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ 'ಗುರುಮೂರ್ತೆಪ್ಪನ ತೋಟ' ಮಕ್ಕಳ ಅದ್ಭುತ ಪ್ರಯೋಗ. ಈ ನಾಟಕದ ಮೂಲಕವೇ ಸಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಹಾಗೂ ರಂಗಕಹಳೆಯ ಹೆಸರು ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಈ ವರೆಗೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಸಂವರ್ಧನೆಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯ

ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಅವರದು ಬಹುಮುಖ ಪ್ರತಿಭೆ. ಗಾಯಕ, ನಟ, ನಾಟಕಕಾರ, ನಿರ್ದೇಶಕ ಎಲ್ಲವೂ ಆಗಿ ಪ್ರತಿಭೆ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಇವರ ನಿರ್ದೇಶನದ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳು ನೂರಾರು ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಕಂಡಿರುವುದು ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೇ ಹೆಮ್ಮೆ. ಗುರುಮೂರ್ತೆಪ್ಪನ ತೋಟ ೬೫೦, ಕಾರಣಿಕ ಶಿಶು ೩೯೦, ಮಸಣದ ಮಕ್ಕಳು ೧೫೦, ತ್ಯಾಗಿಲಕ್ಷ್ಮಿ ೮೫ ಪ್ರಯೋಗಗಳಾದರೆ; ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಕಥಾವಸ್ತುವುಳ್ಳ 'ಸ್ವಾತಂತ್ರ ದೀಪಿಕೆ' ಸಂಗೀತ ನಾಟಕವಾಗಿದ್ದು ೯೦೦ ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಗ ಕಂಡಿದೆ. ಕುವೆಂಪು ರಚನೆಯ ನನ್ನ ಗೋಪಾಲ ೩೬೦ ಹಾಗೂ ಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯ ಕಿಂದರಿ ಜೋಗಿ ೭೫ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಂಡಿದೆ. ಇವರ ನಿರ್ದೇಶನದ ಇತರೆ ನಾಟಕಗಳಾದ ಸಂತೆ ಮಾಳದ ಹಾದಿಗುಂಟ, ಮೋಡಣ್ಣನ ತಮ್ಮ, ಕಿತ್ತೂರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮ, ಅನುಕರಣೆ, ನಚಿಕೇತ, ಕೋಳೂರ ಕೊಡಗೂಸು, ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದ ನಾರದ, ಮಕ್ಕಳಿರಾ ಹೂ ಕೀಳಬೇಡಿ, ಉದರಂ ಸರ್ವಾಂಗ ಪೋಷಕಂ ನಾಟಕಗಳು ಸಹಿತ ಹತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಗ ಕಂಡಿವೆ. ಬಹುತೇಕ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ನಿರ್ದೇಶಕ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ನಟನಾಗಿಯೂ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲಿರುತ್ತಾರೆ.

ಇವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ನಿಜದ ಬದುಕಿನ ನೋವು ಸಂಕಟಗಳೂ, ಕೆಳವರ್ಗದವರ ಬಡತನ, ಹಸಿವಿನ ನಡುವೆಯೂ ಬತ್ತದ ಪ್ರೀತಯ ಸೆಲೆ, ಹೆತ್ತವರ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಗುಣ, ಹಂಚಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುವ ಸಮಭಾವ, ಎಲ್ಲವೂ ಇದೆ. ರಂಗಕಹಳೆಯ ಆಶಯವೂ ಇದೇ. ಮಕ್ಕಳ ಬದುಕಿನ ರಂಗಕ್ಕೆ ಇನ್ನೇನು ಬೇಕು.

ಇತರೆ : ಆರ್. ಕಲ್ಯಾಣಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಸೂಕ್ತ ವೇದಿಕೆ ಒದಗಿಸಿ ಅವರ ಒಳಗಿನ ಪ್ರತಿಭೆ ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿಸುವ ಆಶಯದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರತಿವಾರ ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಆರ್. ಕಲ್ಯಾಣಮ್ಮ ೧೯೩೮ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಈ 'ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟ' ಸಂಸ್ಥೆ ಕಿಯಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯ ತುಂಬಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಕಳೆದ ೧೮ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ವಸತಿ ಬೇಸಿಗೆ ರಂಗಶಿಬಿರ ಸಂಘಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ಅಕ್ಷರ ಸಂಸ್ಥೆ, ೧೯೮೦ರಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಸಿನಿಮಾ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ರಂಗಭೂಮಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸುಚಿತ್ರ ಸಿನಿಮಾ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಕಾಡೆಮಿಯ 'ಬಾಲ ಜಗತ್', ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು, ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸಲು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ-ವೈಚಾರಿಕ ಭಾವನೆ ಬೆಳೆಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸೃಜನೋತ್ಸವದ ಮೂಲಕ ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವ ಭಾರತ ಜ್ಞಾನ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಮಿತಿ ಹೀಗೆ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಹಲವು ಸಂಘಟನೆಗಳು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನಾದರಿಸಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಚಿಕ್ಕ ಮಗಳೂರಿನ 'ಸಂಯುಕ್ತ', ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಒಂದು ಶಿಬಿರ-ಒಂದು ನಾಟಕ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಪ್ರತಿಭಾ ವೇದಿಕೆಯ ಸುರಾನಿ ಮಾಥ್ಯು ಮಕ್ಕಳ ಶಿಬಿರಗಳ ಮೂಲಕ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರತರಾಗಿದಾರೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಕಲಾ ಕಿರಣ. ರಾಜೇಂದ್ರ ಬಾಳಿಗದ್ದೆಯವರ ಹೊಂಗಿರಣ ಚಿಕ್ಕ ನಾಯಕನಹಳ್ಳಿಯ ಸಂಚಲನ ತಂಡ. ನಾಟಕ ಮನೆ. ಡಮರುಗ, ಸಮ್ಮುಖ ರಂಗ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಕೇಂದ್ರ, ತಿಪಟೂರಿನ ಪ್ರೋಥಿಯೋ. ಮೊದಲಾದ ಸಂಘಟನೆಗಳು, ಜಯ ಪ್ರಕಾಶ. ಮಳೆ ಕಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯ ರಮೇಶ್. ಮಳೇ ಹಳ್ಳಿ ದೇವರಾಜ್ ಅವರು ಕಡಬ, ನಿಟ್ಟೂರು, ಮತ್ತಿತರರ ಕಡೆ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ನಾಟಕ ಪ್ರಯೋಗ ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

೩.೭ ಪ್ರಮುಖ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳು

ರಂಗಕೃತಿ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅನೇಕರ ಸಹಕಾರ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರ ನಿರ್ದೇಶಕರದು. ನಾಟಕವನ್ನು ವಾಚಿಸಿ, ಅರ್ಥೈಸಿ, ರಂಗದ ಮೂಲಕ ನಾಟಕದ ಆಶಯವನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಡುವವರು ನಿರ್ದೇಶಕರು. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಎದುರಾಗುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿ, ಪ್ರೇಕ್ಷಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನಾಟಕ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಾಟಕದ ಪ್ರತೀಭಾಗವೂ ದೃಶ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ, ಚಲನವಲನ, ಹಾವ-ಭಾವ, ಕ್ರಿಯೆ-ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳತ್ತ ಮಕ್ಕಳ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಬೇಕು. ಇದು ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ನಾಟಕ ಆಡುವ ಮತ್ತು ನೋಡುವ ಮಕ್ಕಳ ಅನುಭವದ ಹಿನ್ನಲೆ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ವಯೋಮಾನ, ಭಾಷಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಗಮನಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ರಂಗ ಕೃತಿಯೊಂದು ನಿರ್ಮಾಣವಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಈ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟಾಗಬಲ್ಲುದು.

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬಯಸುವ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಮಕ್ಕಳ ಮುಗ್ಧತೆಗಿಂತ ಕೊಂಚ ಭಿನ್ನವಾದ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಮುಗ್ಧತೆ ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಎಂದು ನಟ, ವಿಚಾರವಾದಿ ಜಿ. ಕೆ. ಗೋವಿಂದರಾವ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಭುದ್ಧ ಮುಗ್ಧತೆಯೆಂದರೆ, ಜೀವನಾನುಭವಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕಿನ ಕುರಿತಾಗಿ, ಸುತ್ತಲಿನ ಜಗತ್ತಿನ ಕುರಿತಾಗಿ, ತಿಳಿಯುತ್ತ ; ಹುಳಿ, ಒಗರು, ಹಗೆತನ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಹಲವು ಹತ್ತು ಬಣ್ಣಗಳ ರೆಕ್ಕೆ ಪುಕ್ಕಬೆಳೆದು, ಹೊಸ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು, ಮಕ್ಕಳ ಲೋಕದೆಡೆಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸಾಗುವುದು ಪ್ರಬುಧ್ಧ ಮುಗ್ದತೆ. ಹೀಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಲೋಕದೆಡೆಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ನಮ್ಮಲ್ಲೂ ಕನಸು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಗಳು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ.

ಕನಸು, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಗಳು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಉಳಿದು ಬೆಳೆಯಲು ರಂಗಭೂಮಿ ಉತ್ತಮ ಮಾಧ್ಯಮ. ಕನಸೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡ ಜಗತ್ತು ಅದು. ಇಲ್ಲಿ ಕಥೆ ಕೇಳುತ್ತೇವೆ, ಕನಸು ಕಟ್ಟುತ್ತೇವೆ, ಹಾಡಿಕುಣಿದು ಸಂಭ್ರಮಿಸುತ್ತೇವೆ. ಹೀಗೆ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ರಂಗಭೂಮಿ.

"ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಏನೂ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಏನು ಬುರುಡೆ ಹೊಡೆದರೂ ನಂಬುತ್ತಾರೆ ಎಂಬಂತಹ ಬಹು ಉಡಾಫೆಯ ಮನೋಭಾವ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ, ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಇರಬಾರದೋ, ಇದರ ಹತ್ತು ಪಟ್ಟು ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ರಚಿಸುವವರಿಗೆ, ನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ಇರಬಾರದು. ಮಕ್ಕಳು ಇದನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ; ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ಬಗ್ಗೆ ಉದಾಸೀನತೆ ಹಾಗೂ ಸಿನಿಕತನದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಕ್ಕಳ ಬದುಕು ಹಾಗೂ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬಗೆದ ದ್ರೋಹವಾಗುತ್ತದೆ." (ಡಾ. ವಿಜಯಾ ಸಂ. ಆಡುತ ಹಾಡುತ ನಲಿಯುತ ಬಾ; ಜಿ.ಕೆ. ಗೋವಿಂದರಾವ್. ಆಪ್ತವಾಗುವ ಮಕ್ಕಳಲೋಕ, ಮಕ್ಕಳಬೆನಕ-೨೫ ಪುಟ-೨೪) ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಈ ಮಾತು ಉಡಾಫೆ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ತಳ್ಳಿ ಹಾಕುವಂಥದ್ದಲ್ಲ. ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವಂಥದ್ದು.

ಹಿರಿಯ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿದ್ದ ಎನ್.ಎಸ್. ವೆಂಕಟರಾಂ, ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ನಿರ್ದೇಶಕ ಮಕ್ಕಳ ಗುಂಪಿನೊಡನೆ ವಯೋಮಾನವನರಿತು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಸೂಚಿಸುವ ವಯೋಮಾನಕ್ಕನುಸಾರವಾದ ಗುಣ ಇದು. "೧೦ ವರ್ಷದೊಳಗಿನ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ತಂಡದ ನಾಯಕ ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ೧೦-೧೪ ವರ್ಷ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳ ಗುಂಪು ತಮ್ಮ ನಾಯಕ ಸ್ನೇಹ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ೧೪ ವರ್ಷ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟವರು ತಮ್ಮ ನಾಯಕ ಸೃಜನ ಶೀಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗೆ, ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿ ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲೂ ನಾಯಕನಾದವನು ಸಹಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ."ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. (ಡಾ. ವಿಜಯಾ ಸಂ. ಆಡುತ ಹಾಡುತ ನಲಿಯುತ ಬಾ; ಎನ್.ಎನ್.ವೆಂಕಟರಾಂ-ಮಕ್ಕಳನಾಟಕಗಳ ತಂತ್ರ, ಮಕ್ಕಳ ಬೆನಕ-೨೫, ಪುಟ-೨೯) ಆದರೆ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ೧೦ ವರ್ಷದೊಳಗಿನ ಮಕ್ಕಳ ಗುಂಪು, ತಮ್ಮ ನಾಯಕ ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಖಂಡಿತಾ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಾವೇ ಇವರಿನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವರು, ಇವರಿಗೇನು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾಯಿಸುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಇದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ನಂಬುವುದು ತಪ್ಪು. ಈ ವಯೋಮಾನದ ಗುಂಪಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ನಾಯಕರಾಗಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾಯಿಸುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪರು. ತಮ್ಮ ನಾಯಕ ತಮ್ಮೊಂದಿಗಿನ ಹಿರಿಯ ಸ್ನೇಹಿತನಂತೆ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಂತೆ, ಇದ್ದು ಆಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಈ

ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದವರು ಆಯಾ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಅರಿತು ನಡೆಯಬೇಕು. ಈ ಎಲ್ಲ ವಿವರವನ್ನೂ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿ ಹಾಗೂ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಕುರಿತು ಪರಿಶೀಲಿಸೋಣ.

ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ ಬಾಲವನದ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗ-ಪ್ರಯತ್ನ

ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಮಾಜ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಪ್ರಬಲ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳ-ಬಹುದೆಂದು ಬಲವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದ ಶಿವರಾಮಕಾರಂತರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆ, ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಜೀವನ ಕೌಶಲ ರೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅನುವಾಗುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯ, ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ 'ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟಗಳನ್ನು' ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾರಂತರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ನಡೆಸುವ ಇಂಥ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳನ್ನು ಶಿಬಿರ ಎಂದು ಕರೆಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. "ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು ಕೈದಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಮುಕ್ತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಅವಕಾಶವಿರುವ ಕೂಟಗಳು"ಎಂದು ನಿಷ್ಠುರವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. (ಐ.ಕೆ.ಬೋಳುವಾರು, ಅಟ್ಟಾ-ಮುಟ್ಟಾ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆ.೩ ೨೯.೧೧.೨೦೦೮) ಅವರ ನಿಷ್ಠುರವಾದ ಈ ಮಾತಿನ ಹಿಂದಿರುವ ಸತ್ಯವನ್ನು ನಾವು ಶೋಧಿಸಬೇಕಾದುದು ಅಗತ್ಯ. ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿ ಕೇಂದ್ರಿಕೃತ ಶಿಸ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುವ ಅತಿಯಾದ ಶಿಸ್ತು, ತಪ್ಪಿದರೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಇದೆಲ್ಲವೂ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿರಲು ಸಾಧ್ಯ. ಆದರೆ ಕಾರಂತರು ಬಯಸುವುದು ಮುಕ್ತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಅವಕಾಶ ನೀಡುವ ಕೂಟಗಳನ್ನು. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಅವರು ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದರು. (ಅಧ್ಯಾಯ ೫ರ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದೆ).

ಬಿ. ವಿ. ಕಾರಂತರ 'ಪಂಜರ ಶಾಲೆ :

ಪಂಜರ ಶಾಲೆಯ ಮನೋಹರತೆ: 'ಪಂಜರ ಶಾಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ಗಿಳಿವಿಂಡಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಗಿಳಿಮರಿಯೊಂದು ಹಿಂಡಿನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಜನೊಬ್ಬನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಕಂಗಾಲಾಗಿ 'ಟೇ.... ಇ', ಟೇ.... ಇ' ಎಂದು ಅಳುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಮರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿ ಸಕಲ ಕಲಾ ಪಾರಂಗತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆ ರಾಜನದು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಇದಕ್ಕೊಂದು ಸುಂದರವಾದ ಪಂಜರ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕಾರಂತರು ಮಕ್ಕಳ ಗುಂಪನ್ನೇ ಬಳಸಿ ಪಂಜರ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಪೂರ್ವ ದೃಶ್ಯವಾಗಿಸಿದ್ದರು. ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಜನ ಐಸಾ..... ಐಸಾ..... ಎಂದು ಧ್ವನಿಹೊರಡಿಸಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸುಗಮವಾಗಿ ಮುಗಿಸುವಂತೆ ಮಕ್ಕಳು ಪಂಜರವನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಹಾಕಿದ ಗಿಳಿ ಮರಿಗೆ ನಡೆಸುವ ಪಾಠ ಪ್ರವಚನ ದೃಶ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರ ಸೆನ್ಸ್ ಆಫ್ ಹ್ಯೂಮರ್ ಮಿಂಚುತ್ತದೆ. ಪಂಜರದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಲು, ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಹಾರಾಡಲು ಪುಟ್ಟ ಹೃದಯ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಪಾಡಿಂತ್ಯ ಕಲಿಸುವ ತಮ್ಮ ಶ್ರಮ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಗಿಳಿಗೆ ಪಂಜರದಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ ಹಾರಿ ಹೋಗಲು ಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ರೆಕ್ಕೆಗಳು ಹಾರುವ ಶಕ್ತಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಕುಸಿದು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಹಾರಿಬಂದ ಗಿಳಿವಿಂಡು ಕಂಡು ಎದ್ದು ಬಿದ್ದು ಹಾರಿ ಹೋಗಿ ಹಿಂಡಿನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ 'ಹಾರೋಣ ಬಾ....' ಹಾಡಿನೊಂದಿಗೆ ಗಿಳಿವಿಂಡು ಸೇರಿ ಮರಿ ಹಕ್ಕಿ ಹಾರುವಾಗ ಮಕ್ಕಳು, ದೊಡ್ಡವರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮಂದಹಾಸ ಬೀರುತ್ತಾ ಹಾಡಿಗೆ ತಾಳ ಹಾಕುತ್ತಾ ಹಕ್ಕಿಗಳೊಂದಿಗೆ ತಾವೂ ರೆಕ್ಕೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಹಾರಿ ತೇಲುತ್ತಾರೆ.

ಶಾಲೆ ಎಂಬುದು ಪಂಜರವಾಗದಿರಲಿ, ನಮ್ಮಿಷ್ಟದಂತೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಲು ಹೋಗಿ ಅವರ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಾರದೆಂಬ ಸಂದೇಶದೊಂದಿಗೆ ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ನೀತಿ ಪಾಠ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮನರಂಜನೆ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವೆಂದರೆ ಸಂಗೀತವೇ. ಹಾರೋಣ ಬಾ ಒಂದು ಅಧ್ಬುತ ಸಂಯೋಜನೆ. ದೂ-ಊ-ಊ-ರ ಅಂತ ಚರಣ ಚಕ್ಕನೆ ಮುಗಿದು, ನಿಶ್ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೀಟ್ ಕಳೆದು ಮತ್ತೆ 'ಹಾರೋಣ ಬಾ....' ಅಂತ ಪಲ್ಲವಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹಾಡುವುದು ಹಾರಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಪುಟಕೊಟ್ಟಂತೆ. "ಮೈದುಂಬಿ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತಂತಾನೆ ತೇಲುವಂತೆ ಸೆಳೆದು ಬಿಡುವ ಮಾಧುರ್ಯ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾದ ನಾಟಕತ್ವ ಕಾರಂತರ ರಂಗಗೀತೆಯ ಶಕ್ತಿ. ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಾಟಕತ್ವ ತುಂಬುವ ಕಾರಂತರ ವರಸೆಗಳಿಗೇನೂ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ. ಸಂಗೀತವನ್ನು ರಂಗಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಬಾಗಿಸುವ ಬಳುಕಿಸುವ ಕ್ರಿಯಾ ಶಕ್ತಿ ಕಾರಂತರಿಗಿತ್ತು." (ಡಾ. ವಿಜಯಾ ಸಂ. ಆಡುತ ಹಾಡುತ ನಲಿಯುತ ಬಾ: ಸಿ. ಆರ್. ಸಿಂಹ 'ಮನೋಹರ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ', ಬೆನಕ-೨೫, ಪುಟ-೩೦) ಇವರ ರಂಗ ಸಂಗೀತದ ಮೋಡಿಗೆ ನಾನೂ ಬೆರಗಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಹಸಿರುಡುಗೆ ತೊಟ್ಟು, ಹಸಿರು ಕ್ಯಾಪಿಗೆ ಕೆಂಪು ಕೊಕ್ಕು ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು 'ಹಾರೋಣ ಬಾ....' ಎಂದು ಗಿಳಿಗಳಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾ, ಹಾರುತ್ತಾ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಬಂದರೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ವಿಸ್ಮಯ. ಮಕ್ಕಳು ಗಿಳಿಗಳಂತೆ ಒಮ್ಮೆ ನೇರವಾಗಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವಕ್ರವಾಗಿ ಹಾರುವ ತೇಲುವ ಸೊಬಗು, ಕೆರೆ, ಕೊಳ, ಸರೋವರ, ನದಿ, ಸಾಗರದಾಚೆ, ಮೂಡಲು, ಪಡುವಲು, ತೆಂಕು, ಬಡಗು ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ ಹಾರುತ್ತಾ ಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣು ತಿಂದು, ತೊರೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಕುಡಿದು ಆಕಾಶವನ್ನೇ ಛತ್ರಿಯಾಗಿ, ಗಾಳಿಯ ತೇರನ್ನೇರಿ ತೇಲಿ ತೇಲಿ ದೂರ ದೂರ ಸಾಗುತ್ತೇವೆಂದು ಹಾಡುತ್ತ ಹಾರಾಡುವಾಗ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರೂ ಸಹ

ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಹಾಡಿನ ಮೋಡಿಯಲ್ಲಿ ತಾವೂ ತೇಲಿ ಹೋದಂತೆ ಪುಳಕಿತರಾಗುವುದನ್ನು ಸ್ವತಃ ಅನುಭವಿಸಿರುವೆ. ನಾಟಕದಿಂದ ಹೊರತಾಗಿ ಈ ಗೀತೆಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿಸಿದರೆ ಹೇಗೆ ಎಂದು ನನ್ನ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದ ರಂಗ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ 'ರಂಗ ಗೀತೆಗೆ– ರಂಗ ಹೆಜ್ಜೆ' ಮಾಡಿಸಿದಾಗ ಪುಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳು ಪುಳಕಿತರಾಗಿ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ರಂಗೇರಿಸಿದ್ದರು.

ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ – ನಾಟಕಕಾರ ಎ. ಎಸ್. ಮೂರ್ತಿ

ಜನಪರ ಕಾಳಜಿಯಿಂದ ಬೀದಿ ನಾಟಕಗಳ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ದಶಕಗಳಿಂದ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡತ್ತಿರುವ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ–ನಾಟಕಕಾರ ಎ. ಎಸ್. ಮೂರ್ತಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಹಲವಾರು ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮುಟ್ಟುವ–ತಟ್ಟುವ ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಂಬಸುವ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ: ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಎಸ್.ಮಾಲತಿ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಮೂರ್ತಿಯವರು ನಾಟಕಗಳು, "ಮನಸೆಳೆಯುವ ಚುರುಕಿನ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಮಕ್ಕಳ ಹಾಡು ಕುಣಿತಕ್ಕಿರುವ ವಿಫುಲ ಅವಕಾಶ, ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಪನಾ ಶಕ್ತಿಗೆ ಇಂಬುಕೊಡುವ ಚಿತ್ರಕ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದಾಗಿ ನಾಟಕಗಳು ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ." (ಎಸ್. ಮಾಲತಿ. ವಿಮರ್ಶೆ, ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ, ೧೧.೪.೯೯.) ನಾಟಕಕಾರ ಮೂರ್ತಿಯವರ ನಾಟಕದ ಯಶಸ್ಸಿನ ಗುಟ್ಟು ಹಾಗೂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ, ನಾಟಕ ಕೃತಿಯಲ್ಲೂ ನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡುವುದು. ಅವರು ತಮ್ಮ ನಾಟಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ರಂಗಕೃತಿ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವಂತೆ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ಪೂರಕ ಮಾಹಿತಿ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುವುದು. ಅವರ ಮಂತ್ರವಾದಿ, ಓ ನನ್ನ ಮರವೆ, ಚಿನ್ನದ ಚೆಂಡು, ಹಾಡು ಹಕ್ಕಿ ಮತ್ತು ಕಾಶಿ ಕಿಟ್ಟಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ 'ಐದು ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳು' ಕೃತಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಂಗಕ್ಕೇರಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವಂತೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆ, ಬೆಳಕು, ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರ ಕುರಿತು ಹಾಗೂ ನಾಟಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ತ ಟಿಪ್ಪಣಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಓ ನನ್ನ ಮರವೆ ನಾಟಕವು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಪರಿಸರದ ಒಳಗಿನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಉದ್ದೀಪಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಬಲ್ಲ ನಾಟಕ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುಡುವ ಮರ, ಕನಸಿನ ದೃಶ್ಯಗಳು ಇರುವುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಂಜನೀಯವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಚಿನ್ನದ ಚೆಂಡು; ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಗುಲಾಮರಾಗದೇ ಸಾಧನೆಯಿಂದಲೇ ಸಾರ್ಥ್ಯಕ್ಯ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಸಂದೇಶ ಸಾರುವ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ತುಂಬಾ ರಂಜನೀಯವಾಗಿದೆ. ತಟ್ಟೆಯೊಂದು ಮುಖಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಕೀಳಲು ಮಾಡುವ ಶತಾಯ ಗತಾಯ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಫ್ಯಾಂಟಸಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅತೀ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಂಜನೆ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಇದೇ ರೀತಿ ಹಾಡು ಹಕ್ಕಿ ನಾಟಕವು ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣ ದೃಶ್ಯಕಾವ್ಯದಂತಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವದಲ್ಲೂ ನಾದವಿದ್ದು; ಅದು ಹಾಡಾಗಿ ಹರಿಯಬೇಕಾದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಬೇಕು. ಚಿನ್ನದ ಪಂಜರದ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಮನುಕುಲದ ಹಾಡು ಮೊಳಗಲಾರದು ಎಂಬುದನ್ನು ರಾಜಕುಮಾರಿ ಕಥೆಯ ಮೂಲಕ ಈ ನಾಟಕ ತುಂಬಾ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಕಾಶಿ ಕಿಟ್ಟಿ ಇದೇ ಮಾದರಿಯದಾದರೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಹಾಡುಗಾರನಾಗಬೇಕೆನ್ನುವ ಕಾಶಿ ಮತ್ತು ವಾದ್ಯಗಾರನಗಬೇಕೆನ್ನುವ ಕಿಟ್ಟಿ, ಇಬ್ಬರೂ ಊರವರಿಂದ ಬಹಿಷ್ಕಾರಗೊಂಡು ಕಾಡಿಗೆ ತೆರಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಭೂತಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾವಿಣ್ಯತೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಸಂಗೀತದ ಮಾಂತ್ರಿಕತೆಯಿಂದ ಒಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನುಳಿಸಿ ಬಂಕಾಪುರದ ಬೊಂಬಾಟ್ ಜೋಡಿ ಇದಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಭೂತಗಳಂತವು ಸಹಕಾರ ನೀಡುತ್ತವೆ ಮನುಷ್ಯರೇಕೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎತ್ತಿ ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಬೇಕೆಂಬ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸಾರುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಪಾದ ಭಟ್‌ರ ಕಂಸಾಯಣ

'ಕಂಸಾಯಣ' ನಾಟಕವು ಒಂದು ವಿಭಿನ್ನ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದ್ದು ನೋಡುಗರನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುವ ದೃಶ್ಯ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಡಾ. ಎಚ್. ಎಸ್. ವೆಂಕಟೇಶ್ ಮೂರ್ತಿ ರಚಿಸಿದ ಪೌರಾಣಿಕ ಭಿತ್ತಿಯ ಈ ನಾಟಕವು, ಡಾ. ಶ್ರೀಪಾದ ಭಟ್ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಾಣಗೊಂಡು ಉಡುಪಿ ಕೂರಾಡಿಯ ಸವಿತಂ ತಂಡದಿಂದ ಹಲವೆಡೆ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿದೆ. ನಾಟಕದ ನಿರೂಪಣಾ ತಂತ್ರ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಕಾಳಿಂಗ ಮರ್ಧನದ ದೃಶ್ಯ, ಮಧಿಸಿದಾನೆಯ ಮಧವಡಗಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗ, ಗಾಳಿಗೋಪುರ ಧ್ವಂಸ ಪ್ರಕರಣ, ಮಲ್ಲಯುದ್ಧದ ಸಂದರ್ಭ ಹೀಗೆ ಹಲವು ದೃಶ್ಯ ಸಂಯೋಜನೆಗಳು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಸಂಚಲನವುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ದೃಶ್ಯ ವೈಭವ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಮನಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವ ಹಾಡುಗಳು, ನೃತ್ಯ ವಿನ್ಯಾಸ, ಸಂಗೀತ ಸಂಯೋಜನೆಗಳು ದೃಶ್ಯಕಾವ್ಯವೊಂದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿವೆ. ಪೌರಾಣಿಕ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಸಮಕಾಲೀನ ಜನಪರ ಆಶಯಗಳಿಗೆ ಸಮೀಕರಿಸುವುದು ಆಧುನಿಕ ರಂಗಭೂಮಿ ನಿರ್ದೇಶಕನಿಗಿರುವ ಸವಾಲು. ಅಂತಹ ಸವಾಲನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಶ್ರೀಪಾದ ಭಟ್ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕೃಷ್ಣ ಕೆಲವರಿಗೆ ರಸಿಕನಾಗಿ, ಹಲವರಿಗೆ ಅಬಲೆಯರ ಸಂರಕ್ಷಕನಾಗಿ ತೋರುವ ಮೂಲಕ ಬಹುರೂಪಿಯಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಒಮ್ಮೆ ಕೊಳಲು ಹಿಡಿದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಕಂಡರೆ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಚಕ್ರ ಹಿಡಿದು ಹಿಂಸೆಯ ಅವತಾರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಭಕ್ತರಿಗೆ ದೇವರಾಗಿ, ವಿರೋಧಿಗಳಿಗೆ ಕುತಂತ್ರಿ ರಾಜಕಾರಣಿಯಾಗಿ ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಮೋಹನ್ ಸೋನಾ

ಬಣ್ಣಗಳ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನ ಅವಲೋಕಿಸಿ ಅರಿಯುವ ಮೋಹನ್ ಸೋನಾ ಚಿತ್ರಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಪದವೀಧರರು. ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಹುಡುಕಾಟದಲ್ಲಿ ಇವರು ನಾಡಿನ ಹಲವೆಡೆ ಸುತ್ತಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗ, ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ, ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನದ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವ 'ಚಿತ್ರ ಪ್ರಬಂಧ' ಎನ್ನುವ ರಂಗನಾಟಕ ಮತ್ತು 'ಮಳೆ ಹಕ್ಕಿ' ಎಂಬ ವಿಜ್ಞಾನ-ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮೇಳೈಸಿದ ರಂಗಪ್ರಯೋಗಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದವು. ಇವರ ನಿರ್ದೇಶನದ ೩೫ ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳು ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿದ್ದು, ಹಲವು ನಾಟಕಗಳು ಹತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಂಡಿವೆ. ನಕ್ಷತ್ರಗಳಾಚೆ, ನೀಲನಾಡಿನಲ್ಲಿ, ಗೊಂಬೆ ಹೇಳಿದ ಕತೆ, ಹಾಗೂ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಸುಗ್ರೀವನೆಂಬ ತಾತ, ಮೊದಲಾದವು ಇವರ ಪ್ರಮುಖ ನಾಟಕಗಳು. ನೇಪಥ್ಯ, ನಾಟಕರಚನೆ, ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸೋನಾ ತಮ್ಮ ಊರು ಸುಳ್ಯದ ಸೋಣಂಗೇರಿಯ ಬಯಲು ಚಿತ್ರಾಲಯದಲ್ಲಿ ಬಿಡುವಿನ ವೇಳೆ ರಂಗಶಿಬಿರ ಸಂಘಟಿಸಿ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಸುಳ್ಯ, ಬಂಟ್ವಾಳ್, ಸೋಣಂಗೇರಿ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವೆಡೆ ಮೂವತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅಶೋಕ ಬಾದರದಿನ್ನಿ

ಅಶೋಕ ಬಾದರದಿನ್ನಿಯವರು ಎಸ್. ಜೆ. ಎಂ. ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯ, ನಾಟಕ ಶಾಲೆಯ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ೧೯೯೫-೨೦೦೨ ರ ವರೆಗೆ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಬೃಹನ್ಮಠದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಂಗಭೂಮಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ಅಪರೂಪದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೨೦೦೨ ರಿಂದ ಬಾಪೂಜಿ ಅಂಗವಿಕಲರ ಸೇವಾಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಬಿ.ಇಡಿ ಹಾಗೂ ಡಿ. ಇಡಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ 'ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಉತ್ತಮ ನಟ ಒಬ್ಬ ಉತ್ತಮ ಶಿಕ್ಷಕ' (The best actor in the world is the best teacher) ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ, ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಮಾಹಿತಿ: ಉಗಮ ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ತುಮಕೂರ, ಕನ್ನಡಪ್ರಭ ವರದಿ ದಿ:೧೮.೧೦.೨೦೦೯)

ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡ ದೊಡ್ಡವರ ನಾಟಕ

ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯ್ ಮಹಾ ಕವಿಯ 'ಐವಾನ್ ದ ಫೂಲ್' ಎಂಬ ನೀಳ್ಗತೆ ಆಧರಿಸಿ ಪ್ರೊ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ ಅವರು ದೊಡ್ಡವರಿಗಾಗಿ ಬರೆದ 'ಜೆಪ್ಪು ತಕ್ಕಡಿ

ಬೋಳೇಶಂಕರ' ನಾಟಕವನ್ನು ತುಮುರಿಯ ಕಿನ್ನರ ಮೇಳದ ನಿರ್ದೇಶಕ ಕೆ.ಜಿ. ಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಿನ್ನರಮೇಳ ತಂಡಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ನಾಟಕ ಹಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದೆ. ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಈ ನಾಟಕ ನಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯ ಜನಪದ ಕತೆಯಂತೆ ಕಂಡರೂ ಇಂದಿನ ಭೋಗ ಜೀವನದಿಂದ ಕೊಳ್ಳುಬಾಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆವಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪರರ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗೆ ಎದುರಾಗುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಣ್ಣ ಬಸವಣ್ಣನ ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸ ಎಂಬ ಸಂದೇಶ ಸಾರುವ ಈ ನಾಟಕ ದೇಶಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಸರಳ ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಮನಗಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಪಿ. ಗಂಗಾದರ ಸ್ವಾಮಿ 'ಆ ಅಜ್ಜ, ಈ ಮೊಮ್ಮಗ'

ಸ್ವಿಡಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಉಲ್ಫ್‌ಸ್ಟಾರ್ಕ್‌ನ ನಾಟಕವನ್ನು ಪ್ರೊ. ಎಚ್. ಎಸ್. ಉಮೇಶ 'ಆ ಅಜ್ಜ ಈ ಮೊಮ್ಮಗ'ವಾಗಿಸಿದ್ದು, ಪಿ. ಗಂಗಾದರ ಸ್ವಾಮಿ ಹೊಸಪೇಟೆಯ ಭಾವೈಕ್ಯತಾ ತಂಡಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದರು. ಮಾರ್ಚ್ ೨೦೦೫ರ ರಂಗ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡ ಈ ನಾಟಕವು, ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳು ವಿಘಟನೆಯಾಗಿ ವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಾಳಗುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಜ್ಜ-ಅಜ್ಜಿಯರಿಂದ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದ ಪಾರಂಪರಿಕ ಆಟ, ಹಾಡು, ಕಥೆ, ಕಲೆಗಳು ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಅಜ್ಜ-ಅಜ್ಜಿಯರು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಿದ್ದೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಒಂಟಿತನದ ಬದುಕು ನಡೆಸುವುದನ್ನು ನಿಷ್ಕರ್ಶೆಗೆ ತೊಡಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಸುಪ್ತ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಮನಸ್ಸು ಅರಳುವಂತೆ, ಭಾವನೆ ವಿಕಸಿಸುವಂತೆ, ಸಮಾಜಮುಖಿಯಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ. ಅಜ್ಜನ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ 'ತಾಜುದ್ದೀನ್' ಮೊಮ್ಮಕಳಿಗಾಗಿ ಮಹ್ಮದ ಯೂನಿಸ್ ಹಾಗೂ ವಿ. ನಾಗರಾಜ್ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಜೀವ ತುಂಬಿದ್ದರು.

ಶಾಹೀರಾ-ಸಹನಾ ಪಿ. ನಿರ್ದೇಶನದ 'ಅಮರ ಕಥೆ',ವಿ. ನಾಗರಾಜ್ ನಿರ್ದೇಶನದ 'ಕಥಾ ಕೊಲಾಜ್', ಯುನೀಸ್ ನಿರ್ದೇಶನದ 'ಬೆಕ್ಕಿನ ಭಾರತ', ತಾಜುದ್ದೀನ್ ಶೆಕ್ಷಾವಲಿ ನಿರ್ದೇಶನದ ಪರಶುರಾಮ್ ಕಲಾಲರವರ 'ಕತ್ತಲೆ ರಾಜ್ಯ' ಉತ್ತಮ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು. ಕಬೀರ್ ನಿರ್ದೇಶನದ ಸಪ್ದರ್ ಹಷ್ಮಿ ಅವರ 'ಕೆಂಪು ಹೂವು'. ನಾಗರಾಜ ನಿರ್ದೇಶನದ, ಪರಶುರಾಮ ಕಲಾಲ್ ಅವರ 'ತಿರುಕನ ಕನಸು'. ಸಹನಾ-ಆರ್.ರವಿ ನಿರ್ದೇಶನದ 'ಪಂಜರ ಶಾಲೆ' ಹಾಗೂ ತಾಜುದ್ದೀನ, ರಾಮಾಂಜನೇಯ ನಿರ್ದೇಶನದ ಜನಪದ ಕಥೆಯಾಧರಿಸಿದ 'ಕಥಾ ಗುಚ್ಚ' ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡು ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಪಡೆದಿವೆ.

ಪ್ರಮೋದ್ ಶಿಗ್ಗಾವ್ ಅವರ ರಂಗಪಾಠ-ಪಾಪು ಗಾಂಧಿ ಬಾಪು ಗಾಂಧಿಯಾದ ಕತೆ

ಬೋಳುವಾರು ಮೊಹಮ್ಮದ್ ಕುಂಞಿ ಅವರ 'ಪಾಪು ಗಾಂಧಿ ಬಾಪು ಗಾಂಧಿಯಾದ ಕತೆ' ಕೃತಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಜನ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರಂಗಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಕೋಲಾರದ 'ಆದಿಮ'ದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟರು.

ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪಾಠವು ಬಹುತೇಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೆಸರುಗಳು ಮತ್ತು ಇಸವಿಗಳ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದ ತಲೆನೋವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿದ್ದು ಇದನ್ನು ವರ್ತಮಾನದ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿಸಿ, ಬೆಳಕು ನೀಡುವ ದೀಪವಾಗಿಸಿ ನೋಡುವಂತಾಗಬೇಕು. ಚರಿತ್ರೆಯ ಮಹತ್ವದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಮಕಾಲೀನ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪಾಠಮಾಡುವ, ಅರ್ಥೈಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗು ಬಹುತೇಕ ಸಿದ್ಧಮಾದರಿಗಳನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಚರಿತ್ರೆಯೂ ಅರ್ಥವಾಗದೇ, ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದಾಚೆಗೆ ಮಹತ್ವದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಗದ ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಅತಿಯಾದ ಮಾಹಿತಿಯಿಂದ ಭಾರವಾದ ಇತಿಹಾಸ ಪಠ್ಯ. ಪಾಠಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಶ್ನೆ, ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ತಕ್ಕ ಉತ್ತರ, ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಅಂಕಗಳ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವಿರುವ ಪರೀಕ್ಷಾಹಿನ್ನಲೆಯ ಪಾಠ-ಅಭ್ಯಾಸ ಕ್ರಮ. ಹೀಗಾದರೆ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇತಿಹಾಸ ಪಠ್ಯ, 'ಕಥಾರೂಪದ ಇತಿಹಾಸ' ಪಠ್ಯವಾಗಬೇಕು. ಆಗ ಸುಲಭವಾಗಿ ಓದಿ ಮನೋರಂಗದಲ್ಲಿ ಘಟನೆ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯರಂತೆ ಬದುಕಿ, ಅಸಮಾನವಾದುದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು. ಅಥವಾ ತಪ್ಪು ದಾರಿ ತುಳಿದು ನಾಶವಾದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳೇ ರಂಗರೂಪಾಂತರಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬಹುದು. ಇದನ್ನರಿತೇ ಮೊಹ್ಮದ್ ಕುಂಞಿಯವರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ 'ಪಾಪು ಗಾಂದಿ ಬಾಪು ಗಾಂಧಿಯಾದ' ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಯೋಗಶೀಲ ರಂಗನಿರ್ದೇಶಕ ಪ್ರಮೋದ್ ಶಿಗ್ಗಾವ್ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಪದ್ಮಾಕೊಡಗು, ಮಲ್ಲಪ್ಪಹೊಂಗಲ್, ವನಜಾಕ್ಷಿ ಕೊಳಗಿ, ಮೋಹನ್ ಮೈಸೂರು ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿ ಒಟ್ಟು ೧೫೦ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಟಕಗಳಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಸರಣಿ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ಒಟ್ಟು ನಾಟಕವಾಗಿಸಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರು. ಒಟ್ಟು ೩ ಗಂಟೆಯ ನಾಟಕ. ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಬಾಲ್ಯ, ವಕೀಲಿ ವೃತ್ತಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿ, ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮರಳಿದ ಬಳಿಕ ಗಾಂಧಿ. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ರಂಗನಿರ್ದೇಶಕರು ಪ್ರಮೋದ್ ಶಿಗ್ಗಾವ್ ಅವರ ಪ್ರಮುಖ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ರಂಗಕ್ಕೆ

ಅಳವಡಿಸಿದರು. ಇದೊಂದು ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ನಾಟಕ ಎರಡೂ ಆಗಿ ಯಶಸ್ಸು ಕಂಡ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗ.

ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿವರ ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರಗಳ ಓದಿನ ಮೂಲಕ ಮಹಾತ್ಮರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶ ದೊರಕುತ್ತಿಲ್ಲ. ಎಳೆಯ ಮಕ್ಕಳಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಗಾಂಧೀಜಿಯಾಗಿ ಎಂದಾಕ್ಷಣ ಬೋಳಾದ ತಲೆಯ ಬಾಗಿದ ಬೆನ್ನಿನ, ದುಂಡು ಕನ್ನಡಕ ಧರಿಸಿದ, ತುಂಡುಡುಗೆ ತೊಟ್ಟು ಕೋಲೂರಿ ನಿಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಿತ್ರ ಚಿತ್ರ ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳೆದುರಿಗೆ ಬರುವ ಗಾಂಧಿಯೇ ಬೇರೆ. ಬಾಲಕ, ಚಿಗುರು ಮೀಸೆಯ ತರುಣ, ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಆಸಕ್ತಿಯಿರುವ ಗಂಡ, ಲೈಂಗಿಕತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನುಳಿಸಿಕೊಂಡ ರಸಿಕ ವೃದ್ಧ, ಅಹಿಂಸೆಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕ, ರಾಮಭಕ್ತ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ಕಡು ವಿರೋಧಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಇಡೀ ದೇಶವನ್ನೇ ಮುನ್ನಡೆಸಿದ ದಣಿವರಿಯದ ಛಲಗಾರ, ದೇಶಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿದ ಕಳಂಕ ಹೊತ್ತ ಅಪ್ಪ, ಇಂಥ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ದುಃಖಿಸುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯ, ಹೀಗೆ ಗಾಂಧಿಯ ಹಲವು ಚಿತ್ರಗಳು ಸುರುಳಿಯಂತೆ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಎಲ್ಲ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆಟದೊಂದಿಗೆ ಪಾಠ ಕೊನೆಗೆ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ. ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಗಾಂಧಿ ಮಾದರಿಯನ್ನಷ್ಟೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿದರಾಗದು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಗಾಂಧಿ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಪಾಠ ನಾಟಕ ಹಾಗೂ ರಂಗ ಶತಕ; ಮೂರು ವಿಭಿನ್ನ ಸಾಹಸಗಳು

ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ರಂಗ ಮುಖೇನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ, ಹಲವು ಪ್ರಯ್ನಗಳು ನಡೆದಿವೆಯಾದರೂ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಮತ್ತು ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಕೆಲವು ದಾಖಲಾರ್ಹ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಒಂದೆರಡು ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವೆ. ಇಂಥ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಂಡು ಕೈಸುಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ ಸಾಧಿಸಿದೆವೆಂದು ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟುಕೊಂಡ ಇವರ ಪ್ರಯತ್ನ-ಪ್ರಯೋಗ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾರ್ಹವಾದವುಗಳು.

ಪ್ರಯತ್ನ-೧ : ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಬದ್ಧತೆಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಡಾ. ಆರ್.ವಿ. ಭಂಡಾರಿ ಹಾಗೂ ಕಿರಣ ಭಟ್ ಅವರ 'ರಂಗಸಂಗದ' ಪಾಠ ನಾಟಕ ಯೋಜನೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಹೆಜ್ಜೆ. "ಡಾ. ಆರ್.ವಿ ಭಂಡಾರಿಯವರು ಬರೆದ ಪಾಠ ನಾಟಕಗಳು, ಕಿರಣ್ ಭಟ್

ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಸುಂದರ ರಂಗಕೃತಿಗಳಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡು ನೀರ್ನಳ್ಳಿ ಗಣಪತಿಯವರ 'ಪಾಠ ಚಿತ್ರಗಳೊಡನೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಕುರ್ಚಿ ಮೇಜುಗಳನ್ನೇ ರಂಗ ಪರಿಕರವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ನೀಡಿದ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು ಅದ್ಭುತ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದವು." (ಶ್ರೀಪಾದ ಭಟ್, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ', ಪುಟ-೫೩) ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾದ ಪಾಠ, ಹಾಡುಗಳು ಯಾವುದೇ ಬೆದರಿಕೆ-ಬೆತ್ತದ ಬಳಕೆಯಿಲ್ಲದೇ ಮಕ್ಕಳು ಖುಷಿಯಿಂದ ಹಾಡಿ ಕುಣಿಯತೊಡಗಿದರು. ಭರ್ಜರಿ ಸೀನರಿ, ಸಾವಿರಾರು ರುಪಾಯಿಗಳ ವೆಚ್ಚವಿಲ್ಲದೇ ನಾಟಕ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಆಸಕ್ತಿ ಇದ್ದರೂ ಕೈಕಟ್ಟಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಎಷ್ಟೋ ಶಿಕ್ಷಕರು ಪಾಠ ನಾಟಕ ಮಾಡಲು ಮುಂದಾದರು. ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ರಂಗಸಂಗವು 'ರಂಗ ವಿಕಾಸ' ಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಉತ್ಸಾಹಿ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರನ್ನು ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ರಂಗಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಪಠ್ಯಾಧಾರಿತ ನಾಟಕ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಯತ್ನ-೨ : ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಪಾಠ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಹೊರಟ ರಂಗ ತಿರುಗಾಟದ ಸಾಹಸದ ಕತೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ನಾಟಕ ಅಕಾಡೆಮಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುವ ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರದ ಜಿ.ವಿ. ಪ್ರಸನ್ನಕುಮಾರ್‌ಅವರು ೨೦೦೨ ರಿಂದ ೨೦೦೫ರವರೆಗೆ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲಾ ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಐ.ಸಾಗರ್ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಾಧಾರಿತ ಗದ್ಯ-ಪದ್ಯಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿದ ರಂಗರೂಪ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು 'ರಂಗಮುಖೇನ ಶಿಕ್ಷಣ' ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ರಂಗ ಪ್ರವಾಸ ಕೈಗೊಂಡು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲ ವರ್ಷ ಬೆಂಗಳೂರ ಮಹಾನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಬಂದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ರಾಜ್ಯದ ಬೇರೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರದರ್ಶನ ನಡೆಸಲು ಯೋಜಿಸಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟರು. ಮುಂದಿನ ಎರಡು ವರ್ಷ ಬೀದರ್‌ನಿಂದ ಕೋಲಾರದವರೆಗೆ ಸಂಚರಿಸಿದರು. ಈ ಮೂಲಕ ಸುಮಾರು ೬೦೦ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಾಧಾರಿತ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಯಾರೋ ಗೆಳೆಯರೊಬ್ಬರು "ಪ್ರಸನ್ನಕುಮಾರ್ ನೀವು ಮಾಡುವ ನಾಟಕವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಜನ ನೋಡುತ್ತಾರೆ, ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಶಾಲಾ ಪಾಠಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ನಾಟಕ ಮಾಡಿದರೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಾರೆ"ಎಂದರು. ಇದಿಷ್ಟೇ ಪ್ರೇರಣೆ, ಪ್ರಸನ್ನಕುಮಾರರು ಎಂಟ್ಹತ್ತು ಕಲಾವಿದ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ಕನ್ನಡ ಪಠ್ಯಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಗದ್ಯ-ಪದ್ಯಗಳ ಆಯ್ದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕೊಲಾಜ್ ಮಾಡಿ ಪಾಠ ನಾಟಕ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡೇಬಿಟ್ಟರು. ಶಾಲೆಯಿಂದ ಶಾಲೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ೧೦ ಲಕ್ಷ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಸಾಲ ಮಾಡಿ ಮಿನಿಬಸ್ ಖರೀದಿಸಿದರು. ಎಂಟು ಜನ

ಕಲಾವಿದರು, ಇಬ್ಬರು ನೇಪತ್ಯದವರು, ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ಮುಂದೆ ಯಾವಶಾಲೆ ? ಎಂದು ? ಯಾವ ಸಮಯಕ್ಕೆ?, ವಾಸ್ತವ್ಯವೆಲ್ಲಿ? ಇತ್ಯಾದಿ ತಯಾರಿ ಮಾಡುವವರು.

ಪ್ರಸನ್ನಕುಮಾರ್ ಹೇಳುವಂತೆ, "ಸರ್ಕಾರದ ಯಾವುದೇ ಧನಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೇ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅವರು ಕೊಡುವ ಗೌರವ ಸಂಭಾವನೆಯೇ ತಂಡದ ಖರ್ಚು ವೆಚ್ಚದ ಮೂಲಧನ. ಕೆಲವು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಮೀರಿ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಬಹುತೇಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿರದ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ. ಆದರೆ ತಿರುಗಾಟದ ವಾಹನದ ಇಂಧನಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ೧೦ರಿಂದ ೧೨ಜನರ ಊಟೋಪಚಾರಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗಬೇಕು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಯಾರಾದರೊಬ್ಬರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದು ದುಡ್ಡು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದದ್ದಿದೆ." (ದೂರವಾಣಿ ಸಂದರ್ಶನ, ದಿ:೧೩.೧.೨೦೧೧) ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರೇರಣಾಶಕ್ತಿಯೇ ಅಂಥಾದ್ದು. ಈ ಪರಿ ತೊಂದರೆಪಡುತ್ತಲೇ ರಾಜ್ಯದ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಬೀದರ್‌ವರೆಗೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ೬೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು. ಇಂಥ ತಂಡಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಖುಷಿಪಡುತ್ತಲೇ ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ಮುಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಡುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗದಂತೆ ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಅಕಾಡೆಮಿಗಳು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವಾ ವಲಯದ ಫೌಂಡೇಶನ್‌ಗಳು ನೆರವಾಗಬೇಕು.

ಅಕ್ಷರ ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ, "ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗ ಕಲೆ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೊಂದರಂತೆ ಇದ್ದು, ೨-೩ಜನ ಸದಸ್ಯರಿರುವ ಸಾಧಾರಣ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ತಂಡ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ವಾಹನವಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಬರುತ್ತಾರೆ." (ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಹೊಸ ದಿಕ್ಕುಗಳು, ಕಿರಣ ಭಟ್ ಸಂಪಾದನೆಯ 'ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ, ಪುಟ-೪೮) ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭ ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೂ ದೊರೆಯ ಬೇಕು. ಪ್ರಸನ್ನಕುಮಾರ್‌ರವರಂತಹ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲರ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು.

ಪ್ರಯತ್ನ-೩ : ಇದೂ ಕೂಡ ಮೇಲಿನ ತಂಡಗಳ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೇ ಹೊಂದಿದ್ದು ಯೋಜನೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ. ಇಲ್ಲಿ ತಂಡವೊಂದು ನಿರಂತರವಾಗಿ ತಿರುಗಾಟ ನಡೆಸಬೇಕಿಲ್ಲ. ಒಂದು ರೀತಿ ರಿಲೇ ರೀತಿಯದು. ಅಥವಾ ಖೊಖೊ ರೀತಿಯದು. ಒಬ್ಬರು ಬಂದು ಖೋ ಅಥವಾ ಕೋಲು ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಓಡಿ ಹೋಗಿ ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಒಂದು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೊಬ್ಬ ನಿರ್ದೇಶಕ ಅಥವಾ ಅದೇ ಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಕ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಾಟಕ ಕಲಿಸಿ ಪದರ್ಶಿಸಬೇಕು. ಇದು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಚ್. ಎಮ್. ಪ್ರಭಾಕರ್

ಎಂಬವರು, ಸಾಸ್ವಿಹಳ್ಳಿ ಸತೀಶ, ರೇಣುಕಪ್ಪ ಮೊದಲಾದ ಗೆಳೆಯರೊಡಗೂಡಿ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ, ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯಯೋಜನೆ.

ಈ ಯೋಜನೆಯ ಗುರಿ ಮತ್ತು ಹೆಸರು, 'ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಶತಕ'. ಶಿಮಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ್ಯಂತ ೩೬೫ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ೧೦೦ ಕಡೆ ೧೦೦ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಯಬೇಕು. ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ೧೦೦ ನಾಟಕಗಳ ಪೈಕಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವುದೇ ನಾಟಕ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸರಣಿ ನಾಟಕಗಳು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನಿಲ್ಲುವ ಸೂಚನೆ ಕಂಡು ಬಂದಲ್ಲಿ, ಗೆಳೆಯರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೊಬ್ಬರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಾಟಕವೊಂದನ್ನು ತಯಾರಿ ಮಾಡಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಸ್ವಿಹಳ್ಳಿ ಸತೀಶ ಅವರೇ ೧೦ ನಾಟಕ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಸಂದರ್ಶನ: ಸಾಸ್ವಿಹಳ್ಳಿ ಸತೀಶ್, ರೇಣುಕಪ್ಪ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ದಿ: ೨೫.೪.೨೦೦೭)

ಸೀತಾರಾಮ ಶೆಟ್ಟಿ ಕೂರಾಡಿ

ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಔನತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೃಜನಶೀಲ ಧಾರೆಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದವರು ಜಿ. ಸೀತಾರಾಮಶೆಟ್ಟಿ ಕೂರಾಡಿಯವರು. ನಾಟಕ ರಚಿಸಿ, ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ, ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ನೀಡಿ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಭಿನಯದ ಪಾಠ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟವರು. ೧೯೭೭ರಿಂದಲೇ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದು, ಇವರ ಕೆಲವು ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ನೂರಾರು ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಂಡಿವೆ. ೧೯೮೮ರಿಂದ ಕೂರಾಡಿಯ ಬಿ.ಎಂ.ಎಂ. ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾರಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತ ಹಿಂದುಳಿದ ಬುಡಕಟ್ಟುವರ್ಗದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಂಗಪಾಠ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ಮನವೊಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಸೀತಾರಾಮ ಅವರು, ಇದೇ ತಂತ್ರ ಅನುಸರಿಸಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಲೇ ರಂಗದೆಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರಂಗ ಪರಿಕರಗಳಾಗಿ ನಿರ್ಜೀವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ಬದಲು ಮಕ್ಕಳ ಗುಂಪನ್ನೇ ಲೈವ್ ಪ್ರಾಪರ್ಟಿಯನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೂವಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ; ಹಸಿರು ಬೆಟ್ಟವಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ; ಜುಳುಜುಳು ಹರಿವ ನದಿಯಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ; ಮೃಗ-ಪಕ್ಷಿಗಳಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ; ಇದರಿಂದಾಗಿ ಇಡೀ ಪ್ರಯೋಗ-ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಜೀವಕಳೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇವರು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ತಾವೇ ಬರೆದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಶಿವಭೂತಿ, ಕೆರೆಗೆ ಹಾರ, ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯ್ ಸಣ್ಣ ಕತೆ ಆಧಾರಿತ ನೆರೆಕೆರೆ, ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಕಥನ ಕವನ ಆಧಾರಿತ ಕತ್ತೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ, ತಿರುಕನ ಕನಸು, ಗೋವಿನ ಗೀತೆ, ಕಿಂದರಿಜೋಗಿ, ನ್ಯಾಯಪೀಠ ಮೊದಲಾದವು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ.

ಎಸ್. ಮಾಲತಿ. ಸಾಗರ

ಎಸ್. ಮಾಲತಿ. ಸಾಗರ ಅವರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ರಂಗ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಹಲವು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಹತ್ತು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಾಲತೇಶ ಬಡಿಗೇರ

ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆ ಶಿರಹಟ್ಟಿಯವರಾದ ಮಾಲತೇಶ ಬಡಿಗೇರ ಅವರು ೧೯೯೮ರಿಂದಲೂ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಸುತ್ತಾ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದು ಯಶಸ್ವಿ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಮನ ಗೆದ್ದಿವೆ. ಕೆಲವೇ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮಕ್ಕಳ ಗುಂಪನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ರಂಗ ರೂಪಕ ಕಟ್ಟುವ ಕುಶಲಿಗಳು. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಐನೂರು ಆರುನೂರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ರಂಗ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರಂಗ ರೂಪಕಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಮಾಲತೇಶ ಸಿದ್ಧಹಸ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡು ನುಡಿ ಬಗ್ಗೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಹೋರಾಟದ ಕಲಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅದ್ಭುತ ರಂಗರೂಪಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೈಲಾರ ಮಹಾದೇವ, ಮಹಾಸೋಟ ಇವರು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ರಂಗ ರೂಪಕಗಳು. ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಹಲವು ನಾಟಕಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಬೆಳ್ಳಟ್ಟಿಯಂತಹ ಆಧುನಿಕ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪರಿಚಯವೇ ಇಲ್ಲದ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಶಿಬಿರ ಹಾಗೂ ನಾಟಕೋತ್ಸವ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಹದೇವ ಹಡಪದ

ಮಹದೇವ ಹಡಪದ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಯುವ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಜಮುರಾ ತಂಡಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಡಾ. ಗಜಾನನ ಶರ್ಮ ಅವರ 'ಹಂಚಿನ ಮನೆ ಪರಸಪ್ಪ'. ನಾಟಕವು ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ೨೦೦೮-೦೯ರ ಸುತ್ತಾಟಕ್ಕೆ ಆಯ್ದುಕೊಂಡ ಈ ನಾಟಕವು ನಾಡಿನ ಹಲವೆಡೆ ಐವತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡೆ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡು ಜನಮನ ಗೆದ್ದಿದೆ. ಸರಳವಾದ ರಂಗಸಜ್ಜಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತ, ನೆಗೆಯುತ್ತ, ನರ್ತಿಸುತ್ತ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಪಾದರಸದಂತೆ ಓಡಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಣಿದು, ಕುಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಾ ಏನೆಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೊ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನು ನಟನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲೇ ಕಟ್ಟಿಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದೇಹವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಕಳೆಕಟ್ಟಿದ್ದ ನಟರ ನಟನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ನಿರ್ದೇಶಕರ ಶ್ರಮ ನಾಟಕವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಸಮರ್ಥ ನಿರ್ದೇಶಕ, ಕಲಾವಿದರ ಶಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ನಾಟಕ ಉದಾಹರಣೆಯಂತಿದೆ.

ಮಹಾದೇವ ಅವರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ನಾಡಿನ ಹಲವು ರಂಗ ತಂಡಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದು, ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ ಸಂಚಲನಕ್ಕೆ ನಾಗೇಶ ಹೆಗಡೆಯವರ ಕರೆಯೇ ಚಿನ್ನ, ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ರಂಗಸಂಗಕ್ಕೆ ಜನಪದ ಕತೆಯಾಧರಿಸಿ ಭಾಗೀರತಿ, ಹೂವಿನ ಹಡಗಲಿ ರಂಗಭಾರತಿಗೆ ಆದಿತ್ಯ ಅವರ ಗೋವರ್ಧನ ಗಿರಿ, ಜೆ.ಎಸ್.ಎಸ್. ಧಾರವಾಡ ತಂಡಕ್ಕೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಜಾತ್ರೆ, ಸಾಯೋಆಟ, ಹಾಸನದ ರಂಗಶಿರಿಗೆ ಬಾಸುಮ ಅವರ ಜನಪದ ಜೋಗಿ, 'ನೀನಾಸಂ'ಗೆ ಕುಳ್ಳ ತಮ್ಮ, ಎಂ.ಪಿ. ಪ್ರಕಾಶ ಫೌಂಡೇಶನ್‌ಗೆ ಡಿ. ಬಿ. ಚಂದ್ರೇಗೌಡ ಅವರ ಚಿನ್ನದ ಚಂದಿರ, ಬೀದರ ಬಾಲಮಂದಿರದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಿಂಗು ಸೊಲಗಿಯವರ ಹಕ್ಕು ಕೇಳಿದ ಹಕ್ಕಿ, ತಾವೇ ರಚಿಸಿದ ಹ್ಞೂ ಬಸಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ನಾಟಕವನ್ನು ಧಾರವಾಡದ ಗೊಂಬೆಮನೆ ಹಾಗೂ ಸಮಷ್ಟಿ ಗಜೇಂದ್ರಗಡ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ರೇಣುಕಪ್ಪ

ಶಿವಮೊಗ್ಗದವರಾದ ಬಿ. ಆರ್. ರೇಣುಕಪ್ಪ ನಾಟಕ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ರೇಣುಕಪ್ಪ ಸ್ವತಃ ಪ್ರಹಸನಗಳನ್ನು ಬರೆದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತಹ ಪ್ರಹಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಬೈಲ್ ಮೋಡಿ, ಹೆಣ್ಣು ಭ್ರೂಣ ಹತ್ಯೆ, ವಿಶ್ವ ಶಾಂತಿ ದಿನ ಜನಮೆಚ್ಚುಗೆ ಪಡೆದಿವೆ. ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದ ಕಾರಣ ವಾರ್ಷಿಕ ಸ್ನೇಹ ಸಮ್ಮೇಳನದಂತಹ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಸೆಟ್ ಬಳಸಿ ಸಿನೆಮಾ ಹಾಡಿಗೆ ಡಾನ್ಸ್ ಮಾಡಿಸುವುದು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ನಾಟಕಾಭಿನಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ನೀಡುವಂತ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಾಲಕರೂ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ. "ಶಾಲಾ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಾರದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನಾಲ್ಕು ಅವದಿಗಳು ಮಾತ್ರ ನಾಟಕದ ಅವದಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಈ ಅವಧಿಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಮಕ್ಕಳು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒತ್ತಡವಿಲ್ಲದೇ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಭಾಗವಹಿಸಿ ರಿಲ್ಯಾಕ್ಸ್ ಆಗುತ್ತಾರೆ, ಏನೆಲ್ಲ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ." ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ರೇಣುಕಪ್ಪ.

ಗಜಾನನ ಶರ್ಮ ಅವರ ಬಹುತೇಕ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿರುವ ರೇಣುಕಪ್ಪ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಬೆರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಇರಬೇಕು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒತ್ತಡ ಉಂಟು ಮಾಡದೇ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲೇ ನಾಟಕ ಕಟ್ಟುವ ಕೌಶಲ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹೂವಿನ ಹಡಗಲಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಏಳೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗಜಾನನ ಶರ್ಮ ಅವರ ಮೃಗ ಮತ್ತು ಸುಂದರಿ ನಾಟಕ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು. ಮಕ್ಕಳೂ ಉತ್ತಮ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿದ್ದರು. ಇವರು ಕೇವಲ ಅನುಭವಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೇ ನಿಧಾನ ಕಲಿಕೆಯ ಹಾಗೂ ಬುದ್ಧಿಮಾಂದ್ಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅವರನ್ನೂ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರನ್ನಾಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಲಾಗದ್ದನ್ನು ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಕಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಎನ್ನುವ ಇವರು ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪರಿಕ್ಷಿತ್ ಎಂಬ ಮಗುವಿನ ಯಶೋಗಾಥೆ: ರಂಗಭೂಮಿ ಕೇವಲ ಧ್ವನಿಯನ್ನೇ ಆಧರಿಸಬೇಕೆಂದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಧ್ವನಿಯಿಲ್ಲದೇ ಮೂಕಾಭಿನಯದ ಮೂಲಕವೂ ಅಭಿನಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಪರೀಕ್ಷಿತ್‌ಎಂಬ ಮಗುವಿನ ಗಂಟಲು (ಧ್ವನಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ) ಸರಿಯಿಲ್ಲದೇ ಕೀರಲು ಧ್ವನಿ ಹೊರಡುತ್ತಿತ್ತು, ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಜನ ಗೇಲಿಮಾಡುವರೆಂದು ಮಾತು ಆಡುವುದು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದ್ದ, ಹಾಡುವುದಂತೂ ದೂರದ ಮಾತು. ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಈತನಿಗೆ ಧ್ವನಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿ ಇಲ್ಲದ ಕಾರಣ ತಾತ್ಸಾರ, ಅನಾದರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದ. ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಆ ಮೂಲಕ ಮೂಕಾಭಿನಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಸಾಧನೆ ತೋರಿದ. ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ನಾಟಕ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ 'ಗೊಂಬೆ ರಾವಣ'ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ನಟ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದು ಜನಪ್ರೀತಿ ಗಳಿಸಿದ. ಈ ಮಗುವಿನಲ್ಲೀಗ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯ ಬೆಳೆದಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ರೇಣುಕಪ್ಪ.

ಮಕ್ಕಳು ಕೆಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡದೇ, ಉದ್ದೇಶಪೂರಕವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ರಂಗದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ ತೊಡಗಿಸುವ ಇವರು ಈ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಮಕ್ಕಳು ತಯಾರಿ ಆದರೆ ನಿರ್ದೇಶಕನಿಲ್ಲದೆಯೂ ನಾಟಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನಡೆಯುವಂತಾಗಬೇಕು. ನಿರ್ದೇಶಕರು ಇದ್ದರೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಕನಾಗುವಂತಾಗಬೇಕು. ಶಾಲಾ ಹಂತದಲ್ಲಿ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಮಕ್ಕಳು, ಪದವಿ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪದವಿ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೂ ದುರಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗದೇ ಹವ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ರಂಗಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮಕ್ಕಳು ಮುಖವಾಡ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಗೊಂಬೆಗಳ ರೀತಿ ಚಲನವಲನ ಮಾಡಿ ಪಾತ್ರ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದನ್ನು ಸಹಿಸದ ರೇಣುಕಪ್ಪ, ಮಗುವಿಗೆ ಸ್ವತಹ ತನ್ನ ಮುಖದ ಗೆಶ್ಚರ್ ತೋರಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರಬೇಕು. ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಓಡಾಡುವಂತಿಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. (ಸಂದರ್ಶನ; ರೇಣುಕಪ್ಪ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ದಿ: ೨೫.೪.೨೦೦೭)

ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಬೆಳ್ತೂರ

ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಬೇಳ್ತೂರ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸದಾ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿರುವಂತವರು. ಬಹುತೇಕ ಆದಿಮಾದ ಚೌಕಿ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ತಂಡದ ಹಲವು ನಾಟಕಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಇವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೆ.ರಾಮಯ್ಯನವರ ರಚನೆ ಇವರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟ. ಅಂತೆಯೇ ರಾಮಯ್ಯನವರ ಕತ್ತಲೆ ರಾಜ್ಯ, ದ್ಯಾವರಪ್ಪ, ಒಗಟಿನ ರಾಣಿ, ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡು, ಡರ್‌ಬರ್ ಬುಡ್ಡಣ್ಣ, ಸುಮ್‌ಸುಮ್ಕೆ, ಮರ್ಜಿನಾ ಮತ್ತು ನಲವತ್ತು ಜನ ಕಳ್ಳರು, ಕಾಗೆ ಕಣ್ಣು ಇರುವೆ ಬಲ, ರತ್ನಪಕ್ಷಿ, ನಾಯಿ ತಿಪ್ಪ, ಮೊದಲಾದ ನಾಟಕ ನೃತ್ಯ ರೂಪಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಹತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಬೇರೆಯವರ ರಚನೆಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕೆ. ಜಗುಚಂದ್ರ

ಕೆ. ಜಗುಚಂದ್ರ ನೀನಾಸಂ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದು ಶಿಕ್ಷಕ ವೃತ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತ ಧಾರವಾಡವನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತಾವು ಸೇವೆಮಾಡಿರುವ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ; ರಂಗಾಸಕ್ತ ಪಡೆ ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ದೇವರ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಇವರೊಂದಿಗೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತ, ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕನಾಗಿ ಈಗ ನಿರ್ದೇಶಕನಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಹೊಂಗಲ್ ಇವರ ಗರಡಿಯಲ್ಲೇ ಪಳಗಿದವರು.

೧೯೮೪ರಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ಜಗುಚಂದ್ರ ತುಮಕೂರ ಶಿವಕುಮಾರ ರಚನೆಯ ರಾಜಕುಮಾರಿ ಪರಿಣಯ, ಗೋಪಾಲ ವಾಜಪೇಯಿಯವರ ಪುಟ್ಟನ ಸ್ವರ್ಗ, ದ.ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಮಕ್ಕಳು ಅಡುಗೆಮನೆ ಹೊಕ್ಕರೆ, ಕೆ.ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣನವರ ನೆರೆಹೊರೆಯವರು, ಬೋಳುವಾರು ಮಹ್ಮದ ಕುಂಞಯವರ ಕೇಸರಿ ಬಿಳಿ ಹಸಿರು, ಬಿ.ಟಿ.ದೇಸಾಯಿಯವರ ಗಿಡ್ಡು ಟೇಲರ್, ನಿಂಗು ಸೊಲಗಿಯವರ ಬನದಮ್ಮ, ಮಮತಾ ಜಿ.ಸಾಗರ್‌ರವರ ಚುಕ್ಕಿಚುಕ್ಕಿ ಚಂದಕ್ಕಿ, ದುಂಡಿರಾಜರ ಪುರುಷಾಪುರ, ವೈದೇಹಿಯವರ ಧಾಂ ಧೂಂ ಸುಂಟರಗಾಳಿ, ಭಂಡಾರಿಯವರ ಪ್ರೀತಿಯ ಕಾಳು ಜಗುಚಂದ್ರ ಅವರೇ ಬರೆದ ಬಣ್ಣದ ಹೂಗಳು, ಆಕಾಶ ಚುಕ್ಕಿ ಚಂದ್ರಮ, ಜನನಿ ಮೊದಲಾದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲರಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗ ನಡಿಗೆ ಸವೆಸಿದವರು ತುಂಬಾ ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೆಲ್ಲರ ಪ್ರಯೋಗ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳ ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯ. ಹಾಗಾಗಿ ರಂಗ ಸಂಘಟನೆ ಅಥವಾ ಬಹುತೇಕ ನಿರ್ದೇಶನ

ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಪಟ್ಟಿಯೊಂದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಪರಿಪೂರ್ಣವಲ್ಲ ಕೆಲವರ ಹೆಸರನ್ನು ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ನಿರ್ದೇಶನ ಹಾಗೂ ಸಂಘಟನೆ

ಜಿ. ಬಿ ಅನಂತ ಕೋಟೆ, ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕವತ್ತಾರ್, ಎಸ್. ಮಾಲತಿ, ಶಶಿಧರ ಬಾರಿಘಾಟ್, ಹುಲಗಪ್ಪ ಕಟ್ಟಿಮನಿ, ಜನ್ನಿ, ಎನ್. ಮಂಗಳಾ, ಶಶಿಕಲಾ ಬಿ. ಎನ್, ವೆಂಕಟರಮಣ ಐತಾಳ್, ಪ್ರೊ ಎಚ್.ಎಸ್. ಉಮೇಶ, ಪ್ರೊ. ಆರ್. ಪೂರ್ಣಿಮಾ, ಡಾ. ಮೀರಾ ಮೂರ್ತಿ, ವಾಸುದೇವ ಮೂರ್ತಿ, ರಾಮೇಶ್ವರಿ ವರ್ಮ, ವೈ. ಡಿ ಬದಾಮಿ, ರಘುನಂದನ, ಪ್ರಮೋದ ಸಿಗ್ಗಾಂ, ಪ್ರಕಾಶ ಗರುಡ, ರಜನಿ ಗರುಡ, ಮುಕುಂದ ಮೈಗೂರ, ಎಸ್. ರಾಮನಾಥ, ಜೀವನ್‌ರಾಂ ಸುಳ್ಯ, ಮಂಜುನಾಥ ಬೆಳೆಕೆರೆ, ಮೈಮ್ ರಮೇಶ, ಡಿ. ಯೋಗಾನಂದ, ಶಕುಂತಲಾ ಹೆಗಡೆ, ದೀಪಕ್ ಮೈಸೂರ, ಡಾ.ಎ.ಆರ್. ಗೋವಿಂದಸ್ವಾಮಿ. ಶಂಕ್ರಯ್ಯ ಆರ್.ಘಂಟಿ, ಬಸವರಾಜ ಕೊಡುಗೆ, ದ್ರಾಕ್ಷಾಯಿಣಿ ಭಟ್, ತುಮಕೂರ ಶಿವಕುಮಾರ, ರಾಘವನ್, ವಿನೋದ ಅಂಬೇಕರ್, ಸಂತೋಷ ಕುಸನೂರ, ಪ್ರಶಾಂತ ಹಿರೇಮಠ, ಪ್ರಮಿಳಾ ಬೇಂಗ್ರೆ, ಪಾರಂಪಳ್ಳಿ ನರಸಿಂಹ ಐತಾಳ, ಪದ್ಮಾ ಕೊಡಗು, ಸುನಂದಾ ನಿಂಬನಗೌಡ್ರ, ಬಾಸುಮ ಕೊಡಗು, ನಂದಿನಿ. ಕೆ. ಆರ್, ಎಂ.ಸಿ ಪ್ರಸನ್ನಕುಮಾರ್, ಮಂಜುಳಾ ಬದಾಮಿ, ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಹೊಂಗಲ್, ಶಾಂತಾ ವಿಶ್ವನಾಥ, ಅರುಣ ಗೊಪ್ಪೇನಹಳ್ಳಿ, ಯು. ಯತೀಶ, ಉಷಾಮಣಿ ಎನ್. ಭವಾನಿ, ರೇವತಿ ಕುಂದಾಪುರ, ಕಲಾಶ್ರೀ ಎಸ್. ಶಾಮಮೂರ್ತಿ, ಎಸ್.ಬಿ ಶಂಕರಮೂರ್ತಿ, ವಸಂತಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಗೌರಿದತ್ತು, ಎಸ್.ವಿ. ಸುಷ್ಮಾ, ರವಿ ಪ್ರಶಾಂತ್, ಎಂ.ಎನ್, ಜಯಂತ, ದಾನಪ್ಪ ಮೂಡಲಗಿ, ನಾಗರಾಜ ಡೋಂಗ್ರೆ, ವಿಶ್ವರಾಜ್. ಬಿ. ಪರಶುರಾಮ, ಮೌನೇಶ ವಿಶ್ವಕರ್ಮ, ಪ್ರವೀಣ ಹಾಲ್ಮತ್ತೂರ, ಹೇಮರಾಜ ವೀರಾಪೂರ, ಶರಣಪ್ಪಗೌಡ ಪಾಟೀಲ, ಬಿ. ಎಮ್.ಎಸ್. ಪ್ರಭು, ಶಿವಪ್ರಸಾದ ಕೆ.ವಿ, ನಾಗಶ್ರೀ, ಹನೀಫ ಎ, ಸತೀಶ ವೈ.ಸಿ, ಕೃಷ್ಣಕುಮಾರ, ಧೃವರಾಜ ದೇಶಪಾಂಡೆ, ಬಂಡೂ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ನಾರಾಯಣ ಪಾಂಡುರಂಗಿ, ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಪೂಜೇರ, ಅಮೃತಾ ರಕ್ಷಿದಿ, ಗಣಪತಿ ಹೆಗಡೆ, ರಾಜೇಶ್ವರಿ ಸುಳ್ಯ, ಗುರುರಾಜ ಎಲ್, ಸಾಸ್ವಿಹಳ್ಳಿ ಸತೀಶ, ಗಣಪತಿ ಹೆಗಡೆ, ಪ್ರಜ್ಞಾ ಹೆಗಡೆ, ಜಲಜಾಕ್ಷಿ, ಹೇಮಾ ರಾಜಗೋಪಾಲ, ಮಾಲತಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ, ಬಸವರಾಜ ನೆಲ್ಲೇರಿ, ರಮೇಶ ಉಳ್ಳಾಗಡ್ಡಿ, ಎನ್. ಆರ್. ಪ್ರಕಾಶ್, ವಾಸುದೇವ್ ಗಂಗೇರ್, ಜೀವನ್‌ರಾಂ ಹೆಗ್ಗೋಡು, ಹ್ಯಾಟಿ ರಮೇಶ, ರಮಝಾನಸಾಬ ಉಳ್ಳಾಗಡ್ಡಿ, ಅಜಯಸಿಂಹ ಕೆ.ವಿ, ರವಿ ಡಿ.ಕೆ. ಮೋಹನ್.ಎ, ವಿನಾಯಕಭಟ್ ಹಾಸನಗಿ, ಮೊದಲಾದವರು ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ನಿರ್ದೇಶನ–ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಈಗ ಅಷ್ಟೊಂದು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಹೊರ ರಾಜ್ಯ ಹೊರ ದೇಶಗಳಿಂದಲೂ ಕನ್ನಡದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕನ್ನಡದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಕಟ್ಟುವ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ರಂಗಾಯಣಕ್ಕೆ ಕಥೆಗಳ ಕಣಜ ಗೊಂಬೆ ನಾಟಕ ನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡಿ ಹಾಲೆಂಡಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಪೆಟ್ ಕಲಾವಿದೆ ಎವಿಲಿಯನ್ ಪುಲೆನ್ಸ್, ನಿರತ ನಿರಂತರ ಪುತ್ತೂರ ತಂಡಕ್ಕೆ ಎಚ್.ಎಸ್.ಶಿವಪ್ರಕಾಶರವರ ನಟ್ಟಿರುಳಾಟ ಇನ್ನೊಂದು ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆತ್ ನಾಟಕವನ್ನು ತ್ರಿಶೂರ್‌ನ ಸಾಂಕುಟ್ಟಿ ಪಟ್ಟಾಂಕರಿ, ಡಾ.ಲಿಂಗದೇವರು ಹಳಮನೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ ಬರ್ಟೋಲ್ಟ್ ಬ್ರೆಕ್ಟ್‌ನ ಮದರ್‌ಕರೇಜ್ ನಾಟಕವನ್ನು ಕಿನ್ನರ ಮೇಳ ತುಮರಿ ತಂಡಕ್ಕೆ ನವದೇಹಲಿಯ ಕೆ.ಎಸ್. ರಾಜೇಂದ್ರನ್ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

◆◆◆

ಅಧ್ಯಾಯ – ೪

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ : ಪ್ರದರ್ಶನ-ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

ಅಧ್ಯಾಯ – ೪

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ : ಪ್ರದರ್ಶನ – ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

೪.೧ ಪೀಠಿಕೆ

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಿತಿಯೊಳಗೆ ಇರುವ ಎಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಂಡಿರುವಂಥ ರಂಗಭೂಮಿ. ಇದು ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡವರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡು, ಎರಡು ಧಾರೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಒಂದು, 'ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳೇ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ ರಂಗಭೂಮಿ'. ಇಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಕೇವಲ ನಟರಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಭಾಗವಹಿಸದೇ; ಮಕ್ಕಳಿಂದ, ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳೇ ಅಂದರೆ ನಿರ್ದೇಶನ, ನಿರ್ಮಾಣ, ನಟನೆ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೂ ಮಕ್ಕಳು ಭಾಗಿಗಳಾಗಿರುವ ರಂಗಭೂಮಿ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಎಂಬುದು ಬಹುತೇಕ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆದಿದೆ. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಲುಪುವುದು; ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಂಗಭೂಮಿ ಅನುಭವ ಕೊಡುವುದು; ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವುದು; ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳೇ ಅಭಿನಯಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ದೊಡ್ಡವರೂ ಅಭಿನಯಿಸಬಹುದು. ನಿರ್ದೇಶನ ನಿರ್ಮಾಣ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳೇ ಇರಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ದೊಡ್ಡವರೂ ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನದ ಉದ್ದೇಶಿತ, ದೊಡ್ಡವರ ನಿರ್ಮಿತ ರಂಗಭೂಮಿ ಸುತ್ತಲೇ ಸುತ್ತುತ್ತಿವೆ.

ಮಕ್ಕಳ ವಾರ್ಷಿಕ ಸ್ನೇಹ ಸಮ್ಮೇಲನದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುವ ಪಠ್ಯಾಧಾರಿತ ನಾಟಕಗಳು; ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಬರೆದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಮಕ್ಕಳೇ ನಟರಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುವ ನಾಟಕಗಳು; ದೊಡ್ಡವರು ಮಕ್ಕಳ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ರೆಪರ್ಟರಿಗಳು; ಹೀಗೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತಿಗೊಂಡ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳು. ಪ್ರೇಕ್ಷರಾಗಿ ಮಕ್ಕಳೂ–ದೊಡ್ಡವರೂ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ನಾಟಕ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಒಂದು ನೋಟ ಮಾತ್ರ.

ದೊಡ್ಡವರ ರಂಗಭೂಮಿಯಂತೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಕೇವಲ ಪ್ರದರ್ಶಕ ಗುಣದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡದೇ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಏಕೆಂದರೆ, ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಅನುಕರಣೆಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರಧಾನ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ-ನಾಟಕಗಳು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಿಂದಾಚೆಗೆ ಇಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಇವುಗಳನ್ನು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪೂರ್ವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಎಂದು ಭಾವಿಸದೇ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬೇಕಿದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಮನೋರಂಗಭೂಮಿ, ಗ್ರಿಪ್ಸ್ ಥಿಯೇಟರ್, ಕಲಾ ರಂಗಭೂಮಿ, ಚಿಕಿತ್ಸಾ ರಂಗಭೂಮಿ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ರಂಗಾಟಗಳು, ಪಾಠನಾಟಕಗಳು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರಧಾನ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಪರಾಮರ್ಶೆಯೊಂದಿಗೆ; ಒಟ್ಟಾರೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಭೂಮಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು; ಪ್ರದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಕುರಿತು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

೪.೨ ನಾಟಕ ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ರಂಗ ಕೃತಿ ನಿರ್ಮಾಣ

ನಾಟಕ ರಚನೆಕಾರರು ನಾಟಕ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು, ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು, ತಮ್ಮ ಮನೋರಂಗದ ಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದಂತೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ನಾಟಕ ಕೃತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಭಾವಾನುಭವದ ಮೂಸೆಯಲ್ಲಿ ಎರಕಹೊಯ್ದು, ತಮ್ಮ ಮನೋರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೊಸಹೊಸ ಕಲ್ಪನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಪಾತ್ರಗಳ ರೂಪ ಕಟೆದು, ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಹೆಣೆದು, ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ನೇಯ್ದು, ತಮ್ಮ ನೋಟದಂತೆ ಅಥವಾ ಭಿನ್ನ ನೋಟಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿರುವಂತೆ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ದೃಶ್ಯೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಮರುಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ರಂಗ ಕೃತಿ.

ರಂಗಭೂಮಿಯು ಒಂದು ರೀತಿ ಸೃಜನಶೀಲರ ಮುಖಾಮುಖಿ. ನಟ-ನಿರ್ದೇಶಕರು ಮೂಲ ಪಾಠದೊಂದಿಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ರಂಗ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವರು ಮೂಲ ಪಾಠದ ನಿರ್ಜೀವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನುಡಿಯಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಿಸಿ ಜೀವ ತುಂಬುತ್ತಾರೆ. ನಾಟಕ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಬದಲಾವಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಕೋಲಾಜ್ ಮಾಡಿಯೂ ರಂಗಸೃಷ್ಟಿ ಸಾಧಿಸಬಹುದು.

ಈ ರಂಗಕೃತಿ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ, ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ನಾವಿನ್ಯತೆ ಕಾಣಲು, ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ಇಕ್ಬಾಲ್ಅಹ್ಮದ್, "ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಹೊಸ ಪ್ಯಾಷನ್ ಸೃಜಿಸಬೇಕು. ನಾಟಕದ ವಸ್ತು, ತಂತ್ರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಿ. ಅನಾಟಮಿನ ಚೇಂಜ್ ಮಾಡಬೇಕು. ನಮ್ಮ ನಮ್ಮಲ್ಲೇ ಇರುವ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಸಬ್ಜೆಕ್ಟ್ ಇರುವಂತಹ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕು.ಅಂದಾಗ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿ ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳೆಯಬಲ್ಲುದು."

(ಇಕ್ಬಾಲ್ ಅಹ್ಮದ್. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಫ್ಯಾಷನ್ ಬೇಕಾಗಿದೆ, ಹಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಥಿಯೇಟರ್ ಮಿರರ್, ಏಪ್ರಿಲ್೨೦೦೯) ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ ಹಳತಾದ ವಸ್ತು ತಂತ್ರಗಳಿಂದ ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳೆಯಲಾರದು. ಹೊಸ ಕಾಲಮಾನಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಮನವರಿತು ಹೊಸ ನಾಟಕ ಕೃತಿಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ರಂಗಕೃತಿಗಳು ಮೂಡಿ ಬರಬೇಕು.

"ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಘಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಯೋಗ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ವಿಫಲತೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ರಂಗ ಸಾದ್ಯತೆಗೆ ಧಕ್ಕೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ನಾಟಕ ಕೃತಿಗಳೇ ಕಾರಣ". ಎನ್ನುವ ಹಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಶಿವಶಂಕರ್ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕಕಾರರು ಹೆಚ್ಚು ಭ್ರಮಾತ್ಮಕವಾದ ಅಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಕಥಾವಸ್ತುವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಎಂದು ಆಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. (ಹಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಶಿವಶಂಕರ್, ರಂಗಸಾಧ್ಯತೆಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತಿರುವ ನಾಟಕಕಾರನ ಕಲ್ಪನೆಗಳು, ಹಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಥಿಯೇಟರ್ ಮಿರರ್, ಏಪ್ರಿಲ್-೨೦೦೯) ಕೇವಲ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನೇ ಗ್ರಹಿತವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೆಯುವುದರಿಂದ ಹೀಗಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದು, ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಮಿಳಿತಗೊಂಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಬದುಕಿನ ಅನುಭವ ತೀವ್ರತೆಯೊಂದಿಗೆ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡಬೇಕು. ಅಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಕೂಡ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗದೇ ಬದುಕಿನ ಶೋಧನೆಯ ಶೋಧಕಗಳಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತವೆ.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಹಲವು ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿರುವ ಆಲೋಚನೆ, ಕನಸುಗಳನ್ನೇ ಬಡಿದೆಬ್ಬಿಸಿ ನಾಟಕ ಕೃತಿಯಿಲ್ಲದೇ ನೇರ ರಂಗಕೃತಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಇದರಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿ ಕೂಡ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಮೂರ್ತಿ ದೇರಾಜೆ ಇಂಥ ಕ್ರಯಾಶೀಲ ಕನಸುಗಾರರಾಗಿದ್ದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಂದರ್ಭವನ್ನಾಧರಿಸಿ ಮೂಲ ಕತೆಯನ್ನೋ, ಕವಿತೆಯನ್ನೋ, ಪಾಠವನ್ನೋ ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಾಟಕ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಇದೇ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ೮೦ಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಕೃತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನಾಟಕ ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ದೊಡ್ಡವರಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಾವಂತರ ಉತ್ತಮ ಕತೆಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ನಟರಾಜ ಹೊನ್ನವಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಸಿ. ಬಸವಲಿಂಗಯ್ಯವರು 'ಕಥನ ಕುತೂಹಲ'ದಂತಹ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾಟಕ ರಚನೆಕಾರರು ಹಾಗೂ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಪನಾಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾ ವಾಸ್ತವದ ಬೇರುಗಳ ಮೇಲೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ನಾಟಕ ಕೃತಿ-ರಂಗ ಕೃತಿ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲರಾಗಬೇಕು.

೪.೨.೧ ರಂಗ ಪಠ್ಯ ಹಾಗೂ ರಂಗ ತಂತ್ರ

ನಿರ್ದೇಶಕನ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಗೆ ಪ್ರೇರಕ ಕೈಗನ್ನಡಿಯಾಗಿ ಬಹುತೇಕ ರಂಗ ಕೃತಿ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಲಿಖಿತ ನಾಟಕ ಕೃತಿಯೊಂದು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ಮಾರ್ಗ ಸೂಚಿ. ಸೃಜನಶೀಲ ಲೇಖಕನೊಬ್ಬ ತನ್ನ ಮನೋರಂಗದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ರಂಗ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಚಾಕಚಕ್ಯತೆಯಿಂದ ಬರಹದಲ್ಲಿ ಒಡಮೂಡಿಸಿದಾಗ ನಾಟಕಕೃತಿ ನರ್ಮಾಣಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಯಶಸ್ವಿ ನಾಟಕವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಆ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಿತನೊಬ್ಬ ಅಳವಡಿಸಿದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕೌಶಲ ನಮಗೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ನಾಟಕ ರಚನೆಯಲ್ಲೇ ಇರಬಹುದು, ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬಹುದು, ನಾಟಕದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಲು ತಾಂತ್ರಿಕ ಜ್ಞಾನ ತುಂಬಾ ಅಗತ್ಯ. ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಯಾವುದೇ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲೂ ಸಹಭಾಗಿಯಾಗಬಲ್ಲುದು. ನಿರ್ದೇಶಕ ರಂಗ ಕೃತಿ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ತೊಡಗುವ ಮುನ್ನ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡ ನಾಟಕ ಕೃತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕತೆ–ಕಾವ್ಯವನ್ನಾಧರಿಸಿ ಸೂಕ್ತ ರಂಗ ತಂತ್ರ ಅಳವಡಿಸಿ ರಂಗ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ರಂಗ ತಂತ್ರದ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಅನುಭವವಿರುವ ನಾಟಕ ರಚನಾಕಾರನಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚನಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಯೋಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪಕ್ವವಾದ ರಂಗ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. "ನಾಟಕಗಳ ತಂತ್ರಕೌಶಲವನ್ನು 'ನಾಟಕ ಕೃತಿಯ' ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಚನಾಕ್ರಮ ಅಥವಾ ವಿನ್ಯಾಸ ಎಂದು ಕರೆದರೆ, ರಂಗ ಕೃತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಂಗ ವಿನ್ಯಾಸ ಅಥವಾ ರಂಗತಂತ್ರ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ."(ಎನ್.ಎಸ್. ವೆಂಕಟ್‌ರಾಂ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳ ತಂತ್ರ, ಮಕ್ಕಳ ಬೆನಕ–೨೫, ಪುಟ–೨೬) ರಂಗ ತಂತ್ರವು ನಿರ್ದೇಶಕನ ಅನುಭವ, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆ, ಜಾಣ್ಮೆ–ಕೌಶಲವನ್ನವಲಂಭಿಸಿ ಕತೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ರೂಪು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ರಂಗಯೋಗ್ಯ ನಾಟಕ ಬರೆಯುವದು, ಆಡಿಸುವುದು ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಅತ್ಯಂತ ಮಹಾತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಬರೆದ ನಾಟಕವೊಂದು ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದೇ ಸೋಲಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯ ನಾಟಕವೊಂದು ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡು ಖುಷಿ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಸಫಲವಾಗಬಹುದು. ಸಫಲವಾದ ನಾಟಕದ ಕುರಿತು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಾಗ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಿತ ನಿರ್ದೇಶಕರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕೌಶಲದಳವಡಿಕೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ರಂಗತಂತ್ರವು ನಾಟಕದ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಲು ಹಾಗೂ ನಾಟಕದ ಆಶಯವನ್ನು ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕದ ಲಕ್ಷಣಗಳು

- ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿರಬೇಕು.
- ಸಂಭಾಷಣೆ ಚುರುಕಾಗಿರಬೇಕು.
- ನಟನೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರಬೇಕು.
- ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳು ಭಾಗವಹಿಸುವಂತಿರಬೇಕು.
- ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತಿರಬೇಕು.
- ಆಕರ್ಷಕ ಕಥಾ ವಸ್ತುವಿರಬೇಕು.
- ವಯಸ್ಸಿಗೆ ತಕ್ಕ ರಸಭಾವಗಳು ಇರಬೇಕು.

ನಾಟಕಕಾರ ರಂಗಪ್ರಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ನಾಟಕ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗಕೃತಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಅಥವಾ ರಂಗಪ್ರಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರುವುದೊಳಿತು. ಕಥಾವಸ್ತು, ಪಾತ್ರ ಸಂಯೋಜನೆ, ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಸಂಗೀತದ ಜೊತೆಗೆ ನಾಟಕಕ್ರಿಯೆ ಜರುಗುವ ಸ್ಥಳ, ಕಾಲ, ವಾತಾವರಣ, ಮನೋ ಭೂಮಿಕೆಯ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿರಬೇಕು. ಲಿಖಿತ ನಾಟಕ ಬಹುಕಾಲ ಬಾಳಿಕೆ ಬರುವಂಥದ್ದಾಗಿದ್ದು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲ, ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡು ಅಭಿನಯಿಸಬಹುದು. ರಂಗ ಕೃತಿ ಕಾಲಾಧೀನ ಯಾವುದೇ ನಾಟಕ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಾಗಲೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರದರ್ಶನವೂ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದು ಗುಣಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗುವುದು ಸಹಜ. ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನವು ವಿವಿಧ ಕಲೆಗಳ ಸಮಾವೇಶದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂಥದು.

ನಾಟಕ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಕುಳಿತಿರುವ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಲು ಅಥವಾ ಅರುಹಲು ಲೇಖಕನ ಕಲ್ಪನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೊಂದೇ ಸಾಲದು ಉದ್ದೇಶಿತ ಬಾವನೆಗಳು ಅಥವಾ ಅರ್ಥ ಪ್ರಕಟವಾಗಲು ಸೂಕ್ತ ಹಂದರ ಅಥವಾ ರೂಪ ಬಂಧ ಇರಲೇಬೇಕು. ಲೇಖಕ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ಕಥೆಯ ವಿವಿದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಂದು ನಿಶ್ಚಿತ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಮರು ಜೋಡನೆ ಮಾಡಿದಾಗಲೇ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಸಾಧ್ಯ. ದೃಶ್ಯಾವಳಿಗಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಮರುಜೋಡನೆಯಿಂದಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ನಾಟಕದ ರಸಾನುಭವ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ನಾಟಕ ರಚನೆಕಾರ ಮತ್ತು ನಿರ್ದೇಶಕ, ಇಂಥ ನಾಟಕ ಕೃತಿ ಅಥವಾ ರಂಗ ಪಠ್ಯ ಅಥವಾ ರಂಗಕೃತಿಯೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಕಲಾಕಾರನ

ಕಾರ್ಯ ನೈಪುಣ್ಯತೆ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿರಿಯ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ಎನ್.ಎಸ್. ವೆಂಕಟರಾಂ ಹೇಳುವಂತೆ, "ದೃಶ್ಯ ಕಲೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದಾದ; ಕಲಾಕೃತಿಯೊಂದರ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳಾದ; ಕ್ರಿಯೈಕ್ಯ, ಆಯ್ಕೆ, ಪ್ರಮಾಣ, ಮರು ಜೋಡಣೆ, ತೀರ್ವತೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ರಂಗಕೃತಿ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. "(ಎನ್.ಎಸ್. ವೆಂಕಟರಾಂ, ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳ ತಂತ್ರ, ಮಕ್ಕಳ ಬೆನಕ-೨೫, ಪುಟ-೨೬) ಇವು ನಾಟಕ ರಚನಾ ಕ್ರಮಗಳೂ ಹೌದು, ರಂಗ ನಿರ್ಮಾಣ ತಂತ್ರಗಳೂ ಹೌದು. ಹಾಗಾಗಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಎರಡೂ ಕಡೆ ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ನಾಟಕ ರಚನಾ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯೈಕ್ಯವು ವಸ್ತು ನಿಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ನಾಟಕವನ್ನು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿಯಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗಲೂ ಒಂದೊಂದು ಬಿಡಿ ಭಾಗವೂ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಿರದ ಶಿಥಿಲವಾದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಜೋಡಿಸುವುದರಿಂದ ರಸಭಂಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿಯೈಕ್ಯವನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಯ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಿಭಿನ್ನ ಭಾಗಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಯೊಂದರ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕ್ರಿಯೈಕ್ಯ ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ಒಂದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಾಲವನ್ನು ಸಂಕುಚಿತಗೊಳಿಸಿ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಘಟನೆಗಳು ಘಟಿಸುವಂತೆ ಸಂಯೋಜಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕ್ರಿಯೈಕ್ಯ ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ನಾಟಕ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಲು ನಾಟಕದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಗಗಳು ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿ, ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ, ನಾಟಕ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಉತ್ಕಟಗೊಳಿಸುವ ಸಾಧನವಾಗಿ ಮೂಡಿಬರಬೇಕು. ಪಾತ್ರಕ್ಕೂ ಕ್ರಿಯೆಗೂ ನಡುವೆ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಬೇಕು.

ನಾಟಕ ರಚನೆಕಾರ ಅಥವಾ ನಿರ್ದೇಶಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಭಾಗದ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಇಡೀ ನಾಟಕದ ಅರ್ಥಸಂವಹನೆ ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು; ಆಯ್ಕೆಯ ಮೂಲಕ ಇಚ್ಚಿತ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನ್ಯತೆ ನೀಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ದೊರಕುತ್ತದೆಯಲ್ಲದೆ ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ, ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಮೂಡಿಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇತರೆ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳು ಮುಖ್ಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿ, ಪೂರಕವಾಗಿ, ಹಿತಮಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಬೇಕು. ಅಂದಾಗ ಪೂರಕ ಭಾಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಕ್ಕಳ ಗಮನವನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಭಾಗದತ್ತ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ನಾಟಕವನ್ನು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿಸುವ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾಧನವೆಂದರೆ ಮರುಜೋಡನೆ. ಕಥೆಯ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳ ಮರುಜೋಡನೆಯಿಂದ ಅರ್ಥ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ಸಾಧಿಸಬಹುದು.

ನಾಟಕವು ಅರ್ಥಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ನಾಟಕೀಯ ಅನುಭವವನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸುವ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಬಳಸಬಹುದು. ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಚಲನೆ, ಧ್ವನಿ, ಬೆಳಕಿನ ಬಣ್ಣಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ವಿಭಿನ್ನತೆಗಳಿಂದ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಕಥೆಯ ಪುನರ್‌ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿ, ಅಪೂರ್ವ ಅನುಭವ ಕಟ್ಟಿಕೊಡಬಹುದು. ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕದ ಭಾಷೆ ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವಾಗಿದ್ದು, ಅವರ ಗಮನಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಾಟಕದ ಅವಧಿ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ಸರಿಸುಮಾರು ಒಂದರಿಂದ ಒಂದುವರೆ ಗಂಟೆ ಇದ್ದರೆ ಒಳಿತು. ಇದನ್ನು ಮೀರಿದ ನಾಟಕಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಗಮನ ಹಿಡಿದಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಹೋಗಬಹುದು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಯಾವಕಲೆಗೂ ಒಂದು ನಿಶ್ಚಿತ ಸೂತ್ರ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ನೂರಾರು ವರ್ಷದ ರಂಗಾನುಭವದ ಮೂಲಕ ಕಲಾವಿದರು ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾದ ಕೆಲವು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಯೋಗಶೀಲ ನಿರ್ದೇಶಕ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಮೂಲಕ ಹೊಸ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಬಲ್ಲ.

೪.೨.೨ ರಂಗ ಸಂಗೀತ

ಮಗುವು ಜನ್ಮ ಪಡೆಯುವಾಗ ಗರ್ಭದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಲೇ ಕಿರುಚುತ್ತದೆ. ನಾವು ಅದಕ್ಕೆ ಅಳುತ್ತದೆ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಇದು ಮಗುವಿನ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಹೊರಡುವ ಮೊದಲ ಧ್ವನಿ ಅಥವಾ ರಾಗವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಧ್ವನಿಯ ಏರಿಳಿತಗಳಿಂದಲೇ ಮಗು ನಗುತ್ತಿದೆಯೋ ಅಳುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತೇವೆ. ಕಿರುಚುವುದು ಕೂಸಿನ ಭಾಷೆ ಎಂದರಿತ ತಾಯಿ ಆ ಮಗುವನ್ನು ಸಮಾಧಾನಿಸಲು ತನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತಾ, ಒಂದು ರೀತಿಯ ಧ್ವನಿ ಹೊರಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇದರಿಂದ ಮಗು ಸಮಾಧಾನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ಮಗು ತನ್ನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಲು ವಿಭಿನ್ನ ಧ್ವನಿ ಹೊರಡಿಸುತ್ತ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ದ್ವನಿ ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಾಯಿಯ ಜೋಗುಳ ಅಥವಾ ಲಾಲಿಪದ ಕೇಳಿದ ಮಗು ಅಳು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ತನ್ನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪಶು ಪಕ್ಷಿಗಳ ಚಲನವಲನ ಹಾಗೂ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ನಮ್ಮ ಸುತ್ತ-ಮುತ್ತ ಕೇಳಿಬರುವ ಧ್ವನಿಗಳೆಂದರೆ, ಪಕ್ಷಿಗಳ ಚಿಲಿಪಿಲಿ, ದನಕರುಗಳು ಒದರುವುದು, ಮಳೆಗಾಲದ ಗುಡುಗು-ಸಿಡಿಲಿನ ಸದ್ದು, ಗಾಳಿ ಬೀಸುವ ಶಬ್ಧ, ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವ ವಾಹನಗಳ ಶಬ್ಧ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಸ್ವಭಾವತಃ ಸದಾ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದಿರುವ ಮಗುವು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಇಷ್ಟವಾದುದನ್ನು ಅನುಕರಣೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಬೆಳೆಯುವ ಮಗುವಿಗೆ ಪರಿಸರದ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸಿ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತ ಅದರ ಅನುಕರಣೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತ 'ನಿಸರ್ಗ ನಾದದ' ಮೂಲಕ ಸಂಗೀತದ ಕಡೆಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಬಹುದು.

ಏಕೆಂದರೆ, ಸಂಗೀತವು ಶಬ್ದ ಅಥವಾ ಧ್ವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮೊಘಲರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ 'ತಾನಸೇನನು' ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಸರದ ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳ ಧ್ವನಿಯ ಅನುಕರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಲೆ ಮುಂದೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಗೀತಗಾರನಾಗಿ 'ಸಂಗೀತ ಸಾಮ್ರಾಟ' ಎಂಬ ಬಿರುದು ಪಡೆದನು.

ಮಾನವನ ವಿಕಾಸ ಕ್ರಮದಿಂದ ಯೋಚಿಸಿದರೆ, ಸಂಗೀತದ ಹುಟ್ಟು ಆದಿಮಾನವನಿಂದ ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಆವಿಷ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಬಾಂಬೂಮರದಲ್ಲಿ ಹುಳುಗಳು ಕೊರೆದ ರಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯು ಹೊಕ್ಕು ಹೊರಬರುವಾಗ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸ್ವರಗಳು ಕೇಳಿಬಂದವು. ಇದೇ ಮುಂದೆ ಮಾನವನ ಕೊಳಲು ವಾದ್ಯದ ಉದಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಮಕ್ಕಳ ಸಂಗೀತ

ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳೂ ಮಿಳಿತಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಆಡುತ್ತಲೇ ಹಾಡು ಕಟ್ಟಿ ಆಡಿ–ಹಾಡಿ ಸಂತಸದಿಂದ ನಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಗೋಲಿ ಆಡುವ ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರತಿ ಹೊಡೆತಕ್ಕೊಂದು ಲಯಬದ್ದ ಪದ ಹೇಳುತ್ತ ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಏಕಚಿಕ್ಕಿ, ಚಿಕ್ಕಮಾಲಕ್ಕಿ, ಬಲಪ್ಪರಾಣಿ, ಬನ್ನಿಕೋಲು, ಐಚಿಟಿಮೀಟಿ, ಆರರಗಡ್ಡ, ಏಳಸೇರುಪ್ಪು, ಎಂಟರಗಂಟೆ, ಒಂಬೈಮಾಲು, ತಿಂದವರಪಾಲು. ಹೀಗೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಹಾಡನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು. ಸುತ್ತ ಕುಳಿತ ನಾಲ್ಕಾರು ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಎದುರುಗಡೆ ಎರಡೂ ಅಂಗೈಗಳನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ತಾಗಿಸಿಟ್ಟು ಒಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ಒಂದೇ ಕೈಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೆಲದ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಬೆರಳ ತುದಿಯಿಂದ ಹತ್ತಿಕಟಿಗಿ, ಬತ್ತಿಕಟಿಗಿ, ಬಾವ್‌ನೋರ್, ಬಸಪ್ಪನೋರ್, ಕೈಕೈ, ದೂಳಗೈ, ಪಂಚಂ, ಪಗಡಂ, ನೆಲ್ಲಿಕಟ ಹನುಮ, ದಾಸರ ಬರಮ, ತಿಪ್ಪಿಮ್ಯಾಲೆ ಕೋಳಿ, ರಗತ್ತ ಬೋಳಿ. ಎಂದು ಎಣಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತ ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾಗಿ ಈ ಹಾಡುಗಳು ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದು ಸ್ವರೂಪ ಒಂದೇ ಆಗಿವೆ. ಆಟಗಳಿಂದಾಚೆ ಕೇವಲ ಪ್ರಾಸ ಪದಗಳೂ ಉಂಟು. ಉದಾ; ಅಚ್ಚಚ್ಚವ್ವ, ಬೆಲ್ಲಚ್ಚವ್ವ, ಜಾನೆಕಲ್, ಸೆರಗಚ್ಚವ್ವ, ಮಾಲಿಂಗೌಡ, ಏನಂದ, ಬಿಳಿಕುದುರಿ, ಬೀಡೆಂದ, ಕರಿಕುದುರಿ, ಕಟ್ಟೆಂದ....ಹೀಗೆ ಸಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ಗೀತ ರಚನೆ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಗೀತೆಗಳಿಗೆ ಸಂಗೀತ ಸಂಯೋಜನೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ಅಗತ್ಯ. ಮಕ್ಕಳ ಗೀತೆಗಳು, ಶಿಸುಪ್ರಾಸಗಳು ತನ್ನದೇ ಆದ ಧಾಟಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿವೆ. ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಳ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ಚೇತನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಿ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಾಸಗೊಳಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳ

ಗೀತೆಗಳು ಚಿಕ್ಕವಾಗಿದ್ದು ಸರಳವಾಗಿರಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಾಡಿನೊಂದಿಗೆ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಬಿಸಿದರೆ ಶಾಲೆ ಸಂತಸದ ಮನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಡುಗಳು ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಬರುವ ಧಾಟಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮಕ್ಕಳ ಚಂಚಲ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಏಕಾಕ್ರಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವುದು. ಇದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶಾರೀರಿಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ರಂಗ ಗೀತ-ಸಂಗೀತ

ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲ್ಪಡುವ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಂಗಗೀತೆಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಗೀತೆಗಳೇ ರಂಗಸಂಗೀತವಲ್ಲ. ರಂಗತಜ್ಞ ಬಿ.ವಿ. ಕಾರಂತರು ಹೇಳುವಂತೆ "ರಂಗಸಂಗೀತವು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವೂ ಅಲ್ಲ ಜಾನಪದೀಯವೂ ಅಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿಯೂ ಇಲ್ಲ; ಇದೊಂದು ಅನ್ವಯಿಕ ಸಂಗೀತ. ಮಾತಿನ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಮಾತು ಕೂಡ ಸಂಗೀತದೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ." (ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್ ಗೋನಾಳ್,'ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ರಂಗ ಸಂಗೀತ', ಉಪನ್ಯಾಸ, ಮುಂಡರಗಿ ದಿನಾಂಕ; ೧೫.೨.೨೦೦೯)

ಹಾಗೆಯೇ ರಂಗ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲರಾದ ಸಂಗೀತ ನಿರ್ದೇಶಕ ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್ ಗೋನಾಳ್ ಅವರು, "ರಂಗ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ತಾಳ-ಲಯ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಚೌಕಟ್ಟು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಶಬ್ದಗಳು ರಂಗ ಭಾಷೆಯಾಗಲು ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸದ್ದು, ಸಪ್ಪಳಗಳು ಸಹ ರಂಗಸಂಗೀತ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ." ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. (ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್ ಗೋನಾಳ್,' ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ರಂಗ ಸಂಗೀತ', ಉಪನ್ಯಾಸ, ಮುಂಡರಗಿ ದಿನಾಂಕ; ೧೫.೨.೨೦೦೯) ಆದರೆ, ಆಧುನಿಕ ರಂಗಭೂಮಿಯ ದೈನಂದಿನ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಂಗ ಸಂಗೀತವನ್ನು ರಂಗದ ಮೇಲಾಗುವ ಅಥವಾ ರಂಗಕ್ರಿಯೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ 'ಶಾಬ್ದಿಕ ಪರಿಣಾಮ' (ಸೌಂಡ್ ಎಫೆಕ್ಟ್)ದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ನೋಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆ, ವಾದ್ಯಸಂಗೀತ ಮಾತ್ರ 'ರಂಗ ಸಂಗೀತ' ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ವಾಹನ ಸಂಚಾರದ ಸದ್ದು, ನೀರು ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುವ ಸದ್ದು, ಬಾಗಿಲುತೆರೆವ ಮುಚ್ಚುವ ಸದ್ದು, ಹೆಜ್ಜೆ ಸಪ್ಪಳ ಮುಂತಾದುವೆಲ್ಲ ಕೇವಲ 'ಶಾಬ್ದಿಕ ಪರಿಣಾಮ' ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ.

ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್ ಗೋನಾಳ ಹಾಗೂ ಕಾರಂತರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ 'ರಂಗ ಗೀತೆಗಳು', 'ವಾದ್ಯ ಸಂಗೀತ'

ಮಾತ್ರ ರಂಗ ಸಂಗೀತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಡುಗಳೇ ಇಲ್ಲದ ಅದೆಷ್ಟೋ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಧ್ವನಿರೂಪಗಳನ್ನೇ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸುವುದುಂಟು. ರಂಗ ನೇಪಥ್ಯದಿಂದಲೇ ಕೋಲಾಹಲ, ಗಲಭೆ, ಮತ್ತಿತರ ಧ್ವನಿ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬಹುದು. ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಬರುವ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ, ದೂರದಿಂದ ಬರುವ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕ್ಷೀಣವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿ ಭ್ರಮೆ ಮೂಡಿಸಬಹುದು. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಬಳಸುವ ಉದ್ದೇಶ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ನೀಡುವುದಾಗಿದೆ. ಪೂರಕ ವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ರಂಗಕ್ರಿಯೆಗೆ ಭಾವ ಪ್ರೇರಕ ಗುಣವನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಡುವುದಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ರಂಗ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಶೃತಿ–ಅಪಶೃತಿ ಎಂಬ ಮಾತೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ರಾಗ–ತಾಳದ ಚೌಕಟ್ಟು ಇರಲೇಬೇಕಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಧ್ವನಿರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ತಾಳ–ಲಯ ವೈವಿಧ್ಯಗಳೆರಡೂ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ.

ಯಾವುದೇ ನಾಟಕದ ದೃಶ್ಯ ಅಥವಾ ನಟನಿಗಾಗಿ ಹಾಡುವ, ವಾದ್ಯ, ಹಾಗೂ ಶಾಬ್ದಿಕ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವವರು ಆಯಾ ನಾಟಕ ದೃಶ್ಯದ ಭಾವತೀವ್ರತೆಯನ್ನು, ಅರ್ಥ ತರಂಗಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಸ್ವತಃ ಅನುಭವಿಸುತ್ತ, ಆಯಾ ಕ್ಷಣದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಉಂಟಾಗುವ ಪರಿಣಾಮ ಉಚ್ಚಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಗೀತ, ವಾದ್ಯಸಂಯೋಜನೆ, ಧ್ವನಿ ಸಂಯೋಜಿತ ಶಾಬ್ದಿಕ ಪರಿಣಾಮವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ನಡೆಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೇ ರಂಗ ಸಂಗೀತವಾಗಿದೆ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಾಗ ರಂಗ ಸಂಗೀತವು ಇತರೆ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಗೀತವು ನಾಟಕದ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದ್ದು, ನಾಟಕವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುವ ಮತ್ತು ಅನುಭವವನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲಾ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಅದು ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿರಬೇಕು. ರಂಗ ಸಂಗೀತವು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಸ್ವತಂತ್ರ ರೂಪ. ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ನಾಟಕದ ಒಟ್ಟು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವೇಷಭೂಷಣ, ಪರಿಕರ, ಪ್ರಸಾದನ, ಬೆಳಕುಗಳಿಗಿಂತ ಸಂಗೀತವು ತುಂಬಾ ಪ್ರಮುಖವಾದುದು. ಯಾವುದೇ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸಂಗೀತ ಹೀಗೇ ಇರಬೇಕೆಂದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ನಿರ್ದೇಶಕನ ರಂಗಶೈಲಿಯನುಸರಿಸಿ, ಬಳಸುವ ಸಂಗೀತವೂ ಸಹ ಬೇರೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹಾಡುಗಳೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಹಲವು ನಾಟಕಗಳು ಬಿ. ವಿ. ಕಾರಂತರಂತ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಂದ ರಂಗ ಕೃತಿಯಾಗಿ ಮೈದಾಳಿದಾಗ ಅದ್ಭುತ ಸಂಗೀತ ಸಂಯೋಜನೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮೋಲಿಕಿಟ್ಟಿಯಂತ ನಾಟಕಗಳಿಗೂ ಪ್ರಭಾವಯುತವಾಗಿ ಸಂಗೀತ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಾರಂತರ ಪಂಜರಶಾಲೆ ನಾಟಕದ ಸಂಗೀತವಂತೂ

ಅದ್ಭುತವಾಗಿದ್ದು ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಚೀನ್ನಿ, ಸಾಗರ ದೇವೇಂದ್ರ ಬಳಿಯಾರ, ಶ್ರೀಕಾಂತ ಕಾಳಮಂಜೆ, ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್‌ಗೋನಾಳ್, ಮೊದಲಾದವರು ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಸಂಗೀತ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲರಾಗಿದ್ದು ಪರಿಣಿತಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ರಂಗ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಘನವಾದ್ಯಗಳಾದ ಕಂಚಿನ ತಾಳಗಳು, ಘಂಟೆ, ಗೆಜ್ಜೆ, ಶಂಖ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ತುಂಬಾ ಉಪಯುಕ್ತ. ಹಾಗೆಯೇ ಚರ್ಮವಾದ್ಯಗಳಾದ ಮೃದಂಗ, ತಬಲ, ಚಂಡೆ, ಢೋಲಕ್, ತಮಟೆ, ಖಂಜರ, ಗಾಳಿ ವಾದ್ಯಗಳಾದ ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ, ಕೊಳಲು, ಪೀಪಿ, ತಂತಿ ವಾದ್ಯವಾದ ತಂಬೂರಿ, ಕಿನ್ನರಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಅಗತ್ಯಾನುಸಾರ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನೋಡುವ ಮತ್ತು ಕೇಳುವ ಎರಡು ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರಂಗ ಸಂಗೀತ ನೋಡುವವರ ಮೇಲೆ ಗಾಢ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟು ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ರಸಸ್ವಾದಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಗಾಢ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟು ಮಾಡಲು ರಂಗ ಸಂಗೀತಗಾರರು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳು ಹೀಗಿವೆ:

೧. ಸಂಗೀತ ನಾಟಕದ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿದ್ದು, ಅದು ಕಥೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿರ-ಬೇಕು.

೨. ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲೂ ಅದು ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿರಬೇಕು.

೩. ನಾಟಕಕ್ಕಿಂತ ಹೊರಗಿನ ಒಂದು ಅನುಭವವನ್ನು ಸಂಗೀತ ನೀಡುವಂತಿರ-ಬಾರದು.

೪. ಮಾತಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕಥೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವಂತಿರಬೇಕು.

೫. ಮಾತೇ ಹಾಡಾಗಿ, ಹಾಡೇ ಮಾತಾಗಿರಬೇಕು.

ಗೋನಾಳರ ಪ್ರಕಾರ ರಂಗ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರ. ದೃಶ್ಯಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಲು ಬಳಸುವ 'ಮನೋಸ್ಥಿತಿ ಸಂಗೀತ' ಅಥವಾ ಮೂಡ್ ಮ್ಯೂಜಿಕ್, ಪ್ರಸ್ತುತಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ವಿಷಯ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಅರ್ಥವಂತಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಬಳಸಲಾದ ಹಾಡುಗಳಿಗೆ ಸಂಯೋಜಿಸಿರುವ ರಾಗ ಅಥವಾ ನುಡಿಸುವ ಸಂಗೀತ 'ವಿಷಯ ವಸ್ತು ಸಂಗೀತ' ಅಥವಾ ಥೀಮ್ ಮ್ಯೂಜಿಕ್ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದು ದೃಶ್ಯದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ದೃಶ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಲು 'ಸೇತು ಸಂಗೀತ' ಬ್ರಿಡ್ಜ್ ಮ್ಯೂಜಿಕ್‌ಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ರೀತಿ ರಂಗ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮೋಡಿಮಾಡಿ ಮನೋಲ್ಲಾಸದೊಂದಿಗೆ ಮನೋವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

೪.೨.೩ ರಂಗಬೆಳಕು

ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಂಗ ಚಲನೆ ಮತ್ತು ರಂಗ ವಿನ್ಯಾಸ ಎಷ್ಟು ಮುಖ್ಯವೋ ಬೆಳಕು ವಿನ್ಯಾಸ ಸಹ ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬೆಳಕಿನ ವಿನ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೇ ಪರಿಪೂರ್ಣ ರಂಗಕೃತಿಯಾಗಿ ಇಮೇಜ್ ಉಂಟು ಮಾಡಲಾರದು. "ಕಡಿಮೆ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಹೆಚ್ಚು ಇಮೇಜ್ ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಬೆಳಕು ಒಳ್ಳೆಯ ಸಾಧನ. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಕಿನ ರಮ್ಯತಾವಾದ ಅಂದರೆ, ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಪಾತ್ರಗಳು ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಖಂಡಿತಾ ಹಾಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಬೆಳಕಿನ ವಿನ್ಯಾಸವು ಪಾತ್ರವಿನ್ಯಾಸದೊಳಗೆ ಜೀವ ಪಡೆಯುವಂತಾಗಬೇಕು". (ಲೈಟ್ ಜಗ್ಗ ಹಾಲ್ಕುರಿಕೆ, ಬೆಳಕಿನ ವಿನ್ಯಾಸ ಪಾತ್ರಗಳ ವಿನ್ಯಾಸದೊಳಗೆ ಜೀವ ಪಡೆಯುವಂತಾಗಬೇಕು, ಥಿಯೇಟರ್ ಮಿರರ್. ಏಪ್ರಿಲ್-೨೦೦೯) ಹಾಗಾದಾಗ ಬಣ್ಣದ ಬೆಳಕು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗುವುದರಿಂದ ಅವರ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಲು ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಬೆಳಕಿದ್ದರೇ ಚೆನ್ನ. ಮಕ್ಕಳು ರಂಗದ ಮೇಲೆ ತುಂಬಾ ಚೆಂದವಾಗಿ ಕಾಣಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ನೋಡುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಂಜನೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

೪.೨.೪ ರಂಗ ತಾಲೀಮು

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ಇರುವುದರಿಂದ ನಾಟಕದ ತಾಲೀಮು (ರಿಹರ್ಸಲ್) ಕೂಡಾ ದೊಡ್ಡವರ ರಂಗಭೂಮಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗೇ ನಡೆಯಬೇಕು. ಎಂದೂ ಒತ್ತಡದ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಬಾರದು. ಮಕ್ಕಳು ಸಂತಸದಿಂದ, ಸ್ವಯಂ ಶಿಸ್ತಿನಿಂದ ರಂಗತಾಲೀಮಿನಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ ಮನೋಸಿದ್ಧತೆ-ಗೊಳಿಸಬೇಕು.

ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳ ತಾಲೀಮಿನಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶಗಳು

- ಪಾತ್ರ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ರಂಗಾಟಗಳ ಮೂಲಕ ಹಾವಭಾವ ಚಲನವಲನಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸುವುದು.
- ದೃಶ್ಯ ವಿವರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ದೃಶ್ಯ ಸಂಯೋಜನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವುದು.
- ವಯಕ್ತಿಕ ನ್ಯೂನತೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿತೋರಿಸಿ ಗೇಲಿ ಮಾಡದೇ ಹುರುಪು ನೀಡಿ, ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿ, ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯ ತುಂಬಬೇಕು.

- ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಡತಡೆ ಉಂಟಾಗಿ ಏಕಾಗ್ರತೆಗೆ ಭಂಗ ತರುವಂತಿರದೇ ಚಲನೆಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶವಿರಬೇಕು.
- ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಬಳಸಬೇಕೆಂದಿರುವ ಲೇವಲ್‌ಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ. ಹತ್ತಲು ಇಳಿಯಲು ಸರಿಯಾದ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಅಥವಾ ರ್‍ಯಾಂಪ್ಸ್ ನಿರ್ಮಿಸಿ ರೂಢಿಸಬೇಕು.
- ಮುಖವಾಡ ಧರಿಸುವುದಿದ್ದಲ್ಲಿ ತೊಡಿಸಿ ಸರಿಯಾದ ಉಸಿರಾಟಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು. ಮುಂದಿನ ಜಾಗ/ವಸ್ತುಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆಯೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಖಾತರಿ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
- ತೊಡಿಸುವ ಬಟ್ಟೆಗಳಿಂದ ಚಲನೆಗೆ ಅಡಚಣೆಯಾಗುತ್ತದೆಯೇ, ಮೈಗೆ ಕಿರಿಕಿರಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆಯೇ ಪರಿಕ್ಷಿಸಬೇಕು.
- ದೃಶ್ಯ ಸಂಯೋಜನೆಯ ಪೂರ್ಣ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.
- ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಕತ್ತಲೆ ಹರಡಿದಾಗ ಚಲನೆಯ ಗತಿ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನ ರೂಢಿಸಬೇಕು.
- ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಚಲನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಖರತೆ ಇರುವಂತೆ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

೪.೩ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ : ಪ್ರದರ್ಶನದ ಪರಿಣಾಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವ

ಇವತ್ತಿನ ರಂಗಭೂಮಿಯು ತನ್ನ ಬಹುರೂಪವನ್ನು ಬಹಳ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಅದು ಒಂದು ಚಟುವಟಿಕೆ ಅಥವಾ ಆಟವಾಗಿ, ಒಂದು ಕಲೆಯಾಗಿ, ನಿತ್ಯ ಬಳಕೆಯ ವಸ್ತುವಾಗಿ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇದನ್ನರಿತೇ ಭಾರತದ ರಂಗಮೀಮಾಂಸಕರು ರಂಗಭೂಮಿ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು 'ಆಟ' ಎಂದೇ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಭಾರತದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮೀಮಾಂಸೆಗಳಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಉದಿಶ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ 'ನಿರುದ್ದಿಶ್ಯ ರಸಸೃಷ್ಟಿ' (ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ. ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮುಖಾಂತರ, ಪುಟ–೯೫) ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು ಮಾತ್ರ ಸಮ್ಮತವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಅಕ್ಷರ ಅವರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವಂತೆ, "ಸಮಾಜ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಪ್ರಕಾರ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ, ಒಂದು ಪೈಪೋಟಿಯನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಗೆಲ್ಲುವ ಮತ್ತು ಸೋಲುವ ಆಟಗಳು, ಇನ್ನೊಂದು ಸತತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇರುವ ಯಾರೂ ಗೆಲ್ಲದ ಮತ್ತು ಸೋಲದ ಆಟಗಳು. ರಂಗಭೂಮಿಯು ಈ ಯಾರೂ ಗೆಲ್ಲದ ಮತ್ತು ಸೋಲದ ಆಟ". (ಅದೇ ಪುಟ–೯೫) ರಂಗ ಮೀಮಾಂಸಕರು ಹೇಳುವಂತೆ ರಂಗಭೂಮಿ

ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಗುರಿಸಾಧನೆಗಾಗಿ ನಡೆಯುವಂಥ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲ ಎಂಬುನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ರಂಗಭೂಮಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಲ್ಲದೆಯೂ ನಡೆಯಬಹುದು, ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿಯೂ ನಡೆಯಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯಾವ ಸಮಾಜವೂ ಇಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸಮುದಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಜಾಗೃತಿ, ಆರೋಗ್ಯ ಜಾಗೃತಿ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಷಯಗಳಿಗಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಳಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಬೀದಿ ನಾಟಕಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದ್ದು, ಈ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ರಂಗ ಮಾಧ್ಯಮದ ಪ್ರಯೋಜನ ತಟ್ಟುತ್ತಿದೆ. ನೇರ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಿಂತ ಪರೋಕ್ಷ ಪರಿಣಾಮಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು. ಸ್ಟಾನಿಸ್ಲಾವ್‌ಸ್ಕಿ ಹೇಳುವಂತೆ "ರಂಗಭೂಮಿ ಅತ್ಯಂತ ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಿಸಬಲ್ಲಂತಹ ಸಾಧನ. ಇದು ಎಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಬಲ್ಲುದೋ ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭ್ರಷ್ಟತಗೊಳಿಸಲೂಬಹುದು. ಅವರ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಹಾಳುಗೆಡವಬಹುದು. ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಅರೆಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ, ಲಾಭಕೋರರಿಂದ ಕಲಾವಿದ ಬಂದುಗಳನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ, ಒಬ್ಬ ನಟ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯದ ಪೂಜಾರಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಯುವ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸಾರುವುದೇ ನನ್ನ ಕೆಲಸ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. (ಎಸ್.ಮಾಲತಿ, ಹೊಸದಿಕ್ಕು, ಪುಟ–೮೮) ಇವರ ಮಾತಿನಿಂದ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪ್ರಭಾವ ಎಂಥದು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡದೇ ಉತ್ತೇಜಿಸುವಂತೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬೇಕು. ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನೋಡಿದ ನಾಟಕದ ಪೂರ್ವಾಪರ ಚರ್ಚಿಸಿ, ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ನೋಡುವ, ಚಿಂತನೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕು.

ರಂಗಭೂಮಿ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ, ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗುತ್ತ, ನೋಡುವವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತನ್ನತ್ತ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಒಂದಿಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಯ ಆಸೆ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಲೇ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ರಂಗಭೂಮಿ ತಾನು ಮಾತ್ರ ಬದಲಾಗುವುದಲ್ಲ, ತನ್ನ ಬದಲಾವಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಇತರರನ್ನೂ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮಕ್ಕಳ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಬದಲಾವಣೆಗಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಬೇಕು.

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಎಂದರೆ ಹೀಗೇ ಎಂಬ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಸಿದ್ಧ ಶೈಲಿಗಳಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧ ಶೈಲಿ ಇರಬೇಕೆಂದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಿದ್ಧಶೈಲಿಯನ್ನು ವರ್ಜಿಸಿ ಏಕರೂಪತೆಯ ನಿರಾಕರಣೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸದೇ ಮಕ್ಕಳ ಆಟ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ವ್ಯಾಕರಣ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಮನೆಯಂಗಳದಲ್ಲಿ ಆನಂದದಿಂದ ಆಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳ ಆಟಗಳನ್ನು ಮೊಟಕು-ಗೊಳಿಸಿ, ಅತಿಯಾದ ಶಿಸ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ಕಲಿಸಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಮಕ್ಕಳ ಮನೋವಿಕಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉತ್ತಮ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಹೇರಿಕೆಯ ಶಿಸ್ತು ಮಗುವಿನ ಮೈಮನಸನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿ ಅವರೊಳಗಿನ ಸೃಜನಶೀಲ ಸಂವೇದನೆಗೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣ ಭಾರವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಮಗುವಿಗೆ ಮುಕ್ತತೆ ಹಾಗೂ ಆನಂದವನ್ನು ನೀಡುವ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿರುವ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೂಲಕ ಹಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅವರಿಗರಿವಿಲ್ಲದಂತೆಯೇ ಕಲಿಸಬಹುದೆಂದು ಸಾಧಿತವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ೧೯೫೦ಕ್ಕೂ ಮೊದಲೇ ಹಲವು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರು, ನಾಟಕವೂ ಒಂದು ಆಟವೇ ಆಗಿದ್ದು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಹಲವು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿ ಆಡುತ್ತಲೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ತಮ್ಮ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮೊದಮೊದಲು ಶಾಲಾ ವರ್ಧಂತಿ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ, ಮಕ್ಕಳ ವಾರ್ಷಿಕ ಸ್ನೇಹ ಸಮ್ಮೇಲನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ನಾಟಕಗಳು ಬಹುತೇಕ ಪರದೆ ನಾಟಕಗಳು. ಬಿಗಿಯಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಉರು ಹೊಡೆಸಿ, ಬಾಯಿ ಪಾಠ ಮಾಡಿಸಿ, ಆಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾಟಕಗಳವು. ಈ ನಾಟಕಗಳ ಮೂಲಕ ಹೇಳುವ ನೀತಿ ಬೋಧೆ ಕೂಡ ಮಕ್ಕಳ ಮನೋಧರ್ಮದ್ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಕೇಳಿಬಂದಿವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಹೊಸ ರಂಗಭೂಮಿಯೊಂದನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಹಲವರು ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಪೂರ್ತಿ ಮಕ್ಕಳದ್ದೇ ಆದ ನಾಟಕ ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ದಿಗ್ಗಜರೆಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಇನ್ನೂ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದೇ ಇದೆ. ರಂಗ ದಿಗ್ಗಜ ಬಿ.ವಿ.ಕಾರಂತರು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಪಂಜರ ಶಾಲೆಯೇ ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ.

'ಪಂಜರಶಾಲೆ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ತುಂಬಾ ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಓಡಾಡಿಕೊಂಡು ಯಶಸ್ವಿ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿ ಜನಪ್ರೀಯವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದು ಯಶಸ್ವಿ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಯೋಗವಾದರೂ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾದ ವಿಚಾರ ಮಾತ್ರ ದೊಡ್ಡವರದು. ನಾಟಕದ ಸಂದೇಶ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿರದೇ ಮಕ್ಕಳ ಮೂಲಕ ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ನೀಡುವ ಮಕ್ಕಳ ಪರವಾದ ಸಂದೇಶವಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳೇ ಅಭಿನಯಿಸುವ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಾಗಿ ಬದಲಾಗುವ ಮೂಲಕ ಹೊಸರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಪ್ರದರ್ಶನ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗ ನಾಟಕಗಳು, ಬೀದಿ ನಾಟಕಗಳು, ಯಕ್ಷಗಾನ-ಬಯಲಾಟಗಳು, ಗೊಂಬೆಯಾಟಗಳು ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ರೀತಿಯ ನಾಟಕಗಳನ್ನು

ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ನಡೆದಿದ್ದು, ನಡೆದ ಪ್ರಯೋಗ-ಪ್ರದರ್ಶನಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರ ನೋಡಬಹುದು.

೪.೩.೧ ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು

ಪ್ರದರ್ಶನ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರೆದುರು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುವ ನಾಟಕಗಳು, ಸಂಕಲನ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳು, ರೂಪಕ, ಪ್ರಹಸನ, ಹಾಗೂ ಛದ್ಮವೇಷಗಳನ್ನು ಈ ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

೪.೩.೧.೧ ನಾಟಕಗಳು

ರಂಗ ನಾಟಕವು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ನಡೆಯುವಂತಹದು. ಇಲ್ಲಿ ನಟ ಮತ್ತು ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳಿದ್ದು ಮಧ್ಯ ತೆರೆದ ಗೋಡೆಯೊಂದಿದೆ. ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ಪ್ರೇಕ್ಷಕನಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ರಂಗದ ಮಧ್ಯ ಇವರ ಪ್ರವೇಶ ಸಲ್ಲದು. ತರ್ಕಬದ್ಧ ರಂಗ ವಿನ್ಯಾಸ, ವೇಷ ಭೂಷಣ, ನೆರಳು ಬೆಳಕಿನ ಸಂಯೋಜನೆ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರಂಗ ಸಂಗೀತದೊಂದಿಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಥೆಯೊಂದರ ಎಳೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚುತ್ತ ಸಾಗಿ ನಿಗದಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. "ಪ್ರದರ್ಶನದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ತುಲನೆಮಾಡಿದರೆ ಬೀದಿ ನಾಟಕ ಮತ್ತು ರಂಗ ನಾಟಕಗಳ ನಡುವೆ ಯಾವುದೇ ರಸಾನುಭವ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. (ವಾಸುದೇವ ಶರ್ಮ ಹಾಗೂ ನಾಗಸಿಂಹ ಜಿ. ರಾವ್, ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಬಾಲಕಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತೊಲಗಿಸಲು ಬೀದಿ ನಾಟಕ ಸಂಗ್ರಹ. ಪುಟ-೧೭೭) ಆದರೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಬೀದಿ ನಾಟಕವು ರಂಗ ನಾಟಕಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಯುತವಾದದ್ದಾದರೂ ರಸಾನುಭವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಂಗ ನಾಟಕದ ಖದರೇ ಬೇರೆ. ರಂಗನಾಟಕವು ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲಿನ ಜಗತ್ತನ್ನು ಮರೆಸಿ ತನ್ನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಭಾವ ಪರವಶಗೊಳಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದೆ.

ರಂಗ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಪೌರಾಣಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕಗಳೆಂದು ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಇದೇ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಿಸುವುದು ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮವಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವರ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪೌರಾಣಿಕ ಹಾಗೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ನೆಲೆಯ ನಾಟಕಗಳೇ ರಚನೆಗೊಂಡು ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡವು. ನಂತರ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡವರ ರಂಗಭೂಮಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನಕ್ರಿಯೆ ಎಂಬ ವಿಚಾರ

ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನನೆಲೆಯ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರಯೋಗ-ಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ನೋಡಹುದು, ಒಂದು ವಸ್ತುವನ್ನಾಧರಿಸಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ವರೂಪವನ್ನಾಧರಿಸಿ.

ನಾಟಕದ ವಸ್ತುವನ್ನಾಧರಿಸಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪರಿಸರ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸರದ ನಾಟಕಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡ ಈ ವಲಯದ ಕೆಲವು ನಾಟಕಗಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು. ಈ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಇವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಾಟಕಗಳೆಂದೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಈಗಾಗಲೇ ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಕುರಿತು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿದ ಕಾರಣ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

೪.೩.೧.೧.೧ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರದ ನಾಟಕಗಳು

ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ನಾಟಕಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕಗಳು. ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಈ ನೆಲೆಯ ನಾಟಕಗಳು ದೊಡ್ಡವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕಗಳ ಕಲ್ಪನೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಬಹುದು.

ಡಾ. ಗಜಾನನ ಶರ್ಮ ಅವರ ರಚನೆಯ 'ಹಂಚಿನ ಮನೆ ಪರಸಪ್ಪ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ, ಗುಡಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಪರಸ್ಯಾನ ಈಡೇರದ ಹಂಚಿನ ಮನೆಯ ಕನಸು, ಇದರಿಂದ ಹತಾಶನಾಗಿ ತನ್ನ ಗುಡಿಸಲಿಗೇ ಬೆಂಕಿ ಇಡುವ ಮನಸು, ಶಾಲೆ, ಅಲ್ಲಿನ ಆಟ-ಪಾಠ-ನಾಟಕ ಕಲಿಕೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನ ಸಮಾಜದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರೊ. ಎಚ್.ಎಸ್.ಉಮೇಶ ಅವರ 'ಆ ಅಜ್ಜ ಈ ಮೊಮ್ಮಗ' ನಾಟಕವು, ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳು ವಿಘಟನೆಯಾಗಿ ವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳಾಗುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಜ್ಜ-ಅಜ್ಜಿಯರಿಂದ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದ ಪಾರಂಪರಿಕ ಆಟ, ಹಾಡು, ಕಥೆ, ಕಲೆಗಳು ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ; ಹಾಗೆಯೇ ಅಜ್ಜ-ಅಜ್ಜಿಯರು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಿದ್ದೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಒಂಟಿತನದ ಬದುಕು ನಡೆಸುವುದನ್ನು ನಿಷ್ಕರ್ಶೆಗೆ ತೊಡಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಮುಕುಂದ ಮೈಗೂರ ಅವರ 'ಅಶಿಸ್ತಿನ ಜನರೇ ಎಚ್ಚರಿಕೆ' ಎಂಬ ನಾಟಕವು ಬೆಟ್ಟ, ಕಾಡು, ನೀರು, ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತ; ಇವುಗಳ ನಾಶದಿಂದ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಿರುವ ಕ್ರಿಮಿ ಕೀಟಗಳು ಹೇಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಸುತ್ತುವರೆದು ನಮ್ಮ ನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ.

೪.೩.೧.೧.೨ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪರಿಸರದ ನಾಟಕಗಳು

ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮನೋಭಾವದ, ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಷಯವಸ್ತು ಆಧರಿಸಿದ ನಾಟಕಗಳು ವಿಜ್ಞಾನ ನಾಟಕಗಳು. ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ನಾಟಕಗಳು ಬಂದಿರುವುದು ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ. ಆದರೂ ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಿವೆ. ಮಲ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿರುವ ವಿನಯ್‌ಕುಮಾರ್, 'ಗ್ಲೋಬಲ್ ವಾರ್ಮಿಂಗ್', 'ಜಗದೀಶ್‌ಚಂದ್ರಬೋಸ್', ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದರೆ, ವಿ.ಎಸ್.ಎಸ್. ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರ 'ಘೂಟ್‌ನಲ್ಲಿರೋ ಘೂಟ್ ಯಾರದು' ನಾಟಕವನ್ನು ಗದಗ ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ವಿಜಯ ಕಿರೇಸೂರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಪೊಪೆಟ್ ಶೋ ಆಗಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡು ಮಕ್ಕಳ ಮನಗೆದ್ದಿದೆ. ಡಾ. ಶ್ರೀಪಾದ ಭಟ್ ನಿರ್ದೇಶನದ 'ಗೆಲಿಲಿಯೋ' ಹಾಗೂ ಐ.ಕೆ.ಬೋಳುವಾರು ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನದ 'ಮಳೆ ಹಕ್ಕಿ ಹಾರ್ನ್ ಬಿಲ್' ನಾಟಕಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿವೆ.

ಬೋಳುವಾರು ಅವರು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ನಾಟಕವಾದ ಇ=ಐನಸ್ಟೈನ್ ನಾಟಕವನ್ನು ತುಂಬಾ ರಂಜನೀಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಗಣಿತದ ತ್ರಿಭುಜ, ತ್ರಿಜ್ಯ, ಪಿರಮಿಡ್, ದಿಕ್ಸೂಚಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ರಂಗಕ್ಕೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರೇಕ್ಷರಿಗೆ ವಿಭಿನ್ನ ಅನುಭವ ನೀಡುವ ಈ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಜನಮನಗೆದ್ದಿದೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಮಹಾನ್ ಪ್ರತಿಭೆ, ಜೀನಿಯಸ್ ಆಗಿದ್ದ ಆಲ್ಬರ್ಟ್ ಐನ್‌ಸ್ಟೈನ್ ರ ಕುರಿತ ಅಪರೂಪದ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗವಿದಾಗಿದ್ದು, ಪುಟ್ಟ ಬಾಲಕ ಐನ್‌ಸ್ಟೈನ್ ಜೊತೆ ಮುಖಾ ಮುಖಿಯಾಗುವುದರ ಮೂಲಕ ಐನ್‌ಸ್ಟೈನ್‌ರ ಬದುಕಿನ ಹಲವು ಮುಖಗಳನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಾಧನೆಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅವಲೋಕನವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಥಾ ವಸ್ತು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ನಿಂಗು ಸೊಲಗಿಯವರ ಥೇಲೀಸ್ ಜೀವನಗಾಥೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿದ 'ಅಲೆಮಾರಿ ಮುದುಕ' ಕೋಲಾರದ ಚೌಕಿ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಹೊಂಗಲ್ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿದೆ. ವಿಜ್ಞಾನದ ವಸ್ತು ಆಧಾರಿತ ನಕ್ಕಿತು ನಕ್ಷತ್ರ ಹಲವೆಡೆ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ದಕ್ಷಿಣ ಬಾರತದ ವಲಯ ಮಟ್ಟದ ವಿಜ್ಞಾನ ನಾಟಕ ಸ್ಪರ್ಧೆಯನ್ನು ಪ್ರೌಢ ಶಾಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂಘಟಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುವ ನಾಟಕಗಳು ವಿಜ್ಞಾನದ ಹಲವು ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತವೆ.

೪.೩.೧.೧.೩ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪರಿಸರದ ನಾಟಕಗಳು

ಸಮಾಜಕ್ಕೆ, ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ, ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ನಾಟಕಗಳು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪರಿಸರದ ನಾಟಕಗಳು. 'ಪಂಜರ ಶಾಲೆ' ಈ

ನೆಲೆಯ ಪ್ರಮುಖ ನಾಟಕ. ಬಿ.ವಿ.ಕಾರಂತರ ಈ ನಾಟಕವು; ಶಾಲೆ ಎಂಬುದು ಪಂಜರವಾಗದಿರಲಿ, ನಮ್ಮಿಷ್ಟದಂತೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಲು ಹೋಗಿ ಅವರ ಸೃಜನ ಶೀಲತೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಾರದೆಂಬ ಸಂದೇಶದೊಂದಿಗೆ ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ನೀತಿ ಪಾಠ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮನರಂಜನೆ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಎ. ಎಸ್. ಮೂರ್ತಿ ಮಂತ್ರವಾದಿ ನಾಟಕವು, ದುರಾಸೆ ಹಾಗೂ ಏರಿದ ಏಣಿಯನ್ನೇ ಒದೆಯುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸೋಪನೆಂಬ ಹುಡುಗನು ಕತೆಯೊಂದರ ಮೂಲಕ ನೀತಿಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಶಾರ್ಟ್‌ಕಟ್‌ಗಳಿಗಿಂತ ದುಡಿಮೆಯ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕು ಎಂಬ ಬೋಧನೆ ಇದರಲ್ಲಿದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸುವಂತ ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆ, ಉಡುಪು, ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಹಲವು ನಿರ್ದೇಶಕರು ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಡಾ. ಎಸ್.ವಿ. ಕಶ್ಯಪ್ ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಚಂದ್ರಮುಖಿ ನಾಟಕವು, ಅದ್ಯಾಕೆ ಹೀಗೆ? ಇದ್ಯಾಕೆ ಹಾಗೆ? ಎಂದು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ಸಹಜ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಸುತ್ತ, ದೊಡ್ಡವರು ಉತ್ತರಿಸದೇ ನುಣುಚಿಕೊಂಡಾಗ ಹಠಮಾರಿಯಾಗುವ ಮಗು ಚಂದ್ರ ಬೇಕೆಂದು ಹಠ ಹಿಡಿದು ಚಂದ್ರನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಅಜ್ಜ ಅವಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ನೀಡಿದಾಗ ಸಮಾಧಾನ ಪಡುತ್ತಾಳೆ. ಮಕ್ಕಳ ಮನೋಲೋಕದ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಈ ನಾಟಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮನರಂಜನೆ ನೀಡಿದರೆ, ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಈ ನೆಲೆಯ ಹಲವು ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿವೆ.

೪.೩.೧.೧.೩ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸರದ ನಾಟಕಗಳು

'ಗೋವಿನ ಹಾಡು' ಕನ್ನಡವು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡ ಅರಿವು ಮತ್ತು ಎಚ್ಚರಕ್ಕೆ ಸಂಕೇತ ಎಂದು ಕೆ.ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ೨೯ ಚೌಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಕಥೆಯು ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯಲ್ಲೂ ಜನಪ್ರೀಯಗೊಂಡಿದ್ದು ಹಲವರಿಂದ ಹಲವು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಬಹುಪಾಲು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ಹಸುವಿನ ಸತ್ಯದ ಕಡೆಗೇ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತವೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನ ಒಳಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಹುಲಿ ಹಸುಗಳನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವ ಈ ಕಾವ್ಯ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿದೆ.

ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ರಂಗಮುಖೇನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿನ 'ರಂಗದಂಗಳ' ನಾಟಕ ತಂಡ ಗೋವಿನ ಹಾಡನ್ನು 'ಹಸು-ಹುಲಿಯಾಟ' ವಾಗಿಸಿ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಪ್ರಯೋಗದ ಮೂಲಕ ಹೊಸ ಹೊಳಹುಗಳನ್ನು ನೀಡಿದೆ.

ಕೆ.ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಅವರ ಲೇಖನವೊಂದು ಅಂಶಿಕವಾಗಿ ನಾಟಕದ ನಿರೂಪಣೆ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದು ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ರಂಗದಂಗಳ ತಂಡದ್ದು ಎನ್ನುವ ನಿರ್ದೇಶಕ ಬಡಿಗೇರ ಪರಂಪರೆಯೊಂದಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ವರ್ತಮಾನದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ದನಿಯಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ 'ಹಸು-ಹುಲಿಯಾಟ' ಮಾಸಿ ಹೋಗಿರುವ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕಾಯಿಸಿ ದ್ರವರೂಪಕ್ಕಿಳಿಸಿ ಹೊಸ ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಎರಕ ಹೊಯ್ದು ಸುಂದರ ಹೊಸ ಪ್ರತಿಮೆಯಂತೆ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಗೊಲ್ಲನ ಬದಲು ಮೂವರು ಗೊಲ್ಲರು ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ-ಲಯಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾದರೆ, ಆರು ಹುಲಿಗಳು ಮನಷ್ಯರಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ಕಾಮ, ಕ್ರೋದ, ಮೋಹ, ಲೋಭ, ಮಧ, ಮತ್ಸರ ಗಳನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸುತ್ತವೆ.

ಈ ಆಟದಲ್ಲಿ ಹುಲಿ ಕೊನೆಗೆ ಸಾಯದೇ ಗೊಲ್ಲರ ಮೂಲಕ ಬದುಕುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ರಂಗರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ, ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿ ಬರುವ ಆರು ಹುಲಿಗಳು, ವಿಶ್ವ ಮಾನ್ಯರಾದ ಬುದ್ಧ, ಬಸವ, ಗಾಂಧಿ, ಕ್ರೈಸ್ತ, ಪೈಗಂಬರ್, ಗಾಂಧಿ ಇವರಿಂದ ಪಳಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ನಮ್ಮೊಳಗಿನ (ದೊಡ್ಡವರ) ಮನೋವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತವೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪರಂಪರೆಯೊಂದಿಗೆ ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿಗಳ ಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

'ಹಸು ಹುಲಿಯಾಟ'ದ ಈ ಹೊಸರೀತಿಯ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಗಜಾನನ ಹೆಗಡೆ ಸಂಗೀತವನ್ನು ನವೀನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಥನದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಂಗೀತದಲ್ಲೂ ಉತ್ಸಾಹ, ಸಂಭ್ರಮ, ಕ್ರೌರ್ಯ, ಆತಂಕ, ವಿಷಾದ, ಶಾಂತ ಭಾವ ಮೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜಾನಪದ, ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹಾಗೂ ರಾಕ್ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ನೃತ್ಯ ನಿರ್ದೇಶಕ ಚರಣ್ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನೃತ್ಯ ಸಂಯೋಜಿಸಿದ್ದು ನಿರ್ದೇಶಕ ಮಂಜುನಾಥ ಬಡಿಗೇರ ಮಕ್ಕಳ ಮನೋವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕವಾಗುವಂತೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎಸ್. ವಿ. ಸುಷ್ಮಾ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ನಗರ ಬಿಂಬ ತಂಡದಿಂದಲೂ ಈ 'ಗೋವಿನ ಹಾಡು' ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ.

ಕೃಷ್ಣನ ಗೋಕುಲ ನಿರ್ಗಮನದ ನಂತರದ ಕಥಾವಸ್ತು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಡಾ. ಎಚ್. ಎಸ್. ವೆಂಕಟೇಶ್‌ಮೂರ್ತಿ ರಚಿಸಿದ ಪೌರಾಣಿಕ ಭಿತ್ತಿಯ 'ಕಂಸಾಯಣ' ಮಥುರೆಯ ಕಂಸನ ದುರಾಡಳಿತ, ವಸುದೇವ-ದೇವಕಿಯರ ಸೆರೆವಾಸ, ಬಿಲ್ಲು ಹಬ್ಬ ಏರ್ಪಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕೃಷ್ಣನ ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಕಂಸ ಹೂಡುವ ತಂತ್ರ ಹೂಡುವವರೆಗೆ ಬೆಳೆದು ಕಡೆಗೆ ಆತನೇ ಹತನಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗದೊಂದಿಗೆ ಅಂತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಪೌರಾಣಿಕ ನಾಟಕವಾದರೂ ಸಮಕಾಲೀನ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಹಳ್ಳಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜೀವಂತಿಕೆ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆದರ್ಶ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಈ ನಾಟಕ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಕಂಸರು ನಿರ್ಗಮನ-ವಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತದೆ. ಮಧುರೆಯು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಕಂಸನ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಆಡಳಿತದ ನೆಲೆಯಾದರೆ, ಗೋಕುಲ ಕೃಷ್ಣನ ಸ್ನೇಹಮಯಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಭೂಮಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ನಾಟಕದ ಕೃಷ್ಣ ಹೇಳುವಂತೆ 'ದುಷ್ಟರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದು ವಯಕ್ತಿಕ ದ್ವೇಷವಾಗದೇ ಸಮಷ್ಟಿಯ ಹಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ಸ್ವಾರ್ಥ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರತಿ ಹಿಂಸೆ ಸಮರ್ಥನೀಯ' ಎಂಬುದು ನೋಡುಗರನ್ನು ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚುತ್ತದೆ.

೪.೩.೧.೨ ಸಂಕಲನ (ಕೊಲಾಜ್) ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗ

ಒಂದೇ ವಸ್ತು, ತತ್ವ, ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಹಲವು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ನಾಟಕದ ಘಟಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಸಂಕಲನ ನಾಟಕ ಅಥವಾ ಕೊಲಾಜ್ ಡ್ರಾಮಾ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೆಲವು ನಿರ್ದೇಶಕರು ತಮ್ಮ ಕನಸಿನ ಕಥಾ ಲೋಕದ ಹುಡುಕಾಟದ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಅಥವಾ ಸೃಜನಶೀಲ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕನ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಸಂಕಲನ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಇಂಥ ಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರೆದು ಜನಪದ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು, ಭರತನಾಟ್ಯ, ಯಕ್ಷಗಾನ, ಬಯಲಾಟದ ತುಣುಕುಗಳನ್ನು ಸೃಜನ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿ ಸಂಕಲನ ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ 'ದೇಸೀ' ಇಂಥ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಕೋಲಾಜ್ ಡ್ರಾಮಾ ಅಥವಾ ಸಂಕಲನ ರಂಗಪ್ರಯೋಗಗಳು ರಂಗಭೂಮಿಗೆ, ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ನಾವಿನ್ಯತೆ ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿವೆ ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವುದನ್ನು ಇರುವಂತೆ ನೋಡ ಬಯಸುವಂತಹುದಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ರೂಪ ಬದಲಿಸಿ, ಸ್ಥಾನಬದಲಿಸಿ ತನ್ನಿಷ್ಟದಂತೆ ಮರಳಿ ಕಟ್ಟುವ, ಕೆಡಿಸಿ ಕೂಡಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹುದು. ಆ ಮೂಲಕ ಹೊಸದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಗುಣವುಳ್ಳದ್ದು. ಹಾಗಾಗಿ ಸಂಕಲನ ಅಥವಾ ಕೋಲಾಜ್ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಬರೆದು ಆಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಶೈಲಿಯಿಂದ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿರುವ "ಡಾ. ಆರ್.ವಿ ಭಂಡಾರಿಯವರ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ತಾತ್ವಿಕತೆಯ ನರಂತರತೆಯನ್ನು, ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು, ಒಂದೇ ನಾಟಕದ

ವಿಭಿನ್ನ ಭಾಗಗಳಂತೆ ಇರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು."(ಎಂ.ಜಿ. ಹೆಗಡೆ,ಸಂಪಾದಿತ, ಸಹಯಾನ, ಪುಟ-೫೭) ಇಂಥ ಗುಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಕಿರಣ್ ಭಟ್ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಪಾದ ಭಟ್ ಅವರು ಆರ್. ವಿ. ಯವರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಸಂಕಲನ ಮಾಡಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ 'ಬೆಳಕಿನ ಕಡೆಗೆ' ಕೋಲಾಜ್ ನಾಟಕ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದ್ದು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು, ಹೊಸ ಹೊಳವುಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿಟ್ಟಿದೆ.

ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಚಿಂತನೆ ರಂಗ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರದ ಚಿಂತನ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ರೆಪರ್ಟರಿ ತನ್ನ ಆರನೇ ವರ್ಷದ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿ ಈ 'ಬೆಳಕಿನ ಕಡೆಗೆ' ಸಂಕಲನ ನಾಟಕ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಈ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗವು ಡಾ. ಆರ್. ವಿ. ಭಂಡಾರಿಯವರ ಬೆಳಕಿನ ಕಡೆಗೆ, ಕೊಲ್ಲುವವನೋ ಕಾಯುವವನೊ ನಾಟಕಗಳ ಸಂಕಲನವಾಗಿದೆ. ಆರ್‌ವಿ. ಯವರ .ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳು ಅವುಗಳ ತಾತ್ವಿಕತೆಯ ನಿರಂತರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಜಗತ್ತನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಅನನ್ಯತೆಯಿಂದಾಗಿ ಒಂದೇ ನಾಟಕದ ವಿಭಿನ್ನ ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ರಂಗನಿರ್ದೇಶಕನ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಇಂಬು ದೊರೆತು ಸಂಕಲನ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಬೆಳಕಿನೆಡೆಗೆ ನಾಟಕದಿಂದ ಮೊದಲಗೊಂಡು ಕೊಲ್ಲುವವನೋ ಕಾಯುವವನೊ, ಹಾಗೂ ಅಂಗೂಲಿ ಮಾಲಾ ನಾಟಕದ ಮೂಲಕ ತಿರುವು ಪಡೆದು, ಬುದ್ಧ ತೋರಿದು ಹಾದಿಹಿಡಿದು ಬೆಳಕಿನ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗುವ ಸಂಕಲನ ನಾಟಕ ತುಂಬಾ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ.

ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ಬಾಲಕ ಬಾಲಕಿಯರನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಂದು, ಕೊಲೆ ಸುಲಿಗೆ ದರೋಡೆಕೋರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ಬೀಗುತ್ತಿರುವ ಸಾಕು ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಉಪಟಳ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕಿದ ಮಕ್ಕಳು, ಇವನು ಕಾಯುವವನೊ ಕೊಲ್ಲುವವನೊ ಎಂಬ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿದ ಸುರಕ್ಷಿತ ಗೆಳೆಯನೊಬ್ಬನ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಅವನಿಗಿರುವ ನಾಟಕಾಭಿರುಚಿಯಿಂದ ಕೊಲ್ಲುವವನೆ ಕಾಯುವವನು ಹಾಗೂ ಅಂಗೂಲಿಮಾಲಾ ನಾಟಕ ಕಲಿತು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳು ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬುದ್ಧನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಹಾಗೂ ಅವನ ಬೋಧನೆಗೆ ಮಾರು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಬುದ್ಧನ ಆದರ್ಶದ ಪ್ರಭಾವಲಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ, ಬೆಳಕಿನೆಡೆಗೆ ಸಾಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಬೀಸಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ ಕ್ರೂರಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಮನ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಂಗೂಲಿ ಮಾಲಾ ಹಾಗೂ ಕ್ರೂರಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಒಂದೇ ಹೋಲಿಕೆಗಳಾಗಿ ಬೋಧಿಸುವ ಬುದ್ಧ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಗುರುವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನನ್ನೂ ತಮ್ಮ ನಾಟಕದ ಮೂಲಕ ಬೆಳಕಿನೆಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ.

ಇದೇ ರೀತಿ ಕುವೆಂಪುರವರ ವಿವಿಧ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕೊಲಾಜ್‌ಮಾಡಿ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ತಂದು ಯಶಸ್ವಿಯಾದವರು ಹೊನ್ನಾವರದ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ಶ್ರೀಪಾದ ಭಟ್. ಕುವೆಂಪುರವರ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳ ಆಯ್ದ ತುಣುಕುಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿಸಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಚಿತ್ರಕಲಾ ಪರಿಷತ್‌ನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡ ಈ ರಂಗಪ್ರಯೋಗ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೂ ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿಯ ಕತೆಯ ನಿರೂಪಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಿಂದರಜೋಗಿ ಹಾಡಿನ ಏಕನಾದದೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕತೆ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಕತೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕುವೆಂಪುರವರ ವಿವಿಧ ಕೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ವಿಭಿನ್ನ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಂತವು. ಅಸಮಾನತೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಎದ್ದು ನಿಂತ ಬಡಬಗ್ಗರ ಜಟರಾಗ್ನಿಯನ್ನು 'ಕಲ್ಕಿ'ಯ ಮೂಲಕ, ಯುದ್ಧದ ಭೀಕರತೆಯಿಂದ ನಲುಗುವ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ನೋವನ್ನು 'ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ' ನಾಟಕ ದೃಶ್ಯದ ಮೂಲಕ, ದೇವರಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದುದು ತಾಯ್ತನ ಎಂಬುದನ್ನು 'ಪೆಪ್ಪರಮಂಟ್ ಚಂದ್ರ' ಕವನದ ಮೂಲಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಲಾಗಿದೆ. (ಮಾಹಿತಿ; ಈ ಮಾಸ ನಾಟಕ, ಮಾರ್ಚ್ ೨೦೦೫, ಪುಟ-೧೭)

೪.೩.೧.೩ ರೂಪಕ

ಭಾರತೀಯ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ರೂಪಕ ಒಂದು ಸಂಕೀರ್ಣ ಮಾಧ್ಯಮ. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುವ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳೆಂದರೆ ರೂಪಕಗಳು. ರೂಪಕಗಳಲ್ಲಿ ಗೀತ ರೂಪಕ, ನೃತ್ಯ ರೂಪಕ, ಗೀತ ಸಂಭಾಷಣೆ-ಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ದೃಶ್ಯ ರೂಪಕಗಳೆಂದು ಮೂರು ವಿಧಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಗೀತ ರೂಪಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹಾಡಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದು ಸಂವಾದಿ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಅಭಿನಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಡು ನೇರ ಅಥವಾ ನೇಪಥ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಗೀತೆಗಳಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತದ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಬೇಕಿಲ್ಲ. ಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಗೀತೆ ಹಾಡುತ್ತ ಹೆಜ್ಜೆ ಕುಣಿತದೊಂದಿಗೆ ಗೀತ ರೂಪಕಗಳು ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಬೊಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿಯ ಕಿಂದರಜೋಗಿ, ಪುಣ್ಯಕೋಟಿ, ಮೊದಲಾದವು ಗೀತ ನಾಟಕ ಅಥವಾ ರೂಪಕಗಳಗೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿವೆ.

ನೃತ್ಯ ರೂಪಕವು ನೃತ್ಯದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತವೆ. ಕಥನ ಗೀತೆಗಳು, ಸಂಕಲಿಸಿ ಸಂಯೋಜಿಸಿದ ವಚನಗಳು, ದಾಸರ ಪದಗಳು, ಹಾಗೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗೀತೆಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ರೂಪಕಗಳು 'ನೃತ್ಯ ರೂಪಕಗಳು'. ಕೇವಲ ಹಾಡಿಗೆ ನೃತ್ಯ ಮಾಡಿದರೆ ನೃತ್ಯರೂಪಕವಾಗಲಾರದು ಗೀತೆಯ ಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನೃತ್ಯದೊಂದಿಗೆ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ದೃಶ್ಯಗಳು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸೂಕ್ತ ವಾದ್ಯಮೇಳದೊಂದಿಗೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ

ಹಾಡಿಗೆ ನೃತ್ಯ ಮೇಳೈಸಬೇಕು. ಈ ಎರಡೂ ರೂಪಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಾವಿದನ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ನೃತ್ಯ-ಗೀತಗಳು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಕೋಲಾರದ ಆದಿಮ ಬಳಗ ಹದಿನೈದು ಜನ ಯುವ ಕಲಾವಿದರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಶಿಬಿರ ಸಂಘಟಿಸಿ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಕದ ಬದಲು ಮೂರು ನೃತ್ಯ ರೂಪಕಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ರಂಗಯಾತ್ರೆ ನಡೆಸಿತ್ತು (೨೦೦೭). ಈ ರಂಗ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡ ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡು, ಕಿನ್ನೂರಿ ನುಡಿದೋ ಮತ್ತು ಅಣ್ಣಾ ಹಜಾರೆ ಎಂಬ ಮೂರೂ ರೂಪಕಗಳು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದ್ದವು.

ಕೆ. ರಾಮಯ್ಯ ರಚನೆಯ 'ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡು', ಗೂಡುಕಟ್ಟಿ ಮೊಟ್ಟೆ ಇಟ್ಟು ಮರಿ ಮಾಡಲೆಂದು ಕಾವು ಕೊಡುತ್ತ ಕೂತ ಹಕ್ಕಿಗೆ, ಬೆಕ್ಕು ತನಗೊಂದು ಮೊಟ್ಟೆ ಕೊಡುವಂತೆ ಕೇಳುತ್ತದೆ. ಬೆಕ್ಕಿನ ಈ ಆಕ್ರಮಣಕಾರಿ ಹುನ್ನಾರದಿಂದ ತಾಯಿ ಹಕ್ಕಿ ತನ್ನ ಸಹಜ ಕೌಶಲ, ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಗೆ ಪಾರಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಬೆಳ್ತೂರ ಹಾಗೂ ಕೃಷ್ಣಕುಮಾರ್ ಯಾದವ್ ಅವರ ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ಈ ರೂಪಕ ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಪನಾಶೀಲತೆಗೆ ಗರಿ ಮೂಡಿಸಿ ಉಳವಿನ ಒಳ ದಾರಿಯನ್ನು ಕಾಣಿಸಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ರಾಮಯ್ಯನವರ ಇನ್ನೊಂದು ರಚನೆ 'ಅಣ್ಣಾ ಹಜಾರೆ'. ಕೃಷ್ಣಕುಮಾರ್ ಯಾದವ್ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದ ಈ ರೂಪಕ; ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮಣ್ಣಿನ ಗಾಂಧಿ ಎಂದೇ ಹೆಸರಾದ ಅಣ್ಣಾ ಹಜಾರೆ ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿನ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಬಂದು; ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿನ ಜನ ಸಮುದಾಯದ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯನ್ನು ಚಿಗುರಿಸಿ; ನೀರು ಮತ್ತು ಹಸಿರಿನ ತಾಣವಾಗಿ ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸಿದ ರೋಮಾಂಚಕಾರಿ ಪ್ರಯೋಗ ಇದಾಗಿದ್ದು ನೋಡುಗರಲ್ಲಿ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ತುಂಬಿತು. ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪಕ ಆದಿಮದ ಸಮೂಹ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡುದುದು. ಗಡಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ ಕೋಲಾರದ ತೆಲುಗು ಜನಪದ ಕತೆಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತಂದು, ಈ ಕತೆಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಹಲವು ಚೇತೋಹಾರಿ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹೆಣೆದು ರೂಪಿಸಿದ ಅಪರೂಪದ ನೃತ್ಯರೂಪಕ 'ಕಿನ್ನೂರಿ ನುಡಿದೋ' ಬೆಳ್ತೂರ ಮತ್ತು ಯಾದವ್ ಅವರ ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿತ್ತು.

ಇನ್ನು ಗೀತ-ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ದೃಶ್ಯ ರೂಪಕಗಳು ಒಂದುರೀತಿ. ಇಲ್ಲಿ ಕತೆಯು ನೇರವಾಗಿ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಕತೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಹಾಡೊಂದು ತುಂಡು ತುಂಡಾಗಿ ಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಧ್ವನಿ ಸಂಯೋಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ನಿರೂಪಕ ಪಾತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಹಾಡುತ್ತ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಮಚಂದ್ರ ಪಾಟೀಲ, ದೊಡ್ಡಣ್ಣ ಗದ್ದನಕೇರಿ, ನಿಂಗು ಸೊಲಗಿ

ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಹಲವು ರೂಪಕಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ವಿಮರ್ಶಕ ಡಾ.ಶಾಮಸುಂದರ ಬಿದರಕುಂದಿಯವರು ಪೂರಕ ಲಾವಣಿಯೊಂದಿಗೆ ಆಕಾಶವಾಣಿಗಾಗಿ ಗದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ 'ಬಂಡೆದ್ದ ಮುಂಡರಗಿ ಭೀಮರಾಯ' ಐತಿಹಾಸಿಕ ನಾಟಕವನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟ ರೂಪಕವೆಂದಿದ್ದು, "ಇಂಥ ರೂಪಕಗಳು ತುಂಬಾ ವಿರಳವಾಗಿದ್ದು ಶಬ್ದ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಈ ರೂಪಕವನ್ನು ವೇಷಾಲಂಕಾರ-ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆಯ ಖರ್ಚು-ಸಿದ್ಧತೆಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಕೇವಲ ಸಂಭಾಷಣಾ ಗೋಷ್ಠಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ 'ತಾಳ ಮದ್ದಳೆ'ಯ ಶೈಲಿಯಿಂದಲೂ ಆಡಿ ತೋರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ರೂಪಕದ ದಾಟಿ ವೇಗವಾಗಿದ್ದು ವೇಗಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಚುರುಕು-ಚುಟುಕು ದೃಶ್ಯಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿವೆ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. (ನಿಂಗು ಸೊಲಗಿ, ಬಂಡೆದ್ದ ಮುಂಡರಗಿ ಭೀಮರಾಯ, ಕೃತಿಯ ಮುನ್ನುಡಿ ಪುಟ-೩) ಅಲ್ಲದೇ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿಯೂ ಇಂತಹ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಥಾವಸ್ತುವುಳ್ಳ ರೂಪಕಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬ ಸೂಚನೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಭಾತ ಕಲಾವಿದರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ವೈಭವ, ಪುಣ್ಯಕೋಟಿ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಲ್ಯಾಣ ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ನೃತ್ಯ ರೂಪಕಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೪.೩.೧.೪ : ಪ್ರಹಸನ

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಅಸಂಗತಗಳನ್ನು; ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮಾತು, ಸ್ವಭಾವ, ನಡೆವಳಿಕೆಗಳ ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳನ್ನು; ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಣ್ಣಿಸಿ, ನಗಿಸಿ, ರಂಜಿಸುತ್ತಲೇ ಸಂದೇಶ ನೀಡುವ ರಂಗ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಹಸನ. ಪ್ರಹಸನದ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ಮನರಂಜನೆ-ಯಾದರೂ ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಪರೋಕ್ಷ ನೀತಿ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಬದುಕಿನ ಓರೆ ಕೊರೆಗಳನ್ನು ಪೊಳ್ಳು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳನ್ನು ತುಂಬಾ ಲಘುವಾಗಿ ವಿಡಂಬಿಸುವ ಪ್ರಹಸನಗಳು ಸಮುದಾಯವನ್ನು, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಗುಣ ಹೊಂದಿವೆ. ಟಿ.ಪಿ. ಕೈಲಾಸಂ ಅವರು "ಪ್ರಹಸನವೆಂಬ ಹಾಸ್ಯದ ಭೂತಗನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ ತಾವೇ ನಗುತ್ತಾರೆ. ಹಾಸ್ಯದ ಗಮ್ಯ ಆಹ್ಲಾದ, ಉಲ್ಲಾಸವು ರೋಗಿಗೆ ಪಥ್ಯವಿದ್ದಂತೆ" ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. (ಕೆ. ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ, ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ, ಪುಟ-೨೭೩) ಅಂತೆಯೇ ಕೈಲಾಸಂ ಕನ್ನಡ ರಂಗ ಭೂಮಿಗೆ 'ಟೊಳ್ಳು ಗಟ್ಟಿ' ಯಂತಹ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರಹಸನಕಾರರಾಗಿ ಹೆಸರಾದರು.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೆದರಿ ಹೀರೇಕಾಯಿಯಾಗುವ ಗಂಡ ಹೊರಗೆ ಪೌರುಷದ ಮಂಟಪ ಕಟ್ಟುವುದು ಕಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಕಾಸಿನ ಸಂಪಾದನೆ ಇರದಿದ್ದರೂ ಸ್ನೇಹಿತರೆದುರು ಬಡಾಯಿ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಾಯಿ ಬಡುಕರನ್ನೂ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. "ಇಂತಹ ಪೊಳ್ಳು

ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳ ಗಾಳಿ ಬಲೂನುಗಳಿಗೆ ಚುಚ್ಚಿ ವಿಡಂಬಿಸಿ ಗೇಲಿ ಮಾಡುವುದೇ ಕೈಲಾಸಂ ಪ್ರಹಸನಗಳ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು." (ಕೆ.ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ, ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ, ಪುಟ-೨೭೪) ಚಮತ್ಕಾರಿಕ ಮಾತುಗಾರಿಕೆ, ಪ್ರಾಸ ಪ್ರೌಢಿಮೆ, ಮಾರ್ನುಡಿಗಳ ಧಾರಾಳ ಬಳಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಯಶಸ್ವಿಯೂ ಆದರು. ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕವಾಗಿ 'ಪೋಲಿಕಿಟ್ಟಿ' ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಮುದಾಯವನ್ನು ನವಿರಾಗಿ ನಗಿಸುತ್ತಲೇ ಸೂಕ್ತ ಸಂದೇಶವನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಸಫಲವಾಗಿದೆ.

ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲರ ಪ್ರಹಸನ ಪ್ರತಿಭೆಯೂ ಅಸಾಧಾರಣವಾದುದು. ಅವರ 'ಟಿಂಗರ್ ಬುಡ್ಡಣ್ಣ' ನಾಟಕದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರ ಚಿಂತನೆಯಿದ್ದರೂ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಹಸನವಿದೆ. ಜನಪದ ವಿನೋದ ಕತೆಯಾಧರಿಸಿದ ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಕಲಾವಿದ-ಶಿಕ್ಷಕ ವಿಜಯ ಕಿರೇಸೂರ್ ತಾನೂ ಒಂದು ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಕಥಾನಿರೂಪಕನಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಭಿನಯಿಸುವ ಮೂಲಕ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. 'ಬುಡ್ಡ ಬಂದ ಬುಡ್ಡ, ಉಳ್ಳಾಗಡ್ಡಿ ಬುಡ್ಡ,' ಎಂದು ಧ್ವನಿ ಎತ್ತುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಡಿಗೆ ಮುಂದಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಲಾಸ್ ಮಾಡುತ್ತ ತಾನೂ ಕಲಾಸ್ ಆಗುತ್ತಾನಾದರೂ ಇದನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದ ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ಮಕ್ಕಳು "ಕಲಾಸ್ ಕಲಾಸ್ ಕಲಾಸ್" ಎಂದು ಖುಷಿಯಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಉಳ್ಳಾಗಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಗು ಹುಟ್ಟಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸತ್ಯವರಿತ ಮಕ್ಕಳು ಇದನ್ನೊಂದು ಕತೆಯಾಗಿ ಖುಷಿಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಶಾಲಾ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢ ಮಕ್ಕಳು ಕೆಲವು ಘಟನೆಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ 'ಈಗ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಹಸನ' ಎಂದು ಹಾಸ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು. ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತೊಯ್ಯುವುದು; ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣಿನ ಸಿಪ್ಪೆ ಎಸೆದು ಏನೂ ನಡೆದೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬಂತೆ ನಿಂತು ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಹೋಗುವವರನ್ನು ಕೆಡವಿ ಖುಷಿ ಪಡುವುದು; ಚಾಕು, ದೊಡ್ಡ ಕತ್ತರಿ, ಕಸಬರಗಿ ಬಳಸಿ ಶೇವಿಂಗ್ ಮಾಡುವುದು; ಹೀಗೆ ಹಲವು ಹಾಸ್ಯ ತುಣುಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿಯೊಬ್ಬ ಕಚ್ಚೆಪಂಚೆ ಉಟ್ಟು, ಕನ್ನಡಕ ಧರಿಸಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೋಲು ಹಿಡಿದು ಗಾಂಧಿ ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬ ಬಂದು ಕನ್ನಡಕ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕೋಲು, ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪಂಚೆ. ಹೀಗೆ ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಕೊನೆಗೊಬ್ಬ ಬೆದರು ಬೊಂಬೆಯಾಗಿ ಬಳಸಲು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನೇ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ನಗುತ್ತಾರೆ.

ಇದನ್ನೇ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಈ ಗಾಂಧಿ ಎಂದಿನಂತಿರಲಿಲ್ಲ ಕನ್ನಡಕ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ, ಗಡಿಯಾರ ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಸುಮ್ಮನ್ನಿದ್ದ ಗಾಂಧಿ ಕೋಲಿಗೆ ಕೈ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕೋಲು ಮೇಲೇಳುತ್ತದೆ. ಕೋಲೆತ್ತಿ ಕಾಲ್ಕಿತ್ತು ಗಾಂಧಿ ಮುಂದಡಿ ಇಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮಕ್ಕಳು ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಓಡುತ್ತಾರೆ. ಗಾಂಧಿ ಪಾತ್ರ ಮುಗುಳ್ನಗೆ ಬೀರಿ ಮತ್ತೆ ನಿಶ್ಚಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಇಂದಿನ ಸಮಾಜದ ವಾಸ್ತವಕ್ಕೆ ಗಾಂಧಿ ಉತ್ತರವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಹಲವು ಹಾಸ್ಯ ರಂಗ ತುಣುಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಸಂದೇಶ ನೀಡುವ ಅಥವಾ ಸಂದೇಶ ರಹಿತವಾಗಿದ್ದು ಮನರಂಜನೆ ನೀಡುವ ಪ್ರಹಸನಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಬೇಕು.

ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರಹಸನಗಳು ರಚನೆಗೊಳ್ಳಬೇಕು ಇಂಥ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದು ಉಮಾ ಹೆಗಡೆ ಚವತ್ತಿಯವರು ರಚಿಸಿರುವ 'ಉಪವಾಸ ಪ್ರಹಸನ' ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ದೊಡ್ಡವರ ಮಂಗಾಟಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ನೋಟದಲ್ಲಿ ತೆರೆದಿಟ್ಟಿರುವ ಈ ಪ್ರಹಸನದಲ್ಲಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಮಂತ್ರಿ ಮಹಲು, ಸಂತೆ, ಸಭೆ, ಪೋಲೀಸ್‌ಸ್ಟೇಶನ್, ಕೋರ್ಟ್ ಹೀಗೆ ವಿಡಂಬಿತ ಹಾಸ್ಯ ದೃಶ್ಯಗಳು ಪಟಪಟನೇ ಸರಿಯುತ್ತವೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಗ್ಗುವ ಮಾತುಗಾರಿಕೆಯೂ ಇದೆ.

೪.೩.೧.೫ ಛದ್ಮ ವೇಷ

ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವೇಷ ತೊಡಿಸುವ ಪರಿ ನಿನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆಯದಲ್ಲ. ಮನರಂಜನಾ ಸಾಧನಗಳಿಲ್ಲದ ಆದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಬ್ಬದಾಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವೇಷ ತೊಡಿಸುವ ಪರಿಪಾಠವಿದೆ. 'ನಾರಿಗೆ ನಾಕರಾಗ ನಾರಿದಟ್ಟಿ, ಪೋರನಿಗೆ ಐದರಾಗ ಪುಟ್ಟೊಲ್ಲಿ' ಅಂತ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಕ್ಕೆ, ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಐದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ತಾಯಿಯ ತವರುಮನೆಯಿಂದ ಹುಟದಟ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಹುಟ್ಟೊಲ್ಲಿ ತಂದು ಉಡಿಸಿ ಸಂಭ್ರಮಿಸುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದೊಡ್ಡವರ ಉಡುಗೆಯಾದ ಸೀರೆ ದೋತರ ಉಡಿಸಿ ಆ ವೇಷದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಖುಷಿ ಪಡುವುದು ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ನಾಗರ ಪಂಚಮಿ, ಗೌರಿ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ ದೊಡ್ಡವರ ಗೆಟಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಹೂವಿನ ಜಡೆ ಹೆಣೆದು ಸಂತಷಪಡುತ್ತಾರೆ. ಈಗಲೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಜನ್ಮಾಷ್ಟಮಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಯ ವೇಷ ತೊಡಿಸಿ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಕಳೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಇದೊಂದು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಒಂದು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜೃಂಭಿಸುವ ಕಲಾಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದೆ.

ಈಗ ಛದ್ಮವೇಷವೆಂದರೆ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ವೇಷ ತೊಡಿಸಿ ನೋಡುವುದಲ್ಲ, ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಪಾತ್ರವೊಂದನ್ನು ಮಗುವಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವಿಶೇಷ ರೂಪ. ತೊಡಿಸುವ ವೇಷ ಮಗುವಿನ ಮುಖ ಮತ್ತು ದೇಹಕ್ಕಲ್ಲದೇ ದೇಹಭಾವಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿರಬೇಕು "ಸಣ್ಣ ಕಣ್ಣಿನ ಮಗುವಿಗೆ ಮಹಿಷಾಸುರ ಮರ್ದಿನಿಯ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೇ ದೇವಿಯ ವೇಷ ತೊಡಿಸುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ದೇವಿಯ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ದುಂಡು ಮುಖ, ದುಂಡು ಕಣ್ಣು ಅಥವಾ ಬಟ್ಟಲು ಗಣ್ಣು ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಕಲಾವಿದರು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಪರಿ ಹಾಗಿದೆ. ವಿವೇಕಾನಂದರ ಪಾತ್ರವಾಗಿಸುವ ಮಗುವಿಗೆ ದುಂಡು ಮುಖ ದೃಢವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ, ದಷ್ಟಪುಷ್ಟವಾಗಿದ್ದು ಎದೆಯುಬ್ಬಿಸಿ ನಿಲ್ಲುವ ನಿಲುವು ಇದ್ದರೆ ಚೆನ್ನ. ಪೀಚು ದೇಹದ, ಕೋಲುಮುಖದ ಮಗುವಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನ ಪಾತ್ರ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ದುಂಡು ಕಣ್ಣಿನ ಮಗುವಿಗೆ ಶಿವನ ವೇಷ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ವಿಶಾಲ ಹಣೆಯಿಲ್ಲದ ಮಗುವಿಗೆ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪಾತ್ರ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ". (ರೇಖಾ ನಾಗರಾಜರಾವ್, ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೊಂದು ಒಳ್ಳೆ ವೇಷ, ಸಖಿ ಪಾಕ್ಷಿಕ, ಮೇ.೧ ೨೦೦೯, ಪುಟ-೨೧) ವೇಷ ಹಾಕುವಾಗ ವೇಷಕ್ಕೊಪ್ಪುವ ಮುಖಭಾವ ದೈಹಿಕ ನಿಲುವು ಅಗತ್ಯ. ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದರೂ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಮೆರಗು ಬಾರದು. ಹಾಗೆಯೇ ಮೇಕಪ್ ಕೂಡ ತೀರಾ ಡಾಳಾಗಿರಬಾರದು.

ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಪೌರಾಣಿಕ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಛದ್ಮವೇಷ ಮಾಡುವುದು ಒಂದು ರೀತಿಯಾದರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಜನತೆ ನೋಡಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವೇಷ ತೊಡಿಸುವುದು ಒಂದು ಸವಾಲೇ ಸರಿ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಡಾ. ಎ.ಪಿ.ಜೆ. ಅಬ್ದುಲ್‌ಕಲಾಂ ರವರ ವೇಷತೊಟ್ಟ ಮಗುವೊಂದು ಅವರಂತೆಯೇ ಕಣ್ಣು, ತುಟಿ, ಮುಖಭಾವ ಹೊಂದಿ ತಕ್ಕಂತೆಯೇ ಕೇಶ ವಿನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅಪ್ಪಟ ಕಲಾಂ ರಂತೆಯೇ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಕಲಾಂರವರು ಸಂವಾದ ನಡೆಸುವ ಶೈಲಿಯನ್ನೇ ಅನುಕರಿಸಿತು.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೆಲವರು ಛದ್ಮವೇಷವೆಂದರೆ ಕೇವಲ ವೇಷ ತೊಡಿಸುವುದಲ್ಲ ತೊಟ್ಟವೇಷಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಡೈಲಾಗ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಛದ್ಮವೇಷದಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟಿರುವ ವೇಷ, ತಕ್ಕ ದೇಹಭಾಷೆ, ಭಾವ ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಆಡುವ ಭಾಷೆ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಟಿ.ವಿ.ಚಾನಲ್‌ಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಫ್ಯಾಶನ್ ಟಿ.ವಿ. ನೋಡಿ ಛದ್ಮವೇಷ ಅಥವಾ ಫ್ಯಾನ್ಸಿ ಡ್ರೆಸ್‌ಗಳಲ್ಲಿ, ಫ್ಯಾಶನ್‌ಶೋ ತರಹ ವೇಷತೊಟ್ಟು ರ್‍ಯಾಂಪ್ ಮೇಲೆ ನಡೆದಂತೆ ನಟಿಸುವುದು ಶುರುವಾಗಿದೆ. ಇದು ಉತ್ತಮ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲ.

೪.೩.೧.೬ ಯೋಗ ರಂಗ ರೂಪಕ

ಬಹು ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವ ಯೋಗ ಇಂದು ಯೋಗ ವಿಜ್ಞಾನವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡೆಯೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಸಿ ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಯೋಗ ಸಾಧಕರು ದೇಹ ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಹತೋಟಿಗೆ ಹಾಗೂ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ತಣ್ಣಗೆ ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವು ಯೋಗಾಸನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಯೋಗ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮಕ್ಕಳಿರುವುದೇ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಬಂತೆ ಯೋಗಾಸನ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳು ಶುರುವಾದವು. ಇಂಥ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಲೇ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾದ ಸೃಜನಶೀಲ ಯೋಗ ಶಿಕ್ಷಕರು ಇದನ್ನೊಂದು ಕಲೆಯಾಗಿ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಇಂದು ಯೋಗವೂ ಒಂದು ಕಲೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದ್ದು ಯೋಗ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಗೋಚರಿಸ ತೊಡಗಿವೆ.

ಯೋಗವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಿರುವ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಾಣಿ ಬಾಲಕಿಯರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಯೋಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ಸಿ, ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅವರು ಯೋಗಾಸನ ಸ್ಪರ್ಧೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. "ಎಲ್ಲರ ಆರೋಗ್ಯ ಸಾಧನೆಗಾಗಿರುವ ಯೋಗವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಧೆಗಿಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಸ್ಪರ್ಧೆಯ ಗುಣವೇ ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ತಂದು ಹಲವರಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನ ಉಂಟುಮಾಡುವಂಥದು. ಇದರಿಂದ ಯೋಗದ ಮೂಲ ಆಶಯದಂತೆ ಶಾಂತಿ ಸಮಾಧಾನ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವ ಬದಲು ಕ್ರೋಧ, ಅಸೂಯೆಯ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇದನ್ನೊಂದು ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಾಗಿ ಬಳಸುವ–ಬೆಳೆಸುವ ಮೂಲಕ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮನರಂಜನೆ ನೀಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಯೋಗದ ಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾರವನ್ನೂ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ." (ಸಿ.ರಾಮಸ್ವಾಮಿ, ದೂರವಾಣಿ ಸಂದರ್ಶನ ದಿ; ೧೬.೪.೨೦೧೧) ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗ ಸಾಧಕರನೇಕರು ಇದೇ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ವೇದಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರದರ್ಶನ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಈ ಯೋಗ ಕಲೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡದೇ 'ಮಕ್ಕಳ ಯೋಗ ರಂಗಭೂಮಿ' ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದರಿಂದ; ಆ ನೆಲೆಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ; ಯೋಗವನ್ನು ರಂಗಭೂಮಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಇದನ್ನೊಂದು ರಂಗ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿಯೂ, ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಾಗಿಯೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಬಹುದು. ಈ ಮೂಲಕ ಯೋಗವು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಸಹಜ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವುದು.

ಬಹುತೇಕ, ನಟನನ್ನು ರೂಪುಗೊಳಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಮಾದರಿಯ ಹಲವು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಯೋಗವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳದೇ

ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ದೇಹವನ್ನು ಒಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಗ್ರೋಟೊವ್‌ಸ್ಕಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ "ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಏನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಅದು ನಟ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸಬೇಕು." (ಟಿ.ಪಿ.ಅಶೋಕ, ರಿಕ್ತ ರಂಗಭೂಮಿ, ಪುಟ-೧೮) ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನೀನಾಸಂ, ಸಾಣೆಹಳ್ಳಿ ಶಿವಕುಮಾರ ಕಲಾ ಸಂಘ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವು ರಂಗಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮದಿಂದಾಚೆ ರಂಗ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ, ಮನಸ್ಸನ್ನು-ದೇಹವನ್ನು ಇಚ್ಛಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುವಾಗುವಂತೆ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇಂದು ತನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಹಾಗೂ ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಮೂಲಕ ಹೆಸರಾದ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ವಾಯ್.ಡಿ. ಬದಾಮಿ ಹಾಗೂ ಮಹಾದೇವ ಹಡಪದ, ಯೋಗದ ಹಲವೂ ಮಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಅದ್ಭುತವಾದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು, ಸ್ಥಬ್ದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು, ರಂಗ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡಬಲ್ಲರು. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯೆಂದರೆ ದೊಡ್ಡವರಿಗಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಬದಾಮಿಯವರ 'ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಬುದ್ಧ', ಮಹಾದೇವ ಅವರ 'ಕಾಯಕಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ'. ಚಿತ್ರ ದುರ್ಗದ ಜಮುರಾ ತಂಡಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಕಾಯಕಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಒಬ್ಬ ಯೋಗ ಸಾಧಕ-ಗುರುವಾದ್ದರಿಂದ ಇಡೀ ನಾಟಕದುದ್ದಕ್ಕೂ ಯೋಗ ಮೇಳೈಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ.

"ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳು ಸೇರಿ ಮಾಡುವ ಆಸನಗಳನ್ನು ಹಲವು ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧) ಅಥ್ಲೆಟಿಕ್ ಯೋಗ

೨) ರಿದಮಿಕ್ ಯೋಗ

೩) ರೋಪ್ ಯೋಗ

೪) ಮಲ್ಲಗಂಬ ಯೋಗ

೫) ಆರ್ಟಿಸ್ಟಿಕ್ ಯೋಗ

೬) ಫೇರ್ ಯೋಗ

೭) ಪಿಮಿಡ್ ಯೋಗ"

(ಸಿ. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ, ಶಿಕ್ಷಣ ವಾರ್ತೆ, ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨೦೧೦, ಪುಟ-೧೧)

ಈ ಯೋಗ ಪ್ರಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಒಂದಕ್ಕಿಂದ ಒಂದು ಭಿನ್ನವಾದರೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಹಯೋಗಗೊಳ್ಳುವಂಥವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವನ್ನು ಕೊಲಾಜ್ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ; ನೃತ್ಯ ಬಳಸಿ ನೃತ್ಯ ರೂಪಕ ಕಟ್ಟಿದ ಹಾಗೆ ಯೋಗಕಲೆ ಬಳಸಿ 'ಯೋಗ ರಂಗ ರೂಪಕ' ನಿರ್ಮಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಇದೊಂದು ಮೌನ ನಾಟಕ ಮಾದರಿಯದು.

[illegible]

ಅಥ್ಲೆಟ್ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಓಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಜಿಗಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಹಗ್ಗದಾಟ–ವಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಹೀಗೆ ವಿಭಿನ್ನ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಗ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ರಿದಮಿಕ್ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತವೊಂದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಸಂಗೀತವನ್ನನುಸರಿಸಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಂಗಿಯಯಲ್ಲಿ ಆಸನಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಮೊದಲು ರಂಗದ ಎದುರು, ನಂತರ ಎಡಕ್ಕೆ ತಿರುಗುತ್ತ ನಾಲ್ಕೂ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ರೋಪ್ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಹಗ್ಗದ ಮೇಲೆ ವಿವಿಧ ಭಂಗಿಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಸನ ಹಾಕುವ ಕ್ರಿಯೆಯಂತೂ ಮೈ ನವಿರೇಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆರ್ಟಿಸ್ಟಿಕ್ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಯೋಗ ಪಟುಗಳು ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಬಹು ಹೊತ್ತು ಸ್ಥಬ್ದವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಫೇರ್ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಎರಡೆರಡು ಜೋಡಿ ಮಕ್ಕಳು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಗೀತದ ನಾದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಂಗೀತವಿಲ್ಲದೆಯೂ ಮನದಲ್ಲೇ ರಿದಂ ಅನುಸರಿಸಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪಿರಾಮಿಡ್ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಬಲಶಾಲಿಗಳಿಂದ ಹಗುರವಾಗಿರುವವರು ಸೇರಿ ಎತ್ತರದ ಗೋಪುರ ನಿರ್ಮಿಸಿದಂತೆ ಆಸನಗಳಿಂದ ವಿವಿಧ ವಿನ್ಯಾಸದ ಕಲಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ರೀತಿ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಯೋಗಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷ ರಿದಂ ಬಳಸಿ; ಪೂರಕ ಧ್ವನಿ, ಬೆಳಕುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು; ವಿಭಿನ್ನ ಅರ್ಥ ನೀಡುವಂತೆ ಕೊಲಾಜ್ ಅಥವಾ ಸಂಕಲನ ಮಾಡಿ; ಮಾತಿಲ್ಲದ, ಗೀತವಿಲ್ಲದ ವಿಭಿನ್ನ ಬಾವ ಹೊಮ್ಮಿಸಬಲ್ಲ ಅರ್ಥ ಸ್ಫುರಿಸಬಲ್ಲ 'ಯೋಗ ರಂಗ ರೂಪಕ' ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬಹುದು. ಈ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ರಂಜನೆಗೆ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು, ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಯೋಗವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರಂಗ ರೂಪಕವು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಹಸ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆಯಲ್ಲದೇ, ಮಕ್ಕಳ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ನಿರ್ವಹಿಸಬಲ್ಲುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇದು ಒತ್ತಡದ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗದೇ ಉತ್ಸಾಹದ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಬೇಕು ಅಷ್ಟೇ.

ರಂಗಾಯಣ ಸಂಘಟಿಸಿದ್ದ ಚಿಣ್ಣರ ಮೇಳ–೨೦೦೮ರಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಕ ಮಂಜುನಾಥ ಬೆಳಕೆರೆಯವರು ಮಲ್ಲಗಂಬವನ್ನು ರಂಗಕ್ಕೆ ತರುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸ್ವತಃ ಮಲ್ಲಗಂಬ ನಾಟಕ ರಚಿಸಿ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಎ. ಬಿ. ಹೂಗಾರ ಅವರಿಂದ ಮಲ್ಲಗಂಬ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಿಸಿ, ಎಚ್. ಕೆ. ದ್ವಾರಕನಾಥ ಅವರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿ, ಮಲ್ಲಗಂಬ ನಾಟಕ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ರಂಗಕ್ಕೆ ತಂದಿದ್ದರು. ಈ ಚಿಣ್ಣರ ಮೇಳವನ್ನು ಹಸಿರು ಚಿಣ್ಣರ ಶಿಬಿರವಾಗಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಹಸಿರು ವನದಲ್ಲಿ ವೇದಿಕೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ದೇವಕುಮಾರನೆಂಬ ರಾಜನ ಆಡಳತದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕರುಣಾಕರನೆಂಬ ರಾಜ ಮಾರುವೇಷದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಕಾಡು ವನ್ಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ನೋಡಿ ಮನಸೋಲುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಆರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಕರುಣಾಕರ ಯುದ್ಧ ಸಾರುತ್ತಾನೆ.

ಆದರೆ ಯುದ್ಧ ಸೈನ್ಯದ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವಂಥದ್ದಲ್ಲ. ಮಲ್ಲಗಂಬದ ಪೈಲ್ವಾನರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವಂಥಾದ್ದು. ದೇವಕುಮಾರನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಮಲ್ಲಗಂಭದ ಕಸರತ್ತು ಮಾಡಲು ಮುಂದೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಕನೊಬ್ಬ ಮಲ್ಲಗಂಭ ಹತ್ತಿ ಹಲವು ರೀತಿಯಿಂದ ಕಸರತ್ತು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿ ರಾಜ್ಯದ ಮರ್ಯಾದೆ ಕಾಪಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮಕ್ಕಳ ಛಲ ಮತ್ತು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಬೆಳೆಸುವ ಆಶಯವನ್ನು ನಾಟಕ ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ.(ಮಾಹಿತಿ: ಕಾ. ತ. ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ, ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು, ಹಸಿರು ಚಿಣ್ಣರು ನೆನಪಿನ ಹೊತ್ತಿಗೆ ೨೦೦೮, ಪುಟ–೪೨)

ರಂಗಭೂಮಿ ಹೀಗೆ ಏನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲುದು. ಕರ್ನಾಟಕ ರೂರಲ್ ಸ್ಕೆಟಿಂಗ್ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಕೋಚರ್ ಈರಣ್ಣ ಕಾಡಪ್ಪನವರ್ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ರೋಷ್ನಿ ಪವಾರ್ ಹಾಗೂ ಸಂಗಡಿಗರು ಸ್ಕೇಟಿಂಗ್ ತೊಟ್ಟು ಚಲಿಸುತ್ತ 'ಬಣ್ಣದ ತಗಡಿನ ತುತ್ತೂರಿ' ಹಾಡಿಗೆ ಅಭಿನಯಿಸಿದ್ದರು. (ಧಾರವಾಡ, ದಿ:೨೪.೧.೨೦೦೯)

೪.೩.೨ : ಬೀದಿ ನಾಟಕ

ಬೀದಿಯನ್ನೇ ರಂಗಸ್ಥಳವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ದಾರಿಹೋಕರನ್ನೇ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನಾಗಿ ಕೂಗಿ ಕರೆದು ಆಕರ್ಷಿಸಿ ವೃತ್ತಾಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಜನರ ಮಧ್ಯ ಹಾಡಿ ಕುಣಿದು ಜನಮನ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ, ವೈಚಾರಿಕ ವಿಷಯವನ್ನು ಜನರಿಗೆ ತಲುಪಿಸಲು ಬಳಸುವ ರಂಗ ಮಾಧ್ಯಮವೇ ಬೀದಿ ನಾಟಕ. ಒಂದಿಷ್ಟು ವಾದ್ಯ, ಮನಮುಟ್ಟುವ ಹಾಡು, ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮನದಾಳ ತಲುಪುವ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಇವು ಬೀದಿ ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನಗಳು. ಮೇಕಪ್ ಇಲ್ಲದ ದಿನನಿತ್ಯದ ವಸ್ತುಗಳ ಗೆಟಪ್‌ನಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡಿ, ಮೈಕ್ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಗದ್ದಲದ ನಡುವೆಯೇ ಕೂಗುವ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಾಟಕದ ವಸ್ತುವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ.

"ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ತನ್ನೊಂದಿಗೇ ತಳುಕುಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಈ ಪರ್ಯಾಯ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು, 'ಇಪ್ಟಾ' ಹಾಗೂ 'ಸಮುದಾಯ'ಸಂಘಟನೆಗಳು, ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಓರೆ ಕೋರೆಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವಯುತವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ತಲುಪಿಸಲು ಬಳಸಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಈ ರಂಗಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಸಿದರು". (ನಾಗಸಿಂಹ ಜಿ. ರಾವ್, ಮತ್ತು ವೆಂಕಟೇಶ ಕೆ.ಕೆ, ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಬಾಲಕಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತೊಲಗಿಸಲು ಬೀದಿ ನಾಟಕ ಸಂಗ್ರಹ, ಪುಟ–೧೭೭) ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯ ರೂಪಿಸುವುದು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ದಾರಿತೋರುವುದು ಇವರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಂದು ಈ ಬೀದಿನಾಟಕದ ಸ್ವರೂಪವೇ ಬದಲಾಗಿದೆ.

"ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯುತವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯೊಂದರ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದ್ದ ಬೀದಿನಾಟಕಗಳು ಇವತ್ತು ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಕಂಪನಿಗಳ ಪ್ರಚಾರ ಸಾಧನವಾಗಿರುವುದು ವಿಪರ್ಯಾಸ". (ಗಣೇಶ ಅಮೀನಗಡ, ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ, ಅವರೊಡನೆ ಅವರು ನಡೆಸಿದ ಸಂವಾದ. ಸುಧಾ-೨೦೦೩, ಪುಟ-೬೧) ಎಂದು ಅಕ್ಷರ ಅವರು ನೊಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಹೀಗೇ ಬಿಟ್ಟರೆ ಕಂಪನಿಗಳ ಪ್ರಚಾರದ ಸರಕಾಗಿ ತನ್ನ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಬಿಡಬಹುದು. ಇದರ ಬೋಧನಾತ್ಮಕ ಗುಣವನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ರಂಗಭೂಮಿ ತಜ್ಞ, ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನಿ ಲಿಂಗದೇವರು ಹಳೆಮನೆಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ "ಬೀದಿ ನಾಟಕ ತನ್ನ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಂಬೋಧನಾತ್ಮಕವಾದುದು ಮತ್ತು ಬೋಧನಾತ್ಮಕವಾದುದಾಗಿದ್ದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂಥದ್ದಾಗಿದೆ." (ಪ್ರಸಾದ ಕುಂದೂರ, ಸಂ. ಬೀದಿ, ಬೋಧನಾತ್ಮಕ ರಂಗಭೂಮಿಯಾಗಿ ಬೀದಿ ನಾಟಕ:ಲಿಂಗದೇವರು ಹಳೆಮನೆ,ಪುಟ-೧೨೧) ಇದನ್ನರಿತೇ ತಮ್ಮ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಪ್ರಯೋಗದ ಮೂಲಕ "ಈ ರೀತಿಯ ಬೋಧನಾತ್ಮಕ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಜನಪ್ರೀಯ ಗೊಳಿಸಿದ ಖ್ಯಾತಿ ಜರ್ಮನಿಯ ಎರ್ವಿನ್ ಪಿಸ್ಕಾಟರ್ ಎಂಬಾತನಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇವನು ಖ್ಯಾತ ನಾಟಕಕಾರ ಬರ್ಟೋಲ್ಡ್ ಬ್ರೆಕ್ಟ್‌ನ ಗುರು. ಇವನ ಪ್ರಕಾರ ರಂಗಭೂಮಿ ಕೆಲಸ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಬೋಧನೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಇವನು "ನಮಗಿಂದು ಬೇಕಾಗಿರುವುದು ರಂಗ ವೇದಿಕೆಗಳಲ್ಲ; ಬೀದಿಯ ತಿರುವುಗಳು. ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಲ್ಲ ; ಸಮುದಾಯ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. (ಅದೇ, ಬೀದಿ, ಪುಟ-೧೨೩) ಇವರಿಬ್ಬರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಲ್ಲಿ ಬೀದಿ ನಾಟಕವು ಬೋಧನಾತ್ಮಕ ಗುಣ ಹೊಂದಿದ್ದು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದೆ. ಬೋಧಪ್ರದವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಈ ಪ್ರಭಾವಿ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳೇ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾದರೆ; ಪಠ್ಯವಸ್ತುವನ್ನಾಧರಿಸಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ನಾಟಕ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ತಂದರೆ; ಖಂಡಿತ ಆಗ ಇದು ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈಗಾಗಲೇ ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ (ಐ.ಎಲ್.ಒ)ಯು ಕರ್ನಾಟಕ ಬಾಲಕಾರ್ಮಿಕ ಯೋಜನೆಯಡಿ; ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಹಿರಿಯರಿಗಾಗಿ, ಹಿರಿಯರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ, ಹಿರಿಯರಿಂದ ಹಿರಿಯರಿಗಾಗಿ, ನಾಲ್ಕು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ಬಾಲ ಕಾರ್ಮಿಕ ವಿರೋಧಿ ಆಂದೋಲನಕ್ಕಾಗಿ ಬೀದಿ ನಾಟಕವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಾಲಕಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರೊಡನೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ,

ಸಂವಹನಿಸಿ, ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಲು ಬೀದಿ ನಾಟಕ ಒಂದು ಸಮರ್ಥ ಮಾಧ್ಯಮ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೊಸಪೇಟೆಯ ಪಿ.ಕೆ. ಅಬ್ದುಲ್ಲಾರಂತವರು ಬೀದಿ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಲಂ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥ ಸಾಧಕರ ಸಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಭಾವೈಕ್ಯತಾ ವೇದಿಕೆಯ ಬೀದಿ ನಾಟಕ :

ಸ್ಲಂ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಢ್ರಂ ಬಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕೌತುಕದಿಂದ ಜನ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಬಟ್ಟೆ ತೊಟ್ಟ ತಂಡವೊಂದು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಖವಾಡಧಾರಿಯೊಬ್ಬ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬರುತಿದ್ದಂತೆ ಬೀದಿನಾಟಕ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ಪಾತ್ರಗಳು ಜನರೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತುಬಿಡುತ್ತವೆ. "ಬಿಳಿಪರದೆಯ ಮೇಲೆ ಜಾತಿಧರ್ಮದ ಚಿನ್ನೆಗಳನ್ನು ಮುಖವಾಡಧಾರಿಯೊಬ್ಬ ಬಂದು ಅಂಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಢ್ರಂ ಭಾರಿಸುವ ಧ್ವನಿ ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮುಖವಾಡಧಾರಿ ಇನ್ನೊಂದು ಧರ್ಮದ ಸ್ಟಿಕರ್ ಅಂಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಶಾಂತಿ ಕದಡುತ್ತದೆ. ಅಮಾಯಕ ಜನರ ಸಾವು ನೋವು ಘಟಿಸುತ್ತದೆ. ಮಗುವೊಂದು ಸತ್ತ ತಾಯಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿ ಗೋಗರೆಯುತ್ತದೆ. ಆಗ, ಸತ್ತವರೇ ಒಬ್ಬರಾಗಿ ಎದ್ದು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ. ಸಾರೆ ಜಹಾಂಸೆ ಅಚ್ಚಾ ಎಂಬ ಹಾಡು ಮೊಳಗುತ್ತದೆ". (P.satyanarayan Rao, Street plays for social cause, The hindu, April ೧೨, ೧೯೯೬. ಪುಟ-೫) ಇದು ಪಿ.ಕೆ. ಅಬ್ದುಲ್ಲಾ ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡ 'ನಾವು ಮನುಜರು' ಬೀದಿ ನಾಟಕದ ದೃಶ್ಯ ವಿವರ. ಸೌಹಾರ್ದತೆಯ ಸಂದೇಶ ಸಾರುವ ಕಥಾ ವಸ್ತು ಒಳಗೊಂಡ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ, ಒಂದು ಪೋಸ್ಟರ್ ಅಂಟಿಸುವ ಕಾರಣ ಎರಡು ಕೋಮುಗಳ ನಡುವೆ ಉಂಟಾದ ಕೋಮು ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕೋಮಿನ ಅಮಾಯಕರು ಬಲಿಯಾಗುವ ದಾರುಣತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕೋಮು ಸೌಹಾರ್ಧತೆಯ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಅನನ್ಯವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಮುಖವಾಡದ ಹಿಂದಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಈ ಬೀದಿ ನಾಟಕ ಭಾವೈಕ್ಯತಾ ತಂಡದ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ನಾಡಿನ ಹಲವೆಡೆ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿದೆ.

ಅಬ್ದುಲ್ಲಾ ಟೀನ್‌ಏಜ್‌ನಿಂದಲೆ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದವರು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಸಂದೇಶ ನೀಡುವ ಜಾಗೃತ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಸಾಗಿದವರು. ೧೯೯೦ರಲ್ಲಿ ಹೊಸಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಮು ಸಂಘರ್ಷ ನಡೆದ ವಿಷಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಮೊಹರಂ ಸವಾಲ್ ಪದಗಳ ಸ್ಪರ್ಧೆ ನಡೆಸುವ ಮೂಲಕ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಭಾವೈಕ್ಯತಾ ವೇದಿಕೆ ಮೂಲಕ, ಕೊಳಗೇರಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತ ಈವರೆಗೆ ೩೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಬೀದಿನಾಟಕಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಸಿ. ಬಸವಲಿಂಗಯ್ಯ, ಪಂಕಜ್ ಸೆಕ್ಸೇನಾ, ನಟರಾಜ ಹೊನ್ನವಳ್ಳಿ, ಮಾಲತೇಶ ಬಡಿಗೇರ, ಸೆಲ್ವ, ಸಿ. ಜಿ. ಕೆ, ಮೈಮ್ ರಮೇಶ, ಪಿ ಗಂಗಾಧರಸ್ವಾಮಿ ಮೊದಲಾದ ಖ್ಯಾತ ರಂಗಕರ್ಮಿಗಳ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ರಂಗ ಶಿಬಿರಗಳು ನಡೆದಿವೆ.

ಜನಪರ ರಂಗ ಸಂಘಟನೆಗಳಾದ ಸಮುದಾಯ, ಇಪ್ಟಾಗಳ ನಿರಂತರ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ, ರಂಗಯಾಣದ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಾಟಕ ಶಾಲೆಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕೇಂದ್ರದ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದಿಂದ ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೂಲಕ ಜನಜಾಗೃತಿಗೊಳಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೇ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ರಂಗ ಶಿಬಿರ ಸಂಘಟಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವೈಕ್ಯ ವೇದಿಕೆಯ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸಂಗಾತಿ ಪರಶುರಾಮ ಕಲಾಲ ಅವರು ರಚಿಸಿದ 'ಅಕ್ಕ' ನಾಟಕವನ್ನು ಮೈಮ್ ರಮೇಶ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದು, ಮಹಿಳಾ ಶೋಷಣೆಯ ಕಥಾ ವಸ್ತುವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಈ ನಾಟಕ, ಬಾಲ್ಯ ವಿವಾಹ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಸಾವು, ದೇವದಾಸಿ, ವಿಶ್ವಸುಂದರಿ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಸ್ತುತದ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳಿಗೆ ೧೨ ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಕ್ಕ ಮಹಾದೇವಿ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗುವಂತೆ ಸಂಯೋಜಿಸಿದ್ದರು

೪.೩.೩ ಯಕ್ಷಗಾನ–ಬಯಲಾಟ

ಯಕ್ಷಗಾನವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸುಂದರ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ದೊಡ್ಡವರೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳೂ ರಾತ್ರಿಯಿಡೀ ಆಟ ನೋಡಿ ಅನುಕರಿಸಿ ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಂತಹ ಕಲಾಪ್ರಕಾರವೊಂದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇರುವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಾಗೂ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಕರು ೧೯೫೦ ರಿಂದೀಚೆಗೆ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಳಗಿಸಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ಆಟ ಆಡಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನಾನೇ ಸಾಕ್ಷಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಡಾ. ಕೆ.ಎಂ. ರಾಘವ ನಂಬಿಯಾರ್‌ರವರು. (೨೨.ಡಾ. ಕೆ.ಎಂ. ರಾಘವ ನಂಬಿಯಾರ್. ಯಕ್ಷಗಾನ, ಕರ್ನಾಟಕ ಕಲಾದರ್ಶನ, ಸಂಪುಟ ಎರಡು, ಪುಟ–೯೮೮) ಇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ನಾರ್ಣಪ್ಪಯ್ಯ ಹಾಗೂ ವಿಠಲ ಬೇಲಾಡಿ ಇವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಅರವತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿಯೇ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಳ ಆಟವನ್ನಾಡುತ್ತಿತ್ತು. "ಇಂದು ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವವರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಸಾವಿರ. ಅವರಲ್ಲಿ ಶೇ.೬೦ ರಷ್ಟು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದಾರೆ. ಆಳ್ವಾಸ್ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮೋಹನ ಆಳ್ವಾ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಆಳ್ವಾಸ್ ಧೀಂಕಿಟ ತಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಶಾಸಕ ರಘುಪತಿ ಭಟ್‌ಅವರ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ೪೬ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷ ಶಿಕ್ಷಣ ಪರಿವಾರ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನಿಂದತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಚಿಣ್ಣರ ಲೋಕಸೇವಾ ಟ್ರಸ್ಟ್ ವತಿಯಿಂದ ಇದೇ

ಕರಾವಳಿ ಪರಿಸರದ ೩೮ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ." (ಜಿತೇಂದ್ರ ಕುಂದೇಶ್ವರ, ಇದು ಮಕ್ಕಳಾಟ, ಲವಲವಿಕೆ, ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಪುರವಣಿ, ದಿ: ೧೫.೯.೨೦೧೦) ಇದೇ ರೀತಿ ಸಿರಸಿಯಿಂದ ಕಾಸರಗೋಡಿನವರೆಗೆ ಯಕ್ಷಗಾನದ ತಾಳಮದ್ದಳೆಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಕುಣಿಯುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

೧೯೭೫ರಲ್ಲಿ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಳ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ, ಮಕ್ಕಳ ಮೇಳವು ದೇಶದ ವಿವಿದೆಡೆಗೆ ಒಯ್ದ ಕೀರ್ತಿ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮದ ಶಿಕ್ಷಕ ಕಾರ್ಕಡ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಉಡುಪ ಮತ್ತು ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರ ಹಂದೆ ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಇದೇ ತಂಡವು ಮೊತ್ತ ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ೧೯೭೮ರಲ್ಲಿ ಅಮೇರಿಕದ ಸ್ಯಾನಬೋಸ್ ನಗರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಪೆಸಿಪಿಕ್ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಾ ರಂಗೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಈ ಮೇಳವು ವೀರಭದ್ರಸೇನ, ದ್ರುಪದ ಬಂಧನ, ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನ, ಬಬ್ರುವಾಹನ ಕಾಳಗ, ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವ ಸನ್ನಿವೇಶ, ಪಾತ್ರವೈವಿಧ್ಯಗಳಿಂದ ನೇರ ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದ ಗಮನಸೆಳೆದಿವೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಹಲವೆಡೆ ಆಟಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟ ಅಕಾಡೆಮಿಯು ಹೊನ್ನಾವರ ತಾಲೂಕಿನ ಕೆಕ್ಕಾರ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಮೂರುದಿನಗಳ ಯಕ್ಷಗಾನ-ರಂಗ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ನವಿಲುಗೋಣದ ಚಿಣ್ಣರ ಮೇಳದ ಬಾಲ ಕಲಾವಿದರು ಭಾಗವತ ಉಮೇಶ ಭಟ್ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ 'ಲವಕುಶ' ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರದರ್ಶನ (ಮಾ. ೨೦೧೦) ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಯಕ್ಷದೇಗುಲವು ನಾಡಿನ ಹಲವೆಡೆ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಶಿಬಿರ ಹಾಗೂ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರದರ್ಶನ ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಯಕ್ಷ ದೇಗುಲದ ಮಕ್ಕಳು ಅಭಿಮನ್ಯು ಕಾಳಗ, ಲವಕುಶ ಕಾಳಗ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿಸಿ ಜನಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಕಾರ್ಕಡ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಉಡುಪ ಮತ್ತು ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರ ಹಂದೆ ಅವರು ಯಕ್ಷಗಾನ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಿಡಲಾರದ ನಂಟಾಗಿ ಅಂಟಿಕೊಂಡವರು. "ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕರೆದು, ಅವರಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಅವರ ನಡೆ ನುಡಿ ತಿದ್ದಿ, ಅವರ ಬಾಷಾ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಶೃತಿಗೊಳಸಿ, ಯಕ್ಷಗಾನ ಛಂದಸ್ಸಿಗೆ ದೇಹದ ನಿಲುವು, ಭಂಗಿ ಬದಲಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ತಾಳ, ಹೆಜ್ಜೆ ಕಲಿಸಿ, ಬೇಕಾದ ಪಿಚ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಣೆ ಹೊರಡಿಸಿ, ಇನ್ನೇನು ತಯಾರುಗೊಂಡರು ಎನ್ನುವಾಗ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆ ಮುಗಿದು ಹೊಸ ಮುಖಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ. ಇದು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ರೆಕ್ಕೆ ಬಲಿಯುತ್ತಲೇ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀಧರ ಹಂದೆಯವರು.(ವಿಕ್ರಾಂತ ಕರ್ನಾಟಕ, ೧೪ನೇ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೦೭, ಪುಟ-೨೫) ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ

ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವರಿಗೆ ಈ ಅನುಭವ ಸಾಮಾನ್ಯ. ಆದರೆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ಕಲಾಭಿರುಚಿ, ಶಿಸ್ತು ಬಹುಕಾಲ ಇರುವಂಥದು. ಭವಿಷ್ಯದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವನ-ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳದವರಾಗಿ ಕಂಡರೆ ಸಾಕು. ಕಲಿಯುವ-ಕಲಿಸುವ ನಿರಂತರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಆನಂದ ಅಪರಿಮಿತ.

೪.೩.೩.೧ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ-ಯಕ್ಷಗಾನ

ಸಂಗೀತ ಭರತನಾಟ್ಯ ಕಲಿತ ಮಕ್ಕಳು ರಂಗ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತೆ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲಿತ ಮಕ್ಕಳು ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ರಂಗ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಕಿರಿವಯದಲ್ಲೇ ಹಿರಿದಾದ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆಯುವ ಮೂಲಕ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಭರವಸೆಯ ಕಲಾವಿದರಾಗಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತ ನೂರಾರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದಾದರೆ ಕಾಸರಗೋಡಿನ ಅನಿರುದ್ಧ ವಶಿಷ್ಠ ಹಾಗೂ ಸಾಗರದ ಪ್ರಭವ ಹೆಗಡೆ ಅವರನ್ನು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅನಿರುದ್ಧ ವಶಿಷ್ಠ ಎರಡನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಸುಬ್ಬಣಕೋಡಿ ರಾಮ ಭಟ್ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಹೆಜ್ಜೆ ಕಲಿತು ಹಲವೆಡೆ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿ ಜನಮೆಚ್ಚುಗೆ ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ. ಎರಡನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಯಕ್ಷಗಾನದ ವೇಷ ತೊಟ್ಟು ವೇದಿಕೆ ಏರಿದನೆಂದರೆ ಎಂಥವರನ್ನೂ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ಮಕ್ಕಳ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಮೂಲಕ ಬೆಳೆದ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಉರಾಳ : ಉಡುಪಿ ಜಿಲೆಯ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂ. ಎನ್. ಮಧ್ಯಸ್ಥರ ಗುರುತಿನದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷರಂಗ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಳದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ, ಭೀಷ್ಮ ವಿಜಯದ ಅಂಬೆಯಾಗಿ, ಚಂದ್ರ ಹಾಸದ ವಿಜಯೆಯಾಗಿ, ಕುಂತಳೆಯಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಯಕ್ಷಗಾನ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಸತತ ಮೂರು ವರ್ಷ ಇವರು ಮಾಡಿದ ಸ್ತ್ರಿ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮ ಬಹುಮಾನ ಗಿಟ್ಟಿಸಿಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಇಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದು, ಸುರೇಶ ಆನಗಳ್ಳಿ, ಸಿ. ಜಿ. ಕೆ. ಪ್ರೇಮಾ ಕಾರಂತ, ಗೋಪಾಲ್‌ಕೃಷ್ಣ ನಾಯಿರಿ ಮೊದಲಾದವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ, ನೃತ್ಯ ಸಂಯೋಜಕರಾಗಿ ಹೆಸರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

೪.೩.೩.೨ ದೊಡ್ಡವರ-ಮಕ್ಕಳ ಯಕ್ಷಗಾನ

ಇಷ್ಟಾದರೂ ಮಕ್ಕಳ ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೊಂದು ಸರಿಯಾದ ಚೌಕಟ್ಟಿಲ್ಲ. ರಂಗಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಬಹುತೇಕ ಮಕ್ಕಳ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಹಿರಿಯರ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಪ್ರತಿಕೃತಿಗಳಾಗಿವೆ. ದೊಡ್ಡವರ ಮಾತುಗಾರಿಕೆಯ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಕಿರಿದಾಗಿಸಿ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟು ಬಾಯಿಪಾಟ ಮಾಡಿಸುವುದೇ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಹೀಗೆ ಹಿರಿಯರ ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನು ಮಕ್ಕಳ

ಮೂಲಕ ಪುನರ್‌ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಜರುಗಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೇ ಹೊಸ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೇ ಸಂವಾದಮುಖಿಯಾದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶೈಲಿ ಅನುಸರಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಅಂದಾಗ ಮಕ್ಕಳ ಆಟಗಳು ನೋಡುವದಕ್ಕೂ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಇಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿ ಮಕ್ಕಳದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಯೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯೋಚಿಸಿದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಖಂಡಿತ ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಶೈಲಿ, ಕಥಾ ವಸ್ತು ಹಾಗೇ ಮುಂದುವರೆಯಬೇಕೆಂದು ಬಯಸದೇ ಮಕ್ಕಳು ಮೆಚ್ಚುವಂತ ಹೊಸ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ದಾಮ್ಲೆ ಅವರ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದವು.

ಕರಾವಳಿಗುಂಟ ಮಕ್ಕಳಾಡುವ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಅನುಕರಣೆಯಾಟವೂ ಒಂದು ಎಂಬುದು ಸರ್ವವಿಧಿತ. ರಾತ್ರಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟ ನೋಡಿದ ಮಕ್ಕಳು ಹಗಲಿನ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿ ಎದ್ದು ಸಂಜೆ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಆಡಲು ಸೇರಿದರೆ ಆಟಕ್ಕೆ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲ ವಸ್ತುವೇ ತಾವು ನಿನ್ನೆ ದಿನ ನೋಡಿದ ಯಕ್ಷಗಾನ.

ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ನೋಡಿದ ಯಕ್ಷಗಾನ ದೃಶ್ಯಾವಳಿಗಳು, ಹಾಡು-ನೃತ್ಯಗಳು ಮಕ್ಕಳಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅಡಿಕೆ ಹಾಳೆ, ಗಂಟೆ, ಸೋಗೆ, ಹಸಿರೆಲೆ, ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಬಣ್ಣದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ಪುಡಿ ಮಾಡಿದ ಹುಡಿ, ಇದ್ದಿಲು, ಕೆಂಪು-ಕಪ್ಪು ಮಣ್ಣು ಕೂಡಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಇವುಗಳನ್ನೇ ವೇಷಭೂಷಣ, ರಂಗಪರಿಕರಗಳಾಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಆಡುವ ಬಯಲನ್ನೇ ರಂಗಸ್ಥಳವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ತಾವೇ ವೇಷಧಾರಿಗಳಾಗಿ, ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾಗಿ ಸ್ವಯಮಾಸಕ್ತಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹಾಗೂ ಒಲವುಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪಾತ್ರ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರೇ ಹಾಡುಗಾರು-ವಾದ್ಯಗಾರರು. ಹಾಡು ಕುಣಿತಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಚಂಡಮದ್ದಳೆ ಮಿಮಿಕ್ರಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳಾಡುವ ಈ ಯಕ್ಷಗಾನದಾಟವು ಕಲಾಸೃಷ್ಟಿಯ ಒಂದು ಅದ್ಭುತ ನೋಟವೇ ಆಗಿದೆ. ನೈಜವಾಗಿ ಇದೇ ಮಕ್ಕಳ ಯಕ್ಷಗಾನ. ಇಂಥ ಮಕ್ಕಳಾಟವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ಆಟವನ್ನು ಒಂದು ಕಲಾ ಚೌಕಟ್ಟಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸಬಹುದು. ಇನ್ನಷ್ಟು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ-ಗೊಳಿಸಬಹುದು.

ದಾಮ್ಲೆ ಅವರು ಕುವೆಂಪುರವರ 'ಬೆರಳ್ಗೆ ಕೊರಳ್' ನಾಟಕವನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ಯಕ್ಷಗಾನವಾಗಿ ರೂಪಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯಕ್ಷಗಾನದ ಸಭಾಕ್ಲಾಸ್ ನಾಟ್ಯವನ್ನು ಪಾಂಡವ ಕೌರವರ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನಾಟ್ಯ ವೈವಿಧ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಬೇಡರ ನೃತ್ಯವನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ಕುಣಿತದ ಶೈಲಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದ್ರೋಣ- ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ, ಮತ್ತು ದ್ರೋಣ-

ಏಕಲವ್ಯರ ಶಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ತೆಂಕತಿಟ್ಟು ಯಕ್ಷಗಾನದ ಉತ್ತಮ ನೃತ್ಯಗಾರಿಕೆ ಶೈಲಿಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿದ ನೃತ್ಯರೂಪಕಗಳು ಒಟ್ಟು ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಕಳೆತಂದಿವೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಕುಶ-ಲವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ನಿಮಿಷಗಳ ಒಂದು ರೂಪಕವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೃಷ್ಣಲೀಲಾ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಬಲರಾಮ ಮತ್ತು ಗೋಪಾಲರೊಂದಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲಾ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ನೃತ್ಯರೂಪಕವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಯೋಗ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಹೊಸತನ ತರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳ ಸಹಜತೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿದ ಈ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಕ್ಕಳೂ ದೊಡ್ಡವರೂ ಮೆಚ್ಚುವಂತಿವೆ. ಪಾತ್ರ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಹಜ ಆನಂದ ದೊರೆಯುವಂತಿದೆ.

ದಾಮ್ಲೆ ಅವರು ಇಚ್ಛಿಸುವಂತೆ "ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರರು ಆಯ್ದ ಪಂಚತಂತ್ರದ ಕಥೆಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದು, ಮಕ್ಕಳ ಯಕ್ಷಗಾನದ ನೂತನ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿ ಮಾಡಿಸಿದಂತಿವೆ. ಇವರು ಬರೆದ ಪ್ರಾಣಿ-ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪಂಚತಂತ್ರದ ಕಥಾ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಪ್ಯಾಯಮಾನವಾಗಬಲ್ಲವು. ಆದರೆ, ರಂಗಕ್ಕೆ ತರುವುದು ಮಾತ್ರ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸವಾಲೇ ಆಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಪ್ರಸಂಗಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಹೊತನದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುಖವರ್ಣಿಕೆ ಹಾಗೂ ವೇಷಗಾರಿಕೆಯ ಅಗತ್ಯವಿದೆ." ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. (ಆಕರ, ಡಾ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ದಾಮ್ಲೆ, ಮಕ್ಕಳ ಯಕ್ಷಗಾನ-ನನ್ನ ಅನುಭವ, ಮಕ್ಕಳ ಧ್ವನಿ ಸ್ಮರಣ ಸಂಚಿಕೆ, ಹದಿನೈದರ ಹಬ್ಬ-೨೦೦೮, ಪುಟ-೪೬) ಮೂಲ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ಬಿನ್ನವಾಗಿ ಕಾಣುವುದರಿಂದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬದ್ಧ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಕಲಾವಿದರಿಗೆ ಇದು ಸಮ್ಮತವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಳುಕು ದಾಮ್ಲೆಯವರಿಗಿದ್ದಂತಿದೆ. ಆದರೆ ಮಕ್ಕಳ ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮ ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲಾದರೂ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲರಾದ ದಾಮ್ಲೆಯವರು ಈ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ರಂಗಕ್ಕೇರಿಸಲೇಬೇಕು. ಹೊಸ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ, ಹೊಸ ಕನಸುಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಆಟ (ಯಕ್ಷಗಾನ) ಕಟ್ಟಲು ಇದು ಸಕಾಲವಾಗಿದ್ದು, ಹೊಸತನದ ಈ ಕಟ್ಟುವಿಕೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಪ್ರೇರಕವಾಗಬಲ್ಲುದು.

೪.೩.೩.೩ ಮಕ್ಕಳ ಬಯಲಾಟ-ಪಾರಿಜಾತ

ಇದೇ ರೀತಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ದೊಡ್ಡಾಟ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ಆಡಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆದಿದ್ದು, ಹುಲುಸೋಗಿ ದೊಡ್ಡಾಟ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಮೂಲಕ ದೊಡ್ಡಾಟಕ್ಕೆ ಆಧುನಿಕತೆ ತಂದುಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲರಾದ ಟಿ.ಬಿ.ಸೊಲಬಕ್ಕನವರ್ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಶೈಲ ಹುದ್ದಾರ, ಇದೇ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ

ಪಡೆದು ನಿರ್ದೇಶನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನರೇಂದ್ರ ಗೂರಪ್ಪನವರ್, ಬಸವರಾಜ ಶಿಗ್ಗಾಂವ್, ಎಂ.ಎಸ್. ಮಾಳವಾಡ, ರಾಜು ನದಾಫ್, ಪರಿಮಳ ಜೈನ್, ಮಾಣಿಕ್ಯ ಚಿಲ್ಲೂರ್, ಶಿಕ್ಷಕರಾದ ಓಂಕಾರಣ್ಣವರ್, ಪಿ.ಟಿ.ಬೈಲಪ್ಪನವರ್ ಮೊದಲಾದವರು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೨೦೦೧ರಲ್ಲಿ ಸೊಲಬಕ್ಕನವರ್ ಅವರು ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇಜಾರಿ ಲಕಮಾಪುರದ ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 'ಬಸವ ವಿಜಯ' ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನರೇಂದ್ರ ಗೂರಪ್ಪನವರ್ ಸೌಹಾರ್ದ ಮಕ್ಕಳ ದೊಡ್ಡಾಟ ಸಂಘ ಕಟ್ಟಿ 'ಲವಕುಶ,' 'ಕಿತ್ತೂರ ಚನ್ನಮ್ಮ' ಮೊದಲಾದ ಆಟಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೇ ದೊಡ್ಡಾಟದ ಮಟ್ಟುಗಳಗೆ ಹೊಸಹೊಸ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡಾಟದ ಕುಣಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಕ ಗುಡ್ಡಪ್ಪ ಓಂಕಾರಣ್ಣವರ ತಾವು ಸೇವೆ ಮಾಡಿದ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹುಣಶೆಟ್ಟಕೊಪ್ಪ, ಕಲಕೇರಿ, ತಾವರೆಕೊಪ್ಪ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ದೊಡ್ಡಾಟ 'ವೀರ ಅಭಿಮನ್ಯು', ಮತ್ತು 'ದ್ರೋಣ ಪರ್ವ' ಆಟ ಮಾಡಿಸಿದ್ದು ಹಲವೆಡೆ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿವೆ. ಈ ವರ್ಷ ಕರ್ನಾಟಕ ಬಾಲವಿಕಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಜನಪದ ಆಟವಾದ ದೊಡ್ಡಾಟವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮಕ್ಕಳಗಾಗಿ ದೊಡ್ಡಾಟ ಶಿಬಿರ ಸಂಘಟಿಸಿದೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಳಲಿನಲ್ಲಿ ನರೇಂದ್ರ ಗೂರಪ್ಪನವರ್ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಶಿಬಿರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ನೆಲದ ಪ್ರಮುಖ ಕಲೆಯೊಂದನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ನಾವಿನ್ಯತೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಮೂಲಕ ಈ ಕಲೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಆಶಯ ಹೊಂದಿದೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಜನಪದ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಪಾರಿಜಾತದಲ್ಲಿ ಬಸಲಿಂಗಯ್ಯ ಹಿರೇಮಠ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಿ ಹಿರೇಮಠ ದಂಪತಿಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಂದ 'ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ' ಆಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇದು ದೊಡ್ಡವರ ಅನುಕರಣೆಯಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಯೋಗಶೀಲರಾದ ಈ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೇ ರೂಪಿತಗೊಂಡ ಆಟ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಹೀಗೆಂದಾಗ ದೊಡ್ಡಾಟದ ಕಲಾವಿದ ಬಸವರಾಜ ಸಿಗ್ಗಾಂವ್ ಎತ್ತುವ ಪ್ರಶ್ನೆ 'ಮಕ್ಕಳ ಆಟಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾಗುವ ಕತೆ ಇದೆಯೇ? ಕೊಡಿ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೂರೂ ಜನಪದ ರಂಗ ಪ್ರಕಾರಗಳಾದ ಯಕ್ಷಗಾನ, ದೊಡ್ಡಾಟ, ಪಾರಿಜಾತ ಮೊದಲಾದ ರಂಗಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಕಲಾವಿದರು, ಕತೆಗಾರರು, ಸಾಹಿತಿಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೂಡಿ, ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ, ಮಕ್ಕಳದೇ ಆದ ವಿನೂತನ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡಬೇಕು.

೪.೪ ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯತ್ತ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ

ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ರಂಗಪ್ರಯೋಗಕಾರರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರಾದ ಪೀಟರ್ ಬ್ರೂಕ್ ತಮ್ಮ 'ಶೂನ್ಯ ಆವರಣ' (The empty space) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ "ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಶೂನ್ಯ ಆವರಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನೇ ಒಂದು ರಂಗಸ್ಥಳ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ಆ ಶೂನ್ಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿ ಆಚೆಂದೀಚೆ ಹಾದು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ; ಇನ್ನೊಂದು ವ್ಯಕ್ತಿ ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ರಂಗಭೂಮಿಯ ಒಂದು ಕ್ರಿಯೆ ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಇದಿಷ್ಟೇ ಸಾಕು."ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.(ಎಸ. ಮಾಲತಿ, ಹೊಸ ದಿಕ್ಕು, ಪುಟ-೧೦೮) ರಂಗಭೂಮಿ ಎನ್ನುವದು ಒಂದು ಸಮ್ಮಿಶ್ರ ಕಲೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ, ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಬೆಳಕು, ನಟನೆ ಮುಂತಾದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಸೃಜನಶೀಲ ಕಲೆಗಳ 'ಸಂಯೋಗ'. ಈ ಸಂಯುಕ್ತ ಅಥವಾ ಸಿಂಥೆಟಿಕ್ ಥಿಯೇಟರನ್ನೇ 'ಶ್ರೀಮಂತ ರಂಗಭೂಮಿ' ಅಥವಾ 'ರಿಚ್ ಥಿಯೇಟರ್'ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ರಂಗಭೂಮಿ ಎನ್ನುವುದು ಹಲವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಲೆಗಳ ಸಂಘಟಿತ ರೂಪ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಒಪ್ಪದ ಪೋಲೆಂಡಿನ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ಜೆರ್ರಿ ಗ್ರೋಟೋವೆಸ್ಕಿ, "ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಪ್ರಸಾಧನ, ವೇಷಭೂಷಣ, ದೃಶ್ಯ ಸಲಕರಣೆಗಳು, ಪ್ರತ್ರೇಕ ರಂಗಸಜ್ಜಿಕೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳ, ಧ್ವನಿ ಮತ್ತು ಬೆಳಕಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಅನಾವಶ್ಯಕ. ಇವಿಲ್ಲದೆಯೂ ನಾಟಕ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂದರು." (ಟಿ. ಪಿ. ಅಶೋಕ, ರಿಕ್ತ ರಂಗಭೂಮಿ, ಪುಟ-೧೬) ಸಿನೆಮಾ ಮತ್ತು ಟೆಲಿವಿಷನ್‌ಗಳು ಮಾಡಲಾಗದ ಹಲವು ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ರಂಗಭೂಮಿ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಕೊಂಡ. ಇದೇ 'ರಿಕ್ತ ರಂಗಭೂಮಿ' ಅಥವಾ 'ಪೂರ್ ಥಿಯೇಟರ್'ಎಂಬ ರಂಗಮಾರ್ಗವಾಗಿದೆ.

೧೯೨೦-೩೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹುಚ್ಚು ಪ್ರವಾದಿಯ ಹಾಗೆ ಬರೆಯುತ್ತ ರಂಗ ಮೀಮಾಂಸೆ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾದ ಫ್ರಾನ್ಸಿನ ಆಂತೋನಿನ್ ಆರ್ತೊ "ರಂಗಭೂಮಿಯು ಬದುಕಿನ ಪ್ರತಿರೂಪ ಎನ್ನವುದಾದರೆ ಬದುಕೂ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪ್ರತಿರೂಪವೇ ಸರಿ" ಎಂದರು.

ಆರ್ತೋ ಪ್ರಕಾರ, ರಂಗಭೂಮಿಯು ನಾಟಕಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ರಂಗಮಂದಿರ-ಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರ ಬರಬೇಕು. ಕೊಟ್ಟಿಗೆ-ಗ್ಯಾರೇಜುಗಳು, ಅಟ್ಟ ನೆಲಮಾಳಿಗೆಗಳು, ಅನುಪಯುಕ್ತ ಕಟ್ಟಡಗಳ ವಕ್ರಮೂಲೆಗಳು ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ರಂಗಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಸ್ಥಳದ ನೈಜ ರೂಪಗಳನ್ನೇ ರಂಗ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ರಂಗಸ್ಥಳವು ಪ್ರೇಕ್ಷಾಂಗಣದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿರದೇ, ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಜಾಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಹರಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಆವರಿಸಬೇಕು, ರಂಗಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರಂಗಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ವರ್ಜಿಸಬೇಕು.

ಇವರು ಸೂಚಿಸಿದ, ಎಲ್ಲ ರಂಗಾಂಶಗಳು, ತಂತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅನುಸರಣ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವಾದರೂ ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ರಂಗ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳು ತುಂಬಾ ಪೂರಕವಾಗಿವೆ. ಇವರ ಆಯ್ಕೆಯ ರಂಗಸ್ಥಳ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳ, ಮನೆಯಂಗಳದಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಾಣಸಿಗುವಂತದ್ದು. ಹಾಗಾಗಿ ಅನಿವಾರ್ಯ ರಂಗಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ರಂಗ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಬಹುದು. ಮಕ್ಕಳ ಮಧ್ಯ ರಂಗಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ರಂಗ ಶಿಕ್ಷಕರು, ನಟರು ಇದನ್ನರಿಯಬೇಕು.

ಅಂತರ್‌ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆ

ತರಗತಿ ಕೋಣೆಯನ್ನೋ ಅಥವಾ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳವನ್ನೋ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ದೊಡ್ಡವರ ತಂಡ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಮಕ್ಕಳು ಕೇವಲ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾಗಿ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ತುಟಿ ಪಿಟಿಕ್ ಎನ್ನದೇ ನಾಟಕ ವೀಕ್ಷಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಾಟಕ ನಡೆದಾಗಲೇ ಮಕ್ಕಳು ಅಂತರ್‌ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬೇಕು. ಹೀಗಾಗಲು ಕೆಲವು ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ.

- ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ಮಕ್ಕಳು ನಿಷ್ಪ್ರಯತ್ನ ಅಥವಾ ಪ್ಯಾಸಿವ್ ಪಾತ್ರವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವುದು.
- ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ಮಕ್ಕಳು ರಂಗರಚನೆಯ ಘಟಕಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವಂತೆ ಕ್ರಿಯೆಯ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲೇ ಅವರನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವುದು.
- ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ಮಕ್ಕಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ; ಅವರನ್ನು ಗಮನಿಸದೇ ಇರುವಂತಿದ್ದು ;ಅವರ ಮೂಲಕವೇ ನೋಡುತ್ತ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಬಹುದು.
- ಮಕ್ಕಳು ಕೊಂಚ ದೂರದಿಂದ ಪ್ರಾಣಿ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ನೋಟದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬಹುದು.

ತರಗತಿ ಕೋಣೆಯ ಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಬೇಕಾದರೆ, ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಏನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ನಟ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವದರ ಮೂಲಕ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸಬೇಕು. ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ನೆಲವನ್ನೇ ಸಾಗರವಾಗಿ ಸಜೀವ ಕಬ್ಬಿಣದ ತುಂಡೊಂದನ್ನು ಜೀವವಿರುವ ಒಬ್ಬ ಸ್ನೇಹಿತನನ್ನಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಧ್ವನಿ ಮುದ್ರಿತ ಸಂಗೀತದ ಬದಲಿಗೆ, ಸಂಗೀತ ಸಲಕರಣೆಗಳ ಬದಲಿಗೆ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟುವ ಹಲವು ವಸ್ತುಗಳು ಸದ್ದುಗಳು,

ಚಪ್ಪಾಳೆಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟ ಬಗೆಯ ಕೂಗು ಪೂರಕ ಸಂಗೀತ ಸಾಧನವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಸಿದ್ದಪಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಲಿಖಿತ ಸಂಭಾಷಣೆಯಷ್ಟೇ ನಾಟಕವಾಗಲಾರದು. ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಧ್ವನಿಯ ಏರಿಳಿತದೊಂದಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅರ್ಥ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸಬೇಕು. ನಟ ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಆಪ್ತ ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಚಿಕಿತ್ಸಕ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯ ಅರಿವು ಪಡೆಯಬೇಕು.

೪.೪.೧ ಜಾಣ (ಗ್ರಿಪ್ಸ್) ರಂಗಭೂಮಿ

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಲೋಕ ಬಿಂಬಿತವಾಗುವ ಹಲವು ನಾಟಕಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಈ ಕಾಲ್ಪನಿಕತೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳೆಯಬಲ್ಲುದೇ? ಕಾಗಕ್ಕ ಗುಬ್ಬಕ್ಕನ ಕತೆ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪರಿಹಾರ ಸೂಚಿಸಬಲ್ಲವೇ? ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಎರಡೂ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸಕವಾಗಬಲ್ಲಂತಹ ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಹೊರಟ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ಅಕ್ಷರ ಅವರಿಗೆ ತೋರಿದ್ದು ಯುರೋಪಿನ 'ಗ್ರಿಪ್ಸ್' ರಂಗಭೂಮಿ. ಈ "ಗ್ರಿಪ್ಸ್ ಎಂಬ ಜರ್ಮನ್ ಪದ ಸೂಚಿಸಿದ್ದೂ ಒಬ್ಬ ಬಾಲಕ. ಈ ಪದ 'ಜಾಣತನ' ಪದದ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಾದುದು."(ಕಿರಣ ಭಟ್ ಸಂ. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ, ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ: ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಹೊಸ ದಿಕ್ಕುಗಳು, ಪುಟ-೪೬) ಅಂತೆಯೇ ಇದನ್ನು 'ಜಾಣ ರಂಗಭೂಮಿ' ಎಂದೇ ಕರೆಯಬಹುದು. ಗ್ರಿಪ್ಸ್, ಯುರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಹೊಸ ದಿಕ್ಕು ತೋರಿದ ರಂಗಚಳುವಳಿಯಾಗಿದೆ.

ಗ್ರಿಪ್ಸ್ ರಂಗ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಕಾಲ್ಪನಿಕವಾದ ಕತೆಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು; ರಂಜಕವಾದ, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಖುಷಿ ಕೊಡುವುದಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸೀಮಿತವಾದ ಪ್ರದರ್ಶನ ಶೈಲಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ; ಇವುಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ನಿತ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಘಟಿಸುವ ಘಟನಾವಳಿಗಳನ್ನೇ ನಾಟಕದ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ತಂದಿತು. ಈ ವರೆಗೆ ಇದ್ದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ರಂಗ ಪರದೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು; ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದು ಕೂಡ್ರಿಸಿ ನಡುವೆ ನಾಟಕ ನಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಆದರೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಲು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತಂದು, ಮಕ್ಕಳ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ದೊಡ್ಡವರಿಂದ ಮಾಡಿಸಲಾಯಿತು.

ಪುಣೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರಂಗ ಕಾರ್ಯಾಗಾರವೊಂದರಲ್ಲಿ ಜರ್ಮನಿಯ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ, ಗ್ರಿಪ್ಸ್ ರಂಗ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಅನುಭವಿ, ವಾಲ್ಫಗ್ಯಾಂಗ್ ಕೊಲ್ನೈಡರ್ ಅವರು ಪುಣೆಯ

ಥಿಯೇಟರ್ ಅಕಾಡೆಮಿ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕ ನಟರನ್ನು ಬಳಸಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ನಾಟಕವೊಂದನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದರು. ಈ ನಾಟಕ ನೋಡಿದ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ಅಕ್ಷರ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನಾಧರಿಸಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ: ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡ 'ಛಾಂದ್ ಚೋಟೆ ವಾಯಿದ್ ಮೋಟೆ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಐದಾರು ವರ್ಷ ಪ್ರಾಯದ ಅಣ್ಣ ತಂಗಿಯರು ಕೆಳವರ್ಗದ ಹುಡುಗನೊಂದಿಗೆ ಗೆಳೆತನ ಬೆಳೆಸಿದಾಗ ಮಕ್ಕಳ ಮನೋಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವ ತಾಯಿ ಬೈಯುತ್ತಾಳೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತಾಯಿ-ಮಕ್ಕಳ ಮಧ್ಯ ನಡೆಯುವ ನಡೆಯುವ ಈ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೂ ಎಂತಹ ಅವಘಡಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗ್ರಿಪ್ಸ್ ರಂಗಭೂಮಿ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದ ನಾಟಕಗಳು; ಮಕ್ಕಳ ನಿತ್ಯ ಜೀವನದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು, ಹಾಸ್ಯಭರಿತ ಲೇಪದೊಂದಿಗೆ ಲವಲವಿಕೆಯ ಹಾಡುಗಳೊಂದಿಗೆ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ನೋಡುವಂತೆ ಮೂಡಿಬಂದಿರುತ್ತವೆ. ಪರಿಸರ ಸಂಬಂಧಿ ಗಂಭೀರ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನೂ ಸಹಿತ ನಿತ್ಯ ಜೀವನದ ಘಟನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನೋಡಿತಿಳಿದು ತಮ್ಮ ಸೀಮಿತ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲೇ ಹೇಗೆ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ನಾಟಕಗಳೂ ಬಂದಿವೆ.

ಈ ಗ್ರಿಪ್ಸ್ ಅಥವಾ ಜಾಣ ರಂಗಭೂಮಿ ಪಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾತ್ರ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ನಾಟಕದ ನಂತರ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಮುಕ್ತ ಸಂವಾದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಕುರಿತು ಉದಾಹರಣೆಯೊಂದನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಬಹುದು. ೧೯೮೦ರಲ್ಲಿ ಜನಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಾಟಕವೊಂದು ನಡೆಯಿತು. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದು ಒಬ್ಬ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಹುಡುಗ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವೆಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯನ್, ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಭಾರತೀಯ ಹುಡುಗಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಏಳೆಂಟು ವರ್ಷದ ಈ ಮಕ್ಕಳು ಮೊಹಲ್ಲಾದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಆಟವಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಆಟವಾಡುತ್ತಲೇ ಆಟದ ಸಾಮಗ್ರಿಯೊಂದರ ಬಗ್ಗೆ ಜಗಳ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ; ಪಾಲಕರಿಂದ ಕಲಿತಿರಬಹುದಾದ ಜನಾಂಗೀಯ ಬೈಗುಳದೊಂದಿಗೆ ಸಂದರ್ಭ ಬಿಗಡಾಯಿಸುತ್ತದೆ. ಗಂಭೀರ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಜನಾಂಗದವರ ಬಗ್ಗೆ ಅವರವರ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ನಿಲುವು ಚರ್ಚೆಗೆ ಬಂದು, ತಾವುತಾವಾಗಿಯೇ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲ ಮರೆತು ಆಟದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ನಾಟಕ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ಭಾಗ ನಡೆಯುವಂಥದು. ನಾಟಕದ ನಂತರ ತಂಡದ ನಟರು ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಿಧಾನವಾಗಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತಗೊಂಡ, ಎತ್ತಿದ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಬಾಯಿ ಬಿಡಿವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೊಂದು ತೂರಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಭಾರತೀಯ ಹುಡುಗಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಅವರಪ್ಪ ಯಾಕೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ? ಕಲಾವಿದರು

ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಚರ್ಚೆ ಆರಂಭಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹುಡುಗ ಮತ್ತು ಅವರಪ್ಪನ ಕುರಿತಾದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ಹುಡುಗನ ಪಾತ್ರ ಮಾಡಿದ ನಟ ಬಂದು ಈ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ನಿಲುವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಹುಡುಗನ ತಂದೆಯನ್ನೆ ನೇರ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವಂತ ಸಂದರ್ಭ ಬಂದಿತೆನ್ನಿ ಆಗ ಆ ಹುಡುಗನೇ ತಂದೆಯ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಮಕ್ಕಳು ಅವನ ತಂದೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ತನ್ನ ತಂದೆಯ ನಿಲುವೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ತಂದೆಯಾಗಿ ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಕ್ಕಳು ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ಮಂಡಿಸುವ ವಾದಗಳು ಅವನ ನಿಲುವನ್ನು ತಪ್ಪು ಎನ್ನುವಂತೆ ಬಿಂಬಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಅವನು ತನ್ನ ತಪ್ಪು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಬಹುದು. ಇಲ್ಲವೇ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಿ ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಚರ್ಚೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬಿಡಬಹುದು.

ಇಂಥ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವುದು ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವೇನಲ್ಲ. ಸಾಧಾರಣ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ತುಂಬಾ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಗ್ರಿಪ್ಸ್ ಪ್ರಕಾರ ಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ದೊಡ್ಡವರ ಸಣ್ಣರೂಪವಷ್ಟೇ ಆಗಿದ್ದು, ಮಕ್ಕಳ ಪಾತ್ರವೆಂದು ಹುಡುಗಾಟಿಕೆಗೆ ಒತ್ತು ಕೊಡದೇ ಪಾತ್ರದ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಮನಸ್ಸು, ಕಾರಣ ಅರಿತು ಯಥಾರೀತಿ ಅಭಿನಯಿಸಬೇಕು. ತಂಡದ ಸದಸ್ಯರು ಇತರೆ ನಟರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

೪.೪.೨ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ರಂಗಭೂಮಿ

ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶ ಮನರಂಜನೆ ಎಂಬುದು ಸರ್ವವಿಧಿತವಾದುದು. ಮನಸ್ಸು ರಂಜನೀಯವಾಗಿದ್ದರೆ, ಉಲ್ಲಾಸ, ಆನಂದದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ್ದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸುಲಲಿತವವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ದೇಹವೂ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮನಸ್ಸು ರೋಗಪೀಡಿತವಾದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ದೈಹಿಕ ಮಾನಸಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೆರಡೂ ಅಸ್ಥವ್ಯಸ್ತ–ಗೊಳ್ಳುವವು. ಹಾಗಾಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಉಲ್ಲಸಿತಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಆರೋಗ್ಯದಿಂದಿರಿಸುವುದು, ಅನಾರೋಗ್ಯ ಪೀಡಿತವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಒಂದು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಪರಿಕರವಾಗಿಯೂ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ದೋಷಪೂರಿತ ಸಾಮಾಜಿಕವಾದ ಹಾಗೂ ಕೌಟುಂಬಿಕವಾದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಮಕ್ಕಳು ಅಪರಾಧಿ ಮನೋಭಾವದವರಾಗಿ, ಅಪರಾಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿದ್ದು ಇಂತಹ ಮಕ್ಕಳ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ತರಲು ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ನೊಂದವರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ, ಜಿಗುಪ್ಸೆಗೊಂಡ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ಅದಮ್ಯ ಚೈತನ್ಯ ಮೂಡಿಸುವಂತಹ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಗುವಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ದೊಡ್ಡವರವರೆಗೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಸಮಾಜದ ಸಾಮೂಹಿಕ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ರಂಗಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದುದು. ಮೊದಲು ನಗೆ ನಾಟಕ ಅಥವಾ ವಿನೋದಾವಳಿಗಳು ನೀಡುವ ರಂಜನೆಯೊಂದಿಗಿನ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕುರಿತು ಅವಲೋಕಿಸೋಣ.

ನಗೆ ನಾಟಕಗಳಿಂದ ನಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ

ಮಕ್ಕಳು ಸ್ವಭಾವತಃ ಹಸನ್ಮುಖಿಗಳು. ಇವರ ನಗು ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದು ಬೆಳೆಯಲು ವಿನೋದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಬೇಕು. ವಿನೋದಮಯ ವಸ್ತುವುಳ್ಳ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಭಿನಯಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸದಾ ಗಂಭೀರವಾಗಿರಲು ಒತ್ತಾಯಿಸುವುದರಿಂದ ಜೋರಾಗಿ ನಗುವುದನ್ನು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಗಂಭೀರ ಸ್ವಭಾವದವರಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹಾಸ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅಥವಾ ಹಾಸ್ಯ ಮನೋಭಾವ ಮಗುವಿನ ಸಹಜ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಾಸ್ಯ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಹಾಸ್ಯ, ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸಿ ನಕ್ಕು-ನಗಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ನಗೆ ಇತರರೊಡನೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುಣವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದ್ದು, ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ನೋವಾಗದಂತೆ ನಕ್ಕು ನಗಿಸಬೇಕು. ವಿವಿಧ ವಿನೋದಾವಳಿಗಳನ್ನು, ತೆನಾಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ, ಅಕ್ಬರ್ ಭೀರಬಲ್ಲರ ಚಾತುರ್ಯಮಯ ಕಥೆಗಳಂತಹ ವಿಷಯವಸ್ತುವುಳ್ಳ ವಿನೋದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸುವಂತಾಗಬೇಕು. ಇತರರ ಮಾತು ವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವಂತಹ ಮಿಮಿಕ್ರಿ, ಸದಭಿರುಚಿಯ ಚೇಷ್ಟೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ದೋಷ ತಿದ್ದಿಕೊಂಡು, ಸಹಜ ನಗುವಿನೊಂದಿಗೆ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ನಗುತ್ತ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಅವಕಾಶಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು.

ನಗೆ ನಾಟಕಗಳು

ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕ ನಗೆ ಇಲ್ಲದ ನಾಟಕಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಗೆಯೇ ಪ್ರಧಾನ, ಹಾಸ್ಯವೇ ಪ್ರಧಾನ ನಾಟಕಗಳು ನಾಟಕಗಳು ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ. ಎರಡು ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆ ಹುಲಿಮನೆ ಸೀತಾರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರೀ ಸ್ಮಾರಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನದವರು ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಡಿಸಿದ; ಶ್ರೀಧರ ಹುಲಿಮನೆ ನಿರ್ದೇಶನದ ಬೇಲೂರ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರ 'ಕುದುರೆ ಮೊಟ್ಟೆ' ನಾಟಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಗೆಗಡಲಲ್ಲಿ ತೇಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗಾಂಪ ಶಿಷ್ಯರು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವ ತಿಗಣೆ ನಾಶಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಮವನ್ನೇ ಸುಡುತ್ತಾರೆ. ಗುರು ಶಿಷ್ಯರೊಡಗೂಡಿ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ

[illegible]

ಕುದುರೆ ಸಿಗುವಂತಾಗಲೆಂದು ಕುದುರೆ ಬದಲು ಕುದುರೆ ಮೊಟ್ಟೆ ಖರೀದಿಸಲು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತರೆ. ಗುರುವಿನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಅಪಾರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕಳ್ಳನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಸುವಿನ ಕೆಚ್ಚಲಿನಿಂದ ಹಾಲು ತೆಗೆಯಲು ಹಸುವಿನ ಕಾಲಿಗೆ ಹಗ್ಗದ ಬದಲು ಗುರುವಿನ ಬೆಳೆದ ಗಡ್ಡವನ್ನೇ ಎಳೆದು ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಕೋಡು ಹಿಡಿಯುವ ಬದಲು ಕೊಂಬು ಊದಿ ಗುರುವನ್ನು ಗಟಾರಕ್ಕೆ ಕೆಡವುತ್ತಾರೆ. ಬಿದ್ದ ಗುರುವಿನ ಪ್ರಾಣ ಹೋದೀತೆಂದು ತಿಳದು; ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ಬಾಯಿಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಣ ಹೊರಹೋಗುವುದೆಂದು ಮೂರನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿ ಹಿಡಿದು ಗುರುವನ್ನು ಸಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ. (ಆಕರ: ಜನಮಾಧ್ಯಮ ಪತ್ರಿಕೆ, ದಿ: ೧೯.೧೨.೧೯೯೦) ಈ ನಾಟಕವೇ ಮಕ್ಕಳ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಹಾಸ್ಯನಾಟಕವೆಂದೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಎರಡು ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡ ನಗಿಸುವ ಘಟನಾವಳಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಉತ್ತಮ ನಾಟಕ.

ಇದೇ ರೀತಿ ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ (೨೦೦೫) ಬಿ.ಆರ್. ರೇಣುಕಪ್ಪ ನಿರ್ದೇಶನದ, ಥಾ. ಗಜಾನನ ಶರ್ಮ ಅವರ 'ಜುಗ್ಗಪ್ಪಯ್ಯನ ತಿಪ್ಪರಲಾಗಾ' ನಾಟಕವು ಬಾಲಕಾರ್ಮಿಕರ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಕಥಾ ವಸ್ತುವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡೂ ಹಾಸ್ಯವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇವರ ಹಂಚಿನ ಮನೆ ಪರಸಪ್ಪ ಕೂಡ. ಇದೇ ರೀತಿ ಮಂಡ್ಯ ರಮೇಶ ನಿರ್ದೇಶನದ ಕೋಟಗಾನ ಹಳ್ಳಿ ರಾಮಯ್ಯನವರ ಎರಡು ನಾಟಕಗಳು 'ನಾಯಿ ತಿಪ್ಪ' ಹಾಗೂ 'ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿ' ಗಂಭೀರ ವಿಷಯಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡೂ ನವಿರಾದ ಹಾಸ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಮನಸೂರೆಗಳಿಸುತ್ತಲೇ ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚುತ್ತವೆ. ರಂಗ ಕಿಶೋರದ ಪೋಲಿ ಕಿಟ್ಟಿಯಂತೂ ಅದರಲ್ಲಿನ ಕಿಟ್ಟಿಯ ಪೋಲೀತನದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಪೇಚಿನ ಸಂದರ್ಭದ ಘಟನೆಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ನಗೆಗಡಲಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಾ ಎಲ್ಲರೂ ಕಿಟ್ಟಿಯೇ ಆಗಿ ಅವನ ಸಾಹಸ ಗುಣವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಇನ್ನೂ ಹಲವು ನಾಟಕಗಳಿವೆ.

ನಗು ಒಂದು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯೇ?

ಹೌದು ನಗೆ ಒಂದು ಚಿಕಿತ್ಸೆ. ನಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಿರುನಗೆ, ಮೆಲುನಗೆ, ಮುಗುಳುನಗೆ, ಹುಸಿನಗೆ, ವಿಷಾದದನಗೆ, ಅಟ್ಟಹಾಸದ ನಗೆಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಮೂವತ್ತೆರಡೂ ರೀತಿಯ ನಗೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ನಗೆಗಳೂ ಆರೋಗ್ಯ ವೃದ್ಧಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎನ್ನಲಾಗದು. ಆದರೆ ಹಾಸ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡವರು ತಮ್ಮ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರೆಂಬುದು ಮಾತ್ರ ನಿರ್ವಿವಾದ.

ಇಂದಿನ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರತಿ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಂಕಗಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಒತ್ತಡದಲ್ಲಿ ಆತಂಕಗೊಂಡು, ಸಾಧಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯದ್ದರೂ ನಿರೀಕ್ಷಿತ

ಗುರಿ ಸಾಧಿಸದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಇಂಬುಗೊಡಬೇಕು. ನಗು ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಪಾತ್ರ ನಿರ್ವಹಿಸಬಲ್ಲುದು. ಮಕ್ಕಳು ನಕ್ಕು ನಲಿಯಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಹಿಂದೆ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮನರಂಜನೆಗೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮಯಾವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಸದಾ ಹಸನ್ಮುಖಿಗಳಾಗಿದ್ದು ನಗುನಗತಾ ಇರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

"ನಗುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಮಿದುಳಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಾರ್ಫಿನ್‌ಗಳೆಂಬ ನರವಾಹಕಗಳು ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಎಂಡಾರ್ಫಿನ್‌ಗಳು ಪ್ರಭಲ ನೋವು (ಮಾರ್ಫಿನ್) ನಿವಾರಗಳಿದ್ದಂತೆ. ನಗುವಿನಿಂದ ಆರೋಗ್ಯ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ಕೈಗೊಂಡ ನಾರ್ಮನ್ ಕಸಿನ್ಸ್ ಎಂಬುವವರು ನಗೆ ಮಿದುಳಿನ ಹರ್ಷ ಕೇದ್ರಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತದೆಯೆಂದು ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಸಾಬೀತು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ". (ಎನ್. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ, ನಗುವಿನಿಂದ ಆರೋಗ್ಯ ವೃದ್ಧಿ, ಪು-೬೪) ನಗು ಒಂದು ರೀತಿ ವ್ಯಾಯಾಮವಿದ್ದ ಹಾಗೆ. ಓಡುವುದರಿಂದಾಗುವ ಪರಿಣಾಮ ನಗುವಿನಿಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಜೋರಾಗಿ ನಗುವಾಗ, ನಗುವಿನ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಹೃದಯ ಬಡಿತದ ವೇಗ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೆ, ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಹೃದಯದ ವೇಗ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ನಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹೃದಯ ಬಡಿತ ನಿಮಿಷಕ್ಕೆ ೧೨೦ ನ್ನು ತಲುಪುತ್ತದೆ.

ನಗುವಿನಿಂದ ಉಸಿರಾಟ ಕ್ರಿಯೆ ಸುಗಮವಾಗಿ ಆಮ್ಲಜನಕ ಸೇವನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಉಲ್ಲಸಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕಲಿಯುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿ ತನ್ಮೂಲಕ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಾಧನೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಪ್ರಯೋಗ, ಪರೀಕ್ಷೆ, ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಭಯ, ಆತಂಕ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಉತ್ಸಾಹ ಉಮ್ಮಳಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ನಗಬೇಕು. ನಗಬೇಕೆಂದರೆ ನಗುವ ಸಂದರ್ಭ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಬೇಕು. ಈ ಸಂದರ್ಭ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಂದರೆ ಒಳಿತು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಷ್ಟೇ. ಈ ನಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ರಂಗಭೂಮಿಯ ನಗೆ ನಾಟಕಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯ.

ಪೆನ್ಸಿಲ್ವೇನಿಯಾದ ವೆಸ್ಟ್ ಚೆಸ್ಟರ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಸಂಶೋಧಕರ ಪ್ರಕಾರ 'ಹಾಸ್ಯವನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಧನಾತ್ಮಕ ಮನೋಭಾವ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಸೃಜನಶೀಲರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.' ಡಾ. ಎನ್. ಕೃಷ್ಣರಾಜು ಅವರ ಪ್ರಕಾರ 'ಒತ್ತಡ ಸಂಬಂಧಿತ ಹಲವು ಕಾಯಿಲೆಗಳು ನಗು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದ ವಾಸಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ಹತ್ತಿರ ಕೂಡ ಸುಳಿಯಲಾರವಂತೆ.' ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಮುದುಕರವರೆಗೆ ಪದೇ ಪದೇ ಕಾಡುವ ತಲೆ ನೋವು, ಬಳಲಿಕೆ, ಕೆಮ್ಮು-ಸೀತ, ಹೊಟ್ಟೆಯ ಬಿಗಿತ, ವಾಕರಿಕೆ, ಅಜೀರ್ಣ, ಮಲದಧ್ಧತೆ, ಸ್ನಾಯು ಜಗಿತ, ನದ್ರಾಹೀನತೆ, ಬೇಗನೆ ಬದಲಾಗುವ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ, ಮರೆವು, ಕೆರಳುವಿಕೆ, ಮೊದಲಾದ ಕಾಯಿಲೆಗಳು ನಗು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದ ವಾಸಿಯಾಗುತ್ತವೆ. (ಡಾ. ಎನ್. ಕೃಷ್ಣರಾಜು,

ನಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದ ಆರೋಗ್ಯ ಲಾಭ. ಕಸ್ತೂರಿ ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆ, ಮಾರ್ಚ್ ೨೦೦೫, ಪುಟ-೧೪೭) ಹಾಗಾಗಿ ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ಬೆಳೆದು ಬರುವ ನಗುವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳದೇ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣ ನಗುವಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು.

'ರಾಬರ್ಟ್ ಹೋಲ್ಡೆನ್' ಎಂಬ ಒತ್ತಡ ನಿರ್ವಹಣಾ ತಜ್ಞ 'ನಗೆ-ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಔಷದಿ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ "ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗುವೂ ನಗು, ವಿನೋದ, ಆಟ ಸಂತೋಷ ಮತ್ತು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಿರಲು ಸಮೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಿಲೇ ಪಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮೇಲೆ ಏನಾದರೂ ಅಡೆತಡೆಗಳಾದರೆ, ಅದು ಮಗುವಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಯಾರಾದರೂ ತಮ್ಮ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಭಾವನೆ ಹೊಂದಿದ್ದರೆ, ಅಂತಹ ಜನರು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯ, ಸಾಮರಸ್ಯ ಮತ್ತೂ ಸಂತೋಷದಿಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಬಿಡಬೇಕು. ನಾವೂ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನಕ್ಕು ನಲಿಯುತ್ತಾ ಬೆಳೆಯಬೇಕು". (ಎನ್. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ನಗುವಿನಿಂದ ಆರೋಗ್ಯ ವೃದ್ಧಿ, ಪುಟ-೧೪) ಹಿರಿಯರು ತಮ್ಮ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಹಾಸ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬೆಳೆಸಲೇಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಅವರು ಎಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲೂ ನಗಲಾರದವರಾಗಿ ಮುಖಗಂಟು ಹಾಕಿಕೊಂಡೇ ಇರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ಮುಖದ ತುಂಬಾ ಗಂಭೀರ ಭಾವ ಹೊತ್ತು ಬೆಳೆವ ಮಗು ಮುಂದೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರೊಡನೆ ಬೆರೆಯದೇ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಧೋರಣೆಯ, ಅಹಂಕಾರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ.

ಇಂದಿನ ಕಾರ್ಪೊರೇಟ್ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಗು ಒಂದು ವ್ಯಾಪಾರದ ಸರಕಾಗಿಯೂ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಗ್ರಾಹಕರಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದು, ನಗುಮೊಗದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಜನ ಕೂಡ ಮೆಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಮಳಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಲ್ಲಿ ನಗುಮೊಗದ ಸೇವೆ ದೊರೆಯುವ ಕೌಂಟರ್‌ಗೆ ಜನ ಮುಗಿ ಬೀಳುವುದನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಇಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುವನಲ್ಲದೇ ಅವನೊಬ್ಬ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಜೆಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ವಿನೋದಾವಳಿಗಳು

ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ರಂಗಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ನಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಬಹುದು.

- ಹಾಸ್ಯ ನಾಟಕಗಳು
- ಹಾಸ್ಯ ಘಟನೆಗಳು ಅಥವಾ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಅಭಿನಯ
- ಅಣಕವಾಡುಗಳು.
- ಇತರರನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವುದು ಅಥವ ಮಿಮಿಕ್ರಿ
- ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರ ಕುಣಿತ
- ಹಾಸ್ಯ ಘಟನೆಯ ಮುಕಾಭಿನಯ (ಮೈಮ್)
- ಜೋಕ್ಸ್ ಹೇಳುವುದು.
- ಹಾಸ್ಯ ಭರಿತ ಕಥೆ ಹೇಳುವುದು.
- ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರ ಕೋಡಂಗಿ ಸ್ಪರ್ಧೆ.
- ಆಂಗಿಕ ಹಾವ ಭಾವ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದು.
- ಎದುರು ಬದುರಾಗಿ ನಿಂತು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಾ ಪರಸ್ಪರ ನಗುವುದು.
- ತಮಾಷೆಯ ವಿಷಯಗಳ ಆಶು ಭಾಷಣ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಉದಾ : ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಮೀಸೆ ಬಂದರೆ, ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಕೋಡು ಬಂದರೆ, ಮೇಷ್ಟ್ರಿಗೆ ಬಾಲ ಬಂದರೆ, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಹಾಸ್ಯ ಪ್ರಧಾನ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆ : ಲಾಭಗಳು

ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಹಾಸ್ಯ ಪ್ರಧಾನ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವುದರಿಂದಾಗುವ ಲಾಭಗಳು ಅನೇಕ.ಅವು,

- ಭಯ, ಆತಂಕ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.
- ಉತ್ಸಾಹ, ಚೈತನ್ಯ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.
- ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.
- ಧೈರ್ಯ ಒಡಮೂಡುತ್ತದೆ.
- ಮುಖದ ತೇಜಸ್ಸು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.
- ಮಾತನಾಡುವ ಕಲೆ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.
- ಕಷ್ಟಕರ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವ ಚಾಕಚಕ್ಯತೆ ಬರುತ್ತದೆ.

- ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಅನಾರೋಗ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತತೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.
- ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಭಾವನೆ ದೂರವಾಗುತ್ತದೆ.
- ದೌರ್ಬಲ್ಯದ ಸಿಡುಕಿನ ಗಂಟು ಕರಗುತ್ತದೆ.
- ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ, ಉತ್ಸಾಹಭರಿತರಾಗಿ ಚೂಟಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ.
- ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಸುಖ-ಶಾಂತಿ-ನೆಮ್ಮದಿ ನೋವನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಾರೆ.
- ಮಾನಸಿಕ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.
- ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ನಿಭಾಯಿಸುವ ಗುಣ ಅರಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಲಾಫ್ಟರ್ ಕ್ಲಬ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಶ್ವದಾದ್ಯಂತ ಹೆಸರು ಮಾಡಿರುವ ಮುಂಬೈ ಮೂಲದ ವೈದ್ಯ ಡಾ. ಮದನ್ ಕಟೇರಿಯಾ ಅವರು, ನಗು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದ ಖಿನ್ನತೆಯಿಂದ ಬಳಲುವ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹಿತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಸಂತೋಷಭರಿತರನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಗುವಿನಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿರುವ ನಗುವಿನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಗೆಲುವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಲು, ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯವಂತರಾಗಿ ಬಾಳಲು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಾಸ್ಯ ಪ್ರೇರಿತ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸಹಕಾರಿ. ನಗುವಿನಿಂದ ಮನಃಶಾಂತಿ, ಆ ಮೂಲಕ ವಿಶ್ವಶಾಂತಿ.

ಗರ್ಭಕಲಿಕೆಗೂ ಬೇಕು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ

ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿನ ಮಗುವೂ ಕಲಿಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಅರ್ಧದಶಕದಿಂದೀಚೆಗೆ ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ದೃಢಪಟ್ಟ ಅಂಶ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥಾಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ಹಿಂದೆಯೇ ಕಲ್ಪಿತ ಪಾತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದೆ. ತಾಯಿ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವಾಗಿರುವಾಗಲೇ ವೀರ ಅಭಿಮನ್ಯು ಕಥೆ ಕೇಳುತ್ತ ಹೂಂಗುಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

"ಸುಮಾರು ೧೯೪೦-೫೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಆಸ್ಟ್ರಿಯಾದ ಸಾಲ್ಸಬರ್ಗ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಇಗಾರ್ ಕರೊಸೊ, ಸಿಪ್ ಸ್ಕಿಂಡರ್, ಅಮೇರಿಕಾದ ಲೆಸ್ಟರ್ ಸಾನ್ಟ್ಯಾಗ್, ಪೀಟರ್ ಫಾಡರ್, ಜರ್ಮನಿಯ ಪ್ರೆಡರಿಕ್ ಕ್ರೂಸ್, ಸ್ವಿಡ್ಜರ್‌ಲೆಂಡ್‌ನ ಗಸ್ಟಾವ್ ಹಾನ್ಸ್ ಗ್ರೇಟರ್ ಮೊದಲಾದ ಸಂಶೋಧಕರೆಲ್ಲರೂ ತಾಯಿಯ ಭಾವನೆಗಳು ಭ್ರೂಣದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

೧೯೫೦-೬೦ರ ದಶಕದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಯಾಂತ್ರೀಕರಣದ ಪ್ರಗತಿಯಿಂದ ನ್ಯೂಯಾರ್ಕ್‌ನ ಅಲ್ಬರ್ಟ್ ಐನಸ್ಟೀನ್ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜಿನ ನರರೋಗ ತಜ್ಞರಾದ

ಡಾ.ಮ್ಲಿಕ್ ಪರ್‌ಪೂರ್, ಹಾರ್ವರ್ಡ್‌ನ ಮರಿಯಾ ಸಲಾಮ್, ರಿಚರ್ಡ ಅಡಮ್ಸ್, ಶ್ರವಣ ತಜ್ಞರಾದ ಸ್ವಿಡನ್‌ನ ಕರೋಲಿಂಕ್ಸ್ ಸಾ. ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರದ ಎರಿಕ್ ವೆಡೆನ್‌ಬರ್ಗ್, ಮಾನಸಿಕ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರದ ಪ್ರಸೂತಿ ತಜ್ಞರಾದ ಆಂಟೋನಿಯೋ ಫೆರಿಯೊ, ನ್ಯೂಜಿಲೆಂಡಿನ ಡಾ.ಅಲ್ಬರ್ಟ್ ಲಿಲ್ಲಿ, ಡಾ.ಮಾರ್ಗರೇಟ್ ಲಿಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆತನ ಪತ್ನಿ, ಇವರೆಲ್ಲರ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಕೊರತೆಯಾಗಿದ್ದ ಶಾರೀರಿಕ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಸಾಕ್ಷಿ ಹೊಸ ರೂಪ ತಳೆದು; ಭ್ರೂಣ ಎಂಬುದು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಅನುಭವಿಸುವ, ಭಾವನೆಗಳುಳ್ಳ ಜೀವಿ ಎಂಬುದು ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು." (ಡಾ. ಕೆ. ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿರುವ ಮಗು ಏನು ಕಲಿಯುತ್ತದೆ, ಭಾಗ-೭, ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ,ಆರೋಗ್ಯ ಪುರವಣಿ, ದಿ: ೩.೧.೨೦೦೨) ಈ ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ.

- ಬ್ರೂಣಕ್ಕೆ ೫ ವಾರವಾದಾಗ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ನೀಡುವ ಮಟ್ಟ ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ.
- ೮ ವಾರಗಳ ವೇಳೆಗೆ ತನ್ನ ಚಲನೆಯ ಗತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ದೇಹದ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತದೆ. ಒದೆಯುವುದರ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಇಷ್ಟ-ಕಷ್ಟಗಳ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.
- ೪ ತಿಂಗಳಾಗುವುದು ವೇಳೆಗೆ ಈ ಅಜಾತ ಶಿಶು ಮುಖ ಸಡಿಲಿಸುವುದು ಸಿಂಡರಿಸುವುದು ಮಾಡುತ್ತದೆ.
- ೬-೮ ತಿಂಗಳ ಅಜಾತ ಶಿಶು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ದೋರಣೆ ಮತ್ತು ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಂದರೆ ಈ ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬರುವ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಹುಟ್ಟದಿರುವ ಮಗು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿರುವಾಗಲೇ ಕೇಳುತ್ತದೆ; ಕಾಣುತ್ತದೆ; ರುಚಿ ನೋಡುತ್ತದೆ; ಸ್ಪರ್ಷ ಶಕ್ತಿಯೂ ಇದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

'ಮಾನವ ಜೀವನದ ಉಗಮ' ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಎರಿಚ್ ಬ್ಲೇಚ್‌ಮಿಟ್ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವಂತೆ, ಗರ್ಭಾಶಯದೊಳಗೆ ನಡೆಯುವ ಭೌತಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಾವು ಮುಂದೆ ಜಗತ್ತನ್ನು ನೋಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತವೆಯಂತೆ. ಪರಿಸರದಿಂದ ಎದುರಾಗುವ ಶಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಗವು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆಯಂತೆ. ಬ್ಲೇಚ್‌ಮಿಟ್ ಇದನ್ನು 'ಸ್ಥಿರಾತ್ಮಕ ಚಲನೆಗಳು' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.ಇದರಿಂದಾಗಿ ನಮ್ಮ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಭೌದ್ಧಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಾಶಯದೊಳಗಿರುವಾಗಲೇ ಆಗುವ ಅನುಭವಗಳ ಪರಿಣಾಮ ಎಷ್ಟೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಬರ್ಕ್‌ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ನರಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞೆ ಮೆರಿಯಾನ್ ಡೈಮಂಡ್ “ಅನುವಂಶೀಯ ಶ್ರೀಮಂತತೆ (೧೯೮೮) ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿನ ಶ್ರೀಮಂತ ಪರಿಸರ ಮಿದುಳಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭದಾರಣೆಯಾಗುವ ಮುನ್ನ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ, ಗರ್ಭಿನಿಯಾದ ಮೇಲೆ ತಾಯಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಪರಿಸರ ದೊರಕುವುದರಿಂದ ಮಗುವಿನ ಸೆರೆಬ್ರಲ್ ಕಾರ್ಟೆಕ್ಸ್ ಎಂಬ ಮೆದುಳಿನ ಭಾಗದ ಬೆಳವಣೆಗೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ”. ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. (ಡಾ. ಕೆ. ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹೋಟ್ಟೆಯೊಳಗಿರುವ ಮಗು ಏನು ಕಲಿಯುತ್ತದೆ, ಭಾಗ-೫ ಕ..ಪ್ರ.ಆರೋಗ್ಯ ಪುರವಣಿ, ೨೦.೧೨.೨೦೦೧) ಹಾಗೆಯೇ “ಗರ್ಭಿನಿಯರು ‘ಮೂಡಿ’ ಯಾಗಿರಬಾರದು, ಆತಂಕಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಬಾರದು. ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ತಾಯಿ ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ಧೋರಣೆ ತಾಳಿದ್ದಾಳೆ ಎಂಬುದು ಮಗುವಿನ ಜೀವ ಕಣದಲ್ಲಿ ನೆನಪಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತದೆಯಲ್ಲದೆ, ಮಗುವಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಭಾಷೆಯ ಅಡಿಪಾಯವನ್ನು ಹಾಕಬಹುದು. ತಾಯಿಯ ಅನುಭವಗಳು ಮಗುವಿನ ಮೇಲೆ ಗಾಢವಾದ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಎಂದು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು.” (ಡಾ. ಕೆ. ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿರುವ ಮಗು ಏನು ಕಲಿಯುತ್ತದೆ, ಭಾಗ-೬ ಕ..ಪ್ರ. ಆರೋಗ್ಯ ಪುರವಣಿ, ೨೭.೧೨.೨೦೦೧) ಇದಕ್ಕೆ ಮಹಾಭಾರತದ ಕತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸೂಚನೆಯಿದೆ. ಅಭಿಮನ್ಯು ತಾಯಿ ಸುಭದ್ರೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸಹೋದರಿಗೆ ಚಕ್ರವ್ಯೂಹ ಬೇಧಿಸಿ ಒಳ ಹೋಗುವ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ; ನೋಡನೋಡುತ್ತಲೇ ಸುಭದ್ರೆ ನಿದ್ರೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಹೂಂಗುಡುತ್ತಿರುವ ಧ್ವನಿ ಮಾತ್ರ ಕೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವ ಮಗು ಹೂಂಗುಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕತೆಯನ್ನು ಅರ್ಧಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅಭಿಮನ್ಯುವಿಗೆ ಚಕ್ರವ್ಯೂಹ ಬೇಧಿಸಿ ಒಳಗೆ ಹೋಗುವುದು ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತಿತ್ತು, ಹೊರಗೆ ಬರುವುದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಒಂದು ಕತೆಯಾದರೂ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವ ಕೂಸೂ ಕಲಿಯುತ್ತದೆ ಎಂಬ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಇಂದಿನ ಶೋಧನೆಗೆ ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಹೊಳಹು ಇರುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಜನಪದರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕಾರ್ಯವಾಗಿ ಹೂವು ಮುಡಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಎಂದಿನಿಂದಲೂ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಗರ್ಭಿಣಿಯನ್ನು ಬಂಧುಗಳು, ನೆರೆಹೊರೆಯವರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಹಾಡಿ-ಹೊಗಳಿ, ನಕ್ಕು-ನಗಿಸಿ ಸಂಭ್ರಮಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಜ್ಜ-ಅಜ್ಜಿ, ಮಾವ-ಅತ್ತಿಗೆಯರು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿನ ಮಗುವಿನ ಬಗ್ಗೆ ಛೇಡಿಸಿ-ಕಾಡಿಸಿ ಖುಷಿಪಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಈಗಲೂ ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತಿಳಿದವರು ವೀರರ, ಪುಣ್ಯ ಪುರುಷರ ಕತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸೂಪರ್ ಮಗು ಬೇಕು ಎಂದು ಬಯಸುವವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಗಾಂಧೀನಗರದಲ್ಲೊಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವೇ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡಿದೆ. ನಮ್ಮ

ಮಗು ವಿಜ್ಞಾನಿಯಾಗಬೇಕು, ಗಾಯಕಿಯಾಬೇಕು ಎಂದೆಲ್ಲ ಬಯಸುವವರು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದ ಮಗುವನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಇಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸ್ಥಾಪಕ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಪಟೇಲ ಹೇಳುವಂತೆ, "ತಾಯಿ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಮಗು ಕಲಿಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಹೊರಗಿನ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ತಾನಾಗಿಯೇ ಕಲಿಯಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ". (ಪಿ.ಟಿ.ಐ. ವರದಿ ಅಹಮದಾಬಾದ್, ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ, ೨೭.೧೦.೨೦೦೯) ಈ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿ ಗರ್ಭಕಲಿಕೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ನೀಡಬೇಕೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಮಗುವಿನ ಗರ್ಭಕಲಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ, ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ರಂಗ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು.

ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಾಯಂದಿರ ಬಹುತೇಕ ಹೆರಿಗೆಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ನಡೆಯದೇ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಮೂಲಕವೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ತಾಯಂದಿರು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿರುವ ಆಹಾರ, ವಿಹಾರ, ಅವರ ಒತ್ತಡದ ಮನೋಸ್ಥಿತಿ, ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಕೇಳುವ ಘಟನೆಗಳು, ನೋಡುವ ದೃಶ್ಯಗಳು, ಹಾಗೂ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುವ ಯಾತನೆಗಳು, ಹೀಗೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ತಾಯಂದಿರು ಆತಂಕದಿಂದಲೇ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವ ಮಗುವನ್ನು ಭೂಮಿಗಿಳಿಸಲು ಸನ್ನದ್ಧರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ತಾವೂ ಸಂಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಕೊಳ್ಳುವರಲ್ಲದೆ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವ ಮಗುವಿನಲ್ಲೂ ಇಂಥ ಮನೋಭಾವ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಧರೆಗಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸರಳವಾಗಿ ನಗುನಗುತ್ತ ಈ ಲೋಕಕ್ಕಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಮಗು ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭ ಬಗಿದು ಹೊರ ಬರುವಂತಾದುದು ವಿಪರ್ಯಾಸ.

ವೈದ್ಯಕಿಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಈ ಕತ್ತರಿ ಪ್ರಯೋಗ ಮಗುವಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆ-ಯುದ್ದಕ್ಕೂ ನಡೆಯ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಗರ್ಭಧರಿಸಿದ ತಾಯಿಗೆ ಕೇವಲ ಕಬ್ಬಿಣಾಂಶದ ಮಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡದೇ, ಸಾಂಗತ್ಯ- ಸಂಗೀತ, ಧನಾತ್ಮಕ ಚಿಂತನೆಗೆ ಪೂರಕ ಚಿತ್ರ-ದೃಶ್ಯ, ಘಟನೆಗಳ ವೀಕ್ಷಣೆ, ಸಾಹಸಿಗಳ, ಸಾಧಕರ, ಯಶೋಗಾಥೆ-ಯನ್ನಾಧರಿಸಿದ ನಾಟಕ ವೀಕ್ಷಣೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡಬೇಕು. ಗರ್ಭಕಲಿಕೆಗೆ ಪೂರಕ ರಂಗಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮೂರು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿಸಬಹುದು.

ಗರ್ಭಕಲಿಕೆಗೆ ಪೂರಕ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

೧) ರಂಗಾಟಗಳ ಮೂಲಕ ರಂಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆ

೨) ನಾಟಕ ವೀಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಮನೋರಂಜನೆ

೩) ಮನೋರಂಗಭೂಮಿ ಮೂಲಕ ಮನೋವಿಕಾಸ ತರಬೇತಿ.

೧) ರಂಗಾಟಗಳ ಮೂಲಕ ರಂಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆ

ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಡಿಸುವ ಅಥವಾ ಆಡುವ ರಂಗಾಟಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾದ, ಮನಸ್ಸು- ಬುದ್ಧಿ- ಭಾವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ರಂಗಾಟಗಳನ್ನು ಗರ್ಭಕಲಿಕೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಗರ್ಭಿಣಿ ತಾಯಂದಿರಿಗೆ ಆಡಿಸಬಹುದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಂತ ಮನೋಸ್ಥಿತಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಹಾಗೂ ಮನೋ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕಾಗಿ ಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆಟಗಳು. ಮಗುವಿನ ಕಲ್ಪನಾ ಏಕಾಗ್ರತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಗಮನಿಸುವಿಕೆ ಆಟಗಳು ಹಾಗೂ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಬಹುದು. (ರಂಗಾಟಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಚರ್ಚಿಸಿದೆ)

೨) ನಾಟಕ ವೀಕ್ಷಣೆ

ಸಾಹಸಿಗಳ, ಸಾಧಕರ ಯಶೋಗಾಥೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ವಿಜ್ಞಾನ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಹೀಗೆ ವಿಭಿನ್ನ ವಸ್ತು ವಿಷಯಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಮನೋಲ್ಲಾಸ ಮನೋರಂಜನೆಯ ನಾಟಕಗಳಿರಬೇಕೆ ವಿನಃ ಕ್ರೌರ್ಯ ಭಯ, ತಲ್ಲಣಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ನಾಟಕಕಗಳಿರಬಾರದು. ಇಂಥ ದೃಶ್ಯಗಳು ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವೀಕ್ಷಿಸುವ ನಾಟಕದಲ್ಲಿರುವುದು ಬೇಡ. ಪುಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಂತ ದೃಶ್ಯಗಳಿದ್ದರೆ ಒಳಿತಿಗಿಂತ ಕೆಡುಕೇ ಜಾಸ್ತಿ. ನಾಟಕ ನೋಡಿದ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸು ಹೂವಿನಂತೆ ಅರಳಿದ ಅನುಭವವಾಗಬೇಕು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಗು ಮೂಡಬೇಕು, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕು. ಇಂಥ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದೊಳಿತು.

೩) ಮನೋರಂಗಭೂಮಿ ತರಬೇತಿ

ಗರ್ಭಿಣಿ ತಾಯಂದಿರಿಗೆ ಮನೋರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೂಲಕ ಮನೋವಿಕಾಸ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯ ಹಾಗೂ ಮನೋಧೈರ್ಯ ಮೂಡಿಸಬೇಕಿದೆ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಾಯಂದಿರು ಕೆಲಸದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಡುವು ಸಿಕ್ಕರೆ ಸಾಕು, ಸಿನಿಮಾ, ಟಿ.ವಿ. ದಾರಾವಾಹಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕ್ರೌರ್ಯ, ಹೊಡೆದಾಟ ಚೀರಾಟ, ಕಿರುಚಾಟಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತ ಜಾಹಿರಾತಿನ ಮೋಡಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಬೇಕುಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಕೊರತೆಗಳ ಮಧ್ಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಎಷ್ಟೋ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿಮಿತ ಕಳೆದೊಕೊಂಡು ತೊಂದರೆಗೀಡಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬದುಕಿನ ಭದ್ರತೆ ಬಗ್ಗೆ ಆತಂಕಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಸದಾ ಕಿರಿಕಿರಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪರಸ್ಪರ ಅಸೂಯೆ-ಮಾತ್ಸರ್ಯದಿಂದ ಮುರುಟುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಇದೆಲ್ಲವು ಗರ್ಭಿಣಿ ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆವ ಮಗುವಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಎಂಬುದನ್ನು ಇವರರಿಯರು. ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಮಗು ಹಾಗಾಗಬೇಕು, ಹೀಗಾಗಬೇಕು ಎಂದು ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತ ಮಗುವಿನ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡ ಹೇರುತ್ತಾರೆ. ದಡ್ಡ, ಹೇಡಿ ಎಂದು ಹಿಯಾಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವನಿಂದ ಅಥವಾ ಇವಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಪ್ರೆಸ್ಟೀಜ್‌ಗೇ ಕುಂದು ಎಂದು ಗೋಗರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದಕೆಲ್ಲ ತಾವೇ ಹೊಣೆ,ತಾವು ಬದುಕಿದ ರೀತಿ, ಒದಗಿದ ಪರಿಸರ ಕಾರಣ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು. ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಿ ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿ ಪರಸ್ಪರರು ಹುಟ್ಟುವ ಮಗುವಿನ ಬಗ್ಗೆ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಾ, ಕಲ್ಪನಾ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತ, ಪ್ರಸನ್ನ ಚಿತ್ತರಾಗಿ ಗರ್ಭಿಣಿ ತಾಯಿ ಸದಾ ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ಇರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡರೆ ಉತ್ತಮ ಮಗುವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು, ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿ ಬೆಳೆಸಬಹುದು.

ಗರ್ಭಿಣಿ ತಾಯಿ ಎಂಥ ವಿಷಮಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಉತ್ತಮ ಮಗುವಿನ ಬರುವಿಕೆಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ತಯಾರಿ ನಡೆಸುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಇಂದಿನ ಈ ಸಂಕೀರ್ಣ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಾಯಿ ತನ್ನ ಮನೋರಂಗದಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛಿತ ದೃಶ್ಯ ಕಾಣುವ ಪರಿಯನ್ನು ಅರಿತು ರೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ನಾಟಕಗಳನ್ನು ವಾಚಿಸುತ್ತಾ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ಕುಳಿತು ಮನೊರಂಗದಲ್ಲಿ ಆ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸಂಭ್ರಮಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಬರುವ ಕಂದನ ಬಾಲಲೀಲೆಯನ್ನು ಮನೋರಂಗದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದೊಂದು ಧ್ಯಾನಸ್ಥ ಸ್ಥಿತಿ. ಮನೋ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಇಂಥ ದೃಶ್ಯಗಳಿಂದ ದೇಹ ಉಲ್ಲಸಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮನಸ್ಸು ಹಗುರವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾವ ಅರಳುತ್ತದೆ. ಬದುಕು ಬೆಳಗುತ್ತದೆ. ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಮಗುವಿನ ಕಲಿಕೆಗೆ ಇದೊಂದು ಸರಳ, ಸುಲಭ ಹಾಗೂ ಪ್ರಭಾವಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಎಂಥ ಒತ್ತಡದ ನಡುವೆಯೂ, ಕಲುಷಿತ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಪರಿಸರದ ಮಧ್ಯವೂ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಮಲ ಅರಳಿದಂತೆ, ತಾಯಿ ತನ್ನ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಗುವಿನ ಹೆರಿಗೆಗೆ ಕಾರಣಳಾಗಬಹುದು. ಹಾಗಾಗಿ ತಾಯಂದಿರು ಮನೋರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೂಲಕ ಮನೋವಿಕಾಸ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು.

ಬಾಲಾಪರಾಧಿಗಳಿಗೆ ರಂಗಚಿಕಿತ್ಸೆ

ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷದೊಳಗಿನ ಬಾಲಕ-ಬಾಲಕಿಯರು ಅಪರಾಧ ಕೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾದರೆ ಅಥವಾ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದರೆ ಅಂತವರನ್ನು ಬಾಲಾಪರಾಧಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಪರಿಸರದ ಪ್ರಚೋದನೆ ಅಥವಾ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಒತ್ತಡದ ಮೂಲತ

ಇಂತಹ ಕೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಂಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮೂಲಕ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ತರಬಹುದಾಗಿದೆ. ರಂಗಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಮೂಲಕ ಕೈದಿಗಳ ಮನಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು, ಬದಲಾವಣೆ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ಹುಲಗಪ್ಪ ಕಟ್ಟಿಮನಿ ಹಾಗೂ ಅವರ ಸಂಕಲ್ಪ ತಂಡದ ಪ್ರಯತ್ನ-ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿದಾಗ ಮಕ್ಕಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಮನಗಾನಬಹುದು. "ಕ್ರಿಮಿನಲ್‌ಗಳು ಮನೋರೋಗಿಗಳಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮನೋವಿಕಾರಕ್ಕೊಳಗಾದವರು. ನಮ್ಮ ಅಸಮಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು. ಇಂತವರಿಗೆ ಬೇಕಾದದ್ದು ಶಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲ ಚಿಕಿತ್ಸೆ. ಈ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ರಂಗಭೂಮಿಯಿಂದ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ರಂಗಭೂಮಿಯೆನ್ನುವುದು ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ಕಲಿಸುವ ಪಾಠಶಾಲೆ. ಆಟದ ಜೊತೆಗೆ ಬದುಕಿನ ಪಾಠ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತದೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ರಂಗ ವಿಮರ್ಶಕ ಶಶಿಕಾಂತ ಯಡಹಳ್ಳಿ. (ಶಶಿಕಾಂತ ಯಡಹಳ್ಳಿ, ಥಿಯೇಟರ್ ಥೆರಪಿ, ರಂಗಭೂಮಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಜನೆವರಿ-ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೦೦೯, ಪುಟ-೩೫) ಹೌದು ರಂಗಭೂಮಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಅರಿವಿಗೆ ಬಾರದಂತೆ ಬದ್ಧತೆ, ಶಿಸ್ತು, ಸಮಯಪ್ರಜ್ಞೆ, ನಾಯಕತ್ವ, ಹೊಂದಾಣಿಕೆ, ವಿಮರ್ಶಾ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಮುಖವಾಡ ತಯಾರಿಕೆ, ರಂಗಪರಿಕರಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ರಂಗವಿನ್ಯಾಸ, ವಸ್ತ್ರವಿನ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಆಲೋಚನಾ ದಿಕ್ಕು ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದು. ಕಟ್ಟಿಮನಿಯವರು, ಜೈಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೈದಿಗಳಿಂದ ಬಿದಿರಿನ ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಬಿಲ್ಲು, ಬಾಣ, ಭರ್ಚಿ, ಬುಟ್ಟಿ, ಸಟ್ಟುಗ, ಟೋಪಿ ಮೊದಲಾದ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ರಂಗ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ತೊಡಗಿಸಿ, ಪೇಂಟಿಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ, ಜಡಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿ, ಅಂತರಂಗದ ಸುಪ್ತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯನ್ನು ಹೊರತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಾವು ಮಾಡಿದ ಕುಕೃತ್ಯದಿಂದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಗೊಂಡು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಇಂಥ ಜನವಿರೋಧಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕದಿರುವಂತೆ ರಂಗಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರೇರಣೆಯುಂಟುಮಾಡಬಹುದಾದರೆ, ಆಲೋಚನಾಕ್ರಮ ಬದಲಿಸಬಹುದಾದರೆ, ಅಪರಾಧಿ ಮನೋಭಾವದ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದ ಮಕ್ಕಳ ಮನಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಇದು ಪೂರಕವಾಗದೇ ಇರದು.

ಕೈದಿಗಳ ನಾಟಕ ತಂಡ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕಟ್ಟಿಮನಿ ಹಲವೆಡೆ ಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಲವು ಅವಕಾಶಗಳಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆ ಸಿಕ್ಕ ಅವಕಾಶ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕೈದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ, ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ನಮ್ಮ ಪಾತ್ರ ಮಾಡುವವರಾರು? ಎನ್ನುವ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ನೈತಿಕ ಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಸಾಭೀತುಪಡಿಸಿದರು. ರಂಗಭೂಮಿಗಿರುವ ಶಕ್ತಿ ಎಂಥದೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ.

ರಂಗಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದ ನಾನು ಎನ್ನುವ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಬಗೆಯರಿತು, ನಾವು ಎಂಬ ಸಮಾಜದ ಸಹಕಾರದ, ಸಾಂಘಿಕ ಬದುಕಿನ ರೀತಿನೀತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯನ್ನು ರಂಗಕ್ರಿಯೆ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟುತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದ್ದು ಪ್ರತಿ ಹಂತದಲ್ಲೂ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಮನಗಾನಿಸುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಅರಿವಿಗೆ ಬಾರದಂತೆ ರಂಗಚಟುವಟಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನದ ಎಲ್ಲ ಆಯಾಮಗಳು ರಂಗಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿವೆ.

ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದು ಕಳೆದ ೩೮ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಸಿ.ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಅವರು ಬಾಲಾಪರಾಧಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಂಗಮುಖೇನ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಬೇಕೆನ್ನುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹಲವಾರು ರಿಮಾಂಡ್ ಹೋಂನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಾಟಕ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿತ ಮಕ್ಕಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಗು ಮೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ೧೩ ರಿಮಾಂಡ್ ಹೋಂಗಳಿದ್ದರೂ ಒಬ್ಬರೂ ರಂಗಶಿಕ್ಷಕರಿಲ್ಲದಿರುವುದು ದುರಂತ. ರಂಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದ ಇವರ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ತರಬಹುದು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ವಿಕಲಚೇತನರಿಗೆ ಚೇತನವೀವ ರಂಗಭೂಮಿ

ರಂಗಭೂಮಿ ಚೈತನ್ಯದಾಯಕ ಮಕ್ಕಳಿಗಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ವಿಕಲಚೇತನ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಚೇತನ ನೀಡಬಲ್ಲುದು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ವಾಸ್ತವ ಘಟನೆಯೊಂದು ನಮ್ಮೆದುರಿಗಿದೆ. ಅದು ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ರಂಗಕರ್ಮಿ ಮಂಜುನಾಥ ಎಂಬವರ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದ ಘಟನೆಯಾಗಿದೆ. ಮಂಜುನಾಥ ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಹವ್ಯಾಸಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಕಲಾವಿದರು. ಇವರ ಮಗುವಿಗೆ ಮಾತೂ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮಗುವನ್ನು ಬೆಳಸುವುದು ತಂದೆ ತಾಯಿಗೆ ಒಂದು ರೀತಿ ಸವಾಲೇ ಆಗಿತ್ತು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಂಜುನಾಥರ ತೋಟದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ತಂಡ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರರ ಜೋಕುಮಾರ ಸ್ವಾಮಿ ನಾಟಕದ ತಾಲೀಮು ನಡೆಸಿತ್ತು. ಮಂಜುನಾಥ ಅವರು ತಾಲೀಮಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಸುಮ್ಮನೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂದು ಮಗನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಒಂದೆಡೆ ಕಟ್ಟೆಮೇಲೆ ಕೂಡ್ರಿಸಿ ನಾಟಕದ ತಾಲೀಮಿನಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗುತ್ತಿದ್ದರು.

೪.೪.೩ ಮನೋರಂಗಭೂಮಿ (ಸೈಕೊಡ್ರಾಮಾ)

ನಿರಂತರ ಪಾಠ-ಪ್ರವಚನ ಕೇಳಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ಮನೆಗೆಲಸ ಹಾಗೂ ಓದಿನ ಒತ್ತಡದಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ಮನರಂಜನಾ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ನಾಟಕ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಫುಲ್ಲಗೊಳಿಸಬಲ್ಲುದು. ಉಲ್ಲಾಸವನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿಗೊಳಿಸಬಲ್ಲುದು, ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು. ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಒಂದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ, ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಬೆಳೆಸುವ ಸಾಧನವಾಗಿ, ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹಲವು ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಾಟಕದಿಂದ ಸುಲಭ ಕಲಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮೌಲ್ಯಗಳ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ, ಅನುಭವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲವೂ ಆಗಲು ಫಲಾನುಭವಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಟಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಗಮನವಿಟ್ಟು ಪ್ರದರ್ಶನ ವೀಕ್ಷಿಸಿ ಅರಿವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಇದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಇದಾವುದರ ಪರಿವೆಯೇ ಇಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನೇ ನಾಟಕ ನೋಡಿದರೂ ಲಾಭ ಸಿಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಕೆಲವು ನಿದರ್ಶನಗಳಿಂದ ದೃಢಪಡಿಸಬಹುದು.

ಸುಮ್ಮನೆ ನಾಟಕ ನೋಡಿ ಮನಸ್ಸು ರಿಚಾರ್ಜ್ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ

ನಾವು ಯಾವುದೇ ಹಗಲುಗನಸು ಕಾಣದೇ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಟಾ ಬಯಲಾಗಿಸಿ ನಿರಾಳ ಭಾವ ತಾಳಿ ಹಿತಾನುಭವ ಪಡೆಯಬಹುದು. “ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಇಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ‘ಡು ನಥಿಂಗ್ ಥಿಯರಿ’ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟು, ಏನನ್ನೂ ಮಾಡದೇ ಕೆಲವನ್ನು ಗಳಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ”. (ಮನಸ್ಸಿಗೊಂದು ಶಾಂತಿ ಮಂತ್ರ; ಸುಮ್ಮನಿರು ಸುಮ್ಮನೆ’ ‘ಸಖಿ’ ಕನ್ನಡಪ್ರಭ ಪುರವಣಿ, ೧೪-೨-೨೦೦೯) ನಮಗೆ ಏನೋ ಒತ್ತಡ ಉಂಟಾದಾಗ, ಹಲವು ಕೆಲಸಗಳ ಸಂಕೀರ್ಣತೆ ಉಂಟಾದಾಗ, ಪುಸ್ತಕ ತಿರುಗಿಸಿದರೂ ಏನೊಂದೂ ವಿಷಯ ಅರ್ಥವಾಗದಾದಾಗ ಥಕ್ಕನೆ ಎದ್ದು ಹೋಗಿ ಕಿಟಕಿಯಾಚೆಗಿನ ಏನೋ ಒಂದನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ನೋಡಿಯೂ ನೋಡದಂತೆ ನಿಂತು ಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ವಿಪರೀತ ಕೆಲಸದ ಒತ್ತಡ ಉಂಟಾದಾಗ ಬದಲಾವಣೆಗೆಂದು ಒಂದು ಸುತ್ತು ಸುತ್ತಿ ಬರುತ್ತೇವೆ. ಈ ಸಂಧರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾವು ಯಾವುದನ್ನೂ ಗಂಭೀರವಾಗ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೇ ನೋಡಿಯೂ ನೋಡದಂತೆ ಅನಗತ್ಯ ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ ಇಷ್ಟವಾದುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲೋ ಒಂದಿಷ್ಟನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಒಟ್ಟಾರೆ ಸುಮ್ಮನೇ ಸುತ್ತಾಡಿ ಬರುತ್ತೇವೆ. ಈ ಎರಡೂ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನಮಗರಿವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮನಕ್ಕೊಂದು ಹಿತಾನುಭವ ದೊರೆತು, ಮೈ ಮನಗಳೆರಡೂ ರಿಚಾರ್ಜ್ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸೇ ಒಂದು ಅತ್ಯದ್ಭುತ ಸಾಧನ. ಅದು ತೋರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಯಾರೂ ತೋರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಮನೋಬಿತ್ತಿಯೆಂಬ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ವಿಚಿತ್ರವಾದುದು. ನಾವು ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ನಮಗೆ ಬೇಕಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಪಯಣಿಸಿ ಬರಬಹುದು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮಹಾಸಾಧನೆಗೆ ಹಲವು ಸಾಧ್ಯತೆಯ ಪರಿಕರವಿದು. ಇದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಬಾರದವರು ಇದೊಂದು ಮರ್ಕಟ ಹಾಗೆ ಹೀಗೆ ಎಂದು ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಿಜ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕಾದುದು, ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ರಂಗಾನುಭವ ಒಂದು ರೀತಿ ಧ್ಯಾನಸ್ಥ ಸ್ಥಿತಿ.

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನಾವು ಪರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನರಾಗುವುದೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ. ಮನಸ್ಸು ಬೇಕು ಬೇಡಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಸಾಧನ. ಅದು ನಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆ ಸಂಕಲ್ಪಗಳ ನಿರ್ಣಾಯಕ. ಮನಸ್ಸು ಬಂದಂತೆ ನಡೆದವರಿಗೆ ನೂರು ದಾರಿಯಾದರೆ, ನಮಗೆ ಬೇಕಾದಂತೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಡೆಸಲು ಸಾಧನೆಯೊಂದೇ ದಾರಿ. ಆ ಸಾಧನೆಗೆ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಾಧನವಾಗಿಸ-ಬಹುದು.

ಇಲ್ಲಿ ವೀಣಾ ಬನ್ನಂಜೆಯವರ ಮಾತು ಸ್ಮರಣೀಯ. ಮನಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ತುಂಬಾ ಸುಂದರವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ: "ನೋಡು ಮಗಳೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಡು. ಅದು ತೋರುವ ಎಲ್ಲ ಆಟವನ್ನೂ ನೋಡು. ವಿಧಿ ನಿಷೇಧಗಳಿಲ್ಲದೇ ನೋಡು. ಕೊನೆಗದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ ಬೇಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ನಿನಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅದು ತೋರುವ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುವ ಸಮಚಿತ್ತವಿರಲಿ ಹೀಗೆ ನೋಡಿದವನಿಗೆ ಮೊದಲು ನಾವು ನೋಡಿದ ಹೊಲಸನ್ನು, ಬಳಿಕ ನಾವು ಕಲ್ಪಿಸುವ ಕೊಳೆಯನ್ನು, ಆನಂತರ ನಮ್ಮ ಒಳಗಿರುವ ಭ್ರಮೆಗಳನ್ನು, ಅದೂ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮೊಳಗಿನ ದಟ್ಟ ಕತ್ತಲನ್ನು, ಆ ಕತ್ತಲನ್ನು ನೋಡುವ ಧೈರ್ಯಮಾಡಿದವನಿಗೆ ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಟ್ಟತಾರೆ ಅದರ ಮೇಲೊಂದು ಸಣ್ಣ ಮಿಂಚಿನ ಬೆಳಕು. ಅಲ್ಲಿಂದಾಚೆಗೆ ಬೆಳಕೋ ಬೆಳಕು. ಮುಂದೆ ಮನೋವೇಗದ ದಾರಿ".(ವೀಣಾ ಬನ್ನಂಜೆ, 'ಸಂತೆಯೊಳಗೊಂದು ಮನೆ' ಉದಯವಾಣಿ ಸಂಪುಟ, ೨೩-೩-೨೦೦೯) ವೀಣಾ ಅವರ ಈ ಮಾತನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿದಾಗ ಮನೋರಂಗ ಭೂಮಿಯ ಶಕ್ತಿ, ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಆಟ, ರೂಪಿತ ದೃಶ್ಯಗಳು, ಅತ್ಯದ್ಭುತ ಎಂಬುದರ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ.

ನೋಡುವುದರಿಂದ, ತೋರಿಸುವುದರಿಂದ, ಮನೋಶಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು. ಮಕ್ಕಳು ಸಹ ಬಹುತೇಕ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಕೌತುಕಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮನೋಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುವುದಕ್ಕೆ, ತೇಲಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಸ್ಮಯ ಸಾಹಸ, ರೋಚಕತೆಯಲ್ಲಿ ಖುಷಿ ಕಾಣಲು ನಿಬ್ಬೆರಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಾರೆ. ವಾಸ್ತವದ ಬದುಕಿನ ಸತ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಅಮೂರ್ತ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಾಡಿ ಪಡೆದು ರಂಜಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ, ಹೀಗಾಗಿಯೇ

ಪೋಷಕರು ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡವರ ಹಿಡಿತದಿಂದ ನುಸುಳಿಕೊಂಡು, ಸಮಾಜ ಸಮ್ಮತ ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಲೇ ತಮ್ಮಿಚ್ಚೆಯಂತೆ ವಿಹರಿಸಲು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಾರೆ. ತುಂಟತನ, ಅಳು, ನಗು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿರಾಳವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ತೀವ್ರ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ನೋಡುವ ಮಕ್ಕಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ವಸ್ತುಗಳ ಬಿಂಬಗಳನ್ನು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣ ತುಂಬಿ, ಆಕಾರ ನೀಡಿ, ಜೀವ ಕೊಟ್ಟು, ನೋಡಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನರಿತು ಹೊಸ ಕಲ್ಪನೆಗೆ, ಚೈತನ್ಯಕ್ಕೆ, ಚಿಂತನೆಗೆ ಮೊಳಕೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಹಾಗಾದಾಗ ಮನಸ್ಸು ಬಂದಂತೆ ನಡೆವವರು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದಂತೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಡೆಸುವ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸಬಹುದು.

ಮಕ್ಕಳು ತಾವು ನೋಡುವ, ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ದೊಡ್ಡವರ ಮಾತು-ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿವಿಧ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು. ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಜೊತೆ ಸ್ನೇಹ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜಗಳ ಕಾಯುತ್ತಾರೆ. ಬೇಸರಗೊಂಡು ದೂರವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮರುಕ್ಷಣವೇ ಮುದ್ದಿಸಿ, ಮೈದಡವಿ, ರಮಿಸಿ ಒಂದಾಗುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಮಕ್ಕಳು ತಾವು ನೋಡಿದ್ದನ್ನು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅನುಭವಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮಕ್ಕಳ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ನೋಟಗಳು ಅವರು ಪಡೆದಿರುವ ಅನುಭವ, ವಾಸ್ತವಿಕ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂತಸ್ತನ್ನು ಅವಲಂಭಿಸಿವೆ. ಮಕ್ಕಳು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿಗೂ ತಾವು ಬೆಳೆದಂತೆ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ಬದುಕು ನಡೆಸುವ ಅರಿವು ಬಂದಾಗ ಆಗುವ ಕಲ್ಪನೆಯ ರೀತಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಹಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಶಿವಶಂಕರ್ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ, "ಶ್ರೀಮಂತರ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಮನೋರಂಗದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಪರಿಕರಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಬಡವರ ಮಕ್ಕಳು ಸೃಜಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ವಿನ್ಯಾಸಕ್ಕೂ ಭಿನ್ನತೆ ಇದೆ. ಶ್ರೀಮಂತರ ಮಕ್ಕಳ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಜಗತ್ತು ರಂಜನೀಯವೂ ಫ್ಯಾಂಟಸಿಯೂ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಬಡವರ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವಾಸ್ತವಿಕ ಪರಿಕರಗಳನ್ನೇ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ತಾವು ನೋಡಿದ ಅನುಭವಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳ ಮರುಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ". (ಹಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಶಿವಶಂಕರ್, ಹಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಥಿಯೇಟರ್ ಮಿರರ್.ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨೦೦೮, ಪುಟ-೧೭) ಹೀಗಾಗಿಯೇ ಈ ಎರಡೂ ವರ್ಗದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನೋ ಪಲ್ಲಟಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಅಳು, ನಗು, ಹಠದಲ್ಲಿ ಸಹೊತ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಈ ಎರಡೂ ವರ್ಗದ ಮಕ್ಕಳ ಆಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಿನ್ನತೆ ಇರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ನಾನು ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗ ನಾನಾಡಿದ ಆಟದ ನೆನಪು ಇನ್ನೂ ಹಚ್ಚ ಹಸಿರಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ. ಅಪ್ಪ, ಅವ್ವ, ಅಮ್ಮ, ಎಲ್ಲರೂ ದುಡಿಯಲು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುತ್ತಿದ್ದುದು ನಾನು, ನನ್ನ ತಂಗಿ ಪುಟ್ಟ ತಮ್ಮ, ಹಾಗೆಯೇ ಹಳ್ಳಿಯಾದುದರಿಂದ ಕೃಷಿ-ಕೂಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋದ ನೆರೆಹೊರೆಯ ಕುಟುಂಬದ ಮಕ್ಕಳೂ ನಮ್ಮ ಹಾಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡಿಕೊಂಡೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಂಟ್ಹತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಸೇರಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಅಂದಿನ ಆಟಗಳು ನಿತ್ಯ ನಾವು ಕಂಡ ಅನುಭವದ ಆಟಗಳು ಅಥವಾ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ದೊಡ್ಡವರ ಬದುಕಿನ ರೀತಿ ರಿವಾಜುಗಳು, ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳು.

ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವುದು, ಗಂಡಸರು ನೀರು ತರುವುದು, ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು. ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಬಂದು ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬುತ್ತಿ ಕೊಟ್ಟು ಬರುವುದು, ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಿ-ಬಿತ್ತಿ ರಾಶಿ ಮಾಡುವುದು. ಸಂಜೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಮಕ್ಕಳನ್ನ ರಮಿಸಿ ತಾವು ತಂದ ಕಬ್ಬು, ಕಡಲೆ, ಸವತೆಕಾಯಿ, ಜೋಳ, ಗೋದಿಯ ಬೆಳಸಿ ತಿನ್ನಲು ಕೊಡುವುದು. ಹೀಗೆ ಏನೆಲ್ಲಾ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪಾತ್ರಗಳು ವಿಭಿನ್ನ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದು ಅಳುವ ಪುಟ್ಟ ತಮ್ಮ ಅಥವಾ ತಂಗಿಯನ್ನು ರಮಿಸಿ, ಮುದ್ದಿಸಿ, ಊಟಮಾಡಿಸಿ ಲಾಲಿ ಹಾಡಿ ಮಲಗಿಸುವವರೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅಷ್ಟೆ ಏಕೆ ಒಂದೊಂದು ದಿನ, ಒಂದೊಂದು ಆಟ. ನಾವು ನೋಡಿದ ಮದುವೆಯ ತದ್ರೂಪದ ದೃಶ್ಯ ಹೆಣೆಯುತ್ತದ್ದೆವು. ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬುದ್ದಿ ಹೇಳುವ ಅಪ್ಪ-ಅಜ್ಜ-ಅಮ್ಮಂದಿರಾಗಿ ಪಾತ್ರ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು.

ಸಂಜೆ ಅಪ್ಪ-ಅವ್ವ ಹೊಲದಿಂದ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆ ತೊಳೆದು ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲಿನ ತೊಲೆ ಕಂಬಿಗಳಿಗೆ, ಕಟ್ಟಿಗೆ ಅಥವಾ ದಾರಕ್ಕೆ ಒಣಗಿಸಲು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಾಕಿದ ಈ ಸೀರೆ- ಪಂಚೆಗಳನ್ನೇ ಪರದೆಗಳನ್ನಾಗಿಸಿ ನಾವು ನೋಡಿದ ಅಥವಾ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ನಾಟಕದ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ ಅಭಿನಯಿಸಿತ್ತಿದ್ದೆವು. ಎಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಆಟ ನೋಡಿ ನಕ್ಕು ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನನಗಾಗ ನಾವು ನಾಟಕ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎನ್ನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಅವೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಸಹಜ ಆಟಗಳು. ಈ ಆಟಗಳೇ ಬದುಕನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವ ಕಲಿಸಿಕೊಡುವ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳು. ಸೃಜನಶೀಲರಾಗಿ ಇಂತಹ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಲೇ ನಮ್ಮ ಅನುಭವ ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆವೆಂಬುದು ನನಗೆ ವೇದ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳಾಡುವ ಇಂತಹ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳನ್ನು ಎರಡು ರೀತಿಯಿಂದ ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು.

೧) ಅಭಿನಯರೂಪದ ಅನುಕರಣೆಯ ನಾಟಕಗಳು

೨) ಇನ್‌ಸ್ಟಾಲೇಶನ್ ಕಲಾಕೃತಿ ಅಥವಾ ರಂಗಕೃತಿಗಳು

ಮಕ್ಕಳು ಇಂದಿಗೂ ಇಂತಹ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾರೂ ದೊರೆಯದಿದ್ದಾಗ ಒಂಟಿ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ ತಾವೇ ತಾವಾಗಿ ಕಲ್ಪಿತ ಪಾತ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡು ಆಡುತ್ತವೆ. ಅಥವಾ ತನ್ನ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸಿಗುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಇನ್‌ಸ್ಟಾಲೆಶನ್ ಕಲಾಕೃತಿ ಅಥವಾ ರಂಗಕೃತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಆಟಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಆಟಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಒಟ್ಟಿಗೇ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಸೃಜನಾತ್ಮಕ 'ಆಟ-ನಾಟಕ' ಒಂದು ರಂಗಪ್ರಯೋಗ

ಕಲೆತ ಹತ್ತರಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವಯೋಮಾನದ ೫೦ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವೃತ್ತಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು "ಮಕ್ಕಳೆ ನೀವು ಯಾರಾದರೂ ನಾಟಕ ಮಾಡಿದ್ದೀರಾ ?" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದೆ. ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ, ಶಾಲಾ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿತು ಆಡಿದ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿರುವುದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೈ ಮೇಲೆತ್ತಿದರು. ಒಬ್ಬನಂತು ಡೈಲಾಗ ಹೇಳಲು ಸಜ್ಜಾಗಿ ಎದ್ದು ನಿಂತೇ ಬಿಟ್ಟ. ಆದರೆ ಬಹುತೇಕ ಮಕ್ಕಳು ನಾವು ಯಾವುದೇ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸುಮ್ಮನೇ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಹಾಕಿದೆ "ನೀವು ಚಿಕ್ಕವರಿದ್ದಾಗ ಯಾವುದಾದರು ಆಟವಾಡಿದ್ದೀರಾ? ಆಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಥಾ ಆಟ ಆಡಿದ್ದರಿ? ಎಂದಾಗ ತಾವು ಆಡಿದ ಕ್ರಿಕೆಟ್, ಚಿನ್ನಿದಾಂಡು, ಲಗೋರಿ ಹೀಗೆ ಹಲವು ಆಟದ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಒಲೆಹೂಡಿ ಅಡುಗೆಮಾಡಿದ್ದು, ಕುಂಟೆ ಹೂಡಿ ಹೊಲ ಉಳುಮೆ ಮಾಡಿದ್ದು, ರಸ್ತೆ ಮಾಡಿ ಬಸ್ ಓಡಿಸಿದ್ದು, ಟೀಚರ್ ಆಗಿ ಸ್ಕೂಲ್ ನಡೆಸಿದ್ದು ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಹೇಳತ್ತಾಸಾಗಿದರು. ಆಗ ಈ ಮಕ್ಕಳ ಆಟ ಉದಾಹರಿಸಿ ನೀವು ಉಳಿದವರು ಇಂತಹ ಆಟ ಆಡಿಲ್ಲವೇ ಎಂದೆ ? ಎಲ್ಲರು ಆಡಿದ್ದೇವೆ, ಎಂಬ ವಿವರ ದೊರೆಯಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಇಂತಹ ಆಟ ಆಡಿದ್ದರು.

ಮತ್ತೆ ಮರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದೆ "ನೀವು ಇಂತಹ ಆಟ ಆಡುವಾಗ ಮೌನವಾಗಿದ್ದಿರೋ? ಮಾತಿನಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಿರೊ?" ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡೆ ಆಡಿದೆವು. "ನೀವು ನೀವೇ ಆಗಿದ್ದಿರೋ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳೊಂದಿಗೆ ದೊಡ್ಡವರು ಚಿಕ್ಕವರು ಆಗಿದ್ದಿರೋ?" ಅಪ್ಪ-ಅವ್ವ ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮ, ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿ, ರೈತ-ಕೂಲಿ, ಕೂಸು-ಕುನ್ನಿ, ಡಾಕ್ಟರ್-ಟೀಚರ್ ಏನೆಲ್ಲಾ ಪಾತ್ರ ಆಗಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು.

ಆಗ ನಾನೆಂದೆ "ನೀವು ಎಲ್ಲರೂ ನಾಟಕ ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ, ನಾಟಕ ಅಭಿನಯಿಸಿದ್ದೀರಿ, ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರ ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ". ಆಗ ಹಲವು ಮಕ್ಕಳು ಕುತುಹಲದಿಂದ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ನನ್ನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಹೌದಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಸಂದೇಹದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದುರಾದ ಮಕ್ಕಳು

೩) ವಾಹನ ಸಂಚಾರದಾಟ : ಕಾರು, ಬಸ್ಸು, ಮೊದಲಾದ ವಾಹನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವುದು. ಮೋಟಾರು ಗಾಡಿಗೆ ಪೆಟ್ರೋಲ್ ತುಂಬುವುದು. ಗಾಲಿಯ ಪಂಕ್ಚರ್ ತೆಗೆಯುವುದು, ಗಾಳಿ ತುಂಬುವುದು. ದೋಣಿ ವಿಹಾರ ಇತ್ಯಾದಿ.

೪) ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸುವ ಆಟ : ಬಂದೂಕು ಹಿಡಿದ್ಧು ಕಳ್ಳ ಪೋಲಿಸ್ ಆಟ

೫) ಬೆಂಕಿ ನಂದಿಸುವ ಆಟ : ಅಗ್ನಿಶಾಮಕ ದಳದವರಂತೆ ಬಂದು ಬೆಂಕಿ ಆರಿಸುವುದು.

೬) ಸಾಯುವ & ಸಾಯಿಸುವ ಆಟ

೭) ಕಾಲ್ಪನಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಂತೆ / ಪ್ರಾಣಿಗಳಂತೆ ಅಭಿನಯಿಸುವ ಆಟ."

ಹೀಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಆಡುವ ಹಲವು ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಯಾಟ ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳು ಅಭಿನಯಿಸಲ್ಪಡುವ .ಅನುಕರಣೆ ಆಟ. ಡಾಕ್ಟರ್ ಆಗಿ ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಅಥವಾ ಗೊಂಬೆಗೆ ಇಂಜಕ್ಷನ್ ಕೊಡುವುದು, ಗೊಂಬೆಯನ್ನು ಮಕ್ಕಳಂತೆ ತಟ್ಟಿ ಮಲಗಿಸುವುದು. ಇತ್ಯಾದಿ.

ಮಕ್ಕಳ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಇಂತಹ ಹಲವು ದೃಶ್ಯಗಳು ಅವರ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುವ ಮೂಲಕ ಬದುಕಿನ ವಿವಿದ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಹುತೇಕ ಆರರಿಂದ ಎಂಟು ವರ್ಷದೊಳಗಿನ ಮಕ್ಕಳು ತಾವು ನೋಡುವುದೆಲ್ಲವನ್ನು, ಕೇಳುವದೆಲ್ಲವನ್ನು ಅನುಕರಣೆಯ ಆಟದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಯೋಮಾನದ ಹಲವು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿದ ಮಕ್ಕಳ ಆಟದ ವಿವರವನ್ನೊಮ್ಮೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವೆನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಒಂದನೆ ತರಗತಿಯ ಹದಿನೈದು ಮಕ್ಕಳು. ಎರಡನೆ ತರಗತಿಯ ಹದಿನೈದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಆಟ ಆಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಖುಷಿಯಿಂದ ಹುಲಿ ಹಸುವಿನಾಟ, ಲಡ್ಡು ಲಡ್ಡು ತಿಮ್ಮಯ್ಯ, ಕೋತಿ ಬಾಳೆ ಹಣ್ಣು ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಟ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಬೇಡ ಇಂದು ನೀವು ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ನೀವೆ ಕಲ್ಲು,ಎಲೆ ಮಣ್ಣು, ನೀರು, ಕಡ್ಡಿ, ಬಟ್ಟೆತುಂಡು ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ, ಮನೆ, ಅಡುಗೆ ಆಟ ದಂತಹ ಆಟಗಳನ್ನ ಆಡಿ ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಒಂದೆಡೆ ಬಂದು ಅವರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ದೂರದಿಂದ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆ. ಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟೆ ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಸುಳಿಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ತುಂಬಾ ಖುಷಿಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಆಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು.

ಸರ್ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸ್ಟೇಜ್ ಇರಲಿಲ್ಲ, ನೋಡುವ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ನಾಟಕದ ಯಾವ ಹೆಸರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಅದು ಹೇಗೆ ನಾಟಕ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

ನೀವು ಎಲೆ, ಕಸ, ಕಡ್ಡಿ, ಕಲ್ಲು, ಒಡೆದ ಹಂಚು, ಹರಳು ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ತಂದು ಅವುಗಳನ್ನು ಏನೇನೊ ವಸ್ತುಗಳೆಂದು, ಸ್ಥಳಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಿರಲ್ಲ ಅದೇ ರಂಗಸ್ಥಳ. ಅವೇ ಪರಿಕರಗಳು. ನೀವು ತೊಟ್ಟ ಉಡುಗೆಯಲ್ಲೇ ನೀವು ಅಕ್ಕ, ಅಣ್ಣ, ತಮ್ಮ, ತಾಯಿ, ತಂಗಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನೇನೊ ಆಗಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಇರುವ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೇ ಬೇರೆ ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು, ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿದ್ದಿರಲ್ಲವೇ? ನೀವೇ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನೀವು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಿರಲ್ಲವೆ? ಅದೇ ನಾಟಕದ ಸಂಭಾಷಣೆ. ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹೆಸರಿರಲಿಲ್ಲ, ನಾಟಕದ ಮೊದಲು ತಾಲೀಮು ನಡೆಸಿಲ್ಲ, ನಾಟಕದ ಮುಕ್ತಾಯ ಹೀಗೇ ಆಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇದು ನಾಟಕ. ಏಕಂದರೆ 'ನಿಗದಿತ ರಂಗ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನೀವು ಬೇರೊಂದು ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತೀರಲ್ಲವೇ, ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಲ್ಲ ಎನ್ನಿಸಿದರೂ ದೊಡ್ಡ ಮಕ್ಕಳಾಡುವಾಗ ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳು ಇವರೊಟ್ಟಿಗೆ ಇದ್ದು ಇವರ ಆಟ ನಾಟಕವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ನೋಡುತ್ತಾ ನೋಡುತ್ತಾ ತಾವು ಒಂದು ಪಾತ್ರವಾಗಲು ಇಚ್ಚಿಸಿ "ನನ್ನನ್ನೂ ಆಟಕ್ಕೆ ಕರಕೊಳ್ರಿ" ಎನ್ನುತ್ತಾ ಆಟ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಲು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಏನಾದರೊಂದು ಸೋಗು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಆಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಆಟ ನಾಟಕದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದಂತೆ ಮಕ್ಕಳು ತಾವೆಲ್ಲರೂ ನಾಟಕ ಆಡಿದ್ದೇವೆಂದು ಖುಷಿಯೋ ಖುಷಿ. ಈಗ ಹೇಳಿ ಯಾರು ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೀರಿ ? ಎಂದೆ. ನಾಮುಂದು ತಾಮುಂದು ಎನ್ನುತ್ತಾ ಓಡೋಡಿ ಬಂದರು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ-ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಗಿಸಿಕೊಂಡೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಿಜವಾದ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಇದೇ. ಇಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ತಾವೇತಾವಾಗಿ ರಂಗಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ತಮ್ಮಿಷ್ಟದ ರಂಗಕೃತಿಯೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. "ಈ ರೀತಿ ಮಕ್ಕಳಾಡುವ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಅನುಕರಣೆಯ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಏಳು ವಿಧ. (ಎನ್.ಎಸ್.ವೆಂಕಟರಾಂ, ರಂಗಭೂಮಿ-ನವಕರ್ನಾಟಕ ಕೈಪಿಡಿ, ಪುಟ ೧೫೪)

ಕಾಲ್ಪನಕ ಅನುಕರಣೆಯ ಆಟಗಳು

೧) ಮನೆ ಆಟ : ಅಡಿಗೆ, ಊಟ, ಟೀಪಾರ್ಟಿ, ಮಗುವಿನ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಅಪ್ಪ ಅಮ್ಮನ ಅನುಕರಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ

೨) ಮಾರುವ/ಕೊಳ್ಳುವ ಆಟ

ಕಲೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದರೂ ಹಾಗೆ ಉದ್ಘೋಷಿಸಲು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಪರಿಷ್ಕಾರ ಸಾಲದು. ಏಕೆಂದರೆ ಕಲೆಯಲ್ಲಿಯ 'ಆಕೃತಿಯು' ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಬ್ಯಾಸಗಳ ತಾರ್ಕಿಕ ಸಮಗ್ರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಶತಾವಧಾನಿ ಡಾ. ಆರ್.ಗಣೇಶ್‌ರವರು. (ಡಾ. ಆರ್.ಗಣೇಶ್, ಕಲಾಕೌತುಕ, ಪುಟ-೨೧) ನಿಜವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಈ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಕೃತಿಯೊಂದರ ನಿರ್ಮಾಣವಿದೆ. ಮಗುವಿನ ಪ್ರತಿಭೆ, ಆಲೋಚನೆ, ತಾರ್ಕಿಕ ಶಕ್ತಿಯಾನ್ನಾದರಿಸಿ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆರಡೂ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪಾಠ ಪ್ರವಚನಗಳಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ನೋಟ ವಿವೇಚನೆಗಳಿವೆ; ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ಶಿಸ್ತಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಸ್ವಯಂ ಶಿಸ್ತಿದೆ; ಯಾವುದೇ ತರಬೇತಿಯಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯಿದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳೇ ಆಡುಗರು ಹಾಗೂ ಅವರೇ ಆಸ್ವಾದಕ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ಕೂಡ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಏಳು ಬೀಳುಗಳಲ್ಲೇ ಅತೀ ಮಧುರವಾದ ಅನುಭವ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಜನಪದ ಕ್ರೀಡೆ-ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಹುಪಾಲು ಹೀಗೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸರಳತೆ-ಸುಲಭತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದಾವುದೋ ಅತಿಶಯವಾದ ಸೌಖ್ಯವಿದೆ. ಸಾಮರಸ್ಯವಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಆಟಗಳು ಪರಿಷ್ಕಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಹಿರಿಯರ ಪಾಲನೆಗೆ ಬಂದಂತೆಲ್ಲ ಆಡುಗ-ನೋಡುಗರೆಂಬ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವರ್ಗಗಳು ಬೆಳೆದು ಆಡುವಾಗಿನ ಆನಂದಕ್ಕಿಂತ ನೋಡುವವರ ನಿರ್ಣಯಗಳೇ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗದೇ ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ, ಪರಿಷ್ಕಾರಕ್ಕೆ ನೈಜ ಅರ್ಥ-ಸೊಗಸು ತಂದುಕೊಡುವ ಈ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ-ನಾಟಕಗಳು ನಿಜವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮಹೋನ್ನತ ಕೃತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಪ್ರೇರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಪೋಷಿಸಿ ಬೆಳೆಸಬೇಕು.

ಮಕ್ಕಳು ಆಟ ನಾಟಕಗಳ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಸೀಮಿತ ಅನುಭವದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ನಾಟಕಾಭಿನಯ ಒಂದು ಆಟ. ಆರರಿಂದ ಎಂಟುವರ್ಷದೊಳಗಿನ ಮಕ್ಕಳು ತಾವು ನೋಡಿದ- ಕೇಳಿದ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಅನುಕರಣೆ ಮಾಡಿ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಾಜ, ರಾಣಿಯರನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅಭಿನಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಈ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರುತ್ತಾರೆ. ಹ್ಯಾಟ್ ಅಥವಾ ಟೋಪಿ, ಉದ್ದನೆಯ ನಿಲುವಂಗಿ, ಒಂದೆರಡು ಟಾವೆಲ್ ಅಥವಾ ಓಡ್ನಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಮನದುಂಬಿ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಒಂದೆರಡು ಕುರ್ಚಿ ಅಥವಾ ಪಲ್ಲಂಗದ ಮೇಲೆ ಜಮುಖಾನೆ, ಸೀರೆ, ಪಂಚೆ ಅಥವಾ ಬೆಡ್‌ಶೀಟ್ ಮುಚ್ಚಿದರಾಯಿತು ಅದೊಂದು ಗುಹೆಯೋ, ಡೇರೆಯೋ ಆಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ತೆವಳುತ್ತಾ ಓಳಹೋದ ಮಗು ಸಿಂಹವೋ, ರಾಕ್ಷಸವೋ, ಆಗಿ ಕಣ್ಣಗಲಿಸಿ ವಿಚಿತ್ರ ಧ್ವನಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೆದರಿಸುತ್ತಾ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಮಂತರ ಮಕ್ಕಳು ಗೊಂಬೆಗಳು ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಸ್ಕೂಟರ್, ಸೈಕಲ್, ಕಾರ್ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ಬಡವರ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ನೈಜ ಬದುಕಿನ ವಾಸ್ತವದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ಆಟದ ಮಾದರಿಗಳನ್ನಾಗಿಸಿ, ಬೇರೆ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕಲ್ಲು, ಕಟ್ಟಿಗೆ ತುಂಡು, ಬೆಂಕಿಪಟ್ಟಣಗಳಂತಹ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ತಮಗೆ ದಕ್ಕದ ಕಾರು, ಬಸ್ಸು, ರೈಲುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಮರು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಮನೋರಂಗ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಡವರ ಮಕ್ಕಳು ನಿರತವಾಗಿದ್ದರೆ, ತಮಗೆ ದಕ್ಕಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ಆಟದ ಪರಿಕರಗಳಾಗಿ ಶ್ರೀಮಂತರ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದವರ ಮಕ್ಕಳು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಬದುಕಿನ ಮಿತಿಯಲ್ಲೇ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಿ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಕ್ಕಳ ಮನೋ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದುದರಿಂದ, ಈ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉತ್ತಮ ನಾಟಕಗಳನ್ನು, ಉತ್ತಮ ಕಥೆ–ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ವಾಚನಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ಮನೋರಂಗದಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅಥವಾ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ಅನುಭವಿಸುವ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಕುವೆಂಪು ಅವರು "ಓದುಗನ ಮನೋರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವ ನಾಟಕವು ಟಿಕೆಟ್ಟು ಪಡೆದು ನೋಡುವ ದೃಶ್ಯ ನಾಟಕಕ್ಕಿಂತ ಅರ್ಥ ಪೂರ್ಣ ಅನುಭವ ಕೊಡಬಲ್ಲದು". ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. (ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ ಗರುಡ. ಕುವೆಂಪು–ಬೇಂದ್ರೆ ನಾಟಕಗಳ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು. ರಂಗಭೂಮಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಮಾರ್ಚ್ ೨೦೦೮,ಪುಟ–೨೫) ಆದರೆ ಇಂಥ ಅನುಭವ ಇನ್ನಷ್ಟು ಪ್ರಭಲವಾಗಲು, ಪಕ್ವವಾಗಲು ತೆರೆದ ರಂಗಭೂಮಿ ಪೂರಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಕ ಸಾಧನವಾಗಬಲ್ಲುದು.

ನಾವು ಹೊರಗೆ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನಾಟಕ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ನಾಟಕ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಅಲ್ಲವೇ? ನೋಡಿತ್ತಿರುವುದು ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದರು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಮನೋರಂಗದಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ದೃಶ್ಯಗಳು ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಈ ಮನೋರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗೂ, ನೋಡುವ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗೂ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಉತ್ತಮ ನೋಡುಗ ಉತ್ತಮ ಚಿತ್ರಕಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ತಮ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಸಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

೪.೪.೪ ಅನುಕರಣೆಯ ಆಟಗಳಾಗಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ 'ಆಟ–ನಾಟಕಗಳು'

"ಮಕ್ಕಳು ತೊಟ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡುತ್ತ ಕೇಕೆ ಹಾಕಿ ನಕ್ಕು ನಲಿಯುವುದು, ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟಿ ಕುಣಿಯುದು ಬಾಲಖೇಲನವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇದನ್ನು

ಏಳೆಂಟು ದಿನ ತುಟಿ ಪಿಟಿಕ್ ಎನ್ನದೇ ತನ್ಮಯತೆಯಿಂದ ನಾಟಕದ ತಾಲೀಮು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುತ್ತದ್ದವನು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಒಂದು ದಿನ ನಾಟಕದ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ, ಸಂಭಾಷಣೆಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸ ತೊಡಗಿದನು. ಜೋಲು ಮೋರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕೈಕಾಲು ಮುದುಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕುಳಿತವನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಸಂಚಲನವಾಯಿತು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅದೆಂತದೋ ಭಾವ, ಕೈಕಾಲು ಬಿಗಿ ಹಿಡಿದು ಮೇಲೆದ್ದು ನಿಲ್ಲಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವುದು, ಕೈ ಮೇಲೆ ಎತ್ತುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಮಂಜುನಾಥನಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಕೂಡಲೇ ರಂಗನಟ–ನಿರ್ದೇಶಕ, ಮಕ್ಕಳ ನಾಡಿಮಿಡಿತ ಬಲ್ಲ ಸಾಸ್ವಿಹಳ್ಳಿ ಸತೀಶ ಅವರೊಡಗೂಡಿ ಮಾತನಾಡಿ ನಾಟಕ ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಈ ಮಗುವಿನಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಸಂಚಲನವಾಗಿದೆ ಇವನಿಗಾಗಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ದಿನ ನಾಟಕ ತಾಲೀಮು ಮುಂದುವರೆಸೋಣ ಎಂದು ಇನ್ನೆರಡೇ ದಿನಕ್ಕೆ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನವಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದನ್ನು ಎಂಟು ದಿನ ಮುಂದೂಡಿದರು. ಎದ್ದು ನಿಂತು ಬಾಯಿಯಿಂದ ಧ್ವನಿ ಹೊರಡಿಸಲು, ಶಬ್ದ ನುಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಮಂಜುನಾಥರ ಪತ್ನಿ ಡಾ. ರೂಪಾ ಅವರಿಗಂತೂ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಂತಸ. ಪತಿಗೆ ನೀವು ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದು ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು ಎಂದರು. ಮಗುವಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಬಗೆಗೆ ಆಶಾಭಾವ ಮೂಡಿದ್ದರಿಂದ ಮೈಸೂರಿನ ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕಾ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದರು. ೧೫ ವರ್ಷದ ಮಗನೀಗ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಇದೇ ಜೋಕುಮಾರ ಸ್ವಾಮಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತಂದೆ ಗೌಡನ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಇವನು ಗೌಡನ ಪಟಾಲಂನಲ್ಲಿ ಗನ್‌ಹೊತ್ತು ವೇದಿಕೆ ಏರಿದ್ದನು. ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಇಂಥ ಶಕ್ತಿ ಇದೆ. ಯೋಚಿಸಿ, ಯೋಜಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಬೇಕು. (ಮಾಹಿತಿ : ಸಾಸ್ವಿಹಳ್ಳಿ ಸತೀಶ್, ಸಂದರ್ಶನ : ಹಂಪಿ, ದಿ:೧೨.೯.೨೦೦೯)

ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿಯೇ ವಿಕಲಚೇತನ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲು ಬಹುತೇಕ ರಂಗ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಆಧಾರಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನೇ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕಿವುಡ ಮತ್ತು ಮೂಗ ಮಕ್ಕಳಿಗಂತೂ ಆಂಗಿಕ ಅಭಿನಯವೇ ಸಂವಹನ ಮಾಧ್ಯಮ. ಇಂಥ ಮಕ್ಕಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಸ್ತುವೊಂದನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ನಾಟಕ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ; ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರದ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿನಿ ಕಿವುಡ ಮತ್ತು ಮೂಕ ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಎಚ್. ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಇವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಧಾರವಾಡದ ವಿಶೇಷ ಮಕ್ಕಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೊಂದರಲ್ಲಿ (ದಿ:೨೪.೧.೨೦೦೯) ನೃತ್ಯ ಹಾಗೂ ಪರಿಸರ ಪ್ರಜ್ಞೆ ನಾಟಕವನ್ನು ಮನ ಮಿಡಿವಂತೆ ಅಭಿನಯಿಸಿದ್ದರು.

ಬಹುತೇಕ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮಿಷ್ಟದಂತೆ ಪರಸ್ಪರ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಜನರ ಗುಂಪಾಗಿ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ, ಏನೋ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಹುಡುಕಾಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ತಟಸ್ಥರಾಗಿ ಹಾಗೇ ನಿಂತರು. ತಮಗೆ ಆಟಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಜಾಗ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವಚ್ಚಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ರೀತಿ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡರು. ನಂತರ ಕಲ್ಲು, ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಕಸ, ಎಲೆ, ಕಾಗದ, ಹಂಚಿನ ತುಂಡು, ಬಿದ್ದ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಕೊಳವೆ, ಸಸ್ಯದ ಒಣಗಿದ ಬೇರು, ಬೆಣಚು ಕಲ್ಲು, ಹೀಗೆ ಏನೆಲ್ಲಾ ಆಯ್ದು ತಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿನ್ಯಾಸದ ದಾರ್ಶನಿಕ ರಚನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಹಾಗೇ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು, ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಅತ್ತಿತ್ತ ವೀಕ್ಷಿಸಿ ತಾವೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ಬೇರೆಯವರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ತಾನು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ತಂದು ತನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಸಾಕಾರ ಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡರು.

ಹತ್ತು ಹದಿನೈದು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಸೃಜನಶೀಲ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮರೆತವರಂತೆ ಕಂಡರು. ತಮ್ಮದೇ ಮಾತುಕತೆ, ತಮ್ಮದೇ ಲೋಕ, ಪರಸ್ಪರ ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕಟ್ಟುವುದು, ಬದಲಾಯಿಸುವುದು, ಹೊಸದನ್ನು ಜೋಡಿಸುವುದು, ಹೀಗೆ ಈ ಆಟ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ನಾನು ಒಂದು ಸುತ್ತು ಅವರ ಆಟವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ, ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಸಾಗಿದೆ ಅವರಾರೂ ನನ್ನತ್ತ ಗಮನ ಹರಿಸದೇ ಆಟದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರು ಬೇಕಾದ ಆಕಾರದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು, ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು, ಎಲೆ, ಕಡ್ಡಿ, ಹುಡಿ, ಬಳಸಿ ಏನೇನೊ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾಲ್ಕಾರು ಜನರು ಸೇರಿ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದು, ತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಸಿಗದೇ ಇದ್ದಾಗ ಕೂಡಲೇ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ ಸಾಮಗ್ರಿ ತಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮೂರ್ತೀಕರಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಂಡು ಬಂತು.

ಹೀಗೆ ಸೃಜನಶೀಲ ಆಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಮಯದ ಪರಿವೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ಆಗಾಗಲೆ ಎರಡು ಗಂಟೆ ಕಳೆದಿತ್ತು. ನಾನು ನನ್ನ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಶಿಕ್ಷಕರೊಡಗೂಡಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮತನಾಡಿಸುತ್ತಾ ಸಾಗಿದೆವು.

ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದ ದೃಶ್ಯಗಳು :

- ಮನೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿತ್ತು. ಮನೆಯೆಂದಾಕ್ಷಣ ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆ ಮನೆ, ಪಡಸಾಲೆ, ಮಲಗುವ ಕೋಣೆ, ಸ್ನಾನದ ಸ್ಥಳ, ಬಟ್ಟೆ ತೊಳೆಯುವ

ಸ್ಥಳ, ನೀರಿನ ನಲ್ಲಿ, ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ರೀತಿಯ ಮನೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿ ಮನೆಯ ರಚನೆಯಲ್ಲೂ ಮಗು ಈಗಾಗಲೆ ಕಂಡ ಮನೆಗಳ ಅನುಭವ ಸಾಕಾರಗೊಂಡಂತೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆ ಕಟ್ಟಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಪಾತ್ರವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬಂತು. ರಂಗೋಲಿ ಹಾಕುವುದು, ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವುದು, ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಸಿದ್ದತೆ ಹೀಗೆ, ಕೆಲವರು ಮನೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡೇ ಕಿರಾಣಿ ಅಂಗಡಿ, ಪುಸ್ತಕದ ಅಂಗಡಿ, ಹೋಟೆಲ್ ನಿರ್ಮಿಸಿ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು.

- ಒಂದು ಮಗು ಎರಡು ಕಟ್ಟಿಗೆ ನೆಟ್ಟು ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಸಸಿಯ ಎಲೆ ಸಹಿತ ಕಾಂಡವನ್ನು ತಿರುವು ಮುರುವು ಕಟ್ಟಿದ್ದ. ದಪ್ಪ ಕಲ್ಲಿನ ತುಂಡೊಂದನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಆಯುದಾಕಾರದ ಚೂಪುಗಲ್ಲು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದ. ಹತ್ತಿರ ಹೋದ ಕೂಡಲೇ ಸರ್ ಎಷ್ಟು ಕೆ.ಜಿ. ಬೇಕು ಎಂದ. ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಅವನು ಮಟನ್ ಕತ್ತರಿಸಿ ಮಾರಾಟ ಮಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ದೃಶ್ಯಿಕರಿಸಿದ್ದ.
- ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳು ಅಂಟರಕಿ ಮುಳ್ಳು ಹಣಜಿ, ಉತ್ರಾಣೆ ಕಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬೀಜ, ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಚಿಪ್ಪುಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಏನೇನೊ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಮಟನ್ ಮಾಡುವ ಅಂಗಡಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಇರುವುದರಿಂದ ನನಗೆ ಕೆಲವು ಹೊಳಹುಗಳು ಮೂಡಿದವು. ವಿಚಾರಿಸಲಾಗಿ ಅವು ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯ ಮೀನುಗಳು, ಉಪ್ಪು ಮೀನು, ಸಿಗಡಿ ಮೀನು, ಬಾಂಗ್ಡ ಮೀನು, ಹಾವು ಮಿನು , ಜಿಂಗಿ ಮೀನುಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದ. ಆಗ ನನಗೆ ಅದೊಂದು ಮೀನು ಮಾರ್ಕೆಟ್ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು.
- ಮುಂದೆ ತರಕಾರಿ ಅಂಗಡಿ, ಹಣ್ಣಿನ ಅಂಗಡಿಗಳಿದ್ದವು.
- ಒಂದು ಮಗು ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಬಾಟಲಿಗಳನ್ನಟ್ಟುಕೊಂಡು ಎಣ್ಣೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.
- ಒಬ್ಬ ಸೈಕಲ್ ಪಂಕ್ಚರ್ ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದ.
- ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ನೇಗಿಲು ಹೂಡಿದ್ದ.
- ಎತ್ತಿನಗಾಡಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

- ರೇಶನ್ ಅಂಗಡಿ ತೆಗೆದಿದ್ದು ಸಾಲಾಗಿ ಜನ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಜನರನ್ನು ಸಾಂಕೇತಿಸಿ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಕಲ್ಲಿನ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದ.
- ಒಬ್ಬ ದೇವಾಲಯದ ಗೋಪುರ ಕಟ್ಟಿ ಒಳಗಡೆ ಮೂರ್ತಿ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪೂಜಾರಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ.
- ಇನ್ನೊಬ್ಬ ದರ್ಗಾ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನವಿಲು ಗರಿಯಂತೆ ಸೊಪ್ಪಿನ ಕಟ್ಟು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕಾಗದದ ಟೋಪಿ ಮಾಡಿ ತಲೆಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮೌಲ್ವಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ.
- ಕೆಲವರು ಶಾಲೆ, ಶಾಲೆಯ ಮುಂದೆ ಗಾರ್ಡನ್ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಅದರ ಉಸ್ತುವಾರಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು.
- ಕೆರೆ ಕೋಡಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಸುತ್ತ ಮರಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಿದ್ದ.
- ಒಂದಿಬ್ಬರು ರಸ್ತೆ ನಿರ್ಮಿಸಿ ರಸ್ತೆಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಕಿರು ಸೇತುವೆ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು. ರಸ್ತೆ ಹೇಗೆ ನಿರ್ಮಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಒಂದೆಡೆ ಕೆಡಿಸಿ ನೋಡಿದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಮುಖ ಗಂಟು ಹಾಕಿದರು. ಹೇಗೆ ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ ಎಂದು ನೋಡಿದೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ ಶಬಾಸ್ ಎಂದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಖುಷಿಯಿಂದ ಮತ್ತೆ ಸರಿಪಡಿಸಿದರು. ಕೆಳ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಹರಳು, ಮೇಲ್ಗಡೆ ಚಿಕ್ಕ ಹರಳು, ಆಮೇಲೆ ಉಸುಕು ಹಾಕಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಹುಡಿ ಮಣ್ಣು ಉದುರಿಸಿ ರೂಲಿನಂತಹ ವಸ್ತುವಿನಂದ ಸಮತಟ್ಟು ಮಾಡಿದ್ದರು. ರಸ್ತೆಯನ್ನು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಬ್ರಿಜ್ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು. ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಸಿ.ಡಿ. ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಬೆಂಕಿ ಪೊಟ್ಟಣದಿಂದ ಲಾರಿ, ಬಸ್ಸು ತಯಾರಿಸಿಕೊಂಡು ವಾಹನ ಸಂಚಾರ ನೆಡೆಸಿದ್ದರು.

ಮಕ್ಕಳ ಅನುಕರಣೆಯ ಈ ಸೃಜನಶೀಲ ಆಟಗಳನ್ನು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳೆನ್ನದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ವಿವಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಮಗು, ತನ್ನ ಕಲ್ಪನೆ, ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ರಂಗಭೂಮಿ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಅಥವಾ ರಂಗ ವಿನ್ಯಾಸ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ತಾನೊಂದು ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಸಂಕೇತಗಳೊಂದಿಗೆ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಮಕ್ಕಳು ಭಿನ್ನ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿವಿಧ ಘಟನೆ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಾ ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ-ನಾಟಕಗಳು ಅನ್ಯಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತವಾಗದೆ, ಪಾಲ್ಗೊಂಡ ಮಕ್ಕಳೇ ತಮಗಾಗಿ ತಾವು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಂತವುಗಳು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ವೀಕ್ಷಿಸಬಾರದೆಂದೇನು ಇಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳ ಈ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳನ್ನು

ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಕ, ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಕಲಿಕೆಯ ಸಾಧನವಾಗಿ ಖಂಡಿತ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ಆಟಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ಸಮೂಹ ಕ್ರಿಯೆ ಈ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕ. ಮಕ್ಕಳಿಂದಲೆ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಳ್ಳುವ ಈ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ದೊರೆತರೆ, ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯ ಆಶಯದಂತೆ ಮಕ್ಕಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳೇ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಬಲ್ಲರು. ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದ ದಿನದಿಂದಲೇ ನಾಟಕವನ್ನು ಕಲಿಕೆಯ ಸಾಧನವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅದರ ಸಹಜ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ನಾಟಕೀಯವಾಗಿದ್ದು ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಪೋಷಕರಿಗೆ ರಂಜನೆ ನೀಡುತ್ತಲೇ ತನ್ನತ್ತ ಆಕರ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಗುಣ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಪುಟ್ಟ ಪುಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುತ್ತಾ ತಾಯಿಯ ಸೆರಗನ್ನೇ ಪರದೆಯಾಗಿಸಿ ಉಡುಗೆಯಾಗಿಸಿ ಸೆರಗಿನ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಅಡಗಿಕೊಂಡು, ಇಣುಕಿ ನೋಡುತ್ತಾ ನಾಟಕದ ಉತ್ಕಟ ಕಾತರ ಮತ್ತು ಸಂತೃಪ್ತಿ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.

ತನ್ನ ಸುತ್ತ ಸಿಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅಡುಗೆ ಮನೆ, ಶಾಲೆ, ಅಂಗಡಿ, ತರಕಾರಿ ಮಾರ್ಕೆಟ್, ಹೊಲ, ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಸೀದಿ, ಹೀಗೆ ಏನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿಕೊಂಡು: ಗಂಡ, ಹೆಂಡತಿ, ಅಪ್ಪ, ಅವ್ವ, ಮಕ್ಕಳು, ಡಾಕ್ಟರ್ ಹಿಗೆ ಏನೇನೋ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಒಂದು ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಅಥವಾ ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಅಥವಾ ಒಂದು ಕುಟುಂಬದ ರೀತಿ ರಿವಾಜುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು, ಭಿನ್ನಭಿನ್ನ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತಾ ನಡೆಯುವ ಇಂತಹ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ನಾಟಕಗಳಿಂದಲೇ ನಿಜವಾದ ರಂಗಭೂಮಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ಸಹಜ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ರೂಪಗೊಳ್ಳುವ ಇಂತಹ ನಾಟಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೂ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನವು ಧ್ವನಿ-ಬೆಳಕುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ನಿಗದಿತ ರಂಗವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರದರ್ಶಿತಗೊಳ್ಳದೇ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ, ವನದಲ್ಲಿ, ಮಕ್ಕಳ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಿಯೆಗೆ ಪ್ರೇರಕವಾಗುವ; ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಪೂರಕ ಸಾಮಗ್ರಿ ದೊರೆಯುವ; ಸನ್ನಿವೇಶ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ; ಸೂಕ್ತ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಆಡಿಸಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಆಸಕ್ತ ಮಕ್ಕಳು ನಾಟಕ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ನಾಟಕದ ಪಾತ್ರವಾಗಿ ತಾನು ಸೃಜನಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಸೃಜನಶೀಲ ಮಕ್ಕಳು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಇಂತಹ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳು ಬೇರೆ ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲ ಪ್ರಕಿಯೆಗೆ ಪ್ರೇರಕವಾಗಬಲ್ಲವು. ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮಕಳೂ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬಹುದು. "ಅನುಕರಣೆ ಮೂಲಕ ಲೋಕಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯುವ

ಮಕ್ಕಳ ಈ ಸಹಜ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿ ನೀಡಿರುವ ವರವೆಂದೇ ಮಕ್ಕಳ ತಜ್ಞರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ." (ಡಾ. ಬಿ. ವಿ. ರಾಜಾರಾಂ ಸಂ. ಚಿಣ್ಣರ ರಂಗದ ವೆಂಕಟರಾಂ, ಪುಟ–೨೩) ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವಾಗ, ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳಂತೆ ಅಭಿನಯಿಸಿದಾಗ ತಮ್ಮ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ಜನರ ನಡುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಸೀಮಿತಾನುಭವದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆಟಗಳೇ ನಾಟಕಗಳಾಗಿ, ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಳ್ಳುವ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳು ಬೆಳೆಯುವ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥ ಮಾಧ್ಯಮ. ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ರಂಗಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಅವರು ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸುವ ರಂಗಕೃತಿ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳು ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಸ್ವತಂತ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

"ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ವೇಷಭೂಷಣ, ರಂಗಸಜ್ಜಿಕೆ, ಮೇಕಪ್ ಯಾವುದೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಪರಸ್ಪರ ಚರ್ಚಿಸಿ ನಿಗದಿತ ಪಾತ್ರಗಳಾಗುವ ಮೂಲಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಬಗೆಯ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಮಕ್ಕಳೇ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಪ್ರೇಕ್ಷರಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ." (ಎನ್. ಎಸ್. ವೆಂಕಟರಾಂ, ರಂಗಭೂಮಿ, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಕೈಪಿಡಿ, ಪು: ೧೫೪) ಅಂದರೆ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೂ ಯಾವ ಭಿನ್ನತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಆಸಕ್ತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕದ ಅವಧಿ ದೀರ್ಘವಾಗಬಹುದು ಅಥವಾ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿಯೂ ಮುಗಿಯಬಹುದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕವನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಹಾಗೂ ಮುಗಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮಕ್ಕಳಿಗಿರಬೇಕು. ಈ ನಾಟಕಗಳು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹಾಗೂ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಗ್ರಹಣ ಶಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುವಲ್ಲದೆ, ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತವೆ.

ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ ನಾಟಕಗಳ ಮೂಲಕ ಸೃಜನ ಶೀಲರಾಗಿ ಬೆಳೆವ ಮಕ್ಕಳು, ಕಟ್ಟುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಅನುಭವ ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ವೃತ್ತಿ ಕೌಶಲ, ಜೀವನ ಕೌಶಲಗಳ ಅನುಭವ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೪.೪.೫ ರಂಗಾಟಗಳು

ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿರುವ 'ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬುದ್ದಿ ಮತ್ತೆ' ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರತಿಪಾದಕರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವಂತೆ, "ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರತಿಭೆ ತೋರ್ಪಡಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇವಲ

ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪರಿ ಪರಿಪಕ್ವತೆ ಹೊಂದಿದರಷ್ಟೇ ಸಾಲದು. ಮಿದುಳಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ [illegible] ಸ್ಪಂದನಗಳ ಸುಳಿವರಿಯುವ ಸ್ವಭಾವ ಬೆಳೆಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ". ([illegible] ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್, ಸೃಜನಶೀಲ ಮನಸ್ಸು:ಓಷೋ, ಕಮಲ್‌ಕರ್, ಪು-೩೧) ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ ನಾಟಕಗಳ ಮೂಲಕ ಮಗುತನದ ಪೂರ್ವ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾನು ಕಂಡ ಜೀವನಾನುಭವದ ಘಟನೆಗಳನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ತಮ್ಮ ಸೃಜನಶೀಲ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಬೆರೆಸಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಲೇ ಮಕ್ಕಳು ಬಾಲ್ಯ ಕಳೆದು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವರ ಬುದ್ಧಿ-ಭಾವ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ರಂಗಾಟಗಳನ್ನು ಆಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಬಾಲ್ಯ ಹಾಗೂ ಬಾಲ್ಯೋತ್ತರದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ರಂಗಾಟಗಳು ಮಗುವಿನ ಕಲಿಕೆಗೆ ಮನರಂಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಮನೋವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಪೂರಕ ಸಾಧನಗಳು.

ರಂಗಾಟಗಳು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಿಂಜರಿಕೆ, ಸಂಕೋಚ, ಭಯ, ಕೀಳರಿಮೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ; ಗ್ರಹಣ ಶಕ್ತಿ, ಸಂವಹನ ಶಕ್ತಿ, ವೀಕ್ಷಣಾಗುಣ, ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಗುಣ, ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ, ಕಲ್ಪನಾಚಾತುರ್ಯ, ಸೃಜನಶೀಲತೆ, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವ ಮಕ್ಕಳು ಕೀಳರಿಮೆಯಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ತನ್ನ ಅನುಭವದ ಮಿತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ರಂಗಾಟಗಳು ಅಥವಾ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಒಗ್ಗಟ್ಟನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಆತ್ಮೀಯತೆ ಮೂಡಿಸಲು, ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಧ್ವನಿ, ದೇಹವನ್ನು ಬಳಸಲು ತುಂಬಾ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಧ್ವನಿ ಗಮನಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ದೇಹದ ನಡುವಿನ ಸಮತೋಲನ-ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ 'ಧ್ವನಿ-ಕಿವಿ' ಚಟುವಟಿಕೆ ತುಂಬಾ ಸಹಕಾರಿ. ಇದು ವ್ಯಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನಡುವೆ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಗುಂಪಿನ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧದ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹಾಗೂ ಕುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಪಾತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಗುಣಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಸಹಜ ಭಾವಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಒರೆಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಚ್ಚಲು ಗುಂಪಿನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಂವಹನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶೆ ನಡೆಸುವ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿ 'ಯಾರಪ್ಪ ನಾನು?', ನಿಷ್ಕ್ರೀಯತೆ, ಗಂಭೀರತೆಗಳ ಪರಿಚಯದೊಂದಿಗೆ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅನುಭವ ಮೂಡಿಸುವ 'ಕರಡಿ ಬಂತು ಕರಡಿ' ಆಟಗಳು ತುಂಬಾ ಪ್ರಭಾವಿಯಾಗಿವೆ.

ತಾನು ಬೇರೊಬ್ಬರ ಕಡೆ ಗಮನಕೊಡುವುದು ಹಾಗೂ ಬೇರೊಬ್ಬರ ಗಮನವನ್ನು ತನ್ನತ್ತ ಸೆಳೆಯುವ, ಸೃಜನಶೀಲವಾಗಿ ನಟನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸತನ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವ

ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಚಟುವಟಿಕೆ 'ಕೊಡ್ರಿ-ತಗೊಳ್ರಿ' ಅನುಕರಣೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತ್ವ ಸಾಧಿಸುವ ಗುಂಪಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿ 'ತರಲೆ ತಿಮ್ಮ', ವಿಶಿಷ್ಟ ನಡುಗೆ ರೂಢಿಸುವ ನಡುಗೆ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ರಂಗಾಟಗಳು, ವಿಶಿಷ್ಟ ಅನುಭವ ನೀಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಕಲಿಕೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ರಂಗಭೂಮಿ ನಟರನ್ನು ತರಬೇತಿಗೊಳಸುವಾಗ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಲವು ರಂಗಾಟಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಟನೆಯ ಪಾಠಗಳಾಗುವವಲ್ಲದೇ ಮನರಂಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಮನೋವಿಕಾಸ ಉಂಟುಮಾಡಬಲ್ಲವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕನ್ನಡಿಯಾಟ, ಗುಂಪು ಕನ್ನಡಿಯಾಟ, ಧ್ವನಿ ಮತ್ತು ಚಲನೆಯ ಆಟ, ಜೋಡಿ ಆಶುದೃಶ್ಯ, ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಆಶುದೃಶ್ಯ, ಕ್ರಿಯೆ-ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ, ಕೂರುವ ಆಟ, ಮಾತಿನ ಸರಪಳಿ, ಹಾಗೂ ಅನುಭವಿಸಿ ಅಭಿನಯಿಸಲು ಭಾವಗಳನ್ನು ಉದ್ದೀಪಿಸುವ ಆಟ, ಹೀಗೆ ಹಲವು ಆಟಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಆಟಗಳ ಗುಣಾವಗುಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಶಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಎಂತಹ ಆಟಗಳು ಸೂಕ್ತ ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸುವದೊಳಿತು.

ಕೈ ಸರಪಳಿ ಆಟ: ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರನ್ನು ವೃತ್ತಾಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಕೈಗಳ್ನು ಮುಂದೆ ಚಾಚಿ, ಬಲಗೈ ಮೇಲೆ ಎಡಗೈ ಬರುವಂತೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿ, ನಂತರ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ನಡೆಯುತ್ತ ತಮಗೆ ತಾಗಿದ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸೂಚಿಸಿ, ಈಗ ಎಲ್ಲರೂ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯಬೇಕು. ಎಲ್ಲರ ಕೈಗಳು ಗಂಟುಹಾಕಿ ಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಯಾರ ಕೈಯನ್ನೂ ಬಿಡದೇ ದೊಡ್ಡ ವೃತ್ತ ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು. ಯಾರು ಹೇಗೆ ಬೇಕಾದರೂ ನುಸುಳಿಕೊಂಡು ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕಾರದಿಂದ ದೊಡ್ಡ ವೃತ್ತ ನಿರ್ಮಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ವೃತ್ತ ತಯಾರಾದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಗೆದ್ದಂತೆ.

ರಂಗದ ಮೇಲಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು, ಒಗ್ಗಟ್ಟಾಗಿರುವುದು ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾರಣ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗ್ರಹಿಕೆ, ಅನುಭೂತಿ, ವ್ಯಕ್ತಿ-ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಡುವಿನ ಮುಖಾಮುಖಿ ಮತ್ತು ಸಂವಹನೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ವ್ಯಕ್ತಿ ಗುಂಪಿನೊಂದಿಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಾಜದೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ಸಂವಹನಾ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಈ ಮೂಲಕ ಹೊರತರುವುದು. ಮೃದು ಮಾತು, ಸಹಾಯ, ಸಹಕಾರ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಪಡೆಯುವುದು, ಗುಂಪಾಗಿ ಗುರಿಯತ್ತ ಕಾರ್ಯ ತತ್ಪರರಾಗುವ ಅಗತ್ಯ ಅಂಶಗಳು ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಅಸಹಾಯಕ ಧ್ವನಿಗೆ ಸಹಾಯಹಸ್ತ ನೀಡುವ, ಸಂಯಮ, ಸಹನೆ, ಸಹಕಾರ ಗುಣಗಳನ್ನು ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ಒಂದು ಚಟುವಟಿಕೆ/ಆಟ ಹಲವು ಅಂಶಗಳ ಕಲಿಕೆಗೆ ಪೂರಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಕವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ನೂರಾರು ಆಟಗಳು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ

ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಿರಕಿರಿ ಉಂಟು ಮಾಡುವಂತಿವೆ. ಉದಾಹರಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದಾದರೆ 'ಪಿಶಾಚಿ' ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗದಂತೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಒಬ್ಬನ ಕತ್ತನ್ನು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಮೃದುವಾಗಿ ಒತ್ತಬೇಕು. ಕುತ್ತಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿದಾಕ್ಷಣ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪಿಶಾಚಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪಿಶಾಚಿ ವಿಕೃತವಾಗಿ ಕೂಗಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡೇ ಆಚೀಚೆ ಅಲೆಯುತ್ತ ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ಕುತ್ತಿಗೆ ಮುಟ್ಟಬೇಕು. ಆಗ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪಿಶಾಚಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಆಟ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತದೆ. ಆಟ ಸಾಗುತ್ತ ಎರಡು ಮೂರು ಪಿಶಾಚಿಗಳಾದಾಗ ಒಂದು ಪಿಶಾಚಿಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಪಿಶಾಚಿಯ ಕತ್ತು ಮುಟ್ಟಿದರೆ, ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ ಪಿಶಾಚಿ ಮಾನವನಾಗಿ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಅರಚಿಕೊಂಡು ಸಾಯುವಂತೆ ನಟಿಸಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಬೇಕು.

ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನಡೆದಾಡುತ್ತ ಭಯಭೀತಿಯಿಂದ ನಡೆಯುವ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮಕ್ಕಳ ಮನಕ್ಕೆ ಮುದ ನೀಡುವ ಬದಲು ಹದಗೆಡಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೂ ಭಯದಿಂದ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುವುದು; ಮುಟ್ಟಿದಾಕ್ಷಣ ಚೀರುವುದು; ಚೀರಿ ಸತ್ತಂತೆ ಬೀಳುವದು; ಇವು ಯಾವುವೂ ಉತ್ತಮ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಲಾರವು. ಇದು ಅಪಾಯಕಾರಿ ಚಟುವಟಿಕೆ. ನೆಲದ ಮೆಲೆ ಬಿದ್ದವರನ್ನು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಚಲಿಸುವವರು ತುಳಿಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಅಪಾಯಕಾರಿ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ 'ಪತ್ತೇದಾರಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ' ಚಟವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಲೆ ಮಾಡುವ ಹಾಗೂ ಪತ್ತೆದಾರನಾಗಿ ಕೊಲೆಗಾರನನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಕ್ರಿಯೆ ಇದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ಆಟ ಇಷ್ಟವಾಗಬಹುದಾದರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಕೊಲೆಗಾರರಾಗುವ ಅಭಿನಯದ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮಾಡಿಸುವಾಗ ತುಂಬಾ ಜಾಗರೂಕತೆ ವಹಿಸಿ ಆ ವಿಷಯದ ಕುರಿತು ನಂತರ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳ ಮನೋವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಬಹುದಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದು ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲ. ಚಟುವಟಿಕೆ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಲಂಕುಶವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಶೋಧಿಸಿ, ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು.

೪.೪.೬ ತುಂಡು ನಾಟಕ

ಇಡೀ ನಾಟಕ ಮಾಡಿಸುವ ಬದಲು ಅಗತ್ಯಾನುಸಾರ ನಾಟಕದ ಬಿಡಿ ಭಾಗವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆ ತುಂಡು ನಾಟಕ. ಅಂದರೆ ನಮಗೆ ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಅಥವಾ ಚರ್ಚಾ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಹಲವು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಅಥವಾ ಭಿನ್ನ ವಿಷಯದ ವಸ್ತುವನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಲ್ಲಿ ಆಯ್ದ

ಭಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ನಂತರ ಆ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲು ಈ ವಿಧಾನ ತುಂಬಾ ಅನುಕೂಲಕರ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಪರಿಸರ ಸಂಬಂಧಿ ನಾಟಕ ನೋಡಿ ಬೇಕಿದೆ ಅಥವಾ ಮಾಡಿಸಬೇಕಿದೆ ಎಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ ಆಗ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿಸಲಾಗಿರುವ ಪೂರ್ಣ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿನ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಲು ಸೂಚಿಸಿದಲ್ಲಿ ಆ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳದ ನಾಟಕಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ನಾಟಕ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಆಯ್ದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಸನ್ನಿವೇಶ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಗುವುದು.

ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದ ರಂಗಾಭ್ಯಾಸ ಅಥವಾ ಕಲಿಕೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಇರುವ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಯ್ದ ಮಹತ್ವದ ಭಾಗ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಲು ಇದು ತುಂಬಾ ಅನುಕೂಲಕರ. ಅಲ್ಲದೇ ಶಾಲಾ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ, ರಂಗೋತ್ಸವ-ರಂಗ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಆಶಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಿನ್ನ ಆಶಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ವಿವಿಧ ನಾಟಕಗಳಿಂದ ಆಯ್ದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬಹುದು. ಹಾಸ್ಯದ ಹೊನಲು ಹರಿಸಲು ಹಾಸ್ಯ ನಾಟಕ ತುಣುಕುಗಳನ್ನು ಕೊಲಾಜ್ ಮಾಡದೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದು. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಅಭಿರುಚಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ರಸಾನುಭವಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿರಲಿ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹಾಸ್ಯ ನಾಟಕದ ತುಣುಕು, ಒಂದು ಪೌರಾಣಿಕ ನಾಟಕದ ತುಣುಕು, ಹೀಗೆಯೇ ಐತಿಹಾಸಿಕ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ, ಪರಿಸರ ಸಂಬಂಧಿ ತುಂಡು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

ವರ್ಗದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಈ ತುಂಡು ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನ ತುಂಬಾ ಅನುಕೂಲಕರ. ಒಟ್ಟಾರೆ ನಾಟಕದ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೂ, ನಾಟಕದ ಮೂಲಕ ಪಠ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೂ ಈ ತುಂಡು ನಾಟಕಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ತುಂಬಾ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿದೆ.

೪.೪.೭ ಆಶು ನಾಟಕ

ಯಾವುದೇ ಪೂರ್ವ ತಯಾರಿ ಇಲ್ಲದ, ನಿರ್ಧರಿತ ಕಥಾವಸ್ತುವಿಲ್ಲದ ಗುಂಪಿನ ಆ ಕ್ಷಣದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುವ ನಾಟಕ 'ಆಶು ನಾಟಕ'. ಪ್ರಸ್ತುತ ಆಶು ನಾಟಕಗಳನ್ನು 'ಆಶು ವಿಸ್ತರಣೆ' ಅಥವಾ 'ಇಂಪ್ರೊವೈಜೇಶನ್'ಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ನಾಟಕ ತಯಾರಿಗೂ ಮುನ್ನ ಕಮ್ಮಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಾವಿದರನ್ನು ಈ ಆಶು ವಿಸ್ತರಣಾ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳು ಆಶು ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಕ್ರಿಯೆ-ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಅಭಿನಯದ ಹಲವು ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು

ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ನಾಟಕ ಕ್ರಿಯೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಡಂಗುರ ಸಾರುವ ಅಭಿನಯವಿದೆ ಎಂದುಕೊಂಡರೆ, ನಿರ್ದೇಶಕ ತನಗೆ ತೋಚಿದಂತೆ ಮಾಡಿಸಿದರೆ; ಅದು ನಿರ್ದೇಶಕನ ಕಲ್ಪನೆಯಂತೆ ನಡೆದುಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಅದೇ ಕಲಾವಿದರನ್ನು ಹಲವು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಈ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಆಶುವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದರೆ, ಡಂಗುರ ಸಾರುವ ಹಲವು ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇಂಥದೇ ಗುಂಪು ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿ ನಾಲ್ಕಾರು ಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ವಿಷಯ ನೀಡಿ ಅಥವಾ ಘಟನೆ ಹೇಳಿ ಅಥವಾ ಪುಟ್ಟ ಕಥೆಯೊಂದನ್ನು ನೀಡಿ ನಾಟಕ ಕಟ್ಟಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಸೂಚಿಸಿ ಕೆಲವು ನಿಮಿಷಗಳ ಸಮಯ ನಿಗದಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕು. ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ಕುಳಿತು ಚರ್ಚಿಸಿ ಸನ್ನಿವೇಷ ಅಥವಾ ನಾಟಕವೊಂದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಕೊಟ್ಟದ್ದು ಒಂದೇ ವಿಷಯ ಅಥವಾ ಘಟನೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲ ತಂಡಗಳಿಂದಲೂ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶ ಅಥವಾ ನಾಟಕ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಆಶು ವಿಸ್ತರಣೆಯಲ್ಲಿ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ಅಭಿನಯ ಹಾಗೂ ಸಾಂಘಿಕ ಅಭಿನಯಗಳಾಗಿ ಎರಡುಬಗೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಶತಾವಧಾನಿ ಆರ್.ಗಣೇಶ್‌ರವರು, ಈ ಆಶುವಿಸ್ತರಣೆಯನ್ನು ಆಶುವೈಭವವೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. "ಆಶುವೈಭವದಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತಿಕೆಗೆ ಸೋಪಜ್ಞತೆಗೆ ಪರಮೋಚ್ಚ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿದ್ದು, ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಆಟಗಳೇ ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. (೫೧.ಶತವಧಾನಿ ಡಾ. ಆರ್. ಗಣೇಶ್, ಕಲಾಕಾತುಕ 'ಆಶು ಕಲಾಕೌಶಲ : ಭಾರತೀಯ ವಿಶೇಷ ಕಲಾವಿಮರ್ಶೆ ಪು-೮೦) ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಈಗಾಗಲೇ 'ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ-ನಾಟಕ'ಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಂತೆ ನಾವೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಎಳೆವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಹೊಸಹೊಸ ಆಟಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ಈ ಹೊಸ ಆಟಗಳ ಹುಡುಕಾಟವೇ ಒಂದು ರೀತಿ ಅದ್ಭುತ ಅನುಭವ ನೀಡುವಂತಾದ್ದು. ಹಾಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಕೇಳುವಂತೆ, ಹೇಳಿದಷ್ಟನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ಒತ್ತಡ ಹೇರಬಾರದು. ಅನವಶ್ಯಕ ಅಂಧಾನುಕರಣೆಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಆಶುವಿಶೇಷತೆಯ ಗುಣ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದೇ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. ಆಶು ವಿಶೇಷತೆಯು ಕಲಾ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳ ಏಕತಾನತೆಯನ್ನು ಮುರಿದು ಹೊಸ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದ ರಂಗ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಂತೂ ಆಶುವಿಸ್ತರಣೆ ಹೇಳಿ ಮಾಡಿಸಿದಂತ ಚಟುವಟಿಕೆ.

ಹದಿ ಹರೆಯದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 'ಆಶುವಿಸ್ತರಣೆ' (ಇಂಪ್ರುವೈಸೇಶನ್) ತುಂಬಾ ಆಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ವಯದ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಗುಣಕ್ಕೆ (ಕ್ರಿಯೇಟಿವಿಟಿ) ಇಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಿಂದ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ತುಂಟ ತುಂಟಿಯರು ಸಹ,

ತಮ್ಮ ರಂಗದ ಪ್ರತಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನು, ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಮನೋಭಾವ ಉಳ್ಳವರಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆಡಿದ ನಾಟಕ, ರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಎಡವಟ್ಟು, ತರಬೇತಿ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಬೆಚ್ಚನೆಯ ಬೆಸುಗೆಗಳು ಮರೆಯದೇ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ಭಾವನಾ ಜೀವಿಗಳಾಗಿ ಸ್ಪಂದನಾ ಶೀಲರಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ.

೪.೪.೮ ಕಥಾ ನಿರೂಪಣೆ

ಭಾಷೆಯ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ ಸಂವಹನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಕತೆ ಹೇಳುವುದು, ಕತೆ ಕೇಳುವುದು ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ರಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರೆ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೇಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ತುಂಬಾ ಸರಳವೂ ಸಹಜವೂ ಆಗಿರಬೇಕು. ಕತೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹರಿವಿನ ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯವಾಗಿದ್ದು ವಿಚಾರವನ್ನು ಮನದಟ್ಟುಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ಹೊಂದಿವೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವು ಕಥಾರೂಪದಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಂತಿದ್ದು, ಜೀವ ಜೀವಗಳ ನಡುವೆ ಕತೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರೀತಿ, ವಾತ್ಸಲ್ಯ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತ ಜ್ಞಾನದ ವಾಹಿನಿ ನಿರಂತರ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಜನಪರ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕಥಾ ನಿರೂಪಣೆ ಇಂದಿಗೂ ಜನಪ್ರೀಯವಾಗಿದೆ.

"ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಗಳ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಕತೆ ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರದ ವಿಸ್ತರಣೆಯಂತಿವೆ. ಇವತ್ತಿನ ಹೈಟೆಕ್ ಗ್ಲಾಮರಸ್ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಿಗೆ ಸವಾಲಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರ ಕತೆ ಹೇಳುವುದು. ಎಲ್ಲಾ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಗುರಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಜನರನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಇಳಿಸುವುದೇ ಆಗಿದ್ದು, ಇದು ಜನರನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ತಟ್ಟಿ, ತುಂಬಾ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇಂದು ಹೈಟೆಕ್ ಮಾಧ್ಯಮಗಳೂ ಸಹಿತ ಒನ್ ಟು ಒನ್, ಮೌತ್ ಟು ಮೌತ್, ಡೋರ್ ಟು ಡೋರ್ ಕ್ಯಾಂಪೇನ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಒಲವು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಇದೇ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ." (ವೆಲೋರೋಡ್, ರೆನ್ನಿ ಡಿಸೋಜಾ, ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ... ಕತೆ ಹೇಳುವ ಕಾರ್ಯಾಗಾರದ ಕತೆ, ಪುಟ-೮) ಹಾಗಾಗಿ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ದಾಳಿಯಿಂದ ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಕತೆ ಹೇಳುವ-ಕೇಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಮರುಜೀವ ನೀಡಿ ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸಬೇಕಿದೆ.

ಇವತ್ತಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕತೆ ಹೇಳುವುದು ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಕ್ರೀಯೆ ಎಂದೇ ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಮುಖ್ಯ ವಾಹಿನಿಗಳು ಬಿತ್ತರಿಸುವ ಸಂದೇಶಗಳ ವಿರುದ್ಧ, ಅವು ತೋರುತ್ತಿರುವ ಮೌಲ್ಯಗಳ ವಿರುದ್ಧ, ಇದೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದು ಬಿಂಬಿಸುವುದರ ವಿರುದ್ಧ ಕತೆ ಹೇಳುವುದು ಸಮರ್ಪಕ ಅಸ್ತ್ರ. ಜನಪರವಾಗಿರುವಂತಹ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಲು ಕತೆ ಹೇಳುವ ಕ್ರಿಯೆ ತುಂಬಾ ಸಹಕಾರಿ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ.

ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವದ ಎಲ್ಲ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಮೀರಿ ಕಲ್ಪನಾಲೋಕಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸುವ ತೀರಾ ಫ್ಯಾಂಟಸಿ ಕತೆಗಳು. ವಾಸ್ತವದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಸುಳಿದಾಡುವ ಅರೆ ಫ್ಯಾಂಟಸಿ ಕತೆಗಳು, ಪೌರಾಣಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ, ಸ್ಥಳ ಪುರಾಣ, ದಂತ ಕತೆಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪ್ರಕಾರಗಳಿವೆ.

ಕತೆ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಮೂಡಿಬರಲು ಕತೆ ಹೇಳುವವರು ಬೌದ್ಧಿಕ, ಶಾರೀರಿಕ ಹಾಗೂ ಪರಿಸರ ಸಂಬಂಧಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅರಿತು ರಂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕಲ್ಪನೆ, ಯೋಚನೆ, ಚಿಂತನೆ, ಗ್ರಹಿಕೆ, ನೆನಪು, ಸರಳೀಕರಣದ ಕೌಶಲ, ಅರ್ಥೈಸುವಿಕೆ, ತತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮೊದಲಾದ ಬೌದ್ಧಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಪರಿಸರದ ಸನ್ನಿವೇಶ, ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಧ್ವನಿಯ ಏರಿಳಿತ, ದೇಹದ ಹಾವ ಭಾವದೊಂದಿಗೆ ಕಡ್ಡಿ ಬೊಂಬೆ, ಬೆರಳು ಬೊಂಬೆ, ಮುಖವಾಡಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಕತೆ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸೂಕ್ತ ತರಬೇತಿಯ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ನಮ್ಮ ಇಂದಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದೇಸೀಯ ಆಟಗಳಾಗಲಿ, ಕತೆಗಳಾಗಲಿ, ಅಪ್ರಿಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅವು ಅಪ್ರಿಯವಾಗಿಲ್ಲ ಅಪರಿಚಿತವಾಗಿವೆ. ಮಕ್ಕಳು ಕತೆ ಹೇಳುವುದನ್ನು, ಕೇಳುವುದನ್ನು ಈಗಲೂ ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ನಿರೂಪಣಾ ವಿಧಾನವನ್ನು ಉತ್ಸುಕರಾಗಿ ಗಮನಿಸಿ ಅನುಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕತೆಗಳು ನಿಧಾನವಾಗಿಯಾದರೂ ತುಂಬಾ ಆಳವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತವೆಯಲ್ಲದೇ ಅನುಭವ-ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಇದ್ದ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಮುರಿದು ಹೊಸ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಗೆ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಚಿಣ್ಣರ ರಂಗದ ಎನ್.ಎಸ್.ವೆಂಕಟರಾಂ ಅವರು ಕತೆ ಹೇಳುವ ಕಲೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. "ಕತೆಯನ್ನು ಜಾದುವಿನಂತೆ ಬಿಡಿಸಿಡುವ ರೀತಿ, ಹಲವು ಕತೆಗಳನ್ನು ಒಂದರೊಡನೊಂದು ಬೆರೆಸಿ ಕತೆ ಹುಟ್ಟುಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿ ತುಂಬಾ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಸಿಂದ್‌ಬಾದ್ ನಾವಿಕನ ಕತೆಗೆ ಫ್ಯಾಂಟಸಿ ಒದಗಿಸಲು ಜಿಮೂತವಾಹನನನ್ನು, ರಾಬಿನ್ಸನ್ ಕ್ರೂಸೋನ ಕತೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೋಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದರೆ, ಮಕ್ಕಳು ಒಂದು ಅದ್ಭುತ ಲೋಕವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು." (ಡಾ. ಜಿ.ವಿ.ರಾಜಾರಾಂ,ಸಂ. ಚಿಣ್ಣರ ರಂಗದ ವೆಂಕಟರಾಂ,ಪುಟ-೧೬) ಇಂದು ಇಂಥ ಕಥಾ ನಿರೂಪಕರ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ರಂಗಕರ್ಮಿಗಳು ಈ ಕಥಾ ನಿರೂಪಣಾ ಕೌಶಲವನ್ನು ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಕಥಾ ನಿರೂಪಣಾ ಪರಂಪರೆಗೆ ಮರುಜೀವ ನೀಡಬೇಕಲ್ಲದೇ ಇದನ್ನೊಂದು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಬೇಕು.

ಮುಂದುವರೆದವರೆಂಬ ಹಣೆಪಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ದೇಶದ ಮಕ್ಕಳು ಜೀವಿಗಳ ಒಡನಾಟಕ್ಕಿಂತ ಯಂತ್ರಗಳ ಒಡನಾಟವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಂವೇದನೆಯೇ ಇಲ್ಲದೆ ಅನಾಥ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಬಳಲುವ ಜೀವಂತ ಬೊಂಬೆಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆಧುನಿಕತೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಭರದಲ್ಲಿ ನಾವೂ ಕೂಡಾ ನಮ್ಮ ನೆಲದ ಕತೆ-ಆಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿಕ್ಕಿ ವಿದೇಶಿ, ಸ್ಪೈಡರ್‌ಮ್ಯಾನ್, ಹೀಮ್ಯಾನ್, ಫ್ಯಾಂಟಮ್ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಕೆಡುವುದು ಬೇಡ. ವಿಡಿಯೋ ಗೇಮ್ ಹಾವಳಿಯಂತೂ ಇಂದು ಅತಿರೇಕ ಮುಟ್ಟಿದ್ದು ಮಕ್ಕಳು ಕ್ರೌರ್ಯ ಮೆರೆಯುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇಂಥ ಅಡ್ಡ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನರಿತು ನಾಶವಾಗುತ್ತಿರುವ ಕತೆ ಹೇಳುವ-ಕೇಳುವ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನವನವೀನ ನಿರೂಪಣಾ ಕೌಶಲದೊಂದಿಗೆ ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸಬೇಕಿದೆ.

೪.೪.೯ ಗೊಂಬೆಯಾಟ

ಗೊಂಬೆಗಳು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ದೊಡ್ಡವರನ್ನೂ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗೊಂಬೆಯಾಟವು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಲೆಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದ್ದು; ಇಂದು ಈ ಕಲೆ ಅನಾದಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದೆ. ತೊಗಲುಗೊಂಬೆ, ಸೂತ್ರದಗೊಬೆ ಆಟಗಳು ನೇಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯುತ್ತಿವೆ. ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಜನಮನ್ನಣೆ ಗಳಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುತಿರುವ ಗೊಂಬೆ ಆಟಗಳೆಂದರೆ 'ಗಾರುಡಿಗೊಂಬೆ ಕುಣಿತ'. ಗಾರುಡಿಗೊಂಬೆ ಕುಣಿತವು ಮಂಡ್ಯ, ಮೈಸೂರ, ಕೋಲಾರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗಾ ಸೇರಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವ, ಸಮ್ಮೇಳನಗಳ ಮೆರವಣಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಣಿತ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಮೂಲಕ ಜನಾಕರ್ಷಣೆಯನ್ನು ಉಳಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ.

"ಬಿದಿರಿನ ತಡಿಕೆ, ಹಗುರವಾದ ಮರದ ತಿರುಳನ್ನು ಅರೆದು ಮೇಣ ಇಲ್ಲವೇ ಜೇಡಿ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಕಲಸಿ ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತರಿಂದ ಹದಿನೈದು ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಖಕ್ಕೆ ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾದ ನಸುಗೆಂಪು ಬಣ್ಣ ಬಳಿದಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೈಮೇಲೆ ಬಣ್ಣದ ವಸ್ತ್ರ ತೊಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣ್ಣು ಗೊಂಬೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ರವಿಕೆ ತೊಡಿಸಿ ಉದ್ದನೆಯ ಲಂಗ ಇಳಿಬಿಟ್ಟು ಸೀರೆಸೆರಗಿನ ಮೇಲುಹೊದಿಕೆ ಹಾಕಿರುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡು ಗೊಂಬೆಗೆ ಮೈಗೆ ಅಂಗಿ ತಲೆಗೆ ಪೇಟ ತೊಡಿಸಿ ಕೆಳಭಾಗಕ್ಕೆ ಪಂಚೆಯಂತೆ ಒಂದು ಬಟ್ಟೆ ಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಗೊಂಬೆಗಳ ಎದೆ ಅಥವಾ ಸೊಂಟದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೋಟಕ್ಕೆ ರಂದ್ರಗಳನ್ನು ಕೊರೆದಿರುತ್ತಾರೆ." (ಡಾ. ಚಕ್ಕೆರೆ ಶಿವಶಂಕರ್, ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನಪದ ಕಲೆಗಳು, ಪುಟ-೧೫) ಹಸನ್ಮುಖ ಮುಖಭಾವದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಗೊಂಬೆ ಹತ್ತ ಕಲಾವಿದರು ತಮಟೆ, ಡೋಲು, ವಾಲಗಗಳ ಹಿಮ್ಮೇಳನದ ವಾದ್ಯಗಳ ಸದ್ದಿಗೆ ಕುಣಿಯುವಾಗ ಆ ಕುಣಿತ ಎಂತವರನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ ಮೆರವಣಿಗೆಯುದ್ದಕ್ಕೂ

ಈ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕದಲುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾದರಿಯ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ನಾಟಕ ಕಟ್ಟುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ನಡೆಯಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಈ ಮಾದರಿಯ ಹಗುರಾದ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಶಾಲಾ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ, ಕತಾ ನಿರೂಪಣೆ ಹಾಗೂ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಬೇಕು.

ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಮತ್ತು ಕೇಳುವ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆ ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎನ್. ಎಸ್ ವೆಂಕಟರಾಂ ನೆನಪಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರು "ಮಕ್ಕಳ ಗೊಂಬೆಯಾಟದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದು ಕೊಣವೇ ಗೌಡ, ಚಿನ್ನದ ತಟ್ಟೆ, ಕಪ್ಪೆಯ ಕಾಶೀಯಾತ್ರೆ, ಮುರುಕು ತಟ್ಟೆ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಗೊಂಬೆಯಾಟಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬರೆದು ಗೊಂಬೆ ಆಟಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದರು." (ಡಾ. ಬಿ. ವಿ. ರಾಜಾರಾಂ, ಸಂ. ಚಿಣ್ಣರ ರಂಗದ ವೆಂಕಟರಾಂ, ಪುಟ-೧೫.) ಹಾಲೆಂಡಿನ ಪ್ರಸಿದ್ದ ಗೊಂಬೆ (ಪಪೆಟ್) ಕಲಾವಿದೆ ಎವಿಲಿಯನ್ ಪುಲೆನ್ಸ್ ಅವರು ಪಪೆಟ್‌ಗಳನ್ನು ಜನಪ್ರೀಯಗೊಳಿಸುವ, ಅವುಗಳ ಬಳಕೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನ ಹಲವು ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಪಪೆಟ್ ಕಲಾತಂಡ ಕಟ್ಟಿ ನೂರಾರು ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ರಂಗ ಕಿಶೋರದ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆ ನಿಮಿತ್ತ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದ ಇವರು ಹಾಲೆಂಡ್ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲಿನ ಕತೆಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿದ 'ಕತೆಗಳ ಕಣಜ' ನಾಟಕ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಪಪೆಟ್ ಬಳಸಿ ಕಟ್ಟಿದ ಈ ನಾಟಕ ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಮನ ಗೆದ್ದಿದೆ.

ಮಂಡಿಗೊಂಬೆ ನೃತ್ಯ

ಮಂಡಿಯ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ರ ಬರೆದುಕೊಂಡು ಕಪ್ಪು ಅಥವಾ ನೀಲಿ ಪರದೆಯ ಹಿಂದೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಬಾಲೆಯರು, ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದ ಬೆಂಚ್‌ಮೇಲೆ ಸಾಲಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಪರದೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದವರು ಬಾಲೆಯರ ಮಂಡಿಯ ಕೆಳಭಾಗ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವಂತೆ ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲಿನ ದೇಹ ಭಾಗ ಮರೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾತ್ರ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಮಂಡಿಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಕುಣಿಸುತ್ತ ಕಥೆ ಶುರುವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಕಥೆ ಅಥವಾ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಬಹುದು. ಗೊಂಬೆಗಳು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುತ್ತವೆ. (ರಾಜ್ಯ ಎನ್. ಎಸ್. ಎಸ್. ಅಧಿಕಾರಿ ಕೆ. ಸುರೇಶ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕಲಿತ ಗದಗ ಬಸವೇಶ್ವರ ಪದವಿ ಕಾಲೇಜಿನ ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರಾದ ಲಕ್ಕುಂಡಿಯ ಜೋತಿ ಕವಲೂರ ಹಾಗೂ ಗೀತಾ ಪಾಟೀಲ ದಿ.೨೫.೩.೦೯.ರಂದು ಡಂಬಳದ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು) ಮಂಡೆ ಮೇಲೆ ಬೇಸ್

ಕ್ರೀಮ್ ಅಥವಾ ಪಾವ್ಡರ್ ಬಳಿದುಕೊಂಡು ಅದರ ಮೇಲೆ ಕಾಡಿಗೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣು ಬಾಯಿ, ಕಿವಿ ಮೂಗು ಬರೆದು ಕೊಳ್ಳುವ ಇವರು, ಮಂಡಿಯ ಕೆಳ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇಸ್ಟ್ ಬಟ್ಟೆ ತುಂಡು ಅಥವಾ ಓಡ್ನಿ ಬಳಸಿ ಗರಿಗರಿ ಗಗ್ಗರಿ ಮಾಡಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು, ಬಾಲಕ ಬಾಲಕಿ, ಅಥವಾ ಎಲ್ಲವೂ ಹೆಣ್ಣು ಗೊಂಬೆಗಳಾಗಿ ವೇದಿಕೆ ಮೇಲೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗುವ ಈ ಗೊಂಬೆಗಳು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲ ಮೂಡಿಸಿ ಕಥೆ ಅಥವಾ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳುವಂತೆ ತನ್ನತ್ತ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ರಂಗಾಸಕ್ತ ಶಿಕ್ಷಕರು ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ರಂಗಭೂಮಿಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ವಿಭಿನ್ನ ಮಾದರಿಯ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಗೊಂಬೆ ತಯಾರಿಕೆಗೆ ಸುಲಭ ವಿಧಾನಗಳೂ ಇವೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸರಳ ವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಕೈಗೊಂಬೆ, ಕಡ್ಡಿಗೊಂಬೆ, ಕೀಲುಗೊಂಬೆ, ಬೆರಳುಗೊಂಬೆ, ಮುಖವಾಡಗಳನ್ನೊಳ-ಗೊಂಡಂತೆ ಹಲವು ರೀತಿಯ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಲು, ಅವರವರ ಸೃಜನಶೀಲ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಬೇಕು. ಹಲವರು ಹಲವು ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಗೊಂಬೆ ತಯಾರಿಸುವ ಕೌಶಲ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದೆರಡು ಸರಳ ವಿಧಾನಗಳನ್ನಿಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಡ್ರಾಯಿಂಗ್ ಹಾಳೆ ಅಥವಾ ಕೆ.ಜಿ. ಕಾರ್ಡಿನಿಂದ ಶಂಕಾಕೃತಿ ಮಾಡಿ ಪಿನ್ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಬಟ್ಟೆ ಚೂರು, ಬಣ್ಣದ ಕಾಗದದ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಕೋನಗೊಂಬೆ ಅಥವಾ ಶಂಕಾಕೃತಿ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಬಹುದು. ಈ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಕೈಗೊಂಬೆ, ಬೆರಳು ಗೊಂಬೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಓರೆಗಾಮಿ ಮೂಲಕವೂ ಕಾಗದ ಮಡಿಚಿ ರೂಪ ಆಕಾರಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚುವ ಮೂಲಕ ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಓರೆಗಾಮಿ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬಹುದು.

ಕತೆಗಳ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳ ಚಿತ್ರ ಅಥವಾ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಮಡಿಚಿದ ಕಾರ್ಡಿನ ಮೇಲೆ ಬರೆದು ಒಂದೇ ತರಹದ ಎರಡು ಮುಖಗಳು ಬರುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿ, ಕತ್ತರಿಸಿ ಎರಡೂ ಕಡೆಗೂ ಬಣ್ಣ ತುಂಬಿದ ನಂತರ ಬಿದಿರಿನ ತೆಳು ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಆಕೃತಿಯ ಮಧ್ಯ ಇಟ್ಟು ಅಂಟಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇವೇ ಕಡ್ಡಿಗೊಂಬೆಗಳು. ಇದೇ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ, ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿಗಳ ಚಲನೆಗೆ ಅನುವಾಗುವಂತೆ ಕಾರ್ಡ್‌ಬೋರ್ಡ್ ಮೇಲೆ ತುಂಡು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದುಕೊಂಡು ಕತ್ತರಿಸಿ ರಿವಿಟ್ ಪಿನ್ ಬಳಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಗಲವಾದ ಬಿದಿರಿನ ಕಡ್ಡಿಗಳಿಗೆ ಜೋಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಚಲನೆಯ ಭ್ರಮೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಕೀಲು ಗೊಂಬೆಗಳು ಸಿದ್ಧಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಕತೆ ನಿರೂಪಿಸಬಹುದು, ಹಾಸ್ಯ ಚಟಾಕಿ ಹಾರಿಸಬಹುದು,

ಸಂಭಾಷಣೆ ಮಾಡಿಸಬಹುದು. ಇದೇ ರೀತಿ ಮುಖದ ಅಳತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೆ.ಜಿ. ಕಾರ್ಡ್ ಶೀಟ್ ಬಳಸಿ ಸರಳ ಮುಖವಾಡಗಳನ್ನೂ ತಯಾರಿಸಬಹುದು.

೪.೪.೧೦ ಮೌನಾಭಿನಯ

ಮಾತಿಲ್ಲದೇ ಮೌನವಾಗಿ ದೇಹದ ಅಂಗಾಂಗಗಳ ಚಲನೆಯ ಮೂಲಕ ಅಭಿನಯಿಸಿ ಸಂವಹನಗೊಳಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೇ ಮೌನಾಭಿನಯ ಅಥವಾ ಮೂಕಾಭಿನಯವೆನ್ನುವೆವು. ಅಂಗ ಚಲನೆಗೊಂದು ಅರ್ಥ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತ ಇಲ್ಲದ ಪರಿಸರ–ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಆಂಗಿಕ ಅಭಿನಯದ ಮೂಲಕ ಸೃಜಿಸುತ್ತ ನೋಡುಗನು ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಡೆವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೇ ಮೌನಾಭಿನಯ. ಇಡೀ ನಾಟಕವೇ ಮೌನ ಅಭಿನಯದ ಮೂಲಕ ನಡೆದರೆ ಮೌನ ನಾಟಕವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಮಾತಿನ ಭಾಷೆ ಬಳಸದೆಯೂ ಮೌನಾಭಿನಯದ ಮೂಲಕ ರಂಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸಂವಹನಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಮೌನಾಭಿನಯದ ಸಫಲ ಹಾಗೂ ಯಶಸ್ವಿ ನಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಚಾರ್ಲಿ ಚಾಪ್ಲಿನ್ ಭಾಷೆಯ ಗಡಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಜನಪ್ರೀಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಮೌನಾಭಿನಯದಲ್ಲಿ ಎ.ರಾಮಮೂರ್ತಿ, ವಾಲ್ಟರ್ ಡಿಸೋಜಾ, ಬಿ.ವಿ. ರಾಜಾರಾಂ, ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಚಂದ್ರು, ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಕನ್ನರ್ಪಾಡಿ, ಸಿಹಿಕಹಿ ಚಂದ್ರು, ಮೈಮ್ ರಮೇಶ ಪ್ರಮುಖ ನಾಮರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದು ರಂಗವಲಯದಲ್ಲಿ ಮೈಮ್ ಎಂದೇ ಹೆಸರಾಗಿರುವ ರಂಗಾಯಣದ ರಮೇಶ ರಾಷ್ಟ್ರ ಮಟ್ಟದ ಪ್ರಮುಖ ಮೈಮ್ ಕಲಾವಿದರಾಗಿದ್ದು ಮೂಕಾಭಿನಯದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರದೊಂದಿಗೆ ವಿನೂತನ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತವರು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಮೌನಾಭಿನಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ನಡೆಯುವ, ಕನ್ನಡಿ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಬಟ್ಟೆ ಉಡುವ, ಉದ್ಯೋಗಿಗಳ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತೋರುವ, ಅವಸರ ಅವಸರವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಹೋಗಿ ಅವಘಡಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕುವ, ಹೀಗೆ ಹಲವು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮೌನಾಭಿನಯದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುವಂತೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಬಹುದು. ನಿಗದಿತ ಸಮಯ ನೀಡಿ ಮಾತಿಲ್ಲದೇ, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಆಂಗಿಕ ಅಭಿನಯದ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಡಿಸಲು ಸೂಚಿಸಿ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕು. ಯಾರು ಮೌನ ಮುರಿದು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಸೋತಂತೆ. ಯಾರು ಬಹಳ ಸಮಯ ಮೌನವಾಗಿದ್ದು ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದಿರುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಗೆದ್ದಂತೆ.

ಇದೇ ರೀತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವೃತ್ತಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಕೂಡ್ರಿಸಿ ಮಧ್ಯ ಒಂದುಕರವಸ್ತ್ರ ಅಥವಾ ಕೋಲು ಯಾವುದಾದರೂ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಇದನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮಾತಿಲ್ಲದೇ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಕೆಲಸ ಅಥವಾ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮಾಡಿ ಎಂದರೆ, ಆ ವಸ್ತು ಏನೆಲ್ಲ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಬಳಕೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಬೆರಗಾಗುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಹಲವು ಹಲವು ವಸ್ತುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಕೆಲವನ್ನು ಬಳಸಿ ಮೌನಾಭಿನಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬಹುದು. ಈ ರೀತಿ ಆಟ-ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮೌನಾಭಿನಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಲೇ ಹಲವು ವಿಷಯ ಕಲಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಮೈಮ್ ರಮೇಶ ಮೈಸೂರಿನ ತಮ್ಮದೇ ಆದ 'GPIER' (Guesture, Posture, Imagination, Expression, Rhythm) ರಂಗತಂಡದ ಮೂಲಕ ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. 'ಕ್ವೆಸ್ಟ್' ರಂಗ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೊಂದಲ್ಲಿ, (೨೦೦೪) ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮೈಮ್ ರಮೇಶ್ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡ ಮೈಮ್ ಶೋ, 'ಕುಂಬ ಕೋಣಂ ದುರಂತದ ಗಾಥ ದುಗುಡವನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಡುವ ಮೂಲಕ ಕಂಬನಿ ಮಿಡಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು, ಬೆಳೆಯುವ ಮೊದಲೇ ಬೆಂದು ಹೋದ ಮಕ್ಕಳ ದಾರುಣತೆಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತಲೇ ಆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಮನ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಈ ರಂಗ ರೂಪದ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡಂತಿತ್ತು. ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಷರಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಚೆಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡೆಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ನಿರ್ಜೀವ ಗೊಂಬೆಗಳು, ಸುತ್ತಲೂ ಮೌನದ ಹೆಪ್ಪು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಬೆಳಕಿನ ರೇಖೆಗಳು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಗುಲಾಬಿ ಹೂವಿಗೆ ಅಂತಃಕರಣದ ಅಶ್ರುಗಳನ್ನು ಹನಿಸಿ, ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಪಕ್ಕಕ್ಕಿರಿಸಿ ಮೌನದಿಂದ ಮೌನಕ್ಕೆ ಜಾರಿದ ಅಥಿತಿಗಳ ಸಾಲು ಉರಿವ ಹಣತೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಗಿಟ್ಟು , ಅದರ ಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿ ನೆಟ್ಟು ಮೊಣಕಾಲೂರಿ ಕುಳಿತ ಎಳೆಯ ಮಕ್ಕಳ ನಮನ "ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟೆಲ್ಲಿಗೆ ನಡೆದಿರಿ" ಎಂದು ಎಲ್ಲರೆದೆಯಲ್ಲಿ ಸದ್ದಿಲ್ಲದ ಆಕ್ರಂದನ ಹರಿದಾಡಿತು. (ಮಾಹಿತಿ; ಆರ್.ಗಿರಿ, ಹೀಗೊಂದು ಕ್ವೆಸ್ಟ್, ಈ ಮಾಸ ನಾಟಕ, ಸೆಪ್ಟಂಬರ್ ೨೦೦೪, ಪುಟ-೧೧) ಮೈಮ್ ರಮೇಶರಂತವರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಮೂಲಕ ಇಂಥ ಹಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಇದೆ. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಮೈಮ್ ರಮೇಶ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಪ್ಯಾಯಮಾನವಾಗುತ್ತಾರೆ.

೪.೪.೧೧ ಪಾಠ ನಾಟಕ

ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪಠ್ಯ ಪಾಠಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ನಾಟಕಗಳು ಪಾಠ ನಾಟಕಗಳು. ಇಂತಹ ಪಠ್ಯಾಧಾರಿತ ಹಾಗೂ ಪಠ್ಯಪೋಷಕ ನಾಟಕ ರಚನೆ ನಿರ್ದೇಶನ

ಸೇರಿದಂತೆ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಪಾಠ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಆ ಮೂಲಕ ಶಾಲಾ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುತ್ತ ಬಂದಿರುವ ಧಾರವಾಡದ ಡೆ.ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಣವು ಕಳೆದ ಒಂದೂವರೆ ದಶಕದಿಂದ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿದೆ.

೧೯೯೪ರಲ್ಲಿ ಶಿವಶಂಕರ ಹಿರೇಮಠರು ಆರಂಭಿಸಿದ ಪಠ್ಯಾಧಾರಿತ ನಾಟಕೋತ್ಸವವನ್ನು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲದೇ ಪಠ್ಯಾಧಾರಿತ ನಾಟಕ ರಚನೆಯ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳನ್ನೂ ಸಂಘಟಿಸಿದೆ. ಎ.ಎಸ್. ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರದ್ದಾಗಲೂ ಈ ಕಾರ್ಯ ಮುಂದುವರೆಸಿದರು. ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಯೊಂದನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಬಹುಮಾನ ನೀಡಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ನಾಟಕಕಾರರಲ್ಲಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪಾಟೀಲ, ಕೆ.ಎಚ್.ನಾಯಕ, ನಿಂಗು ಸೊಲಗಿ, ಎಂಡಿ. ಗೋಗೇರಿ, ವ್ಹಿ.ಎಸ್. ಶಿರಹಟ್ಟಿಮಠ, ಗುಡ್ಡಪ್ಪ ಓಂಕಾರಣ್ಣವರ, ದೊಡ್ಡಣ್ಣ ಗದ್ದನಕೇರಿ, ವಿವೇಕಾನಂದ ಪಾಟೀಲ, ಜಗುಚಂದ್ರ ಕೂಡಲ, ಗಂಗಾಧರ ನಂದಿ, ಎ.ಬಿ. ಕೊಪ್ಪದ, ಅವಳಿಕುಮಾರ, ಶ್ರೀಮತಿ ಪಿ.ಬಿ. ಆರಟ್ಟಿ, ಸಿ.ಎಚ್.ಬಂಡಿ, ಲಿಂಗರಾಜ ರಾಮಾಪೂರ, ಡಾ.ರಾಮು ಮೂಲಗಿ, ವೀಣಾ ಮೊಡಕ, ವ್ಹಿ.ಎನ್ ಕೀರ್ತಿವತಿ ಮೊದಲಾದವರ ಪಟ್ಟಿ ದೊಡ್ಡದಿದೆ. ಹಲವು ಶಿಕ್ಷಕರು ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪಠ್ಯ ನಾಟಕ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕೃಷಿ ಮಾಡಿದವರೆಂರೆ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ವ್ಹಿ.ಎಸ್ ಶಿರಹಟ್ಟಿಮಠ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡಣ್ಣ ಗದ್ದನಕೇರಿ ಪ್ರಮುಖರು. ಶಿರಹಟ್ಟಿಮಠರು ಈಗಾಗಲೇ ನಲವತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಹಾಗೂ ಗದ್ದನಕೇರಿ ಇಪ್ಪತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಪಠ್ಯ ಪೂರಕ ಹಾಗೂ ಪೋಷಕವಾದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನದ ನಾಟಕ ಕಾರ್ಯಾಗಾರ ಹಾಗೂ ನಾಟಕೋತ್ಸವ ಸಂಚಾಲಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತ ಬಂದಿರುವ ಶಿಕ್ಷಕ ಕೆ.ಎಚ್. ನಾಯಕ "ಡಿ.ಇಡಿ. ಹಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಶಿಕ್ಷಣಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಶಾಲಾ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣದ ತರಬೇತಿ ಅಗತ್ಯ, ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಡಯಟ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿಯೇ ರಂಗಶಾಲೆ ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. (ಕೆ.ಎಚ್. ನಾಯಕ್ ಸಂದರ್ಶನ ದಿ:೧೧.೩.೨೦೦೭) ಇವರ ಆಶಯದಂತೆ ಡಯಟ್ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ರಂಗಶಾಲೆಗಳಲ್ಲ ನೈಜವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಡಯಟ್‌ಗಳೂ ರಂಗಶಾಲೆಗಳಾಗಬೇಕಾದ ಜರೂರ ಇದೆ. ಹೀಗಾದಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗುವ ರಂಗ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ರಂಗ ಮುಖೇನ ಶಿಕ್ಷಣ ಸುಲಭ ಸಾದ್ಯವಾಗಬಲ್ಲುದು.

ಹಾಗೆಯೇ ರಂಗಶಿಕ್ಷಕರು, ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲಾ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಶಾಲಾ ಪಠ್ಯಪಾಠವನ್ನು ತಮ್ಮ ಸೃಜನಶೀಲ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರಂಗಪಾಠವಾಗಿಸಿ ಯಶಸ್ವಿ ಶಿಕ್ಷಕರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ವೈ.ಡಿ.ಬದಾಮಿ ಹಾಗೂ

ಮಂಜುಳಾ ಬದಾಮಿ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಈ ನೆಲೆಯ ಪಠ್ಯಾಧಾರಿತ ನಾಟಕವೊಂದು ಸಿದ್ಧಗೊಂಡು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿತು. ಸಾಣೆಹಳ್ಳಿಯ ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿದ ಈ ನಾಟಕವು ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಸಮುದಾಯವನ್ನೂ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದಿತ್ತು. ನಾಟಕದ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಪಾಲಕ ಪೋಷಕರೂ ಮಕ್ಕಳ ಪಾಠವಸ್ತುವಿನ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ನಾಲ್ಕರಿಂದ ಏಳನೇ ತರಗತಿವರೆಗಿನ ಒಟ್ಟು ೧೧ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕೊಲಾಜ್ ಮಾಡಿ ರಂಗರೂಪ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಬಾರಿಸು ಕನ್ನಡ ಡಿಂಡಿಮವ ಪದ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ನಾಟಕ, ನೇಗಿಲಯೋಗಿ, ಪುಟ್ಟ ಕೌಮುದಿ, ಕನಕದಾಸರು, ಮಳೆ, ಸಹೋದರ ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ದಯಾವಂತ ರಾಜಕುಮಾರ, ಜೇನು, ರಾಣಿ ಅಬ್ಬಕ್ಕ, ಗಣರಾಜ್ಯೋತ್ಸವ ಮೊದಲಾದ ಪಾಠಗಳ ಕಥಾನಕ ಹಾಗೂ ಹಾಡುಗಳೊಂದಿಗೆ ಮುನ್ನಡೆದು, ಸಾರೆ ಜಂಹಾಸೆ ಅಚ್ಚಾ ಹಾಡಿನೊಂದಿಗೆ ನಾಟಕ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಂಡಿತು. ಕೊರೆದಿಟ್ಟಂತೆ ನೇರ ದೃಶ್ಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಹಾಗೂ ಕೋರಿಯೋಗ್ರಾಫಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತರಾದ ಬದಾಮಿಯವರು ಮಕ್ಕಳ ಮನಗೆಲ್ಲುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದರು. ನೋಡನೋಡುತ್ತ ಒಂದುಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ೧೧ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸಿ ಅರಿತರು.

ಇದೇ ರೀತಿ ಶಶಿಧರ ಭಾರಿಘಾಟ್ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆದು ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದಾರಲ್ಲದೇ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪಠ್ಯ ನಾಟಕ ತಿರುಗಾಟ

ಶಾಲಾ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಾಧಾರಿತ ನಾಟಕ ಬರೆಯುವವರು, ನಾಟಕ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವರು ಹಲವರಾದರೆ; ಕೆಲವರು ಇದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ದೊಡ್ಡವರ ರಂಗ ತಂಡ ಕಟ್ಟಿ ರಂಗ ತಿರುಗಾಟ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಜಿ.ವಿ. ಪ್ರಸನ್ನಕುಮಾರ್ ಪ್ರಮುಖರು. ಪ್ರಸನ್ನಕುಮಾರ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕರಲ್ಲದವರು. ರಂಗಭೂಮಿಯ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ನಟ–ಸಂಘಟಕರಾಗಿರುವ ಇವರು; ಪ್ರೌಢ ಶಾಲಾ ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಪಠ್ಯಾಧಾರಿತ ಗದ್ಯ– ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಂಗರೂಪಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿ; 'ರಂಗಮುಖೇನ ಶಿಕ್ಷಣ' ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ರಂಗ ಪ್ರವಾಸ ಕೈಗೊಂಡು; ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಬೀದರ್‌ನಿಂದ ಕೋಲಾರದವರೆಗೆ ಸಂಚರಿಸಿ; ೬೦೦ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಾಧಾರಿತ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಪಠ್ಯಾಧಾರಿತ ನಾಟಕದ ಸವಿ ಉಣಬಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಹಾಸ್ಯನಟ ಯಶವಂತ ಸರದೇಶಪಾಂಡೆ ಪಿ.ಯು.ಸಿ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ 'ನೋಡೊ ಟೆಕ್ಸ್ಟ್' ರೂಪಿಸಿ ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹೊನ್ನಾವರದ ಚಿಂತನ ರಂಗ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರವು ೨೦೦೩ರಲ್ಲಿ ಪಾಠ ನಾಟಕಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಜರುಗಿಸಿದೆ.

ಡಾ. ಆರ್. ವಿ. ಭಂಡಾರಿ, ಐ. ಕೆ. ಬೋಳುವಾರು, ಮೂರ್ತಿ ದೇರಾಜೆ, ಹೂಲಿ ಶೇಖರ್ ಅವರು ರಚಿಸಿದ ನಾಟಕಗಳು ಕಿರಣ್ ಭಟ್ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಪಾದ ಭಟ್ ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿವೆ. ಶಾಲಾ ಬಯಲನ್ನೇ ರಂಗಸ್ಥಳವಾಗಿಸಿ; 'ಉಪಾಯ ಬಲ್ಲವನಿಗೆ ಅಪಾಯವಿಲ್ಲ', 'ಅಜ್ಜಿಯ ಜಂಬ', 'ತಿರುಕನ ಕನಸು', 'ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಟಪ್ಪುವಿನ ಪತ್ರ' ಪಾಠಗಳನ್ನು ನಾಟಕವಾಗಿಸಿ; ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರದರ್ಶನದ ಜೊತೆಗೆ ಪಾಠ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು, ಪಠ್ಯದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು, ಮಕ್ಕಳ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಒಯ್ದು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪಠ್ಯದ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು, ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಸುವಲ್ಲಿ ತಂಡ ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು. (ಮಾಹಿತಿ: ಪರಮೇಶ್ವರ ಹೆಗಡೆ, ಸಂವಹನ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ವಿಸ್ತಾರ'ಪಾಠ ನಾಟಕ ರೆಪರ್ಟರಿ', ಈ ಮಾಸ ನಾಟಕ ಅಗಸ್ಟ್ ೨೦೦೩, ಪುಟ-೧೦) ನಿಜವಾದ ಶಾಲೆಯೊಂದರ ಚಟುವಟಿಕೆ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆಂದು; ಸಂವಹನದ ಅಂತಿಮ ಸಾಧ್ಯತೆ ರಂಗಭೂಮಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು; ಬಲವಾಗಿ ನಂಬಿರುವ ಆರ್‌ವಿ.ಯವರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಈ ತಿರುಗಾಟ; ಶಿಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯ ನಾಟಕದ ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ.

'ನೋಡು ಟೆಕ್ಸ್ಟ್' ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪಿ.ಯು.ಸಿ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲೀಷ ಪಠ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಎರಡು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಟೆಲಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನಾಗಿಸಿ ತಿರುಗಾಟ ನಡೆಸುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ 'ಏಕಲವ್ಯ' ನಾಟಕವನ್ನು ನಾಗೇಂದ್ರ ಶಾ ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಮಂಡ್ಯ ರಮೇಶ್‌ರ ನಟನಾ ತಂಡ ಅಭಿನಯಿಸಿದ್ದು; 'ಒನ್ ಡಾರ್ಕ್ ನೈಟ್' ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ನಾಟಕವನ್ನು ಜಗದೀಶ ರೆಡ್ಡಿಯವರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಗುರು ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಲಾವಿದರು ಅಭಿನಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಟೆಲಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ತಿರುಗಾಟದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಎಂ. ಟಿ. ಆರ್. ಫುಡ್ಸ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್ ಪ್ರಾಯೋಜಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಯಶವಂತ ಸರ್‌ದೇಶಪಾಂಡೆ ನೇತೃತ್ವದ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಗುರುಸಂಸ್ಥೆ ನಿರ್ವಹಿಸಿದೆ. (ಮಾಹಿತಿ: ವಂದನಾ ಅಶೋಕ ಹಳ್ಳಿಯವರ ಅನುರಾಗ, ರಂಗಭೂಮಿ ಪತ್ರಿಕೆ, ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೨೦೦೭)

೪.೪.೧೨ ಛಾಯಾ ನಾಟಕ

'ಛಾಯಾ ನಾಟಕ' ಇದೊಂದು ನೆರಳು ಬೆಳಕಿನ ಆಟ. ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು 'ಶಾಡೋ ಪ್ಲೇ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕ್ರಿಯೆ. ಆದರೂ ಕತ್ತಲಿನ ಬಳಕೆಯೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕತ್ತಲಿನ ನಂತರ ಬೆಳಕು ಒಂದು ಲೋಕದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಲೋಕಕ್ಕೆ, ಒಂದು ಕಾಲದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು

ಕಾಲಕ್ಕೆ, ಒಂದು ಘಟನೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಘಟನೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತದೆ. ಅರೆಕ್ಷಣದ ಆ ಕತ್ತಲು, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆ ಮೂಲಕ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವ ಯೋಚನೆಯನ್ನೂ ಎಷ್ಟೊಂದು ಬೇಗ ಪಲ್ಲಟಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದೇ ಆಶ್ಚರ್ಯ.

ಇದೇ ರೀತಿ ಛಾಯಾ ನಾಟಕದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೂ ತುಂಬಾ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾದುದು. ಪಾತ್ರವನ್ನು ಅಥವಾ ಆ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ರಂಗದ ಮೇಲೆ ನೇರವಾಗಿ ತೋರಿಸದೇ ಪರದೆಯ ಹಿಂದೆ ತೋರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉಳಿದೆಲ್ಲ ನಾಟಕಗಳು ಪರದೆಯ ಮುಂದೆ ನಡೆದರೆ, ಈ ನಾಟಕ ಪರದೆಯ ಹಿಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ರಂಗದ ಮೇಲೆ ತೋರುವ ಪಾತ್ರಗಳು ಇರುವುದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ತೋರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದನದ ಅಗತ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚು ಫ್ಯಾಂಟಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯ ಪ್ರಕಾರವಿದು. ಮಿತ ಪಾರದರ್ಶಕ ಗುಣವಿರುವ ಬಿಳಿ ಪರದೆಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಪೂರ್ವ ನಡೆಯುವ ತಾಲೀಮು ಅಥವಾ ರಿಹರ್ಸಲ್ ನಡೆಸಲು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬೆಳಕು ಬೀಳುವ ಸ್ಥಳ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಎದುರಿಗಿನ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ನೆರಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಅಭಿನಯಿಸಬಹುದು. ಈ ಛಾಯಾ ನಾಟಕಗಳ ಸಮಯ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ–ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆ ಈ ಪ್ರಕಾರ ತುಂಬಾ ಅವಕಾಶ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಸೂರ್ಯನ ಬಿಸಿಲನ್ನು, ಬೆಳಕನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡೇ ಆಟವಾಡಿ ಸಂಭ್ರಮಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಮುಂಡರಗಿಯ ತೋಂಟದಾರ್ಯ (ಸಿ.ಬಿ.ಎಸ್.ಇ) ವಸತಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಶಾಲಾ ವಾರ್ಷಿಕ ಸ್ನೇಹ ಸಮ್ಮೇಲನದಲ್ಲಿ, ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ ಶಾಲಾ ಸಮ್ಮೇಲನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ಧ್ವನಿಮುದ್ರಿತ ಸಿನೆಮಾ ಅಥವಾ ಜನಪದ ಗೀತೆಗಳಿಗೇ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನಡೆದವು. ಈ ಮಧ್ಯ ಹೊಸ ಆಲೋಚನೆ ಬಿಂಬಿತವಾಗುವಂತೆ ಏಳೆಂಟು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ 'ಗೋವಿನ ಹಾಡು' ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸ್ಕಿಟ್ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರದರ್ಶನದ ಹಿಂದಿನ ತಯಾರಿಯಲ್ಲೂ ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಶಿಕ್ಷಕಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ಮೆಚ್ಚುವಂತಹದು. ಶಿಕ್ಷಕಿ ಲಿಡಿಯಾ ಎಸ್ತರ್ ಸಂಭಾಷಣೆ ಬರೆದರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾದ ವಿಶ್ವಾಸ್, ಕಿರಣ್ ಕನ್ನಡದ ಗೋವಿನ ಹಾಡಿನ ಧ್ವನಿಮುದ್ರಿಕೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡು; ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು ಸೂಕ್ತ ಧ್ವನಿ ಹಾಗೂ ಸಂಗೀತ ತುಣುಕುಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಅಡಕ ಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು; ಸೂಕ್ತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ತುಣುಕುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ; ಸಂಭಾಷಣೆ ಹೇಳುತ್ತ; ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ ಈ ಛಾಯಾ ನಾಟಕ ಜನಮನ ಗೆದ್ದಿತು.

ಈ ತಯಾರಿಯಲ್ಲಿ ತೆಳುವಾದ ಬಿಳಿ ಬಟ್ಟೆಯ ಮಿತ ಪಾರದರ್ಶಕ ಗುಣ, ಬೇಕಾದ ಅಳತೆ, ಆಟದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯಬೇಕಾದ ಸ್ಥಳ, ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಎಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿ

ಪರದೆ ಇದ್ದರೆ ಇಚ್ಛಿತ ನೆರಳು ಮೂಡುತ್ತದೆ, ಪಾತ್ರಧಾರಿಯು ಬೆಳಕು ಮತ್ತು ಪರದೆಯ ನಡುವೆ ಯಾವ ವಲಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅಭಿನಯಿಸಬೇಕು ಇತ್ಯಾದಿ ಕುರಿತು ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವ ಮೂಲಕ ವಿಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಗಣಿತ ಸಂಬಂಧಿ ವಿಷಯಗಳೂ ಚರ್ಚಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ರಂಗಭೂಮಿಯೇ ಹೀಗೆ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ಕ್ರಿಯೆ.

೪.೪.೧೩ ವೇದಿಕೆ ನಾಟಕಗಳು

ಯಾವುದೇ ಸಮಸ್ಯೆ ಅಥವಾ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ಗೋಚರಗೊಳಿಸುವ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವ 'ವೇದಿಕೆ ನಾಟಕಗಳು' ಕ್ರಿಯೆಯ ಮೂಲಕ ಸೂಕ್ತ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ. "೧೯೫೬-೭೧ ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರೆಜಿಲ್‌ನ ಅಗಸ್ಟೊ ಬೋಲ್ ಈ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಿದ್ದು, ಇದು ಅನ್ಯಾಯದ ಸಮಸ್ಯಾತ್ಮಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುವುದು. ಶೋಷನೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹರಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಧ್ಯಾಥಿಗಳಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ. (ಪ್ರೊ. ಎಚ್. ಎಸ್. ಉಮೇಶ, ರಂಗಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ನಡುವಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ, ಮೂಲ; ಜೆನೆಟ್ ರೂಸ್‌ಶೊ ಬರ್ಗ್, ಪುಟ-೮೧) ಸಮಸ್ಯಾತ್ಮಕ ಸನ್ನವೇಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಮಾತನಾಡಲು, ವ್ಯವಹರಿಸಲು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆ ಇದಾಗಿದೆ.

ಪ್ರೊ. ಎಚ್. ಎಸ್. ಉಮೇಶ, ಅವರು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಗುಂಪೊಂದು ತಾನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡ ವಸ್ತುವಿನ ಬಗ್ಗೆ ನಾಟಕವೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ರೂಪಿಸಿದ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯಾತ್ಮಕ ಸನ್ನಿವೇಶವಿದ್ದು ಅದು ದುರಂತದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ. ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ಯಾವುದೇ ಅಡ್ಡಿ ಉಂಟು ಮಾಡದೇ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಪ್ರದರ್ಶನ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಪ್ರದರ್ಶನದ ನಂತರವೂ ನಾಟಕವನ್ನು ಹಲವು ಭಾರಿ ಮರು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮರು ಪ್ರದರ್ಶನದ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯ, ಶೋಷಣೆಯ, ಘಟನೆಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ಸುಮ್ಮನೇ ಕುಳಿತಕೊಳ್ಳ ಬೇಕಿಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೊಂದು ತಿರುವು ಕೊಡುವ ಮೂಲಕ ಸಮಸ್ಯೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ, ದುರಂತ ತಪ್ಪುವಂತೆ ಮಾಡಲು ನಾಟಕದ ಘಟನೆಗೆ ಹೊಸ ತಿರುವು ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸ-ಬಹುದಾಗಿದೆ.

ನಾಟಕ ನೋಡುತ್ತಾ ತಮಗೆ ಸರಿ ಎನ್ನಿಸದ ಸನ್ನವೇಶವನ್ನು 'ನಿಲ್ಲಿಸಿ' ಎಂದು ಕೂಗುವ ಮೂಲಕ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ತಡೆ ನೀಡಬುದು. ನಾಟಕ ನಿಂತ ಕೂಡಲೇ 'ನಿಲ್ಲಿಸಿ' ಎಂದು ಕೂಗಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ವೇದಿಕೆಗೆ ಬಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಪರಿಹಾರಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಅಥವಾ ನಾಟಕ

ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳಿಸಿ ಮುನ್ನಡೆಸಲು ಅವಕಾಶವಿರುವ ಈ ನಾಟಕಗಳು ಹಲವು ಭಾರಿ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಸುಖಾಂತ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ನಾಟಕಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಾಸ್ತವ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಹೇಗೆ ಎದುರಿಸಬೇಕು ಎಂದರಿಯಲು ಅಭ್ಯಾಸಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ವೇದಿಕೆ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶಗಳು

- ನಾಟಕ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿರಬೇಕು
- ಕುತೂಹಲಕರ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು
- ವಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಕೌಶಲ ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸಾಧಿಸಲು ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶವಿರಬೇಕು.
- ಪ್ರತಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ೩ ರಿಂದ ೭ ಜನ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದರೆ ಸಾಕು.
- ಪ್ರತಿ ಪಾತ್ರಕ್ಕೂ ಒಂದು ಹೆಸರಿಸಬೇಕು.
- ತಮಗಿಷ್ಟವಾದ ಪಾತ್ರ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಬೇಕು.
- ಪ್ರದರ್ಶನದ ಮೊದಲು ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ತಾಲೀಮು ಮಾಡಿ ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
- ಅವರವರದೇ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಬೇಕು.
- ಕಥೆಯನ್ನು ಸಹಿತ ಮಕ್ಕಳೇ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
- ತಮಗಿಷ್ಟವಿಲ್ಲದ ಏನನ್ನೂ ಯಾರೂ ಹೇಳಬಾರದು, ಮಾಡಬಾರದು.
- ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ನಾಟಕ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಯಾವ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಬದಲಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸಿ ಯೋಚಿಸಿಬೇಕು.
- ಪಾತ್ರಾಭಿನಯದ ನಂತರ ಅವರು ಅವರಾಗಿಯೇ ಇರುವಂತಹ ಭಾವನೆ ತಾಳಲು 'ನಿರಚನ – ನಟನೆಗೆ' ಒಳಪಡಿಸಬೇಕು.

ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಭಿನಯದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ಹಾಗೂ ನಿಜ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎದುರಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗುವಂತೆ ಈ 'ವೇದಿಕೆ ನಾಟಕ'ಗಳ ಮೂಲಕ ಸೂಕ್ತ ತರಬೇತಿ ನೀಡಬಹುದು. ಮಕ್ಕಳ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ಹಲವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಈ ವೇದಿಕೆ ನಾಟಕಗಳ ಪ್ರಯೋಗಗಳು

ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದು, ಗುಂಪು ಏನು ಮಾಡಿತು ಮುಂದೆ ಏನೇನು ತಿರುವುಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು, ಯಾವ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸಿತು. ಎಂಬುದರ ಬಗೆಗಿನ ಸಂವಾದ ನಡೆಯಬೇಕು. ಸಂವಾದದೊಂದಿಗೆ ನಿರ್ಧಿಷ್ಟ ನಿಲುವು ತಾಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೇ ಚಿಂತನೆನೆಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

೪.೪.೧೪ ಚಿತ್ರಾಕೃತಿ ಆಧಾರಿತ ರಂಗಪ್ರಯೋಗ

ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗ ವಿನ್ಯಾಸ, ವಸ್ತ್ರ ವಿನ್ಯಾಸ, ರಂಗಪರಿಕರಗಳು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಂತೆ ನಾಟಕದ ಕಥೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ವಸ್ತು, ಕಾಲ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಚಿತ್ರ ಕಲಾವಿದ ಅಥವಾ ಕರಕುಶಲಿ ತನ್ನ ಸೃಜಶೀಲತೆಯಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ರಂಗಭೂಮಿ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರ ಕಲಾವಿದ ಅಥವಾ ಕರಕುಶಲಿ ತನ್ನ ಸೃಜಶೀಲತೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡರೂ ಅದು ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿದ್ದು ಹಿತಮಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ನಾಟಕದ ಅರ್ಥವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವಂತಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಪರಿಣಾಮ, ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಿಸುವಲ್ಲಿ ನೈಜತೆ ತಂದುಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರ ಕಲಾವಿದನ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಕಲಾವಿದನ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ಮಿತಿಗೊಳ್ಳಬಾರದು. ಸೃಜನಶೀಲ ಚಿತ್ರಾಕೃತಿಯನ್ನಾಧರಿಸಿಯೇ ರಂಗಕೃತಿಯೊಂದು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವಂತಾದರೆ? ಅಂಥ ಕನಸೊಂದನ್ನು ನನಸಾಗಿಸುವ ಪ್ರಯೋಗವೊಂದನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ಲೇಖಕನೊಬ್ಬನ ಕಥೆ ಅಥವಾ ನಾಟಕ ಕೃತಿಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ರಂಗಕೃತಿ ನಿರ್ಮಾಗೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಚಿತ್ರಕೃತಿ ಆಧರಿಸಿ ರಂಗಕೃತಿ ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತುಂಬಾ ಉತ್ತಮ ಕ್ರಿಯೆ. ಸೃಜನಶೀಲ ಮಕ್ಕಳು ಮಣ್ಣು, ಕಲ್ಲು, ಹರಳು, ಎಲೆ, ಕಡ್ಡಿ, ಕಸ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತು ಬಳಸಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ರೂಪಸಿ ಆಟವಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಇನ್‌ಸ್ಟಾಲೇಶನ್ ಕಲಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಆ ಮೂಲಕ ತಾವೇ ಹಲವು ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಮೌಖಿಕ ಸಂಭಾಷಣೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ರಂಗಾಟಗಳು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳೇ ಆಗಿವೆ, ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಆಟದ ಮುಂದುವರಿಕೆಯಾಗಿ ಚಿತ್ರ ಕಲಾವಿದರು ಹಲವು ರೇಖಾ ಚಿತ್ರ, ತೈಲ ವರ್ಣ ಚಿತ್ರ, ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪ ಹಾಗೂ ಇನ್‌ಸ್ಟಾಲೇಶನ್ ಕಲಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗುವಂತೆ ರಚಿಸಿ ಶ್ರೇಣೀಕೃತವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿ ಚಿತ್ರಕೃತಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲ ಮಕ್ಕಳು ಈ ಕಲಾಕೃತಿಯನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ, ಮನೋರಂಗದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ, ಕಲ್ಪಿತ ದೃಶ್ಯ ಅಥವಾ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುತ್ತ, ಪರಸ್ಪರ ಚಿತ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ಪಾತ್ರಗಳಾಗುವ ಮೂಲಕ ರಂಗಕೃತಿಯೊಂದು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ

ಅಥವಾ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ರಂಗಕೃತಿಯೇ 'ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಚಿತ್ರಾಕೃತಿ ಆಧಾರಿತ ಕಲಾ ರಂಗಭೂಮಿ'

ಈ ಚಿತ್ರಾಕೃತಿ ಆಧಾರಿತ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಹಲವು ದೃಶ್ಯಾವಳಿ ಅಥವಾ ಒಂದೋ ಎರಡೋ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಚಿತ್ರಗಳು ,ಇನ್‌ಸ್ಟಾಲೇಶನ್ ಕಲಾಕೃತಿಗಳು, ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಇಲ್ಲವೇ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಒಳಗೊಂಡಂತ ವಿಶಿಷ್ಟ ಚಿತ್ರಾಕೃತಿಯೊಂದು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ರಂಗಪರಿಕರಗಳಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ಮಕ್ಕಳು, ನಟರೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಚಿತ್ರಾಕೃತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಶಿಕ್ಷಕ ಅಥವಾ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಡಲು ಬಿಟ್ಟು ಸೂಕ್ತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ-ದೊಂದಿಗೆ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತ ಪ್ರವೇಶದೊಂದಿಗೆ ಪಾತ್ರಧಾರಿಯೂ ಆಗಿ ರಂಗಕೃತಿಯೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಕಟ್ಟಬೇಕು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮಕ್ಕಳೇ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಬೇಕು. ಇಂಥ ರಂಗಪ್ರಯೋಗಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಧ್ಯತೆ ನೀಡಬೇಕು. ಈ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಮಕ್ಕಳು ನಟರೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ : ನಾನು ಹಲವು ಭಾರಿ ಮಕ್ಕಳು ತಾವೇತಾವಾಗಿ ಕಂಡಂತ ಘಟನೆ, ವಸ್ತು, ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ನೀಡಿದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ದಂಗಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವರ ಸೃಜನಶೀಲ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಂಡು ಖುಷಿ ಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.

ಘಟನೆ-೧ : ನಾಯಿಯೊಂದು ಮಲಗಿ ತನ್ನ ಪುಟ್ಟ ಮರಿಗಳಿಗೆ ಹಾಲುಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ಹಾದಿಗುಂಟ ಹೋಗುವ ಗೆಳೆಯರಿಬ್ಬರು "ನಾಯಿಕುನ್ನಿ(ಮರಿ) ಎಷ್ಟ ಚೆಂದ ಅದಾವು ತಗೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸಾಕೋಣ" ಎಂದು ನಾಯಿಮರಿ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೋದರು ತಾಯಿ ನಾಯಿ ಗುರ್‌ಗುಟ್ಟಿದ್ದು ಕೇಳಿ ಬೆದರಿ "ನಾಳೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರಾಯಿತು ಮೊದಲು ಆ ನಾಯಿ ಸಾಕಿದವರ ಮನೆ ಎಲ್ಲಿದೆ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚೋಣ" ಎನ್ನುತ್ತ ನಡೆದರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಗೆಳೆಯರ ಜೋಡಿ ಬಂದಿತು. ಗೆಳೆಯರಿಬ್ಬರೂ ನಾಯಿಕುನ್ನಿ ನೋಡಿದರು. "ಲೇ ನೋಡ್ಲೆ ಅಲ್ಲೆ, ನಾಯಿ ಕುನ್ನಿ ಹ್ಯಾಂಗ ಮಲಕೊಂಡಾವು" ಎಂದು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಮುಖ ನೋಡಿಕೊಂಡು, ಸುತ್ತ ಕಲ್ಲು ಹುಡುಕಿ ಕಲ್ಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಾಯಿಯತ್ತ ಎಸೆದವರೇ ಓಟ ಕಿತ್ತರು. ಕಲ್ಲಿನೇಟು ತಿಂದ ನಾಯಿ ಕುಂಟುತ್ತ ,ಮರಿಗಳು ಕುಂಯ್‌ಗುಡುತ್ತ ಹೋದವು.

ಘಟನೆ-೨ : ನಾನು ಈ ಹಿಂದೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮುಂಡರಗಿ ಮಾದರಿ ಕೇಂದ್ರ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಭಗ್ನಗೊಂಡ ಶಿಲ್ಪದ ಶಿರಭಾಗವೊಂದಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ವೀಕ್ಷಣೆಗೆ ಇಡಲಾಗಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆ ನನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾನು ಕಾರ್ಯಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ಬಾಲಕನೊಬ್ಬ ಬಂದು ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತ

ನಿಂತ. ನಾನು ಅವನನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ನೋಡದಂತೆ ಕುಳಿತು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಚೀಚೆ ನೋಡಿದವನೆ ಮೂರ್ತಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿ ಹೋದ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬಂದು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತ. ಆಚೀಚೆ ನೋಡಿ ಮೂರ್ತಿಯ ದೊಡ್ಡದಾದ ಮೂಗನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಮುಖ ಅಗಲಿಸಿ ಮೂಗು ಹಿಗ್ಗಿಸಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಹಾವಭಾವ ಮಾಡಿದ. ನಾನದನ್ನು ನೋಡಿದೆನೆಂಬ ಅರಿವಾಗಿ ಮುಗುಳ್ನಗುತ್ತ ಮುನ್ನಡೆದ.

ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಬಂದಳು ಅತ್ತಿತ್ತ ಸರಿದಾಡಿದ್ದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿ ಅದರ ಹಣೆಮುಟ್ಟಿ ಎರಡೂ ಗಲ್ಲಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಕೈ ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಹೊರನಡೆದಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ಆಡುತ್ತ ಹುಡುಗ ಹುಡುಗಿಯರಿಬ್ಬರು ಬಂದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದರು. ಆ ಕೂಡಲೇ ಹುಡುಗನಿಗೇನೋ ಹೊಳೆಯಿತೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದವನೇ ಮೂರ್ತಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ಓಡಿ ಹೋದ. ಮೂರ್ತಿ ಉರುಳಿತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ ಹುಡುಗಿ ಸರ್‌ಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ತಾಳು ಎಂದಳು. ಹೇಳಿದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಬೆದರಿಸಿದ.

ಘಟನೆ–೩ : ಸುಮ್ಮನೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತ ಬಂದ ನಾಲ್ಕು ಪುಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳು ಅಲ್ಲೊಂದು ಗವಿಯಂತೆ ಕಾಣುವ ಕಲ್ಲುಬಂಡೆಗಳ ಕಿರು ಸಂದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಮರ. ಮರದಡಿ ತಂಪಾದ ನೆರಳಿದೆ, ಕಿರಿದಾದ ಕಟ್ಟೆಯಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ತಗ್ಗು ಇದೆ. ತಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿಕೊಂದಿದ್ದು ಏರಿಯ ಮೇಲೆ ಅರಳಿದ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಹೂಗಳಿವೆ. ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಚಿಕ್ಕ ಗಿಡಗಂಟಿ ಕಸಕಡ್ಡಿಗಳಿಂದಾವೃತ ಜಾಗವಿದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಆಟಕ್ಕೆ ಇನ್ನೇನು ಬೇಕು, ಇಷ್ಟು ಪ್ರೇರಣೆ ಸಾಕು. ಮಕ್ಕಳು ಆಟ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಮೇಲಿನ ಮೂರೂ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ನಾನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಅಂಶಗಳೇನೆಂದರೆ ಮಕ್ಕಳ ವರ್ತನೆಯರಿತು ಸೂಕ್ತ ಪರಿವರ್ತನೆ ತರಲು; ಮುಕ್ತವಲಯದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಂತೆ ಪಾಲಕರು, ಶಿಕ್ಷಕರು ಕುಳಿತು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳ ಚಿಂತನೆ ಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆಯೋ, ಋಣಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆಯೋ, ಅವರ ಸೃಜನಶೀಲ ಮನಸ್ಸು ಕಟ್ಟುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದೆಯೋ, ಕೆಡಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದೆಯೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಸೂಕ್ತ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡಿ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ತರಲು ಸಾಧ್ಯ. ಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿದ್ದು ಕಟ್ಟುವ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿ ಸೃಜನಶೀಲ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಋಣಾತ್ಮಕವಾಗಿದ್ದು ಕೆಡಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೆ ಸೂಕ್ತ ರಂಗಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮೂಲಕ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆ

ತರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಚಿತ್ರಾಕೃತಿ ಆಧರಿತ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ವರ್ತನೆ ತಿಳಿಯಲು ಹಾಗೂ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸಾರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಈ ಚಿತ್ರಾಕೃತಿ ಆಧಾರಿತ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಪರಿಣಾಮಗಳು

- ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.
- ಮಕ್ಕಳ ಮನೋರಂಗದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಚಿತ್ರದೃಶ್ಯಗಳು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.
- ಮಕ್ಕಳು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ.
- ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕಿಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.
- ಭಾಷೆ ಬಳಸಿ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವುದರಿಂದ ಭಾಷಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.
- ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಆಗಾಧವಾದ ದೃಶ್ಯ ಪ್ರಭಾವ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.
- ಚಿತ್ರಗಳ ರಚನೆ, ಬಣ್ಣ, ವಿನ್ಯಾಸ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಮಗುವಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮೇಲೆ ಮಹತ್ತರ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತವೆ.
- ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂವೇದನೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಸೃಜನಶೀಲತೆಯ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕಳ ಮನೋರಂಗದ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ, ಚಿತ್ರಾಕೃತಿ ಆಧರಿತ ರಂಗಭೂಮಿ ಅಥವಾ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಕಲಾ ರಂಗಭೂಮಿ ಕಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಯತ್ನ – ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ.

೪.೪.೧೫ ರಂಗ ಸಂಕಲನ

ಯೂರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಫ್ಯೂಚರಿಸ್ಟ್ ರಂಗಪಂಥದ ನಟ–ನಿರ್ದೇಶಕರು ನೂತನ ಜನಪ್ರಿಯ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರು. ನಟರು ಮತ್ತು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಉಳಿಯದೇ ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದರು. ಚಿತ್ರಕಲೆ–ಸಂಗೀತ–ನೃತ್ಯ ಸಿನೆಮಾ ಸೇರಿದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಮಾಧ್ಯಮದ ತುಣುಕುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಹುಮಾಧ್ಯಮ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ರಂಗಕ್ಕೆ ತಂದರು. ಹಾಗೆಯೇ, ೧೯೬೦ ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಅಮೆರಿಕನ್ ಬಂಡಾಯ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸುದ್ದಿ ಮಾಡಿದ 'ಲೀವಿಂಗ್ ಥಿಯೇಟರ್ಸ್' ಹಾಗೂ 'ಪರ್ಫಾರ್ಮೆನ್ಸ್ ಗ್ರೂಪ್'ಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಸಹಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿತು. 'ರಂಗಸ್ಥಳ–ಪ್ರೇಕ್ಷಾಂಗಣ' ಎಂಬ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನೇ ಅಳಿಸಿ ಹಾಕಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ಇಡೀ ರಂಗ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ಕೂಡಬಹುದಿತ್ತು.

ಹಾಗೆಯೇ ರಂಗಕ್ರಿಯೆಯೂ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. 'ಪರಿಸರ ರಂಗಭೂಮಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡ ಈ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಆಲನ್ ಕಾಪ್ರೊವ್ ಎಂಬವರು ೧೮ ವಿವಿಧ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಜರುಗುವಂತೆ ಯೋಜಿಸಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ತನ್ನ ಅನುಭವವನ್ನು ತಾನೇ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ರಂಗ ಸಂವಹನೆಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ನೃತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ಚಿತ್ರ, ಚಲನಚಿತ್ರ, ನಾಟಕ ಮುಂತಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಏಕ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜರುಗಿಸಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ಬೇಕಾದಾಗ ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ನೋಡಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡ-ಲಾಗಿತ್ತು.

ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಈ ರಂಗಕ್ರಿಯೆಗೆ ಪೂರಕ ಅವಕಾಶಗಳಿರುವ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಆಯ್ಕೆಯ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ವಿವಿಧ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ 'ರಂಗ ಸಂಕಲನ' ಏರ್ಪಡಿಸುವುದೊಳಿತು. ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಹಬ್ಬ, ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಬಾಲೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವಾಗ ಈ ರಂಗ ಸಂಕಲನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೊಳಿತು. ನಾವು ಧಾರವಾಡದ ಚಿಲಿಪಿಲಿಯ 'ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿಗೂಡು' ಬಳಗ ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳಲ್ಲಿ ರಂಗ ಸಂಕಲನದ ಕೆಲವು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ತಮ್ಮಿಷ್ಟದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪೊಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಸಂಘಟನೆಯ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಇದೇ ಅನುಭವದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಬಾಲವಿಕಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿಯು ಅಂತರ್‌ಭಾರತಿಯ ಸಹಯೋಗದಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ (೨೦೧೦ರ ನವಂಬರ್೧೬-೨೧) 'ಬಾಲ ಆನಂದ ಮಹೋತ್ಸವ' ಅಥವಾ 'ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಕ್ಕಳ ಹಬ್ಬ'ದ ಒಟ್ಟು ಸ್ವರೂಪವೇ ಈ ರಂಗ ಸಂಕಲನ ಮಾದರಿಯದು. ಡಾ.ಎಸ್.ಎನ್.ಸುಬ್ಬರಾವ್ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಗಡಿದಾಟಿ ದೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯದ ಮಕ್ಕಳು, ಶ್ರೀಲಂಕಾದ ಮಕ್ಕಳು, ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಬಾಲ ಮಂದಿರದ ಮಕ್ಕಳು ಸೇರಿದಂತೆ ೭೫೦ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡದ ೭೫೦ ಮಕ್ಕಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ೧೫೦೦ ಮಕ್ಕಳು ಯಾವುದೇ ಒತ್ತಡವಿಲ್ಲದೇ ಆರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ತಮ್ಮಿಷ್ಟದ ಕಾರ್ನರ್‌ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಸಂತಸದಿಂದ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕಲಿತರು-ಕಲಿಸಿದರು. ಹಾಡಿ-ಕುಣಿದು ರಂಜಿಸಿದರು.

ಚಿತ್ರ-ಚಿತ್ತಾರ, ಕರಕುಶಲಕಲೆಗಳಾದ ಮಣ್ಣಿನ ಮಾದರಿ, ಕಾಗದ ಕುಸುರಿ, ದಾರದ ಹೆಣಿಕೆ, ಮೆಹಂದಿ ಕಲೆ, ಗೀತ ಗಾನ, ಕಥೆ ಕಟ್ಟು, ಕವಿತೆ ಬರೆ, ಜನಪದ ವಾದ್ಯ ನುಡಿಸು, ಜನಪದ ನೃತ್ಯ ಮಾಡು, ಪವಾಡ ಬಯಲು ಮಾಡು, ಹಳ್ಳಿ ಆಟಗಳನ್ನಾಡು, ಮಲ್ಲಗಂಬ ಹತ್ತು, ಹಗ್ಗದ ಮೇಲೆ ಸಾಗು, ಜೋಕಾಲಿ ಜೀಕು, ಮುಖವಾಡ ಮಾಡು,

ಮುಖಕ್ಕೆ ಮೇಕಪ್ ಮಾಡಿಕೊ, ಸಿನೆಮಾ ನೋಡು, ರಂಗಾಟ ಆಡು, ವೇಷ ಹಾಕು, ರಸಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳು–ಹೇಳು, ಓದುವ ಆಸೆಯೇ ವಾಚನ ಕಟ್ಟೆಗೆ ಹೋಗಿ ಪತ್ರಿಕೆ ಪುಸ್ತಕ ಓದು, ಬೇಸರವೇ ಆಟದ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕೇರಂ–ಚಸ್–ಹುಲಿಮನೆ–ಹಾವುಏಣಿ ಆಟ ಆಡು, ಇದೆಲ್ಲವೂ ಸಾಕಾಯ್ತೆ ಹರಟೆ ಕಟ್ಟೆಗೆ ಹೋಗಿ ಗೆಳೆಯ–ಗೆಳತಿಯರಂದಿಗೆ ಹರಟು, ಹೀಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಇಂಬು ಕೊಡುವ ಯಾವುದೇ ಚಟುವಟಕೆ ಇರಲಿ ಅಂತಹ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ನರ್‌ಗಳನ್ನೂ ತೆರೆಯಬಹುದು.

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗಮನದಲ್ಲಿಡಬೇಕಾದ ಒಂದೇ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೂಡಿಸದಿರುವುದು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಗುಡಿಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಪರಿಚಯವಿರಲೆಂದು ಒಂದು ಕಾರ್ನರ್‌ನಲ್ಲಿ ಕುಂಬಾರರ ತಿಗರಿ ಚಕ್ರ ಹಾಗೂ ಹದವಾದ ಅರಲು ಇಡಲಾಗಿತ್ತು, ಮಕ್ಕಳು ಗುಂಪಾಗಿ ತಿಗರಿ ತಿರುಗಿಸುತ್ತ ತಮಗಿಷ್ಟದ ಮಾದರಿಯ ಮಡಿಕೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ತಯಾರಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ತಾರ ಬಿಡಿಸಿದರು. ೧೫೦೦ ಮಕ್ಕಳು ಯಾರಿಗೂ ಭಾರವಾಗದ ಹಾಗೆ, ಸ್ವಯಂ ಶಿಸ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ನಗುನಗುತ್ತಲೇ ಕಾಲ ಕಳೆದರು. ಜಾತಿ–ಭಾಷೆ–ಮತಗಳ ಗೋಡೆಯೊಡೆದು ಭಾವದೆಳೆ ಕಟ್ಟಿದರು.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನವೇ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ ಪ್ರದರ್ಶನದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೂ ತುಂಬಾ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ಆಯಾಮಗಳಿವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಎಂದರೆ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ನಾಟಕ ನೋಡುವುದು ಅಥವಾ ಮಕ್ಕಳೇ ನಾಟಕ ಅಭಿನಯಿಸುದು ಎಂದು ಸೀಮಿತವಾಗಿ ನೋಡದೇ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುದು ಉಚಿತ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯತ್ತ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಬೇಕಾಗಿದೆ.

◆◆◆

ಅಧ್ಯಾಯ – ೫

ರಂಗಭೂಮಿಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು

೫.೧ ಪೀಠಿಕೆ

೫.೨ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣ

೫.೩ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

೫.೪ ರಂಗ ಶಿಶುವಿಹಾರ

೫

ರಂಗಭೂಮಿಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು

೫.೧ ಪೀಠಿಕೆ

ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗಕಲೆ ಎಂದಾಕ್ಷಣ ಶಿಕ್ಷಕರು ಬಣ್ಣ ಬಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಲ್ಲ. ರಂಗಕಲೆಯ ಮೂಲ ತತ್ವ ಹಾಗೂ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಸಾವಿರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಕಲಿಸಲಾಗದ ಒಂದು ಪಾಠವನ್ನು ನಾಟಕದ ಒಂದು ಸಂಭಾಷಣೆ ಕಲಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಮಾತೊಂದಿದೆ. ಈ ಮಾತು, ನಾಟಕವು ಒಂದು ಕಲಿಕಾ ಮಾಧ್ಯಮ ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಮನೋರಂಜನೆಯಾದರೂ ಗಂಭೀರ ವಿಚಾರಗಳತ್ತ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಗಮನ ಸೆಳೆದು ಚಿಂತನಾಶೀಲರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ. ಇದು ನಿರಂತರ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಒಂದು ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಮಾಜದ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿವು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಇದಕ್ಕೊಂದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಆಯಾಮ ಒದಗಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಇಂದಿನ ಕಲಿಕೆಯ ಸಂದರ್ಭ ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿನ ಹಲವು ಲೋಪದೋಷಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಬಹುದಾಗಿದೆ.

ರಂಗಕಲೆ ಒಂದು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಕಲೆಯಾಗಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ಅಭಿನಯ ನೃತ್ಯ, ಚಿತ್ರಕಲೆ ಮೊದಲಾದ ಲಲಿತಕಲೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಡಕವಾಗಿವೆ. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿ, ಅಭಿರುಚಿ ಬೆಳಸಬೇಕು. ಭಾಷೆ-ಚರಿತ್ರೆಯೊಂದಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಗಣಿತದಂತಹ ಕ್ಲಿಷ್ಟವೆಂದುಕೊಂಡ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಲಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನಾ ಶಕ್ತಿಯಿರುವ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಿಸಿ, ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಬಹುವಿಧ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಗೆ ಸೂಕ್ತ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ, ಶಾಲಾ ವರ್ಗದ ಕೋಣೆಯೂ ಒಂದು ರಂಗವೇದಿಕೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಶಿಕ್ಷಕ/ಕಿ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ, ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರೂ, ಕಲಾವಿದರೂ ಆಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರೆ; ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರೂ, ನಟರೂ ಆಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ವರ್ಗದಕೋಣೆಯೇ ಯಶಸ್ವಿ ಕಲಿಕೆಗೆ ನೆರವಾಗಬಲ್ಲುದು. ಕಾರಣ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಒಂದು ಭಾಷೆಯಾಗಿ, ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ; ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣದ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತ, ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿಸಬಹುದಾದ ರಂಗಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

೫.೨ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣ

ನಮಗಿಂದು ಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಕೇವಲ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲ, ಸೃಜನಶೀಲ ಮಕ್ಕಳು. ಏಕೆಂದರೆ ಸೃಜನಶೀಲರಾದವರು ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅದೇ ಬುದ್ಧಿವಂತರೆಲ್ಲರೂ ಸೃಜನಶೀಲರಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕೈಗೊಂಡ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಬಹುದು. “ಚಿಕ್ಯಾಗೋ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಗೆಸೆಲ್ ಮತ್ತು ಜಾಕ್ಸನ್‌ರವರು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಕೈಗೊಂಡ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಈ ನಿಲುವಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಮೇರಿಕಾದ ಬರ್‌ಕ್ಲಿಯ ಕ್ಯಾಲಿಪೋರ್ನಿಯಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ವರ್ತನಾ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದಲೂ ಈ ವಿಷಯ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಸೃಜನಶೀಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸರಳ, ನಿಷ್ಕಪಟ, ಸ್ಪಷ್ಟ ಆಲೋಚನೆಯ, ಬಹುಮುಖಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ, ಸರ್ವತೋಮುಖ ಶಕ್ತಿಯ, ಸ್ವಂತಿಕೆಯ ಸ್ವಭಾವದವರಾಗಿದ್ದು ಆಶಾವಾದಿ-ಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಇವರ ಅಧ್ಯನದಿಂದ ಸಾಬೀತಾಗಿದೆ. (ಡಾ. ಕಿಕ್ಕೇರಿ ವೀರನಾರಾಯಣ, ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ವೃದ್ಧಿಸುವುದು ಹೇಗೆ, ಪುಟ-೫೫/೫೬) ಇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿ ಡಾ. ಸಿ. ಆರ್. ಚಂದ್ರಶೇಖರ್‌ರವರು “ವ್ಯಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸೃಜನಶೀಲನಾದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚೆಚ್ಚು ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಮೂಲಕ ಮನುಕುಲ ಮೇಲ್ಮಟ್ಟವನ್ನು ತಲುಪುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜ ಹೆಚ್ಚು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ.” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. (ಡಾ. ಕಿಕ್ಕೇರಿ ವೀರನಾರಾಯಣ, ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ವೃದ್ಧಿಸುವುದು ಹೇಗೆ, ಪುಟ-೩) ಹಾಗಾಗಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಗೆ ಮಾನ್ಯತೆ ನೀಡದೇ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿರುವ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಪೋಷಣೆ ದೊರೆಯಬೇಕು. ಪಾಲಕರು, ಶಿಕ್ಷಕರು, ಶ್ರೇಯೋಕಾಂಕ್ಷಿಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಲಾನುಭವದ ಮೂಲಕ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಸೃಜನಶಿಲ ಚಿಂತನೆಗೆ ಪೂರಕ ಪಠ್ಯೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ

ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿ, ಸೃಜನಶೀಲತೆ ವಿಕಾಸಗೊಂಡು ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಲು ಬೆಂಬಲಿಸಬೇಕು.

ನಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆ ಎಂದರೆ ಅದು ಕಲಿಕೆಗೆ ಅಕ್ಷರ ಮಾತ್ರ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದು ಹಾಗೂ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಕಗಳೇ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು ಎಂಬುದು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕಲಿತವರು–ಕಲಿಯದವರು, ಬುದ್ಧಿವಂತರು–ದಡ್ಡರು ಎಂಬ ಎರಡು ರೀತಿಯ ಜನವರ್ಗ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು. ರಂಗಭೂಮಿ ಈ ಎರಡೂ ಜನವರ್ಗಕ್ಕೂ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರಭಾವಿ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿದೆ. ಇತರೆ ಭಾಷಾ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಂತೆ ರಂಗಭೂಮಿಯೂ ಕಲಿಕೆಯ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಇದೊಂದು ಸೃಜನಶೀಲ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನರಿತೇ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರಗಳು ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆ ತರುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೀದಿನಾಟಕ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಸಮಾಜಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರುತ್ತಿವೆ.

ಈ ಆಸಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ವಾದವೊಂದು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದೆ. ಈ ವಾದವನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಿ "ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕಿನಂಥ ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಏಜೆನ್ಸಿಗಳು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಒತ್ತುಕೊಡುತ್ತಿರುವುದು, ಭಾರತದ ಜನವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಸ ಹೊಸ ಬಳಕೆದಾರ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ರಂಜನೋದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಅಣಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ" ಎಂದು ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ. ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. (ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ. ರಂಗಭೂಮಿ ಮುಖಾಂತರ, ಪುಟ.೪೮) ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಬಳಕೆ ಕೇವಲ ಮನರಂಜನಾ ಉದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಗ್ರಾಹಕ ಸಮೂಹ ಒದಗಿಸುವುದಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ರಂಗಭಾಷೆಯ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಮುಖೇನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವುದಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಮನರಂಜನಾ ಉದ್ಯಮವನ್ನು ಚಿಕಿತ್ಸಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ, ಸರಿ ತಪ್ಪುಗಳ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಗೆ ತೊಡಗಿ, ವಿಮರ್ಶಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ರಂಜನೋದ್ಯಮವು ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಿಚಲಿತಗೊಳಿಸದಂತೆ ದೂರದಲ್ಲಿಡಲು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಧೋರಣೆ ಅಗತ್ಯ. ಪ್ರಯೋಗಶೀಲ ರಂಗತಜ್ಞ ಶಶಿಧರ ಭಾರಿಘಾಟ್ ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶವಾದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಉದ್ದೇಶ "ರಂಗಭೂಮಿಯ ಹೊಸ ಸಂವಹನ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಪನಾ ಲೋಕದ ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಅವಕಾಶಮಾಡಿಕೊಡುವುದಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಹೊಸತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ, ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ, ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ಯೆಯ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ." (ಪ್ರೊ. ಎಚ್. ಎಸ್. ಉಮೇಶ, ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನವಾಗಿ ಸೃಜನಶೀಲ ನಾಟಕ, ಪುಟ–೩೦) ರಂಗಭೂಮಿಯ ಶೈಕಣಿಕ ಬಳಕೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿರಂತರ

ಉಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಪಠ್ಯಾಧಾರಿತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಹಾಗೂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಂವಹನ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸಿ, ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕೆಯ ಹಸಿವು ಮೂಡಿಸಿ, ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ಛಲ ಹಾಗೂ ಗುರಿ ಸಾಧನೆಯ ಹೊಸ ದಾರಿ ತೋರುವುದಾಗಿದೆ. ಅಕ್ಷರ ಅವರಿಗೂ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸಹಮತವಿದೆ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವರೇ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ "ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಒಂದು ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಗುವಿನ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ನೆಲೆ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಲು ಇದು ಸಕಾಲ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. (ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ. ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮುಖಾಂತರ, ಪುಟ-೯೭) ಇಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಿಲ್ಲದೇ ಪೂರಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ರಂಗಭೂಮಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿಣಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದೆ.

ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಎಚ್ಚರಿಸುವ ಚೀನಿ ಗಾದೆಯಂದಿದೆ. ಅದು, 'ನೀನು ನನಗೆ ಹೇಳು ನಾನು ಮರೆಯುತ್ತೇನೆ; ನೀನು ನನಗೆ ತೋರಿಸು ನಾನು ನೆನಪಿಡುತ್ತೇನೆ; ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸು ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ' ಎನ್ನುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆ ಒಂದು ಅನುಭವವಾಗಲು ಅವರನ್ನು ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗಕಲೆ, ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ರಂಗಕಲೆ ಅಥವಾ ರಂಗಮುಖೇನ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವಾಗ ನನಗೆ ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ರಂಗಭೂಮಿ ಕುರಿತಾದ ಎರಡು ಮಹತ್ವದ ಪತ್ರಗಳ ವಿಷಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವುದು ತುಂಬಾ ಮುಖ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು, ಅಮೇರಿಕಾದ ಮಾಜಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಅಬ್ರಹಾಂ ಲಿಂಕನ್ ತನ್ನ ಮಗನ 'ಶಿಕ್ಷಕನಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರ'. ಇನ್ನೊಂದು, ರಂಗಕರ್ಮಿ ಹಾಗೂ ರಂಗಶಿಕ್ಷಕ ಎಸ್.ರಾಮನಾಥ ಅವರು ತನ್ನ ಶಿಕ್ಷಕ ಮಿತ್ರನಿಗೆ ಬರೆದ 'ಆತ್ಮ ಶೋಧನೆಯ ಆತ್ಮೀಯ ಪತ್ರ'. ಅಭ್ಯಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಎರಡೂ ಪತ್ರಗಳ ಸಾರವನ್ನಿಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ಕೊಡಬಯಸುತ್ತೇನೆ.

ಅಬ್ರಹಾಂ ಲಿಂಕನ್ ತಮ್ಮ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ "ಎಲ್ಲರೂ ನ್ಯಾಯಪರರಲ್ಲ ಸತ್ಯವಂತರಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲೆನಾದರೂ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮುಠ್ಠಾಳನಿಗೂ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಒಬ್ಬ ದೀರೋದಾತ್ತನ್ನು, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸ್ವಾರ್ಥ ರಾಜಕಾರಣಿಗೆ ಬದಲು ಒಬ್ಬ ನಿಷ್ಠಾವಂತನ್ನು, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಶತ್ರುವಿಗೆ ಬದಲು ಒಬ್ಬ ಸನ್ಮಿತ್ರನಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಲಿಸಿರಿ. ನಿಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ, ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಗಳಿಸಿದ ಹಣ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು,, ಸೋಲು ಗೆಲುವಿನಲ್ಲಿ ಸಮಚಿತ್ತದಿಂದಿರುವುದನ್ನು, ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕೌತುಕವನ್ನು ಕಂಡು ಧ್ಯಾನಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಸಿರಿ.

ನಯದ ಜನರಲ್ಲಿ ವಿನಯ, ಒರಟರಲ್ಲಿ ಒರಟುತನದಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನು, ಹೃದಯ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಯ ಚೀಟಿ ಅಂಟಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದನ್ನು, ತನ್ನ ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತನಗೇ ನಂಬಿಕೆ ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಲಿಸಿರಿ. ಹಾಗಾದಾಗ ಅವನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ವಿಶ್ವಾಸ ಹೊಂದಿ ಮಾನವೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾನೆ" ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. (ಎಸ್. ರಾಮನಾಥ, ರಂಗಾಟಗಳು, ಪುಟ-೭) ಇದು ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಮಗು ಏನನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜದ ಪಾಲಕರೊಬ್ಬರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಮಗು ಜ್ಞಾನದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬರಿ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಬೆಳೆಯುವುದಲ್ಲ; ಮಾನವೀಯತೆಯ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಮಾನವೀಯ ವರ್ತನೆಯೊಂದಿಗೆ ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತ ಬುಧ್ಧಿವಂತನಾಗಿ ಬದುಕುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಲಿಂಕನ್‌ರ ಆಶಯವಾಗಿತ್ತು.

ವೃತ್ತಿಪರ ರಂಗಕರ್ಮಿ ಎಸ್.ರಾಮಾನಾಥ ಅವರು, ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಬತ್ತಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯ ಕನಸುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ, ರಂಗಭೂಮಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಬಲ್ಲದು ಎಂಬುದನ್ನು ತನ್ನ ಶಿಕ್ಷಕ ಮಿತ್ರನಿಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರವೊಂದರಲ್ಲಿ ತೆರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ "ಶಾಲೆ ಎಂದರೆ ಕೇವಲ ಪುಸ್ತಕ ಓದುವ, ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವುದನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಕೇಂದ್ರವಲ್ಲ. ಅದು ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಿಕಸನಗೊಳಿಸುವ ಕೆಂದ್ರವೂ ಹೌದು. ನಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡರೆ ನಮಗೆ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ಅಷ್ಟೇನು ಪ್ರಿಯವಾದ ಕೆಲಸವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೂರು ಹೊತ್ತು ಆಡುವ ಮನಸ್ಸು. ಶಾಲೆಯ ಘಂಟೆ ಬಾರಿಸಿದ ಸದ್ದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಯಾವುದೋ ದೊಡ್ಡ ಭಾರವೊಂದು ಮೈಮನಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇರಿದಂತಾಗಿ, ಉಸಿರುಗಟ್ಟಿದ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶಾಲೆ ಎಂದರೆ ಶಿಕ್ಷಕ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಂತೆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು. ಅಂಗಳ-ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲದೇ ಆಡುತ್ತ ಬೆಳೆದ ಯಾವ ಮಗುವಿಗೆ ತಾನೆ ಈ ನಿರ್ಬಂಧಿತ ಶಾಲೆ ಪ್ರಿಯವಾದೀತು? ಕತೆ ಕೇಳುವ ಮನಸ್ಸು, ಕತೆ ಹೇಳುವ ಮನಸ್ಸು, ಏನಾದರೂ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿ ದೇಹ ದಂಡಿಸುವ ಮನಸ್ಸು, ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲೆ ಹೂ ಅರಳಿಸಿ ಸುವಾಸನೆ ಹೀರಿಬಿಡುವ ಹುಮ್ಮಸ್ಸು, ಇದಾವುದಕ್ಕೂ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲದ ನಮ್ಮ ಶಾಲೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ, ಬಯಕೆಗಳನ್ನೇ ಮುರುಟಿಬಿಟ್ಟಿತು" (ಎಸ್. ರಾಮನಾಥ, ರಂಗಾಟಗಳು, ಪುಟ-೨) ಎಂದು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಮಾತು ಒಪ್ಪಿತವಾಗುವಂತಾದ್ದು. ಏಕೆಂದರೆ ಮಕ್ಕಳು ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವುದೇ ಹೀಗೆ; ಒಂದಡೆ ಪರಾಧೀನತೆ, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಮುಗ್ಧತೆಯ ಖುಷಿ. ಹೊಟ್ಟೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಪೋಷಕರು ನೋಡಿಕೊಂಡರೆ, ವಿದ್ಯೆಯ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗಾಗಿ ಇವರಿಬ್ಬರ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಷ್ಟೇ ಮಗುವಿನ ಕೆಲಸ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಮುಗ್ಧತೆಯ ಖುಷಿಯನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಬಗ್ಗೆ ರಾಮನಾಥ ಅವರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಅಚ್ಚರಿ ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ. "ಹೌದು ಸರ್, ಅಂದು ಜಮಾಲನ ಸೈಕಲ್ ಶಾಪಿನ ಮುಂದೆ, ಕುಂಬಾರಗೇರಿಯ ವಿಠೋಬನ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ, ಚೆಲುವಯ್ಯನ ಕೆಂಪು ಕುಲುಮೆಯ ಮುಂದೆ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಅರಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು ಬೋರ್ಡಿನ ಮುಂದೆ ನಿಂತ ಮೇಷ್ಟ್ರನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಕಳೆಗುಂದಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಂಜೆ ಶಾಲೆಯ ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸುವ ಗಳಿಗೆಗಾಗಿಯೇ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನಿಜ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಆ ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಗಳ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಲಿತದ್ದು ಅರ್ಥವಾಗದ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ! 'ಹೇಳಿದಷ್ಟು ಕೇಳು', 'ಹೇಳಿದಷ್ಟು ಮಾಡು', 'ಗಪ್ ಚುಪ್', ಇಷ್ಟೇ. ನಮಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದವರು ಎಂದೂ ನಮ್ಮ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ಭಯ, ಆತಂಕಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಗುವಿನ ಸಹಜ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತಲೇ, ಹೊಸತನ್ನು ಕಲಿಸುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಕರು ಅನುಸರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದರೆ ಇಂದು ನಾನು ಬಹಳಷ್ಟು ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಸರದಾರನಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಾನು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಲಿತುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಇಂಥ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಆರೋಗ್ಯವಂತ, ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಮಾಜ ಕಟ್ಟಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ" (ಎಸ್. ರಾಮನಾಥ, ಸಂದರ್ಶನ ದಿ; ೨೭.೯.೨೦೦೭) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ರಾಮನಾಥ ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರವೆಂಬಂತೆ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಹಿತ ಚಿಂತಕ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞ ಡಾ. ಕೆ ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ ಅವರು "ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಾಟಕ, ಕಾವ್ಯ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತಗಳ ಪರಿಚಯ ಹಾಗೂ ಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಮಕ್ಕಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಅಖಂಡವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿತ್ತೆಂಬ ಸರಳ ಸಂಗತಿ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಸೂತ್ರ ಹಿಡಿದಿರುವ ಮುಂಚೂಣಿಯ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕರಿಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ದುರದೃಷ್ಟಕರ ಸಂಗತಿ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. (ಡಾ. ಕೆ. ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ, ಒಡನಾಟ, ಪುಟ-೨೧೧)

ರಾಮನಾಥ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಕಳೆದ ಬಾಲ್ಯಕ್ಕೂ ಇಂದಿನ ಮಕ್ಕಳ ಬಾಲ್ಯಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಅಂದು ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಇರುವಾಗಲಾದರೂ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳನ್ನಾಡಿಕೊಂಡು ಖುಷಿಯಿಂದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿತ್ತು. ಇಂದಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವೇಗದ ಬದುಕಿನ ಶೈಲಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕವಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾನದ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳು, ಜಾಗತೀಕರಣದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರವಾಹಗಳು, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಡಾಕ್ಟರ್ ಎಂಜನಿಯರ್‌ರನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನಮ್ಮ ಹುಚ್ಚು ಹಂಬಲಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮಕ್ಕಳ ಮುಗ್ಧ ಖುಷಿಯ ಶತ್ರುಗಳಾಗಿ ಕಾಡುತ್ತಿವೆ. ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಾಹಿತಿ

ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಓದಬೇಕು, ಓಡಬೇಕು. ಕೃತಕ ಬದುಕಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹುಚ್ಚು ಓಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಓಡುವುದೆಲ್ಲಿಗೆ, ಏಕೆ ಓಡಬೇಕೆಂಬ ಗೊತ್ತು ಗುರಿ ಇಲ್ಲದೆಯೇ ಓಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಮಕ್ಕಳು ಇದರಿಂದ ಭ್ರಮನಿರಸನಗೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಎಲ್ಲೋ ಒಂದು ಕಡೆ ಅಪೂರ್ಣವೆನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಶಾಲೆ–ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಕೂಡಲೇ ಮಕ್ಕಳು ನೀರಿನಿಂದ ತೆಗೆದೆಸೆದ ಮೀನಿನಂತೆ ಒದ್ದಾಡುವಂತಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬದುಕು ಬಹಳ ಸಂಕೀರ್ಣವಾದುದಾಗಿದ್ದು. ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿ ಬಾಳಲು ಈ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಎದುರಿಸಲು ಗಟ್ಟಿ ಅನುಭವ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಬೆಕಿದೆ.

ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಮಾತಿನ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಮಾನ್ಯತೆ ನೀಡುವುದು. ಮಾತನಾಡದ ಮಕ್ಕಳ ಮನೋ ತುಮುಲಗಳೇನು? ಅವರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಏನಿರಬಹುದು? ಎಂಬುದನ್ನರಿತು–ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಜ್ಞಾನವೇ ಶಕ್ತಿ, ಮಾಹಿತಿಯೇ ಶಕ್ತಿ ಎಂದು ನಾಗಾಲೋಟದಲ್ಲಿ ಓಡುತ್ತಿರುವ ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ, ಮಾಹಿತಿ ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದನೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಒಂದಂಶಮಾತ್ರವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಇದೇ ಎಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರುಹಬೇಕು. ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗದಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಮಗು ತಾನೆ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಯೋಚಿಸಬೇಕು, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಲು; ದೇಹ, ಮನಸ್ಸು, ಕಲ್ಪನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕದೇ ಕಂಡದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲು; ಅವಾಕಶ ನೀಡಬೇಕು. ಹೊಸ ಹೊಸ, ಹಸಿ ಹಸಿ ಅನಿಸಿಕೆ, ಅನುಭವಗಳೆನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಕಾತರಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಿವಿ–ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಕೃತಿ ಸಹಜವಾದ ಮಗುವಿನ ಎಲ್ಲ ತಹತಹಿಕೆಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿ, ಸೂಕ್ತ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜ ಸಮ್ಮತವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಅನುಭವ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗುವ ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕು.

ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಬಂದ ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳ ಪರಿಧಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಹಿಂಜರಿಕೆ, ಕೀಳರಿಮೆ, ಸಂಕೋಚ, ಭಯ, ಮೊದಲಾದ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸಬೇಕು. ತನ್ನ ಸೃಜನಶೀಲ ಶಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು, ಆ ಮೂಲಕ ಅಮಿತ ಆನಂದವನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತಾಗಬೇಕು. ಕಲಿಯುವ ಪಠ್ಯ ಸುಲಭ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಬೇಕು. ಸರಿ ತಪ್ಪುಗಳ ತರತಮ ಜ್ಞಾನ ಲಭಿಸಬೇಕು. ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಕಂಡುಕೊಂಡು, ಆರೋಗ್ಯವಂತ, ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ಪ್ರಜೆಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲು ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ನೆರವಾಗಬೇಕು.

ನನ್ನ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಎಷ್ಟೋ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಬಹುದು. ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಬಗೆಗಿನ ಪರಿಚಯ ಹೆಚ್ಚಾದಷ್ಟು ಅದು ಅವರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನನ್ನ ಅನುಭವದಿಂದ ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ. ಅಲ್ಲದೇ ರಂಗಭೂಮಿ ಮಾತನಾಡವುದು ನಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಅಂದರೆ, ಮಾನವರಾಗಿ ಮಾನವರಿಂದ ತುಂಬಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬದುಕುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು ಬದುಕಿನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಈ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ನಮ್ಮದೇ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ನೋಡಿ ಉಳಿದ ಪ್ರಪಂಚದ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸಬಹುದು.

ರಂಗಭೂಮಿಯ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗದ ವಿಷಯಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಬಳಿಯಲ್ಲೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಂದು ಕಥೆ ಇರುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮದೇ ಕಥೆಯನ್ನು, ತಮ್ಮದೇ ಬದುಕನ್ನು, ರಂಗದ ಮೇಲೆ ನೋಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞ ಎ. ಆರ್. ನಾಗಭೂಷಣ್ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ "ಬದುಕು, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ನಾಟಕ ಮೂರೂ ಬೇರೆಬೇರ ಘಟಕಗಳಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾಟಕದ ಗುಣಗಳು ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಸಹಜವಾಗಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹಾಗೇಯೇ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಣ ಮತ್ತು ಶೋಧನೆ ಇರುತ್ತದೆ. ನಾವು ಪಡೆಯುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೆ." (ಪ್ರೊ. ಎಚ್.ಎಸ್. ಉಮೇಶ, ಸಂ. ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನವಾಗಿ ಸೃಜನಶೀಲ ನಾಟಕ, ಪುಟ–೨೫) ಹಾಗಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸುವ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಪ್ರಭಾವಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಧಾನ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಆದರೆ ರಂಗ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅರಿವಿಲ್ಲದೇ ಬಹುತೇಕ ಜನ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೀಮಂತವಾದ ರಂಗಾನುಭವದಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವರಂತೂ ತಾವಿರಲಿ, ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳೂ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸೇರಿದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೇ ತೊಡಗಿ ಓದುವುದರ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಎನ್ನುವ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ರಂಗಭೂಮಿಯಿಂದ ದೂರವಿಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಂತೆ ವಂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ರಂಗಭೂಮಿ ಮಕ್ಕಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಉತ್ತಮ ಸಂಸ್ಕಾರ ನೀಡಿ ಪ್ರೌಢ ನಡೆವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತದೆ. ಶಿಸ್ತು–ಸಂಯಮ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮಾತನ್ನು ಆಲಿಸಿ ನಂತರ ಮಾತನಾಡನಬೇಕೆಂಬ ವಿವೇಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತದೆ.

ವರಕವಿ ದ.ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ, ನಾಟಕ ಕಲೆಯು ಸರ್ವ ಕಲೆಯ ಸಫಲತೆಯಾಗಿ ಜೀವನದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಭೇದಿಸುವ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ

ಸಂವೇದನಾಶೀಲತೆ, ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರೀತಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತದೆ. "ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಟಕದ ಅಭಿರುಚಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡ ಮನುಷ್ಯ ಅವನು ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಅವಿದ್ಯಾವಂತನಗಿಯೇ ಉಳಿದಿರಲಿ ಎಷ್ಟೇ ಹಣ ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಆಮಿಷ ಒಡ್ಡಿದರೂ ಬಸ್‌ಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಲಾರ, ಕಲ್ಲು ಬೀಸಿ ಕಿಟಕಿ ಗಾಜುಗಳನ್ನು ಒಡೆಯಲಾರ, ಬಸ್ಸಿನ ಸೀಟುಗಳನ್ನು ಬ್ಲೇಡಿನಿಂದ ಸೀಳಲಾರ. ಇವೆಲ್ಲ ಮಾಡುವವರು ಕಲೆಯ ಚೆಂದ-ಗಂಧವರಿಯದ ಮೃಗ ಸಮಾನರು" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. (೧೧.ಶಾಂತಾ ನಾಗರಾಜ, ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳ ಪೋಷಕರಿಗೆ ಕಿವಿಮಾತು, ಪುಟ-೧೦೭) ಹಾಗೆಯೇ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಾನು ನೇಪಥ್ಯದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಮೌಲ್ಡ್ ಆಗಿದ್ದೇನೆ ಎನ್ನುವ ಹಿರಿಯ ರಂಗ ಕಲಾವಿದ ಚಲನಚಿತ್ರ ನಿರ್ದೇಶಕ ಟಿ.ಎಸ್.ನಾಗಾಭರಣಾ ಅವರು "ರಂಗಭೂಮಿ ನಮಗೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಮತ್ತು ಗೌರವಿಸುವ ಪಾಠವನ್ನು ಕಲಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಈ ಗುಣ ಯಾವುದೇ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮತೋಲನ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ." (ಎನ್.ಧನಂಜಯ, ನಾಗಾಭರಣಾ ಸಂದರ್ಶನ, ಈ ಮಾಸ ನಾಟಕ, ಸೆಪ್ಟಂಬರ್ ೨೦೦೮, ಪುಟ-೬) ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಲಾಭಿರುಚಿ ಬೆಳೆಸುವ ರಂಗಭೂಮಿ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗದ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಲಭಿಸಬೇಕು. ಸ್ಲಂ ಮಕ್ಕಳು, ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಚಿಂದಿ ಆಯುವ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಂಗಾನುಭವ ದೊರೆಯಬೇಕು. ಈ ಮೂಲಕ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕಾರವಂತ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕೊಡಲಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಈ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೊದಲ ಆದ್ಯತೆಯಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಧ್ವನಿಗೆ ಕಿವುಡಾದವರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅವರನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೋಳ್ಳಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುವ ಮತ್ತು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ಪಾಲಕರು ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಕರ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಬದಲಿಸಬೇಕು.

ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಪೋಷಕರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ದುಡಿದರೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಶ್ರೀಮಂತ ಅನುಭವ ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು. ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೇ ಹಣ ಸುರಿದು ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಲ್ಯಾಬ್ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಶಾಲೆಗಳು ಅದರ ಹತ್ತನೇ ಒಂದು ಭಾಗ ಖರ್ಚು ಮಾಡಿದರೂ ಸಾಕು, ರಂಗ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ರಂಗಭೂಮಿ ಮೂಲಕ ಸುಲಭ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಬಹುದು. ಮಕ್ಕಳು ನಾಟಕದ ಮೂಲಕ ಗ್ರಹಣ ಶಕ್ತಿ, ಗಮನಸುವಿಕೆ, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವುದು, ಕಲ್ಪಾನಾ ಶಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅಂತರಂಗದ ಶಿಸ್ತನ್ನು ಕಲಿತು ಸಹಜವಾಗಿ ಅರಳುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವ ಸತ್ಯ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಒಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ರಂಗಕಲೆಯನ್ನು ಪಠ್ಯವಾಗಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿತ್ತು. ಈ ನಿರ್ಧಾರದಿಂದಾಗಿಯೇ ಪ್ರೇಮಾ ಕಾರಂತ, ಬಿ. ಜಯಶ್ರೀ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಂಗನಿರ್ದೇಶಕರು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಶ್ರಮಿಸಿ ಪಠ್ಯ ತಯಾರಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅನುಷ್ಠಾನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಂಗ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಕ್ಕಳ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಪೋಷಕಾಂಶವಿದ್ದಂತೆ. ಈ ಪೋಷಕಾಂಶವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನೀಡಿ ಸದೃಡ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಿಸಲು ಮುಂದಾಗಬೇಕು.

೫.೨.೧ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗ ಶಿಕಣ ನೀಡುವುದರಿಂದಾಗುವ ಲಾಭಗಳು

- ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಬೆಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ.
- ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಗ್ರಹಣ ಶಕ್ತಿ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ.
- ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಭಾವನೆ, ವಿಚಾರ, ಕಸಸುಗಳನ್ನು ಪ್ರವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತೆರೆದ ದಾರಿ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.
- ವ್ಯಕ್ತಿ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಹೊಸದೊಂದು ಪಾತ್ರ ಪಡೆಯುವ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ನೈಜ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಒಡ್ಡಿ ಸಮಸ್ಯೆ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.ಇದು ವಯಕ್ತಿಕವಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಪಾತ್ರ ಸಂಬಂಧಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ಇದು ಸುರಕ್ಷಿತ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಪರಿಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಅನುಭವವಾಗಿದೆ.
- ಹೊಸ ರೀತಿಯ ತಿಳಿವಿಗೆ, ಸಂವಹನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇತರ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣವು ಇಂದಿನ ಮಾಹಿತಿ ಯುಗಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಸಂವಹನ ತರಬೇತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ.
- ನಾಟಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ತೊಂದರೆ ಪಡದೇ ಮೌಖಿಕ ಮತ್ತು ಲಿಖಿತ ಸಂವಹನ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಇತರರನ್ನು ಸಮ್ಮತಿ ಪಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.
- ಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ತಾವು ವಿಶ್ವಾಸ ಹೊಂದುವರಲ್ಲದೇ ಇತರರಿಗೆ ಸರಿಸವಾನವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು ತಮ್ಮ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಶಿಸ್ತು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.
- ತಮ್ಮ ಭಾವನೆ ಹಾಗೂ ವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ.
- ಕೂಡಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಸಹಕಾರ ಮನೋಭಾವ ಹಾಗೂ ಉಳಿದವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ್ನು ಗಮನವಿಟ್ಟು ಕೇಳುವುದು ಮತ್ತು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ.
- ವೈಯಕ್ತಿಕಕ್ಕಿಂತ ಗುಂಪಿನ ಯಶಸ್ಸು ಮುಖ್ಯ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ.
- ಗುಂಪಿನ ಯಶಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಕಾರ ನೀಡುವವರಾಗುತ್ತಾರೆ..

- ತನ್ನ ಅನುಭೂತಿ ತಾಳ್ಮೆ ಮತ್ತು ಸಂವಹನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.
- ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಆತ್ಮ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಕೌಶಲ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.
- ಒಬ್ಬ ನಟ ಜಗತ್ತನ್ನು ಬೇರೆಯವರ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅನುಭವಿಸಬಲ್ಲ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿಲ್ಲ.

೫.೨.೨ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆ

ನಾಟಕ ಅಥವಾ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಒಂದು ಭಾಷೆಯಾಗಿ, ಸಂವಹನ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ, ಜೀವನ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಧಾನವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಬೇಕು. ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಒಂದು ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇಂದಿನ ತುರ್ತು ಅಗತ್ಯ ಏಕೆಂದರೆ ರಂಗಭಾಷೆಯು ದೃಶ್ಯ-ಶ್ರಾವ್ಯದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ್ದು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಂಗ ಮುಖೇನ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿ ಭೋಧಿಸಬಹುದು. ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನಕ್ಕೆ ಇದು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾಟಕವು ಒಂದು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವೀಯ ಭಾಷೆ. ವಿಶ್ವಭಾಷೆ. ಕಲಾತ್ಮಕ ಭಾಷೆಯಾಗಿರುವ ಈ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಆರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು. ನಾಟಕ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಕಲಿಯುತ್ತ ಖುಷಿಪಡಬಲ್ಲರು. ರಂಗಭೂಮಿಯಿಂದ ಕಲಿಯುಂದೆಂದರೆ ಮಾನವನಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವುದನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು. ನಮ್ಮ ಮಾನವೀಯ ಅನುಭವಗಳು, ಹೆದರಿಕೆಗಳು, ಆಸೆಗಳು, ಅನುಮಾನಗಳು, ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಶೋಧಿಸಲು ರಂಗಭೂಮಿ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಸಾಧನ.

ಇದನ್ನು ಮನಗಂಡೇ ಯುರೋಪ್, ಅಮೇರಿಕಾ, ಇಂಗ್ಲಂಡ್, ಸ್ವಿಡನ್ ಮೊದಲಾದೆಡೆ ಮಕ್ಕಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಕುರಿತು ಹಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಳು ನಡೆದಿವೆ. "ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಾಟಕವನ್ನಾಡುವ ಪ್ರಯೋಗ ಮೊದಲು ಅಮೇರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲೇ ಕೆಲವು ನಾಟಕ ತಂಡಗಳು ಅಥವಾ ಕಂಪನಿಗಳು ಮಕ್ಕಳನ್ನೇ ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದವು. ಮನರಂಜನೆ, ಮನೋಲ್ಲಾಸ ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ ವಿಸ್ತರಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಸಿದ್ಧಗೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಮುಂದುವರೆದು ಮಕ್ಕಳ ಆಟಗಳನ್ನೇ ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆ

ಆಟಗಳ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ಅರಿವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವುದನ್ನು ರಂಗತಜ್ಞ ಶಶಿಧರ ಭಾರಿಘಾಟ್ ಅವರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ." (ಪ್ರೊ. ಎಚ್. ಎಸ್ ಉಮೇಶ ಸಂಪಾದಿತ, ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನವಾಗಿ ಸೃಜನಶೀಲ ನಾಟಕ, ಪುಟ-೨೯) ಹಾಗೆಯೇ "ಯುರೋಪಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗೊಂದು ರಂಗಭೂಮಿಯಿದೆ. ಆ ರಂಗಭೂಮಿಯ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ರಂಗ ಪರಿಕರಗಳೂ ಬೆಳಕಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ನಿತ್ಯ ಕಲಿಕೆಯ ಒಂದು ಭಾಗ ಈ ರಂಗಭೂಮಿ. ಮಕ್ಕಳು ವೇದಿಕೆಗೆ ಬಂದು ತಮಗಿಷ್ಟವಾದ ಹಾಗೆ ವೇದಿಕೆ, ಬೆಳಕು, ಪರಿಕರಾದಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅಭಿನಯಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಉಸ್ತುವಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ತಾವೇ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ." (ನಾ. ದಾಮೋದಾರ ಶೆಟ್ಟಿ, ಈ ಮಾಸ ನಾಟಕ, ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨೦೦೫, ಪುಟ-೨) ಇಲ್ಲಿನ ಮಕ್ಕಳು ರಂಗಭೂಮಿಯತ್ತ ಹಾದು ಹೋಗದೇ ವಿಧ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮುಗಿಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ಸ್ವಿಡನ್ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ನಡೆದಿವೆ. "ಸ್ವಿಡನ್ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಂಗಭಾಷೆಯನ್ನು ಬೊಧಿಸಲು ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮ ರೂಪುಗೊಳಿಸಿದ್ದು, ಸೂಕ್ತ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಪರಿಣಿತ ಬೋಧಕ ಸಮೂಹ ಇದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಕೇವಲ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಬೋಧಕರಾಗಿರದೇ ರಂಗಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳು, ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರು, ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ರಂಗಭೂಮಿ, ಸಂಬಂಧಗಳ ಮಧ್ಯದ ಸೇತುವೆಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ." ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಹಿರಿಯ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ಚಿದಂಬರರಾವ್ ಜಂಬೆ. (ಪ್ರೊ. ಎಚ್. ಎಸ್ ಉಮೇಶ, ರಂಗಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ನಡುವಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ, ಪುಟ-!!!) ಜಂಬೆ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವಂತೆ ಭಾರತದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂತಹ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪರಿಸರದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗಕಲೆಯನ್ನು ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದಿಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಬಿಟ್ಟರೆ ನಾಟಕ ಬೋಧನೆ (ಡ್ರಾಮಾ ಪೆಡಗಾಗಿ) ಕುರಿತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸೇವೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗ್ಗೆ, ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ರಂಗಭೂಮಿ ಅನುಭವ ನೀಡಿ ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವ ಕುರಿತು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರುತ್ತಿಲ್ಲ.

ರಂಗಭೂಮಿ ಹಿತ ಚಿಂತಕ ನಾಟಕಕಾರ ಡಾ. ಕೆ. ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ, "ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಸೃಜನಶೀಲ ದುಡಿಮೆಯ ಮೂಲಕ ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ರಂಗ ಕಾಯಕ ಜೀವಿಗಳ ದುಡಿಮೆಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಮೆರಗು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು". (ಡಾ. ಕೆ. ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ, ರಂಗ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಸ್ತುತತೆ, ಪುಟ-೨೧೦) ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸೀಡಾ ಮತ್ತು ಸ್ವಿಡಿಷ್ ಐಟಿಐ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ರಂಗಾಯಣವು ವಿಸ್ತೃತ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಿದ್ದು ಹಲವೆಡೆ ನೂತನ ಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಸಾಕಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ.

"ನಾಟಕದ ಬೋಧನೆ ಹಾಗೂ ನಾಟಕದ ಮೂಲಕ ಬೋಧನೆ. ಎರಡೂ ಜ್ಞಾನದ ಕಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳಾಗಿದ್ದು, ನಾಟಕವು ಬದುಕನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಜ್ಞಾನದಹಾದಿಯಾಗಿದೆ." (ಪ್ರೊ. ಎಚ್. ಎಸ್ ಉಮೇಶ, ರಂಗಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ನಡುವಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ, ಪುಟ-೩) ಆದ್ದರಿಂದ ನಾಟಕದೊಂದಿಗೆ ನಾವು ಹಲವು ರೀತಿಯ ಅನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಲೇಬೇಕು. ನಾಟಕ ನೋಡುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಒಂದು ಅಂಗವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು.

ರಂಗ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಒಂದು ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಅದರ ಮಹತ್ವವರಿತು, ಜನರಿಗೆ ನಿರಂತರ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ಪ್ರಭಾವಿ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ, ಪ್ರಯೋಗಶೀಲರಾಗಿ ಹಲವಾರು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವಲ್ಲಿ, ತಮ್ಮದೇ ಆದ ದಾರಿ ಕಂಡುಕೊಂಡಿರುವ ಸ್ವಿಡನ್ನಿನ ಜೆನೆಟ್ ರೂಸ್ ಶೋ ಬರ್ಗ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು, ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಒಂದು ಭಾಷೆಯಾಗಿ-ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಭಾರತದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಒಂದು ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಅಧ್ಯಯಿನಿಸಿ, ಪ್ರಯೋಗ ಕೈಗೊಂಡ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು.

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ರಂಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ರಂಗ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವುದೆಂದರೆ ರಂಗ ನಿರ್ಮಾಣ ಹಾಗೂ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವ ಕೀಲಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು. ರೂಸ್ ಶೋ ಬರ್ಗ್ ಅವರು ರಂಗಶಿಕ್ಷಣದ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರದರ್ಶನ ಪೂರ್ವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಅಭಿಜಾತ ನಾಟಕವನ್ನು ಒಂದು ನಿರೂಪಣಾ ವಿಧಾನವಾಗಿ, ಕಲಾತ್ಮಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸುವ ಹಾಗೂ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೆರಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿದ್ದರೆ; ಪ್ರದರ್ಶನೋತ್ತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವ ಅನುಭವವನ್ನು ನಿಜ ಜಗತ್ತಿನ ಕಿಟಕಿಯ ಮೂಲಕ ನೋಡುವ, ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚುವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಯಾವುದೇ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಪೂರ್ವ ಹಾಗೂ ನಂತರ, ನಟ-ನಟಿ, ನಾಟಕ ರಚನೆಕಾರ, ನಿರ್ದೇಶಕ, ರಂಗ ವಿಮರ್ಶಕ, ರಂಗತಜ್ಞ, ಅಧ್ಯಾಪಕ ಮೊದಲಾದವರೊಂದಿಗೆ ಮುಕ್ತ ಚರ್ಚೆ ಸಂವಾದಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿರಬೇಕು. ಈ ಚರ್ಚೆ ಸಂವಾದಗಳು ನಾಟಕದ ಕೇಂದ್ರ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡುವಂತಿರಬೇಕು. ಹಾಗಾಗಿ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ವೈವಿದ್ಯಮಯವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ವಿವಿಧ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರುವಂತೆ ಚಟುವಟಿಕೆ ರೂಪಿಸಬೇಕು.

ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಾಟಕ ಕಲಿಸುವುದೆಂದರೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪಾತ್ರ ಹಂಚಿ, ಸಂಭಾಷನೆಗಳನ್ನು ಬರೆಸಿ, ಹೇಳುವ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಕಲಿಸಿ, ಬೇಕಾದ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಂಗವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಅದೊಂದು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ನಡೆಯುವಂತಾಗಬೇಕು. ರೂಸ್ ಶೋ ಬರ್ಗ್ ಅವರು ರೂಪಿಸಿದ ರಂಗಾಭ್ಯಾಸದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಶಿಕ್ಷಣದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಏಳು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪೂರಕ ಬದಲಾವಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸೂಕ್ತವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

೫.೨.೩ ರಂಗ ಶಿಕ್ಷಣದ ಚಟುವಟಿಕಾ ಹಂತಗಳು

- ಮನೋ ಸಿದ್ಧತಾ ಚಟುವಟಿಕೆ
- ಅಭಿಪ್ರೇರಣಾ ಚಟುವಟಿಕೆ
- ಪಾತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿ-ದೃಷ್ಟಿ ಚಟುವಟಿಕೆ
- ಪ್ರತಿಮಾ ಸೃಷ್ಟಿ ಚಟುವಟಿಕೆ
- ಸಂಗೀತ ಕೇಳಿ ಚಟುವಟಿಕೆ
- ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅಣಿಗೊಳಿಸುವ ಚಟುವಟಿಕೆ
- ನಾಟಕದ ಸುತ್ತ ಸಂವಾದ ಚಟುವಟಿಕೆ

೧. ಮನೋ ಸಿದ್ಧತಾ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಒಂದು ಕನಸಿನ ನಾಟಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ಮನೋ ಸಿದ್ಧತೆಗೊಳಿಸಬಹುದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತು ಈಗಾಗಲೇ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ಅಥವಾ ಇಚ್ಛಿಸುವ ವಸ್ತು-ಸನ್ನಿವೇಶ-ದೃಶ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸಬೇಕು. ನಂತರ ಕಣ್ತೆರೆದು, ಮನೋರಂಗದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ದೃಶ್ಯೀಕರಿಸಿಕೊಂಡ ಕನಸಿನ ನಾಟಕದ ಬಗ್ಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ.

ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ನಾಟಕ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಧ್ಯಾನಸ್ಥ ಚಿಂತನೆಯ ಮೂಲಕ ನಾಟಕ ರಚನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಟಕದ ಗ್ರಹಿಕೆ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ.

೨) ಅಭಿಪ್ರೇರಣಾ ಚಟುವಟಿಕೆ

ತಲ್ಲಣಾಸನದ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಬಗೆಗಿನ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹಾಗೂ ಅನುಭವ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪೂರಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಾಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ವೃತ್ತಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಕುರ್ಚಿ ಮಾತ್ರ ಖಾಲಿ ಇದೆ. ನಿರೂಪಕ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಕ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ಬಗೆಯ ಕೆಲಸಗಳಿವೆ ಎಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮೂಡಿಸಲು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಹೇಳಿಕೆ/ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದರೆ ಎದ್ದು ಬೇರೆ ಕುರ್ಚಿಗೆ ಕೂಡಬೇಕು, ಸಮ್ಮತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದೇ ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಕುಳಿತಿರಬೇಕು.

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು / ಹೇಳಿಕೆಗಳು :

- ನಾಟಕವನ್ನು ಇಷ್ಟ ಪಡುವವರು.
- ರಂಗ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಾಟಕ ನೋಡುವವರು.
- ಎಂದಿಗೂ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸದವರು.
- ಬೆಳಕಿನ ವಿನ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ಬಯಸುವವರು.
- ರಂಗ ವಿನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗ ಬಯಸುವವರು.
- ಈ ಗಾಗಲೇ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸಿದವರು.
- ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಖುಷಿ ಇದ್ದೇ ಇದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವವರು.
- ನಾಟಕದಿಂದ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿರುವವರು.

ಹೀಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಹೇಳಿಕೆ/ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುವುದು. ಅಗತ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಹೀಗೆ? ಎಂಬ ಮರುಪ್ರಶ್ನೆಯೊಂದಿಗೆ ನಿಷ್ಕರ್ಶೆಗೂ ಒಳಪಡಿಸುವುದು.

೩) ಪಾತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿ–ದೃಷ್ಟಿ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಮೌನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪಾತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ನೋಟದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಅರ್ಥವ್ಯತ್ಯಾಸ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವುದು ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಎದ್ದು ಬಂದು ಅನ್ಯ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ ದೃಶ್ಯವೊಂದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ (ಸ್ತಬ್ದ ಚಿತ್ರವಾಗಿ) ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವ ಇತರೆ ಮಕ್ಕಳು ಈ ಮೌನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಅವರು ಯಾರಿರಬಹುದು? ಎಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ? ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ? ಎಂದೆಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಾತ್ರ ಹಾಗೂ ಘಟನೆಗಳ ಸುತ್ತ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಊಹಾಪೋಹಗಳುಳ್ಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಒಂದಕ್ಕಿಂತಾ ಒಂದು ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಮೌನವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಇಬ್ಬರನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಹಲವು ಕಥೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮಸಿಸಬಹುದು. ದೈಹಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಲ್ಲದೇ; ಈ ಗ್ರಹಿಕೆಯು ಒಂದೇರೀತಿಯಾಗಿರದೇ ನಾವು ಯಾವ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಲು ದೃಶ್ಯವೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುತ್ತೇವೆಯೋ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಅಂದರೆ, ಬೇರೆ ಬೇರೆಯವರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನ ಅರ್ಥಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿರುತ್ತವೆ.

ಪಾತ್ರಗಳು ಸಂಭಾಷಣೆ ಹಾಗೂ ಅಭಿನಯದ ಮೂಲಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಾಗಲೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಾವು ಏನನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುತ್ತೇವೆಯೋ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯದೇ ಆದ ಅರ್ಥವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ಅಲ್ಲೊಂದು ಒಳ ಪಠ್ಯ, ಒಳ ಅರ್ಥ ಅಥವಾ ಗೂಢಾರ್ಥವಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಣೆ ಒಂದೇ ಇದ್ದರೂ ದೈಹಿಕ ನಿಲುವು, ನೋಟದ ರೀತಿ, ತೋರುವ ಭಾವ ಭಿನ್ನ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತೇವೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯು ದೈಹಿಕ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಓದಿ ಗ್ರಹಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಂಡು; ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಯಾವ ಯಾವ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಓದಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ಹೊಳಹುಗಳನ್ನು ತೀಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಇಚ್ಛಿತ ದೃಶ್ಯವೊಂದನ್ನು ಹೇಗೆ ಜೀವಂತವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೂ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

೪) ಪ್ರತಿಮಾ ಸೃಷ್ಟಿ ಚಟುವಟಿಕೆ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನಾಟಕವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವಂತೆ ನಾಟಕದ ಪ್ರಾರಂಭದ ದೃಶ್ಯವನ್ನೋ ಅಥವಾ ಆಯ್ದ ಭಾಗವನ್ನೋ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸುವುದು ಈ 'ಪ್ರತಿಮಾ ಸೃಷ್ಟಿ' ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಉದ್ದೇಶ. ಇಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟು ನಾಲ್ಕು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿಸಿ, ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಕತೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ತೊಡಗಿಸುವುದು. ತೊಡಗಿಕೊಂಡ ಪ್ರತೀಗುಂಪು ದೊರೆತ ರಂಗ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರತಿಮಾ ಸಮೂಹ ಅಥವಾ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಕಟ್ಟಿದ ಪ್ರತಿಮೆ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಮಾ ಸಮೂಹವನ್ನೂ ಸರದಿಯಂತೆ

ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬೇಕು. ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವಾಗ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಪಾತ್ರಗಳೇ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಯಾರಾದರೊಬ್ಬರು ಧ್ವನಿಯ ಏರಿಳಿತದೊಂದಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಓದಬೇಕು. ಯಾರು ಓದಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಗುಂಪಿನ ಮಕ್ಕಳೇ ತೀರ್ಮಾನಿಸಬೇಕು.

ಈ ರೀತಿಯ ಪ್ರತಿಮಾ ಸಮೂಹ ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಂಭಾಷಣೆ ಓದುವಿಕೆಯ ಮುಖ್ಯವಾದ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ, ನಾಟಕವನ್ನು ನೋಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದರ ಕಥೆಯನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದಾಗಿದೆ.

೫) ಸಂಗೀತ ಕೇಳಿ ಚಟುವಟಿಕೆ

ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಘಟಿಸಲಿರುವ ಯಾವದೋ ಭಯಂಕರವಾದುದಕ್ಕೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕನನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಗೀತ ಹೊಂದಿದೆ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹೊಮ್ಮಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ತಿಳಿಸಲೆಂದೇ ಈ 'ಸಂಗೀತ ಸುತ್ತು' ಅಭ್ಯಾಸ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಎರಡರಿಂದ ಮೂರು ನಿಮಿಷ ಸಂಗೀತ ಕೇಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವೆನಿಸಿರುವ ಯಾವುದಾದರೂ ಅನುಭವದ ಚಿತ್ರಪ್ರತಿಮೆ, ಘಟನೆ, ಬಣ್ಣವನ್ನು ಮನೋರಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲು ಹೇಳುವುದು. ನಂತರ ತಮ್ಮ ಅನುಭವ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡುವುದು.

೬) ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅಣಿಗೊಳಿಸುವ ಚಟುವಟಿಕೆ

ನಾಟಕದ ಕತೆ ಆಯ್ಕೆಯೊಳಗೊಂಡು ಪ್ರದರ್ಶನದವರೆಗಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಈ ಚಟುವಟಿಕೆ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇದೇ ನಾಟಕ ಯಾಕೆ? ಆಡುವವರು ಯಾರು? ಆಟವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವವರು ಅಥವಾ ಕಲಿಸುವವರು ಯಾರು? ಹಾಡು, ಬೆಳಕು ಯಾರದು? ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆ ಹೇಗಿರಬೇಕು? ಯಾರು ಮಾಡುವವರು? ಎಂದೆಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕುತ್ತ ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನವೊಂದು ಹೇಗೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಅದು ಯಾವ ಯಾವ ಬಗೆಯ ವೃತ್ತಿ ಕುಶಲಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಸೇವೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ನಾಟಕಕಾರ ತಾನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ಕತೆಯನ್ನು ನಾಟಕ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿ ರುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ರಚನೆಕಾರ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೆ ಕತೆ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಿರ್ದೇಶಕ ಅದರ ಕಲಾತ್ಮಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. ರಂಗ ವಿನ್ಯಾಸಕ ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆ ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಿರ್ದೇಶಕನ ಸಮಕ್ಷಮ ನಟರು ನಾಟಕವನ್ನು

ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಓದುತ್ತಾರೆ. ನಿರ್ದೇಶಕ ತನ್ನ ಕಲಾತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬೆಳಕು ತಂತ್ರಜ್ಞ, ಸಂಗೀತಗಾರ, ಪರಿಕರ ವಿನ್ಯಾಸಕ, ಪ್ರಸಾದನಕಾರ, ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಿ, ಬಡಗಿ, ಕಮ್ಮಾರ, ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಾರ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಿಯತ ತಾಲೀಮಿನ ನಂತರ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

೭) ನಾಟಕದ ಸುತ್ತ ಸಂವಾದ ಚಟುವಟಿಕೆ

ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನಾನಂತರ ನಾಟಕದ ವಸ್ತು, ಪಾತ್ರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಹೇಗಿತ್ತು ಎಂದು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ವಾಸ್ತವ ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವ ಯಾವ ಅಂಶಗಳು ನಾಟಕದಲ್ಲಿದ್ದವು. ನೇರವಾಗಿ ಬದುಕಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಶಗಳು ಯಾವವು? ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭ ನಿಜಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎದುರಾದರೆ ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಎದುರಿಸಬಹುದು? ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರವೇನು? ಮೊದಲಾಗಿ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡುವಂತೆ ಸಂವಾದ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಿರ್ದೇಶಕರನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲಿದ್ದು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸುವರು.

ಈ ರೀತಿ ಹಲವಾರು ರಂಗಾಭ್ಯಾಸ/ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಬೇಕು. ರಂಗಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳು ರಂಗ ಭಾಷೆಯ ಅರಿವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಭಾಷಿಕ ಜನರೊಂದಿಗೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಂವಹನ ನಡೆಸಬಲ್ಲವರಾಗುತ್ತಾರೆ. ದೃಶ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮದ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಸಂವೇದನಾಶೀಲರಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ.

೫.೨.೪ ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ನಾಟಕವೊಂದನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದು ಕೇವಲ ಮನರಂಜನೆ ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ ಬದಲಾಗಿ ರಂಗ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಅನುಭವ ಉಂಟುಮಾಡಿ, ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಚಿಂತನೆಗೆ ತೊಡಗಿಸಬೇಕು. ಹೀಗಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದ, ರಂಭಾಷೆಯನ್ನರಿಯದ, ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದ ಆಗಂತುಕದ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಂತೆ ಈ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಬಾರದು. ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಅದನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡು, ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಅನುಭವಿಸಿ, ನಾಟಕದ ಸಾಧಕ-ಬಾಧಕಗಳ ಕುರಿತಾದ ವಾಸ್ತವಿಕಾಂಶಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ,

[illegible]

ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವಂತಾಗಬೇಕು. ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಿ ಪಾಠ ಬೋಧನೆಗೆ ಪೂರಕ ಹಂತಗಳಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಹರ್ಬಾರ್ಟನ ಪಂಚ ಸೋಪಾನಗಳು ಹಾಗೂ ರಂಗ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲು ರೂಸ್ ಸೋ ಬರ್ಗ್ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವ ವಿವಿಧ ಹಂತದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿಸಿ; ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಣೆಗೆ ಅಣಿಗೊಳಿಸಿ, ಸುಲಭ ಹಾಗೂ ಪ್ರಭಾವಿ ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಚಟುವಟಿಕಾ ಹಂತಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು.

ಪ್ರದರ್ಶನದ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಚಟುವಟಿಕಾ ಹಂತಗಳು

೧. ರಂಗ ಪ್ರಸ್ತಾವ

೨. ರಂಗ ಪರಿಚಯ.

೩. ರಂಗಾಟಗಳು.

೪. ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕೀ ನೋಟ.

೫. ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನ.

೬. ರಂಗ ಸಮಾಲೋಚನೆ.

೭. ರಂಗ ಸಮಾರೋಪ.

೧. ರಂಗ ಪ್ರಸ್ತಾವ : ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ರಂಗಭೂಮಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಕ, ಪ್ರೀತಿ ಪೂರ್ವಕ ನಗೆಯೊಂದಿಗೆ, ಆಕರ್ಷಕ ನಿರೂಪಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿಸುವ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಬೇಕು. ತಾನು ಕಂಡ ಯಾವುದೋ ನಾಟಕ ಪಾತ್ರದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯದ ಕುರಿತು, ಆಕರ್ಷಕ ಅಭಿನಯದ ಮೈನವಿರೇಳಿಸುವ ದೃಶ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತ ರಂಗಭೂಮಿಯತ್ತ ಸೆಳೆದು ಕೊಳ್ಳುವ ಕ್ರಿಯೆ ರಂಗ ಪ್ರಸ್ತಾವದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕು. ಇದು ತುಂಬಾ ಕಿರು ಅವಧಿಯ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದ್ದು ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯಬೇಕು.

೨. ರಂಗ ಪರಿಚಯ : ತನ್ನ ಪರಿಚಯದೊಂದಿಗೆ ವೀಕ್ಷಕ ಮಕ್ಕಳ ಪರಿಚಯ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುವುದು. ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾ ತಾವು ಓದಿದ/ ನೋಡಿದ / ಇಷ್ಟದ ನಾಟಕದ ಹೆಸರು ಅಥವಾ ಇಷ್ಟದ ಪಾತ್ರದ ಹೆಸರು ಹೇಳಬೆಕು.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ರಂಗಭೂಮಿಯ ತಿಳುವಳಿಕೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಏನಾದರೂ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಕೂಡಲೇ ಶಿಕ್ಷಕ/ ರಂಗಭೂಮಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಕಿರು ಉತ್ತರ ನೀಡುವುದು ಒಳಿತು.

೩. ರಂಗಾಟಗಳು : ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗುವಂತೆ ರಂಗಾಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ರಂಗ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಬೇಕು. ರಂಗ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆವ ಪ್ರದರ್ಶನ ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಮನೋರಂಗವನ್ನು ಅಣಿಗೊಳಿಸುವಂತಹ ಆಟ/ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಉದಾ; ನಾಟಕ ಗ್ರಹಿಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿಸಲು ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯ ವಸ್ತು, ವ್ಯಕ್ತಿ, ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ನಂತರ ಕಣ್ತೆರೆದ ಮೇಲೆ ಮನೋರಂಗದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ವಸ್ತು, ವ್ಯಕ್ತಿ, ಘಟನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುವರು. ಮನೋರಂಗದಲ್ಲಿ 'ಕನಸಿನ ನಾಟಕ' ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ನಾಟಕದ ಗ್ರಹಿಕೆ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ.

೪. ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನ 'ಕೀ'ನೋಟ : ಮುಂದೆ ನೋಡಲಿರುವ ನಾಟಕದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಹಾಗೂ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಕುರಿತಂತೆ ತಯಾರಿಸಲಾದ ಬ್ರೋಸರ್ ಅಥವಾ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಬೇಕು. ಕೊಡುವ ಮಾಹಿತಿಯಲ್ಲಿ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಇಂಬುಕೊಡುವಂತಹ ಅಂಶಗಳಿರಬೇಕೇ ವಿನಃ ಅತಿಯಾದ ವರ್ಣನೆ, ನಾಟಕದ ಬಗೆಗಿನ ತನ್ನ ನಿಲುವು ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗಬಾರದು. ಇದರಿಂದ ವೀಕ್ಷಕರ ಅರ್ಥಗ್ರಹಿಕೆಗೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

೫. ರಂಗಪ್ರದರ್ಶನ : ನಿರ್ದೇಶಕನ ಹಾಗೂ ತಂಡದ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆ, ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಮೇಳೈಸಿಕೊಂಡು ರೂಪುಗೊಂಡ ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರದರ್ಶನವೂ ಹೊಸದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನೋಡುಗನ ಅರ್ಥಗ್ರಹಿಕೆಯೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ, ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವು ಕುಳಿತು ನೋಡಿ, ರಸಾನುಭವ ಆಸ್ವಾದಿಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು.

೬. ರಂಗ ಸಮಾಲೋಚನೆ : ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನದ ನಂತರ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿರುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅನುಭವ, ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕಡಬೇಕು. ಪ್ರದರ್ಶನ ಪೂರ್ವ ನಾಟಕ ಜಗತ್ತಿನ ಕಿಟಕಿ ತೆರೆಯಲು, ಚಟುವಟಿಕೆ ನಡೆಸಿದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನದ ನಂತರ ರಂಗ ಸಮಾಲೋಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಅದರ ವಾಸ್ತವತೆಯ ಸುತ್ತ ಚಿಂತನೆಗೆ ಅವಕಾಶಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಈ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ವಿಮರ್ಶೆ ನಡೆಯಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾವು ರಂಗಮಂದಿರದಲ್ಲಿ

ನೋಡಿದ್ದನ್ನು, ಅನುಭವಿಸಿದ್ದನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಬದುಕಿನ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸುವಂತಾಗಬೇಕು. ಚಿಂತನೆಗೆ ಗ್ರಾಸವಾಗಲು ಹೀಗೆ ಹಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

- ವಾಸ್ತವ ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸದಿರಿ?
- ನಮ್ಮನಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತಗೊಂಡ ವಸ್ತುಗಳಾವವು ?
- ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದ ಸಂದರ್ಭ ನಿಜಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎದುರಾದರೆ ಎದುರಿಸುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ ?
- ಉಂಟಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವೇನು ?

೭. **ರಂಗ ಸಮಾರೋಪ :** ನಾಟಕವನ್ನು ವಾಸ್ತವ ಬದುಕಿಗೆ ಸಂಬಂಧೀಕರಿಸಿ ವೀಕ್ಷಕ ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕ್ರೂಢೀಕರಿಸಿ ನಾಟಕದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಂದೇಶ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು. ನೀಡಿದ ಹೊಳವುಗಳು, ಎತ್ತಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟು ಅನುಭವ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗುವುದು.

೫.೩ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

ಮನೆಯಂಗಳದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ–ನಾಟಕಗಳಿಂದ ಪ್ರತೀ ಕ್ಷಣವೂ ಹೊಸ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತ ಓಡಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಶಾಲೆಯೊಳಗೆ ನಾಟಕ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಹೇಗೆ? ಮಗುವಿನ ಭವಿಷ್ಯದ ಕಲಾನುಭವಕ್ಕೆ ಪೀಠಿಕೆಯಾಗಬೇಕಿದ್ದ ಈ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳು ಶಾಲೆ ಸೇರಿದೊಡನೆಯೇ ಕೊನೆಯಾಗುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ದೃಶ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನೇ ಬಹುತೇಕ ತನ್ನ ಕಲಿಕೆಯ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೇ ಸಂಭ್ರಮಿಸುವ ಬದಲು ಸಂಕುಚಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಮಕ್ಕಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಹೊಸ ಆಟ ನೋಟಗಳಿಗೆ ಕಾತರದಿಂದ ಕಾಯುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಸೃಜನಶೀಲತೆಯ ಆದಾರದ ಮೇಲೆ ಮಕ್ಕಳ ಸಮೂಹ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಳ್ಳುವ ಮಕ್ಕಳ ಆಟಗಳದೇ ಒಂದು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಲೋಕ. ಇಂತಹ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳನ್ನೇ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಬೆಳೆಸುವ ಸಾಧನಗಳಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಮಕ್ಕಳು ಸದಾ ಏನೋ ಒಂದನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಂಡ ವಸ್ತುವನ್ನು

ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೂಲಂಕಶವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಅವರು, ಅದರ ಗುಣಾವಗುಣಗಳನ್ನು ಅರಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಆತಂಕ, ಭಯ ಅಥವಾ ಮುಗುಳ್ನಗೆಯೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮಭಾವ ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆದರೆ ಈಗಾಗಲೇ ಚರ್ಚಿಸಿದಂತೆ ಇಂದು ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಡಿಮೆ ಇದೆ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಬೋಧಕರ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತಾ ಅಸಹಾಯಕ ಶ್ರೋತೃಗಳಂತೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳು ಹೀಗೆ ಗಂಟೆಗಟ್ಟಲೇ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯರಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಅಪರಿಮಿತ ಸೃಜನಶೀಲ ಶಕ್ತಿ, ಅದಮ್ಯ ಉತ್ಸಾಹ ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಏಕಮುಖಿ ಪಾಠ ಪ್ರವಚನ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮುಕ್ತ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಮಕ್ಕಳು ವಿಭಿನ್ನ ರೀಯಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕಿ ನಾವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳಿಸುವುದು ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮವಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ಬರೆದು ಹೆಚ್ಚು ಅಂಕಪಡೆದವರು ಬುದ್ಧಿವಂತರೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಅದೇ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳು ಎಷ್ಟೇ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾಗಿದ್ದರೂ ದಡ್ಡರೆಂಬ ಹಣೆ ಪಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಕುಗ್ಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಇಂಥ ವೈರುಧ್ಯವನ್ನು ಅಳಿಸಿಹಾಕಿ ಸೃಜನಶೀಲ ಮಕ್ಕಳ ಆತ್ಮ ಸ್ಥೈರ್ಯ ಕುಗ್ಗಿ ಹೋಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಶಿಕ್ಷಕರು ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ–ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಪೋಷಿಸಬೇಕು. ಯಾವ ಮಕ್ಕಳೂ ದಡ್ಡರಲ್ಲ ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಬಹುಮುಖ ಪ್ರತಿಭೆ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲರೂ ಬುದ್ಧಿವಂತರೂ, ಸೃಜನಶೀಲರೂ, ಸಹನಶೀಲರೂ, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರೂ ಆದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು.

ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಬಗೆಗಿನ ಚಿಂತನೆ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದ್ದು ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರತಿಪಾದಕರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವಂತೆ ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರತಿಭೆ ತೋರ್ಪಡಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇವಲ ವೈಜ್ಞಾನಿಕಪರ ಪರಿಪಕ್ವತೆ ಹೊಂದಿದರಷ್ಟೆ ಸಾಲದು, ಮಿದುಳಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಉದ್ವೇಗ ಸ್ಪಂದನಗಳ ಸುಳಿವರಿಯುವ ಸ್ವಭಾವ ಬೆಳೆಸಬೇಕೆಂದೂ ಆಗಲೇ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಉತ್ಪಾದನೆಯಂತೆ ಹೊರಬರಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

"ಹಾರ್ವರ್ಡ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ-ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿ ಹೋವಾರ್ಡ್ ಗಾರ್ಡನರ್, ೧೯೮೩ರಲ್ಲಿ ತನ್ನ 'ಮನಸ್ಸಿನ ಚೌಕಟ್ಟುಗಳು: ಬಹುವಿಧ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು' (Frames of mind: the theory of multiple inteligences) ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊರತಂದರು. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ-ಚಾತುರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸದಂತೆ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವು ಪ್ರತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವ ಎಂಟು ವಿಭಿನ್ನ ರೂಪದ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವು,

೧. ಭಾಷಿಕ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ,

೨. ತಾರ್ಕಿಕ ಅಥವಾ ಗಣಿತಾತ್ಮಕ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ,

೩. ದೃಶ್ಯ ಅಥವಾ ಚಿತ್ರಾತ್ಮಕ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ,

೪. ಆಂಗಿಕ ಅಥವಾ ಚಲನಾತ್ಮಕ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ,

೫. ಸಂಗೀತಾತ್ಮಕ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ,

೬. ಅಂತರ್‌ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ,

೭. ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ,

೮. ನಿಸರ್ಗೀಯ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ,"

(ನನ್ನೊಳಗಿನ ನಾನು, ತರಬೇತಿ ಸಂಚಿಕೆ, ಇ.ಡಿ.ಸಿ, ಪುಟ-೮)

ಈ ಅಂಶಗಳೆಲ್ಲವೂ ದೃಶ್ಯ ಪರವಾದವು, ಭಾಷಾ ಪರವಾದವುಗಳು, ಸಂಗೀತ ಪರವಾದವುಗಳು, ತರ್ಕ ಹಾಗೂ ಗಣಿತ ಪರವಾದವುಗಳು. ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಶರೀರ ಭಾಷೆ ಒಳಗೊಂಡವುಗಳು. ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನಡೆದರೆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವರ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಪೋಷಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಬಹುವಿಧ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆ ನಡೆಸುವ ಮೂಲಕ, ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ-ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ನಾಟಕ ಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸ ವುದು ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಅವರು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ರಂಗಕೃತಿಯೇ ಪ್ರಮುಖವಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ಮಕ್ಕಳು ಸ್ವತಂತ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟು ಸಾಕು. ಆಟಗಳೇ ನಾಟಕಗಳಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಕಲಿಕೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಬಲ್ಲವು ಎಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಬಯಸುತ್ತೇನೆ.

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಪುತ್ತೂರಿನ ಡಾ. ಸುಕುಮಾರಗೌಡರ 'ಮಕ್ಕಳ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ' ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ಹಾಗೂ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯಿತು. (೨೦೦೪ ರ ಜನವರಿ ೧೮ ರಂದು) ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವಾದ ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾದನದ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲದೇ ಮೂರ್ತಿ ದೇರಾಜೆ ಹಾಗೂ ಶಂಕರ ಪ್ರಸಾದರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಮುಳಿಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯ ಸ್ಮಾರಕ ಶಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಮೂರು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಡಿಸಿದರು.

ಎರಡು ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನ-ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ಸಂಘಟಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು, ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಆಡಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಯಾವರೀತಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಕ್ಷಣಾಸಕ್ತರ ಹಾಗೂ ಹೆತ್ತವರ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವುದಾದರೆ; ಮತ್ತೊಂದು, ಜೀವನ ಕೌಶಲಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿಯಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣಾಸಕ್ತರ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳೇನು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ರಂಗಾಸಕ್ತರ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವುದಾಗಿತ್ತು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡ ನಾಟಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪಠ್ಯಾಧಾರಿತ ನಾಟಕಗಳಾಗಿದ್ದು ಮಕ್ಕಳ ಸಹಜ ಅಭಿನಯದೊಂದಿಗೆ ಮೂಡಿಬಂದವು. ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಯುವವನ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಬಗೆಗಿರುವ 'ಮೂರು ಕೊಡಲಿಗಳು', ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಹಾರಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ 'ಒಗ್ಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬಲವಿದೆ' ನಾಟಕಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳೇ ವಸ್ತುವಿನ ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪಾತ್ರಗಳ ಹಂಚಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪೂರ್ಣ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ 'ಪೂರ್ವರಂಗದ ಕೊನೆಗೆ' ಎಂಬ ನಾಟಕವೂ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿತು. ಮೂರೂ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟವು. ಯಾವುದೇ ಪ್ರಸಾದನ ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆಗಳಿಲ್ಲದೇ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದರೂ ಕೊರತೆಯಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳು ನಾಟಕ ಮಾಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಖುಷಿಪಟ್ಟರು.

ನಾಟಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಮಕ್ಕಳು ನಾಟಕ ಮಾಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ತಾವು ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಅಭಿನಯಿಸುವುದನ್ನು, ಇತರ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬದುಕನ್ನು ಹಾಗೂ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಲಿತಿದ್ದೇವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರು.

ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಬಳಿಕ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ, ಯಾರು ಯಾವ ರೀತಿ ಅಭಿನಯಿಸಿದರು, ಇನ್ನೂ ಯಾವ ರೀತಿ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತಿತ್ತು ಎಂಬ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳು ಈ ನಾಟಕದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಾಗ, ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುವಾಗ, ಆಯಾ ದೃಶ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನು, ಅಭಿನಯವನ್ನು, ರಂಗತಂತ್ರವನ್ನು ತಾವೇ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನಿರ್ದೇಶಕರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನೀಡಿದರೆ ಮಕ್ಕಳು ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ

ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಈ ಮಕ್ಕಳು ನಮ್ಮೆದುರು ನಿಂತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಕಲಿಕೆಗೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ಪೂರಕ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂದು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಒಂದು ರೀತಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪ್ರಯೋಗ ಶಾಲೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದ ಶಿಶುವಿಹಾರ ಹಾಗೂ ಅಂಗನವಾಡಿ ತರಗತಿಗಳ ನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಪದವಿ ಪೂರ್ವ ಮಟ್ಟದ ಶಾಲಾ ತರಗತಿ ಕೋಣೆಗಳನ್ನು ಆಪ್ತ ರಂಗಭೂಮಿಯ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಪಠ್ಯಾಧಾರಿತ, ಪಠ್ಯ ಪೋಷಕ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಂಗಾಟಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ರಂಗಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ವಿವಿಧ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿ ಕಲಿಕೆ ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ಸಮುದಾಯದ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರತಿಭಾ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಮನರಂಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಮನೋವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ರಂಗೋತ್ಸವ, ಬಾಲೋತ್ಸವ, ರಂಗ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪಾಲಕ–ಪೋಷಕರನ್ನು, ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಶಾಲಾ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಕರೆತರಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸೃಜನಶೀಲರಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

೫.೩.೧ ರಂಗವೇದಿಕೆಯಾಗಿ ವರ್ಗದ ಕೋಣೆ

ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ವರ್ಗದ ಕೋಣೆಯೂ ಒಂದು ರಂಗವೇದಿಕೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಶಿಕ್ಷಕ/ಕಿ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ, ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರೂ, ಕಲಾವಿದರೂ ಆಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರೂ, ನಟರೂ ಆಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಾಠಗಳೂ ಒಂದೊಂದು ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ರಂಗ ಪಠ್ಯ (ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕ)ವಿದೆ. ಕರಿ ಹಲಗೆ, ಬಳಪ, ತೋರುಗೋಲು, ಕುರ್ಚಿ, ಮೇಜು, ಚಿತ್ರಪಟ, ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಾನ್ಯ ರಂಗ ಪರಿಕರಗಳಿವೆ. ಶಿಕ್ಷಕ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಧ್ವನಿಯ ಏರಿಳಿತದೊಂದಿಗೆ, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ, ಮನ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಹಾಡು, ಕತೆ, ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಹಾವಭಾವದಿಂದ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾನೆ.

ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಕಡ್ಡಿಬೊಂಬೆ, ಬೆರಳುಬೊಂಬೆ, ಕೀಲು ಬೊಂಬೆಗಳನ್ನು, ಕಿರೀಟಬೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ನಿರೂಪಿಸಿದಲ್ಲಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವಯುತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ವರ್ಗದಕೋಣೆಯೇ ಯಶಸ್ವಿ ಕಲಿಕೆಗೆ ನೆರವಾಗಬಲ್ಲುದು. ಪ್ರತೀ ಪಾಠವೂ

ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ರಂಜನೀಯವಾಗಿರಬೇಕು. ಕ್ಷಣ ನಕ್ಕು, ಮನ ಪಾಠ ಕೇಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರಕವಾಗಿರಬೇಕು. ರಂಗ ನಟ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಚಪ್ಪಾಳೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಭಿನಯದ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಖುಷಿ ಪಡುವಂತೆ ಅಥವಾ ಚಪ್ಪಾಳೆ ಬೀಳದಿದ್ದಾಗ ಆತ್ಮಾವಲೋಕನದೊಂದಿಗೆ ತಿದ್ದಿಕೊಂಡು ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಚಪ್ಪಾಳೆ ಗಿಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಶಿಕ್ಷಕರಾದವರು ಮಕ್ಕಳ ಮುಖ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪಾಠದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಸಂವಹನವಾಗುವಂತಿರದಿದ್ದರೆ, ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಟ್ರ್ಯಾಕ್ ಚೇಂಜ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುತೂಹಲ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಸ್ವ-ವಿಮರ್ಶೆಯೊಂದಿಗೆ ನಾಳಿನ ಪಾಠ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ-ರಂಗ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಮ್ಯತೆ

ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ರಂಗ ಶಿಕ್ಷಣಗಳು ಬಹುತೇಕ ಸಾಮ್ಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕವಿದ್ದರೆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರಂಗ ಪಠ್ಯವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ನಟರಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ಕೊಠಡಿ ಇದೆ ಅಲ್ಲಿ ರಂಗವೇದಿಕೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಶಾಲೆ ಹಾಗೂ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಉದ್ದೇಶ ಮಾತ್ರ ಒಂದೇ ಅದು ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಹಾಗೂ ಸುರಕ್ಷಿತ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರು ಶಾಲಾ ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ರಂಗವೇದಿಕೆಯಾಗಿಸಿ ಪಾಠಗಳನ್ನು ನಾಟಕೀಯವಾಗಿಸಿ ಸಮ್ಮೋಹಿನಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಆದರೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು/ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರು ಮಾತ್ರ ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ತಮ್ಮದಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಧ್ವನಿಯ ಮೇಲಿನ ಹಿಡಿತ ಸಾಧಿಸಿ, ಸಾತ್ವಿಕ, ವಾಚಿಕ, ಆಂಗಿಕ ಮೊದಲಾದ ಅಭಿನಯ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದಾಗ ಮಾತ್ರವೇ ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕೆ ಸಜೀವವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಂತಹ ಗಾಢವಾದ ನಾಟಕೀಯ ಗುಣಗಳಿರುವಂತಹ ಪಠ್ಯ ಕೂಡ ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಗಿ ಸೋತು ಬಿಡಬಲ್ಲುದು.

ತರಗತಿಯ ಪಾಠವೊಂದು ನಾಟಕವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಆಸ್ವಾದಿಸುವಂತಾಗಲು ಶಿಕ್ಷಕ/ಕಿ ಮೂಲತಃ ಒಬ್ಬ ನಟ ಅಥವಾ ನಟಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಟನಾದವ ಒಂದು ಪಠ್ಯವನ್ನು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಹಾಗೆ ಶಿಕ್ಷಕ ಕೂಡ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯೋಗಶೀಲನಾಗಬೇಕು. ನಟ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವಂತೆಯೇ ಶಿಕ್ಷಕನೂ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪಾಠ ತಲುಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ತರಗತಿಯ ಪಾಠವೊಂದು ಆಟವಾಗಿ-ನಾಟಕವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಪ್ರತೀ ಪಾಠವೂ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಒಂದು ಸವಾಲಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನವರು ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಭಾಯಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ಜೊತೆ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಒಟ್ಟಾರೆ ರಂಗ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ರಂಗಭೂಮಿ ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ಐ.ಕೆ. ಬೋಳುವಾರು, "ಯಾವುದೇ ಪಠ್ಯವನ್ನೂ ನಾಟಕವಾಗಿಸಬಹುದು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅದು ಪ್ರೊಸೀನಿಯಂ ನಾಟಕವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಓದು ನಾಟಕವಾಗಿ, ಬಯಲು ನಾಟಕವಾಗಿ, ವೇದಿಕೆ ನಾಟಕವಾಗಿ, ವಿಸ್ತರಣಾ ನಾಟಕವಾಗಿ, ಮೌನ ನಾಟಕವಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ರಂಗ ಭೂಮಿಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ನಾಟಕ ಮಾಡುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಒಟ್ಟು ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದಾಗಿದೆ. ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ." (ಐ.ಕೆ. ಬೋಳುವಾರು ಸಂದರ್ಶನ ದಿ; ೨೩.೧.೨೦೧೦) ಇವರ ಪ್ರಕಾರ ನಿರ್ಧಿಷ್ಟ ರಂಗವೇದಿಕೆಯಿಲ್ಲದೇ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಪರಿಸರವನ್ನು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು, ಮಕ್ಕಳು ಆಡುವ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಆಶುವಿಸ್ತರಣೆಯ ಮೂಲಕ ಪಾಠ ನಾಟಕ ಕಟ್ಟಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ವಸ್ತು ವಿಷಯವನ್ನಾಧರಿಸಿ ಭಿನ್ನ ಮಾದರಿಗಳಗಳನ್ನನುಸರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವೇಷಭೂಷಣ, ರಂಗ ಪರಿಕರಗಳು ಅಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರಮುಖವಾಗದೇ ಸುಲಭದಲ್ಲೇ ಸಿಗುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ಉತ್ತಮ ವೇಷಭೂಷಣಗಳನ್ನಾಗಿಸುವ, ಪರಿಕರಗಳನ್ನಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸುವ, ಲಭ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ರಂಗಸಜ್ಜಿಕೆಯಾಗಿಸುವ ಸೃಜನಶೀಲ ಶಕ್ತಿ 'ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ರಂಗಭೂಮಿ'ಗಿದೆ.

ಪ್ರಯೋಗಶೀಲ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ಕಿರಣ್ ಭಟ್ ಅವರು ಪಾಠ ನಾಟಕವಾಗುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಪ್ರಕಾರ "ಪಾಠ ನಾಟಕವೆಂದರೆ ಪಾಠವನ್ನೇ ನಾಟಕವಾಗಿಸಿ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದಲ್ಲ. ಬರಿಯ ನಾಟಕಾಭಿನಯಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದದ್ದು ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರವಾದದ್ದು 'ಪಾಠ ನಾಟಕ'. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕ/ಕಿ ತಾವೇ ಅನೇಕ ಪ್ರಯೋಗಗಳಗೆ ಒಳಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸುವ, ಕಲಿಯುವ ಮತ್ತು ಕಲಿಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪಾಠವು ಶಿಕ್ಷಕ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ಸ್ವಯಂ ಕಲಿಕೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯ, ಹಾಡು, ಚಿತ್ರ, ನೃತ್ಯ, ಮೂಕಾಭಿನಯ, ಹಾರಾಟ, ಚೀರಾಟ ಹೀಗೆ ಪಾಠ ನಾಟಕವಾಗುವ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳೂ ಇವೆ. ಪ್ರತಿ ಪಾಠವೂ ಇಲ್ಲಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಆಗರವಾಗಿದ್ದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಠವನ್ನು ಮೀರಿದ ನಾಟಕವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ವಿಚಾರದ ಪರಿಧಿ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತದೆ." (ಕಿರಣ್ ಭಟ್, ಪಾಠ ನಾಟಕವಾಗುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿತ ವಿಷಯ, ದಿ; ೩೦.೬.೨೦೦೬) ಹೀಗೆ ಪಾಠ ನಾಟಕವು ಅನುಭವ ವಿಸ್ತರಿಸುವ, ಬದುಕು ರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದ್ದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಪರಸ್ಪರ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬೀದಿ ನಾಟಕ

ತರಗತಿ ಕೋಣೆ ಅಥವಾ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬೀದಿ ನಾಟಕದ ಮಾದರಿ ವೃತ್ತ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು, ಈ ವೃತ್ತ ರಂಗವೇದಿಕೆಯ ಕೇಂದ್ರವಲಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯ ಚತುರ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಶಿಕ್ಷಕ ನಿಂತು, ಪ್ರಭಾವಲಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ವಿಷಯ ಮುಟ್ಟಿಸಲು ಇದು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ರಂಗ ಮಾಧ್ಯಮ. ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರನ್ನು ತನ್ನೊಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಒಮ್ಮೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾಗಿ ಬಾಗವಹಿಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಬಹುದು. ಪಾತ್ರಧಾರಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮಧ್ಯ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಪರದೆ ಅಥವಾ ಅಂತರವಿಲ್ಲದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಬೀದಿ ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾರವು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಪೂರಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಕ. ಸರಳ ಮತ್ತು ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾದುದು. ಹಾಗಾಗಿ ಬೀದಿ ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು(ಫಾರ್ಮ್) ವೃತ್ತ ರಂಗವೇದಿಕೆಯಾಗಿಸಿ ಶಾಲಾ ವರ್ಗದ ಕೋಣೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಒಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದೆ.

ಪಠ್ಯದ ಬಗೆಗಿನ ಉದಾಸೀನತೆ, ಭಾಗಿಯಾಗದಿರುವಿಕೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಸರಳ ಸನ್ನಿವೇಶ–ಸಂಭಾಷಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಬಿತ್ತರಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ತರಗತಿ ಕೋಣೆ ಹಳ್ಳಿಯಾಗಿ, ಬಸ್ ನಿಲ್ದಾಣವಾಗಿ, ಮಾರ್ಕೆಟ್ ಆಗಿ, ಅಂಚೆ ಕಚೇರಿ, ಫ್ಯಾಕ್ಟರಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ, ಪಾಠ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ನಾಟಕಾಭಿನಯದ ಮೂಲಕ ನಡೆಸುವುದರಿಂದ ಕಲಿಕೆಯು ಹೊರೆಯಾಗದೇ ವಿಷಯಗ್ರಹಿಕೆ ಸುಲಭ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಂದು ಎಲ್ಲ ಪಾಠಗಳನ್ನು ನಾಟಕವಾಗಿಸಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಈಗಾಗಲೇ ಚರ್ಚಿಸಿದಂತೆ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಮಕ್ಕಳ ಹಕ್ಕುಗಳ ಕುರಿತು, ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣದ ಕುರಿತು, ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಕುರಿತು ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬೀದಿ ನಾಟಕ ಮಾಡಿಸಿ ಸಮಸ್ಯೆ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಬಹುದು. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಬೊಧನೆ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕಾ ಗುಣಮಟ್ಟ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾಗದು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಂಗ ಕಲೆಯ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆದು ಪೂರಕ ಪಠ್ಯ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿಸಬಹುದು.

ಸೃಜನಶೀಲ ಆಟ–ಕಣ್ಣೋಟ

ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕ ಕಲೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲೂ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ, ಉತ್ತೇಜಿಸಿ, ವರ್ಧಿಸಬೇಕೆಂದರೆ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರೇ ಮುಂದಾಗಬೇಕು.

ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಸೃಜನಶೀಲ ಕಣ್ಣೋಟವಿದ್ದರೆ ಇದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯ. ಶಿಕ್ಷಕರು ತಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ತೀರ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಸೃಜನಶೀಲ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಲು ಯತ್ನಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅಂತವರ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಉತ್ಸಾಹ, ಜೀವಂತಿಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ವಿಚಾರ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ರೆಕ್ಕೆಗಳು ಮೂಡುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯ ಸಾಧನವಾದ ನಾಟಕ ಕಲೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಬೇಕು.

ನ್ಯಾಷನಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಆಫ್ ಡ್ರಾಮಾದ ಹಬೀಬ್ ತನ್ವೀರ್ ಹಾಗೂ ರಾಮ್‌ಗೋಪಾಲ ಬಜಾಜ್‌ರವರ ಮುಖಂಡತ್ವದ ಸಭೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ "ನಾಟಕ ಕಲೆ ಮಕ್ಕಳ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ವಿಕಾಸಕ್ಕಿರುವ ಅವಶ್ಯ ಸಾಧನ" ಎಂಬ ತೀರ್ಮಾಣವನ್ನು ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ಅಂಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಳೆದ ೫೦ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ರಂಗಭೂಮಿ ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ಜೋಯ್ ಮೈಖೇಲ್ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಜೋಯ್ ಮೈಖೇಲ್, ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ: ಶಾಲಾ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕ, ಪುಟ-೧೨೫) ಕಳೆದ ೨೦ ವರ್ಷಗಳ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಕೂಡಾ ಈ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತೇನೆ. ಶಿಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ನಾನು ಕಲಿಸುತ್ತೇನೆ ನೀನು ಕಲಿ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿ, ಸ್ವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಸದಸ್ಯನನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಗಾಂಧೀಜಿ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ನಾಟಕ ಕಲೆಯು 'ಹೃದಯದ ಶಿಕ್ಷಣ'ದ ಸಾಧನವಾಗಿದ್ದು ವಿಭಿನ್ನ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಶಾಲಾ ತರಗತಿ ಕೋಣೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಬೇಕಿದೆ. ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಬೇರೆಯೇ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಿಲ್ಲ. ಪಠ್ಯದ ಬೇರೆಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗ ದೃಶ್ಯ ಕಲಾನುಭವವನ್ನು ಹದವಾಗಿ ಮೇಳೈಸಬಹುದು.

ಎನ್. ಎಸ್. ವೆಂಕಟರಾಮ್ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ "ಒತ್ತಾಯ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಂಕಗಣಿತ, ಬೀಜಗಣಿತ, ಇತಿಹಾಸ, ವಿಜ್ಞಾನದಂತಹ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ಹೇರಿಕೆ ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕುಂಠಿತಗೊಳಿಸಬಲ್ಲದು. (ಬಿ.ವಿ. ರಾಜಾರಾಂ. ಚಿಣ್ಣರ ರಂಗದ ವೆಕಟರಾಂ.ಪುಟ-೨೪) ಹಾಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಒಲವು ತೋರಿಸುವ ಮಗುವಿಗೆ ಆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ತೊಡಗಿಸಿ, ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಅನ್ಯ ವಿಷಯಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು.

ಅದೂ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯ ವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ನೋಡಿ-ಆಡಿ-ಮಾಡಿ ಕಲಿಯಲು ಅವಕಾಶವಿರಬೇಕು. ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿ ಒಪ್ಪಿಸುವ, ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೇಳಿ ಸೈ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಕೆಲ ಮಕ್ಕಳ ಮುಂದೆ ಸೃಜನಶೀಲ ಮಕ್ಕಳು ಕೀಳರಿಮೆಯಿಂದ ನಲುಗುವಂತಾಗಬಾರದು. ಇಂತವರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿಸಿ, ಸ್ವತಂತ್ರ ಕ್ರಿಯೆಗೆ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿ ಉತ್ತೇಜಿಸಬೇಕು. ಹೀಗಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಮಗುವಿನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರತಿಭೆ

ಅರಳಿ ಸ್ವಂತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರಪಂಚದ ಬಗ್ಗೆ ಕುತೂಹಲ ಬೆಳೆಸುವಂತಹ ಸೂಕ್ತ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಬೇಕು.

ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ, ಅನುಭವಜನ್ಯ ಕಲಿಕೆಗೆ ಸೂಕ್ತ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಬಲ್ಲವು. ಅಂತೆಯೇ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಳ್ಳುವ ಈ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದದ್ದು ಬರೀ ಒಂದು ಜಾಗ ಮತ್ತು ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ ಇರುವ ಅನುಭವಿ ಶಿಕ್ಷಕ ಮಾತ್ರ. ಶಿಕ್ಷಕ ರಂಗ ಕಾರ್ಯಕರ್ತನಾಗಿ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುವಂತಾಗಬೇಕು. ಈ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಉತ್ಸುಕರಾಗುವ ಮಕ್ಕಳು ವಿಭಿನ್ನ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ, ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಸೃಜನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತರಾಗುವ ಮೂಲಕ ಅವರದೇ ಆದ ಅಭಿನಯ, ಅವರದೇ ಆದ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಅಸಾಧ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಂಡುದುದನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಚಟುವಟಿಕೆ ನಡೆಯುವಾಗ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಿ ರಂಗಕಾರ್ಯಕರ್ತ ಶಿಕ್ಷಕನ ಪಾತ್ರ ತುಂಬಾ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕ ಕೇವಲ ಪಾಠ ಹೇಳಿ ಕೊಡುವ ಬೋಧಕನಲ್ಲ. ನಾಟಕ ನಿರ್ದೇಶಕನೂ ಅಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳ ತಂಡದ ಒಬ್ಬ ಆತ್ಮಿಯ ಮಿತ್ರ ಅಷ್ಟೆ. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕ್ರಿಯೆ ಅಥವಾ ಕಥೆ ಅಥವಾ ಪಠ್ಯದ ಘಟಾನಾವಳಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡಬಹುದು. ನಾಟಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ನಂತರ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು.

ರಂಗಭೂಮಿಯ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲ ಚಿಂತನೆ ಬೆಳೆಸಲು ತರಗತಿ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಕೆಲವು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ.

ಸೃಜನಶೀಲ ತರಗತಿ ಕೋಣೆಯ ಪೂರಕ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು :

೧. ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಕಗಳು

೨. ವಾಚನಾಭಿನಯ ಅಥವಾ ಅಭಿನಯ ವಾಚನ

೩. ಆಶುವಿಸ್ತರಣೆ ಅಥವಾ ಆಶುರಚನೆ(ಇಂಪ್ರೂವೈಸೇಶನ್)

೪. ಸಾಮಾಜಿಕ ರೂಪಕ ಅಥವಾ ಸೋಸಿಯೋ ಡ್ರಾಮಾ,

೫. ಮನ ಮಂಥನ ಅಥವಾ ವಿಚಾರೋತ್ಪತ್ತಿ ತಂತ್ರ (ಬ್ರೇನ್‌ಸ್ಟಾರ್ಮಿಂಗ್)

೬. ಗುಣ ಲಕ್ಷಣ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಅಥವಾ ಅಟ್ರಿಬುಟ್ ಅನಾಲಿಸಿಸ್, ಮೊದಲಾದುವು.

೧) ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳು

ಕಲಿಕಾ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದ ಜೀನ್ ಪಿಯಾಜೆ, ಮಕ್ಕಳು ಹೇಗೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ, ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನೂರಾರು ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಕಲಿಕೆ ಎರಡು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಒಂದು ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಮತ್ತೊಂದು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಶಿಶು ಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಶಿಶು ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಸಂಸ್ಥೆ(ಸಿ.ಆರ್.ಸಿ.) ಹೇಳುವಂತೆ ಶಿಶು ಕೇಂದ್ರಿತ ಅಥವಾ ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿ ಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣವು ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಧಾರಿತ ಮತ್ತು ಆವಿಷ್ಕಾರಭರಿತ–ವಾಗಿರಬೇಕು. ಲಿಂಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು. ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ನಿರಂತರ ಸಂವಹನಕ್ಕೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡುವಂತಿರಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ–ನಾಟಕಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಟ, ನಾಟಕ ಹಾಗೂ ರಂಗಭೂಮಿ ಇವು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಕಲಿತಗೊಂಡಿವೆ. ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೂ ಮೊದಲು ಆಟವನ್ನೇ ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಆಟ–ನಾಟಕವಾಗಿ, ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿ ರೂಪಾಂತರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರಕ್ಕೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಆಟದಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ, ನಾಟಕದಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ ಗಳಿಸುವ ಅನುಭವ ಅಪಾರವಾದುದು. ಅವರ ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುಖಭಾವ, ಮಾತಿನ ಸರಣಿ, ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಬರಲು ಪ್ರತೀಕ್ಷಣವೂ ಚಡಪಡಿಸುವ ಚೈತನ್ಯ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ತುಂಬಾ ಅವಶ್ಯ.

ಮಕ್ಕಳು ತಾವು ಕಂಡ ಪಾತ್ರ–ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಕರಿಸುತ್ತ ಕಳ್ಳ ಪೋಲಿಸ, ಟೀಚರ್, ಮಕ್ಕಳು, ವೈದ್ಯ ರೋಗಿ, ಅಪ್ಪ–ಅಮ್ಮ, ವಾಹನ ಚಾಲಕ, ಫೋನ್ ಮಾಡೋ ಪೋರ, ಕೋಲು ಹಿಡಿದು ಬಗ್ಗಿ ನಡಿಯೋ ಅಜ್ಜಿ, ದೆವ್ವ, ಕರಡಿ, ಹುಲಿ–ಸಿಂಹ ಏನೆಲ್ಲ ಆಗಿ ಅನುಸರಿಸಿ, ಅಭಿನಯಿಸಿ ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಆಟಗಳು ಸಹ ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳೇ ಮಕ್ಕಳ ಆಟಪಾಠಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವ ಇಂತಹ ಸಮೂಹ ಕ್ರಿಯೆಗಳೇ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳಾಗಿದ್ದು ಇಂಥ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ತರಗತಿ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿ ಪೋಷಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪಠ್ಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿಯೂ, ಪ್ರೇರಕವಾಗಿಯೂ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಭಾಷೆ, ಗಣಿತ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ ನಂತರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಂಡಗಳಾಗಿಸಿ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ರಂಗ ರೂಪಾಂತರಿಸಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಡಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು ಈ ರೀತಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಚಟುವಟಿಕೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆ ಕೌಶಲ ಪೂರ್ಣವೂ, ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವೂ

ಆಗುತ್ತದೆತಲ್ಲದೇ ಅವರ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಪ್ರೇರಕವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಕೇವಲ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದರೆ ಸಾಲದು. ಬುದ್ಧಿ ವಿಕಾಸದೊಂದಿಗೆ ಭಾವವಿಕಾಸವಾಗಬೇಕು.

ಪಠ್ಯವಸ್ತು ನಾಟಕವಾಗಿ ರೂಪಾಂತರವಾಗುವಾಗ ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಮರ್ಶಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವೈಚಾರಿಕ ಚಿಂತನೆಗೆ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇರುವುದನ್ನು ಇರುವಂತೆ ರೂಪಿಸುವುದು ಪಠ್ಯ ನಾಟಕದ ಉದ್ದೇಶ ಸುತಾರಾಂ ಅಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಂತರ ಪರಸ್ಪರ ಚರ್ಚಿತವಾಗಿ ವಿಷಯವಸ್ತುವಿನ ಮಂಥನ ನಡೆಯಬೇಕು. ನಾಟಕ ಇರುವುದು ಓದುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ.

೨) ವಾಚನಾಭಿನಯ ಅಥವಾ ಅಭಿನಯ ವಾಚನ

ಜನಪದರು ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತ ಕತೆಯ ಆಯ್ದ ಭಾಗ ಅಥವಾ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹರಿಕತೆ ಮಾಡಿ ಆ(ಹಾ)ಡಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಗೊತ್ತಿರುವ ಕಥಾಭಾಗವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕೇಳುತ್ತ ರಸಾಸ್ವಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಚಿಣ್ಣ-ಬಣ್ಣ ಖ್ಯಾತಿಯ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ಇಕ್ಬಾಲ ಅಹಮ್ಮದ್‌ರು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇರದ ಹ್ಯಾಮ್ಲೆಟ್‌ನಂತಹ ಆಧುನಿಕ ನಾಟಕವನ್ನು ೪೫ ನಿಮಿಷಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಎದುರು 'ಅಭಿನಯ ವಾಚನ' ಮಾಡಿ ಸೈ ಎನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ರಂಗಾಯಣದ ಭೂಮಿಗೀತದಲ್ಲಿ (೧೭.೨.೧೯೯೩) ಇಡೀ ನಾಟಕವನ್ನು ರಂಗದ ಮೇಲೆ ತರಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವಂತೆ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಅಣಿಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಮೈಮ್ ಪ್ರಯೋಗದ ನಟನಂತೆ ಉಡುಪು ಧರಿಸಿ ರಂಗೇರಿದ ಇಕ್ಬಾಲ್, ವಿಶಿಷ್ಟ ರಂಗಚಲನೆ, ದೈಹಿಕ ಚಲನೆ ಹಾಗೂ ಹಾವಭಾವ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಭಿನ್ನ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡಲು ಆಯಾ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ದೈಹಿಕ ನಿಲುವು ಅಥವಾ ಗೆಶ್ಚರ್ ಕೊಟ್ಟು ಅಭಿನಯ ವಾಚನ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಾತ್ರಗಳು ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಆ ನಿಲುವು ಮತ್ತು ಗೆಶ್ಚರ್‌ಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆ ತಂದು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮುಂದೆ ಅಭಿನಯಿಸಿದ ರೀತಿ ತುಂಬಾ ಪ್ರಭಾವಯುತವಾಗಿತ್ತು.

ಶಿಕ್ಷಕರು ಉತ್ತಮ ಮಕ್ಕಳ ಕತೆಯನ್ನು ನಾಟಕ ರೂಪಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ತಾವೂ ವಾಚನಾಭಿನಯ ಮಾಡುವುದಲ್ಲದೇ ಮಕ್ಕಳಿಂದಲೂ ಮಾಡಿಸಬಹುದು. ನಾಟಕದ ಒಂದೋ ಎರಡೋ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಹಂಚಿ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಸಮೂಹ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿಯೂ ಅಭಿನಯ ವಾಚನ ಮಾಡಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಭಾಷಾ ಪಠ್ಯ ಬೋಧಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಕ ಈ ಅಭಿನಯ ವಾಚನ ಕಲೆ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು, ಈ ವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ

ಬೋಧಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ಇತಿಹಾಸವನ್ನೂ ಕತೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಣಿಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳ ಮನ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಬಹುದು.

೩) ಆಶುವಿಸ್ತರಣೆ ಅಥವಾ ಆಶುರಚನೆ

"ಆಶುವಿಸ್ತರಣೆ ಎಂಬದು ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನ ಇಂಪ್ರೂವೈಸೇಶನ್ ಪದದ ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಪದ. 'ಇಂಪ್ರೂವ್' ಎಂದರೆ ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸು, ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸು, ಸದುಪಯೋಗಪಡಿಸು, ಎಂದೆಲ್ಲ ಅರ್ಥವಿದೆ." (ಡಾ. ಕಿಕ್ಕೇರಿ ವೀರನಾರಾಯಣ, ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುವದು ಹೇಗೆ, ಪುಟ-೭೦) ಮಕ್ಕಳು ತಾವು ಕಂಡುಂಡ ಅರಿವಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿ-ವಿಧ-ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಗಧಿತ ಅಂಶವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಹಿಂದಿನ ಅನುಭವದ ಅರಿವನ್ನು ಆಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಲ್ಪನೆಯು ಕವಲೊಡೆಯುತ್ತ ಸಾಗಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಅದೊಂದು ಸುಂದರ ರೂಪ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಕೆಲವು ಪದ ಕೊಟ್ಟು ಹಲವು ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕವಿತೆ-ಕತೆ ರಚಿಸಲು ಹೇಳುವುದು. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಗುಂಪಿಗೆ ಕೆಲವು ಪ್ರೇರಿತ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ವಿಭಿನ್ನ ಘಟನೆ, ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು, ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಸೂಚಿಸುವುದು. ನಿರ್ಮಿತಗೊಂಡ ಹಲವು ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಸಂಯೋಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಕೊಲಾಜ್‌ಮಾಡಿ ರಂಗಕೃತಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದು. ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಇಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಕಲಿಕೆ ಉಂಟಾಗುವುದಲ್ಲದೇ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

೪) ಸಾಮಾಜಿಕ ರೂಪಕ ಅಥವಾ ಸೋಸಿಯೋ ಡ್ರಾಮಾ

ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಚಿಂತನೆ ರೂಪಿಸುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ 'ಸಾಮಾಜಿಕ ರೂಪಕ ಅಥವಾ ಸೋಸಿಯೋ ಡ್ರಾಮಾ' ತಂತ್ರದ ಸಾಮಾನ್ಯ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಮೈಲಿನೊ, ಹಾಸ್, ಹನ್‌ಸೆನ್, ಕ್ಲೆನ್ ಮೊದಲಾದವರು ೧೯೪೬-೫೬ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ರಾವ್, ಸೃಜನಶೀಲತೆ, ಪುಟ-೮೫) ಈ ತಂತ್ರ ಬಳಸಿ ಮನೋರಂಜನೆ, ಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಬೀರಬಹುದಾಗಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ರೂಪಕ ನಿರ್ದೇಶನಗೊಳ್ಳಬೇಕು.

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಬಹುದಾದ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನೇ ಸಾಧನಗಳಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳ ಬದುಕಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಸನ್ನಿವೇಶವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುವರು. ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು.

೧) **ಸಮಸ್ಯೆಯ ನಿರೂಪಣೆ** : ಪೂರ್ವ ತಾಲೀಮು ಇಲ್ಲದೇ ದೃಶ್ಯ ರೂಪಕವೊಂದನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಸೂಚಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಕರು ಸಮಸ್ಯೆಯೊಂದರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಸರಿ–ತಪ್ಪುಗಳೆನ್ನದೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಕೇಳಿಬರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವರು.

೨) **ಸನ್ನಿವೇಶ ನಿರ್ಮಾಣ** : ಮೂಡಿಬಂದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಸನ್ನಿವೇಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಪೂರಕ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿ ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕಳಿಸಲಾಗುವುದು. ಒಂದು ಪಾತ್ರವನ್ನು ಒಬ್ಬರೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಬೇರೆಬೇರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಒಂದೇ ಪಾತ್ರ ಅಭಿನಯಿಸಿ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರ ಸೂಚಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಸನ್ನಿವೇಶ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಕೆಲವು ನಿಮಿಷಗಳ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿ, ಅವರು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವೀಕ್ಷಕರಿಗೆ ಸಂಭಾವ್ಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಬೇಕು.

೩) **ರೂಪಕ ಪ್ರಸ್ತುತಿ** : ಸಮಸ್ಯೆ ಪರಿಹಾರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡ ರೂಪಕವನ್ನು ೮–೧೦ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಬೇಕು. ಪಾತ್ರ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವರು. ಪ್ರದರ್ಶನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಿದಾಗ ಅಥವಾ ಮಾತು ನಿಂತಾಗ ಮುಂದೇನಾಗುತ್ತದೆ? ಇದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೇನು? ಎಂದೆಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮುಂದುವರೆಯಲು ಸುಳುಹು ನೀಡಬೇಕು.

೪) **ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ** : ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಗೆಗೆ, ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ನಟರ ವರ್ತನೆಯ ಬಗೆಗೆ, ಆಡಿದ ಮಾತು, ತಳೆದ ಲುವು, ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಬೇಕು. ವೀಕ್ಷಕರಲ್ಲದೇ ಸ್ವತಃ ನಟರೂ ಸಹಿತ ಸನ್ನಿವೇಶದಿಂದ ಹೊರಗೆ ನಿಂತು ಆಯಾ ಪಾತ್ರದ ವರ್ತನೆಯ ಬಗೆಗೆ ವಯಕ್ತಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಹುದು.

೫) **ಮೌಲ್ಯೀಕರಣ** : ಈ ಸಾಮಾಜಿಕ ರೂಪಕ ಅಥವಾ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕದಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದ ಸಲಹೆ, ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ಪರಿಹಾರಗಳ ಮೌಲ್ಯಿಕತೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಆಕ್ಷಣದ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಗಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪರಿಶೀಲನೆಯ ನಿಕಷಕ್ಕೆ ಒಡ್ಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ 'ಸಾಮಾಜಿಕ ರೂಪಕ' ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ದೊರೆಯೂವ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು ಹಲವು.

- ಯಾವುದೇ ಬೆಲೆ ತೆತ್ತದೇ ಅನುಭವ ಗಳಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.
- ಕಲ್ಪನೆಗಳ ನೈಜ ಸ್ವರೂಪ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

- ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ, ಒಪ್ಪಿತವಾದ ಹಾಗೂ ಒಪ್ಪಿತವಾಗದ ಸಲಹೆ ಹಾಗೂ ಬದಲಿ ಪರಿಹಾರಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.
- ಸಾಮಾಜಿಕ ಕೌಶಲಗಳು ಹಾಗೂ ಆರೋಗ್ಯಕರ ಮನೋಭಾವ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ.
- ಮೌಖಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ರಸಭಾವಗಳು ಪುಷ್ಟೀಕರಣವಾಗುತ್ತವೆ.
- ಮಕ್ಕಳ ಆಲೋಚನೆ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅಪೂರ್ವ ಒಳನೋಟಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞ ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ರಾವ್ ಅವರು ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಅಧ್ಯನ ನಡೆಸಿದ್ದು, ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ, ಶಾಲಾ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಈ ಸಾಮಾಜಿಕ ರೂಪಕ ತಂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಅನುಭವಪೂರ್ಣ ಕಲಿಕೆಯಾಗಿಸಬಹುದು. "ಹೆಗ್ಗೋಡಿನ 'ನೀನಾಸಂ'ದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಒಬ್ಬಳು ೧೦ನೇ ತರಗತಿ ಓದಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯೊಂದಿಗೆ ಓದು ಬರಹ ತಿಳಿಯದ ದಲಿತರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಲಿಖಿತ ಸಂಭಾಷಣೆಯಿಲ್ಲದೇ ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ ಅವರ 'ಮಾರಿಕೊಂಡವರು' ಕತೆಯನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ರೂಪಕ ತಂತ್ರದ ಮೂಲಕ ನಾಟಕವಾಗಿಸಿದ್ದರು." (ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ರಾವ್, ಸೃಜನಶೀಲತೆ, ಪುಟ-೮೮) ಇಂಥ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವುದರಿಂದ ನಿಗದಿತ ಕಲಿಕೆಯಾಗುವುದಲ್ಲದೇ ಮಕ್ಕಳೂ ಕೂಡಾ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಲಿಕಾಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವರು. ನಾನೇ ಕಂಡುಕೊಂಡಂತೆ ಪರಿಹಾರ ಬೋಧನೆಗೆ ಬಾರದ ಮಕ್ಕಳು ನಾಟಕ ಕಲಿಕೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕೋಣೆಗೆ ಸ್ವಯಂ ಆಗಿ ಬಂದರು.

೬) ಮನ ಮಂಥನ ಅಥವಾ ವಿಚಾರೋತ್ಪತ್ತಿ ತಂತ್ರ

ಸಹಮತದ ಸಮೂಹ ಸೃಷ್ಟಿ ನಾಟಕ ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ಮನಮಂಥನ ಅಥವಾ ವಿಚಾರೋತ್ಪತ್ತಿ ತಂತ್ರ ಪೂರಕವಾಗಬಲ್ಲುದು. "ಬ್ರೇನ್‌ಸ್ಟಾರ್ಮಿಂಗ್ ತಂತ್ರವನ್ನು ಜಾಹಿರಾತು ತಜ್ಞ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನ ಆಸ್‌ಬರ್ಗ್ ಅವರು ಉದ್ಯಮ ರಂಗದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷತೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ೧೯೩೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಿದರು. ಈ ತಂತ್ರವು ಬಹುತೇಕ ತರಗತಿಯ ಪರಿಸರವನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ." (ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ರಾವ್, ಸೃಜನಶೀಲತೆ, ಪುಟ-೭೯) ಗುಂಪಿನ ನಾಯಕರಾದವರು ತಮಗೆ ಎದುರಾಗಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಪಷ್ಟ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಬಳಿಕ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಸುಸಂಬದ್ಧವಾದ

ಒಂದೊಂದು ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ತಮಗೆ ತೋಚಿದ ಸಲಹೆ ನೀಡುವ ಕ್ರಿಯೆ ಎರಡು ಮೂರು ಸುತ್ತು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ನಡೆಯಬಹುದು.

ಮನಮಂಥನ ಅಥವಾ ವಿಚಾರೋತ್ಪತ್ತಿ ತಂತ್ರದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವೇ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡುವುದಾಗಿದ್ದು ನಿರೂಪಣೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಲಹೆಯನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಯಾರೊಬ್ಬರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಟೀಕಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ನೀಡಿರುವ ಸಲಹೆ, ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಹೊಸ ಅಭಿಪ್ರಾಯ-ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು, ಬದಲಿ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಗುಡ್ಡೆ ಹಾಕುವುದರಿಂದ ಸೃಜನಶೀಲ ಪರಿಹಾರಗಳು ಮೂಡಿ ಬರಬಹುದು. ಗುಣಮಟ್ಟದ ಪರಿಹಾರ ಗೋಚರವಾಗಬಹುದು. ಪರರ ವಿಚಾರಗಳ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು, ಹೊಸ ವಿಚಾರವೊಂದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು ತಪ್ಪೇನಲ್ಲ.

ಚರ್ಚೆಯ ನಂತರ ಅಂತಿಮ ಪರಿಹಾರ ಅಥವಾ ನಿರ್ಣಯ ಕೈಗೊಳ್ಳದೇ ಸಹಮತದ ಆಲೋಚನೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ, ಅವರವರೇ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಗುಂಪುಗಳಾಗುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಿ ಅವರ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಆಶು ವಿಸ್ತರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಲು ಸೂಚಿಸುವುದು. ಅದು ಯಾವುದೇ ರಂಗ ರೂಪವಾಗಿರಬಹುದು. ಪ್ರದರ್ಶನದ ನಂತರ ಯಾವ ತಂಡ ಯಾವ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ಅವರ ಗುಂಪಿನ ನಿಲುವೇನು ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿ ಸಮಾರೋಪಗೊಳಿಸುವುದು.

೭) ಗುಣ ಲಕ್ಷಣ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಅಥವಾ ಅಟ್ರಿಬ್ಯುಟ್ ಅನಾಲಿಸಿಸ್

ಪ್ರದರ್ಶನಾ ನಂತರದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ, ಆಲೋಚನೆಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡುವ ಇದು ಚಿಂತನದ ಸಾರ ಸತ್ವವನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸುವ ವಿಧಾನವಾಗಿದೆ. ರಾಬರ್ಟ್ ಕ್ರಾಫರ್ಡ್ ರೂಪಿಸಿದ ಈ ವಿಧಾನವು ಸಮಸ್ಯೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಅನೇಕಾನೇಕ ಬದಲಿ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರದರ್ಶಿತ ರಂಗಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವ ಸಧ್ಯದ ಗುಣಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ನಡೆಸಿ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗಬೇಕಾದ ಅಥವಾ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಭೂತದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟ ನಮ್ಮ ಸೃಜನಶೀಲ ಬೇರುಗಳು ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅರಳಿ, ಭವಿತವ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪರಿಮಳವನ್ನು ಹರಡುತ್ತವೆ. ಸೃಜನಶೀಲತೆಯು ಪ್ರಗತಿಶೀಲವಾದುದು. ಅದು ಯಾವಾಗಲೂ ಭವಿಷ್ಯದ ಕಡೆಗೇ ಕೈಚಾಚಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಬದುಕನ್ನು ಆರೈಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಪೋಷಿಸುವ ರಂಗಕಲೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನಿಲುಕಬೇಕು. ಅವರ ಬದುಕನ್ನು ಆರೈಕೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೫.೩.೪ ಸಮುದಾಯ ಆಧಾರಿತ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

ಮಕ್ಕಳು ನೋಡಿದ್ದನ್ನು ಆಡಿ ಅನುಕರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲೆವು. ಹಾಗೆಯೇ ಬಹುತೇಕ ದೊಡ್ಡವರು ಆಚರಿಸುವ ಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆಗಳೂ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಆಟಗಳಂತೇ ಭಾಸವಾಗುತ್ತವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಹಿಂದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಇಂದಿನವರು, ಅವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಿತಿಯನ್ನೇ ಅನುಕರಿಸಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತರೆ. ದೀಪಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಗುಳ್ಳವನ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು, ಸಗಣಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪಾಂಡವರನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು. ಗೌರಿ ಗಣೇಶನನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವುದು. ಇಂತಹ ಹಬ್ಬಗಳ ಆಚರಣೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಆಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅನುಕರಿಸುವ ಆಟಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬದುಕಿನ ಪಾಠವಿರುತ್ತದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಮನೆಯಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಆಡಿ ತೃಪ್ತಿ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಸಂತೆ, ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವಗಳನ್ನೂ ಅನುಕರಿಸಿ ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಮನೆಯಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಂಥ ಆಟ ಆಡಲು ಸಮಯವಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಟಿ.ವಿ. ನೋಡುವುದು ಬಿಟ್ಟು ಇಂಥ ಆಟಗಳನ್ನಾಡಲು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಆಟಗಳ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಶಾಲಾ ಸಂತೆ, ಚಿಣ್ಣರ ಜಾತ್ರೆ, ರಂಗ ಹಬ್ಬ, ಸೃಜನೋತ್ಸವ, ಬಾಲೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಇವುಗಳನ್ನೇ ಕಲಿಕಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಾಗಿ, ಉಪಕರಣಗಳಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ಅನುಭವ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಸಂಘಟಿಕನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವ ಅನುಭವದೊಂದಿಗೆ ಸಹಕಾರ, ಸೌಹಾರ್ಧತೆ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಮಾಜೀಕರಣಗೊಂಡು ಬೆಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ; ಜನಪದ ಕಲೆ, ಆಟ, ನಾಟಕ, ಉತ್ಸವಗಳು ಸಮುದಾಯದ ಸಹಕಾರ–ಸಹಭಾಗಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಾಕಾರಗೊಂಡು ನಡೆದು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸರಕಾರವೇ ಮಾಡುವುದು, ಇಲಾಖೆಯೇ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಎಂಬ ಮನೋಭಾವ ತಾಳುತ್ತಿರುವುದು ಉತ್ತಮ ಬೇಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲ. “ಸ್ಥಳೀಯರ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಉತ್ಸವಗಳು ಸಂಘಟಿತಗೊಳ್ಳುವುದೇ ಸೂಕ್ತ. ಪ್ಯಾಕೇಜ್‌ಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುವುದು ಅಪಾಯಕಾರಿ ಸೂಚನೆ.” (ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ. ಉತ್ಸವ ಕುರಿತು ಒಂದು ಪತ್ರ, ‘ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮುಖಾಂತರ’ ಪುಟ–೨೪೫.) ಹಾಗಾಗಿ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಇಂಬು ಕೊಡುವ ಹಲವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸಮುದಾಯದ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿಸುವುದರಂದ; ಸಮುದಾಯದತ್ತ ಶಾಲೆ, ಶಾಲೆಯತ್ತ ಸಮುದಾಯದ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಕೊಡುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಿತ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಗುರಿ

[illegible]

ತಲುಪಲು ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಲ್ಲುದು. ಶಾಲೆ ಹಾಗೂ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಸಮುದಾಯದಿಂದ ದೂರ ಉಳಿದಷ್ಟೂ ಸರ್ವರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯ.

೫.೩.೪.೧ ಚಿಣ್ಣರ ಜಾತ್ರೆ

ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಜ್ಞಾನ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಮಿತಿಯು, ಆಂದ್ರದ ರಿಷಿವ್ಯಾಲಿ ಕೈಗೊಂಡ ಗಣಿತದ ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ, ಬೆಳೆಶೆಟ್ಟರವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕೈಗಂಡ 'ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಮೇಳ'ವು ಒಂದು ರೀತಿ ನಾಟಕೀಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದ ವಿಭಿನ್ನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಇಂಥ ಮೇಳಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಎಫ್.ಸಿ.ಚೇಗರಡ್ಡಿ ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ "ನಿಜ ಜೀವನದ ಮೂಲಕ ಗಣಿತ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಗಣಿತವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೇ ವ್ಯವಹಾರಿಕವಾಗಿ ಗಣಿತದ ಬಳಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾರೆ. ತೂಕದ ತಕ್ಕಡಿ ಬಳಸಿ ತೂಗುವುದನ್ನು, ಹಿಡಿಪುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಅಳೆಯುವ ವಿಧಾನವನ್ನು, ಹೀಗೆ ಹಣದ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ ಹಲವು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ." (ಎಫ್.ಸಿ.ಚೇಗರಡ್ಡಿ, ಸಂದರ್ಶನ, ೧೫.೩.೨೦೧೧) ಇದೇ ಮಾದರಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ನಾಟಕೀಕರಣಗೊಳಿಸಿ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ 'ಸಂತೆ ಅಥವಾ ಚಿಣ್ಣರ ಜಾತ್ರೆ' ಸಂಘಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅಳತೆಯ ಮೂಲಮಾನಗಳು, ವ್ಯವಹಾರಗಣಿತ, ವ್ಯವಹರಿಸೋ ರೀತಿ, ಸಂವಹನ ಕೌಶಲ, ಸಾಂಘಿಕ ನಡೆ ಕಲಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ನಿಗದಿತ ದಿನದಂದು ನಿತ್ಯ ಮನೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ದವಸ ದಾನ್ಯಗಳನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟು ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ತೊಡಗುವಂತೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೇಳುವುದು. ಇದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಜಂಟಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಗುಂಪಾಗಿ ಹಣ ಸೇರಿಸಿ ಮಾರ್ಕೇಟನಿಂದ ಸಾಮಗ್ರಿ ತಂದು ಶಾಲಾ ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಶಾಲೆಯ ಇತರೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಹಣ ತರುವಂತೆ ಮುಂಗಡ ತಿಳಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ಹಣ ತಂದು ಸಾಮಗ್ರಿ ಖರೀದಿಸುವರು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವುದರಿಂದ, ಮಕ್ಕಳು ಸಂತೆಗೆ ತಾವೇ ತಾವಾಗಿ ಭೇಟಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಂತೆ ಹೇಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ, ಹೇಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದು, ಅದೇರೀತಿ ಗ್ರಾಹಕರೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಿ ವ್ಯವಹರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕೀಯವಾಗಿಯೇ ನಡೆಯುವ ಈ ಶಾಲಾ ಸಂತೆ. ನಿಜ ಜೀವನದ ವ್ಯವಹಾರದ ಅರಿವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ತೂಗಿ ಕೊಡುವಾಗ ತಕ್ಕಡಿಯ ಬಳಕೆ, ಕೆ.ಜಿ. ಅರ್ಧ ಕೆ.ಜಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಮಾನಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗಿನ ಕೂಡಿ-ಕಳೆವ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ, ಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಗುಣಮಟ್ಟ, ಇತ್ಯಾದಿ ತಿಳಯುವರಲ್ಲದೇ ತಾವು ಸಾಮಗ್ರಿ ಖರೀದಿಗಾಗಿ ಹೂಡಿದ ಹಣವೆಷ್ಟು, ಮಾರಿದ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಹಣವೆಷ್ಟು, ಆದ ಲಾಭ ಅಥವಾ ನಷ್ಟವೆಷ್ಟು ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆಯೇ 'ಚಿಣ್ಣರ ಜಾತ್ರೆ'ಯನ್ನೂ ಸಂಘಟಿಸಬಹುದು. ಇಂಥದೊಂದು 'ಚಿಣ್ಣರ ತೇರು' ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕಾರವಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊನ್ನಾವರ ತಾಲೂಕಿನ ಹಳದೀಪುರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. "ಹಳದಿಪುರ ಹಾಗೂ ಕರ್ಕಿ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ೨೭ ಶಾಲೆಗಳಿಂದ ೧೫೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಪಾಲಕರು ಸೇರಿದ್ದರು. ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಗೊಂಡ ಬಣ್ಣದ ಪತಾಕೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟದ್ದ ಅಕ್ಷರ ತೇರನ್ನು ಪಾಲಕರು, ಶಿಕ್ಷಕರು, ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಎಳೆದರು." (ಜನಾರ್ಧನ ನಾಯ್ಕ, ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಮೇಳಕ್ಕೆ ಮಾದರಿ: ಈ ಚಿಣ್ಣರ ತೇರು, ಶಿಕ್ಷಣ ವಾರ್ತೆ, ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨೦೧೦ ಪುಟ-೨೦)

ಜಾತ್ರೆಯಿಂದ ಮೇಲೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ತಿಂಡಿತಿನಿಸುಗಳ, ಆಟಿಕೆಗಳ ಅಂಗಡಿ; ವ್ಯಾಪಾರದ ಭರಾಟೆ ಗೌಜು ಗದ್ದಲ ಎಲ್ಲವೂ ಇರಬೇಕಲ್ಲವೇ, ಖಂಡಿತ ಇದೆಲ್ಲವೂ ಇತ್ತು. ಅದೇತಾನೇ ಕಿತ್ತು ತಂದ ಮಾವಿನ ಮಿಡಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಜ್ಞಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ನೆರವಾಗುವ ಪುಸ್ತಕಗಳವರೆಗೆ, ತಂಪು ಪಾನೀಯ,ಎಳನೀರು, ಹಣ್ಣುಹಂಪಲ, ತರಕಾರಿ, ಮೊದಲಾದವುಗಳಿದ್ದವು. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ತೇರು ಎಳೆಯುವಾಗ ಇರುವ ಗಂಟೆ, ಜಾಗಟೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ವಾದ್ಯಗಳ ಸದ್ದು, ಕಳಸ ಹೊತ್ತ ಬಾಲಕ ಆತನ ಆಚೀಚೆ ಹೂವಿನ ಮಕ್ಕಳವೇಷ, ಮರಗಾಲು ಕುಣಿತ, ಹೀಗೆ ಏನೆಲ್ಲ ಇದ್ದವು.

ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ವಹಿವಾಟಿನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಮಕ್ಕಳೇ. ಅಂಗಡಿಯ ಮಾಲಿಕರು, ಸಾಮಾನು ಕೊಡುವವರು, ಬಿಲ್ ಬರೆಯುವವರು, ಹಣ ಸ್ವೀಕರಿಸುವವರು ಎಲ್ಲರೂ ಮಕ್ಕಳೆ."ಬನ್ನಿ ಬನ್ನಿ ಸಾಮಾನು ಕೊಳ್ಳಿ, ರಿಯಾಯಿತಿ ದರದಲ್ಲಿ ಕೊಡ್ತಾ ಇದ್ದೀವಿ, ಇಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿ, ಹಾಪ್ ರೇಟ್ ಚೀಪ್‌ರೇಟ್" ಮೊದಲಾದ ಧ್ವನಿಗಳು ಜನರ ಗದ್ದಲದ ಮಧ್ಯ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಕ್ಕಳು, ಪಾಲಕರು, ಪೋಷಕರು, ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಚೌಕಾಶಿ ಮಾಡಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಿದರು. ಹಿರಿಯರು ಮಕ್ಕಳ ಜಾಣ್ಮೆಗೆ ತಲೆದೂಗಿದರು.

ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಗುಂಪೊಂದು ಮಕ್ಕಳೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಕರಕುಶಲ ಪ್ರದರ್ಶನ ಏರ್ಪಡಿಸಿತ್ತು. ಒಂದೆಡೆ ಪ್ರಾಣಿ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಪೊಪೆಟ್ ಶೋ ನಡೆದಿತ್ತು, ಸಂಜೆ ಯಕ್ಷಗಾನ ಆಟ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳ ತಂಡ ಸಜ್ಜಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಜನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಮುಖರೆಲ್ಲ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಊರಿನ ಜಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದಂತೇ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಒಂದೆಡೆ ಊರಿನ ಹಿರಿಯರು, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಮಕ್ಕಳ ತಂಡದ ನಾಯಕರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದೊಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಶಿಕ್ಷಕರು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಗಳಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ನಡೆಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಸೂಕ್ತ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇದನ್ನೇ ಮಕ್ಕಳು, ರಾಜ ರಾಣಿಯರ ವೇಷ ತೊಟ್ಟು ಆಕರ್ಷಕ ಪಾತ್ರಗಳಾಗುವ ಮೂಲಕ ಇನ್ನಷ್ಟು ನಾಟಕೀಯವಾಗಿಸಿ ಶಿಶುವಿಹಾರದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಒಂದನೇ ಎರಡನೇ ತರಗತಿಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆ ನಡೆಸಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ 'ರಾಣಿಯ ಆಟ'.ಈ ಆಟದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲೇ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾದ ಹುಡುಗಿಯೊಬ್ಬಳು ರಾಣಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ, ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ಮಾಂಡಲಿಕ ಅರಸರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಮಾರುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ರಾಣಿ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಮಾಂಡಲಿಕರು ಸಾಮಗ್ರಿ ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕಾಣಿಕೆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ರಾಣಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ರಾಣಿ ಯಾವ ಸಾಮಗ್ರಿ ಕೇಳುವಳೋ ಅದನ್ನು ಮಾಂಡಲಿಕ ಅರಸರು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಬರುವರು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವ ಪುಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರಿಕವಾಗಿ ಗಣಿತವನ್ನು ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾದಲ್ಲಿ ಗಣಿತ ಕಬ್ಬಿಣದ ಕಡಲೆ ಎಂಬ ಭಾವ ಮೂಡದೇ ಪ್ರೀತಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ.

೫.೩.೪.೨ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಶಿಬಿರ

ಹಲವು ದಶಕಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣದ ಭಾಗವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತು, ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ಒಡಮೂಡಿಸಲು; ಕೆಲವು ಸಂಘಟನೆಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಯೋಗ-ಧ್ಯಾನ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು, ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸೇವಾದಳ, ಸ್ಕೌಟ್‌ನಂತಹ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಶಿಸ್ತು, ಸೇವಾ ಮನೋಭಾವ, ರಾಷ್ಟ್ರ ಭಕ್ತಿ ಕಲಿಸಲು ಶಿಬಿರ ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಈ ಯಾವುದೇ ಶಿಬಿರಗಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಲಿ, ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ವಿಕಾಸದ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನದೇ ಆದ ಶಿಸ್ತು ಮತ್ತು ನೀತಿಯನ್ನು ರೂಢಿಸುವುದೇ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಬಾಲವನದ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ ಶಿಬಿರ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾತ್ರ ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು.

ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಶಿಬಿರಗಳನ್ನಲ್ಲ 'ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟಗಳನ್ನು'. ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿ ಕೇಂದ್ರಿಕೃತ ಶಿಸ್ತಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಅಷ್ಟೇ ಸೃಜನಶೀಲವಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕೂಟಗಳು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗ ಪ್ರೇಮ ಬೆಳೆಸುವುದು. ಅವರಲ್ಲಿನ ಉತ್ಪಾದಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವರ್ಧಿಸುವುದು. ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆ, ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡುವುದು. ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿರುಚಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವಿದು. ಪರಸ್ಪರ ಆತ್ಮೀಯ ಬಾಂದವ್ಯ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು. ಮೊದಲಾದುವು ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟದ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ನಿರ್ದೇಶಕ ಐ.ಕೆ. ಬೋಳುವಾರ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದಾಗ ಕಂಡು ಬಂದ ಅಂಶಗಳು. ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ. (ಐ.ಕೆ. ಬೋಳುವಾರು, ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ ರಂಗ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು, ಅಟ್ಟಾ-ಮುಟ್ಟಾ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕೋತ್ಸವ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆ-೩, ೨೯.೧೧.೨೦೦೮) ಇಂಥ ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟಗಳು ಕಾರಂತರ ನೆಲದಲ್ಲೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿವೆ.

ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳು :

- ಸಂದೇಶ ವಾಚನ.
- ಅತಿಥಿ ಅನುಭವವಾಣಿ.
- ಮಕ್ಕಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಹಳೆ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದು.
- ವಿವಿಧ ಬಣ್ಣದ ಮಣ್ಣುಗಳಿಂದ ದೃಶ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ.
- ಅಭಿನಯಗೀತೆ.
- ಪಶು ಪಕ್ಷಿಗಳ ಸ್ವರಾನುಕರಣೆ.
- ಹಳ್ಳಿಯ ಜನಪದ ನರ್ತನ.
- ಹೊಸ ಕಥೆ, ಹಾಡು, ಚುಟುಕು ರಚನೆ, ವಾಚನ.
- ಕೊಟ್ಟ ಚಿತ್ರಗಳಿಂದ ದೃಶ್ಯ ರೂಪಕ.
- ದೇಶೀ ಉಡುಪು ತೊಟ್ಟು ಚಿತ್ರಿಸಿ ನಟಿಸಿತೋರಿಸುವುದು.
- ಆಶುನಾಟಕ.

- ಮೂಕನಾಟಕ.
- ಸಜೀವ ಗೊಂಬೆಯಾಟ.
- ಕಥಾಭಿನಯ.
- ಶಿಕ್ಷಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಚರ್ಚೆ.
- ಗಾದೆ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ.
- ಒಗಟು ಒಡೆಯುವುದು.
- ವಿನೋದಾವಳಿಗಳು.
- ಸಿನೇಮಾ.
- ಮಾಯಾಲಾಂದ್ರದ ಕಥೆ.

ಹೀಗೆ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಳಗಂಡು, ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ವೇಳಾಪಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಾತಃ ಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಜಾಗರ, ೬ ಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ೭ ಕ್ಕೆ ಊಟ, ೮ ರಿಂದ ೧೦ ರ ತನಕ ಕೂಟದ ನಿಗದಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, ೪.೪೫ ರ ಉಪಾಹಾರ ಬಳಿಕ ಆಟ, ಸಾಯಂಕಾಲ ೬.೩೦ ಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ೭ ಕ್ಕೆ ಭೋಜನೆ. ೮ ರಿಂದ ೯.೩೦ ವಿವಿಧ ವಿನೋದಾವಳಿಗಳು. ಹೀಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟದ ವೇಳಾಪಟ್ಟಿ ಪೂರ್ವಯೋಜಿತವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು.

ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಇಷ್ಟೊಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಸಂಘಟಿಸಿದ ಕಾರಂತರ ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟದಂತೆ ಇಂದು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಬಿರ/ಕೂಟಗಳ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಇಷ್ಟೊಂದು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ನಡೆಯಯುತ್ತಿವೆಯೇ, ಎಂದು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿದಾಗ ಬೇಸರ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹುತೇಕ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಬಿರಗಳು ವ್ಯಾಪಾರೀಕರಣಗೊಂಡು ಹಣ ಮಾಡುವ ದಂಧೆಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ವಿಪರ್ಯಾಸ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ತಂಡಗಳು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಬೇಸಿಗೆಗೆ ಶಿಬಿರ, ರಂಗಶಿಬಿರ, ರಚನೋತ್ಸವ, ಸೃಜನೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಇವರಾದರೂ ಕಾರಂತರಂತೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟ (ಶಿಬಿರ) ಸಂಘಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶ ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಬಹುದು.

ಕಾರಂತರ ನಂತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆರ್. ಕಲ್ಯಾಣಮ್ಮ ಸ್ಥಾಪಿತ 'ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟ', 'ಬಾಲ ಭವನ', ಸಮುಸಾಂಪ್ರತಿ, 'ಸಮುದಾಯ' ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಘಟನೆ ಹಾಗೂ

ಭಾರತ ಜ್ಞಾನ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಮಿತಿ ಮೊದಲಾದ ಸಂಘಟನೆಗಳು, ಮಕ್ಕಳು ರಜೆಯನ್ನು ಮಜವಾಗಿ ಕಳೆಯುವಂತೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ರೂಪಿಸಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಲು ಶುರು ಮಾಡಿದರು, ಅಂತಹ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಸಂಗೀತ, ನಾಟಕಗ ಮೊದಲಾದ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮೇಳೈಸಿದವು. ನಂತರ ಮೈಸೂರ ರಂಗಾಯಣವು ಬಸವಲಿಂಗಯ್ಯ ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿ ಸಂಘಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ಬೇಸಿಗೆ ಶಿಬಿರಗಳು ರಂಗ ಶಿಬಿರಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟವು. ರಂಗಭೂಮಿ ಹಲವು ಸೃಜನಶೀಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಸಂಗಮವಾದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲರ ಗಮನಸೆಳೆದವು. ರಂಗ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ರಂಗಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ರಂಗಾಟಗಳು, ಕಥೆ ಹೇಳುವುದು, ವಿಷಯ ವಿಸ್ತರಣೆ, ಸಂಗೀತ-ಲಯಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ, ಧ್ವನಿ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಅಭ್ಯಾಸ, ಮುಖವಾಡ ತಯಾರಿಕೆ-ಬಳಕೆ, ಜನಪದ ಆಟ-ಹಾಡು, ಮೊದಲಾದ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಶಿಬಿರಗಳು ನಾಡಿನ ಹಲವೆಡೆ ಸಂಘಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು.

ರಂಗಾಯಣ ೧೯೯೭ ರಿಂದ ಸಂಘಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಶಿಬಿರಗಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲು ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಉತ್ಸಾಹ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನುಸರಿಸಿ ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ, ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ಹಲವು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಬಿರಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಆದರೆ ವಿಪರ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ಬಹುತೇಕ ಶಿಬಿರಗಳು ಒಂದು ರೀತಿ ಟ್ಯೂಶನ್ ಕ್ಲಾಸ್‌ಗಳಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಪಾಲಕರು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಿಬಿರಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಸಬೇಕು. ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಏನು ಕಲಿಯತ್ತಾರೆ? ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೂಲಂಕಶವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಸೇರಿಸಬೇಕು. ರಂಗಭೂಮಿಯ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಶಿಕ್ಷಕರು, ರಂಗನಿರ್ದೇಶಕರು ಸ್ಥಳಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಲವು ಶಿಬಿರಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ವಿಭಿನ್ನವೂ ಆಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ.

ಹಿರಿಯ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕ ಸಿ. ಬಸವಲಿಂಗಯ್ಯ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಇಂಥ ಶಿಬಿರಗಳು ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆವರಣ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿರುವ ಸುಪ್ತ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವಂತಿರಬೇಕು. (ಸಿ. ಬಸವಲಿಂಗಯ್ಯ, ಚಿಣ್ಣರ ಮೇಳ-೯೭, ಪುಟ-೪) ಪಾಲಕರು ಇಂತಹ ಶಿಬಿರಗಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲು ಮುಗಿಬೀಳುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕೊರತೆಯಿರುವುದು. ಸಮುದಾಯದ ಸಹಕಾರದಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೂ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಶಾಲಾ ಅವಧಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ರಜಾ ಅವಧಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರಂತರ ಕಲ್ಪನೆಯ ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟಗಳು, ರಂಗ ಶಿಬಿರಗಳು ನಡೆಯುವಂತಾಗಬೇಕು.

ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ರಂಗ ಶಿಬಿರದ ಉದ್ದೇಶಗಳು

- ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ನೈತಿಕ ಸ್ಥೈರ್ಯ ತುಂಬುವುದು.
- ಶಾಲಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಗುವನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು.
- ಮಗುವಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು.
- ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು.
- ಕಲಿಯುವ ಹಂಬಲ ಉಂಟುಮಾಡುವುದು.
- ಮುಕ್ತ ವಾತಾವರಣ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಪರಸ್ಪರ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಒಡನಾಟದಲ್ಲಿ ಸಂವಾದ ಚರ್ಚೆ ಮೂಲಕ ಕಲಿಕೆಗೆ ಹೊಸ ಹುರುಪು ನೀಡುವುದು
- ಪರ್ಯಾಯ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡುವುದು.

ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ, ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಹಾಗೂ ನಿಧಾನ ಕಲಿಕೆಯ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಿಕಸಿಸಿ, ಉದ್ದೀಪಿಸಿ, ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡಿಸಿ, ಕಲಿಕೆಯ ಹಂಬಲ ತುಂಬುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯೇ ಮುಂದಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಗೆ ರಜಾ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಂತಸದಾಯಕ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಹಾಡು, ನೃತ್ಯ, ವಿನೋದ ಗಣಿತ, ಭಾಷಾ ಆಟ, ಪ್ರಯೋಗ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಸಂಗೀತ, ಜನಪದ ಮೊದಲಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಆನಂದದಿಂದ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು 'ಚೈತ್ರದ ಚಿಗುರು', 'ಚಿಣ್ಣರ ಅಂಗಳ' ಮಕ್ಕಳ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಆದರೆ "ಇಂತಹ ಶಿಬಿರಗಳ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ ಪಠ್ಯಾಂಶಗಳಗಿಂತ, ಭಿನ್ನವಾದ, ಜೀವನಕ್ಕೆ ನಿಕಟವಾದ ಸಹಪಠ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು, ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮಗುವಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದಾಗಿದೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಈ ಶಿಬಿರಗಳು ಶಾಲಾ ಪಠ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಇಂಬಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ ಅಷ್ಟೇ." (ಶೈಲಜಾ ಹಾಸನ, ಶಿಕ್ಷಣ ಪುರವಣಿ, ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ೨-೬-೨೦೦೯) ಶಾಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸಲಾಗದ ಮಗು ಶಾಲೆಯ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಶಾಲೆಯಿಂದ ವಿಮುಖವಾಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಇಂಥ ಶಿಬಿರಗಳ ಅಗತ್ಯವಿದ್ದು, ಶಿಬಿರಗಳ ನಂತರವೂ ನಿರಂತರ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಎಷ್ಟೋ ಶಿಕ್ಷಕರು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಗದಿತ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕದ ವಿಷಯ

ಬೋಧಿಸಿದರೆ ಮುಗಿಯಿತು ಎಂಬ ಧೋರಣೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಮನೋಭಾವ ಬದಲಾಗಬೇಕು.

ಇಂತಹ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಭಯದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ, ಜೀವಂತಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭೋಧನಾ ಕ್ರಮಗಳಿಂದ, ಕಲ್ಪನಾ ಲೋಕ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗುವಂತೆ, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ನುರಿತ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿ, ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಶಿಬಿರವನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ರಚನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸಂಘಟಿಸುವಂತಾಗಬೇಕು. ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ, ಸೃಜನಶೀಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಇದು ಸಾಧ್ಯ. ಮಕ್ಕಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಪೋಷಿಸುವ ನಾಟಕ, ಹಾಡು, ನೃತ್ಯ, ಯೋಗ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳು ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೆ ಕಲಿಕೆಯ ಮೂಲಾಂಶಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಲಿಯುವರಲ್ಲದೇ, ಅಪ್ರಜ್ಞಾ ಪೂರಕವಾಗಿ, ವಿಷಯ ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮದಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು.

ರಂಗ ಶಿಬಿರಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು

ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಇಂಬು ಕೊಡುವ ಬೇಸಿಗೆ ಶಿಬಿರ ಹಾಗೂ ರಂಗ ಶಿಬಿರಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಿಗುವ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು ಅಪಾರ. ಹೆಸರಾಂತ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಪ್ರೇಮಾಕಾರಂತ ಅವರು "ರಂಗ ಶಿಬಿರಗಳಿಂದಾಗುವಂತಹ ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳೆವಣಿಗೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಮಾಧ್ಯಮದಿಂದಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ಪ್ರಭಾವಶಾಲೀ ಮಾಧ್ಯಮ ನಾಟಕ. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಲೆ ಇಲ್ಲ? ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಕರಕುಶಲಕಲೆ, ಅನುಕರಣಕಲೆ, ವಸ್ತ್ರವಿನ್ಯಾಸ, ವರ್ಣಾಲಂಕಾರ, ಕತೆ ಹೇಳುವ ಕಲೆ, ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ನಾಟಕ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಸಾಹ ಬರುತ್ತದೆ." (ಪ್ರೇಮಾ ಕಾರಂತ, ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಶಿಬಿರಗಳೇಕೆ ಬೇಕು, ಮಕ್ಕಳ ಬೆನಕ ೨೫, ಪುಟ-೪೦) ಇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ, ರಂಗ ಶಿಬಿರಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಬಹುದು.

- ನಾಟಕದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಕ್ಕಳ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರೇರಿತ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ, ಶೈಲಿಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.
- ಕಲ್ಪನಾ ಶಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.
- ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಿವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ.

- ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸಂಭಾಷಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ.
- ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವ್ಯವಹಾರ ಜ್ಞಾನ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.
- ಸ್ವಯಂಗೌರವ, ಸ್ವಯಂ ಶಿಸ್ತು ಮೂಡುತ್ತದೆ.
- ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ ಗಟ್ಟಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ.
- ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿತ ಬರುತ್ತದೆ.
- ಧ್ವನಿಯ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿತ ಸಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ.
- ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತದೆ.
- ಸಾಮಾನ್ಯ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.
- ಸಮುದಾಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಜಾಗೃತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.
- ಸಂಘಟಿತ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿತವಾಗುತ್ತದೆ.
- ಸಹಕಾರ ಗುಣ ಬೇಳೆಯುತ್ತದೆ.
- ತಂಡದ ಜೊತೆ ಬೆರೆತು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಹೇಗೆ ಕಾಣಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಯಾವರೀತಿ ಮರ್ಯಾದೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಾವೇ ತಾವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.
- ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಜೀವನದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬೋಧನಾ-ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಇಂತಹ ಪ್ರಯೋಜನ ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆಯೇ ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮಹತ್ವ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಇಂಗ್ಲೀಷ ಮಾಧ್ಯಮವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಅನ್ಯಭಾಷಾ ಮಾಧ್ಯಮದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಉಚ್ಚಾರದೊಂದಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಮಾಡಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಮಾತನಾಡುವಂತಾಗುತ್ತಾರೆ. ರಂಗಭೂಮಿ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕಲಿಸುವುದರಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ನಾಗರಿಕನಾಗಲು ಇನ್ನೇನು ಬೇಕು. ಇದನ್ನರಿತೇ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮಹಾತಾಯಿ ಪ್ರೇಮಾ ಕಾರಂತರು "ತಂದೆತಾಯಿಗಳೇ, ಅಧ್ಯಾಪಕರುಗಳೇ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿರುವ ಬುದ್ಧಿಯ ಹಸಿವು, ಚೈತನ್ಯದ ಹಸಿವು, ಯಾವಾಗಲೂ ಏನಾದ್ರೂ ಮಾಡ್ತಾನೇ ಇರಬೇಕು ಅನ್ನೋ ಮನಸ್ಸಿನ ಹಸಿವು ಇದೆ. ಇದನ್ನು ನೀಗಿಸಲು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

(ಡಾ. ಬಿ. ವಿ. ರಾಜಾರಾಂ, ಸಂ. ಚಿಣ್ಣರ ರಂಗದ ವೆಂಕಟರಾಂ, ಪುಟ–೪೯) ರಂಗಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳಸಿದ ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ ಕೂಡಾ ಈ ಮಾತನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವಂತಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು.

- "ನಮ್ಮ ಮಗುವಿನಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಗುಣ ಇರಲಿಲ್ಲ ಅದ್ಹೇಗೆ ಬಂತು ?"
- "ಈಕಿ ಮಾತಾಡಾಕ ಹೆದರತಿದ್ಲು ಈಗ ನೋಡ್ರಿ ಹ್ಯಾಂಗ ಸಂಭಾಷಣೆ ಮಾಡ್ತಾಳ ?"
- "ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಮಾತ್ರ ಡಾನ್ಸ್ ಮಾಡ್ತಾರೆ ಅಂತ ತಿಳಿದಿದ್ವಿ, ನನ್ನ ಇಬ್ಬರೂ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳೂ ಏನ್ ಚೆಂದ ಡಾನ್ಸ್ ಮಾಡ್ತಾರೆ."
- "ಮನೆಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಬಂದರೆ ರೂಮ ಹಿಡಿದು ಕೂಡೋಣು, ಈಗ ಬಂದವರ ಎದುರು ಪಟಾ ಫಟಾ ಅಂತಾ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಮಾತಾಡ್ತಾನೆ, ಹಾಡ್ತಾನೆ."

ಎಂದೆಲ್ಲ ರಂಗ ಶಿಬಿರಗಳ ನಂತರ ತಮ್ಮ ಮಗುವಿನಲ್ಲಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಬಗ್ಗೆ ಪೋಷಕರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ರಂಗ ಶೀಬಿರದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಬ್ಬರ ಶಿಬಿರಾನುಭವವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಮಕ್ಕಳ ಶಿಬಿರಗಳು ಹೇಗೆ ಹೊಸತನದೊಂದಿಗೆ, ಹೊಸಹೊಸ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೆಗ್ಗಡದೇವನಕೋಟೆಯ ಸಮೀಪದ ಹೊಸಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ವಸತಿಶಾಲೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಜೇನು ಕುರುಬರು ಮತ್ತು ಕಾಡುಕುರುಬರ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ್ ಸಂಘಟಿಸಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಬಿರದ ಅನುಭವವನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸೋಣ. ಶಾಂತಾ ನಾಗರಾಜ್‌ರವರು ತಮ್ಮ 'ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳ ಪೋಷಕರಿಗೊಂದು ಕಿವಿಮಾತು' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಈ ಶಿಬಿರಾನುಭವ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಧಾವಿತನಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ.

ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ್ ಹಾಗೂ ಶಾಂತಾ ನಾಗರಾಜರವರು, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಾಟಕ ಕಲಿಸಲು ಇವರು ಅನುಸರಿಸುವ ರೀತಿ, ಮಕ್ಕಳ ಮೇಧಾವಿತನವನ್ನು ಚುರುಕುಗೊಳಿಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿ ವಿಭಿನ್ನವಾದುದು. ಅದೇನೆಂದರೆ, ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮುದ್ರಿತ ನಾಟಕಗಳ ಸಂಭಾಷಣೆ ನೀಡಿ ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡಿಸಿ ನಾಟಕ ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸುವ ಬದಲು ಅದನ್ನೊಂದು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಒಂದು ಕಥೆಯನ್ನೋ, ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗವನ್ನೋ ವಿವರಿಸಿ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಹಂಚಿ, ಅವರೇ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಆಡುಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ ನಾಟಕ ಕಟ್ಟುವದು. ರಂಗಶಿಬಿರಗಳ

ಮೂಲಕ 'ಸಮಸಾಂಪ್ರತಿ'ಯು ಮೂರ್ತಿ ದೇರಾಜೆ ಕೂಡ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಕಟ್ಟುವ ಕ್ರಿಯೆ ಹಿಗೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆಯೇ ಯೂರೋಪಿನ ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತ ಮೈಮ್‌ಕಲಾವಿದ ಮಾರ್ಶಲ್ ಮೂರ್ಸ್ಯೂ, 'ದಿ ಪಾರ್ಕ' ಎನ್ನುವ ಮೌನ ನಾಟಕವನ್ನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಒಟ್ಟು ರಚನೆ ಹೇಗಿದೆಯೆಂದರೆ ವಿಶ್ವದ ಯಾವದೇ ಮೂಲೆಯ ಜನ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮದಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೇಳಬಹುದು. ಇಲ್ಲೊಂದು ಪಾರ್ಕ್ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಸಂಜೆಯವರೆಗೂ ಏನೇನು ನಡೆಯಬಹುದು ಹೇಳಿ ಎಂದರೆ ಮಕ್ಕಳು ಏನೆಲ್ಲ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶಿಬಿರ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಬಂದ ಮಾತುಗಳಿವು.

"ಸೋಮಾರಿಯೊಬ್ಬ ಪಾರ್ಕಿನ ಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ನಿದ್ದೆಮಾಡಬಹುದು". "ಹತ್ತಿರದ ಮನೆಯವರು ಬಂದು ಪಾರ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪೇಪರ ಓದಬಹುದು." "ಕಳ್ಳನೊಬ್ಬ ತಾನು ಕದ್ದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪಾರ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಡಬಹುದು." "ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಜನಸೇರಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಬಹುದು." ಹೀಗೆ ಪಾರ್ಕಿನ ವಿವಿಧ ಉಪಯೋಗಗಳನ್ನು ಆ ಮಕ್ಕಳು ಹೇಳಿದರು.

ಆಗ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷದ ಚುರುಕು ಹುಡುಗನೊಬ್ಬನಿಗೆ 'ನೀನೀಗ ಹೇರ್‌ಕಟಿಂಗ್ ಮಾಡುವವನು. ಪಾರ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವ ಜನ ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಹೇರ್ ಕಟ್ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಅವರಿಗೆ ಆಸೆಯಾಗುವಂತೆ ಸಂಭಾಷಣೆ ಮಾಡು ಎಂದಾಗ ಅವನು ಹೇಳಿದ ಸಂಭಾಷಣೆ ಹೀಗಿದೆ.

"ನಾನೀಗ ಊರಾಗೇ ಫೇಮಸ್ ಏರ್ ಕಟಿಂಗ್ ಮಾಡೋನು. ತಕ್ಕೊಳ್ಳಿ. ಹೂಂ. ಮತ್ತೀಗ ನಾನು ಎಂತೆಂಥವರಿಗೆ ಏರ್ ಕಟ್ ಮಾಡೀವ್ನಿ ಗೊತ್ತಾ ? ಅಯ್ಯೋ ಏಳಿದ್ರೆ ನೀವ್ ನಂಬಾಕಿಲ್ಲ ಬುಡಿ. ನಮ್ ಅಣ್ಣಾವ್ರು, ಅದೇ ಕರನಾಟಕಕ್ಕೆ ಅಣ್ಣಾವ್ರು ! ನನ್ ತಾವೇಯ ಎರ್ ಕಟ್ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳೊದು. ಓದ್ ತಿಂಗ್ಳು ಏಳ್ ಕಳಿಸಿದ್ರು, ಬಾರ್ಲಾ ಕೂದ್ಲು ಬೆಳೆದ್‌ಬುಟ್ಟೈತೇಂತ. ಓಗಾನಾಂತ್ಲೇ ಇದ್ದೇ. ಪಾಪಾ ಶಿವನ ಪಾದ ಸೇರ್ಕೊಂಡ್ಬಿಟ್ರು. ಇನ್ ಇಷ್ನು ಅಣ್ಣಾ, ಅಂಬರೀಸ್ ಅಣ್ಣಾ ಎಲ್ಲ ಬಿಡುವಾದಾಗ ನನ್‌ತಾವ್ಲೇ ಬರಾದು. ಕ್ರಿಕೆಟ್ ಪ್ಲೇಯರ್ ದೋಣಿ ಅವನಲ್ಲ ಅವನ್ಗೂ ನಾನೇಯ ಬೇಕು. ಅವನು ಈಟುದ್ದಾ ಕೂದ್ಲು ಯಾಕೆ ಬಿಟ್ಟವ್ನೆ ಏಳಿ. ನನಗೆ ಓಗಾಕೆ ಟೈಂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ, ನಾನ ಓಗಾಗಂಟ ಕೂದಲು ತಗಿಸಲ್ಲ ಅಂತಾ ಹಟ ಹಿಡಿದಿದ್ದ, ಮೊನ್ನೆ ನಾನ್ ಹ್ವಾದಮ್ಯಾಕೆ ತಗಿಸಿಕೊಂಡ." ಎಂದನು.

"ನಗರದ ಮುಖವನ್ನೇ ಕಾಣದ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿರುವ, ೧೨ ವರ್ಷದ ಹಳ್ಳಿಯ ಮಗು ಈ ರಿತಿ ಸಿನಿಮಾ ತಾರೆಯರು, ಕ್ರಿಕೆಟ್ ಆಟಗಾರರು ಇಂತವರನ್ನು ತನ್ನ ಅಗತ್ಯದ ಸಂಭಾಷಣೆಗೆ ಹೇಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತಿದೆ ಎಂದಾದರೆ, ನಗರದ ಮಕ್ಕಳು ಅರಿವು ಇನ್ನಾವ ವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದು. ನಾವು

ದೊಡ್ಡವರು ಮಾಡುವ ಮೊದಲ ತಪ್ಪೆಂದರೆ ಮಕ್ಕಳ ಅರಿವಿನ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಗಮನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಿರುವುದು". (ಶಾಂತಾ ನಾಗರಾಜ, ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳ ಪೋಷಕರಿಗೊಂದು ಕಿವಿಮಾತು, ಪುಟ-೩೦) ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇಂದಿನ ಮಕ್ಕಳು ಹಿಂದಿನಂತಲ್ಲ. ಇಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಓದೋದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನೋಡುವುದನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ನೋಡಿದ ಅನುಭವ ಆಮೂಲಕ ಮನದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಲು ಅವಕಾಶಿಸಿ ಮುರಿದು ಕಟ್ಟುತ್ತ ಓದಿನಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಅರಿವಿನ ವಲಯ ಇದೆ. ಅದು ದಿನಗಳೆದಂತೆ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗುತ್ತಾ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಈ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಪೋಷಣೆ ಒದಗಿಸಬೇಕು. ಪೋಷಣೆ ಒದಗಬೇಕೆಂದರೆ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಡೆಯಬೇಕು. ಸುತ್ತಲಿನ ಸಮಾಜ, ಪ್ರಕೃತಿ, ಮಗುವಿನ ಗೆಳೆಯರು, ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಪೋಷಕರು ಎಲ್ಲವೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿಯಾಗಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಎನ್ನುವುದು ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಸಹಜವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಿಯೆ.. ಅವರದೇ ಆದ ಸ್ವಂತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೇ ಅವರನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಕಲಿಕೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರ ತನ್ನದಾಗುತ್ತದೆಯೇ ವಿನಃ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ ಮಾತು, ಕಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟ ಬುತ್ತಿ ಸ್ವಲ್ಪದೂರದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಕಲಿಯುವ ಪರಿಸರ ದೊರಕಿಸಬೇಕು. ಇದು ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಲ್ಲುದು.

ರಂಗ ಶಿಬಿರಗಳಿಂದಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಸಮಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಚುಟುಕಾಗಿ-ಚುರುಕಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರಲ್ಲದೇ, ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುಗಳ ಬಳಕೆ ಹಾಗೂ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾಳಜಿ ವಹಿಸುವಂತಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕಳೆದ ಹದಿನಾಲ್ಕು-ಹದಿನೈದು ವರ್ಷ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವ ಶಾಂತಾ ನಾಗರಾಜ್‌ರು ಹೇಳುವಂತೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಬಂದವರಿಗೆ ಹಳಬರು, "ಮೊದಲು ಬೇರೆಯವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊ ಆ ಮೇಲೆ ಅದೇನು ಹೇಳ್ತೀಯೊ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಜಾಗ ಖಾಲಿ ಮಾಡು" ಎಂದು ತಮ್ಮತಮ್ಮಲೇ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸಮಯದ ಸದುಪಯೋಗದತ್ತ ಜಾಗ್ರತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬ ಪಾಲಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ, ಮೊದಲೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ ಎಸೆದಿರುತ್ತಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಮಗ, ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ವಸ್ತುವನ್ನು ಜತನವಾಗಿ ತೆಗಿದಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳದವನು ಈ ಹದಿನೈದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಬದಲಾಗಿರುವುದು ನಂಬಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ರಂಗಭೂಮಿಯ ಚಮತ್ಕಾರವೇ ಅದು. ಒಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ಅದು ಎಷ್ಟೇ ಚಿಕ್ಕದಾದರೂ ಕನಿಷ್ಠ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳದ್ದಾದರೂ ಸರಿ, ಅದರ ಅಗತ್ಯ ಬಿದ್ದಾಗ ತುಂಬಾ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ರಂಗಭೂಮಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಲು, ಒಂದು ಬಟ್ಟೆ ತುಂಡು ಇತ್ಯಾದಿ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನಟ ಜೋಪನವಾಗಿ ಎತ್ತಿ ಇಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ವಸ್ತು ಕಳೆದು ಹೋದರೆ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವೇದಿಕೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಆ ವಸ್ತುವಿಲ್ಲದೇ ಹೋದರೆ ನಾಟಕವೇ ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ವಸ್ತುಗಳು ಒಂದು ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಸಮಯಕ್ಕಾಗದ ವಸ್ತು, ವ್ಯಕ್ತಿ ಏನಿದ್ದರೇನು? ಎಂಬುದನ್ನು ಅನುಭವದ ಮೂಲಕ ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಪಾತ್ರ, ವಸ್ತು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ನಡೆಯದು. ನಡೆದರೂ ಕೊರತೆ.

ಒಮ್ಮೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವೈಭವ ದೃಶ್ಯ ರೂಪಕ ನಡೆದಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಕಲಾವಿದನಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಪಾತ್ರಗಳಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಪಾತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಪಾತ್ರಗಳು ಇರುತ್ತಿದ್ದು ನೂರು ಜನ ಕಲಾವಿದರು ಮೂರು ಗಂಟೆ ನಿರಂತರ ಧ್ವನಿ ಬೆಳಕಿನೊಂದಿಗೆ ದೃಶ್ಯ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವದು. ಪಾತ್ರಧಾರಿ ಇರಲಿ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಸಿಂಹಾಸನ ಇರಲಿ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಸೈನಿಕರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಂದೂಕ ಹಿಡಿದು ಓಡುತ್ತಿರಲಿ, ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಆಯಾ ರಂಗ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ತೆರೆದುಕೊಂಡು ಧ್ವನಿ ಕೇಳಲು ಶುರುವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಪಾತ್ರಗಳು ಪೂರ್ವತಯಾರಿಯೊಂದಿಗೆ ಆ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಕೊರತೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಬಿಡಬೇಕು. ನಾನು ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಾತ್ರದಿಂದ ದ್ವಾರಪಾಲಕನ ಪಾತ್ರ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು. ತಕ್ಷಣ ಓಡಿ ಬಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಬೇಕಾದ ಬರ್ಚಿ ಹುಡುಕತೊಡಗಿದೆ. ಯಾರೊ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ತುರ್ತಾಗಿ ಹುಡುಕಾಡಿ ತಡಕಾಡಿ ಸಿಕ್ಕಿತೆಂದು ಹೋಗಿ ನಿಲ್ಲುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ತೆರೆದುಕೊಂಡಿತು. ನಾನು ಬಂದು ನಿಂತು ದೃಶ್ಯ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ನೋಡುತ್ತೇನೆ ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದದ್ದು ಬರ್ಚಿಯಲ್ಲ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಚೂಪಾದ ಆಯುಧ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಖಾಲಿ ಕೋಲು ಇತ್ತು. ಮಾರನೇ ದಿನದಿಂದ ನನ್ನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಜೋಪಾನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಮಯಾನುಸಾರ ಕೇಳಿಬರುವ ಧ್ವನಿಗೆ ಭಾವಾಭಿನಯ ನೀಡುತ್ತಾ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಅಭಿನಯ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ರಂಗಭೂಮಿ ಇಂತ ಬದುಕಿನ ಹಲವು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತದೆ.

ರಜಾ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಂತೆ ಶಾಲಾ ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿ ಹಾಗೂ ಎಸ್.ಡಿ.ಎಂ.ಸಿ.ಗಳು ಸಹಿತ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ರಂಗ ಶಿಬಿರ ಸಂಘಟಿಸಬಹುದು.

ಅಲ್ಲದೇ ಇಂಥ ಶಿಬಿರಗಳು ಕೇವಲ ರಜಾ ಅವಧಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗದೇ ಶಾಲಾ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನಿಗದಿತ ಅವಧಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಗದಿತ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಆಯ್ದ ಮಕ್ಕಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಶಿಬಿರ ಸಂಘಟಿಸಬಹುದು. ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಇಡೀ ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದು. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಡೆವ ಸೃಜನಶೀಲ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರತಿಭೆ ಹೊಂದಿರುವ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಶಿಬಿರದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಬೋಧನೆ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕಾಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

೫.೩.೪.೩ ರಂಗೋತ್ಸವ ಅಥವಾ ರಂಗಹಬ್ಬ

ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಕಟ್ಟಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಕೇವಲ ಮನರಂಜನೆಯಾಗಿರದೇ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದವರಿಗೆ ಮತ್ತು ವೀಕ್ಷಕರಿಗೆ ಮನರಂಜನೆ ನೀಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವುದಾಗಿದೆ. ನೀಡುವ ಶಿಕ್ಷಣವು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಮೂಲಕ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುವಂತಿರಬೇಕು. ಈ ಕಾರ್ಯ ನೆರವೇರಬೇಕೆಂದರೆ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳು, ಪಾಠ ನಾಟಕಗಳು ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷ ರಂಗಶಿಬಿರದ ಮೂಲಕ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದು ಕಲಿತ ನಾಟಕಗಳು ಶಾಲೆಯ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ವೀಕ್ಷಣೆಗೆ ದೊರೆಯಬೇಕಾದ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಹಬ್ಬ ಅಥವಾ ರಂಗೋತ್ಸವಗಳು ನಡೆಯಬೇಕು.

ಶಾಲಾ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಎಂತೆಂಥದೋ ಚಲನಚಿತ್ರ ಗೀತೆಗಳಿಗೆ ಡಾನ್ಸ್ ಮಾಡಿಸುವುದೇ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಅನಾವರಣ ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವವರು; ಇವುಗಳ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಭಾವಗೀತೆ, ರಂಗ ಗೀತೆ, ರಂಗ ಹೆಜ್ಜೆ, ಜನಪದ ಕುಣಿತ, ಏಕ ಪಾತ್ರಾಭಿನಯ, ಮೂಕಾಭಿನಯ, ಪ್ರಹಸನ, ನಾಟಕ ಹಾಗೂ ವಿಭಿನ್ನ ರೂಪಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಶಾಲಾ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ರಂಗ ಹಬ್ಬಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಬೇಕು. ಸಮುದಾಯದ ಸಹಕಾರದಲ್ಲಿ ನಡೆವ ಇಂತಹ ಹಬ್ಬಗಳು ಜನಮನ್ನಣೆ ಗಳಿಸಿಕೊಡಬಲ್ಲವು. ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಪ್ರತಿಭಾ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಈ ರಂಗ ಹಬ್ಬಗಳು ವೇದಿಕೆಯಾಗಬಲ್ಲವು. ಇಂತಹ ರಂಗ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವಾಗ ಪ್ರತೀ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಾಲ್ಗೊಳಿಸಬೇಕು.

ರಂಗ ಹಬ್ಬದಂದು ಶಾಲಾ ಆವರಣವನ್ನು ತಳಿರು ತೋರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ, ರಂಗೋಲಿ ಬಿಡಿಸಿ, ದೇಸೀ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ವೇದಿಕೆ ಸಿಂಗರಿಸಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳ

ಸೃಜನ ಶೀಲ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಭಿತ್ತಿ ಚಿತ್ರ(ಪೋಸ್ಟರ್)ಗಳನ್ನು ಅಂಟಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಿಡಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳ ಹಿರಿತನದಲ್ಲಿಯೇ ತಂಡಗಳಾಗಿ ರಂಗಾಟಗಳನ್ನಾಡಬೇಕು. ನಂತರ ನಾಟಕದ ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಣಿ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಮುಖವಾಡ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಚಾರ ನಡಿಗೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು. ನಾಟಕ ವಿಕ್ಷಿಸಲು ಬಂದಂತ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಜನತೆಗೆ ಪ್ರದರ್ಶನ ಪೂರ್ವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬೇಕು. ಪ್ರದರ್ಶನಾ ನಂತರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಬೇಕು.

ಮುಂಡರಗಿಯಲ್ಲಿ "ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ನಿಂಗು ಸೊಲಗಿಯವರು, ನಾಟಕಗಳ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಮಾಜಮುಖಿಯಾಗಿಸಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಪ್ರೀತಿ–ನೀತಿಗಳನ್ನು ತುಂಬುವ ಆಶಯದಿಂದ, ತಾವು ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದು, ಪ್ರಸ್ತುತ ಎಚ್.ಎಂ.ಹದ್ಲಿಯವರಂತಹ ರಂಗಸ್ನೇಹಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಹಕಾರದಿಂದ, ಸಮುದಾಯದ ನೆರವಿನಿಂದ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ 'ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಹಬ್ಬ' ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ." (ಬಿ.ಸಿ. ರವಿಚಂದ್ರ, ಶಿಕ್ಷಣ ವಾರ್ತೆ, ಮಾರ್ಚ್ ೨೦೧೧, ಪುಟ–೧೭) ಸಮುದಾಯವೂ ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಇಂಥ ಕನಸಿನೊಂದಿಗೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ರಂಗಸ್ನೇಹಿ ಶಿಕ್ಷಕರನೇಕರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ 'ರಂಗ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು' ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ನೈಜ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿ ಪ್ರೇರಣೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವ ಈ ರಂಗ ಹಬ್ಬಗಳು ಶಾಲಾ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ಪಡೆಯುವಂತಾಗಬೇಕು.

೫.೩.೪.೪ ಸೃಜನೋತ್ಸವ

ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಭವಿಷ್ಯವು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ಸೃಜಶೀಲತೆಯನ್ನು ಅವಲಂಭಿಸಿದೆ. ಮುಂಬರುವ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಸಂಪನ್ಮೂಲವೆಂದರೆ ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲವೇ ಆಗಿದೆ. ದೇಶ ಮುಂದಿನ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಮುಂದುವರೆಯಲು ಇಂದಿನ ಶಾಲೆಗಳು ಸೃಜನಶೀಲ ನಾಯಕರನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ದಿಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ "ನಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಶಾಲೆಗಳು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿರುವ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ದಮನಿಸಿವೆ" ಎನ್ನುವ ಖ್ಯಾತ ಚಿಂತಕ ಇವಾನ್ ಇಲಿಚ್ "ಶಾಲೆಗಳು ಸಾಂಸ್ಥೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಕಲಿಕೆಯ ಖುಷಿಯನ್ನು ಕೊಂದಿವೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.(ಡಾ.ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ರಾವ್, ಸೃಜನಶೀಲತೆ, ಪುಟ–೬೯) ಶಿಕ್ಷಕರು ಹಾಗೂ ಹೆತ್ತವರಿಗೆ ಕಲಿಕೆಗಿಂತ ತರಗತಿಯ ಪರಿಕ್ಷಾಕೇಂದ್ರಿತ ಬೋಧನೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಬೋಧನೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಯಥಾ ಸ್ಥಿತಿವಾದಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮಗುವಿನ ರೆಗು, ಸ್ವತಂತ್ರ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ಕಡಿಮೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಮಕ್ಕಳ ಸೃಷ್ಟಿಶೀಲ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದೆ. ಮಾಹಿತಿಗಳ ಒದರುವಿಕೆ, ಬಾಚಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಿಕೆ, ಗಿಳಿ ಬಾಯಿಪಾಠ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಚಿಂತನೆ, ಸೌಂದರ್ಯಾರಾಧನೆ, ಭಾವ ಜೀವನ ಪೋಷಣೆ ಮುಂತಾದ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಆದ್ಯತೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬೇಕಿದೆ. ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಹಲವು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳ ಒಟ್ಟು ಮೊತ್ತ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು.

ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಬೇರೆಯೇ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗಲೂ ದೃಶ್ಯಕಲಾನುಭವವನ್ನು ಹದವಾಗಿ ಮೇಳೈಸಬಹುದು. ಕಲಾ ಶಿಕ್ಷಕ ಬುಲ್‌ಬುಲ್ ಶರ್ಮ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ, "ಕಲೆ ಮಕ್ಕಳ ಗಮನವನ್ನು ಓದಿನೆಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಗಣಿತ, ಮತ್ತು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೂಡ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಕಲೆಯ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಕಲಿಸಬಹುದು." (ಬುಲ್‌ಬುಲ್ ಶರ್ಮ, ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಾಶಿಕ್ಷಣ, ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ, ಪುಟ-೧೦೩) ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ಗುಂಪು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಲು ಹಿಂಜರಿಯುವ ಮಕ್ಕಳು ಭಿತ್ತಿ ಚಿತ್ರ ರಚನೆಯಂತಹ ಕಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿದಾಗ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಂದು ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಸೃಜನ ಶೀಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯರಂತಿದ್ದರೂ ಅಸಾಮಾನ್ಯರು. ಸುತ್ತಲಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ತೀವ್ರ ಸಂವೇದನಾಶೀಲರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಸಾಧಾರಣ ಕುತೂಹಲಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆಳವಾದ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವ ಇವರು ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸದಾ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಸದಾ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲರಂತೆ ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಗೋಣು ಹಾಕಿ ಗೋವಿಂದ ಎನ್ನದೇ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ನಿಲುವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಶಕ್ತಿ, ಸಮಸ್ಯಾ ಪರಿಹಾರ ಶಕ್ತಿ, ಆಲೋಚನಾ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಯ್ಡ್ ಹೇಳುವಂತೆ, "ಕಲಾವಿದನಿಗಿರುವ ವಿಶೇಷ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಶಿಸುವುದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅವನ ತಂತ್ರದ ಯತಾರ್ಥತೆಗೆ ವಿವರಣೆ ಕೊಡುವುದಾಗಲಿ ಮನ:ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಆಗದ ಕೆಲಸ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಸೃಜನಶೀಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ರೂಪುಗಳ್ಳಲು ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯಬೇಕು. ಅವರ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಗೆ, ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಲು 'ಸೃಜನೋತ್ಸವ ಅಥವಾ ರಚನೋತ್ಸವ'ಗಳು ನೆರವಾಗಬಲ್ಲವು.

'ಸೃಜನೋತ್ಸವ' ಅಥವಾ 'ರಚನೋತ್ಸವ'ಗಳ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಸೃಜನಶೀಲ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ರಚನೆಗಳ ಉತ್ಸವ. ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಿಯೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡು ಕೃತಿಯೊಂದರ ನಿರ್ಮಾಣದ ಮೂಲಕ ಹೊರ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಗೀಜಗ ಹಕ್ಕಿಯ ಕಲಾಕೌಶಲ ಅದು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಸುಂದರ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ

ಕಲಾಕಾರನ ಕಲಾಕೌಶಲ, ಕವಿಯ ಕವಿತ್ವ ಶಕ್ತಿ, ನಾಟಕಕಾರನ ಸಂಭಾಷಣಾ ಕೌಶಲ, ನಟನ ಅಭಿನಯ ಕೌಶಲ ಹೀಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸೃಜನಶೀಲ ರಚನೆಗಳು ಅಥವಾ ಕೌಶಲಗಳು ಕೇವಲ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಅನುಕರಣೆಯಾಗದೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇರುವುದನ್ನು ಇರುವ ಹಾಗೆ ನೋಡದೇ ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಸೃಷ್ಟಿ-ಪ್ರತಿಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಿಯೆಯ ಮೂಲಕ ಹೊಸ ಸೃಷ್ಟಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸೃಜನೋತ್ಸವ ಅಥವಾ ರಚನೋತ್ಸವದ ಮೂಲಕ ಸೃನಶೀಲ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿ ಪುರಸ್ಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಅವರ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗು-ವುದನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಮಕ್ಕಳ ಸ್ಥಿತಿ ಅಪೌಷ್ಠಿಕತೆಯಿಂದ ಬಳಲುವ ಮಕ್ಕಳ ಸ್ಥಿತಿಯಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಭೌತಿಕ ಪ್ರಪಂಚದ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ರಚನಾತ್ಮಕ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಹಾಗೂ ನಿಸ್ಸಂಕೋಚ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಲು ಸಮಯ ಮತ್ತು ಅವಕಾಶ ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಮಗ್ನತೆಯ ಮೂಲಕ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಮಾತಿನಿಂದ ಹೇಳಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಆಲೋಚನೆ-ಅನಿಸಿಕೆ-ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಭಾಷೆ ಅಥವಾ ದೃಶ್ಯಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೊಸ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು.

ಹೊಸಂಗಡಿಯ ವಿಶ್ವನಿಕೇತನ ಅಕಾಡೆಮಿಯು ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಅನಿಕೇತನ, ಕಾರಂತರ ಬಾಲವನ, ತೇಜಸ್ವಿನಿಯರ ಸೃಜನಶೀಲ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ೧೯೯೬ರಿಂದ 'ರಚನೋತ್ಸವ' ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸೃಜಶೀಲ ಶಿಬಿರ ನಡೆಸುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಗಡಿನಾಡು ಕಾಸರಗೋಡಿನ ಬಂಗ್ರಾ ಮಂಜೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ 'ರಚನೋತ್ಸವ-೦೯'ರ ಶಿಬಿರ ಸಂಚಾಲಕರಾಗಿ ಅಗಾಧ ಸ್ಮರಣ ಶಕ್ತಿಯ ಎಂಬತ್ತರ ತರುಣ ಕೋಟಾ ಮಾಧವ ಆಚಾರ್ಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದರು. (ಬಾಲಕೃಷ್ಣ, ರಚನೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಗರಿಗೆದರಿದ ಸೃಜನಶೀಲ ಮನಸ್ಸು, ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ಶಿಕ್ಷಣ ಪುರವಣಿ, ೨-೬-೨೦೦೯) ಇಂತಹ ರಚನೋತ್ಸವಗಳು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯಬೇಕು. ಶಾಲಾ ಅಂಗಳ ಇಂಥ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ವೇದಿಕೆಯಾಗಬೇಕು.

ಸೃಜನೋತ್ಸವ ಅಥವಾ ರಚನೋತ್ಸವವು ಮಕ್ಕಳ ಒಂದು ಸೃಜನಶೀಲ ಕಾರ್ಯಾಗಾರ-ವಾಗಿದ್ದು ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಹಾಡು, ಅಭಿನಯ, ಭಾಷಣಗಳಿಗೆ ಮಿತಿಯಾಗದೇ ರಂಗ ಭಿತ್ತಿ ಪತ್ರ ರಚನೆ, ನಾಟಕ ಸಂಭಾಷನೆ ರಚನೆ, ಕತೆ-ಕಾವ್ಯ ರಚನೆ, ಪತ್ರಿಕೆ ರಚನೆ, ಪ್ರಬಂಧ ರಚನೆ, ಪತ್ರ ರಚನೆ, ಚಿತ್ರ ರಚನೆ, ಕ್ಯಾರಿಕೇಚರ್ ರಚನೆ, ಕೋಲಾಜ್ ಚಿತ್ರ ಆಕೃತಿ ರಚನೆ ಹೀಗೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಿನ್ನ ಕಲೆಗಳ ಒಂದು ಸಂಕಲನವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಸೃಜನೋತ್ಸವ ಅಥವಾ ರಚನೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಹಲವು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿರುವಂತೆ ಸೃಜನ ಮೂಲೆ(ಕಾರ್ನರ್)ಗಳಿರಲಿ. ಅಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭೆ ವರೆಗೆ ಹಚ್ಚಲು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಲಿ.

- ಆಶುವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಆಕೂಡಲೇ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ತುಂಡು 'ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನ'.
- ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಗರಿಗೆದರಿದ ಬಣ್ಣಗಳ 'ಚಿತ್ತಾರ ಲೋಕ'
- ಕೊಟ್ಟ ಪದಗಳ ಕುಟ್ಟಿ-ಕಟ್ಟಿ, ಹೊಸೆದು-ಬೆಸೆದು ಸುಂದರ ಕವಿತೆಯಾಗಿಸುವ 'ಕಾವ್ಯ ಕುಸುರಿ'.
- ಸ್ವಯಂ ವಿಮರ್ಶೆಯೊಂದಿಗೆ ಕಥಾ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಮೈಮರೆವ 'ಕಥನ ಕುತೂಹಲ.'
- ಭಾವಾಭಿನಯದೊಂದಿಗೆ ಮನದುಂಬಿ ಹಾಡಿಗೆ ಹಾಡು ಜೋಡಿಸಿ ಹಾಡುವ 'ಹಾಡಿನ ಹೊಳೆ'.
- ವಿವಿದ ವಿನ್ಯಾಸವುಳ್ಳ, ವಸ್ತು ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ 'ರಂಗ ಭಿತ್ತಿ ಪತ್ರ ಚಿತ್ರ' ರಚನೆ.
- ವೃತ್ತ ಪತ್ರಿಕೆಯ ತುಂಡು ಪೇಪರನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಒಂದಕ್ಷರ ಜೋಡಿಸಿಯೊ, ಒಂದಕ್ಷರ ಕಳೆದೋ ತಲೆ ಬರಹಗಳನ್ನು ಹೊಸ ಅರ್ಥಕೊಡುವ ಹಾಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ, ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಓದಿ ರಂಜಿಸುವ 'ಪೇಪರ್ ಪದ ಪ್ರಯೋಗ.' ಅಥವಾ ವಿಭಿನ್ನ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಅರಿತು 'ಪ್ರಯೋಗ ಪತ್ರಿಕೆ' ರಚನೆ.
- ತಮ್ಮದೇ ಫೋಟೊಗಳನ್ನು ಓರೆ ಕೋರೆ ಗೆರೆಗಳ ಮೂಲಕ ಚಿತ್ರಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಕಂಡು ನಗೆಗಡಲಲ್ಲಿ ತೇಲುವ ಕ್ಯಾರಿಕೇಚರ್ 'ರೇಖಾ ಚಿತ್ರ ಪ್ರಯೋಗ.'
- ಸುಂದರ ಸುಳುವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ 'ಫಾಶನ್ ಡಿಸೈನಿಂಗ್' ಹಾಗೂ ಮೆಹಂದಿ ಕಲೆ.
- ನಿಸರ್ಗ ನಾದವನುಸರಿಸಿ ಹಾಡಿಗೆ ಧ್ವನಿ ಸಂಯೋಜನೆ ಮಾಡಿ ಕಲ್ಲು ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನೇ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನಾಗಿಸಿ ಹಾಡುವ 'ನಾದ ನಿನಾದ'

- ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಕಲ್ಲು, ಮಣ್ಣು, ಕಸ, ಕಡ್ಡಿ, ಎಲೆ, ಹರಳು, ಹೆಂಚು, ಮರದ ತೆಳುವಾದ ರೆಂಬೆ ಕೊಂಬೆ ಮೊದಲಾದ ಉಪಯುಕ್ತ ಹಾಗೂ ಅನುಪಯುಕ್ತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಕೊಲಾಜ್ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ವಿವಿಧ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇನ್‌ಸ್ಟಾಲೇಶನ್ ಕಲಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು, ಆಟಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಆಡುವ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳು.
- ಬರವಣಿಗೆಯ ಸರಳ ಹಾಗೂ ಸಂಕೀರ್ಣ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಗೋಡೆ ಅಂಚು, ಪುಸ್ತಕದ ಅಂಚು, ಸಾರಿ ಅಂಚು, ಗ್ರೀಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ 'ಅಂಚುಗಳ ವಿನ್ಯಾಸ ರಚನೆ'
- ವಿವಿಧ ಭಗೆಯ ಮಣ್ಣು, ಮರಳು, ಹರಳು, ಹಾಗೂ ಬೆಣಚು ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ವಿನ್ಯಾಸ ರಚಿಸುವುದು.
- ಜೇಡಿ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಸರಳ ಆಕಾರ ಮತ್ತು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಆಕೃತಿಗಳ ರಚನೆ.
- ಕಾಗದ, ಕಟ್ಟಿಗೆ ತುಂಡು, ಬಿದಿರು ಕಡ್ಡಿ, ರಟ್ಟಿನ ತುಂಡು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ತೇಲುವ, ಮುಳುಗುವ, ತೂಗಾಡುವ, ಹಾರಾಡುವ, ನಡೆಯುವ, ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು.
- ಸಸ್ಯಗಳಿಂದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಬಣ್ಣ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ವಿವಿಧ ಚಿತ್ರಾಕೃತಿಗಳಗೆ ಬಣ್ಣ ತೊಡಿಸುವುದು.
- ಜೇಡಿಮಣ್ಣನ್ನು ಅಥವಾ ಊಟದ ಎಲೆ ಮತ್ತು ದೊನ್ನೆಗಳನ್ನು ತಳಹದಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ನಾರು, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಬಣ್ಣ ಬಳಸಿ ಮುಖವಾಡ ರಚಿಸಬಹುದು.
- ದಾರ, ಹಗ್ಗ, ಬಟ್ಟೆ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ದಾರದ ಮುದ್ರೆ, ಹೆಣಿಕೆ, ಬಟ್ಟೆ ಚೂರುಗಳ ಕೊಲಾಜ್ ರಚಿಸುವುದು.
- ಕಾಗದ ಕತ್ತರಿಸುವ, ಅಂಟಿಸುವ, ಮಡಿಚುವ ಮೂಲಕ ವಿವಿಧ ಆಕೃತಿಗಳು, ಗೊಂಬೆಗಳು, ಹೂವುಗಳು, ಮಾಲೆ ತೋರಣಗಳು, ಫೋಟೊ ಫ್ರೇಮ್‌ಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ರಚನೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ 'ಕಾಗದ ಕುಸುರಿ ಕೆಲಸ'
- ಚಿತ್ರ ಕತೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಜಿಗ್‌ಜಾಗ್ ಪುಸ್ತಕ ಹಾಗೂ ಸುರುಳಿ ಪುಸ್ತಕ ರಚಿಸುವುದು.

ಹೀಗೆ ಸರಳ-ಸುಲಭ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಇಂಬು ಕೊಡುವ ಸೃಜನೋತ್ಸವ ಅಥವಾ ರಚನೋತ್ಸವಗಳು, ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿತವಾಗುವುದರಿಂದ, ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲ ರಚನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಪ್ರತಿಭೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿ ಸೃಜನಶೀಲರಾಗಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

೧೯೭೫ ರಿಂದಲೂ ಕಲೆಯ ಮೂಲಕ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸಿಲ್ವೇಪುರದ 'ಸೀತಾ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮ ಶಾಲೆಯ' ಶಿಕ್ಷಕಿ ಜೇನ್ ಸಾಹಿಯವರು, ಕಲೆಯ ಮೂಲಕ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಮಕ್ಕಳು ಸೃಜನಶೀಲ ಕಲೆಯ ಮೂಲಕ ಪಠ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರಲ್ಲದೇ ಅರಿವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಪಠ್ಯಬೋಧನೆ ಸೃಜನಶೀಲ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುವಂತಾಗಲಿ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕ ಪೂರಕವಾಗುವಂತೆ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಸೃಜನೋತ್ಸವಗಳು ನಡೆಯುವಂತಾಗಲಿ.

೫.೩.೪.೫ ಬಾಲೋತ್ಸವ

ಬಾಲೋತ್ಸವವು ಎಲ್ಲ ಬಾಲಕ ಬಾಲಕಿಯರ ಭಾವೋತ್ಸವ. ಮನರಂಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಅರಿವಿನ ಕ್ಷಿತಿಜ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಸುಪ್ತ ಪ್ರತಿಭೆ ಅರಳಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿ ನೆರವಾಗುವ ವೇದಿಕೆ. ಜನಪದ ಹಾಡು, ಜನಪದ ಕುಣಿತ, ಜನಪದ ನೃತ್ಯ, ಭಕ್ತಿಗೀತೆ, ಭಾವಗೀತೆ, ತತ್ವಪದ, ಚಿತ್ರಗೀತೆ, ಸಂಗೀತ, ಭರತ ನಾಟ್ಯ, ನಾಟಕ, ರೂಪಕ, ಅಣಕು ಪ್ರದರ್ಶನ, ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನ, ಕವಿತಾ ವಾಚನ, ಕಥಾ ನಿರೂಪಣೆ, ಸಂಭಾಷಣೆ, ಛದ್ಮ ವೇಷ, ಮೌನಾಭಿನಯ, ಕೋಲಾಟ, ಕಂಸಾಳೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನೊಳ-ಗೊಂಡಂತೆ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರತಿಭಾ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು ಬಾಲೋತ್ಸವದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಧಾರವಾಡದ ಚಿಲಿಪಿಲಿಯ 'ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿ ಗೂಡು' ಬಳಗ ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಮ್ಮೇಳನ ಇದೇ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳು ಸಂಭ್ರಮ ಉತ್ಸಾಹಗಳಿಂದ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಸಂಘಟನೆಯ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದು ಗಮನಿಸಿರುವೆ.

ಮಕ್ಕಳು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಬೇಕು. ಬಾಲೋತ್ಸವದ ವೇದಿಕೆ ದೊಡ್ಡವರ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಗಂಟೆಗಟ್ಟಲೇ ಕೂಡಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡದೇ, ಮಕ್ಕಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತೆಯಿರಬೇಕು. ಬಾಲೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ

ಪ್ರತಿ ವಾರ 'ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ವೇದಿಕೆ' ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ವೇದಿಕೆ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಮಕ್ಕಳೇ ಮಕ್ಕಳಗಾಗಿ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ ವೇದಿಕೆ. ಈ ವೇದಿಕೆಯಡಿ ಮಕ್ಕಳೇ ಮುಂದಾಗಿ ಅವರದೇ ನಾಯಕತ್ವ, ನಿರೂಪಣೆ ಎಲ್ಲವೂ ಇದ್ದು ಶಿಕ್ಷಕರು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತ ಕುಳಿತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ವೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಉತ್ತಮ ಪ್ರತಿಭೆ ತೋರುವ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಯಾವ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರು ಆಸಕ್ತಿ-ಪ್ರತಿಭೆ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಸೂಕ್ತ ತರಬೇತಿ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿ ಬಾಲೋತ್ಸವದಂದು ಸಾರ್ವಜನಿಕರೆದುರು ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ವೇದಿಕೆ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದಂತಾಗುತ್ತದಲ್ಲದೇ, ಪ್ರಯತ್ನಪೂರಕವಾಗಿ ಪರಿಣತಿ ಸಾಧಿಸಿದವರಿಗೆ ಬಾಲೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ, ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ನೀಡಬೇಕು. ಇಂತಹ ಉತ್ಸವಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕೇ ವಿನಃ ಯಾರಿಗೂ ನೋವುಂಟಾಗಬಾರದು. ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೂ ಹಂತ ಹಂತ ವಾಗಿ ಸಂಘಟನೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ನಿಭಾಯಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕು. ತಾವೂ ಬೆಳೆಯಬೇಕು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೂ ಬೆಂಬಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ಮನೋಭಾವ ಬೆಳೆಸಬೇಕು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಕೂಡದು. ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಬಹುಮಾನಗಳಿದ್ದರೆ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾನವಾಗಿರಲಿ. ಹಾಗೆಂದು ಸೇರಿದ ಜನಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರತಿಭೆ ತೋರಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಾಯಕ ಬಹುಮಾನ ನೀಡಿದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕಾರಾರ್ಹ ಮಕ್ಕಳು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿ.

ಪ್ರತಿಭಾ ಕಾರಂಜಿ

ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಬಾಲೋತ್ಸವದಂತೆಯೇ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರತಿಭೆ, ಕಾರಂಜಿಯ ಹಾಗೆ ಪುಟಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು ವೇದಿಕೆ ನೀಡಿ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಲು ಇಲಾಖೆ ಕೈಗೊಂಡ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಪ್ರತಿಭಾ ಕಾರಂಜಿ. ಈ ಪ್ರತಿಭಾ ಕಾರಂಜಿಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದವರೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಪುರಸ್ಕರಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಈ ಉದ್ದೇಶ ಸಫಲವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಬಹುತೇಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಾಗಿ ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನ ಮೊದಲ ಒತ್ತಡದ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿತೆಂದು ಖುಷಿಯಿಂದಲೇ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾರಾದರೂ; ಕಾರಂಜಿಯ ದಿನ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರತಿಭೆ ಪುಟಿಯಬೇಕಾಗಿದ್ದು ಮೂರು ಜನ ನಿರ್ಣಾಯಕರೆದುರು ಮಾತ್ರ. ಸಾರ್ವಜನಿಕರು, ಸಮುದಾಯ ವೀಕ್ಷಿಸಿ ಚಪ್ಪಾಳೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಪುರಸ್ಕಾರ ನೀಡದ, ಸ್ಪರ್ಧೆಯೇ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಭಾ ಕಾರಂಜಿಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನ

ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಾಣದು. ಜೊತೆಗೆ ನಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ಬೆಚ್ಚಗೆ ಕಳೆದ ನಾವು, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರತೀ ಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲೂ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಎದುರಿಸುವಂತೆಮಾಡಿ ಬೆಚ್ಚಿ ಬೀಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ.

ಖ್ಯಾತ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನಿ ಚೋಮ್‌ಸ್ಕಿ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುತ್ತ, "ಸ್ಪರ್ಧೆ ಎಂಬುದು ಮಾನವ ಸಹಜ ಆಂತರಂಗಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಎಂದು ವಾದಿಸುವುದು ಅರ್ಥಹೀನ, ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ದರ್ಜೆಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಪರರನ್ನು ಹಿಂದಿಕ್ಕಿ ಪುರಸ್ಕಾರಗಳಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿರುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಮಾಜ ವಿರೋಧಿ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಶಿಕ್ಷಣ ರಂಗಕ್ಕೆ ಭೂಷಣವಲ್ಲ. ಇಂಥ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬೇರೆಯವರ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತಸ ಪಡುವುದಿಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಅನ್ಯರನ್ನು ಅದುಮಿ ಕೆಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ಪರ್ಧೆ ಎಂಬುದು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ರಾಕ್ಷಸನನ್ನಾಗಿಸುತ್ತದೆ." ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. (ಪರಮೇಶ್ವರಯ್ಯ ಸೊಪ್ಪಿಮಠ, ಸಂ. ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಕಾಸ ೨೦೧೦, ಪುಟ-೭೫) ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ಪ್ರತೀ ಹಂತದಲ್ಲೂ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿ, ಒತ್ತಡದ ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿಸಿದ್ದಾದರೂ ಏಕೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಹುಡುಕಿದಾಗ ಗೋಚರವಾಗುವಂತಾದ್ದು, 'ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ಬಲಿಕೊಟ್ಟು ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಉಜ್ವಲಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು'.

ಈವರೆಗೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಪರ್ಧೆ, ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡು ಅನಾರೋಗ್ಯಕರ ಸ್ಪರ್ಧೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು ವಿಪರ್ಯಾಸ. ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಸರ್ವರೂ ಸಮಭಾವದಿಂದ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವಂತೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವರು, ಇಂದು ಪರಸ್ಪರ ದೋಷಾರೋಪನೆಯಿಂದ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಗೆಲುವಿಗಾಗಿ ಪೈಪೋಟಿ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕಾರ್ಯಕ್ರಕಗಳು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರತಿಭಾಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ ಎಂಬಂತೆ ಕಂಡರೂ, ಇವು 'ಕೇವಲ ಕೆಲವೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲಾಗಿರುವ, ಅನಾರೋಗ್ಯಕರ ಪೈಪೋಟಿಗೆ ಕಾರಣವಗುತ್ತಿರುವ, ಅನಿವಾರ್ಯ ಅನಿಷ್ಟಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಹಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದ್ದು, ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಆಸಕ್ತಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯಾದರೂ ಮೊದಲು ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧೆಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿ ಹಬ್ಬದ ಸಂಭ್ರಮ ತರಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೂ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಸಮಭಾವದಿಂದ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನಕ್ಕುನಲಿಯುವಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಾಲಾ ಹಂತದಿಂದ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದವರೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧೆ ನಡೆಸದೇ ಉತ್ಸವ ಸಂಘಟಿಸಿ, ಆಯಾ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಲು ಬಂದ

ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯೇ ಉತ್ತಮ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿದ ತಂಡಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದಿನ ಹಂತದ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಪಾಲಗೊಳ್ಳಲು ಆಹ್ವಾನ ನೀಡಬೇಕು. ಅವಕಾಶ ನೀಡಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. ಹೀಗಾದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಮಕ್ಕಳು ಪರಸ್ಪರ, ಕೂಡಿ-ಆಡಿ ಹೊಸದನ್ನು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ತಾವೂ ಕಲಿತು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೂ ಕಲಿಸಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತಾರೆ. ತಾನೇ ಪ್ರಥಮ ಬರಬೇಕೆಂಬ ಪೈಪೋಟಿ ಇಲ್ಲದೇ ಉತ್ತಮ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರೆಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಸೈ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂಭ್ರಮಿಸುವ ಮನೋಸ್ಥಿತಿ ತಾಳುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಖುಷಿಯಿಂದ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭಾಗವಹಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಹಲವು ತಂಡ ಅಥವಾ ಮಕ್ಕಳು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರೂ ಪ್ರಥಮ, ದ್ವಿತೀಯ ತ್ರತೀಯವೆಂದು ಮೂರುತಂಡಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಹುಮಾನ ನೀಡುವುದರಿಂದ ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳು ನಿರಾಸೆ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ನಿರ್ಣಾಯಕರ ನಿರ್ಣಯದ ಮೇಲೆ ಆಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತ, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಇಂಥ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲೇ ಬಾರದು. ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಎಂದು ಗೊಣಗಾಡುತ್ತಾ ನಡೆಯು ಅಪಾಯವಿದೆ. ಇದನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹಲವು ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತದ್ದೇನೆ. ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಪ್ರಥಮ, ದ್ವಿತಿಯ, ತೃತೀಯ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದ ಮೂರು ತಂಡಗಳಲ್ಲೂ ಎರಡು ತಂಡಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣ ಖುಷಿ ಅರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗಿಂತ ನಾವೇನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದೆವು, ಎಂದು ಬೇಸರ ಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲೂ ನಿರ್ಣಾಯಕನಾಗಿ ಹಲವು ತಂಡ ಸಮಾನ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿದ್ದರೂ ಒಂದನ್ನೇ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲ ಎಂದು ಹುಳುಕುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ, ಏನಾದರೂ ತರತಮತೆ ಅನುಸರಿಸಿ. ಪ್ರಥಮ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸ್ವತಃ ಅನುಭಸಿದ್ದೇನೆ. ಇದು ಹಲವಾರು ನಿರ್ಣಾಯಕರ ಅನುಭವಕೂಡ ಆಗಿದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞ ಡಾ. ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ರಾವ್ ಅವರು 'ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತು, ಶಿಕ್ಷೆ, ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳು' ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ "ಶಿಕ್ಷಣ ರಂಗವೆಂಬುದು ಓಟದ ಕಣವಲ್ಲ; ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಒದಗಿಸುವ ಕೈಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ, ದ್ವೇಷ, ಅಸೂಯೆ ಹಾಗೂ ಕೀಳರಿಮೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವಲ್ಲ. ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿ-ವಿಶ್ವಾಸ, ಒಲುಮೆ-ನಲುಮೆಗಳಿಂದ, ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಸಹಕರಿಸಿ ಸಹಯೋಗದಿಂದ ಕಲಿಯುವುದು, ಪರಸ್ಪರ ಅರಿವು, ಅನುಭೂತಿ ಹಾಗೂ ಸಹಯೋಗನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಸ್ಪರ್ಧೆಯನ್ನಲ್ಲ. ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಭಾಗವಹಿಸುವುದರಿಂದ ಅವರ ಆತ್ಮ ಸಮ್ಮಾನ ಕುಸಿಯುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ತಗ್ಗುತ್ತದೆ. ಅಸೂಯೆ, ದ್ವೇಷ ಮುಂತಾದ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಭಾವನೆಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಇದು ಮಕ್ಕಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಮಾರಕ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

(ಪರಮೇಶ್ವರಯ್ಯ ಸೊಪ್ಪಿಮಠ, ಸಂ. ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಕಾಸ ೨೧೧೦, ಪುಟ-೭೪) ಇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನಾಧರಿಸಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ; ಭಾವನಾತ್ಮಕ ವಲಯ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಲಯ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರೇರಣೆ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಬಯಸುವ ಕ್ಷೇತ್ರ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಲ್ಲದ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ತಂಡಕ್ಕೆ ಏನೋ ಒಂದು ಕೊರತೆ ಇದೆ ಎಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿ ಕೊರತೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಸಹಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಅವರಿಗೇಕೆ ನಾವು ಕೊಡಬೇಕು. ಅವರಿಗೇಕೆ ನಾವು ವಾದ್ಯ ನುಡಿಸಬೇಕು, ಮೇಕಪ್ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದೆಲ್ಲ ದೂರ ಸರಿಯುವ ಮೂಲಕ ಭಿನ್ನ ಭೇದ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸೂಯೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಕಾಲೆಳೆಯುವ ತಂತ್ರದಲ್ಲೂ ಕೆಲವರು ಭಾಗಿಯಾಗುವ ಅಪಾಯಗಳಿವೆ. ಇಂಥ ಮನೋಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರಲ್ಲೂ, ಮಕ್ಕಳಲ್ಲೂ ಗಮನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅದೇ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಬೆಂಗಾವಲಾಗಿ ನಿಂತು ಹಾರೈಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಭಿನ್ನತೆ ಬದಲು ಭಾವೈಕ್ಯತೆ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಲಯ ಪರಸ್ಪರ ಒಡೆಯುವ ತಾಣವಲ್ಲ, ಬೆಸೆಯುವ ಕೊಂಡಿ. ಇಲ್ಲಿ ಕಚ್ಚಾಟಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ, ಕೂಡಿ ಆಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ. ಬೇಸರದ ಬದಲು ಖುಷಿ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು, ಭಿನ್ನತೆಯ ಬದಲು ಮಹೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವಂತದ್ದು. ಹಾಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಾ ಕಾರಂಜಿ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಲ್ಲದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಬ್ಬವಾಗಿ ಉತ್ಸವವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡಾಗುವ ತುರ್ತು ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ನಡೆಯುವ ನಾಟಕ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳು ಕೂಡ ನಾಟಕೋತ್ಸವಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡಾಗಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಹಲವು ಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳಿಗೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕಬೇಕು. ಎಷ್ಟೋ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಆಕ್ಷಣ ಉಂಟಾದ ನೋವನ್ನು ತಾಳಲಾಗದೆ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆತಂಕಗೊಂಡು ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ಇದನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡೂ ಸುಮ್ಮನೇ ಸಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಮಕ್ಕಳ ಮನೋಭಾವದ ಮೇಲೆ ಗಾಢವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವ ಇಂಥ ಘಟನೆಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನೇ ಬುಡಮೇಲು ಮಾಡಬಹುದಾಗಿವೆ.

'ಎದೆ ತುಂಬಿ ಹಾಡುವೆನು' ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಗೀತ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ. ಇದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಎಸ್.ಪಿ. ಬಾಲಸುಬ್ರಮಣ್ಯಂ ಮಕ್ಕಳ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಸೂಕ್ತ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡುವಾಗ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುವಾಗ ತುಂಬಾ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ, ತಮಾಷೆಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ತಪ್ಪುತಿದ್ದುವುದನ್ನು ಗಮನಸಿದ್ದೇನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಉತ್ತಮ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿದಾಗ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಭೇಷ್ ಭೇಷ್ ಎಂದು ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಹುರುದುಂಬಿಸುವುದನ್ನು

ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಅದೇ ಅವರು ನಾಲ್ವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಹೆಸರು ಘೋಷಿಸುವಾಗಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಮುಜುರದಿಂದ, ಹೇಗೆ ಈ ಇನ್ನುಳಿದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೂರ ಬಿಟ್ಟು ಒಂದು ಮಗುವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಥಮ ಎಂದು ಹೇಳಲಿ ಎಂಬ ಅಳುಕಿನಿಂದ, ಸೋತು ಹಿಂದೆ ಸರಿಯಬೇಕಾದ ಮಕ್ಕಳ ಬೆನ್ನು ನೇವರಿಸುತ್ತಲೇ ನೀವು ಆತಂಕಗೊಳ್ಳಬೇಕಿಲ್ಲ ಹಾಗೆ. ಹೀಗೆ ಎಂದು, ಏನೆಲ್ಲ ಸಮಜಾಯಿಸಿ ಹೇಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗಿಂತ ಈ ಕ್ಷಣ ಗೀತಲೋಕದ ಈ ಮಾಂತ್ರಿಕನ ಮನಸ್ಸು ಚಟಪಡಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಮುಖ ಒಂದಿಷ್ಟು ಮುದುಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಏಕೆ ಹೀಗೆ ? ಎಂದರೆ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಲ್ಲದ ಜಗತ್ತು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಬೇಕು. ಸಾಕಷ್ಟು ಅವಕಾಶಗಳು ಸಿಗುವಂತಾಗಬೇಕು.

೫.೩.೪.೬ ಅಣಕು ಸಭೆ

ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಜಾ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನರಿತು, ವಿಧಾನ ಸಭೆ, ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್, ಲೋಕ ಸಭೆಗಳ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಣಕು ಮಾಡಿ ತಿಳಿಯುವ ಮೂಲಕ ನಾಯಕತ್ವ ಗುಣ, ಸಂಸತ್‌ನ ಘನತೆ, ಜನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಕಾರ್ಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ದಿಸೆಯಿಂದಲೇ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಜಾಗೃತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಂವಹನ ಕೌಶಲವಿದ್ದು ಚರ್ಚಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವ, ದೇಶದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವ, ಮುಖಂಡತ್ವದ ಗುಣಗಳಿರುವ, ಪಠ್ಯೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇರುವ, ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ೬೦-೯೦ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಹೊಸ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರಿಗೂ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಸಮಾನ ಅವಕಾಶವಿದೆ.ಸಭೆಗೆ ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಶಾಸನ ಕಲಾಪಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

ನಿಗದಿತ ದಿನಾಂಕದಂದು ನಿಗದಿತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹಾಜರಿರಬೇಕು. ಸಂಸದೀಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಸನ ರಚನೆ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ನಿಯೋಜಿತ ತೀರ್ಪುಗಾರರ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಬಂದಿದ್ದು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇವರೇ ಈ ಸಭೆಯ ಅಥವಾ ಅಣಕು ನಾಟಕದ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯ

ನಿರ್ವಹಿಸುವರು. ಒಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ.೬೦ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಡಳಿತ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯರನ್ನಾಗಿ, ಶೇ.೪೦ ರಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷದಸದಸ್ಯರನ್ನಾಗಿ ವಿಗಂಡಿಸುವರು.

ನಂತರ ಆಡಳಿತ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿ ಒಬ್ಬರನ್ನು 'ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿ' ಎಂದು ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಸಭಾವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದು ಗುರುತಿಸುವರು. ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯವರು ಆಡಳಿತ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರನ್ನು ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಆರಿಸಿ. ಕೃಷಿ ಸಚಿವರು, ಗೃಹ ಸಚಿವರು, ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಸಂಸದೀಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಚಿವರು, ಆರೋಗ್ಯ ಸಚಿವರು, ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಚಿವರನ್ನು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡುವವರು.

ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯರು ಸಮನಾದ ಮೂರು ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಜಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷ ೧, ೨, ೩ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ವಿರೋಧಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮೊಳಗೇ ಒಬ್ಬ ನಾಯಕನನ್ನು ಆರಿಸುವರು ಅವರನ್ನು ಆಯಾ ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷದ ಹೆಸರಿನ ನಾಯಕರೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವುದು.

ಆಸನಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ : ಆಡಳಿತ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯರು ಸದನದ (ಕೊಠಡಿಯ) ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ, ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯರು ಸದನದ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವರು. ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷರ ಆಸನವು ಸದನದ ವೇದಿಕೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು. ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸಚಿವರು ಆಡಳಿತ ಪಕ್ಷದ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಆಸನಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೀನರಾಗುವರು.

ಇಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸದಸ್ಯರು ಹಾಗೂ ನಾಯಕರ ಆಯ್ಕೆ ಒಂದುರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕದ ಪಾತ್ರಗಳ ಆಯ್ಕೆಯಂತೆಯೇ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಸದನ ಪ್ರಾರಂಭ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಅಣಕು ನಾಟಕ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ವ ನಿರ್ಧಾರದಂತೆ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರ ಸಂಭಾಷಣೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಶಿಷ್ಟಾಚಾರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟು ನಿಟ್ಟಾಗಿ ಪಾಲಿಸುವರು.

೧) ಸಂತಾಪ ಸೂಚನೆಗಳು

೨) ಶೂನ್ಯ ವೇಳೆ

೩) ವಿಧೇಯಕಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆ/ ಅಂಗೀಕಾರ.

೪) ಇಲಾಖಾ ಬೇಡಿಕೆ ಕಡತಗಳ ಮೇಲಿನ ಚರ್ಚೆ

೫) ಖಾಸಗೀ ಕಲಾಪಗಳು.

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದು. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮಹತ್ವದ ಜರೂರು ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಪ ಕಾಲಾವಧಿ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯುವುದು. ಹೊಸ

ವಿಧೇಯಕವೊಂದನ್ನು ಮಂಡಿಸುವಾಗ ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಸೂಚನೆಯನ್ವಯ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟ ಸಚಿವರು ವಿಧೇಯಕ ಮಂಡಿಸುವರು. ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಇಂದಿನ ವಿಧೇಯಕ ಅಂಗೀಕಾರವಾಗಿದೆ/ ಆಗಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಇಂದಿನ ಕಾರ್ಯ ಕಲಾಪ ಮುಗಿದಿದೆ. ನಾಳೆ... ಘಂಟೆಗೆ ಸೇರಲಾಗುವುದು. ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಭೆ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

ಈ 'ಅಣಕು ಸಂಸತ್' ಒಂದು ರೀತಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ ನಾಟಕದಂತೆಯೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪಾತ್ರವರಿತು ಸೂಕ್ತ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ; ಶಾಸಕರಾಗಿ, ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ, ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷದ ನಾಯಕರಾಗಿ, ಪಾತ್ರವಾಗುವ ಮೂಲಕ ಸದನದ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಈ ಅಣಕು ನಾಟಕ ವೀಕ್ಷಿಸುವ ಮಕ್ಕಳೂ ಸಹ ನೋಡಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಈ ರೀತಿ ಅದಿವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು, ವಿದ್ಯುತ್ ಕಣ್ಣಾಮುಚ್ಚಾಲೆ, ಬರ ಪರಿಹಾರ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಚರ್ಚಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದು, ಅಲ್ಲದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಗುಂಪು ಕೈಗೊಂಡ ನಿರ್ಣಯದ ಮೇಲೆ, ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸುವುದು, ಮಾಧ್ಯಮದವರಾಗಿ, ಸಾರ್ವಜನಿಕರಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವದು, ಹೀಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಅಣಕು ಸಂಸತ್ ಮೂಲಕ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಆಡಳಿತದ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯುವರು.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಈ ಅಣಕು ಸಂಸತ್ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮೈಸೂರ ಜಿಲ್ಲೆ ಹುಣಸೂರ ತಾಲೂಕಿನ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಯ ಅಂಗ ಸಂಸ್ಥೆಯಾದ ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಎನ್.ಸಿ.ಆರ್.ಐ. ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಹುಣಸೂರಿನ ಡೀಡ್ ಸಂಸ್ಥೆ 'ಮಕ್ಕಳ ಪಂಚಾಯ್ತಿ' ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಶಾಲಾ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ನಡುವಳಿಕೆಯನ್ನು ರೂಢಿಸುವುದು ಇದರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದು; ವಿಶ್ವ ಮಾನವ ದೃಷ್ಟಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಾನವೀಯತೆಗೆ ಮಹತ್ವ ನೀಡುವುದು, ಕೃಷಿಯನ್ನು ಜೀವನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು, ಸೇರಿದಂತೆ ೧೨ಅಂಶಗಳ ಮೇಲೆ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. (ರವೀಂದ್ರ ಭಟ್, ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪುರವಣಿ, ದಿ: ೧೩.೧೨.೨೦೧೦).

ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಪಂಚಾಯ್ತಿಯನ್ನು ಒಂದು ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಈ ಮೂಲಕ ವಿಷಯ ಜ್ಞಾನದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ರೂಪಿಸಿಸುವಲ್ಲಿ ಇವರು ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಭಿಯಾನ ಶಾಲಾ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಸಬಲೀಕರಣದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ 'ಮೀನಾ' ತಂಡಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದು

ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಸಭೆ ನಡೆಸಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ನಿರ್ಣಯ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದೆ. ಅಣಕು ಸಭೆ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಈ 'ಮಕ್ಕಳ ಪಂಚಾಯಿತಿ' ಹಾಗೂ 'ಮೀನಾ ಸಭೆ' ಗಳನ್ನು ರಂಗ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಷಯ ಜ್ಞಾನದೊಂದಿಗೆ ಸಮರ್ಥ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ನಿಲುವಿನ, ನಾಯಕತ್ವ ಗುಣವುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ರೂಪಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಮಕ್ಕಳ ತಂಡದ ಮೂಲಕ ಪ್ರದರ್ಶನಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಈ ಸಭೆಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ; ನೋಡುಗ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೂ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲು ಸಾಧ್ಯ.

೫.೩.೪.೭ ದೇಸೀ ಉತ್ಸವ

ನಗರ ಜೀವನದ ಅನುಕರಣೆಯಿಂದ್ಹಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರ ಬದುಕಿನ ರೀತಿ ರಿವಾಜುಗಳು ಬದಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಜನಪದರ ಶ್ರಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಾಧಾರಿತ ಉಡುಗೆ-ತೊಡುಗೆಗಳು, ಜನಪದ ಕಲೆಗಳು ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಹಳ್ಳಿ ಬದುಕಿನ ಹದವರಿತು ಈ ನೆಲದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದಿನ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ದೇಸೀ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಉಳಿಗಾಲವಿಲ್ಲ. ಇದರ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವವರು ಹಾಗೂ ಕಾರಣಾಂತರಗಳಿಂದ ಹಳ್ಳಿ ಬಿಟ್ಟು ನಗರ ಸೇರಿರುವರೂ ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿ ಶಾಲೆಗಳೂ ನೆರವಾದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಮೂಲಕ ದೇಸೀ ಕಲೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳೂ ಸಹ ಈ ನೆಲದ ಮಣ್ಣು, ನೀರು, ಗಾಳಿಯೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತು ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಬದುಕಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಗ್ರಾಮ ಬಿಟ್ಟು ನಗರ ಸೇರಿದ ಬಹುತೇಕ ಮಂದಿ ನಗರ ಬದುಕಿನ ಓಟಕ್ಕೆ, ಕೊಳ್ಳುಬಾಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಬೇಸತ್ತು ಕಳೆದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬದುಕಿನ ಆಹ್ಲಾದಕರ ನೆನಪುಗಳನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆ ಎತ್ತಿ ನಿಂತ 'ಹಳ್ಳಿಮನೆ ಹೋಟೆಲ್'ಗಳಲ್ಲಿ ರೊಟ್ಟಿ, ಚಟ್ನಿ, ಎಣ್ಣೆಗಾಯಿ ಬದನೇಕಾಯಿ, ಕಡುಬು, ಕರ್ಜಿಕಾಯಿ, ಒಬ್ಬಟ್ಟು, ಉಸುಳಿ ತಿನ್ನುತ್ತ ಅರೆಸುಖ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಂಥ ಹೋಟೆಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿ ಊಟದ ರುಚಿ ತೋರಿಸುವುದರಿಂದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬದುಕು ಅರ್ಥವಾಗದು. ಕಡಿದುಕೊಂಡ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಮರು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು, ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಗ್ರಾಮೀಣರ ತಿಂಡಿ ತಿನಿಸುಗಳನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಸವಿಯಲು, ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿಯೇ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ಅನುಭವ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನಪದ

ಜಾತ್ರೆಗಳು ದೇಸೀ ಉತ್ಸವಗಳು ನಡೆಯಬೇಕು. ಇದು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ, ಪಾಲಕ ಪೋಷಕರ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಸಹಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆಗೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಇದೂ ಕೂಡ ಒಂದು ರೀತಿ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನಡೆವ ರಂಗ ಹಬ್ಬವೇ. ಜನಪದರ ವೇಷ ತೊಟ್ಟ ಪಾತ್ರಗಳಿವೆ ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಪೂರ್ವ ಯೋಜಿತವಾಗಿ ಕತೆಯಾಧರಿಸಿ ಕಲಿತುಕೊಂಡ ನಾಟಕವಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೆ. ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಗ್ರಾಮೀಣ ಬದುಕಿನ ಅನುಕರಣೆಯ ಆಟಗಳು. ಚಿತ್ರ ಚಿತ್ತಾರಗಳು.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಗಂಗಾವತಿಯ ಲಿಟಲ್‌ಹಾರ್ಟ್ಸ್ ಶಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ದೇಸೀ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನ 'ಜನಪದ ಜಾತ್ರೆ'ಯನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಲಾಗಿತ್ತು (೩೧.೧.೨೦೦೯). ನಿತ್ಯ ಶಾಲಾ ಸಮವಸ್ತ್ರ ಧರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಅಂದು ಧೋತಿ, ನಿಲುವಂಗಿ, ಗಾಂಧೀ ಟೋಪಿ, ಜರತಾರಿ ರುಮಾಲು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಹುರಿ ಮೀಸೆ ತೀವುತ್ತ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬುಟ್ಟಿ, ಗರಿಕೆ, ಕೈಚೀಲ, ಬಾರಕೋಲು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಂದರೆ; ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಗುಳೇದ ಗುಡ್ಡದ ಕುಪ್ಪಸ ತೊಟ್ಟು, ಇಳಕಲ್ ಸೀರೆ ಉಟ್ಟು, ಹಣೆ ತುಂಬ ಸಿಂಧೂರ ಇಟ್ಟು, ಮೊಣಕೈ ತನಕ ಅಚ್ಚ ಹಸಿರು ಬಳೆ, ಮೂಗುತಿ, ತೋಳುಬಂದಿ, ನಡುಪಟ್ಟಿ, ಕಟ್ಟಾಣಿ ಧರಿಸಿ ತಲೆ ತುಂಬ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂಮುಡಿದು ಅಪ್ಪಟ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಂತೆ ಕುಲುಕುಲು ನಗುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರು. ಶಾಲಾ ಸಿಬ್ಬಂಧಿಯೂ ಇಂಥದೇ ಪೋಷಾಕು ಧರಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ, ಲೇಖಕ ಡಾ. ಕರವೀರಪ್ರಭು ಕ್ಯಾಲಕೊಂಡ ಅವರು.

ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವರ್ಗದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಲದು. ಅವರಿಂದಲೇ ಜನಪದರ ಪಾತ್ರ ಮಾಡಿಸಿದಾಗ ಅದು ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಮುಖ್ಯಶಿಕ್ಷಕಿ ಪ್ರಿಯಕುಮಾರಿ ವಿಶೇಷ ಮುತುವರ್ಜಿ ವಹಿಸಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬದುಕಿನ ಸಂಗತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜೋಳ ಬೀಸುವ, ಬತ್ತ ಕುಟ್ಟುವ, ರೊಟ್ಟಿ ಮಾಡುವ, ಕೌದಿ ಹೊಲಿಯುವ, ಕಸೂತಿ ಹಾಕುವ ಮೊದಲಾದ ದೃಶ್ಯಗಳು ನೈಜ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಸಹಜವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದ್ದವು. ಹುಲಿಮನೆ ಆಟ, ಹಾವು ಏಣಿ ಆಟ, ಕಲ್ಲು ಎತ್ತುವ ಕಸರತ್ತಿನಾಟ ಓಗೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಹಲವಾರು ಗ್ರಾಮೀಣ ಕ್ರೀಡೆಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣಗೊಂಡಿದ್ದವು. (ಮಾಹಿತಿ : ಡಾ. ಕರವೀರಪ್ರಭು ಕ್ಯಾಲಕೊಂಡ, ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪುರವಣಿ, ದಿ: ೧.೨.೨೦೦೯)

ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಜನಪದ ಜಾತ್ರೆ ಅಥವಾ ದೇಸೀ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬದುಕಿನ ಪರಿಚಯವಾಗುವುದಲ್ಲದೇ ಬೇಕಾಗುವ

ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳಗಾಗಿ, ಉಡುಗೆ-ತೊಡುಗೆಗಳಿಗಾಗಿ ಹುಡುಕಾಟ ನಡೆಸುವ ಮೂಲಕ ಹಳ್ಳಿಗರ, ಅಜ್ಜ-ಅಜ್ಜಿಯರ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷಿ, ಹೈನುಗಾರಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ದೇಸೀ ದುಡಿಮೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಅದರಲ್ಲಿನ ಪರಿಕರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಹಬ್ಬಗಳ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬದುಕಿನ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳನ್ನರಿತು ಕಳಚುತ್ತಿರುವ ಸಂಬಂಧದ ಕೊಂಡಿಗಳು ಬೆಸೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದಾಗಿದೆ.

ತರಗತಿಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಬೋಧನೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ವಿಧಾನಗಳಿಗೆ ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಇಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ನಿಲುವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೇ ನಾಟಕವನ್ನು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ವೀಕ್ಷಿಸಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

೫.೪ ರಂಗ ಶಿಶುವಿಹಾರ

ಎಲ್ಲೋ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಕೆಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ, ಬಹುತೇಕ ಅಂಗನವಾಡಿ, ಕಿಂಡರ್‌ಗಾರ್ಟನ್ ತರಗತಿಗಳು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗೆ ಬರಲು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸುವ, ಸುಮ್ಮನೇ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಪಾಠಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗಿಸುವ ತಾಣಗಳಾಗಿವೆ. ತಮ್ಮ ಸೃಜನಶೀಲ ಆಟಗಳನ್ನು ಆಡಿಕೊಂಡು ಖುಷಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯಬೇಕಾದ ಮಕ್ಕಳು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಶಾಲೆಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತಾರಾದ್ದರಿಂದ ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಆಟಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶ ನೀಡಬೇಕು.

ಆಟದೊಂದಿಗೆ ಪಾಠ ಕಲಿಯುವುದು ಮಗುವಿನ ಗುಣ. ಕಂಡದ್ದನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ-ಮೂಸಿಸಿ, ನೆಕ್ಕಿ-ನೆನೆಸಿ-ತಟ್ಟಿ ಪರಾಮರ್ಶಿಸುವ ಮಗು ಹಾಲು, ನೀರನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿ ಖುಷಿಯಿಂದ ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟುತ್ತ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಚಿತ್ತಾರ ಕಂಡು ಸಂಭ್ರಮಿಸುತ್ತದೆ. ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾತ್ರೆ, ಗ್ಲಾಸುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಬೀಸಾಡಿ ನಾದ ಕೇಳಿ ನಗುವ ಈ ಮಕ್ಕಳು, ಕೆಲಮೊಮ್ಮೆ ವಸ್ತುಗಳು ಹಾಳಾದವೆಂದು ಪೋಷಕರು ಕೆಂಗಣ್ಣಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಮೂತಿಗೆ ತಿವಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟು. ತಿವಿಸಿಕೊಂಡ ಮಕ್ಕಳು ಅನಂತರ ಅಜ್ಜ-ಅಜ್ಜಿಯರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಕೀಟಲೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮಾತು ಬೇರೆ.

ಮಕ್ಕಳು ಬೆಳೆದಂತೆ ಭಾಷೆ ಕಲಿತ ನಂತರವೂ ಸಹಿತ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಸೃಜನಶೀಲ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ತನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸೃಜನಶೀಲ ಕ್ರಿಯೆ ಅಥವಾ ಕೃತಿಯ ಮೂಲಕ ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಯಾವುದೋ ಧ್ವನಿ-ಲಯ- ಹಾಡಾಗಬಹುದು ಅಥವಾ ಆಂಗಿಕ ಚಲನೆಯೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿದ ಭಾವಾಭಿನಯವಾಗಿರಬಹುದು. ಇಲ್ಲವೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಲಾಕೃತಿಯೊಂದರ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರಬಹುದು.

ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಮಕ್ಕಳು ಯಾವದೇ ವಸ್ತು-ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಘಟನೆಯನ್ನು ಇರುವಂತೆ ನೋಡಿ ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಗುಣದವರಲ್ಲ. ವಸ್ತುವನ್ನು ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿ ಅಥವಾ ತನ್ನಿಷ್ಟದಂತೆ ಜೋಡಿಸಿ ಅಥವಾ ಚೆಲ್ಲಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಿಸಿ ಬಿಚ್ಚಿ ಜೋಡಿಸಿ ನೋಡಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೇಯೇ ಕಂಡ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ತನ್ನದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಸಿಕ್ಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಅಥವಾ ತನ್ನ ಓರಿಗೆಯವರೊಡನೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಲಾಕೃತಿಯೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕೃತಿಯನ್ನು 'ಇನಸ್ಟಾಲೇಶನ್ ಕಲಾಕೃತಿಗಳು' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಮೂರ್ತ ಸ್ವರೂಪ ನೀಡುವ ಇಂತಹ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗಾಟಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ಆಟಗಳಿಂದಲೇ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಬೇಕು. ಈ ಮಾಧ್ಯಮದೊಂದಿಗೆ ಇತರೇ ಯಾವುದೇ ಭಾಷಾ ಮಾಧ್ಯಮ ಬೆರೆಸಿದರೂ ಕಲಿಕೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಮನೆ ಆಟಗಳನ್ನು ಮರೆಸಿ, ತಾಯಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಪ್ರಾರಂಭದ ಈ ಕಲಿಕೆಯೇ ಒತ್ತಡದ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಬೇಸರಿಸುವಂತಾದರೆ, ಭವಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಲಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಭಯಭೀತರಾಗಿ ನಿರಾಶಾದಾಯಕ ಮುಖ ಹೊತ್ತು, ಭಾರವಾದ ಒಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಂದ ಮುಂದಿನ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಶಾಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಿರಾಸಕ್ತಿ ಮೂಡಿದರೆ ಆಸಕ್ತಿ ಕೆರಳಿಸಲು ತುಂಬಾ ಪ್ರಯಾಸಪಡಬೇಕಾಗಬಹುದು. ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಬತ್ತಿಹೋಗಬಹುದು. ಕಾರಣ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳಿಗೆ ಆ ಮೂಲಕ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, ಪೂರಕ ವಾತಾವರಣ ಹಾಗೂ ಸೌಲಭ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವ ಮೂಲಕ ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು.

ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಕರು ಈಗಾಗಲೇ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿನಯಗೀತೆ, ಶಿಶುಪ್ರಾಸ, ಪ್ರಾಣಿ-ಪಕ್ಷಿ-ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಅನುಕರಣೆ, ಮೊದಲಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಬಹುಪಾಲು ನಿರ್ದೇಶಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಮಕ್ಕಳು ಬೇರೊಂದು ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಅಭಿನಯಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಮಾತನಾಡುವ ಕೌಶಲ ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸೃಜನಶೀಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂತಸದಿಂದ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ರೀತಿ ಮಕ್ಕಳು, ಟೀಚರ್ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಮಾತ್ರ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಒಪ್ಪಿಸಿದರೆ ಸಾಲದು. ಮಗುವಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ, ಸ್ವಯಂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸೃಜನಶೀಲ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಬೇಕು.

ಅಂಗನವಾಡಿ ಅಥವಾ ಶಿಶುವಿಹಾರದ ಶಿಕ್ಷಕಿ/ಕ ಸ್ವತಹ ಸೃಜನಶೀಲರಾಗಬೇಕು. ತಮ್ಮ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿ ಹೊಸ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ರಂಗ ಭೂಮಿ ಇಂತಹ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯನ್ನುಂಟು-ಮಾಡಲು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಬಲ್ಲುದಾದ್ದರಿಂದ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಲು ತರಗತಿ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳಿಗೆ ರಂಗವೇದಿಕೆಯಾಗಿ, ಆಪ್ತ ರಂಗಭೂಮಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿ ಪಾಠವನ್ನೂ ಒಂದು ರಂಗಕೃತಿಯಾಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು.

ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಪಠ್ಯೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೆಂದು ಪರಿಭಾವಿಸದೇ ಪಠ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಭಾಗವಾಗಿಯೇ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು. ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಂತು ಕಾರ್ಯಮಾಡಲು ಇತರೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿರಾಮ ನೀಡುವಂತಾಗಬೇಕು. ಶಿಶುವಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಿಸ್ತು ಬದ್ಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಹಬದಿಗೆ ತಂದು ಮುಂದಿನ ತರಗತಿಯ ಶಿಸ್ತಿಗೆ, ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ರೂಢಿಗತಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಮನೋಭಾವ ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡು, ಮಕ್ಕಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ, ಸ್ವಯಂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿ ಸೂಕ್ತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಬೇಕು. ಈ ಮೂಲಕ ಕಿಂಡರ್ ಗಾರ್ಟನ್ ಸ್ಕೂಲ್‌ಗಳು 'ಕ್ರಿಯೇಟಿವ್ ಕಿಂಡರ್ ಗಾರ್ಟನ್ ಸ್ಕೂಲ್'(ಸಿ.ಕೆ.ಜಿ.)ಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಟಾಗಬೇಕು.

ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕರೆ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿಯೇ ಇಂಥ 'ಕ್ರಿಯೇಟಿವ್ ಕಿಂಡರ್ ಗಾರ್ಟನ್ ಸ್ಕೂಲ್'ಗಳಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ಅನುಕೂಲಕರ. ಏಕೆಂದರೆ, ಶಾಲಾ ಆವರಣದ ಒಂದು ಮೂಲೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಇವರ ಸೃಜನಶೀಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪೂರಕ ನಿರ್ಮಿತಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸೃಜನಶೀಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಡಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಆಡುತ್ತಲೇ ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತಮಗರಿವಿಲ್ಲದಂತೆಯೇ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಿ.ಕೆ.ಜಿ. ತರಗತಿಗಳ ನಂತರವೂ ಮಕ್ಕಳು ಕಲಿಕೆ ಮುಂದುವರೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಲ್ಲದೇ ಆ ಆಟದ ನೆಲೆಯೊಂದಿಗೆ ಆತ್ಮೀಯ ಸಂಬಂಧ ಏರ್ಪಡುವುದರಿಂದ ನಂತರ ಶಾಲೆ ಬಿಡುವುದು ತಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಇದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಅನುಕೂಲವೆಂದರೆ, ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲನೆ ಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದು ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತವಾಗುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳು ತನ್ನ ತಮ್ಮ-ತಂಗಿಯರೊಂದಿಗೆ ಖುಷಿಯಿಂದ ಶಾಲೆಗೆ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಒಂದು ಮತ್ತು ಎರಡನೇ ತರಗತಿಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಲಿಯುತ್ತ ಕಲಿಯಲು ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

[illegible]

ಉಪಸಂಹಾರ

ಮಕ್ಕಳು ಸೃಜನಶೀಲರಾಗಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದುವಂತಾಗಲು, ಶಾಲಾ ಅಂಗಳವು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ-ನಾಟಕಗಳ ತಾಣವಾಗಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳು ಕುಣಿಯುತ್ತ ಶಾಲೆಗೆ ಬರುವಂತಾಗಬೇಕು. ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣವು ಜೀವನ ಶಿಕ್ಷಣವಾಗಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗುವಂತಾಗಬೇಕು. ಶಿಕ್ಷಣ ಒತ್ತಡದ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗದೇ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ರಂಗ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ರಂಗ ಮುಖೇನ ಶಿಕ್ಷಣ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳ್ಳಬೇಕು.

◆◆◆

ಅಧ್ಯಾಯ – ೬

ರಂಗ ಸಮಾರೋಪ

೬

ರಂಗ ಸಮಾರೋಪ

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸದ ಹೊರತು ಅದರ ಆಳ-ಹರವು ತಿಳಿಯದು. ಸಾಮಾನ್ಯ ರಂಗಭೂಮಿಗಿಂತ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಮಹೋನ್ನತವಾದುದು. ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸು ಹೇಗೋ ಈ ರಂಗಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತಾರವೂ ಹಾಗೆಯೇ. ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸುವ ಹಂಬಲ ಉಳ್ಳವರ ರಂಗಭೂಮಿ ಇದಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳನ್ನು 'ಆಟ-ನಾಟಕಗಳೆಂದು' ಪರಿಗಣಿಸಿ ಇವುಗಳೇ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೊದಲ ಪ್ರಯೋಗಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಡೆದು ಬಂದಿರುವುದು ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಬೇರೆಡೆ ನಡೆದಿರುದಿಲ್ಲ. ಕರಾವಳಿಯಿಂದ ಮಲೆನಾಡಿಗೆ, ಮಲೆನಾಡಿನಿಂದ ಬಯಲು ನಾಡಿಗೆ ಹರಿದು ಬಂದು; ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಬಾಲಭವನದ ಮೂಲಕ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ರಂಗಶಿಬಿರದ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರಕ್ಕೆ ಹಬ್ಬಿದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ರಂಗಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಲವೆಡೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದಿವೆ.

ತುಮರಿ ಕಿನ್ನರ ಮೇಳದ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ರಂಗ ತಿರುಗಾಟಗಳು, ನೀನಾಸಂ, ರಂಗಾಯಣದ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕವಾಗಿವೆ. ರಂಗಾಸಕ್ತರು, ಯುವ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಶಾಲಾ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ರಂಗಭೂಮಿ ಮೂಲಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕುರಿತ ಚಿಂತನೆಗಳು ದಶಕಗಳಿಂದೀಚೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯತ್ತ ಮುಖ ಮಾಡಿದೆ. ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೇ ಪ್ರಧಾನ; ನಂತರ ಸಂಭ್ರಮದ ಪ್ರದರ್ಶನ-ಉತ್ಸವಗಳು; ಸ್ಪರ್ಧೆ ನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಅರಿಯದವರಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅಜ್ಞಾತ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಅರಿತವರು ಅರಿತವರಿಗೆ ಅರಿವಿನ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಿರುವ ಸೃಜನಕ್ರಿಯೆ. ಮಕ್ಕಳ ಮನೋವಿಕಾಸದ

ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ವಯೋಸಹಜ ಸೃಜನಶೀಲ ಗುಣ, ಪರಿಸರದ ಪ್ರಭಾವ ಹಾಗೂ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಲಿಕಾ ನೆಲೆ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಭಿನ್ನ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿಭಿನ್ನ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶೈಶವದ ಮನೆಯಂಗಳದಿಂದ ಹರೆಯದ ಸ್ವಯಂ ನಿಲುವಿನ ನೆಲೆಯವರೆಗೆ ಪೂರಕ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ರಂಗ ಕೃತಿ ನಿರ್ಮಾಣದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತ; ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಕೃತಿ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ರಂಗ ಪಠ್ಯ, ರಂಗತಂತ್ರ, ಸಂಗೀತ, ಬೆಳಕಿನ ವಿನ್ಯಾಸಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಭಾವೀ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಪೂರಕವಾಗಬಲ್ಲವು; ಇವಿಲ್ಲದೆಯೂ ನಾಟಕ ಕಟ್ಟುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಮಕ್ಕಳ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನೇ ಬಳಸಿ, ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನೇ ಬಳಸಿ ರಂಗ ಸಂಗೀತ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನ, ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಕುರಿತು ಸೂಕ್ತ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರದರ್ಶನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲೂ ಅದನ್ನೊಂದು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ, ಸೃಜನಶೀಲ ಕಲಿಕಾ ಸಾಧನವಾಗಿ, ತಾಲೀಮಿನ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಕ ಹೇಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವ ಪರಿಶೀಲಿಸುವಾಗ; ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸದಭಿರುಚಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಲೇ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲು ನಾಟಕ ತುಂಬಾ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಮಾಧ್ಯಮ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ತಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನಾಧರಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಕ, ಸಂಕಲನ ನಾಟಕ, ರೂಪಕ, ಪ್ರಹಸನ, ಛದ್ಮವೇಷ, ಯೋಗ ರಂಗ ರೂಪಕಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ಯೋಗ ರಂಗ ರೂಪಕ'ವೆಂಬುದು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ತೊರೆಯ ಹೊಸ ಸೆಲೆ. ಸಂಕಲನ ನಾಟಕವೂ ಹೊಸ ರೂಪವೇ ಇಂಥ ಹೊಸ ರೂಪಗಳು ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಕವಾಗಿವೆ. ರಂಗ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ವಿಭಿನ್ನ ಪರಿಸರದ ನಾಟಕಗಳಾಗಿ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ವಿಭಾಗಿಸುವ ಕ್ರಮ ಅನುಸರಿಸಿ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಬೀದಿನಾಟಕದ, ಯಕ್ಷಗಾನ–ಬಯಲಾಟಗಳ ಕುರಿತು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿದೆ.

ನನ್ನ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಆಶಯವಾಗಿರುವ ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯತ್ತ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕುರಿತು ತುಂಬಾ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಂಗತಜ್ಞರ ವಿಶಿಷ್ಟ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಕಳೆದು, ಕೂಡಿಸಿ, ತೂಗಿ, ತೆಗೆದು, ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದು, ಪೂರಕ ಹದಿನೈದು ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಣ ರಂಗಭೂಮಿ, ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ–ನಾಟಕಗಳು,

ಪಾಠ ನಾಟಕಗಳು, ವೇದಿಕೆ ನಾಟಕ ಮೊದಲಾದ ರಂಗ ಪ್ರಕಾರಗಳು ರಂಗ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ತುಂಬಾ ಪೂರಕವಾಗಿವೆ. ಈವರೆಗೆ ಗುರುತಿಸಿರುವ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಿಂತ ಇಲ್ಲಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಆಟ–ನಾಟಕಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇಂದಿನ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಕೊಡುವ ತಾಯಿಗೆ ಹಾಗೂ ಹುಟ್ಟುವ ಮಗುವಿಗೆ ಪೂರಕ ವಾತಾವರಣವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡು; ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ನಾಟಕ ಹಾಗೂ ಮನೋರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಸೂಕ್ತ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕುರಿತು ಗಂಭೀರ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿ; 'ಗರ್ಭ ಕಲಿಕೆಗೆ' ಹಾಗೂ 'ಮನಸ್ಸಿನ ನೆಮ್ಮದಿಗೆ', ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಹೇಗೆ ಪೂರಕ ಸಾಧನವಾಗಬಲ್ಲವು ಎಂಬುದರ ಬಗೆಗೆ ಸಾದ್ಯಂತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ರಂಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ, ಭ್ರೂಣಾವಸ್ತೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗಿನಿಂದಲೇ ಸಂವೇದನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವ ಮಗುವಿಗೆ 'ಗರ್ಭ ಕಲಿಕೆ'ಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಹೊಸ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನಾಟಕಕಾರ ರಚಿಸಿದ ನಾಟಕ ಕೃತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ರಂಗಕೃತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವಂತೆ; ಚಿತ್ರಾಕೃತಿಯೊಂದನ್ನಾಧರಿಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಮನೋಭೂಮಿಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 'ಚಿತ್ರಾಕೃತಿ ಆಧರಿತ ರಂಗಪ್ರಯೋಗ' ಕಟ್ಟುವ ಕನಸಿನತ್ತ ಹೊಸ ಹೆಜ್ಜೆ ಇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ರಂಗಭೂಮಿಯತ್ತ ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಎಲ್ಲ ದೃಶ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ 'ರಂಗ ಸಂಕಲನ'ದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ರಂಗಾಟಗಳ ಒಳತು ಕೆಡುಕಿನ ಬಗ್ಗೆ ತರ್ಕಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಹಲವು ರಂಗಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಮನೋವಿಕಾಸ, ಬುದ್ಧಿ ವಿಕಾಸ, ಭಾವವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ವರ್ತನೆಯ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ, ಪೂರಕ ಸಾಧನಗಳಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬಳಕೆಯೊಂದಿಗೆ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾದರೆ, ಅದು ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯೆಂದರೆ, ಪಾಠವನ್ನು ನಾಟಕವಾಗಿಸಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದಲ್ಲ; ರಂಗ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಒಂದು ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿಸಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವುದು ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಶಾಲಾ ಪಠ್ಯಬೋಧನೆಗೆ ಹರ್ಬಾಟನ ಪಂಚ ಸೋಪಾನಗಳಿರುವಂತೆ 'ರೂಸ್ ಶೋ ಬರ್ಗ್' ಅವರ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ರಂಗ ಶಿಕ್ಷಣದ ಹಂತಗಳನ್ನು ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗುವಂತೆ ಇಬ್ಬರ ವಿಧಾನ/ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿಸಿ ಏಳು ಹಂತದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ರಂಗ ಶಿಕ್ಷಣದ ಹಂತ/

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೂಲಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಹಂತ/ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲ ಚಿಂತನೆ ಬೆಳೆಸಲು ಸೃಜನಶೀಲ ತರಗತಿ ಕೋಣೆಯ ಪೂರಕ ರಂಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ವರ್ಗದ ಕೋಣೆಯು ರಂಗ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಟಾಗುವ ಅಗತ್ಯತೆ ಇದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬಡತನಕ್ಕೆ, ಮನೋ ವಿಕಾರಕ್ಕೆ, ಹಾಗೂ ನೆಮ್ಮದಿ ಕದಡುವಿಕೆಗೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ, ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡದೇ ಇರುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ; ಶಾಲಾ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ, ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಹಾಗೂ ಶಾಲೆಯು ಸಮುದಾಯದ ಶಾಲೆಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡಾಗಲು; ಸಮುದಾಯ ಆಧಾರಿತ ಬಾಲೋತ್ಸವ, ಸೃಜನೋತ್ಸವ, ಶಾಲಾ ಸಂತೆ, ರಂಗ ಶಿಬಿರ, ದೇಸೀ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸಮುದಾಯದ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ಪಡೆದು; ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಮುದಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಜೀವನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗಾಗಲೇ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿತಗೊಂಡು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಇಂಬುಕೊಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೆ.ಜಿ. ತರಗತಿಗಳು 'ರಂಗ ಶಾಲೆ'ಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡಾಗುವ ಅಗತ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಯನಶೀಲರಿಗೆ, ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೆ, ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಈ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಇನ್ನೂ ಅವಕಾಶಗಳಿವೆ. ಕೆಲವು ನಿರ್ದೇಶಕರು ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಂಘಟಿತವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿಯೇ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು. ಜಾಗತಿಕ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಒಂದು ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಹಲವು ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ ಕುರಿತು ಆಳವಾದ ಸಂಶೋಧನೆ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಾಗಲಿ ಎಂದು ಆಶಿಸುವೆ.

ರಂಗಭೂಮಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿದೆ. ಅಪರಿಮಿತ ಸಂವಹನ ಶಕ್ತಿ ಕಾವ್ಯಭಾವ, ಧರ್ಮದ ಆಕರ್ಷಣೆ, ವಿಜ್ಞಾನದ ವಾಸ್ತವತೆ, ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ತನ್ಮಯತೆಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂತದ್ದು. ಹಾಗಾಗಿ ಇಂಥ ಸಮರ್ಥ ಅನ್ವೇಷಣಾ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಫ್ರೆಂಚ್ ಮೂಲದ ರಂಗ ತಜ್ಞೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಾ, ಮಾನವೀಯ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಗೆ ಕಲಾತ್ಮಕತೆ ತುಂಬಿದ 'ಅರಿಯಾನ್ ಮುಸ್ಕಿನ್' ಹೇಳುವಂತೆ "ರಂಗಭೂಮಿ ಮಲಗಿದವರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುವ; ಕತ್ತಲಲ್ಲಿರುವವರನ್ನು ಬೆಳಕಿನೆಡೆಗೆ

ತರುವ; ಸೋಮಾರಿಗೆ ಛೀಮಾರಿ ಹಾಕುವ; ದಣಿದವರಿಗೆ ಚೈತನ್ಯ ತ. ಉದಾಸೀನರನ್ನು ಹೊಡೆದೆಬ್ಬಿಸುವ; ಹೆದರಿದವರಿಗೆ ಧೈರ್ಯತುಂಬುವ; ತಿಳಿ.. ತಿಳಿಹೇಳುವ; ಬಡಾಯಿಕೋರರನ್ನು ಪರಿಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುವ; ಶಕ್ತಿಹೊಂದಿದೆ". (ಈ ಮಾಸ ನಾಟಕ, ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೦೦೫) ಇಂತಹ ರಂಗಭೂಮಿ ಈ ನೆಲದ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಸಿಗಬೇಕಾದರೆ 'ನಾಡಿನ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು, ಮಕ್ಕಳ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು' ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲ ರಂಗಭೂಮಿ ಹಿತ ಚಿಂತಕರ ಘೋಷಣೆಯಾಗಬೇಕು. ಈ ಶತಮಾನ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧನಾ ಶತಮಾನವಾಗಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳು ಜಗತ್ತಿನ ಸಂವಹನಾ ಮಾಧ್ಯಮವಾದ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನರಿತು ಶಾಂತಿ ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ಎಲ್ಲರ ಮುಖದಲ್ಲೂ ನಗೆ ಅರಳಬೇಕು.

◆◆◆

ಅನುಬಂಧಗಳು

೧. ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು
೨. ಭಾವ ಚಿತ್ರಗಳು

೧. ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

೧. ಅರ್ಜುನ ಗೊಳಸಂಗಿ, ದಲಿತ ಲೋಕದ ಶೋಧ ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ, ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಘಟಕ, ಗದಗ. ಪ್ರ–೨೦೦೯.

೨. ಅಕ್ಷರ ಕೆ. ವಿ, ರಂಗಪ್ರಪಂಚ, ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ–೧೯೯೪

೩. ಅಕ್ಷರ ಕೆ. ವಿ, ರಂಗಭೂಮಿ ಮುಖಾಂತರ, ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ–೨೦೦೯

೪. ಅನಸೂಯಾ ವಿ. ಪರಗಿ, ಮಾತೃಭಾಷೆ ತತ್ತ್ವ ಮತ್ತು ಬೋಧನಾ ಮಾರ್ಗ, ಅನಸೂಯಾ ಪ್ರಕಾಶನ ಪುರವರ, ಪ್ರ–೧೯೯೦.

೫. ಅಶೋಕಕುಮಾರ ರಂಜೇರೆ, ಮೂಕ ನಾಟಕ, ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ, ಪ್ರ–೧೯೯೯.

೬. ಅಶೋಕ ಟಿ. ಪಿ, ರಿಕ್ತ ರಂಗಭೂಮಿ, ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ (ಸಾಗರ) ಕರ್ನಾಟಕ, ಪ್ರ–೨೦೦೧.

೭. ಅಶೋಕ ಟಿ. ಪಿ, ವೈದೇಹಿ ವಾಚಿಕೆ. ನುಡಿ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ–೨೦೦೯.

೮. ಅಂಗನವಾಡಿ ಶಾಲಾ ಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ಚಟುವಟಿಕೆ ಭಂಡಾರ ಚಿಲಿಪಿಲಿ.

೯. ಆನಂದ. ವಿ. ಪಾಟೀಲ ಹಾಗೂ ನ. ರವಿಕುಮಾರ್,ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶತಮಾನ, ಪ್ರಕಾಶನ–ಅಭಿನವ, ಸಂಧ್ಯಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ವೇದಿಕೆ. ಪ್ರ–೨೦೦೧.

೧೦. ಈಶ್ವರ ಕಮ್ಮಾರ, ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಿಂತನ, ಉಪನ್ಯಾಸ ಸಂಪುಟ, ಪ್ರಕಾಶನ: ಮಕ್ಕಳಮನೆ ಧಾರವಾಡ, ಪ್ರ–೧೯೮೯.

೧೧. ಉಮೇಶ, ಎಚ್. ಎಸ್, ಕುರುಹು ತೋರಿದ ಗುರು, ವಿಸ್ಮಯ ಪ್ರಕಾಶನ ಮೈಸೂರು, ಪ್ರ ೨೦೦೪.

೧೨. ಉಮೇಶ ಎಚ್. ಎಸ್, ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನವಾಗಿ ಸೃಜನಶೀಲ ನಾಟಕ, ಶಾರದಾ ವಿಲಾಸ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಹಾ ವಿದ್ಯಾಲಯ ಮೈಸೂರು, ಪ್ರ–೨೦೦೬.

೧೩. ಉಮೇಶ ಹೆಚ್. ಎಸ್, ರಂಗಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ನಡುವಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ, ಮೂಲ: ಜೆನೆಟ್ ರೂಸ್‌ತೋಬರ್ಗ್. ರಂಗಾಯಣ ಮೈಸೂರು, ಪ್ರ–೨೦೦೫

೧೪. ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿ, ನಾಟಕ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕ, ಡಿಪ್ಲೊಮಾ ಪ್ರಥಮ ವರ್ಷ, ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ ಡಿ.ಎಸ್.ಇ.ಆರ್.ಟಿ., ಬೆಂಗಳೂರು.

೧೫. ಕರ್ನಾಟಕ ಕಲಾ ದರ್ಶನ, ಸಂಪುಟ ಎರಡು, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು, ಪ್ರ–೨೦೧೦

೧೬. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ. ಎಂ, ಮಾರ್ಗ ಸಂಪುಟ–೨, ಸ್ವಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಪ್ರ–೨೦೧೦

೧೭. ಕಾತ್ಯಾಯಿಣಿ ಕುಂಜಿಬೆಟ್ಟು, ಮೂರು ನಾಟಕಗಳು, ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ–೨೦೧೦

೧೮. ಕಿರಣ ಭಟ್, ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ, ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕೋತ್ಸವ ಸಮಿತಿ, ಹೊನ್ನಾವರ. ಪ್ರ–೨೦೦೧

೧೯. ಕಿಕ್ಕೇರಿ ವೀರನಾರಾಯಣ, ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ? ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ–೨೦೦೪

೨೦. ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ, 'ಆಮನಿ', ಜಡಭರತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಧಾರವಾಡ

೨೧. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಎಂ.ಎಚ್, ರಂಗಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ, ಇಳಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ–೨೦೦೯

೨೨. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಎಮ್.ಎಚ್. ಡಾ. ವಿಜಯಾ. ಸಿ. ಆರ್. ಕೃಷ್ಣರಾವ್ (ಸಂ),

೨೩. ಕಂಠಂನೇನಿ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಬಾಡಿ ಸೈಕಾಲಜಿ. ವಾಸನ್ಸ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ–೨೦೦೮

೨೪. ಗಜಾನನ ಶರ್ಮ, ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ, ರಂಗಾಯಣ ಮೈಸೂರು, ಪ್ರ–೨೦೦೭

೨೫. ಗಣೇಶ್ ಆರ್.ಕಲಾಕೌತುಕ, ವಸಂತ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು, ಪ್ರ–೨೦೦೬

೨೬. ಗಣೇಶ ಅಮೀನಗಡ, ಕೈದಿಗಳ ಕಥನ, ನಾಕುತಂತಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು, ಪ್ರ–೨೦೦೮

೨೭. ಗೋಕಾಕ ವಿ. ಕೃ. ಕಲಾ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಪ್ರ–೨೦೦೪,

೨೮. ಚಕ್ಕೆರೆ ಶಿವಶಂಕರ, ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕಕದ ಜಾನಪದ ಕಲೆಗಳು. ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಪರಿಷತ್ತು. ಪ್ರ–೨೦೦೮

೨೯. ಚಿಣ್ಣರಮೇಳ ೯೭, ಚಿಣ್ಣರ ನಾಟಕ ಕರ್ನಾಟಕ ರಂಗಾಯಣ ಮೈಸೂರು, ೯೭

೩೦. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಸಿ. ಆರ್, ನಗುವಿನಿಂದ ಆರೋಗ್ಯ ವೃದ್ಧಿ, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ–೨೦೦೭.

೩೧. ಜೇನ್ ಸಾಹಿ ಮತ್ತು ರೋಷನ್ ಸಾಹಿ, ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕಲೆ, ಅನುವಾದ : ಶ್ರೀಮತಿ ದಿವ್ಯ ಜ್ಯೋತಿ ವಿದ್ಯಾಂಕುರ ಜಿಲ್ಲಾ ಗುಣಮಟ್ಟ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉನ್ನತ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಪ್ರ-೨೦೦೬

೩೨. ನಟರಾಜ್ ಪಿ, ಮಕ್ಕಳ ಸಂವೇಗಗಳು ಮತ್ತು ಸಂವೇಗಾತ್ಮಕ ಸಮಸ್ಯಗಳು, ಪ್ರ-೨೦೦೨

೩೩. ನನ್ನೊಳಗಿನ ನಾನು, ಈ. ಡಿ. ಸಿ. ಪ್ರಕಾಶನ. ಪ್ರ-೨೦೦೬.

೩೪. ನಾಗಭೂಷಣ ಎ. ಆರ್, ನಾಟಕ ಅಂತರಂಗ, ಸಂಚಯ ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ-೨೦೦೦

೩೫. ನಾಗೇಶ್ ಬೆಟ್ಟಕೋಟೆ, ಬೀದಿ ರಂಗಭೂಮಿ, ಧ್ವನಿ ಪ್ರಕಾಶನ. ಪ್ರ-೨೦೦೫

೩೬. ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾರಗಳು, ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ ಬೆಂಗಳೂರು. ಪ್ರ-೨೦೦೦

೩೭. ನಾಟಕ ಸ್ವರೂಪ, ನಾಟಕ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕ, ದ್ವಿತಿಯ ವರ್ಷ, ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೩೮ ನಿರಂತರ ಸಹಪಠ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ರಾಜ್ಯ ಯೋಜನಾ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಕಛೇರಿ ಕರ್ನಾಟಕ. ಪ್ರ-೨೦೧೦

೩೯. ನಿರುಪಮಾ, ಭಾರತೀಯ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬೆಂಗಳೂರು. ಪ್ರ-೨೦೦೪.

೪೦. ನಿರುಪಮಾ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಥೆ ಹೇಳುವ ಕಲೆ, ಸುರಭಿ ಬುಕ್ಸ್, ಪ್ರ-೨೦೦೫

೪೧. ಪರಮೇಶ್ವರಯ್ಯ ಸೊಪ್ಪಿಮಠ, ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಕಾಸ-೨೦೧೦, ಕರ್ನಾಟಕ ಬಾಲವಿಕಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಧಾರವಾಡ. ಪ್ರ-೨೦೧೦

೪೨. ಪ್ರಸನ್ನ, ನಟನೆಯ ಪಾಠಗಳು, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ. ಪ್ರ-೨೦೦೭

೪೩. ಪ್ರಸಾದ ಕುಂದೂರು, 'ಬೀದಿ'. ಬೀದಿ ನಾಟಕ ಕುರಿತು ಚಿಂತನೆಗಳು, ನಿರಂತರ ಪ್ರಕಾಶನ ಪ್ರ-೨೦೦೨

೪೪. ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಹೆಚ್.ಎ, ರಂಗಪ್ರಸಂಗ, ನಿತಿನ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ-೨೦೦೨

೪೫. ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಹೆಚ್.ಎ, ರಂಗಕದಂಬ, ತನು ಮನು ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ-೨೦೦೫

೪೬. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಈ, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಓಂದುಳಿಯುವಿಕೆ, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ-೨೦೦೭

೪೭. ಮಕ್ಕಳ ಧ್ವನಿ, ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗಮ ಅಶೋಕ ನಗರ, ಮಂಗಳೂರು, ಪ್ರ-೨೦೦೮

೪೮. ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ ಕೆ, ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ, ಲಿಪಿ –ಬೆಂಗಳೂರು, ಪ್ರ–೧೯೯೩
ಮಂಡ್ಯ ರಮೇಶ, ರಂಗವಲ್ಲಿ, ವಿಸ್ಮಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ಪ್ರ–೨೦೦೯

೪೯. ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರರಾವ್, ಕಡೆಗೋಲು ಸ್ಮೃತಿಸಂಪುಟ, ಸ್ವಾಗತ ಸಮಿತಿ, ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಪ್ರ–೨೦೦೭.

೫೦. ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ರಾವ್, ಸಮೂಹ ಶಿಕ್ಷಣ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪ್ರ–೨೦೦೬

೫೧. ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ರಾವ್, ಮನೆ ಶಾಲೆ, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ–೨೦೦೩

೫೨. ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ರಾವ್, ಸೃಜನಶೀಲತೆ, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ–೧೯೯೭

೫೩. ಮಾಲತಿ ಎಸ್, ಹೊಸದಿಕ್ಕು, ಲೋಹಿಯಾ ಪ್ರಕಾಶನ ಬಳ್ಳಾರಿ, ಪ್ರ– ೨೦೧೦.

೫೪. ಮಾಲತಿ ಎಸ್, ಬಟ್ರೋರ್‍ಲ್ಪ್ ಬ್ರೆಕ್ಟ್ ಒಂದು ಪಯಣದ ಕಥೆ, ಸಿವಿಜಿ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್ ಬೆಂಗಳೂರು. ಪ್ರ–೨೦೦೫

೫೫. ಮೀರಾ ಎಲ್. ಜಿ, ರಂಗಶಾಲೆ, ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳು, ಚಿತ್ರನಾಟ್ಯ ಫೌಂಡೇಶನ್, ಪ್ರ–೨೦೧೦

೫೬. ಮೂರ್ತಿ ದೇರಾಜೆ, ಕಪ್ಪು ಕಾಗೆಯ ಹಾಡು, ಸಮನ್ವಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ–೨೦೦೦

೫೭. ರಮೇಶ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಜಿ, ಮಕ್ಕಳ ಮಾನಸಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ–೧೯೯೭

೫೮. ರವಿ ಕೋಟಾರಗಸ್ತಿ, ಯುವರಂಗಭೂಮಿ, ಜಿಲ್ಲಾಡಳಿತ ಬೆಳಗಾವಿ ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಟಕ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು. ಪ್ರ–೨೦೦೨

೫೯. ರಾಜಶೇಖರ ಕದಂಬ, ಬಣ್ಣದ ಬಣ, ತನುಮನ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ–೨೦೦೦

೬೦. ರಾಜಶೇಖರ ಕದಂಬ, ರಂಗದಂಗಳ, ತನು ಮನು ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ–೨೦೦೯

೬೧. ರಾಜಾರಾಂ ಬಿ.ವಿ, ಚಿಣ್ಣರ ರಂಗದ ವೆಂಕಟರಾಂ, ವೆಂಕಟರಾಂ ಸ್ಮರಣೆ ಸಮಿತಿ, ಪ್ರ–೨೦೦೨.

೬೨. ರಾಜಾರಾಂ ಬಿ. ವಿ, ಶಾಲೆಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ ಮಾಲೆ, ವಿವಿಧ ಸಂಪುಟಗಳು, ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ–೨೦೦೫.

೬೩. ರಾಮನಾಥ ಎಸ್, ರಂಗಾಟಗಳು, ರಂಗಾಯಣ ಮೈಸೂರು, ಪ್ರ–೨೦೦೭.

೬೪. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ನೆಲೆಗಟ್ಟು, ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘ, ಪ್ರ–೨೦೦೫.

೬೫. ರೆನ್ನಿ ಮಂಗಳೂರು, ವೆಲೊರೆಡ್ ಮಂಗಳೂರು, ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ವೆಲೊರೆಡ್ ಮಂಗಳೂರು, ಪ್ರ–೧೯೯೯.

೬೬. ಲಿಂಗದೇವರು ಹಳೆಮನೆ, ರಂಗರೂಪಕ, ನಿರಂತರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ–೨೦೦೯.

೬೭. ಲಿಂಗದೇವರು ಹಳೆಮನೆ, ರಂಗಕ್ಕೊಂದಿಷ್ಟು ಹತ್ತಿರ, ಕಿಟಕಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಮೈಸೂರು, ಪ್ರ–೨೦೦೮

೬೮. ಲಿಂಗದೇವರು ಹಳೆಮನೆ, ಡಿ. ನಂದಾ, ರೂಪ ರೂಪಗಳನು ದಾಟಿ, ಈ ಮಾಸ ನಾಟಕ, ಪ್ರ–೨೦೦೩

೬೯. ವಾಸುದೇವ ಶರ್ಮ, ನಾಗಸಿಂಹ ಜಿ. ರಾವ್, ವೆಂಕಟೇಶ ಕೆ. ಕೆ. ಸಂಜೀವ್ ಕುಮಾರ್, ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಬಾಲಕಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತೊಲಗಿಸಲು ಬೀದಿ ನಾಟಕ ಸಂಗ್ರಹ, ಐ.ಎಲ್.ಒ, ಪ್ರ–೨೦೦೫

೭೦. ವಿಜಯಾ, ಆಡುತ ಹಾಡುತ ನಲಿಯುತ ಬಾ, ಮಕ್ಕಳ ಬೆನಕ–೨೫

೭೧. ವಿಜಯಾ, ನಾನೊಂದು ಕನಸ ಕಂಡೆ, ಈ ಮಾಸ ನಾಟಕ, ಪ್ರ–೨೦೦೧

೭೨. ವಿಜಯಾ, ಪದ್ಮಾ ತರಂಗ, ಎಂಟರ್‌ಟೈನರ್ಸ್ ಇಂಡಿಯಾ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪ್ರ–೧೯೯೭.

೭೩. ವೆಂಕಟರಾಮ್ ಎನ್. ಎಸ್, ರಂಗಭೂಮಿ, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ ೨೦೦೧

೭೪. ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ ಎಚ್. ಎಸ್, ಎಚ್ಚೆಸ್ವಿ ಸಮಗ್ರ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ, ತಳುಕಿನ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ ಸ್ಮಾರಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಮೈಸೂರು. ಪ್ರ–೨೦೦೯

೭೫. ಶಶಿಕಾಂತ್ ಯಡಹಳ್ಳಿ, ರಂಗ ಜಂಗಮನಿಗೆ ನುಡಿನಮನ, ರಂಗ ನಿರಂತರ ಬೆಂಗಳೂರು, ಪ್ರ–೨೦೦೭

೭೬. ಶಾಂತಾ ನಾಗರಾಜ್, ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳ ಪೋಷಕರಿಗೆ ಕಿವಿಮಾತು, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ–೨೦೦೭, ೨೦೦೮

೭೭. ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗಕಲೆ, ಪ್ರಕಾಶಕರು: ನಿರ್ದೇಶಕರು ಡಿ.ಎಸ್.ಇ.ಆರ್.ಟಿ. ಬೆಂಗಳೂರು–೮೫, ಪ್ರ–೨೦೦೨

೭೮. ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ ವಿವಿಧ ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞರ ಲೇಖನಗಳು, ವಿದ್ಯಾಂಕುರ, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರ–೨೦೦೮

೭೯. ಶ್ರೀಧರ್ ಅ, ಮಕ್ಕಳ ಮನೋಲ್ಲಾಸ, ವಿಷ್ಣು ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಪಬ್ಲಿಷರ್ಸ್, ಪ್ರ–೨೦೦೫

೮೦. ಸತ್ಯವತಿ ಟಿ. ಎಸ್, ಚತುಷ್ಷಷ್ಟಿ ಕಲೆ, ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠ ಬೆಂಗಳೂರು, ಪ್ರ–೨೦೦೨

೮೧. ಸುಧಾ ಹೆಗಡೆ, ಹದಿಹರೆಯದ ಕನಸುಗಳೊಂದಿಗೆ, ಬಂಡಾಯ ಪ್ರಕಾಶನ ಪ್ರ-೨೦೦೬.

೮೨. ಹಡಗಲಿ ಜೆ. ಎ, ಕನ್ನಡ ಹವ್ಯಾಸಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ, ಚಂದ್ರನಾಥ ಪ್ರಕಾಶನ ಧಾರವಾಡ, ಪ್ರ-೨೦೦೯

೮೩. ಹಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಶಿವಶಂಕರ್, ರಂಗ ಮಸೂರ, ರಂಗ ಬರಹಗಳು, ಹಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪ್ರ-೨೦೧೦

೮೪. ಹಿಪ್ನೋ ಕಮಲಾಕರ್, ಎಂ. ಎಲ್. ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್ ಸೃಜನಶೀಲ ಮನಸ್ಸು, ಮಧುರ ಪ್ರಕಾಶನ ಪ್ರ-೨೦೦೭

೮೫. ಹೆಗಡೆ ಎಂ. ಈ, ಸಹಯಾನ, ಡಾ. ಆರ್. ವಿ. ಭಂಡಾರಿಯವರ ಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ, ಚಿಂತನ ಪುಸ್ತಕ ೨೦೦೮.

೮೬. Christina Nygren, Svensk Teaterunion,Theatre for development, The Swedish centre of the ITI, 2009.

೮೭. Meher R Contractor,Creative Drama and Puppetry in Education, National Book Trust India. 1984, 2006.

೮೮. Suchita Raut, Rashmi Vyas, Asha Singh, Jyotsna Tivari,tra : Vineeta Rashid Khan,Art education, NCERT Delhi, 2005.

ನಿಯತ ಕಾಲಿಕೆಗಳು

೧. ಶಬ್ದಗುಣ, ಅರೆವಾರ್ಷಿಕ.

೨. ಪರಿಕರ ರಂಗಭೂಮಿ, ತ್ರೈಮಾಸಿಕ ಪತ್ರಿಕೆ.

೩. ರಂಗಭೂಮಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆ.

೪. ಥಿಯೇಟರ್ ಮಿರರ್, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ,

೫. ಹೊಸತು, ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆ.

೬. ರಂಗತೋರಣ, ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆ.

೭. ಈ ಮಾಸ ನಾಟಕ, ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆ.

೮. ನಮ್ಮ ರಂಗ ಪ್ರಪಂಚ, ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆ.

೯. ರಂಗ ಜಂಗಮ, ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆ.

೧೦. ಮಯೂರ, ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆ.

೧೧. ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿ ಗೂಡು, ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆ.

೧೨. ಟೀಚರ್, ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆ.

೧೩. ರಂಗ ಜಂಗಮವಾಣಿ, ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆ.

೧೪. ಜೀವನ ಶಿಕ್ಷಣ, ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆ.

೧೫. ಅನುರಾಗ, ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆ.

೧೬. ಸಖಿ, ಪಾಕ್ಷಿಕ.

೧೭. ಸುಧಾ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ.

೧೮. ತರಂಗ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ.

೧೯. ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ, ದಿನಪತ್ರಿಕೆ.

೨೦. ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ, ದಿನಪತ್ರಿಕೆ.

೨೧. ಕನ್ನಡಪ್ರಭ, ದಿನಪತ್ರಿಕೆ.

೨೨. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ದಿನಪತ್ರಿಕೆ.

೨೩. ಉದಯವಾಣಿ, ದಿನಪತ್ರಿಕೆ.

೨೪. ದಿ ಹಿಂದೂ, ದಿನಪತ್ರಿಕೆ.

ಅಡಕ ಮುದ್ರಿಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರೆ

೧. ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಅಡಕ ಮುದ್ರಿಕೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು.

೨. ಉಪನ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಸಂದರ್ಶನಗಳು

◆◆◆

೨. ಭಾವಚಿತ್ರಗಳು

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನ-ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

ವಿವೇಕಾನಂದ ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮ ಶಾಲೆ, ಪುತ್ತೂರು ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಅಜ್ಜ ಬಂದಾ ...   ವಿನ್ಯಾಸ - ಮೂರ್ತಿ ದೇರಾಜೆ

'ನನ್ನ ಗೋಪಾಲ', ರ: ಕುವೆಂಪು, ನಿ: ಮೂರ್ತಿ ದೇರಾಜೆ

ಅಳಿಕೆ ವಿದ್ಯಾ ಕೇಂದ್ರದ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಮೂರ್ತಿ ದೇರಾಜೆ ನಿರ್ದೇಶನದ - ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ, ಫೋಟೊ - ವಾಗೀಶ ದೇರಾಜೆ

'ಒಗಟಿನ ರಾಣಿ', ರ: ಕೆ. ರಾಮಯ್ಯ, ನಿ: ಸುನಂದಾ ನಿಂಬನಗೌಡ್ರ

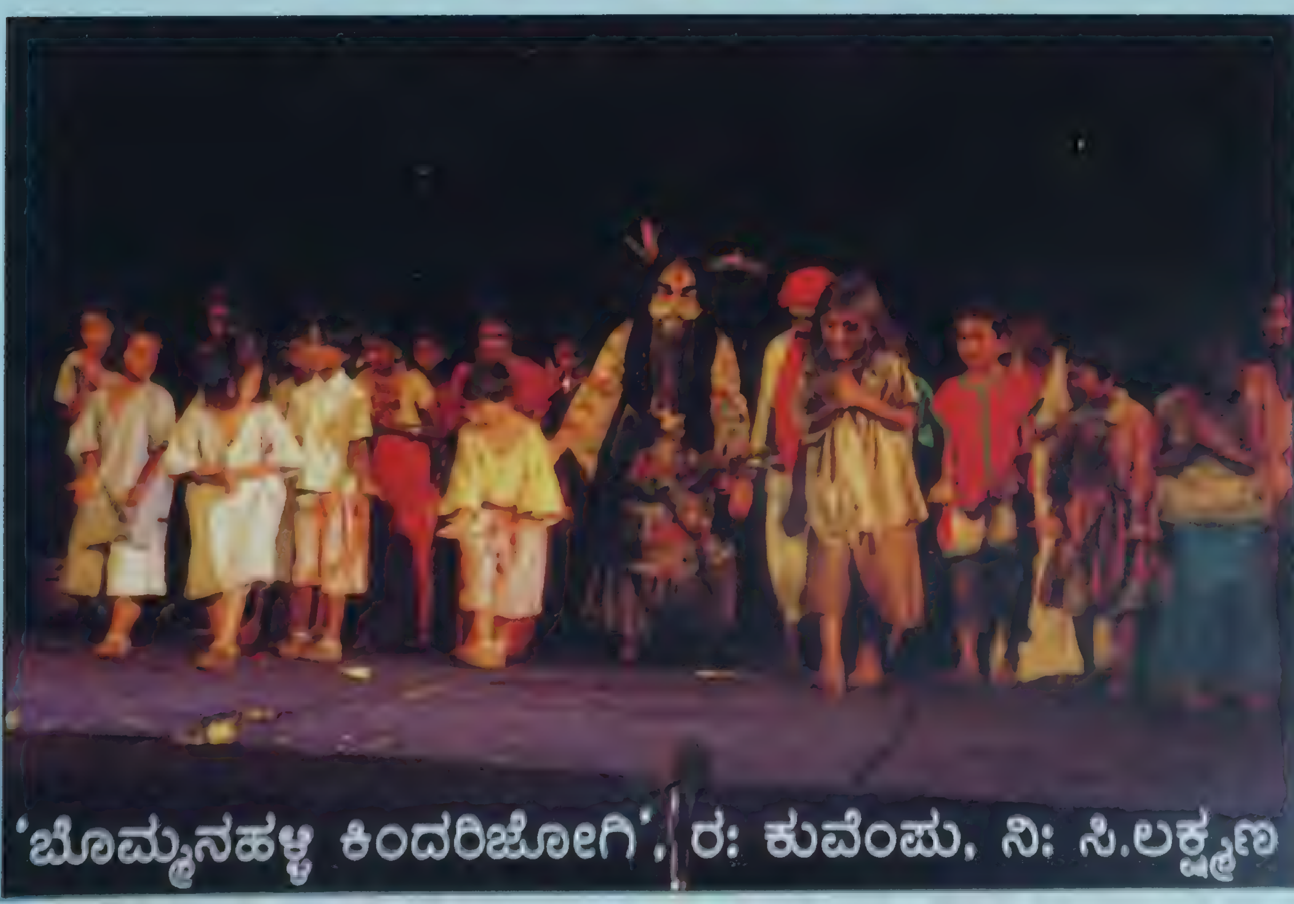
'ಒಗಟಿನ ರಾಣಿ', ರ: ಕೆ.ರಾಮಯ್ಯ, ನಿ: ಸುನಂದಾ ನಿಂಬನಗೌಡ್ರ

‘ಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ಕಿಂದರಿಜೋಗಿ’ ರ: ಕುವೆಂಪು, ನಿ: ಸಿ.ಲಕ್ಷ್ಮಣ

ಅಳಿಲು ರಾಮಾಯಣ. ರ. ಎಚ್.ಎಸ.ವೆಂಕಟೇಶ ಮೂರ್ತಿ ನಿ: ಹುಲಗಪ್ಪ ಕಟ್ಟಿಮನಿ

‘ಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ಕಿಂದರಿಜೋಗಿ’, ರ: ಕುವೆಂಪು, ನಿ: ಸಿ.ಲಕ್ಷ್ಮಣ

'ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿ'. ರ: ಕೆ.ರಾಮಯ್ಯ. ನಿ: ಮಂಡ್ಯ ರಮೇಶ

'ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿ'. ರ: ಕೆ.ರಾಮಯ್ಯ. ನಿ: ಮಂಡ್ಯ ರಮೇಶ್.

ಕನ್ನಡ ಡಿಂಡಿಮ ಪಠ್ಯ ನಾಟಕ. ನಿ: ವೈ.ಡಿ.ಬದಾಮಿ – ಮಂಜುಳಾ ಬದಾಮಿ

ನಾ: ಮೃಗ ಮತ್ತು ಸಿಂಹ

ರ: ಡಾ.ಗಜಾನನ ಶರ್ಮಾ, ನಿ: ಬಿ.ಆರ್.ರೇಣುಕಪ್ಪ

ನಾ: ಶಿಲ್ಪಿ ರ: ಸಫ್ದರ ಹಷ್ಮಿ ನಿ: ನಿಂಗು ಸೂಲಗಿ

ನಾ: ಶಿಲ್ಪಿ ರ: ಸಫ್ದರ ಹಷ್ಮಿ ನಿ: ನಿಂಗು ಸೂಲಗಿ

ರಂಗ ಪರಿಕರಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು.

'[illegible]ಮುಖಿ' ರ: ಅಶೋಕ್ ಕಶ್ಯಪ್, ನಿ: ಪದ್ಮಾ ಕೊಡಗು

ದೇಶ ಕೀ ಸಂತಾನ : ಭಾವೈಕ್ಯತಾ ರೂಪಕ

ಯಕ್ಷಗಾನ ಕುಣಿತ

ಮಣಿಪುರಿ ಮಕ್ಕಳ ಜನಪದ ಕುಣಿತ

ಇದು ಮಕ್ಕಳ ಆಟ

ಉಡುಪಿ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನ
ಮುಂದೊಂದು ದಿನ ಯಕ್ಷ
ವಿಜೃಂಭಿಸುವುದು ನಿಶ್ಚಿತ.

ಮಕ್ಕಳಾ

ಗಂಡು ಕಲೆಗೊ

ಕಟೀಲು ದುರ್ಗಾ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಳ

ಯಕ್ಷಗಾನದ ಬಾಲ ಗೋಪಾ

ದೊಡ್ಡಾಟದ ಕುಣಿತ. ನಿ: ನರೇಂದ್ರ ಗೂರಪ್ಪನವರ

ದೊಡ್ಡಾಟದ ಕುಣಿತ. ನಿ: ನರೇಂದ್ರ ಗೂರಪ್ಪನವರ

ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಳ
ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಮಗುವಾಗಿ ಹಂದೆ

ಜೇನುಕುರುಬರ ಹಾಡಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗಶಿಬಿರ, ಅರಸೀಕೆರೆ ಯೋಗಾನಂದ

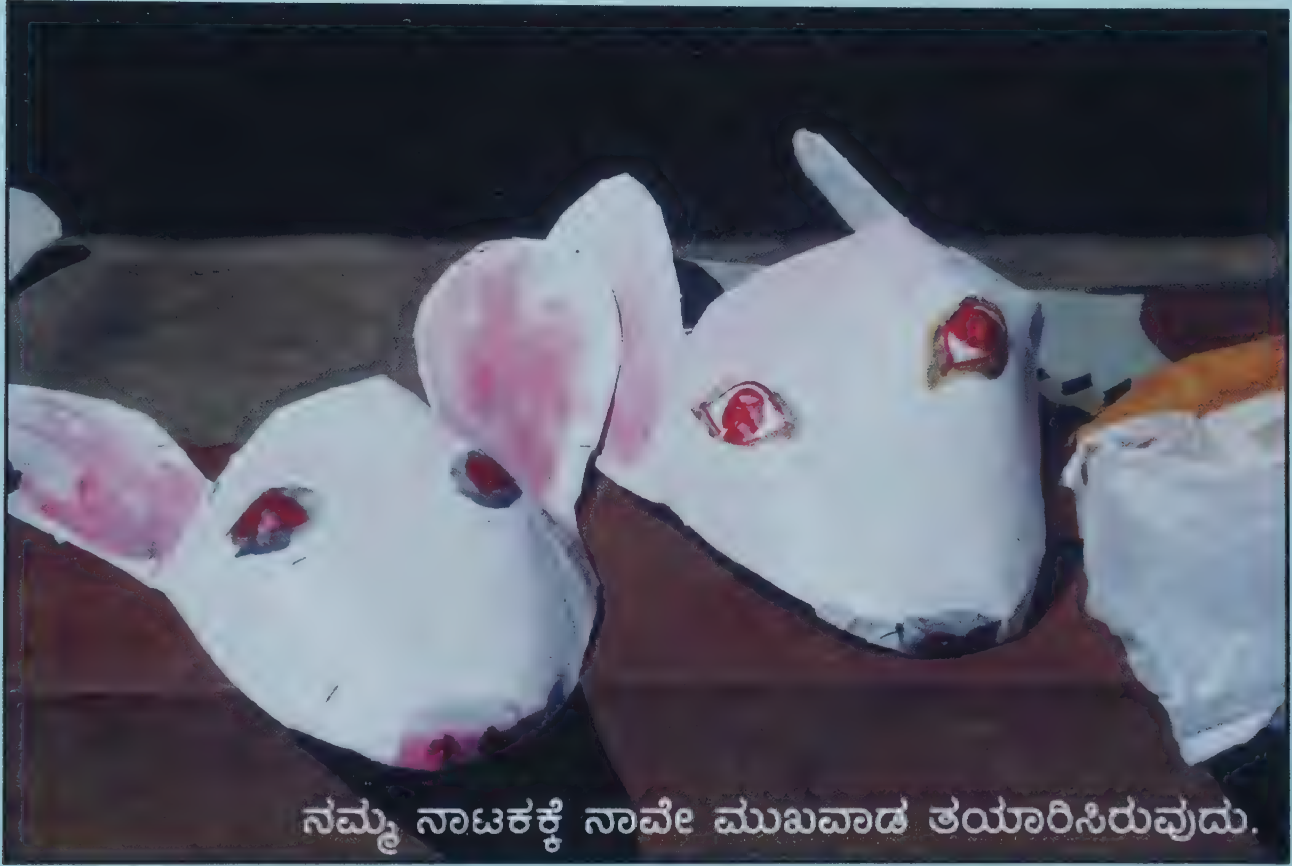

ರಂಗಾಯಣ ವನರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗ ತಾಲೀಮು

ರಂಗ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಮುಖವಾಡ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

ನಮ್ಮ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ನಾವೇ ಮುಖವಾಡ ತಯಾರಿಸಿರುವುದು.

[illegible]ವಾಡ [illegible] [illegible]ಸದಲ್ಲಿ [illegible]

ರಂಗಾಯಣ ಚಿಣ್ಣರ ಮೇಳದ ಕುಟೀರ ವಿನ್ಯಾಸ: ಶಹಜಹಾನ ಮುದುಕವಿ

ಛದ್ಮ ವೇಶ

ಛದ್ಮ ವೇಶ

ಸೃಜನೋತ್ಸವ

GUJARAT
ಗುಜರಾತ

YAMAHA

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಕ್ಕಳ ಹಬ್ಬ

MAHARASTRA
ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ

